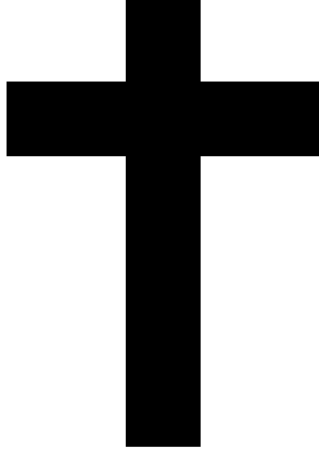

Éhēn Ntīaná

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec,
Jalapa de Díaz)

Éhen Nt̄ianá
New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec,
Jalapa de Díaz)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, Jalapa de Díaz

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Jalapa de Díaz [maj], Mexico

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, Jalapa de Díaz

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
e05183c2-7c34-5cdd-8c78-15ea51bd8cbb

Contents

Xujun xi y'et'a Mateo	1
Xujun xi y'et'a Marco	58
Xujun xi y'et'a Luca	95
Xujun xi y'et'a Jua	154
Ni xi kits'in ja postru	195
Ro.	245
1 Co.	269
2 Co.	292
Ga.	306
Ef.	314
Fil.	322
Col.	328
1 Ts.	333
2 Ts.	338
1 Ti.	341
2 Ti.	347
Xujun xi kin'ekjih_i Tito	352
Xujun xi kin'ekjih_i Filemon	355
He.	357
Xujun xi kits'inntu Santiago	375
1 P.	381
2 P.	388
1 Jn.	392
2 Jn.	398
3 Jn.	399
Xujun xi kits'inntu Juda	400
Ap.	402

Xujun xi y'é't'a Mateo én nda tsuhu Jesucristo

Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

¹ Eji tjit'a ntjehe Jesucristo. Ntjehe David nibaha ra ko ntjehe Abraham nibaha ra.

² Abraham kama na'mihi Isaac. Isaac kama na'mihi Jacob. Jacob kama na'mihi Juda ko ja nts'e. ³ Juda kama na'mihi Fares ko Zera, ko Tamar kama naaha. Fares kama na'mihi Esrom. Esrom kama na'mihi Aram. ⁴ Aram kama na'mihi Aminadab. Aminadab kama na'mihi Naason. Naason kama na'mihi Salmon. ⁵ Salmon kama na'mihi Booz, ko Rahab kama naaha. Booz kama na'mihi Obed, ko Rut kama naaha. Obed kama na'mihi Isai. ⁶ Isai kama na'mihi nda rej David. David kama na'mihi Salomon, ko chjuuhun Urias kama naaha.

⁷ Salomon kama na'mihi Roboam. Roboam kama na'mihi Abias. Abias kama na'mihi Asa. ⁸ Asa kama na'mihi Josafat. Josafat kama na'mihi Joram. Joram kama na'mihi Uziyas. ⁹ Uziyas kama na'mihi Jotam. Jotam kama na'mihi Acaz. Acaz kama na'mihi Ezekias. ¹⁰ Ezekias kama na'mihi Manases. Manases kama na'mihi Amon. Amon kama na'mihi Josias. ¹¹ Josias kama na'mihi Jeconias ko ja nts'e. Kui xi tjintu nistjin nga ngjinije xuta Israel Babilonia.

¹² Askahan nk'ie nga ja ngjinije xuta Israel Babilonia, Jeconias kama na'mihi Salatiel. Salatiel kama na'mihi Zorobabel. ¹³ Zorobabel kama na'mihi Abiud. Abiud kama na'mihi Eliakim. Eliakim kama na'mihi Azor. ¹⁴ Azor kama na'mihi Sadoc. Sadoc kama na'mihi Akim. Akim kama na'mihi Eliud. ¹⁵ Eliud kama na'mihi Eleazar. Eleazar kama na'mihi Matan. Matan kama na'mihi Jacob. ¹⁶ Jacob kama na'mihi Kuse. Kuse xi x'ihin Maria, ko Maria xi naaha Jesu. Jesu xi 'mihi Cristo.

¹⁷ B'a ts'in j'aha te nju tikja ntje cha xi nibaha ra Abraham santaha David. Askahan ta te njuhu tikja ntje cha j'a ngaha santa nkuhu nga ngjinije xuta Israel Babilonia. Ko askahan nk'ie nga ja ngjinije xuta Israel Babilonia, ta te njuhu tikja ntje cha j'a ngaha santa nkuhu nga j'ai tsin xi Cristo.

B'i ts'in kik'inyaha Jose nga Jesucristo tsin

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ B'i kama nga tsin Jesucristo. Maria xi kama naaha Jesu, kui xi ja tjindakoho nga kuixanko Kuse. Tunga kintehe ni nga k'uentuko xinkjin, tu ntih kik'a Maria, nti xi kitsjaha Espiritu Santo. ¹⁹ Ko Kuse xi kama x'ihin, kui xi nku nda xi je tjia animaha ko najmi mjehe nga k'uechjit'ain Maria. Kui nga kama mjehe ra nga jyukji k'uejñaha.

²⁰ Tunga askahan ni nga ja kits'innkjink'un Kuse ni xu'bi, nku ntitsjehe Ntjaná tsakuchiji yjoho nga nijña jan ko b'a kitsuhu:

—Ji Kuse xi ntjehe David, najmi tu binkjuin nga n'ekjain saha ri Maria xi ja tjindakohi nga kuinchjunkohi. At'aha nti xi y'a Espiritu Santo kitsjaha. ²¹ Nku ntix'in tsihin ko Jesu t'et'aihi ntui, at'aha kui xi ts'in nda'ih ngatitsuhun xuta xi ts'e nga ts'ink'anke.

²² B'a kama ngayjee ni xu'bi tu xi tsitjusuhun én xi kitsú Ntjaná nga kits'ínkinchja nda profeta:

²³ Takjín xunkúu k'ua nku ntí.

Nku ntix'in tsihin ko Emanuel k'úin ntíu.

Kui j'áin xi tshu rā: Ntjaná tijnajinná.

²⁴ Nk'ie nga j'áha Kuse nga kik'ai chinihi, as'ai kits'in xi nkú nga kitsúhu ntítsjehe Ntjaná. Kits'ínkájihin nga Mariá kama chjuúhún. ²⁵ Tunga najmi kits'ínkóhó santa nkúhu nga kitsin ntíu, ko kitsjá j'áihin nga Jesu k'úin.

2

B'i ts'in j'aisehe já nkjink'uun ntí Jesu

¹ Belen kitsin Jesu, nanki xi tijnajihin ante Judea, nistjin nga tihin xá nda rej Herode. Kui nistjiun j'ai nanki Jerusalem já nkjink'un xi nibaha xi má tjuhu ts'íu ² ko b'a incha kitsú nga kingjásjaiya:

—¿Má tijná nda reihí xuta xi ntje judio tjehe rā xi ja kitsiun? At'aha santaha ján anteni má xi tjehe tju ts'íu, kiyai niñu xi ts'e ko kjuái n'etsjoihi ntíu.

³ Nk'ie nga kint'é nda rej Herode ni xu'bi, tu ni xí kis'entahá rā ko ta kis'entahá rā ngayjee xuta nanki Jerusalem. ⁴ As'ai kinchja njaha nda rej ngatentee já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumo. Kingjásjaiyaha má xi tjehe tsin xi Cristo. ⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Xi tjehe Belen, nanki xi tijnajihin ante Judea. At'aha b'a ts'in y'é't'a éhen Ntjaná nda profeta:

⁶ Máha Belen, nanki xi tijnajihin ante xi ts'e xuta Juda,

najmi kui xi 'yún ichi sa ajihin já tjaxáha xuta Juda.

At'aha yo stjújín nku nda tjaxá

kui xi kúnnta xuta ts'an xi xuta Israel.

⁷ As'ai Herode kinchja 'maha já nkjink'uun ko kingjásjaiya ch'ich'ihin mí nistjihin kama chji niñuu. ⁸ Nga ja kama, as'ai kits'ínkji nanki Belen nga b'a kitsúhu jóo:

—Tankiún ko chasjaiya sisiun ntíu. Nk'ie nga sakúsjainuu, t'inya ngáhanú tu xi ko an kfin ts'intsoho rā.

⁹ Nk'ie nga ja tsasinñju já nkjink'uun én xi kitsú nda rej, incha kits'in ngáha nyá. Ko niñu xi kikié antehe má xi tjehe tju ts'íu, tu nku tjen tíjuhún rā santa nkúhu nga tsichu sasin'yún má kjiñña ntíu. ¹⁰ Nk'ie nga kikié ngáha jóo niñuu, tu ni xí tsjohó kamaha. ¹¹ Incha jas'en ni'yo ko kikié ntíu ko Mariá xi naaha maha. Tsinchakunch'int'aha ntíu nga kits'intsoho. As'ai kikjex'á kaxaha ko kitsjáha ntíu ni xi incha y'a. Kitsjáha toonsine, ko ni xi sinjne xi 'mi incienso, ko ni xi sinjne xi 'mi mirra.

¹² As'ai kik'óya ngáha já nkjink'uun antehe. K'jái nyá incha jakj'á, at'aha kik'inya tíjuhun nga niñjá ján nga najmi ta tihin nga k'uaaha má tijná Herode.

Xi cháha Jesu b'i ts'in ngjikoho ante Egipto

¹³ Askahan nga ja ngji já nkjink'uun, nku ntítsjehe Ntjaná tsakúchjihí yjohó Kuse nga nijná ján ko b'i kitsúhu:

—Tisintjein, chjúbéi ntíu ko naaha. Ante Egipto tiyúkoj. Yo tinchin santa nkúhu nga xinya kixi ngáhara. At'aha Herode kuangisjai ntíu tu xi ts'ínk'iehen.

¹⁴ As'ai tsisintjen Kuse, jakj'á ntíu ko naaha ntíu ko tsitjuko jyún nga ngji Egipto. ¹⁵ Yo y'ejña santa nkúhu nga k'ien Herode. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kits'ínkinchjaha nda profeta: "Egipto kinchjaha ra Ntina."

B'i ts'in kits'ink'ien Herode nti xiu

¹⁶ Nk'ie nga kamankjihin Herode nga najmi kits'intjusun já nkjink'uun ni xi kitsúhu, tu xi kjahan kamaha. Kitsjá kjuá nga n'ek'ien ngatentee ntix'in xi tjín Belen ko xi tjín andai nantjo. Kits'ink'ien ngatentee xi tjíhin santaha jo nú, at'aha kik'axki nistjin xi kitsú já nkjink'uun nga kieke niñuu.

¹⁷ B'a ts'in tsitjusuhun éhen Ntjaná xi y'é't'a nda profeta Jeremia:

¹⁸ Kinu'yá nanki Rama nku nta,
tjín xi tikjintáya ko tu xi uhún tibehe.

Kui xi Rakel xi tikjintát'a ntíhi.

Najmi ta mjehe ra n'ek'íeyu at'aha ja k'ien ntíhi.

Xi cháha Jesu b'i ts'in ngjikoho nanki Nazaret

¹⁹ Askahan nga k'ien Herode, nk'ie nga tjíña sa Kuse Egipto, nku ntítsjehé Ntjaná tsakúchjiji yjoho nga nijná ján ko b'i kitsúhu:

²⁰ —Tisintjein, chjubéi ntíu ko naaha. T'inko ngáhani má tjíntu xuta xi ntje Israel tjehe ra. At'aha ja jesun já xi mjehe ts'ínk'ien ntíu.

²¹ As'ai tsisintjen Kuse, jakj'á ntíu ko naaha ntíu ko niba ngáha má tjíntu xuta Israel. ²² Kitsankjún nga ngjuai ante Judea at'aha kint'é én nga Arkelao tibatéxuma yo antehé Herode xi kama na'mihí. Tunga kik'ai chini titjuhún ra xi má nga kik'inyaha nga ante Galilea ngjuai.

²³ As'ai ngjik'iejña nanki xi 'mi Nazaret. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja já profeta, nga nku nda xi nibáha Nazaret k'úin Jesu.

3

B'i ts'in y'énjimi Jua Bautista

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Kui nistjin ján j'aik'íénjimi Jua Bautista ante kixi xi tjín ante Judea. ² B'i kitsú nga y'énjimi:

—Tankinchj'aha ruu animanuu, at'aha ja 'yún tiña tjíñanuu Ntjaná nga tibatéxumanuu nd'ai.

³ Jua kinchjanjímíyaha nda profeta Isaia nk'ie nga b'i ts'in y'é't'a:

Tínu'yá ntaha nku nda xi tikjintáya ante kixiu:

"T'endo nijáha Ntjaná. Tjen naxuu nijáha."

⁴ Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁵ Tsitju xuta nanki Jerusalem ko ngayjee xuta xi tjín ante Judea ko andai ntáje Jordan nga j'aisehe Jua. ⁶ Incha kiséntájín ntáje Jordan nk'ie nga kits'ínkie yjoho nga tjíhin ngatitsun.

⁷ Nk'ie nga kieke Jua nga nkjin já fariseo ko já saduseo tíncha f'ai nga mjehe nga saténtá, as'ai b'i kitsúhu:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuiyúhuu kjuakjahan Ntjaná xi ja tjeñ tiña? ⁸ Tu sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'aha ruu animanuu. ⁹ Najmi tu yjonuu ch'anachohoo: "Ntjehe Abraham ñá", tsa kuixiún. At'aha an b'a tixinnuu nga santaha kui ndjioi Ntjaná kama ts'ín ma ntjehe Abraham. ¹⁰ Ja tjíña nda icho nd'ai nga

kuate kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko chjanikj'ajin ajin nd'íu.

¹¹ 'An ntánijua tibaténtákothonuu tu xi kuakínchj'aha ruu anímanuu. Tunga xi nibáha askahan nga an 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tshuna tsa kfinkoho ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuaténtákothonuu. ¹² Kui xi nkú joyaha nda xi ts'ín chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'ín chunkoho ra tuniñuhu, tu xi ts'ínkj'a t'axíhin tuniñu ko xin ts'ínkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuniñu ni'ya njihj ko k'uéti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kamaha ra kuayáyaha.

B'i ts'ín kiséntá Jesu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ As'ai tsitju Jesu ante Galilea. Ntáje Jordan j'aisehe Jua tu xi kuaténtáha ra. ¹⁴ Tunga najmi títs'ín yuhú Jua nga tjuhun. B'j kitsúhu Jesu:

—Ji ní xi tjihin nga kuatentáni. ¿Nkú tjihin ra nga an túbáseheni nga kuatentáhara?

¹⁵ Tunga b'jih kitsú Jesu:

—N'e yi nd'ai, at'aha nda tjin nga n'etjusaán ngatentee ni xi mjehe Ntjaná.

As'ai kits'ín yu Jua. ¹⁶ Nk'ie nga ja kiséntá Jesu, as'ai tsitjujin ntánijuo ko tu tsix'áhá nk'a ján ko kieke Jesu Espirituhu Ntjaná xi nkú joyaha nku chutuju nga nibajennehe. ¹⁷ As'ai kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bj xi Ntina. 'Yún tjona. Tsjo nkjún mana Ntina.

4

B'i ts'ín kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ As'ai Espiritu Santo ngijko t'axíhin Jesu ante kixiu tu xi kjút'ayák'uhun ra ndanindoo. ² Yo y'ejña kjintía yachán njstjin ko yachán njstjen. Askahan kama bjoho. ³ As'ai ndanindoo j'ai kjut'ayák'uhun nga b'j kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'j kitsú Jesu:

—B'j títsu xujun éhen Ntjaná: “Najmi nku tutu ninkuon xi ts'ín nga b'entu tik'un xuta. Ko ní ngayjee éhen Ntjaná machjéhen xuta.”

⁵ As'ai ndanindoo ngijko Jesu nanki Jerusalem. Kits'ín s'esun má 'yún nk'aha ninku ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná, chjanikj'anki yjohi. At'aha b'a títsu xujun éhen Ntjaná:

Ntjaná k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin.

Kjésintjenya ntsjahi

tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

⁷ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Ko b'j ta ts'ín tjit'a éhen Ntjaná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntjaná, kui xi Ntjahj maha.”

⁸ As'ai tu sa nkuhú asunntu tjenki xi 'yún nk'a ngijko ngáha ndanindoo. Yo tsakúyehé má batéxuma já rej xi tjin asunntee ko kjuachánka xi tjihin nga nkúnkú ⁹ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen ngatentee ni xu'bi tsa kuisinkunch'int'aní nga chankjúní.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in t'axinní, Satana. At'aha b'a ts'in tjit'a éhen Ntjaná: “Chankjún Ntjaná, kui xi Ntjahi maha ko nkuhú kui kujnú'yá'éhín.”

¹¹ As'ai ngji t'axín ndanindoo nga y'éjña suba Jesu, ko incha j'ai ntitsjehe Ntjaná nga j'aisinkoho.

B'i ts'in kik'atuts'ihín xáha Jesu

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Nk'ie nga kint'é én Jesu nga kjiya'yún Jua, ngji ante Galilea. ¹³ Tsitju nanki Nazaret nga ngjik'iejña Capernaum, nanki xi tíjña andai ntáchak'uun xi tjehe má nga y'entu xuta xi y'aha ra ntje chá Zabulon ko xi y'aha ra ntje chá Neftali. ¹⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi y'é't'a nda profeta Isaiá nga b'i kitsú:

¹⁵ Antehe xuta xi y'aha ra Zabulon ko antehe xuta xi y'aha ra Neftali, ante xi tíña maha andai ntáchak'uun, ngabantá ntáje Jordan,

Galilea má nga ta tjintu xuta xi najmi ntje Israel y'aha ra.

¹⁶ Xi tjintu má jyuun ja kieke nku nd'í chánka.

Xi tjintu má tjen nk'íéhen ngabayoo ja kitsjehe nku nd'í.

¹⁷ Kui nistjiun kik'atuts'ihín Jesu nga y'énijmí. B'i kitsú nga kinchjako xuta:

—Tankinchj'aha ruu animanuu, at'aha ja 'yún tíña tíjñanuu Ntjaná nga tibatéxumanuu nd'ai.

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kieke jo já xi nts'e maha xinkjín. Kui xi Simon xi ta 'mi Pedro ko Andre. Tíincha kjaníj'a na'ya tjiho ajin ntóo, at'aha tji incha tsuba jóo. B'i kitsú Jesu:

¹⁹ —Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

²⁰ Ta kuihi chubo y'entu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu. ²¹ As'ai ngjindju sa ko yo kieke jo já xi ta nts'e maha xinkjín. Kui xi Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo. Tjintuyáko tsutsuhu na'mihi nga tíincha b'énda na'yaha. As'ai kinchjaha Jesu jóo. ²² Ta kuihi chubo y'entu jóo tsutsuu ko na'mihi nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kama ñjakúnehe xuta Jesu

(Lc. 6:17-19)

²³ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee ante xi tjin Galilea. Tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjin yo ko y'énijmí én nda tsuhu Ntjaná nga Ntjaná xi batéxuma. Kits'innkíhi tu mí ch'ihín ni xi k'uhun xuta. ²⁴ As'ai ngayjee ante xi tjin ante Siria kichubanijmíyaha Jesu. J'aich'áha ngatentee xuta un xi tjin yo, xi tneya yjoho nga nkjin tikjá ch'in xi k'uhun, xi un tíbehe, xi tjintujíhín jánindoo, xi tíhín ch'in b'atsé, ko xi najmi ma fi. Kits'innkíhi Jesu ngatentee xuta uun. ²⁵ Kitsjennkíhi Jesu nkjin nkjún xuta xi nibaha ante xi tjin Galilea ko Decapolí, xi nibaha nanki Jerusalem ko ante xi tjin Judea ko xi tjin ngabantá ntáje Jordan.

5

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjin ts'e nginkun Ntjaná
(Lc. 6:20-23)

¹ Nk'ie nga kieke Jesu nga tíma ñjakú ñkjún xuta, as'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko yo y'ejña. Yo kama ñjat'áha xuta ni'yakuyáha, ² ko b'i kitsú Jesu nga tsakúyaha:

³ —Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi najmi tjihin ra kjuanchiná xi tíma 'yún k'un, at'aha kui xi tjintujín má batéxuma Ntjaná.

⁴ Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi tíkjintáha, at'aha kui xi n'ek'íéjyu.

⁵ Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi nima kjuaha, at'aha kui xi ts'ínkjáhihín nga kama ts'e t'anankiu.

⁶ Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi mangimjehe ra nga naxu kamaha, at'aha kui xi naxu kama.

⁷ Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi ma nima ha ra xuta, at'aha kui xi chase nima ha.

⁸ Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi je tjiyaha animaha, at'aha kui xi skue Ntjaná.

⁹ Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi tsjáha kjuajyu má nga tjin kjuachán, at'aha kui xi k'úin ntíhi Ntjaná.

¹⁰ Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi t'n'e unchaha nk'ie nga naxu ts'in, at'aha kui xi tjintujín má batéxuma Ntjaná.

¹¹ Á b'a nda tjihin ts'ajun nk'ie nga ch'on kuitsunu xuta ko nga tsjénki unkienuu ko nga nkjin tíkjá én tsank'á ch'on tsu kuitsunu tu ngat'ana. ¹² Tsjo katumanuu ko 'yún tsjo kat'enuu, at'aha 'yún chánka chji xi n'ekjái ngáha ruu ndjiojmi ján. At'aha b'a ta kin'ehe já profeta xi tjun kis'e nga jun.

B'i ts'in tsakúyaha Jesu já ni'yakuyáha xá xi tjihin jóo asuntee
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ Jun xi nkú joyaha naxaha asuntee. Tunga tsa ndyja nga'yuhun naxo, ¿nkú ts'in kama ntia ngáha? Nku ni xi najmi chumi ni chjhi ra kama. Tu nguajyahá sa natsin ján ko kuasinnehe xuta.

¹⁴ Jun xi nkú joyaha nd'íhi asuntee. Nku nanki xi tjiñasun nku asunntu tjenki najmi ma s'ejña 'ma. ¹⁵ Nk'ie nga nd'í b'éti xuta, najmi kinte kaxa b'éñnanki. Tu sa ní b'éñña nk'a tu xi ts'in ndzehen ra nd'íu ngatentee xuta xi tjintu ayoo. ¹⁶ B'a ts'in kats'in ndzjen nd'inuu nginkun xuta, tu xi skuehe xuta ni xi nda t'n'o ko ts'ínintsjohó Na'minuu xi tjiña ndjiojmi ján.

B'i ts'in kinchjanijmtyaha Jesu kjuatéxumaha Ntjaná

¹⁷ Najmi tu b'a ts'in n'enkjintak'un tsa an jái ts'inndyja kjuatéxumoo ko ni xi tsakúya já profeta. Najmi jái ts'inndyja niu. Jái ts'intjusan níná niu. ¹⁸ At'aha kjuaxi ni xi tíxinuu. Ndaha nku ntu xi tjt'a kjuatéxumoo ndahachí najmi ndyjajihínsén nk'ie nga tjiña sa nk'a ján ko t'anankiu. Kuitjusunyje ní.

¹⁹ Kui b'a maha, tsa tjin xi najmi ts'ínchji ndaha tsa tu nku kjuatéxuma ichi xi tjt'a kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'in kuakúyaha xuta xi kj'ai, kui xi 'yún ichi kama ngáha má batéxuma Ntjaná. Tunga tsa tjin xi ts'ín xi nkú títsu kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'in kuakúyaha xuta xi kj'ai, kui xi chánka kama ngáha má batéxuma Ntjaná. ²⁰ At'aha an b'a tíxinuu. Tjihin nga 'yún naxu

n'etjuson so jun ni xi mjehe Ntjaná nga já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo. Tsa najmi b'a n'oo, ndahachí najmi kuintsúbajiun má batéxuma Ntjaná.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga chankjáán xinkjá

(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: "Najmi tu n'ek'iein. Tsa tjín xi ts'ínk'ien anjma, kui xi tjíhin nga n'e kjuaha ra."

²² Tunga an b'a tíxinnuu nga tu yáhá ni xi ts'ínkjanke nda nts'e, kui xi tjíhin nga n'e kjuaha ra. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu nda nts'e: "Á b'a nkjún ts'in stjehenni", kui xi n'e kjuaha nginkun já tjíxoo. Ko tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu nda nts'e: "Á b'a 'yún chinihini ji", kui xi tjeheñ ra nd'íhi ngak'ien.

²³ 'Kui b'a maha, tsa tí'baihini chjeñi asun nachan chje ko tsa yo k'juáitsjein nga tinchun chánkoi nda nts'ei, ²⁴ tu sahá t'ejñai chjeñi ankjín nachan chje ko t'in chubako nda mahi tjun nda nts'ei. As'ai nibák'ai ngáhani chjeñi.

²⁵ 'Kítsa t'endakoi xi títitéjénehi nk'ie nga tjeñko sai aya niyoo, tu xi najmi ts'ínkjas'ehen ra ji nda jue. At'aha tsa ts'ínkjas'ehin nginkun nda jue, as'ai nda jue ts'ínkjas'en ngáha ri aya ntsja nda xi kunnta nubayoo ko kui xi ngjuáya'yíhin. ²⁶ Kjuaxi ni xi tíxihin. Najmi kuitjui yo santa nkúhu nga k'uéchjýjei toon xi tjeñin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga chankjáán kjuabixoon

²⁷ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "Najmi tu biyunéi kjuabixahin." ²⁸ Tunga an b'a tíxinnuu nga tu yáhá ni xi kuasehe nku tachjuún nga ngjuásihin, kui xi ajin animaha ja kuakangane kjuabixahan.

²⁹ 'Kui nga tsa tunkuin kixi xi títs'ínkijnejihin ri jé, tu sahá n'esjei ko kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjín ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tikjá yjonintehi, tu xi b'a ts'in najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi. ³⁰ Ko tsa ntsai kixi xi títs'ínkijnejihin jé, tu sahá tichákjái ko kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjín ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tikjá yjonintehi, tu xi b'a ts'in najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi.

B'i ts'in kinchjanijmtyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'B'a ta kik'in yaha xuta nistjin nk'ie: "Nda xi k'uéjña chjuúhun, kui xi tjíhin nga tsjáha nku xujun xi má nga ja kits'ínkje kjuabixahan."

³² Tunga an b'a tíxinnuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuúhun, tsa chjuúhun najmi kik'at'aha, kui ndo títs'in nga chjuúhun tibangane kjuabixoon. Ko tsa k'ái nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'íhin, kui ndo xi ta tibangane ni xi 'mihj kjuabixan.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga nkjún nga "kate Ntjaná" kuixiáán

³³ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: "Najmi tu: Kate Ntjaná, bixín tsank'ái. Tu sahá n'etjusin ni xi tín'ekie Ntjaná." ³⁴ Tunga ahán b'a tíxinnuu. Ndahachí najmi tu "kate Ntjaná" bixiún. Najmi tu ndjiojmi jáñ nungijiun ni xi kuixiún, at'aha yo tjíña Ntjaná nga batéxuma. ³⁵ Ta ndaha najmi tu t'anankiu nungijiun ni xi kuixiún, at'aha Ntjaná

batéxumaha. Ta ndaha najmi tu nanki Jerusalen nungjiun ni xi kuixiún, at'aha kui xi nankihi Nda Rej k'aku.

³⁶ 'Ko ta ndaha najmi tu nintaku nungjiun ni xi kuixiún, at'aha najmi manuu n'ek'ontjaiyo ndaha nku ntsjaku tsa taba ko tsa jma n'ek'io. ³⁷ Tsa tichasjaiyanuu, "johon" tixiún tsa b'a tjin ko "najmi" tixiún tsa najmi b'a tjin. At'aha en xi s'esun saha, kui xi nibaha ra ndanindoo.

B'i ts'in tsakuya Jesu nku n'ekaá xi ch'on tits'inná
(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "Xi ch'on ts'iin, n'e ngajoya ngaha ra xi nku kats'in. Tsa nku tunkun kats'in'uhun, a nku tunkun n'e'uhun. Tsa nku ni'yun kats'in'uhun, a nku ni'yun n'e'uhun." ³⁹ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tjeenntohoo xi ch'on tits'innuu. Tsa tjin xi k'onjin tsa kixihi, tjeihin ko tsa skjúhin. ⁴⁰ Tsa tjin xi mjehe ts'inkokjuahi xi má nga kjé'ahi chinkahi, tjeihin ko chinka ntsjahi. ⁴¹ Tsa tjin xi ts'iin kjuayúhun ri nga k'úinkoi ch'aha nku kilometru tjihin, tu sahá t'inkoi jo kilometru tjihin. ⁴² Tjeihin xi kuankihi tsa mí nihi ko najmi tu xin chasei tsa tjin xi mjehe kuenyahi tsa mí nihi.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga tjihin nga n'etjáá xinkia
(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "N'etjói xuta xinki ko n'e unchai xuta kontrahi." ⁴⁴ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tu sahá n'etjói xuta kontranuu. Tinchihu Ntjaná nga nda kats'inko xi ch'on titsunuu. Nda n'ohoo xi unkienuu. Chubantjo nginkun Ntjaná xi ch'on tits'innuu ko xi tjeenki unkienuu.

⁴⁵ 'B'a n'oo tu xi b'a ts'in kamahanu ntíhi Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján. At'aha kui xi ts'intjuhu ts'iu ngayjee xuta, ndaha tsa xi ch'onk'un ko ndaha tsa xi nda. Ko ts'ink'aha ts'í ngayjee xuta, ndaha tsa xi naxu ts'in ko ndaha tsa xi najmi naxu ts'in. ⁴⁶ At'aha tsa n'etjói xi tjoho jun, ¿mí chjhi xi kujjenuu nk'ie? Santaha já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá b'a ta incha ts'in. ⁴⁷ Ko tsa tu subahá já nts'o xi súniohoo, ¿mí ni nda tjihin xi tin'o nk'ie? Santaha xuta xi najmi be Ntjaná b'a ta incha ts'in. ⁴⁸ Katumo xi tjihin nga kamo. At'aha tsjehé Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján.

6

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nku ts'in nda kuintsubaá

¹ 'Najmi tu nginkun xuta naxu n'esjo yjonuu, tsa tu xi skuhenuu nga naxu tin'o. At'aha tsa b'a n'oo, najmi chumi ni chjhi xi tsjanuu Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján.

² 'Kui b'a maha, nk'ie nga k'uaihini chjehi, najmi tu tjio titjun n'ekjanei, xi nku ts'in xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nku ts'in benkjún Ntjaná aya ni'ya sinagoga ko aya niyóo, tu xi nda skuhe ra xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tits'inkáihin hjí xi ts'e jóo. ³ Tunga ji, nk'ie nga tí'bai chjehi, najmi tjihin nga skué ntsa skjúin ni xi tits'in ntsa kixi. ⁴ Tu sahá jyuhú kj'i tjein chjehi. Ko kui Na'mihí xi tibe ni xi 'ma tin'ei, kui xi tsjáhi chjehi.

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nku ts'in chubakaá Ntjaná
(Lc. 11:2-4)

⁵ 'Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, najmi b'a tu n'o xi nku ts'in xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nku ts'in benkjún Ntjaná. Kui xi tsjoho bincha ndju aya ni'ya sinagoga ko niyátée nk'ie nga nchjako Ntjaná, tu xi skuhe ra

xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít's'ínkjáihin chjí xi ts'e jóo. ⁶ Tunga ji, nk'ie nga chubakoi Ntjaná, títjás'ein aya 'mahí, t'echjái ankjuahi ko chubakoi Na'mihí xi títjako subahi má 'moo. Ko kui Na'mihí xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.

⁷ 'Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, najmi tu n'e chjón én xi najmi tjihin sin, tsa ta kui ta maha én xi chubo, xi nkú ts'ín xuta xi tjin asunntee. Kui xi b'a maha nga nguénñjuhu Ntjaná tu ngat'aha nga 'yún tse tinchja. ⁸ Kui nga najmi b'a tu n'ehenu jun xi nkú nga ts'ín xuta xu'bo. At'aha jahá be títjun Na'minnuu ni xi machjénnuu kintehe ni nga kujinchihu.

⁹ 'Kui b'a maha, b'í ts'ín chubakohonu Ntjaná:

Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,
katenkjúhin xuta.

¹⁰ Tatexumani.

Katuma t'anankii ni xi mjehi xi nkú nga ta tíma ndjiojmi ján.

¹¹ Tjenni nd'ai nichine xi machjénni.

¹² N'endyjat'ani ngatitsunni,

xi nkú ts'ín jin ta n'endyjat'ajhi xi ch'on tít's'inni.

¹³ Najmi tu 'bainteí nga kujinejin nga chjút'ayák'unni.

Tu sahá chjuxinni ni xi ch'onk'uun.

At'aha ji xi batexumai,

ko ji xi tjihin nga'yún,

ko ji xi tjihin kjuachánka tu nkj'íéhé ni.

B'a tjin.

¹⁴ 'At'aha tsa n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít's'innuu, b'a ta ts'ín ts'innnyjat'anuu Na'minnuu xi tíña ndjiojmi ján. ¹⁵ Tunga tsa najmi n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít's'innuu, b'a ta ts'ín Na'minnuu najmi ts'innnyjat'anuu ngatitsunnuu.

B'í ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín kuintsuba kjintiaá

¹⁶ 'Nk'ie nga kuintsuba kjintió, najmi tu nusin kat'enuu xi nkú 'behe xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntjaná. At'aha kui xi ndzjen ts'ínk'íe ankjin tu xi skuéhe ra xuta nga tjinu kjintiaá. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít's'ínkjáihin chjí xi ts'e jóo. ¹⁷ Tunga ji, nk'ie nga kujinchun kjintiaá, tu sahá chjújín natí sisin ntsjahí ko tanejin ankjin. ¹⁸ B'a ts'ín najmi skuéhe xuta nga tinchun kjintiaá. Tu Na'mihí ní xi skué, at'aha kui xi títjako subahi má 'moo. Ko kui Na'mihí xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.

B'í ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín s'eyaná

(Lc. 12:33-36; 16:13)

¹⁹ 'Najmi tu ei asunntei n'e nchinái yjohi, má nga ts'ínkatsúhun xubú ni xi tjin ko má nga ma stu ni xi tjin ko má fas'en já ndyjé. ²⁰ Tu sa ní ndjiojmi ján n'e nchinái yjohi, má nga najmi ts'ínkatsúhun xubú ni xi tjin ko má nga najmi ma stu ni xi tjin ko má najmi fas'en já ndyjé. ²¹ B'a tixihin at'aha má nga tíña kjuanchináhi, yo ta tíña animáhi.

²² 'Tunkuín, kui xi xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehi. Kui b'a maha, tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. ²³ Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jjuhún. Kui nga tsa ni xi tjihin nga ts'ín ndzjehen ri tu sahá ts'ín jyun, í'yún nkjún jyun má tinchin ma!

24 'Ndaha nku nda musu najmi ma ts'inxát'aha jo já ntia. At'aha nku xi ts'ín unkie ko nku xi ts'íntjo, ko a ra ts'ínxát'a sisihin nku ko ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntiana ko kjuanchino.

*B'i ts'ín tsakúya Jesu nga Ntiana kuhun nthi
(Lc. 12:22-31)*

25 'Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjennuu, mí nihi xi chingo ko mí nihi xi s'ju. Ta ndaha najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjehen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjo. Nk'ie ni nga kuintsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjíhi ra nga nichine. Ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjíhi ra nga najyuu. 26 Chasoho nise xi tjíma tjen nk'a ján. Najmi b'éntje, najmi b'éku ko najmi f'átjo ni xi kjine. Tunga Na'minnuu xi tjína ndjiojmi ján tsjáha nichine. Ko jun, za najmi 'yúhún chjí so nga nisee? 27 Ko ndaha tsa 'yún kjúántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjín xi nkú ts'ín sáhanu masen metru.

28 '¿Ko á jun fantaha ruu yjonuu najyun xi ndyjahanu? Chase chubayohoo xi nkú ts'ín sá naxú jño. Najmi ts'inxá ko najmi ts'ínnda nachjún. 29 Tunga an b'a tíxinnuu nga ta ndaha nda rej Salomon xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxú. 30 Tsa Ntiana b'a tsjo ts'ínk'iéntu jña xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá ko ndyjunni kuiti, za najmi tu sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chjí so nga jño? ¡Á b'a 'yún ichi s'ejhinnuu Ntiana!

31 'Kui b'a maha, najmi tu fantaha ruu yjonuu: "¿Mí nihi xi chineé?" ko "¿Mí nihi xi s'ía?" ko "¿Mí najyuhun xi ndyjaá nd'ai?", tsa kuixiún. 32 At'aha ngatente ni xu'bi bangisjai xuta xi najmi be Ntiana, tunga jahá be Na'minnuu xi tjína ndjiojmi ján nga machjennuu ngatente niu. 33 Títjun tjehennto nga katatéxumanuu Ntiana ko n'oo ni xi naxu nginkun, ko b'a ts'ín tu k'uaisuhinnuu ngayjee ni xu'bi. 34 Najmi tu fantaha ruu yjonuu mí nihi xi kama ndyjunni. Ndyjunni s'e ngáhanuu ante nga kjúánta ngáha ruu yjonuu. At'aha ngayje nistjin y'a kjuasti xi ts'e.

7

*B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta
(Lc. 6:37-38, 41-42)*

1 'Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai, tu xi najmi ts'ínnijehennuu Ntiana. 2 At'aha xi nkú nga ts'ín n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai, b'a ta ts'ín ts'ínnijé ngáhanuu Ntiana. Ko chuba xi n'e chjón nga ch'achuboo, ta kuihi xi k'uachubako ngáhanuu Ntiana.

3 '¿Nkú ts'ín ji tíchasehe ri stje xi kjinkih tunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi títs'ín ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuin? 4 Nk'ie nga yáxu'ba kjinki tunkuin, ¿nkú ts'ín b'a k'úhín ri nda nts'ei: "K'uainteni nga k'uásjénkia stje xi kjinki tunkuin?" 5 Tín'ei ni xi ts'ín xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntiana ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuin, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stje xi kjinki tunkun nda nts'ei.

6 'Najmi tu 'bohó naño ni xi je nginkun Ntiana ko najmi tu chinko chjanik'ajihun ni tsjo k'unnuu, at'aha kuasinne chu ni xi tsjo k'unnuu ko santaha ko jun kjinenuu chu.

*B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kúinchí Ntiana ni xi nda
(Lc. 11:9-13; 6:31)*

7 *T*inchiú, kō Ntíaná tsjánuu. Tinchísjo, kō sakúnuu. N'ekjano ankjuo, kō chjux'anuu. 8 At'ahā ngatentee xi banki ts'ínkjáihin. Xi bangisjai sakúhu. Kō xi ts'ínkjane ankjuo chjux'áha. 9 ¿A tjin ajinnuu nku xi tu ndjiohō tsjáha ntíhi nk'ie nga ninkuan kuankihí? 10 Tsa tjo kuanki ntíhi, ¿a tu yehé tsjáha? 11 Santaha kō jun xi ch'onk'un yo nga 'bohōo ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján 'yún tsjá saha ni xi nda xuta xi kuankihí?

12 'Kui b'a maha, xi nkú ts'in mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'ohō xuta xi kj'ai. Kuihí niu xi bakúya kjuatexumoo kō ni xi y'é'ta já profeta.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjua
(Lc. 13:24)

13 'Títjás'oon ankjua ntsjioo. At'ahā tayá ankjua kō tayá niyá xi fi má nga ndya xuta. 'Yún nkjin xi tíncha fas'en ankjua xu'bo. 14 Tunga ntsjijahá ankjua kō ntsjí niyá xi fi má nga b'entu xuta. Chuba xi tíncha sakúhu ankjua xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xuta
(Lc. 6:43-44)

15 'Chúhuun yjonuu já profeta tsank'óo. Kui xi kj'uai ts'in nimakjua maña yjohō xi nkúhu chutsanka, tunga kjahán tjintuyáha xi nkúhu chu kjan. 16 Kamankjinnuu nkú k'un jóo nk'ie nga choo ni xi ts'ín. At'ahā ni xi ts'in xuta, kui xi nkú joyaha tu xi bjaha nku yá tu. ¿A jná na'yáhá xi bjaha tuntsjajé? ¿A yá na'yáhá xi bjaha tu higo? 17 Ngatentee yá xi nda bjaha tu xi nda. Kō yá xi najmi nda bjaha tu xi najmi nda. 18 Nku yá xi nda, najmi ma bjaha tu xi najmi nda. Kō nku yá xi najmi nda, najmi ma bjaha tu xi nda. 19 Kō ngatentee yá xi najmi bjaha tu xi nda, stisún kō s'etí ajin nd'íu. 20 Kui b'a maha, chahanu já profeta tsank'óo nk'ie nga choo tu xi ts'e.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kjuatexumaha
(Lc. 13:25-27)

21 'Najmi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kjuatexumaha ngatentee xuta xi: "Ji nda maestru, ji nda maestru", títisuna. Xi títis'intjusun ní xi nkú ts'in mjehe Na'mina xi tijná ndjiojmi ján, kuihí xi kjuas'enjin yo. 22 Nk'ie nga kuichú nistjin nkjin nkjún xi b'a kuitsuna: "Ji Nda Ntía, ji Nda Ntía, ngajohi y'enijmí, ngajohi tsich'onsjeheni jánindo kō nkjin kjuankjún kin'ei." 23 Tunga an b'a xín ngáha ra xuta xu'bo: "Ndahachí najmi benuu. Tankín t'axinnú jun xi ch'on kin'o."

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

24 'Kui b'a maha, ngatentee xuta xi nt'é enna kō ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku nda kitikjua xi kits'índasún ni'yaha asun ndjio. 25 As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, kō ntjo kits'ínk'ajni ni'yoō nga mjehe kjaníts'in. Tunga najmi tsijnehé at'ahā asun ndjio kamandasún. 26 Tunga ngatentee xuta xi nt'é enna kō najmi ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku nda chini xi kits'índasún ni'yaha asun tsumíu. 27 As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, kō ntjo kits'ínk'ajni ni'yoō nga mjehe kjaníts'in. Tsijne ni'yoō nga tsatsunye.

28 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, tu ni xí kama nkjúnun ra ngayjee xuta xi nkú ts'in tibatúya. 29 At'ahā tibatúya xi nkúhu tsa xá tjihin. Najmi b'a ts'in tibatúya xi nkú ts'in bakúya já chjine'éhen kjuatexumoo.

8

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Nk'ie nga j'aijen ngáha Jesu nga nibaha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta kitsjennkihi. ² As'ai j'aisehe Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Tsasinkunch'int'aha ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jeni nga chjúxinni ch'in xi k'unna.

³ Kingjenne ntsja Jesu nga kits'ínko nda uun ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubó tsitjuxihin ch'ihin ndo.

⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihinkúchijihijohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise, tu xi skue kixihi xuta nga ja kamanda ngáhani.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nda musuhu nku nda jun k'aku

(Lc. 7:1-10)

⁵ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Capernaum, as'ai j'aisehe nku nda jun k'aku nga j'ainkihi nku kjuanda. ⁶ B'i kitsúhu:

—Ji nda ntja, nda musuna kjijña un ni'yaná. Najmi ta ma ts'in niyáha ko un tibehe.

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Kama kfin ts'innkihi.

⁸ Tunga b'ahá kitsú nda jun k'aku:

—Ji nda ntja, najmi an tsuhuna tsa ni'yaná kuitjas'ein. Tu b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma. ⁹ At'aha xi nkúhu an, tijñana xi batéxumana ko ta tjinna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: “T'in”, xihin nku, as'ai fi. Ko tsa: “Nibái”, xihin kj'ai, as'ai nibá. Ko tsa nku nda musuna: “N'ei kui ni”, xihin, as'ai ts'in.

¹⁰ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kitsú ndo, kama nkjühun ko b'i kitsúhu xuta xi tjenko:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjehe ra najmi kjee sakújinna xi b'i ts'in s'ejihin an xi nkú ts'in s'ejihin ndai. ¹¹ Ko b'a tixinnuu. Nkjin nkjún xuta xi niba tu má xi tjehe ni ko k'úéntut'áko yámixo ntje cháná Abraham ko Isaac ko Jacob má batéxuma Ntjaná. ¹² Tunga xuta xi tjehe ra nga kjuas'en kai má batéxuma Ntjaná, kui xi nguajya natsin ján má jyuun, ante má nga kjintá xuta ko kuate ni'yun.

¹³ As'ai ta kinchjako ngáha Jesu nda jun k'aku:

—T'in. Ngandahi katuma xi nkú ts'in kuas'ejihin.

Ta kuihi chubó kamanda nda musuhu nda juun.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nch'yaha Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha Pedro, kieke nga ch'in kjijñako na nch'yaha Pedro. ¹⁵ As'ai kits'ínko ntsja tachjúun. Kindyjajihin ch'iun ko tsisintjen nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Nk'ie nga ja kamaña, j'aich'aha Jesu nkjin nkjún xuta xi tjintujihin jánindo. Nkuhú tsu'ba én xi kitsú Jesu nga kik'onsje jánindo ko nga

kits'innkihi ngatentee xuta uun. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kitsú nda profeta Isaia: "Kui xi ngjiko kju'a'unná ko jakj'á ch'inná."

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehe tsjénkihi

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Nk'ie nga kieke Jesu nga nkjin xuta katsendáhi ra, b'i kitsú nga mjehe ngjuai ngabantá ntáchak'uun. ¹⁹ As'ai j'aik'uhun nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsjénkihi tu má xi tje'hén ni nga k'úin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi tjin ngijñoo tjihin tixa ngijo ko nisee tjihin nuba. Tunga Ntíhi Nda'jun najmi tjihin má nga kama kjuájñasun nintaku.

²¹ As'ai b'a kitsú nku nda ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, k'ujintení nga tjun kfíngjayánjia na'mina.

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsjénkiní ji. T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjayanji suba xuta k'ien xinkjin.

B'i ts'in kits'ink'íeyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko já ni'yakuyáha ta jas'enko. ²⁴ Tu nkuhú ntjo xi tu xí 'yuhún kamané nk'ie nga tje'njin ntáchak'uun, santaha íxi kingjá 'mahá ra t'éhen ntóo tsutsuu. Tunga kjifehé Jesu nga b'a tímoo.

²⁵ As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'inkj'áha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, n'ek'ankini! ¡Ja kuayáa ei ni!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tábinkjuhunnu? ¡Á b'a 'yún ichi s'ejihinnuu Ntjaná!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga kits'ink'íeyu. As'ai kis'e jyujuu. ²⁷ Kama nkjúhun jóo ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

B'i ts'in kits'ín ndáhi Jesu jo já xi tjintujihín jánindo

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nk'ie nga tsichu Jesu ngabantá ntáchak'uun, nankihi xuta Gadara, as'ai tsitjujín tsjóo nga j'aik'uhun Jesu jo já xi tjintujihín jánindo. Tu ni xí kjahán jóo, nga santaha najmi ta ch'a ma f'a nnyá xu'bo. ²⁹ As'ai incha kikjintáya nga b'i kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntjá nku tutuu, ¿mí nihi xi tjínkoní? ¿A ja kjuáik'aini kjuanimá kintehe ni nga kuichú nistjiun?

³⁰ Xi tje'hen yo nkjin nkjún chinka tjincha kjine jñá. ³¹ Kui nga b'a kitsúhu jánindo nga incha tsankihi Jesu:

—Tsa kuich'onsjeni ei, tu sahá tjenntení nga kuitjás'enjihín chinko.

³² —Tankiún —kitsú Jesu.

As'ai tsitjujihín jóo jánindo nga incha ngjikjas'enjihín chinko. Tsangat-sanka ngatentee chinko nga kikjaník'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³³ As'ai incha tsanka já xi tjincha kunntá chinko. Incha j'ai ajin nantjo ko kitsúya ngatentee ni xi kamo ko ni xi kamaha já xi tjintujihín jánindo.

³⁴ Tu tsitju tentehé xuta nantjo nga nibasehe Jesu. Nk'ie nga j'aisehe, incha tsankihi nga kuitju nankihi jóo.

9

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu nga j'atikjá ntáchak'uun ko tsichu ngáha nankihi. ² Ja kamoq. J'aisehe Jesu já xi y'ang'anke nku nda xi najmi ma fi, xi kjisun nachahan. Nk'ie nga kieke Jesu nga s'ejihin jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Tsjó kat'ehe tak'uin, ntína. Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

³ B'i ts'in kits'innkjink'un k'ua já chjine'éhen kjuatexumoo: “Najmi tibenkjún Ntjaná ndai nga b'a ts'in tinchja.” ⁴ Tunga behé Jesu ni xi tíncha ts'innkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ch'on ts'in tín'enkjintak'uhunnu? ⁵ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein ko tjtutjai”? ⁶ Tunga mjehéna kuakuchjínuu nga Ntíhi Ndax'iun tíña ngajoho Ntjaná asuntei xi má nga kama ts'índyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Tisintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

⁷ Tsisintjen nda uun ko ngi ngáha ni'yaha. ⁸ Nk'ie nga kieke xuta nkjiun nii, kitsankjún ko kits'intsjoho Ntjaná at'aha xu b'a tse nga'yún kitsjáha nku nda.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Nk'ie nga títs'in njyá Jesu, kieke nku nda xi 'mi Mateo xi kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Mateo ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁰ Ko ni xi kama, nk'ie nga tíkine Jesu niñu ni'yaha, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoo ta incha j'aik'ientut'aha Jesu ko já ni'yakuyáha t'a yámixó.

¹¹ Nk'ie nga kieke já fariseo nii, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'a ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatexumoo tinekoho niñu nda maestrúnuu?

¹² Tunga nk'iehé nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ¹³ Tankiún ko tinchíyo nkú tsuhu rá éhen Ntjaná xi b'i ts'in tjít'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjintjainuu mjena.” Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkje tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha Jua Bautista ko b'i incha kitsúhu:

—¿Nkú tjihin rá nga najmi b'entu kjintíaaha já ni'yakuyáhi xi nkú ts'in bintsuba kjintíaahani jin ko já fariseo?

¹⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá 'be babaha xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjíñajin saha nda bixoon? Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'iehé nga k'úentu kjintía. ¹⁶ Ta ndaha najmi ch'a b'estikoho najyun chá nku tse najyun tsetse xi najmi kjee nibakú. At'aha nibakú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ¹⁷ Ko

ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxíun. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse, ko b'a ts'in nda f'áitjoho nga joo niu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku takjin ko nku tachjuun

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Nk'ie nga b'a títu Jesu, tu j'aihi yo nku nda tjaxá ko tsasinkunch'int'aha nga b'i kitsúhu:

— Takjinna ja k'uen. Nibángjennéi ntsaj ntína tu xi kj'uaiya ngáha ra.

¹⁹ As'ai tsisintjen Jesu ko ngjiko já ni'yakuyáha nga kitsjennkíhi ndo. ²⁰ Ko tu yohó j'ai tjennkihi Jesu nku tachjuun xi tjihin te jo nú nga jni tít's'ínk'iehen. Kui xi kits'ínko tuts'in najyun xi yja Jesu. ²¹ At'aha b'i ts'in kits'innkjink'un: “Tsa tu najyuhun ts'inko sa, kamanda ngáhana.” ²² Tunga kits'ínk'ótjijahá Jesu nga tsasehe tachjuun ko b'a kitsúhu:

— Ji ntína, tsjo kat'ehé tak'uin. At'aha kuas'eihin nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kama nkihi ri.

Ta kuihi chubo kamanda tachjuun.

²³ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha nda tjaxóo, kieke yo já xi tít's'ínkjane yánaxu ko xuta xi xaáhan tjincha ts'in nga tikjintá. ²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

— Tankin ngáhanu. Najmi ka'me takjiun. Tu kjifehé.

Tsajnukiehe xuta xi kama njakú yo. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja kik'onsje Jesu xuto, as'ai jas'en má kjijna takjiun, jak'á ntsja ko tsisintjen ngáha takjiun. ²⁶ Kint'é ngayjee xuta xi tjin yo ni xi kamoo.

B'i ts'in kikjex'ánkihi Jesu tunkun jo já ka

²⁷ Nk'ie nga tibatju Jesu yo, kitsjennkíhi jo já ka xi kikjintáya tjennkihi. B'i incha kitsú:

— Ji xi ntjehe David, katuma njimahi jin.

²⁸ Ko nk'ie nga jas'en ni'yaha Jesu, yo incha j'aisehe já ko. B'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:

— ¿A s'ejinnuu nga kamana ts'ian ni xi mjenuu?

B'a incha kitsú jóo:

— Johon, nda maestru.

²⁹ As'ai kits'ínko Jesu tunkun jóo ko b'i kitsúhu:

— Katuma xi nkú ts'in tís'ejinnuu.

³⁰ Tsix'ánki tunkun jóo. As'ai b'a kitsú Jesu:

— Tunga najmi tu ch'a 'miyahá ruu ni kamat'on.

³¹ Tunga nk'iehé nga incha ngji jóo, kitsúyaha ngayjee xuta xi tjin yo xi nkú nga kits'ínkoho Jesu.

B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda xi najmi ma nchja

³² Nk'ie nga tibatju já xi ka kai, incha j'ai xuta xi j'aikoho Jesu nku nda xi najmi ma nchja, at'aha ndanindoo tjñajihin. ³³ Nk'ie nga kik'onsje Jesu ndanindoo, kinchja ngáha nda njimo. Kama nkjúhun xuta nkjiun ko b'a incha kitsúhu xinkjin:

— Ndahachí najmi kjee yaá ajinná xi ntjehe Israel tjenná nku ni xi b'a tjin.

³⁴ Tunga b'ahá kitsú já fariseo:

— Nga'yúhun ndaninda k'akuhu janindoo m'osjekoho janindoo ndai.

B'i ts'in kama njimaha Jesu xuta

³⁵ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee nanki i kò nanki xi xi tjin yo nga tsakúya aya ni'ya sinagoga. Y'énijmí é n da tsu xi túsuya nga Ntjaná xi batéxuma kò kits'innkiyehé ch'in xi k'uhun xuta. ³⁶ Nk'ie nga kikié Jesu xuta nkjiun, kama nimaha, at'aha tinchajihin sén kò chuba tjemahá xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjihin nda bastu. ³⁷ As'ai kinchjako já ni'yakuyaha nga b'i kitsúhu:

—Xuta xi tjin b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'inxájin ni. ³⁸ Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntjehe.

10

B'i ts'in kitsjá xaha Jesu já postru xi te joo
(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi te joo kò kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jánindo xi tjtintujihin xuta kò nga ts'innkiyehé xuta xi ch'ihin.

² Kui xu'bi xi j'áihin já postru xi te joo: títjun Simon, xi ta 'mi Pedro, kò Andre xi nda nts'e Pedro maha; Santiago kò Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo; ³ Felipe kò Bartolome; Toma kò Mateo xi j'áchjintjai ch'á; Santiago ntíhi Alfeo kò Tadeo; ⁴ Simon xi mako já kananista kò Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uénimí
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ As'ai kits'ínkji Jesu já ni'yakuyá xi te joo nga kitsúyaha ni xi tjihin nga incha ts'ín. B'i kitsúhu:

—Najmi tu bankiún má nga najmi tjin xuta xi ntje Israel tjehe ra kò najmi tu bitjas'oon nankihi xuta Samariá. ⁶ Xuta xi ntjehe ní Israel y'aha ra tankihinsoho, xuta xi ja kindyja xi nkú joyaha chutsanka. ⁷ Tankiún kò t'enijmíu nga ja 'yún tiña tijná Ntjaná nga tibatéxuma nd'ai. ⁸ N'enkihúu xuta un, n'ekj'áiyohoo xuta xi ja ka'me, n'enkihúu xuta xi k'uhun ch'in fentujnu tu xi kama jehe nginkun Ntjaná, kò tich'onsjoo jáninda xi tjtintujihin xuta. Xi nkú ts'in tu kik'aihínúu nga'yún, b'a ts'in tu tisinkonú xuta.

⁹ Najmi tu ch'o toonsine aya tsanu, ta ndaha toontaba, kò ta ndaha kj'ai toon. ¹⁰ Najmi tu ch'o tsa nga n'oo niyá, ta ndaha jo 'yún najyun xi ndyjo, ta ndaha tjabaxinnté, kò ta ndaha yánise. At'aha xi ts'inxá tjihin kixi nga k'uaihi nichine.

¹¹ Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki 'yún kò tsa nku nanki ichí, yo tinchísjo nku xi nda animaha. Tintsuboo ni'yaha santa nkúhu nga kuitju ngáhanu nanki xu'bo. ¹² Nk'ie nga kuitjás'oon ni'yoo, b'i ts'in súnio: “Kas'enuu kjuajyu”, tixiún. ¹³ Tsa nda animaha xuta xi ts'e ni'yoo, kas'ehe kjuajyunuu. Tunga tsa najmi nda animaha xuta xu'bo, kak'oyak'un ngáhanuu kjuajyunuu.

¹⁴ Tsa tjin xi najmi ts'ínkjáinnuu kò tsa najmi ngjuénñjuhu énnuu, tu sahá tjtjusje ngáhanu ni'yoo kò tsa nankiu, kò t'etsujno ndyjo tsuku. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skué saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma kò nanki Gomorra.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru nga n'e uncha

16 'Tejin tak'un. An títs'inkjínúu xi nkú joyaha chutsanká ajihin nañá kjan. Kui nga tintsuba ndahanu xi nkú joyaha ye ko nimakjua n'esjo yjonuu xi nkú joyaha chutujuu. 17 Chúhuu yjonuu xuta, at'aha ts'íinkjas'ennuu já tixóo ko k'uénuu aya ni'ya sinagoga. 18 Ngat'ana ngjuaikonuu nginkun já titjuun ko nginkun já rei, tu xi kuixínyaha ruu jóo ko ta xuta xi najmi ntjehe Israel tjeheñ ra yáha an.

19 'Tunga nk'ie nga ts'íinkjas'ennuu xuta, najmi tu fantaha ruu yjonuu nkú n'e chubo ko mí éhen xi kuixiún. At'aha kui chuba xu'bo k'uainuu én xi chubo. 20 At'aha najmi jun xi chubo, Espirituhu ní Na'minuu xi kuinchja nk'ie nga chubo.

21 'Já xi nts'e maha xinkjín ta kuihi ts'íinkjas'en xinkjín nga n'ek'ien. Xi tí'mi na'mi ts'íinkjas'en ntihi. Xi tí'mi ntí kjaánko xi cháha ko ts'íink'ien. 22 Ngat'ana ts'íin unkiehenuu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáha kuasinjña, kui xi k'uanki. 23 Nk'ie nga tsjénki unkienuu xuta xi tjin nku nanki, tu sahá tiyú. Tankiún k'já nanki. At'aha kjuaxi ni xi tixinnuu. Najmi kfenuu nga kuinimo ngayjee nankihi xuta Israel kintehe ni nga k'já ntihi Nda'xiun.

24 'Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu, ko nku nda musu najmi 'yún yakjún sa nga nda ntiaha. 25 Nda tjin ts'e nda ni'yakuyóo tsa b'a ts'ín kamaha xi nkúhu nda maestruhu, ko nda tjin ts'e nda musu tsa kuichú ma xi nkú joyaha nda ntiaha. Tsa na'mihi ntíu xi tí'mihi ndaninda Beelzebu, ¿a najmi tu sahá 'yún ch'on k'úin saha ntíhi?

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjihin nga kuinkjún

(Lc. 12:4-9)

26 'Kui b'a maha, najmi tu binkjuhunnu xuta xu'bo. At'aha najmi tjin ni xi 'ma tjitjo xi najmi cha, ko najmi tjin ni xi tíña 'ma xi najmi s'eñña chji. 27 Ni xi tixinyanuu má jyuun, chuba ngáhanu má ndzjeen. Ko én sen xi kuinú'yó nga kuinchja, ch'íiyako ngáhanu asun nk'a ni'yoó. 28 Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ínk'ien tunga najmi mahá ra ts'íink'ien animanuu. Xi ma níhi ts'ínkji animanuu ko yjonintenuu ajin ngak'ien, kui ní xi tinkjún.

29 '¿A najmi mahá tsa tu xí nanki chjihí ch'a nga satéña jo nise xi tintí? Ndaha tsa b'a ma, ndaha nku nisee najmi ndyja tsa najmi mjehe Na'minuu. 30 Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjin xkíhi Na'minuu. 31 Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chji so nga nkjin nise.

32 'Ngatentee xi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ts'ínkié yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tíña ndjiojmi ján. 33 Tunga xi najmi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'ínkié yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tíña ndjiojmi ján.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

34 'Najmi b'a tu ts'ín n'enkjíntak'un, tsa kjuajyu jáik'ieñña asunntej. Najmi kjuajyu jái tsja. Kjuachán ní jái tsja. 35 At'aha jáa tu xi kuakjányaha yjoho xuta, má nga nku nda nguaj kontraha na'mihi ko nku takjín nguaj kontraha naaha ko nku na anta nguaj kontraha na nchí'yaha. 36 Ta kuihi xinkjín xuta nguaj kontraha.

37 'Xi 'yún ts'íintjo sa na'mihi ko tsa naaha nga an, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. Xi 'yún ts'íintjo sa ntíhi nga an, najmi tsuhu

ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁸ Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénnkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhú ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁹ Xi kuangisjái suba nga k'úéjña tik'un, tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úéjña tik'un.

B'i ts'in kitsúya Jesu chji xi k'uaihi xuta

(Mr. 9:41)

⁴⁰ Xuta xi ts'íinkjáinnuu, ja an títs'ínkjáinna. Ko xi ts'íinkjáinna, ta títs'ínkjáihin xi kits'in nibána. ⁴¹ Xi ts'íinkjáihin nku nda profeta at'aha nda profeta ni, xi nku ts'in tjeheh ra b'a ts'in k'uaihi. Ko xi ts'íinkjáihin nku nda xi naxu ts'in at'aha naxu ts'in ndo, xi nku ts'in tjeheh ra b'a ts'in k'uaihi. ⁴² Ko tsa tjín xi tsjáha nku chutsín ntánijua nch'an xi k'úú nku xuta xu'bi at'aha xuta ni'yakuyána ni, kjuaxi ni xi tíxinnuu nga kj'uaihi chjihu xuta xu'bo.

11

B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista

(Lc. 7:18-23)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúyaha já ni'yakuyá xi te joo ni xi tjihin nga incha ts'in, as'ai incha ngi nga tsakúya ko y'énijmí én nda tsuhú Ntjaná nanki xi tjín yo. ² Aya nuabayoo kint'é Jua Bautista ni xi títs'in Jesu. As'ai kits'ínkji k'ua já ni'yakuyáha ³ tu xi ngjuásjaiyaha ra Jesu. B'a incha kitsúhu:

—¿A ji nda xi tjihin nga kj'uai? ¿A ra chúyahá ri kj'ai ndaha?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tankín'inyohoo Jua ni xi tínu'yó ko tíyo. ⁵ Tíma chjihí xi kaha. Xi najmi ma fi tijncha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímanda. Tint'é xi stayaha. Tí'áiyaha xi ja k'ien. Tís'enijmíhi én nda tsuhú Ntjaná xi x'ahan. ⁶ Nda tjín ts'e xi najmi tjín ni xi ts'ínch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Lc. 7:24-35)

⁷ Nk'ie nga ja tijncha fi ngáha já ni'yakuyáha Jua Bautista, kik'atuts'ihin Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua. B'i kitsúhu xuta nkjiun:

—¿Mí nihi xi tsankinse nkjúhun ante kixiy? ¿A nku yáxa xi títs'ínk'ajnihí ntjo? ⁸ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankisohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjín? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un, kui xi tjintu ni'yaha já rej. ⁹ Tunga, ¿a tsitjuhunu? ¿A ra nkuhú nda profeta tsankisohoo? Johon, kui. An b'a tíxinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta. ¹⁰ Jua tinchjanijmíyaha ni xi tjít'a xujun éhen Ntjaná:

Títs'ínkjá nda chjine'enna tu xi ngjuai tíjuhun ri.

K'uénda tíjün njyáhi.

¹¹ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi tjín asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichí má batéxuma Ntjaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

¹² Nístjin nga y'énijmí Jua Bautista éhen Ntjaná ko santaha nd'ai 'yún tibixkjanyáha má batéxuma Ntjaná, ko xuta xi kitikjua títs'in ts'e yo. ¹³ At'aha Ntjaná kits'ínchjén ni xi y'é't'a já profeta ko xi kis'et'a kjuatéxumaha Moise nga kitsjá éhen santaha nkúhu nga j'ai Jua. ¹⁴ Tsa mjenuu n'e s'ejiun éin, Jua kui xi Eliá xi tjihin nga kj'uai. ¹⁵ Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

16' ¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjín nd'ai? Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu n'yátée kə kjintáyaha xinkjín 17 nga b'a incha tsu: "Nk'ie nga kin'ekjanej yanaxu, ¿á najmi kichankihinu? Kə nk'ie nga kisej suun nusin, ¿á najmi kich'íhinu?"

18 'At'aha nk'ie nga j'ai Jua, y'ejña kjintía kə najmi kik'i binu. As'ai: "Ndaninda tíñajihín", kitsú xuta. 19 Askahan j'ai ngá Ntíhi Nda'x'ün xi kjine kə 'bi, kə tū sa b'ahá tsu ngá xuta: "Kui ndai xi 'yún kjine kə 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma kə já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo." Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntjaná nk'ie nga týaha ni xi títs'in.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáihín éhen
(Lc. 10:13-15)

20 As'ai b'i ts'in ndjá kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tjintu nanki má nga 'yún kits'in kjuankjún, at'aha najmi ngijk'áha rá anímahá:

21 —;Níma rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! ;Níma rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro kə xuta nanki Sidon kikié kjuankjún xi kama ajinnuu, já rá nd'ai ngijk'áha rá anímahá nga kingja najyun kfe kə y'entujín nasu. 22 Tunga ahán b'a tíxinnuu. Nístjin nga chāsehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro kə nanki Sidon.

23 'Kə jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chānkjúnnuu, najmi. Tū sa ní santaha ngak'ien kuankínjoon. At'aha tsa xuta nanki Sodoma kikié kjuankjún xi kama ajinnuu, tá tíña rá santaha nd'ai tsakai. 24 Tunga an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nístjin nga chāsehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'in tsakúchji kjuatsjoho Jesu
(Lc. 10:21-22)

25 Kui nístjiun b'i kitsú Jesu:

—An títs'intsjoho, Nā'mi, Ntía xi ts'e nk'a ján kə t'anankiu. At'aha y'ejña chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí xi ni xi kik'iejña 'maihi já nkjink'uun kə já xi mankjihín ni xi tjín. 26 Johon, Nā'mi, at'aha b'a ts'in kama tsjohi.

27 'Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Nā'mina. Najmi ch'a behe Ntíu, tū nkuhú Nā'miu xi behe. Tá ndaha najmi ch'a behe Nā'miu, tū nkuhú Ntíu xi behe. Kə xuta xi mjehe Ntíu nga kuakúchjihí Nā'miu, kui xi skue Nā'miu.

B'i ts'in kinchjaha Jesu xuta nga k'uaísehe

28 'Nibáhasenú ngatentoo xi tsichu manuu nga kich'anjiu ch'aha kjuatéxumoo, kə an tsjanuu nga n'ekj'áiyoo. 29 Tjasuntjio nkú tsuhu rá kjuatéxuma xi tibakuyá, at'aha ts'ínkjáihín xuta kə nímakjua tjíyana. Sakúnuu xi má nga ts'ínkj'áiyá anímanuu. 30 At'aha najmi 'ni s'esúntjia ni xi bakuyá kə kijna ch'á xi tsjanuu.

12

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu nístjin nkjúun
(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Nku xuatü j'ajin Jesu má nga tjíntje tuniñü. Kama bjoho já ni'yakuyáha ko incha kikje'yün tuniñü. Kits'íntjiya ntsja nga kikjine. ² Tunga kikiehé já fariseo ni xi tüncha ts'ín jóo. As'ai b'a incha kitsúhu Jesu:

—Chase ma ri. Ni xi tñña nkjúhun kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tüncha ts'ín já ni'yakuyáhi.

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo má nga tjit'a ni xi kits'ín David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntjaná ko kikjine ninkuan nkjún xi tjintu yo, ni xi najmi tjihin nga kui kjine ko ta ndaha já xi tjenko, ninkuan xi tu já na'miu ma kjinehé. ⁵ ¿Ko a najmi kjehe n'eyo kui ni xi tjit'a xujun kjuatéxumoo? Já na'mi xi ts'inxá aya ninku nga nistjin nkjúun najmi chumi jehe b'anji. ⁶ An b'a tixinnuu. Eí tññajinnuu nku xi 'yün chanka sa nga ninku.

⁷ Tunga najmi kjehe mankjinnuu éhen Ntjaná xi b'a ts'ín tjit'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjintjainuu mjena.” Tsa mankjinnuu éen, najmi chuba n'enijéhe ruu xuta xi najmi tjihin je. ⁸ At'aha Ntíhi Nda'x'ün batéxumaha santaha ko nistjin nkjúun.

*B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja
(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)*

⁹ Ngikjas'en Jesu ni'ya sinagoga. ¹⁰ Yo ta kab'eñña nku nda xi ch'ihin ntsja. As'ai b'a incha kitsú jóo nga kingjásjaiyaha Jesu, tu xi b'a ts'ín sakúhu ra má tindyajihin Jesu:

—¿A ma n'enki nga nistjin nkjún?

¹¹ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tsa nku xi kabasinñña ei tññaha nku chutsanka, tsa tu nkuhú tixa kuijnengiya chu nga nistjin nkjúun, ¿a najmi kuak'áhá chu ko k'uasjeya tixo? ¹² Kui b'a maha, 'yün chji sa nku xuta nga nku chutsanka! Kui nga ma n'ehe nku ni xi nda nga nistjin nkjún.

¹³ As'ai Jesu b'a kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda. B'a kik'ie xi nkúhu ntsja xinkuu. ¹⁴ As'ai incha tsitju yo já fariseo ko y'éndako xinkjín xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

¹⁵ As'ai ngji t'axín Jesu, at'aha ja be ni xi mjehe ts'ín jóo. Nkjin nkjún xuta kitsjennkihi. Kits'ínkihi ngatentee xi uhun ¹⁶ ko b'a kitsúhu xuta nga najmi incha kuitsuya yáha Jesu. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a kitsú:

¹⁸ Eí tñña nda musuna xi j'ajián,
xi tjona ko xi tsjo maha animana.

Tsjaha Espirituna,

ko kuitsuyaha xuta xi tjin asuntee ni xi naxu nginkán.

¹⁹ Najmi kjan kuinchja ko najmi kjintáya,
najmi niyátée kuinú'yá ntaha.

²⁰ Najmi kjét'okjá nku yáxá xi ja tít's'okjá.
Najmi ts'ínk'ien nd'í xi tu nintíhi tíju saha,
santa nkúhu nga ts'ínndjuú ni xi naxu nginkán.

²¹ Ko xuta xi tjin asuntee kama 'yün tak'un nda musuna.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² J'aisehe Jesu xuta xi j'aiko nku nda xi tijnajihin ndanindoo. Kui xi ka ko najmi ma nchja. As'ai Jesu ts'ashehe ndanindoo ndo. Kama chjihí ko kama kinchja. ²³ Tu ni xi kama nkjühun ra ngayjee xuta. B'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Kutsa kuihi xu'bi xi ntjehe David?

²⁴ Nk'ie nga kint'é já fariseo ni xi tijncha tsu xuta, b'a incha kitsú:

—Nga'yühun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhu janindoo tím'osjekoho ndai janindoo.

²⁵ Tunga behé Jesu ni xi tít's'innkjink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjintu má batéxuma nku nda rei ta kuihi fi kontraha xinkjin, ta kuihi incha nguá tiya nankihi. Ngatentee nanki ko ni'ya xi ta kuihi fi kontraha xinkjin, najmi tse maha. ²⁶ B'a ta tjin ts'e ndanindoo. Tsa Satana k'onsje suba yjoho, ta kuihi tifi kontrá subaha yjoho. Tsa b'a ts'in, ¿nkú ts'in tse kuichúkuaha ra nga kuatéxumaha?

²⁷ Ko tsa nga'yühun ndaninda Beelzebu tím'osjekohona janindoo tibixiun, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho janindoo já ts'ajun? B'a ts'in ta kuihi jóo bakúchji nga najmi kixi tjintuyánuu. ²⁸ Tunga tsa Espirituhu Ntjaná tím'osjekohona janindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntjaná.

²⁹ ¿Nkú ts'in nku nda kama kjuas'ehen ni'yaha nku nda xi 'yún tjihin nga'yún ko kjé'aha ra ni xi tjihin? Tjin níhi nga tjun k'u'é'yún ndo. B'a ts'in kama kjé'aha ra ni xi tjihin ndo ni'yaha. ³⁰ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tif'áyakona, kui xi tibaténdzjo.

³¹ Kui nga b'a tíxihinnuu. Kama ndyjat'aha xuta ngatentee ngatit-suhun ko ngatentee én ch'on tsu xi kuinchja. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. ³² Xi nkú kuitsuhu Ntíhi Nda'x'iun, kama ndyjat'aha. Tunga xi nkú kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra, ta ndaha nd'ai ko ta ndaha ndyjun nkini.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xuta

(Lc. 6:43-45)

³³ Tsa tuhu yoo xi nda, nda yoo. Ko tsa tuu xi najmi nda, najmi nda yoo. At'aha tuu bakúchji nkú k'un yoo. ³⁴ Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'in kama chubahanu ni xi nda, nk'ie nga jun xi ch'onk'un? At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui nihi xi bitju ts'a. ³⁵ Nku nda xi nda b'asjejin ni xi nda ajihin ngayjee ni nda xi títjoho. Ko nku nda xi ch'onk'un b'asjejin ni ch'onk'un ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi títjoho.

³⁶ Ko an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta, nk'ie ts'iinkjas'en kuenta xuta nga nkúnkú én xi najmi chumi ni chjihí ra xi kinchja ei. ³⁷ At'aha ta kuihi én xi kichubai n'e kjuaha ri, tsa tjihin jé ko tsa najmi tjihin jé.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ As'ai k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo b'a incha kitsúhu Jesu:

—Ji nda maestru, mjeni nga chai nku kjuakjún xi n'e, xi kuakúchji nga Ntjaná kits'in nibáhi.

³⁹ B'i kitsú Jesu:

—Xuta xi tjin nd'ai tijncha banki nga skuę nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tijncha nginkun Ntjaná. Tu ni xi kamataihín nda profeta Jona nk'ie, tu kuihí kjuankjún xi s'ejña chjihí xuta xi tjin nd'ai.
⁴⁰ At'aha xi nkú ts'in y'ejña Jona jan nistjin ko jan nistjen aya kats'a ti chánkoq, b'a ta ts'in k'úejña Ntíhi Ndax'iun jan nistjin ko jan nistjen kinte t'anankiu.

⁴¹ 'Xuta xi y'entu nanki Ninive kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'iinkokjuaha xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi ngjik'aha ra animaha nk'ie nga Jona y'enjmíhi ehén Ntjaná. Nd'ai bi, ei tijná nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona. ⁴² Ko na reina xi tsatéxuma nanki Saba kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'iinkokjuaha xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínñujuhú kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tijná nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu ni xi maha xuta

(Lc. 11:24-26)

⁴³ 'Nk'ie nga nku ndaninda bitujihín nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'iink'áiya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, ⁴⁴ as'ai b'a tsu: "Tu sahá kfin ngáhana ni'yaná má tsitja." Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kjitiya ni'yoq nga f'aise ngáha ra. Kichjuchá ko ja tjiná. ⁴⁵ As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihín ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'in b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun. B'a ta kamaha xuta ch'onk'un xi tjin nd'ai.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Nk'ie nga tinchjako sa Jesu xuta nkjiun, tu naaha ní ko já nts'e j'aincha natsiun xi má nga mjehe kuinchjakoqo.

⁴⁷ As'ai tjin xi b'i kitsúhu Jesu:

—Naahí ko já nts'ei kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakoqo.

⁴⁸ B'i kitsú Jesu nga kinchjako nda xi j'aikoqo éen:

—¿Yá xi nána ko yá xi já nts'é?

⁴⁹ As'ai tsakú xuta ni'yakuyáha ko b'i kitsú:

—Kui xuta xu'bj xi nána ko já nts'é. ⁵⁰ Tu yáha ni xi ts'iintjusun xi nkú ts'in mjehe Na'mina xi tijná ndjiojmi ján, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

13

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Kui nistjiun tsitju Jesu ni'yaha ko ngjik'iejña andai ntáchak'uun.
² Nkjin nkjún xuta kama ñjakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha Jesu, ko ngayjee xuta tsincha andai ntóq má kixiu. ³ Nkjin tikjá ni xi tsakúyaha nga y'ejña chubayaha. B'i kitsú:

—Nku nda tsitju nga ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóq, k'ua xi tsixuntu andai nyóq. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujmá xu'bo.
⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjin ninte. Kítsa jasu xujmóq, at'aha najmi 'yún tjan nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu,

kits'inchjahan ko kixi, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yoo. Kisá na'yoo ko najmi kitsjántehe nga nda saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Tü xí tsehé ni xi kitsjá. Tjin xujmoo xi kitsjá unchan tjihin, tjin xi kitsjá cháte ko te tjihin, ko tjin xi kitsjá katé tjihin. ⁹ Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tü subahá y'éjña chubayahá nga tsakúya
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Á tü subahá b'ejña chubayahani nk'ie nga chubakohoni xuta?

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tjña ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Tunga xuta xu'bo najmi kik'aihi nga kamankjihin niu. ¹² At'aha xi kamankjihin, k'uai saha ko 'yún nda kamankjihin. Tunga xi najmi ts'insihin nga kamankjihin, chjú'aha santaha ni xi tjñaha nga kamankjihin kai. ¹³ Kui kjuaha tü tib'ejña chubayahá rá xuta xu'bo. At'aha tibase tunga najmi tibehe, ko tint'é tunga najmi tibasínñjuhú ko najmi tímankjihin.

¹⁴ Ni xi tüncha ts'in xuta xu'bo títs'intjusun éhen Ntjaná xi kitsúya nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a kitsú:

'Yún kuasinñju tunga najmi kamankjihinnuu,
ko 'yún chasoo tunga najmi chanú.

¹⁵ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,
kits'in staya yjoho ko kik'íechja tunkun,
tü xi najmi skuehe ko najmi kuint'éhe,
ko najmi kamankjihin rá,
tsa ts'ínk'óntjaiya animaha ko nga an ts'innkíhi.

¹⁶ Tunga máha jun, á b'a nda tjihin ts'ajun xi tiyo ko tínu'yó, at'aha tibe tunkun ko tint'é tjabaxínñju. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nkjin já profeta ko xuta xi naxu y'entu xi kis'e nístjin nk'ie incha kama mjehe nga skue ni xi tiyo nd'ai, tunga najmi kikiéhe. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ai, tunga najmi kint'éhe.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'ínkjáihin xuta éhen Ntjaná
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Kui b'a maha, tjenñjuhúnu nkú tsuhu rá ni xi kuak'ieñá chubaya ts'e nda xi tsaténdzjo xujmoo. ¹⁹ Nk'ie nga nt'é xuta én xi tsuya nga Ntjaná xi batéxuma, as'ai najmi mankjihin niu, nibá ndanindoo ko kjexín én xi ja kis'entjejin animaha. Kui xutaha xi nkú joya xujmá xi tsixuntu andai niyoo.

²⁰ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjjo, kui xutaha xi nt'é éen ko tjen'yún tsjohó ts'in ts'ínkjáihin. ²¹ Tunga najmi 'yúhún tjihin kjama ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tü ngat'aha éen, ts'in t'axíhin yjoho éen.

²² Xujmá xi tsixuntu ajin na'yoo, kui xutaha xi tá nt'é éen, tunga ni xi tjihin asunntej s'entaha rá ko kjuanchinoo b'anachaha. B'a ts'in najmi sakúntehe rá nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²³ Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nt'é éen ko mankjihin. Nda ts'in nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá unchan tjihin, ko tsa xi tsjá cháte ko te tjihin, ko tsa xi tsjá katé tjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

²⁴ Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Má batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku nda xi nda xujmá xi y'éntjejin jñáha. ²⁵ Tunga nk'iehé nga kjintufé, j'ai nda kontraḥa ndo. Y'éntjejihin tuniñu jñá ch'onk'un ko as'ai ngji. ²⁶ Nk'ie nga jasu tuniñu ko kis'ehé tu, ta kama chji jñá ch'onk'uun. ²⁷ As'ai incha j'ai já musuhu nda xi ts'e tuniñu ko b'a kitsúhu: “Ji nda ntia, za najmi xujmá ndahá xi y'entjejin jñáhi? ¿Nkú ts'in nga tu sa jñá ch'onk'uhún kj'ijin ngáha ra ntjehi?” ²⁸ B'a kitsú ndo: “Nku nda kontra b'a kits'in.” B'a kitsú já musu: “¿A mjehé ri nga kuankín chjúneyai jñá ch'onk'uun?” ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: “Najmi, at'aha tsa chjúneyo jñá ch'onk'uun, ko xka tuniñu chjúyanjiu. ³⁰ Tu sahá katuma chá suba nga joo santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga kama chá. Kui nistjiun b'a xihin já xi kuate tuu nga titjun kjéneya jñá ch'onk'uun, kj'úach'á ko k'uéti. Tunga máha tuniñu, kui xi kj'úátjo antehe.”

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku k'un mostasa xi jak'á nku nda ko y'éntje jñáha. ³² Kui k'un xu'bi xi 'yún ichi sa nga k'un xi k'oo. Tunga nk'iehé nga ma chá, 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi b'éntje xuta. Santaha nku yá tu bichú ma, ko f'ai ts'innda'á nisee nubaha tjiaha yoo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan

(Lc. 13:20-21)

³³ As'ai ta y'éjña chubaya ngáha Jesu:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jak'á nku tachjuun ko kits'intjijinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatente na'yu.

Kui kjuai nga tu nku y'éjña chubayahá Jesu nga tsakúya

(Mr. 4:33-34)

³⁴ B'a ts'in kinchjako Jesu xuta nkjiun. Y'éjña chubayahá ngayjee ni xu'bi nga kitsúyaha. Najmi kinchjako tsa najmi y'éjña chubayahá. ³⁵ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kitsúya nda profeta nga b'a kitsú: K'uejña chubaya, xinya ni xi tjintu'má santaha nkúhu nga kamanda asuntee.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tsakúya nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

³⁶ Nk'ie nga ja kits'inkji Jesu xuta nkjiun, jas'en ni'yaha. As'ai já ni'yakuyáha j'aik'uhun ko b'a incha kitsúhu:

—T'inyani nkú tsuhu ra én xi kuak'iejña chubayai ts'e jñá ch'onk'un xi tjin ajihin tuniñu.

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda xi y'éntje xujmá ndoo, kui xi Ntíhi Nda'xiun. ³⁸ Ante xi má nga y'éntje, kui xi asuntee. Xujmá xi ndoo, kui xutaha xi ts'e má batéxuma Ntíaná. Jñá ch'onk'uun, kui xutaha xi ts'e ndanindoo. ³⁹ Nda kontra xi y'éntje jñá ch'onk'uun, kui xi ndanindoo. Nistjin nga chjúsintjen tuniñu, kui nistjihin nk'ie nga kfe asuntee. Ko já xi kuate tuniñu, kui xi ntítsjee.

⁴⁰ Xi nkú ts'in f'áya jñá ch'onk'uun ko s'eti ajin nd'íu, b'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. ⁴¹ Nk'ie nga kuatéxuma Ntíhi Nda'xiun, ts'ínkji ntítsjee nga kjéxin ajihin xuta xi ts'e ngayjee xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi

k'oŋ kŋ ngayjee xuta xi ch'on ts'in. ⁴² Kui xi kjaník'ajin má tíma 'yún nd'íy. Yo kjintá xuta kŋ kuate ni'yun. ⁴³ Nk'iehé kuat'ai xuta jee xi nkú joyaha ts'íy nga k'úentu má batéxuma Na'mihj. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén xuta xi sakúhu nku ni xi 'yún chji

⁴⁴ Má batéxuma Ntjaná b'a joyaha xi nkúhu nku nisa toon xi tíña 'ma nku antee. Nda xi sakúhu niu ta b'éjña 'mahá ngáha at'aha najmi kui ts'e antee. Tsjo maha ndo niu. Kui nga fitéñayehe ni xi tíhjin ra kŋ b'atse antee.

⁴⁵ Má batéxuma Ntjaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku nda xi ts'inxáko ndjio tsjo k'un. ⁴⁶ Nk'ie nga sakúhu nku xi 'yún chjhi, as'ai fitéñaye ni xi tíhjin kŋ b'atse ndjio tsjo tjin xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku na'ya tjiŋ

⁴⁷ Má batéxuma Ntjaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku na'ya xi kikjaník'ajin jóŋ ntáchak'uun. Kixincháha ngayjee tákj tjiŋ xi tjin. ⁴⁸ Nk'ie nga kitsehe tjiŋ na'yoŋ, as'ai kikje'yún jóŋ andai ntóŋ. Yo y'entu nga j'ájin tjiŋ xi ndoŋ. Tsinchá nisin xi ndoŋ kŋ kikjaníya xi najmi ndoŋ. ⁴⁹ B'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. Kuitju ntútsjee kŋ ts'ínkj'a t'axín xuta xi ch'onk'un kŋ xi je. ⁵⁰ As'ai kjaník'ajin xi ch'onk'uun má nga tíma 'yún nd'íy. Yo kjintá xuta kŋ kuate ni'yun.

⁵¹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kingjásjayaha já ni'yakuyáha:

—¿A kamankjinnuu ngayjee ni xu'bi?

—Johon —incha kitsú jóŋ.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga nku nda chjine'éhen kjuatéxumoŋ bangiya nkú tsuhu ra nga Ntjaná batéxuma, kui xi b'a joyaha nku nda xi tíñaha nku ni'ya cháka. Bakúchji ni tsjo k'un xi tíntutjóhŋ, ni xi cháha kŋ ni xi tsetsehe.

B'i ts'in najmi kin'ekjáhin Jesu

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga y'éjña chubaya, as'ai tsitju yo. ⁵⁴ Ngji ngáha nankihj kŋ tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjin yo. Kama nkjúhun xuto kŋ b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Má ngjik'áha kjuankjink'un nanaka xi y'aha ndai? ¿Nkú ts'in maha ra ts'ihin kjuankjún? ⁵⁵ ¿A najmi kuihi ndai xi ntíhi nda chjineyóŋ? ¿A najmi kuihi naaha xi 'mi Maria? ¿A najmi já nts'ehé maha Santiago, Kuse, Simon kŋ Juda? ⁵⁶ ¿A najmi eihj ta tíntujinná ngatentee jminchjin nichja ndai? Kui b'a maha, ¿má ngjik'áha ni xi maha?

⁵⁷ Kui nga najmi incha kits'ínkjáhin ra. Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xuta nkiun:

—Tu má xi tjeheén ni yankjún nku nda profeta. Nkuhú nankihj kŋ ni'yaha najmi b'a n'ehé.

⁵⁸ Najmi 'yún kits'in kjuankjún Jesu yo, at'aha najmi kis'ejihin xuta nga Ntjaná kits'in nibáha.

14

B'i ts'in k'ien Jua Bautista

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Kui nistjiun Herode Antipa tíhjin xá ante Galilea. Kint'é ni xi títs'in Jesu kŋ b'a kitsúhu já xi ts'inxát'aha:

² —Jua Bautista niu. Ja j'áíya ngáha ra ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihin ra nga'yún nga títs'ihin kjuankjún.

³ At'aha Herode kits'ínkji já juhun nga jakj'ánijé Jua. Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayoo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'ihin. At'aha chjuuhun Felipe kama na Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode. ⁴ B'a kits'ín ndo at'aha Jua Bautista b'a kitsúhu:

—Tíjña nkjúhun kjuatéxumoo ni xi t'n'ei, nga ta jiji tinchunkoi chjuuhun nda nts'ei.

⁵ Kama mjehe Herode nga ts'ínk'ien Jua, tunga tsankjúhún nga b'a ts'ín, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta Jua Bautista. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsichu nú Herode, ts'asje s'íhi ko kitenki takjihin na Herodia nginkun xuta xi j'ai s'íu, ko tsjo nkjún kamaha Herode. ⁷ As'ai íxí Ntíanáhá kits'ínkie nga tsjáha takjún tu mí nihí ni xi kuankihí. ⁸ Tunga jahá kabinchá'a tíjuhun naaha takjún, ko b'i kitsúhu Herode:

—T'eya tabaní nintaku Jua Bautista nga k'uainí.

⁹ As'ai kik'ie babaha nda rej Herode, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntíaná nga ts'íntjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'áko ho yámixo, kui nga b'a kitsúhu nga k'uaihí ra takjún ni xi t'bankihi. ¹⁰ Kitsjá kjuá nga stíkja nintaku Jua aya nubayoo. ¹¹ Nku taba kis'eya nintaku Jua ko kik'aihí takjún, ko kui xi ngiitsjá ngáha ra naaha niu.

¹² Ja kamo, já ni'yakuyáha Jua j'aikj'á yjoninte k'ien ko kingj'ayanji. As'ai ngji tsúyaha Jesu ni xi kamo.

*B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mií
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)*

¹³ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. Tunga nk'iehé nga kint'é xuta nkjiun nga ja tífi Jesu, as'ai tsuku ngji tíjuhun ra Jesu nga ngjitjenni. ¹⁴ Nk'ie nga tsitjulen Jesu tsutsuu, kikie nga nkjin nkjún maha xuta xi t'ikuyáha. Kama nímaha ko kits'innkihí xi uhun. ¹⁵ Nk'ie nga ja kama ngixuun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjún ei ko ja 'yún kama ngixun. Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjindai ei má nga kama k'uatse ni xi kjiñe.

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi machjéhen nga nguaj xuto. Tu sahá jun tjohoon ni xi kjiñe.

¹⁷ B'a kitsú jóo:

—Un íchí maha ninkuan xi kich'ai ko jo íchí tjjo.

¹⁸ —Nibákonú ei —kitsú Jesu.

¹⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úéntujin jñoo. Jakj'á ninkuan xi uun ko tjjo xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'íinn dzjo ngáha ra xuta nkjiun. ²⁰ Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihin. As'ai j'áíya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo njsin kama. ²¹ Ma ra un mií jáx'in ko k'ái jminchjún ko jántí xi incha kikjine nichinee.

*B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)*

²² As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha nguaj tíjuhun ngabantá ntáchak'uun, at'aha Jesu tsasín niyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ²³ Nk'ie nga ja kits'ínkji xuta, as'ai ngji

nchjako t'axín suba Ntjaná asunntu tjenkiu. Yo tíña suba nk'ie nga ja kama jyun.

²⁴ Kui chubo ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. T'éhen ntóo títs'instihí, at'aha ntjo 'yún nkjún tsatéjihín tsutsuu. ²⁵ Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjenki tiña Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. ²⁶ Nk'ie nga kikié já ni'yakuyóo nga nibásun ntáchak'uun, incha kitsankjún nkjún. B'a incha kitsú nga kikjintáya nkjún:

—iNku sen nibá yo!

²⁷ Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—iJyu ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!

²⁸ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, tsa kjuaxi nga ji niu, tjein kjuá nga kfínsehe yo má tjenjin ntóo.

²⁹ —Nibái —kitsú Jesu.

As'ai tsitjulen Pedro tsutsuu ko ngjisun ntóo nga ngjisehe Jesu. ³⁰ Tunga nk'iehé nga kikié nga 'yún tíma ntjo, kitsankjún ko nk'ie nga ja tífijintí, kikjintáya:

—ji nda maestru, n'ek'ankiní!

³¹ Ta kuihi chubo jakj'á Jesu ntsja Pedro ko b'a kitsúhu:

—¡Á b'a 'yún ichí s'ejihin ri an! ¿Á jo jan kamaha ri?

³² Nk'ie nga incha jas'en tsutsuu, kitsjenjyú ntjo. ³³ As'ai já xi tíincha tsutsuu kits'intsjoho Jesu nga b'i kitsúhu:

—Kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu xuta un xi tjin nanki Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. ³⁵ Nk'ie nga kamankjihín xuta xi tjin yo nga Jesu niu, kits'inkint'é xuta xi tjin xki ante xi tjíndai yo. As'ai incha j'aisehe Jesu nga j'aiko ngatentee xuta xi uhun. ³⁶ Incha tsankihí tsa tsjantehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko, ko kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

15

B'i ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná

(Mr. 7:1-23)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoó xi nibaha nanki Jerusalen. B'a incha kitsúhu:

² —¿Á najmi ts'intjusuhun já ni'yakuyáhi sihin xi y'éjñaná ntje cháná? Najmi títjun bané ntsja nk'ie nga kjine niñu.

³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko máha jun, ¿á najmi n'etjusuhunnu ni xi y'éjña Ntjaná, nga tu sahá sinnuu n'etjusuhunnu? ⁴ Tjít'a má nga b'a kitsú Ntjaná: “Chankjún na'mihí ko naaha”, ko “Xi ch'on kuitsuhu na'mihí ko tsa naaha, kui xi tjíhin nga n'ek'ien.” ⁵ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjin xi b'i kuitsuhu na'mihí ko tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjinna nga kúásínkoho kai, ja chje kitsjahá Ntjaná”, ⁶ tsa tjin xi b'a kuitsu, kui xi najmi ta tjíhin tsa skuenkjún na'mihí ko tsa naaha. Kui nihi xi bixiún. B'a ts'in najmi ta n'echjíhinu éhen Ntjaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu.

⁷ ʔTʉ tsjohónʉu nga bakuchíu xi nkú ts'ín yankjún Ntjaná! Kjuaxi kjáihin ni xi kitsú nda profeta Isaia nk'ie nga b'a ts'ín y'ér'a:

⁸ Kui xuta xu'bj tu ts'ahá benkjúnna, tunga animaha kjin tjíñaha an.

⁹ Najmi chumi ni chjihí ra chje xi tsjana, at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

¹⁰ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñju ko katumankjinnuu. ¹¹ Ni xi fas'en ts'a xuta, najmi kui xi ts'ín sihi nginkun Ntjaná. Ni xi bitju ní ts'a, kui ní nihi xi ts'ín sihi.

¹² As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—¿A yai nga já fariseo najmi kuasasihin én xi kuachubai?

¹³ B'i kitsú Jesu:

—N'esjenji santaha ko kjamaha ngayjee yá xi najmi y'éntje Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján. ¹⁴ Najmi tu nkjún manuu jóo. Já kahá niu xi bakú n'yáha xuta ka. Tsa nku nda ka kuakú n'yáha kj'ai nda ka, ¿a najmi kuixuntuyáha nga joo nku tixa?

¹⁵ As'ai b'a kitsú Pedro:

—T'inyani nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejña chubayai.

¹⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¹⁷ ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi fas'en ts'a xuta, fi aya kats'a ko bitju ngáha? ¹⁸ Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní xi nibáha ajin animaha ko kui xi ts'ín sihi nginkun Ntjaná. ¹⁹ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'ín ts'innkjink'un, nga ts'ink'ien xinkjin, nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjin nga najmi kjee bixan, nga ndyje ts'ín, nga nchja én tsank'a, ko nga ch'on tsuhu xinkjin. ²⁰ Kuihi ní xu'bj xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntjaná. Tunga tsa kjine ninkuan nga najmi titjun kuané ntsja, najmi kui nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntjaná.

B'i ts'ín nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjeheñ ra tsankihí nku kjuanda Jesu

(Mr. 7:24-30)

²¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro ko nanki Sidon. ²² Ko tu kikjintáya tjennkihí ra nku tachjuún xi najmi ntje judio tjeheñ ra xi yo tjíña. B'a kitsúhu:

—ji chá maestru, ji xi ntjehe David, chase nimaní ichí an! ʔTajjin ichína tjíñajihin chánindoo, kui nga tu xi uhún tibehe ra!

²³ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. As'ai j'aise tiñaha já ni'yakuyáha ko b'a incha kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihin tachjuún nga katji, at'aha tikjintáya tjennkiná.

²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kits'ín nibána Ntjaná nga tu nkuhú xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kfínsehe, xuta xi kindyja xi nkú joyaha chutsanká xi ngji t'axin suba.

²⁵ As'ai j'ai tachjuún, tsasinkunch'int'aha Jesu ko b'a kitsúhu:

—ji chá maestru, tisinkoní ichí an!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Najmi nda tjín tsa chjú'aha ninkuahan jántíu nga kj'uaihi nañoo.

²⁷ As'ai b'a kitsú tachjuún:

—Johon, chá maestru, tunga santahá ni ko nañoo kjine xihí ninkuan xi bixunntunkí yámixaha ntiaha.

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ji tachjuún, já b'a 'yún s'ejihin ri nga Ntíaná kits'ín nibána! Katuma xi nkú ts'ín mjehi.

Ta kuihi chubó kamanda takjihin tachjuún.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nkjin nkjún xuta un

²⁹ Tsitju Jesu yo nga ngji andai ntáchak'un Galilea. As'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko yo y'ejña. ³⁰ Incha j'aisehe Jesu nkjin nkjún xuta nga j'aiko xi najmi ma fi, xi ka, xi najmi ma nchja, xi kutu ntsja, ko nkjin sa xi uhun. Kui xi j'aik'íéntut'áha Jesu ko Jesu kits'ínkihi ngayjee. ³¹ Kui nga kama nkjühun ra xuta nkjin nk'ie nga kkie nga tinchja xuta xi najmi ma nchja, kamanduú ntsja xuta xi kutu ntsja, tjima xuta xi najmi ma fi, ko kama chjiji xuta xi ka. As'ai incha kits'íntsjohó Ntíaha xuta Israel.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi ñju mii

(Mr. 8:1-10)

³² As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Tíma njmana xuta nkjin, at'aha ja tjihin jan nistjin nga tjintukoná ei. Ja najmi ta tjihin ra nichine. Najmi mjena ts'inkji kjintía, at'aha tsa kuayáya aya nyóo.

³³ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—¿Tunga má xi tjehe sakúná ei ante t'axín xu'bi ninkuan xi kamaha ra nga kjine xuta xi b'i nkjún ts'ín nkjin maha?

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjin ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha ko k'ua tjió xixi.

³⁵ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjin t'anankiu. ³⁶ Jak'á ninkuan xi yatu ko tjió ko kitsjáha máb'achjiji Ntíaná. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyáha. As'ai já ni'yakuyóo kits'índzjohó ninkuan ko tjió xuta nkjin.

³⁷ Kikjine tente xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'álya ninkuan xi ts'anankiu. Yatu nisin kama. ³⁸ Ñju mii jáx'in ko kj'ai jminchjün ko jánti xi kikjine nichinee. ³⁹ Nk'ie nga kits'ínkji Jesu xuta nkjin ni'yaha, jas'en ngáha tsutsuu nga ngji ante xi tiña maha nanki Magadan.

16

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Incha j'ai já fariseo ko já saduseo nga j'ai kjut'ayák'un Jesu. Tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha. ² Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ja ma ngixuun b'a bixiún: “Nda chun kama, at'aha chun jeje nk'a ján.” ³ Ko nga ta jyuun b'a bixín ngó: “Ch'on chun kama nd'ai, at'aha ninti t'incha.” Mankjinnuu ni xi ma chji nk'a ján, tunga, ¿á najmi tímankjihinnuu ni xi tís'ejña chjiji nistjin nd'ai? ⁴ Xuta xi tjin nd'ai t'incha banki nga skué nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu t'incha nginkun Ntíaná. Tunga tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nistjin nk'ie, kui kjuankjúhun xi s'ejña chjiji xuta xi tjin nd'ai.

B'a kitsú Jesu, as'ai ngji t'axihin xuto.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchén na'yu san

(Mr. 8:14-21)

⁵ Nk'ie nga tsichu já ni'yakuyáha ngabantóo, tū kichayahá ra nga kik'a ninkuan. ⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Nda chasoo. Chuhun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

⁷ As'ai b'i ngján kinchjanimiyakoho xinkjin já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan. ⁸ Kamankjihin Jesu ni xi tuncha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á tichubanimiyakohonu xinkiu nga najmi kich'ahanu ninkuan? Já b'a 'yún ichi s'ejihinnuu nga Ntjaná kits'ín nibána! ⁹ ¿A tū yje najmi kjehe mankjinnuu? ¿A najmi ta f'áitsjehennuu ninkuan xi uun xi tsakjanyáha já xi un mij maha ko nkú tjin nisjin kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹⁰ ¿Ko a najmi ta f'áitsjehennuu ninkuan xi yatuu xi tsakjanyáha já xi nju mij maha ko nkú tjin nisjin kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹¹ ¿Nkú tjihin ra nga najmi tímankjihinnuu nga najmi ninkuan tunchjanimiyahana? Tunga chuhún ruu yjonuu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

¹² As'ai kamankjihin já ni'yakuyóo ni xi tunchja Jesu, nga najmi na'yu sahan ninkuan xi tihin nga kúhun yjoho. Ngat'aha ní ni xi bakúya já fariseo ko já saduseo tihin nga kúhun yjoho.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntjaná kits'ín nibáha ngajoho
(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Nk'ie nga tsichu Jesu tiña nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yáhá ni Ntíhi Ndax'iun tsu xuta?

¹⁴ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjin xi b'a tuncha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjin ngá xi b'a tuncha tsu nga ji xi Elia. Ko tjin ngá xi b'a tuncha tsu nga ji xi Jeremia ko a ra kj'ai nda profeta.

¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, zyá xi bixiún nga an?

¹⁶ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji xi Cristo. Ji xi Ntíhi Ntjaná xi tíña tik'uun.

¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda tjin ngat'a ts'i, Simon, ntíhi Jona. At'aha ndaha nku xuta asuntej najmi y'éña chjihi nij. Na'mina ní xi tíña ndjiojmi ján y'éña chjihi nij. ¹⁸ Ko an b'a tíxihin nga ji xi k'úhin Pedro. Ts'inná ninkuna asuhun ndjio xu'bi ko nga'yúhun ngabayoo najmi kamaha ts'iin nganaha xuta xi ts'an. ¹⁹ An tsjaha yubihí má batéxuma Ntjaná. Ni xi k'úét'a'yín ej asuntej, ta s'et'a'yún ndjiojmi ján. Ko ni xi chjundáyai ej asuntej, ta kuindáya ndjiojmi ján.

²⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga najmi tū ch'a kuitsuyaha nga kui xi kits'ín nibáha Ntjaná ngajoho.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien
(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Kui nistjiun kik'atuts'ihin Jesu nga kitsúya kixihí já ni'yakuyáha nga tihin nga nguai nanki Jerusalem, ko nga un nkjún skuhehe aya ntsja jáchá xi tihin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo, ko nga n'ek'ien ko nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

²² As'ai Pedro ngjiko t'axín Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. B'a kitsú Pedro:

—ji nda maestru, Ntjaná kakjexihin ngayjee ni xu'bo! jNajmi tū chumi nihi xi katumahi!

23 Tunga kits'ínk'ótjijak'uhún Jesu Pedro ko b'í kitsúhu:

—¡Tiyú xinní, Satana! Ji xi t'n'endyjajinní. At'aha najmi ni xi ts'e Ntjáná t'n'enkjíntak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asunntej t'n'enkjíntak'uin.

24 As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Tsa tjin xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjénnkina. 25 At'aha xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úéjña t'ík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úéjña t'ík'un. 26 At'aha, ¿mí xi chjíhi rá tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjin asuntee, tsa tu sa ndyjáhá ngá animaha? ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintjai animaha? 27 At'aha Ntíhi Ndax'iun k'uaíko kjuachánkaha Na'mihi ko k'uaíko ntítsjehe. Nk'ie k'uéchjíhi nga nkúnkú xuta ni xi kits'ín. 28 Kjuaxi ni xi tixinnuu. K'ua xi t'incha ej najmi kuayá santa nkúhu nga skué nga k'uaítexuma Ntíhi Ndax'iun.

17

*B'í kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)*

1 Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axíhin Pedro, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. Ngjiko t'axín jóo nku asunntu tjenki nk'a.

2 Yo kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. Tsat'ai ankjín xi nkú joyaha ts'íu ko najyuhun taba xúxú kama ko tsat'ai. 3 Ta kikié jóo Moise ko Eliá nga t'incha nchjanjmíko Jesu. 4 As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tjihin nga ej kuíntsubahaná! Tsa mjehi, ts'inndá ej jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'í, nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Eliá.

5 Nk'ie nga b'a ta títshu Pedro, tu nkúhu nintí xi tibat'ai j'ai ts'innk'íéhen jóo ko kinu'yá ajin nintíu nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana. Tasínñjuhu.

6 Nk'ie nga kint'é nto já ni'yakuyóo tu ni xí incha kitsankjúhún. Kui nga xí t'anankíuhú y'é't'aha nintaku nga incha tsinchakúnch'in. 7 As'ai j'aik'úhún Jesu ko kits'ínkohó nga b'í kitsúhu:

—Tisíntjoon. Najmi tu binkjun.

8 Nk'ie nga kingjénk'a ngáha ankjín jóo, najmi ta ch'a xi kikiéhe. Tu Jesu sjíña subahá. 9 Nk'ie nga ja t'incha nibájen ngáha asunntu tjenkiu, b'a kitsúhu Jesu jóo:

—Najmi tu ch'a xi 'miyohoo ni xi kuayo santaha nkúhu nga k'uaíya ngáha rá ngabayoo Ntíhi Ndax'iun.

10 As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyóo:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoó nga tjihin nga k'uaí títjuhun Eliá?

11 B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga k'uaí títjun Eliá ko k'uénda ngayjee ni xi tjin. 12 Tunga an b'a tixinnuu nga ja j'ai Eliá, tunga najmi kamankjihín rá xuta tsa Eliá niu. Tu ni xi kama mjehé rá jóo kits'íhin. B'a ta ts'ín un skuéhe Ntíhi Ndax'iun aya ntsja jóo.

13 As'ai kamankjihín já ni'yakuyóo nga Jua Bautista kinchjanjmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda chí xi tjiñajihin ndanindoo

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tjincha xuta nkjiun, as'ai nku nda j'aisehe Jesu ko tsasinkunch'int'aha nga b'a kitsúhu:

¹⁵ —Ji nda maestru, chase nimahi ichi nda china. Tjin nistjin nga jyuhú kj'i b'atsé ko 'yún un behe. Tjin nga nkjin niyá jnejin nd'ú ko tsa ntániju.

¹⁶ Kjúáikohó já ni'yakuyáhi, tunga najmi kamahá ra kuats'innkih.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—jÁ b'a 'yún ichi s'ejihin ra Ntjaná xuta xi tjihin nd'ai ko ch'onk'uhun! ¿Nké kjin tjihin nga kúatejñajinnuu? ¿Nké kjin tjihin nga ts'in chúkjuanu? Nibákonú nda chíu ei.

¹⁸ As'ai ndjá kinchjako Jesu ndanindoo ko tsitjujihin nda chíu. Ta kuihi chubo kamanda nda chíu. ¹⁹ Askahan já ni'yakuyáha j'aingásjaiya t'axihin. B'a incha kitsúhu:

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—At'aha 'yún ichi s'ejinnuu Ntjaná. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa tu ichi s'ejinnuu xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichi, kama b'a k'úhúun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin ei ko t'in t'axín.” As'ai ngjuai t'axín. Ko tu mí nihí ni xi kamanuu, tsa b'a ts'in s'ejinnuu Ntjaná. ²¹ Tunga jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaáhá Ntjaná ko nga bintsuba kjintiaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Nk'ie nga tsú'bakó Jesu já ni'yakuyáha ante Galilea, b'i kitsúhu:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ²³ ko incha ts'ínk'iehen. Tunga nistjin xi ma jahán ni kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

Kik'ie nusin nusihin já ni'yakuyoo nga b'a kitsú Jesu.

B'i ts'in y'échjí Jesu toon xi masúhun ninku

²⁴ Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Capernaum, as'ai incha j'aisehe Pedro já xi f'ásuhun toon ninku xi síña nanki Jerusalem. B'a incha kitsúhu Pedro:

—¿A najmi b'échjintjaihi nda maestruihi ninku?

²⁵ —Johon —kitsú Pedro.

As'ai nk'ie nga jas'en Pedro ni'ya má tíña Jesu, tu Jesuhú tjun kinchjakohó:

—Ji Simon, ¿nkú bixín? Já rej xi tjin asunntej, ¿yá xi ts'ínk'íechjintjai? ¿A ntíhi, a ra xuta xi kj'aihi?

²⁶ —Xuta xi kj'ai —kitsú Pedro.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, najmi b'échjí ntíhi jóo. ²⁷ Tunga tu xi najmi ch'on kamahá ra jóo, tu sahá t'in andai ntáchak'uun ko ndjein nintu. Tjio xi tjun ngjuait'ahi chjúx'á'ai ts'a. Yo sakúhi toon xi kama k'úechjintjaihini jo xuta. Chjúbéi toon ko t'ink'iechjí xi ts'i ko xi ts'an.

18

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka má batéxuma Ntjaná

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Tã kui n̄st̄jin xu'bo j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha. B'a incha kitsúhu nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi 'yún chánka sa má batéxuma Nt̄janá?

² As'ai kinchjahã Jesu nku ndã chí, tsasíñajin masehen jóo ³ k'o b'a kitsú:

—Kjuaxi ni xi t̄ixinnuu. Tsa najmi kuankinchj'aha ruu animanuu ko n'ek'ontjaiyo yjonuu xi nkú joyaha nt̄i xi nt̄i nt̄i, najmi kuitjás'enjiun nga Nt̄janá xi kuatéxumanuu. ⁴ Kui nga tu yáha ni xi ts'ín n̄imakjuaha yjoho xi nkú joyaha ndã chí xu'bi, kui xi 'yún chánka kama má batéxuma Nt̄janá. ⁵ K'o xi ngajona ts'ínkjál̄hin ra nku ndã chí xi nkúhu xu'bi, kui xi an t̄its'ínkjáinna.

B'i ts'ín kinchjanimiyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin jé xuta xingisoo

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Tu yáha ni xi ts'ínkijnejin ngatitsun nku ndã chí xi nkúhu xu'bi xi s'ejiñin an, tu sahã ra ngandaha xi b'a ts'íiun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndj̄jo chánka k'o chjanik'ajin má nankaha ntáchak'uun. ⁷ ñimã rú ts'íhin xuta xi t̄j̄in asunnteí, at'aha t̄j̄in ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun! Tj̄hin nga s'e ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta, tunga, ñimã rú ts'íhin xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi k'ái!

⁸ Kui b'a maha, tsa ntsai k'o tsa tsukui xi t̄its'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahã t̄ichákjái k'o kjin chjaniyai. Tu sahã ngandah̄i tsa kuitjás'en ñimã k'o tsa kutui má nga k'úentu t̄ik'un xuta, k'o najmi tsa t̄j̄it'a nga joo tsukui k'o nga joo ntsai tunga tu sa ajin nd'í xi najmi mahã ra 'meya chjanik'ajin ngáhi. ⁹ K'o tsa tunkuin xi t̄its'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahã n'esjei k'o kjin chjaniyai. Tu sahã ngandah̄i tsa kuitjás'en kat'ai má nga k'úentu t̄ik'un xuta, k'o najmi tsa t̄incha nga joo tunkuin tunga tu sa ajin nd'í ngak'iehén chjanik'ajin ngáhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku chutsanka xi kindyja

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ T'ejin tak'un. Najmi tu tohón manuu nku ndã chí xi nkúhu xu'bi. At'aha an b'a t̄ixinnuu nga nt̄itsjehe jántiú xi t̄j̄in ndj̄jojmi ján, t̄j̄intu tehente nginkun Na'minã xi t̄j̄ña ndj̄jojmi ján. ¹¹ At'aha Nt̄ih̄i Ndax'iun j'ai ts'ínk'anki xuta xi ja kindyja kai.

¹² ¿Nkú bixiún? Tsa nku ndã t̄inchaã unchan chutsanka, tsa ndyjahã nku, ¿a najmi k̄uincháhá xi cháte k'o yachán ñjoo ajin ññoó k'o nguauingisjái xi kandyjoo? ¹³ Kjuaxi ni xi t̄ixinnuu. Tsa sakúsajih̄i chu xi kandyjoo, 'yún tsjo kama sahã chu xi nku xi kuasakú ngáha ra, nga xi cháte k'o yachán ñja xi najmi kandyjoo. ¹⁴ B'a ta ts'ín najmi mjehe Na'minuu xi t̄j̄ña ndj̄jojmi ján tsa ndyja ndaha nku jánti nt̄i xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'ín kinchjanimiyaha Jesu kjuan'endyjat'oo

(Lc. 17:3)

¹⁵ Tsa ch'on t̄its'íhin ndã nts'ei, t'ih̄insej̄ih̄i k'o chuban̄jim̄iko subai nga b'a t'ih̄in nga najmi ndã t̄j̄in ni xi t̄its'ín. Tsa k̄uint'é éhin, ja kuijnehi ndã nts'ei. ¹⁶ Tunga tsa najmi k̄uint'é éhin, t'inkoi tsa nku k'o tsa jo xuta, tu xi b'a ts'ín s'ehe tsa jo k'o tsa jan testiyu xi k̄uitsuya ni xi kamoó. ¹⁷ Tunga tsa najmi k̄uint'é éhen jóo, t'inyaihi xuta ñinku ni xi t̄its'ín. K'o tsa najmi k̄uint'é éhen xuta ñinku, katumahi ndo xi nkú joyaha já xi najmi be Nt̄janá k'o tsa xi nkúhu já xi f'áchj̄ntai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma.

¹⁸ Kjuaxi ni xi t̄ixinnuu. Ni xi k'úét'a'yún ei asunnteí, ta s'et'a'yún ndj̄jojmi ján. K'o ni xi ch̄j̄undáyo ei asunnteí, ta k̄uindáya ndj̄jojmi ján.

¹⁹ Ko b'ahá ta tixin ngáhanu. Tsa jo kamo nga k'úendo ej asunntej ni xi mjenuu nga kuinchiñu Na'mina xi tijná ndjiojmi ján, kui xi tsjánuu ni xi kuinchiú. ²⁰ At'aha má nga kama ñjakú tsa jo ko tsa jan xuta xi s'ejihin an, an ta tijnajin masehen xuta xu'bo.

²¹ As'ai j'ai tiña Pedro ko kingjásjaiya:

—Ji nda maestru, ¿nkú tjin niyá ts'inndyjat'aha nda nts'é nga ch'on tít's'inna? ¿A santaha yatu niyá?

²² B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu yatu niyá tixihin. Cháte ko kan ní niyá nga yatu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi najmi kits'inndyjat'aha nda musu xinkjín

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kui b'a maha, má batéxuma Ntjaná b'a joyaha nku nda rej xi kama mjehe ts'ínko kuenta já musuhu. ²⁴ Nk'ie nga tib'atuts'ihin nga tít's'ínki, as'ai j'ai kin'ekasinjña nginkun nku nda musu xi 'yún tse tjehe ts'e. ²⁵ Tunga najmi tjihín ra ndo toon xi k'uéchjhi ni xi tjehe. As'ai kitsjá kjuá nda ntjaha nga satéña ndo, chjuuhun, ntíhi ko ngayjee ni xi tjihín, tu xi b'a ts'in kuitju chjhi ra toon xi tjehe. ²⁶ As'ai tsasinkunch'in nda musu nginkun nda ntjaha ko b'a kitsú: “Ji nda ntja, n'e chúkjuá saní ichí. K'uechjí tentehé ra toohin.” ²⁷ Kama nimañha ndo nda musuhu. Kits'in ndaí ngáha ra ko kits'inndyjat'a tentehé toon xi tjehe.

²⁸ Tunga nk'iehé nga tsitju nda musu yo, kisatékjá kj'ai nda musu xinkjín xi ichí tjehe ts'e. Kui xi jak'á nga kitsubantu ko b'a kitsúhu: “T'echjíná toonna xi tjehin!” ²⁹ As'ai tsasinkunch'int'aha nda musu xinkjín ko b'i kitsú nga tsankihi: “N'e chúkjuá saní ichí. K'uechjí tentehé ra toohin.” ³⁰ Tunga najmi kits'in yuhú nda musu. Tu sahá ngjingjáya'yún nda musu xinkjín ndo. Yo rú ngjuáya santaha nkú rúhu k'uéchjí ni xi tjehe.

³¹ Nk'ie nga kkie já musu xingisoo ni xu'bi, un nkjún kama k'un ko ngji tsúyaha nda ntjaha ngayjee ni xi kamo. ³² As'ai kinchja ngáha ra ndantjaha nda musu xu'bo ko b'a kitsúhu: “Ji nda musu ch'onk'un! An kuats'inndyjat'aha ngayjee toon xi tjehin tu ngat'aha nga b'a kuak'inní. ³³ ¿A najmi kohó ji tjihín nga kama nimañha nda musu xinki xi nkú ts'in kama nimañha ji?” ³⁴ Kama kjahan nda ntjaha. As'ai kits'ínkjas'en nda musu aya ntsja já xi basehe nubayóo tu xi tsjáha ra kjuanimá. Yo s'eya santaha nkúhu nga k'uéchjí toon xi tjehe.

³⁵ B'a ta ts'innuu Na'mina xi tijná ndjiojmi ján tsa najmi ngayjehe animanuu n'endyjat'ohoo nts'o.

19

B'i ts'in kinchjanimíyaha Jesu kjuabixoon
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsitju ante Galilea nga ngji ante xi tjin Judea xi tijná ngabantá ntáje Jordan. ² Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi ko yo kits'innkíhi xuta xi uhun.

³ As'ai j'aisehe Jesu k'ua já fariseo tu xi kikjut'ayák'uhun ra. B'i ts'in kingjásjaiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'ínkkehé kjuabixahan nga k'uéjña chjuuhun?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿Á najmi kjehe n'eyo éhen Ntjaná má nga tjít'a xi nkú ts'in kits'ínnda Ntjaná xuta nga tuts'ihin ni? B'a ts'in tjít'a: “Nku chjuún nku x'in kits'ínnda.” ⁵ Kó tjít'a ya má nga b'a ta kitsú: “Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mihí kó naaha nga k'uéjñako chjuúhun, kó nga joo nkuhú kuichú ma.” ⁶ Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntjaná, najmi xuta kjéndaya.

⁷ B'a incha kitsú jóo:

—Tunga tsa b'a ts'in tjíña, ¿á b'a ts'in y'éjñaha Moise nga nku nda kama kjesíntjehen nku xujun má nga ja tits'ínkje kjuabixahan kó b'a ts'in kama k'uéjñaha chjuúhun?

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga kits'inj'oho Moise nga kama k'uéjñahanu chjuúnnuu. Tunga najmi b'ahá ts'in kis'ejña nga tuts'ihin ni. ⁹ An b'a tíxinnuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuúhun, tsa chjuúhun najmi kik'at'aha, tsa as'ai kuixanko kj'ai tachjuún, kui xi títangane kjuabixan tjuhun. Kó tsa kj'ai nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui nda xu'bo xi ta títangane ni xi 'mihí kjuabixan.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyoo b'a incha kitsúhu Jesu:

—Tsa b'a ts'in tjíña ngat'aha nda xi tjíñaha chjuún, tu sahá nda tjín nga najmi kuixaán.

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Najmi ngatentee xuta mankjihin ni xu'bi, nku tutuhú xi Ntjaná kitsjáha nga kamankjihin. ¹² At'aha tjín xuta xi b'a ts'in kitsin nga najmi kama kuixan, kó tjín ngá xi kin'e xanta tu xi najmi kama kuixahan. Kó tjín ngá kj'ai xi ja y'éch'oho yjoho nga kuixan tu xi tu nku Ntjaná ts'ínxát'aha ra. Xi kama ts'ínkjáihin ni xu'bi, kats'ínkjáihin.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xi

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuennehe ra ntsja kó kuinchantjaihi nginkun Ntjaná. Tunga já ni'yakuyóohó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehenntoho jántiú nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óho. At'aha xuta xi b'a ts'in tjíntuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjehe ra nga Ntjaná kuatéxumaha.

¹⁵ Kingjénne ntsja Jesu jántiú. As'ai tsitju yo nga ngji t'axín.

B'i ts'in kinchjanjmíko Jesu nku nda nchiná

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ J'aisehe Jesu nku nda kó b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿mí ni nda xi tjihin nga ts'ian tu xi kama ts'ínkjáihin ra nga kúátejña tít'un síán?

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á ni xi nda tíchasjaiyahaní? Nku tutuhú maha xi nda. Tsa mjehi kuitjás'ein má nga kuinchun tít'uín, n'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

¹⁸ —¿Má xi kui? —kitsú ndo.

B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyú tsank'á n'ei. ¹⁹ Chankjún na'mihí kó naahi. Kó n'etjói xuta xinki xi nkú ts'in tjohi yjohi.

²⁰ B'a kitsú ndatiu:

—Santa nkúhu nga ndyjana títs'intjusan ngayjee ni xu'bo. ¿Mí nihi xi ndyjat'á sana?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tsa mjehi nga kuichú mai xi tjíhin nga kuichú mai, t'ihinteñai ni xi tjíhin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'in s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénnkiní.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndatiu éin, kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yaku'yáha:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. 'Ni tjín tsa nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatexumaha. ²⁴ B'ahá ta tixin ngáhanuu nga tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatexumaha.

²⁵ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyóo éin, tu ni xí kama nkjúhún ra ko b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁶ As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachí najmi kamaha ts'ínk'anki yjoho, tunga Ntjaná maha ts'ínk'anki xuta. At'aha tu mí nihí ni xi maha ts'in Ntjaná.

²⁷ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentej ni xi tjínni ko tjennkihí nd'ai. Kui kjuaha, ¿mí nihi xi sakúhúni jin?

²⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga n'e tsetse ngayjee ni xi tjín ko nk'ie nga kuakúchji Ntíhi Ndax'iun kjuachánkaha nga k'úéjñasun ante má nga kuatexuma, kui nistjiun jun xi tjenkonú nd'ai ta kuintsuboo ante xi te jo maha nga kuatexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo tikjá maha. ²⁹ Tu yáhá ni xi ngat'ana y'éjñaha ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjín nichja, tsa na'mihí, tsa naaha, tsa ntíhi ko tsa jñá xi tjíhin, kui xutaj k'uai ngáha ra unchan niyá tjíhin ni xi y'éjña ko ts'ínkjáihín nga k'úentu tik'un sín. ³⁰ Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénnki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén tíjun kama ngáha.

20

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi kits'inxájin tuntsjajé

¹ 'Xi nkú ts'in batexuma Ntjaná b'a joyaha nku nda xi tjíñaha nku jñá. Kui xi ta jyun tsitju nga ngjik'íendako já musu tu xi ngjuai ts'inxájihin ante tuntsjajéhe. ² Nk'ie nga kits'ínj'o já musu nga kama chjíhi nku toon denario nga nku nistjin, as'ai kits'ínkji jóo ajin tuntsjajéhe. ³ As'ai ta ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chuba ñja, ko kíkíe k'ái já xi tìncha ajin nantjo xi najmi tjíhin xá. ⁴ B'a kitsúhu jóo: “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjajéna ko nda tjín k'uechjínuu.” As'ai ngji jóo.

⁵ As'ai ta ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chuba te jo ko nkú ma nga chuba jan, ko b'ahá ta kits'in ngáha. ⁶ Ko xi nkú ma nga chuba un nga ngixuun ta ngjihí ngáha ndo ko kisakú saha k'ái já xi najmi tjíhin xá. “Jun, ¿á nku nistjin kab'ahanuu ej nga najmi t'n'exáhanu?”, kitsúhu. ⁷ “At'aha najmi tjín xi títsjá xáni”, kitsú jóo. “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjajéna”, kitsú ndo.

⁸ Nk'ie nga kama jyuun, kinchjako nda xi ts'e tuntsjajéé nda xi basehé já musu ko b'a kitsúhu: "Chubañjaihí já musu ko t'echjíhí nístjin xi kats'inxá. Xi askahan kafas'een ch'atuts'ihín rí, santaha nkúhu nga kuichuk'uin xi tjun kafas'een."

⁹ Incha j'ai já musu xi jas'en xi nkú ma nga chuba un ko kits'inkjálhín nku toon denarijo nga nkúnkú. ¹⁰ As'ai incha j'ai já musu xi tjun jas'een ko b'a incha kitsú animaha nga ts'ati k'uaihí, tunga ta nkuhú toon denarijo kits'inkjálhín nga nkúnkú. ¹¹ Nk'ie nga kits'inkjálhín niu, y'ésiko nda xi ts'e tuntsjajéé. ¹² B'a kitsúhu: "Já xi askahan kafas'een tu nkuhú ora kuats'inxá sa. Tunga tu ngúsuhún kuan'ei nga kuak'iechjíhí jóo ko jin xi kan'e chúkjuai xóo ko nubóo nga nku nístjin tantoo."

¹³ Tunga b'ahá kitsú ndo nga kinchjako nda musu xi b'a títsuhu: "Ji nda xinkjían, najmi ch'on títs'inkoho. ¿A najmi nkuhú toon denarijo kab'endakoní? ¹⁴ Chjúbéí toohín ko t'in. Tunga mjehéna tsjaha já xi askahan kafas'een xi nkú nga tjín ta títsjaha. ¹⁵ ¿A najmi kamahá ts'inka ni xi tjínna xi nkú ts'in mjena? ¿A ra tíma xin tak'unni at'aha nda animana?"

¹⁶ B'a ts'in xi yjanki nd'ají tjun kama ngáha. Ko xi tjun nd'ají, kui xi tsjénki.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Nk'ie nga tjenja Jesu nijá xi fi nanki Jerusalen, kinchja t'axín subaha já ni'yakuyá xi te jóo ko b'a kitsúhu:

¹⁸ —Tjenñju. Ja t'banklaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhí Nda'x'iun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi incha tsjá kjuá nga n'ek'ien ¹⁹ ko as'ai ts'iinkjas'ehen xuta xi najmi ntje Israel tjeñen ra, tu xi incha kuajnukiehe ra ko k'uéhe ko nguát'a kruuhu. Tunga nístjin xi ma jahan k'jáya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in naaha Santiago ko Jua tsankihí Jesu nku kjuanda

(Mr. 10:35-45)

²⁰ As'ai j'ai naaha jáha Zebedeo nga tjenko ts'ihín jáha. Tsasinkúnch'int'aha Jesu nga tsankihí nku kjuanda. ²¹ B'a kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjehí?

B'í kitsú t'achjún:

—Tjenntei nga nku ntína kat'ejña kixihí ko nku xi kat'ejña skjúhín nk'ie nga kuatexumai.

²² As'ai b'í kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi t'binchu. ¿A kuichúkjuanu nga un skuenu xi nkú ts'in un skuena?

—Kuichúkjuani —kitsú jóo.

²³ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Kjuaxí nga un skuenu xi nkúhu an. Tunga tsa kuintsuubo nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tíñana nga tsja niu. Ja tíntuhu Na'mina xi tíña ndaha kui antee.

²⁴ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'inkjanko já ni'yakuyá xi jóo. ²⁵ Tunga kinchja ñjahá ra Jesu jóo ko b'í kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'in xuta xi tjíhín xá ei asunntei 'yún ndjá ts'ínko xuta xingisoo, ko xi tjíhín nga'yún ts'in nga nu'yá'éhen. ²⁶ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'in ni xi nda ngandanuu. ²⁷ Xi mjehé nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda

musunuu. ²⁸ At'aha ta ndaha Ntíhi Ndax'iun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehé ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'ihin ko tu xi ts'ínkjas'ehen yjohó nga k'uéchjintjai nkjin xuta.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu jo já ka
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Nk'ie nga tíncha bitju nanki Jerico Jesu ko já ni'yakuyáha, nkjin nkjún xuta xi kitsjennkíhi. ³⁰ Jo já ka kab'entu andai niyóo. Nk'ie nga kint'é nga yo tíf'a Jesu, incha kikjintáya:

—jji xi ntjehé David, katuma nimaahi jin!

³¹ As'ai xuta xi tjin yo kinchjatikohó tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa:

—jji nda maestru, ntjehé David, katuma nimaahi jin!

³² As'ai tsasin'yún Jesu, kinchjaha jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'innuu?

³³ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, mjeni nga kujx'ánki tunkuín.

³⁴ As'ai Jesu kama nimaaha jóo ko kits'ínko tunkun. Ta kuihi chubó kama chjihí ko kitsjennkíhi Jesu.

21

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalem
(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tíncha bichú tiña nanki Jerusalem nga incha j'ai Betfage, nanki xi tiña maha asunntu tjenkí xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tíña tiña ján. Yo sakúnuu nku búrrú xi tít'a'yúnko ntí búrrúhu. Chjundáyo ko nibákonú ej. ³ Tsa tjin xi nkú kuitsunuu, b'a t'ihun: “Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta nga b'a kitsú:

⁵ B'a t'ihun xuta xi tjin Sion:

“Chasoo, ja nibásenuu Nda reinuu.

Kui xi nimakjua, nku búrrú tjsun,
nku ntí búrrú, ntíhi chu xi b'anji ch'á.”

⁶ As'ai ngji ts'intjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. ⁷ Incha j'aiko búrrúu ko ntí búrrúu. Najyuhun incha kingjásuhun ko Jesu y'esúhun chu. ⁸ Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhun aya niyóo, ko kj'ai ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjántu aya niyóo. ⁹ Yún incha kikjintáya xuta nkjin xi yja títjuun ko xi yjankiu nga b'i incha kitsú:

—¡Kats'ínk'ankiná xi ntjehé David! ¡Ntjaná nda kats'ínko xi kits'in nibá ngajohó! ¡Kats'ínk'ankiná xi tíña nk'a ján!

¹⁰ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Jerusalem, kama nkjúhun ngayjee xuta nantio ko b'a incha kitsú:

—¿Yá ndaha xu'bjí?

¹¹ B'a incha kitsú xuta xi tjenko Jesu:

—Nda profeta Jesuuhú niu xi nibáha Nazaret, nanki xi tíñajihin ante Galilea.

B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi t'incha batéña chu má ma natsihin ninku
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje ngayjee já xi t'incha batéña ko xi t'incha b'atse chu yo. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi t'incha ts'ínk'óntjaiya toon ko yáxilēhe já xi t'incha batéña chutuju. ¹³ B'i kitsúhu:

—B'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná: “B'a k'úhín ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta kuinchjako Ntíaná.” Tunga jun antehē já ndyjé t'n'e mo.

¹⁴ As'ai incha j'ai xuta ka ko xi najmi ma fi nga j'aisehe Jesu má ma natsihin ninku ko Jesu kits'innkihi. ¹⁵ Tunga já na'mi k'aku ko já chjine éhen kjuatéxumo incha kama kjahan, nk'ie nga kkie kjuankjún xi tít'sín Jesu ko nga kint'é ntaha jántí xi xi t'incha nchja natsihin ninku nga b'a t'incha tsu: “Kas'ehe kjuachánka xi ntjehē David!” ¹⁶ B'a incha kitsúhu Jesu:

—¿A tínu'yái ni xi t'incha tsu jántí xiu?

B'i kitsú Jesu:

—Johon, tít'e. ¿A najmi kjehé n'eyo xujun éhen Ntíaná má nga tjit'a niu? B'i ts'in tjit'a:

Ts'a jántí xiu ko xi baki

kin'echjéin nga 'yún nda kin'etsjohi.

¹⁷ As'ai Jesu ngji t'axihín xuto. Nanki Betanía ngji. Yo kits'ínkj'a nistjen.

B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihin tu
(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Nk'ie nga ta jyuun nga tífi ngáha Jesu nanki Jerusalen, kama bjohō. ¹⁹ Ngjisehe nku yá higuera xi kkie andai niyōo, tunga ndahá nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. B'i kitsúhu yōo:

—Ndahachí najmi ta kas'ehe ri tu.

Tu tjen'yún kixihí yōo. ²⁰ Nk'ie nga kkie já ni'yakuyōo ni xi kamoō, kama nkjühun ko b'a kitsúhu Jesu:

—¿Nkú tjihin ra nga tjen'yún kuaxihí ni yá higuera?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa s'ejinnuu Ntíaná ko najmi jo jan kamanuu, najmi tu suba ni xi kuats'ihín yá higuera kamanuu n'oo. Ta kama b'a kuixihuun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin yo ko chjaníkj'ajin yjohi ajin ntáchak'uun”, ko b'a kama. ²² Ko ngatentē ni xi kuinchihu Ntíaná nga chubakoo, n'ekjohoon tsa s'ejinnuu Ntíaná.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tixóo Jesu yá xi kitsjá xaha
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko tsakúya. As'ai j'aik'úhún já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá ko b'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

²⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ko an ta kuasjáyanuu nku ni. Tsa k'úinyanú, xinyanuu mí xáha xi tjinna nga b'a tít'sían. ²⁵ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a ra xuta asunnteihí?

As'ai b'i kitsúhu xinkjín jóo nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'ín nibáha Jua”, kuixíaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿A najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ²⁶ Ta najmi kama tsa: “Xuta asunnteí kits'ín nibáha”, kuixíaán, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku

nda profeta kama Jua. Najmi kama b'a kujixiaán at'aha binkjaán xuta nantjo.

²⁷ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko ta ndaha an najmi xinyanu ya xi kitsjana nga b'i tits'ian.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'inchen nku nda xi tjintuhu jo ja

²⁸ As'ai b'a kitsú sa Jesu:

—Nkú ma ni xinyanu. ¿Nkú bixiún? Nku nda tjintuhu jo ja. Ngjisehe nda xi tjuun ko b'a kitsúhu: “Ji ntina, t'in n'exájin tuntsajéna nd'ai.”
²⁹ “Najmi mjena kfián”, kitsú ntíhi ndo, tunga askahan ni kits'innkjink'un ko ngji ts'inxá. ³⁰ As'ai ngjisehe nda xinkuu ko b'a ta kitsúhu. “Jo'oho, na'mi”, kitsú nda xu'bi, tunga najmi ngjihí. ³¹ ¿Má xi kui ja xi joo kits'in ni xi mjehe na'mihí?

—Nda xi tjuun —kitsú jóo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Já xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha ja Roma ko jminchjin skoo títjun kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatexumaha. ³² At'aha j'aisenju Jua ko tsakuyanuu ni xi naxu nginkun Ntjaná, tunga najmi kin'e s'ejinnu ni xi kitsú. Tu sahá ja xi f'áchjintjai ch'a ko jminchjin skoo xi kis'ejihin. Ko máha jun, ndaha tsa kiyo niu, tunga najmi tsankinch'ahá ruu animanuu tsa kis'ejinnu.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'inchen ja xi najmi naxu fiko xa xi kik'aihi
 (Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Tjenñju ma ngó. K'uejñá chubaya manuu. Nku nda nchiná y'éntje tuntsajé, y'éngi nch'a ko kits'innda nku ante má nga ts'ionnki tuntsajé. Kits'innda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá sáha antee ja xi maha ts'inxáko tuntsajé, as'ai ngji kjin. ³⁴ Nk'ie nga ja tjne tuu, as'ai kits'inkjisehe ndo ja musuhu ja xi tits'inxáko tuntsajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³⁵ Tungá jak'ahá jóo ja musuhu ndo. Nku xi kits'in'uhun, nku xi kits'ink'ien, ko nku xi y'éhe ndjio. ³⁶ As'ai ta kits'inkjihí ngáha ndo nkjin ja musu, tunga b'ahá ta kits'in ngáha ra jóo.

³⁷ Tu chahán kits'inkji ntíhi ndo nga b'i kitsú: “Skuenkjún ntina jóo.”
³⁸ Tungá nk'iehé nga kiekie ja xi ts'inxáko tuntsajé nga nibá ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xi tjíhin na'mihí. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añahaná ni xi ts'ínkjáihin.” ³⁹ As'ai jak'á jóo ntíhi ndo, kik'onsje natsin má nga tjintje tuntsajé ko kits'ink'ien. ⁴⁰ Kui b'a maha, nk'ie nga kj'uai nda xi ts'e tuntsajé, ¿mí nihi xi kj'uai ts'íhin ja musu xu'bo?

⁴¹ B'a incha kitsú jóo:

—Ts'ínkje nga najmi kama njmaha ja ch'onk'un xu'bo ko kj'ai ja tsjá sá ngáha ra ante tuntsajé, ja xi k'uéchjihí tuhu nk'ie nga kuichú chahan.

⁴² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntjaná? B'a títu: Ndjio xi kikjaníya ja chjinejío ja j'ai ma ndjio k'aku.

Ntjaná xi b'a kits'in ko ma nkjunná nga chasehé.
⁴³ Kui kjuaha nga b'a tixihinnu. Chjú'anuu nga kuintsubajiuun nga Ntjaná xi kuatexumanuu, ko xuta xi bakúchji nga Ntjaná xi batexumaha, kui xi kj'uaihi nga kjuas'enjin yo. ⁴⁴ Ndjio xi títu éhen Ntjaná nga kikjaníya ja

chjinejxóo, tu yáhá ni xi kujjnesun ndjiö kama xixi. Kó xi kujjnenehe ndjiö kama nkuan nkuan.

⁴⁵ Nk'ie nga kint'é já na'mi k'aku ko já fariseo éin, incha kamankjihin nga kui tinchjanjmiyaha Jesu. ⁴⁶ Mjehe nga kuakj'ánijé tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun, at'aha b'a incha tsu xuto nga nku nda profeta Jesu.

22

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku s'i kjuabixan

¹ As'ai ta kinchjahá ngáha Jesu nga y'éjña chubaya. B'i kitsú:

² —Xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná b'a joyaha nku nda rej xi ts'asje nku s'i nk'ie nga tsixan ntíhi. ³ Kits'ínkji já musuhu nga kuinchjaha xuta xi kitsúya tíjuhún. Tunga najmi kits'in yuhú xuto nga k'uaí s'íu. ⁴ As'ai ta kits'ínkjihi ngáha k'ái já musu nga b'a kitsúhu: “B'a t'ihúun xuta xi ja kixinyaha nga ja kab'endá nichinee. Ja kats'ink'ién turu. Ja tjínda ngatentee niu. T'inyohoo nga kanibá s'i kjuabixoon.”

⁵ Tunga najmi nkjún kamaha xuta xi kik'inyaha. Nku xi ngjisehe jháha, k'ái xi ngjik'atseya ni. ⁶ Tjín ngá xi jakj'ánijé já musuhu nda rej, kits'in'uhún ko kits'ink'ien. ⁷ Nk'ie nga kint'é nda rej ni xi kamoö, kama kjahan. Kits'ínkji já juhún nga kits'ink'ien xuta xi b'a kits'íun ko y'éti nankihi.

⁸ As'ai b'a kitsú nda rej nga kinchjako já musuhu: “Ja tjínda s'i kjuabixoon, tunga najmi chumi ni chjíhi ra xuta xi tjun kixinyaha nga k'uaí. ⁹ Kui b'a maha, tankihinnu niyátée ko tu yáhá ni xi sakúnuu t'inyohoo nga kanibá s'i kjuabixoon.” ¹⁰ As'ai tsitju já musu nga ngji niyátée. Kinchja nja tentehe xi kisakúhu, ndaha tsa xi ch'onk'uhún ko ndaha tsa xi nda tjintuyáha. Kitsehe xuta má tjen s'i kjuabixoon.

¹¹ Nk'ie nga jas'en nda rej nga j'aisehe xuta xi kab'entut'á yámixö, kikie yo nku nda xi najmi yja najyun xi bja xuta nga fi s'i kjuabixan. ¹² As'ai b'i kitsúhu: “Ji nda xinkjían, ¿nkú ts'in kabitjas'ehenni ej nga najmi tjíhin ri najyun xi ts'e s'i kjuabixan?” Tunga najmi kinchjahá ndo. ¹³ As'ai kinchjaha nda rej já xi títsjá nichinee ko b'a kitsúhu: “T'e'yún sjai ko ntsja ndo ko chjanik'j'o natsin ján má jyuun, ante xi má kjintá xuta ko kuate ni'yun.” ¹⁴ At'aha nkjin maha xi tíchubaha, tunga tu chubahá maha xi k'uaíjin.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga s'echjíhi

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ As'ai ngjik'iéndako xinkjín já fariseo tu xi ts'ínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. ¹⁶ Incha kits'ínkjisehe Jesu já ni'yakuyá xi ts'e ko já xi yjankihi nda rej Herode Antipa. B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntjáná. Najmi ni xi sasíhin xuta chubai. 'Yún nanka chaseihj. ¹⁷ Kui nga t'inyaháni. ¿A ma b'echjíhi nda tíjtjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

¹⁸ Tunga behé Jesu nga tu xi títsuhu jóo ko b'i kitsúhu:

—Jjun xi tu tsjohónuu nga bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjáná! ¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? ¹⁹ Takúnnú nku toon xi ma chjintjaihi ch'á.

J'aiko jóo nku toon denario. ²⁰ Kó b'i kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjín ko j'áin xi tjít'aha tooin?

21 **As'ai b'a kitsú jóo:**

—Ts'e nda tíjün Cesar.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda tíjün Cesar ni xi ts'e nda tíjün Cesar, kò tjohoon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

22 **Nk'ie nga kint'é jóo niu, tu ni xí kama nkjúhún ra kò incha ngji t'axín.**

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nístjin xu'bo k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga b'i incha kitsúhu:

24 —Ji nda maestru, b'a kitsú Moise nk'ie: “Tsa tjín xi kuayá nga najmi s'ehé ntí, nda nts'e tíjhin nga kuixanko ngáha chjuúhún, tu xi b'a ts'in s'ehé ra ntí nda nts'e xi k'ien.” 25 Y'entujinni yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjün k'ien. Najmi kis'ehé ntí. K'ien x'ihín tachjúun. As'ai nda nts'e y'ejñako ngáha tachjúun. 26 Tunga ta k'iehén ngáha nda nts'e xi ma johó, as'ai xi ma jahan, kò santaha nda xi yatuu. 27 Askahan ta k'ien tachjúun.

28 'Kui b'a maha, nístjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿má xi kui já xi yatuu kama ts'e tachjúun, at'aha ngatentee y'entuko?

29 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnuu ni xi tjít'a éhen Ntíaná kò ta ndaha nga'yúhún Ntíaná. 30 At'aha nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, najmi ta kuixahan kò ta ndaha najmi ts'ínkixan ntíhí. B'a ní ts'in k'úéntu xi nkú ts'in tjíntu ntítsje xi tjín ndjiojmi já. 31 Tunga nga kj'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi k'ehé n'eyo ni xi títsumuu éhen Ntíaná? B'a kitsú Ntíaná: 32 “An xi Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac kò Ntíaha Jacob.” Ntíaná najmi Ntíaha animá. Ntíaha ní xuta t'ík'un.

33 **Nk'ie nga kint'é xuta niu, tu ni xí kama nkjúhún ra ngat'a ts'e ni xi bakúya Jesu.**

B'i ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra

(Mr. 12:28-34)

34 Kama ñjakúko xinkjín já fariseo nk'ie nga kint'é nga Jesu kits'ínkinchá jyujyu já saduseo. 35 As'ai nku nda chjine'én xi ts'e, nku nda maestruhu kjuatéxumoo, kingjásjaiyaha Jesu nga kikjut'ayák'un:

36 —Ji nda maestru, ajihín ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra?

37 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—“N'etjói Ntíaná xi Ntíahi maha ngayjee animahi. N'etjói xi nkú ts'in tinchin kò xi nkú ts'in n'enkjintak'un.” 38 Kui kjuatéxuma xu'bi xi 'yún chjíhi ra kò kui xi tjün. 39 Kò b'ahá ta tjín ngáha kjuatéxuma xi ma johó: “N'etjói xutahi xi nkú nga ts'in tjohi yjohi.” 40 Nga joo kjuatéxuma xu'bi y'aha ra ngatentee ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo kò xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'in kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 **Nk'ie nga kabincha sa yo já fariseo, as'ai b'i kitsú Jesu:**

42 —¿Nkú bixiún ngat'a ts'e xi Cristo? ¿Má nibáha ntjehe?

B'a kitsú jóo:

—Ntjehe David.

43 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—¿Nkú tjihin ra nga b'a kitsúhu David nga Nda Ntjaha maha xi Cristo? At'aha b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santo ho Ntjana kits'inkinjhaha:

⁴⁴ Ntjana b'a kitsúhu Nda Ntjana:

“Tinchint'áni má batexuma,

k'uentú maná já kontrahi kinte tsukui.”

⁴⁵ Tsa David b'a kitsú nga xi Cristo xi Nda Ntjaha, ¿nkú ts'in ntjehe David nibaha ra xi Cristo?

⁴⁶ Ndaha nku najmi kamaha kits'ink'oyaha Jesu tsa tu nku én. Kui nistjijun kich'atuts'ihin nga najmi ta ch'a kama k'un kingjásjajiyaha ra Jesu tsa mí nihi.

23

B'i ts'in y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo (Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ As'ai kinchjako Jesu xuta ko já ni'yakuyaha nga b'i kitsúhu:

² —Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo, kui xi tijnaha nga kuitsuya nkú tjihin ra kjuatéxumaha Moise. ³ Kui b'a maha, n'etjususunnu ngaten-tee ni xi kuitsuhunu ko chj'atjó. Tunga najmi tu n'enú ni xi incha ts'in, at'aha najmi ts'intjusun ni xi nchja. ⁴ Kui xi b'énehe ni xi áí xuta, tunga máha kui, ndahachi najmi incha ts'in nga'yún nga ts'íntjusun niu.

⁵ Yún mjehe nga skuhehe xuta xi nkú ts'in benkjún Ntjana. Kui nga yún i ts'ihin kaxa tinti xi b'entut'áa stjeen ko tjana, xi tijnchaha éhen Ntjana, ko yún ts'in ndju nachjún xi yjandáhi najyun xi mjéntjai nga nchjako Ntjana. ⁶ Tsjoho nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í ko nga b'entusún yáxile xi tijncha títjun ni'ya sinagoga. ⁷ Tsjoho nga tsjo ts'in súniñaha nijátée ko nga maestrú k'úhín.

⁸ Najmi tu n'e'joo tsa maestrú kuitsunu xuta, at'aha nkúhú ma nda maestrunu ko ngatentoo jun nts'o mahanu xinkiu. ⁹ Najmi tu ch'a na'mi 'mihuu ej asuntee, at'aha nkúhú ma Na'minu, kui xi tijnha ndjiojmi ján. ¹⁰ Najmi tu n'e'joo tsa já ntja kuitsunu xuta, at'aha nkúhú ma xi ts'enuu, kui xi Cristo. ¹¹ Xi mjehe chankjún ajinnuu tjihin nga nda ts'in ngandaha xingisoo. ¹² Xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichi kama nginkun Ntjana. Xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹³ 'Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! jJun xi tu tsjohónuu bakuchjii xi nkú ts'in yankjún Ntjana! Najmi 'bainto nga xuta kjuas'enjin nga Ntjana kjuatéxumaha. Ta ndaha jun najmi bitjas'oon ko ta ndaha najmi 'baintohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

¹⁴ 'Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! jJun xi tu tsjohónuu bakuchjii xi nkú ts'in yankjún Ntjana! Chju'ohoo ni'yaha jminchjin xi ja k'ien x'ihin ko as'ai chuba 'yuhún tse chubakoo Ntjana tu xi b'é'mat'aihinnu yjonuu. Kui nga yún un skuhehenu.

¹⁵ 'Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! jJun xi tu tsjohónuu bakuchjii xi nkú ts'in yankjún Ntjana! Fenuu nga binimo nga ngúsuhun asuntee ko ntáchak'uun nga binchisjó xuta xi n'e mo nga ts'in s'ejin xi nkú ts'in s'einnuu. Ko nk'ie nga ja sakúnuu nku, as'ai n'o nga kui xi yún ts'in sa ni xi ts'e ndanindoo nga jun.

¹⁶ 'Nima rú n'ehenu jun, já ka xi baku niyóhoo xuta! Jun xi b'a bixiún: “Tsa tjin xi nkú kuitsu, tsa as'ai ninku tsúngjin, najmi tjihin kjuayún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngjin toonsine xi tijnaya ninku, kuihi xi tihin nga

ts'íntjusun ni xi kuítsu.” 17 Jun xi já chini ko já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A toonsinee, a ra ninkuhú xi títs'ín nga je toonsinee nginkun Ntíaná?

18 'Ko b'a bixiún yo: “Tsa tjín xi nkú kuítsu, tsa as'ai nanchan chje tsúngijin, kui xi najmi tjíhin kjuá'yún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngijin chje xi tjíñasun nanchan chje, kuihí xi tjíhin nga ts'íntjusun ni xi kuítsu.” 19 Jun já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A chje, a ra nanchan chjehé xi títs'ín nga je chje nginkun Ntíaná? 20 Kui b'a maha, tsa tjín xi nkú kuítsuhu, tsa as'ai nanchan chje tsúngijin, kui xi ja títsungijin nanchan chje ko ngayjee ni xi tjíntusún yo. 21 Tsa tjín xi nkú kuítsu, tsa as'ai ninku tsúngijin, ja títsungijin ninku ko Ntíaná xi tjíña yo. 22 Tsa tjín xi nkú kuítsu, tsa as'ai ndjiojmi ján tsúngijin, ja títsungijin Ntíaná xi tjíña yo nga tibatéxuma.

23 'iNíma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! 'Bohoo Ntíaná nku tikjá najún chinko ko xka sinje xingisoo xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi 'yún chánka sa xi ta bakúya kjuatéxumoo. N'echayo ni xi naxu nginkun Ntíaná ko nga tjíhin nga kama nimanuu xuta xi kj'ai ko nga tjíhin nga naxu s'ejinnuu éhen Ntíaná. Kuihí ni xi joon xi tjíhin nga n'oo, ko najmi tjíhin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tjít'a. 24 ¡Jun já ka xi baku nyóhoo xuta! N'etjusun ni xi tu tjent'ahá ko ni xi 'yún chjíhi ra najmi n'esiuhun.

25 'iNíma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Jun xi nkú joyaha tasa ko taba xi tu natsihín ni kin'echuhun, tunga kitsejín ni animanuu ndyjé ko ni xi najmi naxu. 26 Ji nda fariseo ka, títjun n'echihin ayahá taso ko b'a ts'ín kama jehe natsihín.

27 'iNíma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Jun xi b'a joyaha tsjó xi taba kin'ek'i. Kui xi tsjo ts'ín bakú sunnk'a, tunga ayahá kitsehe nintaha animá ko ngatentee ni chuntí. 28 Jun xi b'a ta k'un sunnk'o, at'aha nginkun xuta 'yún je bakuchíu yjonuu, tunga ajin animanuu kitsejín ni xi tu b'anachaha ko ngatitsun.

29 'iNíma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! N'endo tsjóhó já profeta ko n'enaxú ndjio tsjóhó xuta je xi kis'e nístjin nk'ie. 30 Ko b'a bixiún: “Tsa tu ñá ma tintsubaá nk'ie nga y'entu ntje cháná, najmi tsisinko raá nga kits'ínk'ien já profeta.” 31 Nk'ie nga b'a bixiún, ta juhun n'ek'io yjonuu nga ntjehe xuta xi kits'ínk'ien já profeta jun. 32 ¡Tu sahá n'endjuú ni xi kik'atuts'ín ntje chánuu!

33 ¡Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntjenuu! ¡já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'ín kuitjunkihipu nga najmi kuankiún ngak'ien? 34 Kui b'a maha, an ts'ínk'isenuu já profeta ko já nkjink'un ko já chjine'éen. K'ua xi n'ek'ion ko kjuát'a kruu ko k'ua xi ngjóhoo aya ni ya sinagoganuu ko tsjénnk'unchó xki nanki. 35 B'a ts'ín ch'anjihinu ngayjee jnihí xuta je xi kin'ek'ien. Ch'atuts'ihin ra jnihí Abel, nda je xi y'ejña nk'ie, nga santaha jnihí Zacaria ntíhi Berekiá xi kin'ek'ient'ó nanchan chje xi kjiñña ankjin ninku. 36 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ngatentee ni xu'bi nibanehe xuta xi tjín nd'ai.

*B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha nanki Jerusalen
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ 'Jjun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! ¡A tu nkjihin n'ya kama mjena nga k'uentúkuuu xi nkú ts'in xanto nga b'enkinka ntíhí, tunga najmi kin'e yunu! ³⁸ Nd'ái ni ma, ja s'ejña masen antenuu. ³⁹ An b'a tixinnuu nga najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixiún: "Kakjanínk'a Ntíaná xi nibáha ngajoho."

24

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'exúya nínku

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Tsitjusje Jesu má ma natsihin nínku ko nk'ie nga ja tifi, j'aik'úhún já ni'yakuyáha. Tíincha ma nkjúhún nga tibasenkjúhún xjóho nínku. ² B'i kitsú Jesu:

—¿A tíyo ngayjee ni xi tjin ei? Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhún ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'in tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'eña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, já ni'yakuyáha j'ai nchjako t'axihin. B'a incha kitsúhu:

—T'inanyi, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí ni xi kuakúchji títjun nk'ie nga kjuái ngáhani ko nga kfe asuntee?

⁴ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhún yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. ⁵ At'aha nkjin maha xi k'jái nga an ts'ín ma yjoho. "An xi kits'ín nibána Ntíaná", kuitsu ko nkjin xuta k'uanachaha.

⁶ Kuinú'yó nga s'e kjuachán ko nga kuinchjanijmíyaha xuta kjuachán xi tíma, tunga najmi tu binkjunnú. At'aha tjihin ni nga b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee. ⁷ At'aha xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi k'jái nanki. Nku nda rej kjaánko k'jái nda rej. S'e kjintía ko chón kama k'jái k'jái nanki. ⁸ Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihí túb'atats'ihin kjuanimá xi s'e.

⁹ Ts'ínkjas'ennuu xuta xi má nga ts'ín'unnuu ko ts'ínk'iennuu. Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayjee xuta asuntee. ¹⁰ Kui nistjiun nkjin xi ts'ínndyjaha yjoho nga najmi ta s'ejihin ra an. Ts'ínkjas'en xinkjín ko ts'ín unkie xinkjín. ¹¹ S'e nkjún já profeta tsank'á xi nkjin xuta k'uanachaha. ¹² Tu xi s'ehé ni xi ch'onk'un, kui nga nkjin nkjún xi najmi ta ts'íntjoho xinkjín. ¹³ Tunga xi ndjá kuasinjña santa nkúhu nga kuayá, kui xi k'uanki. ¹⁴ S'enjímí én nda tsuhu Ntíaná nga ngúshún asuntee, én nda tsu xi tsuya xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Ngayjehe asuntee kuint'é nga Ntíaná xi batéxuma. Nk'iehé nga kfe asuntee.

¹⁵ Y'é't'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ante tsjehe nínku. Choo xi b'a ts'íin.

B'i kitsú Jesu ko xi tít's'inya xujuin katumankjihin. B'i ta kitsú ya:

¹⁶ —Kui nistjiun katanka xuta xi tjintu ante Judea xi tjehe asunntu tjenki. ¹⁷ Xi kab'eñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjuen nga k'jái'asje ni xi tjintu aya ni'yaha. ¹⁸ Xi kafi jña najmi tu k'óoya nga k'jái'já najyuhún.

¹⁹ 'Njima rú ts'ihin jminchjín xi y'a ntí ko xi tít's'ínki ntí kui nistjiun! ²⁰ Tinchíhu Ntíaná tu xi najmi nistjin chunch'an kuyúhunu ko tsa nistjin nkjún. ²¹ At'aha 'yún s'e kjuanimá kui nistjiun, kjuanimá xi najmi kjee s'e

santa nkúhu nga tuts'ihjín ni nga kamanda asunntee. Kò tã ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²² Tsa najmi kuatekjá Ntjaná chuba nistjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uanki kai. Tunga kuatekjáhá Ntjaná chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

²³ 'Kui nistjiun tsa tjín xi b'a kuitsunuu: "Chasoo, ej tijná xi kits'in nibá Ntjaná", kò tsa b'a kuitsunuu: "Ján tijná", najmi tũ n'e s'ejjũn. ²⁴ At'ahã incha kj'uaí xi b'a kuitsũ tsank'á nga kui xi j'ai ngajohõ Ntjaná kò xi já profetã ts'jĩn ma tsank'á yjohõ. Kui xi incha ts'jĩn nkjin tikjá kjuankjũn kò ni xi chánka, tũ xi k'uanachaha ra xuta, xí kohó ra xuta xi j'ájin Ntjaná kamahã ra k'uanachaha. ²⁵ Jahá tixinya tĩjunnũ ni xi kama.

²⁶ 'Kui b'a maha, tsa b'a kuitsunuu jóo: "Ante kixi ján tijná xi j'ai ngajohõ Ntjaná", najmi tũ bankiũn yõ. Tsa b'a kuitsunuu: "Aya 'ma ján tijná", najmi tũ n'e s'ejjũn. ²⁷ At'ahã xi nkú ma nga bat'ai nd'ich'on má tju ts'ũ kò ma chji santaha má fintjai, b'a tã kama nk'ie nga kj'uaí Ntĩhi Ndax'jũn. ²⁸ Yahã nga má kjijña nku yjoninte k'ien, yõ ma ñjakú chálíkíe. B'a tã ts'in chahã nga kj'uaí Ntĩhi Ndax'jũn.

B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntĩhi Ndax'jũn

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ Askahan nga ja kj'ua kjuanima xi kama kui nistjiun, tjen'yũn kama jyuhũn ts'ũ, kò sóo najmi tã ts'jĩn ndzjehen. Niũn xi tjín nk'a ján kuixuntu, kò k'uatsé ni xi tjín nk'a ján. ³⁰ As'ai kama chji nk'a ján ni xi kuakúchji nga ja nibá Ntĩhi Ndax'jũn. Nk'iehé kjinta nkjũn ngayje tikjá xuta xi tjín asunntei kò skue Ntĩhi Ndax'jũn nga tjenjin nĩnti nga nibáko ngayjee nga'yũhun kò kjuachánkaha. ³¹ Ts'jĩnkji ntĩtsjehe nk'ie nga 'yũn kjuane tjo. Incha k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tĩntu tũ má xi tje'hén ni, b'ahã ra má tju ts'ũ santaha má fintjai.

³² 'Katumankjinnũ ni xi b'ejña chjinũ yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yóo kò tjuhu xka, yo nga ja tĩbichú tiña chunubóo. ³³ B'a tã ts'in nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnũ nga ja tjeñ tiña Ntĩhi Ndax'jũn xi nkúhu tsa asti ankjuo síjña. ³⁴ Kjuaxi ni xi tixinnũ. Kuitjusun ngayjee ni xu'bj kintehe ni nga kuayáye xuta xi tjín nd'aj. ³⁵ Kamahã asunntee kò nk'a ján ndyja, tunga énnã najmi kj'ua tiya.

³⁶ 'Tunga má nistjin kò chubã nga b'a kamoo, najmi ch'a xi behe, tã ndaha ntĩtsje xi tjín ndjiojmi ján kò tã ndaha Ntĩhi Ntjaná. Nku tutuhú Ntjã Nã'miná xi be. ³⁷ Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a tã kama nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntĩhi Ndax'jũn. ³⁸ Kui nistjin xu'bo, nk'ie nga najmi kjee fejin ntã xuta, tũ tĩncha kjinehé kò tĩncha 'bi. Tĩncha bixan kò tĩncha ts'ĩnkixan ntĩhí. B'a tĩncha ts'in santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánko. ³⁹ Najmi kamankjihjín xuta santaha nkúhu nga tũ ni xí kik'ahá ts'í kò kits'ĩnkje tentehẽ. B'ahã tã kama ngáha nk'ie nga kj'uaí Ntĩhi Ndax'jũn. ⁴⁰ Kui nistjiun jo já xi tĩncha ts'ĩnxájin jñáha, nku chjúbé kò xinkuu s'ejña. ⁴¹ Jo jminchjín xi tĩncha o, nku xi chjúbé kò xinkuu xi s'ejña.

⁴² 'Kui b'a maha, tĩntsubã ndahanu, at'ahã najmi yo mí chubãha kj'uaí Ndã Ntjanũ. ⁴³ Katumankjinnũ ni xu'bj. Tsa be tĩtjun ndã xi ts'e ni'yoo mí chubãha nga jyuun kj'uaí ndã ndyjé, tã k'úejña nda. Najmi tsjãnte tsa ndã ndyjé kjuas'en kjuayũn ni'yaha. ⁴⁴ Kui kjuaha, b'a ts'in tĩntsubã ndahanu kò jun, at'ahã chubã nga najmi tĩchuyóhõ kj'uaí Ntĩhi Ndax'jũn.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi naxu fiko xaha
(Lc. 12:41-48)

45 '¿Yá nda musuhu xi naxu fiko xaha ko xi nkjink'un, xi nda ntjaha kitsjá xaha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chuba? 46 ¡Á b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a tits'in nk'ie nga kj'uai nda ntjaha! 47 Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nda ntjaha ts'ín kunntáha ngayjee ni xi tjihin.

48 'Tunga tsa ch'onk'un nda musu ko tsa b'i ts'in ts'innkjink'un: "K'uandaya saha nda ntjana nga kj'uai." 49 As'ai k'uéhe já musu xinkjín ko nga kjine ko k'úko já ch'iu. 50 Tsa tu kj'uaihí nda ntjaha nda musu xu'bi njstjin xi najmi tikuyáha ko chuba xi najmi be, 51 'yún ndjá ts'ínnijéhe nda ntjaha xi nkú ts'in n'enijéhe já xi b'anachaha já ntja, yo má nga kjintá ko kuate nj'yun.

25

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén istinchjín xi ngji nku s'í

1 'Kui njstjin b'a kama ajihin xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná xi nkú kama'tain te istinchjín xi ngji nku s'í kjuabixan. Incha jakj'á nd'í setihí ko incha ngji ts'ínkjáihin nda bixoon. 2 Un maha xi chinihí ko un maha xi kitikjuaha. 3 Xi chiniu najmi kik'a sa seti nk'ie nga jakj'á nd'íhi nga incha ngji. 4 Tunga xi kitikjuo, jakj'á nd'íhi ko ta kik'a nisa seti xi kuinchá saha nd'íhi.

5 'As'ai ts'andayaha nda bixoon ko kama nijnáha istinchjín, kui nga incha kikjantuféhe. 6 Nkú ra ma nga masen njstjen, tjín xi kikjintáya: "¡Ja nibá nda bixoon! ¡Tijusjoo ko tankín n'ekjóhoon!"

7 'Tsisitjen istinchjín ko y'enda nd'í setihí. 8 B'a kitsúhu xi chiniu xi kitikjuo: "K'uai ni ichí chuba setinuu, at'aha ja tí'me nd'íni." 9 Tunga b'ahá kitsú xi kitikjuo: "Najmi, at'aha tsa b'a n'ei, najmi kuichú mahani jin ko ta ndaha jun. Tu sahá tankín ch'atso xi ts'ajun má satéña." 10 Nk'ie nga tjincha fik'atse seti xi chiniu, tu j'ai sahá nda bixoon. Xi tjindaha yjoho incha jas'enko má tíma s'í kjuabixoon ko kis'echjá ankjuo. 11 'As'ai j'ai istinchjín xingisoo ko b'a kitsú: "¡ji chá ntja, chá ntja, chux'aní ankjuo!" 12 Tunga b'ahá kitsú nda bixoon: "Kjuaxi ni xi tixinnuu nga najmi benuu."

13 'Kui b'a maha, tjntsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí njstjin ko mí chubaha nga kj'uai Ntíhi Ndax'jun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi kitsjáha já musuhu toon xi ts'ínxáko

(Lc. 19:11-27)

14 'Xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná b'a joyaha nku nda xi ngjitsube kj'ai nanki. Kintehe ni nga ngjuai, tjun kinchjaha já musuhu ko kitsjáha ni xi tjihin. 15 Nku xi kitsjáha un mij toonsine, nku xi kitsjáha jo mij, ko nku xi kitsjáha nku mij. Kitsjáha nga nkúnkú xi nkú ts'in kamaha nga ts'ínxáko tooon. As'ai ngji kjin.

16 'Nda musu xi kits'ínkjáihin un mij toonsine, ngji ts'ínxáko ko kits'in nganasun sa un mij. 17 Xi kits'ínkjáihin jo mij, b'a ta kits'in ko kits'in nganasun sa jo mij. 18 Tunga máha xi kits'ínkjáihin nku mij, kui xi ngji kján t'anankiu ko y'éyanji toohon nda ntjaha.

19 'Nk'ie nga j'a nkjin njstjin, j'ai ngáha nda ntjaha já musu xu'bo ko kits'ínkoho kuenta. 20 Tjun j'ai xi kits'ínkjáihin un mij toonsine. Kui xi y'a

sa un mij. B'a kitsú: "Ji nda ntia, un mij toonsine kik'ainí. Eí tíjña sahi un mij xi kits'in nganasan." ²¹ As'ai b'a kitsú nda ntiaha: "Nda tjin. Nda ní ji, nda musu. Naxu 'mikoj xáhi. Naxu kin'etjusuin xá íchí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai 'yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái ko tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi."

²² As'ai j'ai xi kits'ínkjáhiin jo mij toonsine. Kui xi y'a sa jo mij. B'a kitsú: "Ji nda ntia, jo mij toonsine kik'ainí. Eí tíjña sahi jo mij xi kits'in nganasan." ²³ As'ai b'a kitsú nda ntiaha: "Nda tjin. Nda ní ji, nda musu. Naxu 'mikoj xáhi. Naxu kin'etjusuin xá íchí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai 'yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái ko tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi."

²⁴ As'ai j'ai xi kits'ínkjáhiin nku mij toonsine ko b'a kitsú: "Ji nda ntia, be nga kjain. Chjusintjein chan xi najmi ji y'entjei. Ni xi kj'ai xi y'entje ji chubéi. ²⁵ Kui nga kitsankjuhunna ko ngjik'ieñá 'ma toohin t'anankiu. Eí tíjña ngáha ri toohin." ²⁶ As'ai kinchja nda ntiaha nga b'a kitsúhu: "Ji nda musu ch'onk'un ko ts'e. Tsa yai nga kjesintjen chan xi najmi an y'entje ko bakj'a ni xi kj'ai xi y'entje, ²⁷ tsa kik'aihi toonna já xi mahá ts'ínxáko. Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'ínkjáin ngáha ra nd'ai nga kjúa toonna ko santaha ntíhi kai."

²⁸ As'ai b'a kitsúhu ndo já xi kabincha yo: "Chjú'ohoo ndo tooon ko tjohoon xi tíjñaha te mij. ²⁹ At'aha ngatentee xi tíjhin ni, kui xi k'uai saha ko 'yún s'ehé. Tunga xi najmi tíjhin, kui xi chjú'aha santaha ni xi íchí xi tíjñaha. ³⁰ Chjanikj'o natsin jan má jyuun nda musu xu'bi xi najmi chumi ni chíhi ra, ante má nga kjintá xuta ko kuate ni'yun."

B'i ts'in kitsúya Jesu xi nkú n'ehé xuta ndyun nkiní

³¹ Nk'ie nga k'uaihi Ntíhi Ndax'iun, k'uaiko kjuachánkaha ko ngatentee ntútsjehe ko k'úéjñasan ante má nga kuakúchji kjuachánkaha. ³² Ngayjee xuta xi tjin asuntee kama ñjakú nginkun. As'ai kuakjánya xuta xi nkú joyaha nku nda bastu xi ts'ínkj'a t'axin chutsanko ko xin ts'ínkj'a chutentsu. ³³ Kixihí k'úentu chutsanko ko skjúhun k'úentu chutentsu.

³⁴ As'ai kuinchja Nda Rej nga b'a kuitsuhu xi tjincha nga kixihí: "Nibó jun xi nda kits'ínkonuu Na'mina. N'ekjóhooon nd'ai nga tjtás'enjiun xi nkú ts'in batéxuma Na'mina, kui niu xi kis'endanuu nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamaanda asuntee. ³⁵ At'aha nk'ie nga kama bjona, kik'ainú nichine. Nga kama xintána, kik'ainú ntá. Nga kikjatsú'basan nankinuu, kik'aintenú ni'yanuu. ³⁶ Nga najmi tjinna najyun, kik'ainú najyun xi kingja. Nga kisaté ch'an, tsankintsubek'unnú. Ko nga kikjáaya'yán, tsankinsekjánú."

³⁷ As'ai incha kuinchja xuta xi naxu kits'in nginkun Ntjaná nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi ko kik'aihi nichine, ko tsa kama xintáhi ko kik'aihi ntá? ³⁸ ¿Nkjé kiyai nga nankini kitsutjasúin ko kik'aintehi ni'yaní, ko tsa najmi tíjhin najyun ko kik'aihi najyun xi kindyjai? ³⁹ ¿Nkjé kiyai nga kisaté ch'in ko tsa kisuya'yín ko tsankintsubek'úihin?" ⁴⁰ As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi nkú ts'in nda kin'ohoo tu má xi kuihí ní já nts'é, a ahán xi b'a kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴¹ As'ai b'a kuitsu ngáha xuta xi tjincha skjúhun: "Tiyú xinnú jun xi najmi nda nginkán. Tankiún ajin nd'í xi najmi tá mahá ra 'meyaha, xi kis'endaha ndanindoo ko ntútsje xi tíjhin. ⁴² At'aha nk'ie nga kama bjona, najmi kik'ainú nichine. Nga kama xintána, najmi kik'ainú ntá.

⁴³ Nga kikjatsú'basan nankinuu, najmi kik'aintenú ni'yanuu. Nga najmi tíjna najyun, najmi kik'ainú najyun xi kingja. Ko nga kiseté ch'an ko kikjáaya'yán, najmi tsankintsubek'unnú."

⁴⁴ 'As'ai incha kuinchja xuta xu'bo nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi, ko tsa kama xintáhi, ko tsa nankini kitsutjasúin, ko tsa najmi tíhin najyun, ko tsa kiseté ch'in, ko tsa kisuya'yúin, ko najmi tsinkoihi?" ⁴⁵ 'As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxi ni xi tíxinuu. Xi nkú ts'in najmi nda kin'ohoo tu má xi kuihi ni já nts'é, a ahán najmi nda kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴⁶ 'Ko xuta xu'bo ngjuai má nga un skue sihin. Tunga xuta xi naxu nginkun Ntjaná ngjuai má nga k'úentu tik'un sín.

26

B'i ts'in y'enda já tíxoo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamahá Jesu nga kitsúya ngayjee ni xu'bi, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

² —Yo nga jo nistjin ndyjahá nga kuitju S'i Pascua, nk'ie nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'ijun xi má nga s'et'a kruu.

³ 'As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi tá tíhin xá ni'yahá nda na'mi tíjun Caifa. ⁴ Y'éndako xinkjín xi nkú ts'in k'uanachaha rá Jesu nga kuakj'ánijé ko ts'ínk'ien. ⁵ Tunga b'ahá kitsúhu xinkjín:

—Najmi tu ajihin s'iu chjubée ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjin xi kj'uai.

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nk'ie nga tíña Jesu nanki Betanía, ni'yahá Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu kai, ⁷ as'ai nku tachjuún j'ai ko ntá sinjne xi chí nkjún, xi tíinchahá nku lubatá ndjio chí. Kui xi tsaténdzjojnú nintaku Jesu nk'ie nga kab'ejnat'a yámixo. ⁸ Nk'ie nga kikié já ni'yakuyoo niu, kama kjahan ko b'a incha kitsú:

—¿Á b'a ts'in kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁹ Kamahá 'yún chí kuach'a ntóo nga kuasatéña kai, tu xi kui toon k'uaihi rá xuta x'an.

¹⁰ Kint'é Jesu ni xi tíincha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á jun tín'estihi ruu tachjín? Nda tjin ni xi kuats'inna. ¹¹ Xuta x'an bi tehente k'úentujinnuu, tunga an najmi tehente kúateñajinnuu. ¹² Nk'ie nga kuakaténdzjojnúna tachjín ntá sinjne, ja kuak'íenda yjonintena tu xi s'eyanjihinna. ¹³ Kjuaxi ni xi tíxinuu. Tu má xi tje'hén ni nga s'enjímí én nda tsuhú Ntjaná nga ngúsuhun asunntee, tá chubanijmíyaha ni xi kuats'in tachjín. B'a ts'in n'ekj'áitsjehen.

B'i ts'in y'enda Judá Iscariote nga ts'ínkjas'en Jesu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ 'As'ai nku nda ni'yakuyá xi te joo xi 'mi Judá Iscariote ngjisehe já na'mi k'aku ¹⁵ ko b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi k'uaínú tsa ts'ínkjas'ennuu ndo?

'As'ai y'enda jóo nga tsjáha katé toontaba. ¹⁶ Kui nistjiun kik'atuts'ihin Judá nga tsangisjái niyá xi nkú ts'in kama ts'ínkjas'ehe Jesu.

B'i ts'in ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷ Nístjin nga b'atuts'ihin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san, as'ai incha j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a incha kitsúhu:

—¿Má xi tjeheh mjehi nga k'úendaí tu xi chineheni nichinehe S'í Pascua?

¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tankiún ajin nantio. Tankihinsoo nda xi ja yaá ko b'a t'ihun: “B'a títu nda maestru: Ja tábichú tiña chubana. Ni'yahi kfinka já ni'yakuyána nga ts'inkj'a S'í Pascua.”

¹⁹ As'ai kits'Intjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ²⁰ Nk'ie nga ja kama jyuun, y'eñnat'ako Jesu yámixó já ni'yakuyá xi te joo ²¹ ko nk'ie nga ja tijncha kjine nichinee, b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nku xi tjenjinnuu ts'íinkjas'enna.

²² As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnkú kingjásjaiyaha:

—¿A an, nda maestru?

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xi ta tábakj'a nichine xi tjíya taba má nga tábakj'a, kui xi ts'íinkjas'enna.

²⁴ B'a n'ehé Ntíhi Nda'x'jun xi nkú ts'in tjit'a ehén Ntíaná, tunga, inima rú ts'ihin nda xi ts'íinkjas'ehén! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²⁵ As'ai kinchja Juda, nda xi ts'íinkjas'en Jesu, nga b'a kitsú:

—¿A an, nda maestru?

B'i kitsú Jesu:

—Ji xi ja b'a kuixín.

²⁶ Nk'ie nga tijncha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'a Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbó ko chinoo. Kui xu'bi xi yjonintena.

²⁷ Ko ta jakj'a chutsún. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha nga b'a kitsúhu:

—S'iyuyo ngatentoó chutsún. ²⁸ Kui xu'bi xi jnína. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta tu xi kama ndyjat'aha ra jéhe. Jnína táb'éndako tsetse Ntíaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'íinko xuta. ²⁹ An b'a tixinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsajéé santa nkúhu nga kuichú nístjin nga k'uíko ngahanuu xi tsetsehe má batéxuma Na'mina.

B'i ts'in kitsúya tíjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíaná, as'ai incha ngii asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³¹ B'i kitsú Jesu:

—Kui nístjen xu'bi ngatentohoo n'endyjajihuun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'in tjit'a ehén Ntíaná: “Ts'in'uhun nda bastuu ko ndzjoya chutsanko.” ³² Tunga nk'iehé nga kj'uaíya ngáhana ngabayoo, kfin tíjunuu ante Galilea.

³³ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatente ts'íindyajihin yjoho ngat'a ts'ii, tunga an ndahachí najmi ndyja kamana.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kujixín nga najmi yaní jan niyá tíihin.

³⁵ B'a kitsú Pedro:

—Ndaha tsa tíihin nga kuayáko, tu nku nga ts'inkiéná yjoná nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatenteé já ni'yakuyóo.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntiana

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ As'ai tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu:

—Tintsubahanu ei. Kfín nchjako maná Ntiana ján.

³⁷ Ngjiko Pedro ko nga joo jáha Zebedeo. Kik'atuts'ihin nga kik'ie babaha ko kis'entaha ra. ³⁸ B'a kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínk'ienna. Tintsubakonú ei ko ta tintsuba ndo.

³⁹ As'ai ngjindju sa ichi ko yo kingjénsten ankjin. B'i kitsú nga kinchjako Ntiana:

—Ji Na'mi, tsa kama kj'ua t'axinna kjuanimá xu'bi, n'ekj'a t'axinní. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

⁴⁰ As'ai ngjise ngáha ra já ni'yakuyóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuanu nga kuakintsubakonú?

⁴¹ Tintsuba ndo ko chubakoo Ntiana tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanu tunga yjonintenuhú xi najmi tíchúkuaha.

⁴² As'ai ta ngji nchjakohó ngáha Ntiana niyá xi ma joho Jesu nga b'a kitsú:

—Ji Na'mi, tsa tíihin nga un skuena ko najmi kama kj'ua t'axinna kjuanimá xu'bi, tu sahá katuma xi nkú ts'in mjehi.

⁴³ Nk'ie nga kik'oya ngáha má tíjntu já ni'yakuyóo, ta kjintuféhe ngáha nga j'aisehe at'aha nijnoo tib'échja suba tunkun jóo. ⁴⁴ Ta ngji nchjako t'axihín ngáha Ntiana niyá xi ma jahan Jesu nga ta kuihi én kitsú ngáha.

⁴⁵ As'ai j'aisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—¿A tu nku kisuntuféhe so ko tín'ekj'áyo? Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Nda'x'jun aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴⁶ Tisintjoon ko tíján. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga ta tinchjaha Jesu, tu j'aihi Juda, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjun xuta xi kits'in nibá já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tíihin xá. Incha y'a kichá ndju ko yá nga incha j'ai. ⁴⁸ Ko nda xi títs'ínkjas'en Jesu ja kabinchá'a títjun jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Kui xi chjúbó.

⁴⁹ Tjen'yún ngjik'uhún ra Jesu ko b'a kitsúhu nga kikjexu'ba:

—Antahi, nda maestru.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ji nda xinkjián, n'endjuí xá xi kjuáihini.

As'ai j'aik'uhún Jesu já xingisoo ko jakj'ánijéhe. ⁵¹ Tunga nkuhú kichá ndju ts'asje nku nda xi tjenko Jesu. Kits'in'uhún nku nda musúhu nda na'mi tíjuun. Tsatet'a tjabaxínju. ⁵² Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Chj'atjó ngáhani kichahí antehe. At'aha ngatentee xi ts'ínchjén kicha nga kján, ta kicha kuayáha. ⁵³ ¿A najmi yaní nga kama kuankihí Na'mina ko tjen'yún ts'ín nibáhana mií ní ntítsje? ⁵⁴ Tunga tsa b'a ts'ian, ¿nkú ts'ín kuitjusuhun ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná? At'aha b'a ts'ín tjít'a nga tjíhin nga b'a kama.

⁵⁵ As'ai b'i kitsúhu já xi tsichukj'áha:

—¿A nda ndyjená? ¿Á íxí kichahá ko yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú? Xki nistjin tsásinjña nga tsakuyá má ma natsihin ninku. Najmi kichjubénijénú. ⁵⁶ Tunga b'ahá tíma ngatentee ni xu'bi tu xi títitjusuhun éhen Ntíaná xi y'é't'a já profeta.

As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsásinjña suba Jesu.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Já xi j'aikj'áha Jesu ni'yaha nda na'mi títjun Caifa incha ngjikoho. Ja kab'entu yo já chjine'éhen kjuatexumoo ko jáchá xi ta tjíhin xá. ⁵⁸ Máha Pedro, kitsjennki kjihin Jesu santaha nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha nda na'mi títjuun. Jas'en ko y'eñjahihin já jun xi kunntá yo, tu xi skuéhe ni xi kama.

⁵⁹ As'ai já na'mi k'aku ko ngayjee já tjíxoo tsangisjai ni xi kama kjanit'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen. ⁶⁰ Tunga najmi incha kisakúhú ra ni xi kjanínehe Jesu, ndaha tsa incha j'ai nkjún já testiyu tsank'á xi incha ngji kontraha Jesu. Tunga tu chahán j'ai jo ⁶¹ xi kitsúya én xi kinchja Jesu:

—B'a kitsú ndai nga kinchja: “An kamana ts'inkatsúnya ninku hu Ntíaná ko jan nistjin kjesintjen ngáhana.”

⁶² As'ai tsisintjen nda na'mi títjuun nga kingjásajayahá Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kuixínní? ¿Á b'a tíncha tsuhu jóo nga tífi kontraha ri?

⁶³ Tunga najmi kinchjahá Jesu. As'ai b'ahá ta kitsú ngáha nda na'mi títjuun:

—Nginkun Ntíaná xi tjíña tík'un an túbjasáiyaha. Tixínyani tsa ji xi kits'ín nibá Ntíaná, xi Ntíhi Ntíaná.

⁶⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi túbixín. Ko ta xínyanu nga choo Ntíhi Ndax'iun nga k'úejnat'aha Ntíaná xi tjíhin nga'yún ko nga nibajin nintí xi tjín nk'a ján.

⁶⁵ As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi títjuun. B'a ts'ín tsakúchji ndo nga najmi kisasihin én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¡Najmi tibenkjún Ntíaná ndai nga b'a títso! ¿A machjén saná já testiyu? Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntíaná. ⁶⁶ ¿Nkú manuu?

B'a incha kitsú jóo:

—Ngabaya tjeheñ ra ndo.

⁶⁷ As'ai tjín xi tsatétéjin ankjín Jesu nga kik'aya ko kik'íéhe. K'ua xi kik'onjihin ⁶⁸ nga b'a kitsúhu:

—Ji xi jáini ngajoho Ntíaná, tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Nk'ie nga kab'ejña Pedro natsin ni'yaha nda na'mi títjuun, as'ai j'aik'úhun nku na musu ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoj Jesu xi nibáha Galilea.

70 Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro nginkun ngatentee xuta xi tjín yo. B'a kitsú:

—Najmi be ni xi túbixín.

71 As'ai tsitju yo nga ngji má tjen ankjua natsiun. Yo ta kíkíehé ngáha ra kj'ai na musu ko b'a kitsúhu já xi kabincha yo:

—Kui cháí xi ta tjenko Jesu xi nibáha Nazaret.

72 Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjoho Pedro. Santaha Ntjaná kits'ínkie nga b'a kitsú:

—Najmi be ndo!

73 Sa kutju já xi kabincha yo j'aisehe Pedro ko b'a kitsúhu:

—Kjuaxi kjáihin nga ta ji xi tsjenkoí jóo. At'aha xi nkú n'e chubai túb'échjit'aihin.

74 As'ai ndjá kinchja Pedro ko íxí Ntjanáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:

—Najmi be ndo!

Kui chubó tjen'yún kikjintáhá nku xanta 75 ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsú Jesu: “Kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.” As'ai tsitjusje Pedro ko kikjintá un kikjintá nte.

27

B'i ts'in kin'ekjas'ehen nda titjun Pilato Jesu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

1 Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín ngatentee já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá xi nkú ts'in kama ts'ínk'iehen Jesu. 2 As'ai tí'yúhún ts'íhin ra nga incha ngji ts'ínkjas'ehen nda titjun Pilato.

B'i ts'in kits'ínk'ien suba yjoho Juda

3 Máha Juda, nda xi kits'ínkjas'en Jesu, nk'ie nga kint'é nga kitsjá kjuá já tíxóo nga n'ek'ien Jesu, as'ai ngjik'áha ra animaha ngat'a ts'e ni xi kits'ín ko kits'ínk'óya ngáha ra já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá toontaba xi katée. B'a kitsúhu:

4—Jé tjenna. Nku nda xi najmi tjíhin jé kits'ínkjas'en nga n'ek'ien.

B'a incha kitsú jóo:

—¿Mí xi nusinnj jin? Kuentaí ní ni xu'bo.

5 As'ai kikjaníya Juda tooon aya nínku ko tsitju yo nga ngji kjenntu n'ú suba yjoho.

6 J'áya já na'mi k'aku tooon ko b'a kitsúhu xinkjín:

—Najmi ma tsa kaxaha toon chje k'úéyaa toon xu'bi, at'aha chjíhi nda xi n'ek'ien niu.

7 Y'éndako xinkjín jóo. As'ai ts'atseko ho tooon xu'baha nda xi ts'ínnda ndjí tu xi yo kama s'eyanjíhi xuta xi xin nanki nibáha. 8 Kui kjuaha nga Ante Jní 'míhi ante xu'bo santaha nstjin nd'ai. 9 B'a ts'in tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta Jeremia: “Jakj'á jóo toontaba xi katée, chíj xi y'enda já xi ntje Israel tjehe ra nga b'a tjín chjíhi ndo. 10 Kui xi ts'atseko ho xu'baha nda xi ts'ínnda ndjí. B'a kitsúna Ntjaná.”

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Ngjiníjé Jesu nginkun nda titjun Pilato. Kui xi b'a kitsúhu nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi nda rejhi xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi tibixin.

¹² Nk'ie nga nkjin ni xi kikjanínehe já nà'mi k'aku kò jáchá xi tà tjihin xá, ndahachí najmi kinchjã Jesu. ¹³ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi tínu'yáni ngayjee ni xi tikjanínehi jóo?

¹⁴ Tunga ndahã nku én najmi kinchjã Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjúhún rá ndã títuun.

B'i ts'in kitsjá kjuã Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ni xi ma nk'ie nga S'í Pascua, b'i ts'in tíjñahã ndã títuun. B'éjña ndãí nku ndã nuḃayã xi f'ájin xutã nantia. ¹⁶ Kui nstjiun kjia'yún nku ndã xi be tentehe xutã, xi 'mi Barraba. ¹⁷ Nk'ie nga kama ñjakú xutã, as'ai b'a kitsú Pilato:

—¿Má xi mjenuu nga k'uejñã ndãinu? ¿A Barraba a rá Jesu xi 'mihí Cristo?

¹⁸ B'a kitsú Pilato at'ahã kamankjihin nga tíma xin k'un jóo ngat'ahã ni xi títs'in Jesu kò nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'eheñ rá. ¹⁹ Nga kab'ejña Pilato ante má nga ts'in kjuã, b'i tsu én xi kits'in nibãhã chjuúhún: “Najmi chumi ni tjeheñ xutõ. Najmi tu ji nungijin yjohi. At'ahã ch'on ts'in ka'bai chinina nkuí jyún tu ngat'ahã ni xi tímat'ain xutõ.”

²⁰ Tunga já nà'mi k'akuhú kò jáchá xi tà tjihin xá tsinchá'a xutã xi kama ñjakú yõ tu xi incha kuankihi nga tu sahã Barraba xi n'e ndãíhi rá kò nga Jesu xi n'ek'ien. ²¹ As'ai tà kingjásjaiyahã ngáha ndã títuun:

—¿Má xi kui já xi jóo mjenuu nga k'uejñã ndãinu?

B'a incha kitsú xutã nkjiun:

—Barraba.

²² B'a kitsú Pilato:

—¿Kò mí xi ts'ihin Jesu xi 'mi Cristo?

B'a incha kitsú tente xutã:

—¡Kas'et'a kruu!

²³ B'ahã tà kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjihin xi kits'in ndõ?

Tunga tu sahã 'yún incha kikjintáya sa xutõ:

—¡Kas'et'a kruu!

²⁴ As'ai najmi tà be nkú ts'ihin Pilato, at'ahã tu sahã 'yún tíincha kjintáya sa xutã nkjiun nga tíma kjahan. Kui nga jak'áha ntánijua, tsanéjnu ntsja nginkun xutã kò b'a kitsúhu:

—Najmi an tjinna jé nga kuayá ndãí. Jun yo ni xi n'õo.

²⁵ B'a incha kitsú ngatentee xutã:

—Jin kò ntíni ch'anji ngabayahã ndõ.

²⁶ As'ai y'éjña ndãí Pilato Barraba kò kitsjá kjuã nga s'ehe Jesu kò nga s'et'a kruu.

²⁷ As'ai já juhún Pilato jas'enkõ Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretoriõ. Kinchjã ñjahã ngayjee já jun xinkjín nga y'éjtindaihi Jesu. ²⁸ Incha ts'asje najyuhún Jesu kò kits'íngga nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. ²⁹ Kò incha kits'ínnda nku coronã na'yá xi y'é'a nintaku kò ntsja kixi kits'ínk'a nku yáxá. As'ai tsinchakúnt'ant'a mañahã kò tsajnukie nga b'a incha kitsúhu:

—Antahi, ndã reihí xutã judio.

³⁰ Tsatétéjnu kò jakj'á yáxõo nga kik'onntjai nintaku Jesu. ³¹ Askahan nga ja kamahã nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon kò

kits'ínngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tu xi ngjuát'a kruuhu.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Nk'ie nga tüncha bitju yo, kisatékjá nku nda nanki Cirene xi Simon 'mi. Kui xi kits'in kjuá'yúhün rá já juun nga k'uanji kruuhu Jesu. ³³ As'ai incha tsichu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhu rá: Antehé Nintaku Anima. ³⁴ Kik'aihi Jesu nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga nk'iehé nga k'ijut'a Jesu ntóo, najmi kits'in yu nga kik'i.

³⁵ Nk'ie nga kingját'a kruu, já juun tsakjánya xihí xinkjín najyuhün Jesu nga kitsutonyá ts'ihin. ³⁶ As'ai y'entu yo nga k'ikunntá. ³⁷ Kis'et'a xi tjeheñ antsjáku Jesu nku yáte xi tít'suya mí kjuáha nga t'n'ek'ieheñ. “Kui xu'bi xi Jesu xi nda rejhi xuta judio”, kis'et'a yátee.

³⁸ Tá kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjúhün. ³⁹ Xuta xi tüncha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku ⁴⁰ nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixín, n'ek'anki yjohi. Tsa ji xi Ntíhi Ntíaná, títjujent'ai kruu.

⁴¹ B'a tá ts'in kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éheñ kjuatéxumoó ko jáchá xi tá tjihin xá. B'a incha kitsúhu xinkjín:

⁴² —Kamahá ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. Katitjujent'a kruu nd'ai tsa kui xi nda rejhi xuta Israel. Nk'iehé nga s'ejiná. ⁴³ Kui xi 'yún kis'ejihin Ntíaná, kui nga Ntíaná kats'ínk'ankihí rá nd'ai tsa tjo kjuaxihí. ¿A najmi b'ahá kitsú nga kui xi Ntíhi Ntíaná?

⁴⁴ Kó já ndyjé xi kjintut'á kruuko Jesu tá ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Chubá te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chubá jan nga ngixuun. ⁴⁶ Nkú ma nga chubá jan 'yún kikjintáya Jesu nga éheñ kinchja. B'i kitsú:

—Eli, Eli, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu rá: Ji Ntiana, ji Ntiana, ¿á kan'e nga mahani?

⁴⁷ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu rá xinkjín:

—Nda profeta Eliá tinchjaha ndo.

⁴⁸ As'ai tjen'yún tsangatsankahá nku nda xi síña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'eku nku yáxá nga kits'ínk'ik'uhün Jesu tu xi k'úhi. ⁴⁹ Tunga b'ahá kitsú xuta xi kabincha yo:

—Chúya mai. Cháse ma ráá tsa nibá Eliá nga ts'ínk'ankihí.

⁵⁰ As'ai tá 'yúhün kikjintáya ngáha Jesu ko k'ien. ⁵¹ Nk'ie nga b'a kamoó, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhün ninku. Jo tsitju. Kik'aha rá nk'aha santaha kintee. Kó chón kama ko tsakjan naxiu. ⁵² Tsix'á tsjóho anima ko j'áya ngáha rá nkjin xuta k'ien xi kis'ejihin Ntíaná. ⁵³ Incha tsitju tsjóho nk'ie nga j'áya ngáha rá Jesu ko jas'en nanki je Jerusalem nga tsakúchihí yjoho nkjin xuta.

⁵⁴ Nda jun k'aku ko já jun xi tüncha kunntá Jesu, nk'ie nga k'ikie chón ko ngayjee ni xi tímoo, tu xi incha kitsankjúhün ko b'a incha kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndai xi Ntíhi Ntíaná.

⁵⁵ Yo kjint'á kabincha nkjin jminchjín xi tijncha base. Kitsjennkíhí Jesu nga tsitju ante Galilea ko tsasinkohó. ⁵⁶ Ajihín jminchjún tjenjin Mariá Magdalena, Mariá xi naaha maha Santiago ko Kuse, ko naaha jáha Zebedeo.

B'i ts'in kis'eyajni Jesu

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Nk'ie nga ja tíma jyun, j'ai nku nda nchiná xi 'mi Kuse, nku nda nanki Arimatea xi ta ja tsichu ma nku nda ni'yakuyáha Jesu. ⁵⁸ As'ai ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu. Kitsjá kjuá Pilato nga k'uaihí ndo yjonintee.

⁵⁹ Jakj'á Kuse yjonintee. Nku najyun je kik'ontikjájnu ⁶⁰ ko ngjingjájñaya nku tixa tsjó tsetsehe xi kits'inndat'á naxiu. As'ai kik'ontikjá nku ndjio cháka nga y'échjane ankjuá tsjóo ko ngji. ⁶¹ Y'entu ankjín tsjóo Mariá Magdalena ko Mariá xinkuu.

B'i ts'in kin'e kunntá já juun tsjóo

⁶² Njstjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga ja n'istjin nk'ie nga s'enda ni xi machjén S'í Pascua, as'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko já fariseo nginkun Pilato ko b'a kitsúhu:

⁶³ —Ji nda ntia, f'áitsjenni nga b'a kitsú nda tsank'óo nk'ie nga tijná sa: “Nk'ie nga kj'ua jan n'istjin, kj'uaíya ngáhana ngabayoo.” ⁶⁴ Kui b'a maha, b'a tixín nga chúnnta tsjóo santaha nkúhu nga kj'ua n'istjin xi ma jahan. At'aha tsa najmi ma, kutsa kj'uaíhí já ni'yakuyáha ndo nga jyun ko ngjuáiko ndyjé yjonintehe. As'ai: “Ja j'áíya ngáha ra ngabayoo”, kuítsuhu xuta. Tsa b'a ts'jín jóo, 'yún s'e sa én tsank'á xi kuitju askahan nga xi tjuun.

⁶⁵ B'a kitsú Pilato:

—Tankinkoo já juun. Tankiún n'e kunntó tsjóo xi nkú ts'in mjenuu.

⁶⁶ As'ai incha ngjisehe tsjóo. Nku ndjio y'échjanekohó. Y'échjane sisin ko y'entu já jun xi kikonntá yo.

28

B'i kama nk'ie nga j'áíyaha Jesu ngabayoo

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga ja xuatú, ja tífi ma sen ngáha n'istjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena ko Mariá xinkuu. ² As'ai tu nkúhú chón xi tu xí 'yuhún kama. Nku ntítsjehe Ntjaná nibajen nk'a já. J'aikjexín ndjio xi t'ichjane ankjuaha tsjóo ko yo y'eñnasun. ³ Xi nkú joyaha nd'ich'on tjin sénnistjihín ko taba xúxú najyun xi yja xi nkú joyaha nch'án. ⁴ Nk'ie nga incha kikié ntítsjee já jun xi tijncha kunntá tsjóo, tu xí incha kitsankjúhún nga incha kik'atsé. B'a incha kik'ientu xi nkúhu tsa ja k'ien kik'ientu.

⁵ As'ai kinchjako ntítsjee jminchjún nga b'a kitsúhu:

—Najmi tu binkjun. Be nga Jesu xi kis'et'a kruu tbinchisjó. ⁶ Najmi ta ei tijnaha. Ja kaf'áíya ngáha ra ngabayoo xi nkú nga kitsú. Nibahasoo ante má nga kis'ejña. ⁷ Kitsa tankink'inyohoo já ni'yakuyáha nga ja kaf'áíya ngáha ra ngabayoo Jesu ko ngjuai títjuhun ante Galilea. Yo skue. Ja kuaxinyanuu ni xi tjihin nga xinnuu.

⁸ As'ai tsitju kitsa kitsa jminchjún aya tsjóo. Títsankjún ko tsjo nkjún tímaha. Tsangatsanka nga ngji tsúyaha já ni'yakuyóo éen. ⁹ Ko nga tijncha

fi, tu yohó kiséjín Jesu ko janiñahá. As'ai incha ngjik'úhún ko kitsubakjá sjai nga kits'intsjohó. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu binkjun. Tankínk'inyohóo já nts'é nga katji ante Galilea. Yo skuena.

B'i ts'in kitsúya já juun ni xi kamoó

¹¹ Nk'ie nga tijncha fi jminchjún, as'ai ngji k'ua já juun ajin naxinantóo. Ngji tsúyahá já na'mi k'aku ngatenté ni xi kamoó. ¹² As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihín xá nga y'éndako xinkjín. As'ai kitsjá nkjúhún toon já juun ko b'a kitsúhu:

¹³ —B'i tixíún: “Kaf' aiyyún já ni'yakuyáha ndo ko kafiko ndyjé yjoninte k'ien nk'ie nga kisuntuféi.” ¹⁴ Tsa kuint'é nda tíjuun niu, jin yai xi nkú n'e chubanijmíkoí. Najmi tu jun fantohó yjonuu.

¹⁵ As'ai jakj'á já juun tooon ko b'a incha kitsú xi nkú kik'ihín. Kui én xu'bi xi tu yje chubanijmíyahá sa ajihín xuta xi ntje judio tjeheñ ra santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Já ni'yakuyá xi te nkuu incha ngji ante Galilea asunntu tjenki xi kitsú Jesu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kikié Jesu, kits'intsjohó, tunga tjihín xi jo jan kamahá. ¹⁸ As'ai Jesu ngjisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Ja kik'aina nga kuatexumaha ndjiojmi jáñ ko asunntei. ¹⁹ Kui nga tankihinnu ko n'e mo xuta ni'yakuyána ngayjee xuta naxinantá xi tjin asunntee. Tatentó xuta tu xi Ntia Na'miu, Ntú ko Espiritu Santo kamats'ehe. ²⁰ Takúyohóo nga kats'intjusun ngayjee kjuatexumana. An kúátejñajinnuu ngayje nistjin santaha nkúhu nga kfe asunntee.

Xujun xi y'ét'a Marco én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'ín y'énijmí Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ B'i ts'ín b'atuts'ihin ra én nda tsuhu Jesu, kui xi Cristo xi Ntíhi Ntíaná maha.

² Nda profeta Isaia b'i ts'ín y'ét'a nk'ie:

Títs'inkjiá nda chjine'énna tu xi ngjuai titjuhun ri.

K'uénda titjun niyáhi.

³ Tínu'yá ntáha nku nda xi tíkintáya ante kixiu:

“T'endo niyáha Ntíaná. Tjen naxuu niyáha.”

⁴ Xi nkú ts'ín y'ét'a Isaia nk'ie, b'a ts'ín j'aiténtá xuta Jua ante kixiu. Y'énijmí nga tjihin nga ngjuaikj'áha ra animáha xuta ko nga saténtá tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. ⁵ Tsitju ngayjee xuta xi tjin ante Judea ko ngayjee xuta xi tjin nanki Jerusalem nga j'aisehe Jua. Incha kikaténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'inkie yjoho nga tjihin ngatitsun.

⁶ Nk'ie nga y'ejna Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁷ B'i kitsú nga y'énijmí:

—Askahan an kj'uai nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi má nga ndahachí najmi tsuhuna tsa kjendáya n'úhu ntéhe. ⁸ An ntánijua tibatentákohonuu tunga máha kui, Espiritu Santo kuaténtákohonuu.

B'i ts'ín kikaténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Njstjin ján tsitju Jesu nanki Nazaret, nanki xi tjiñajihin ante Galilea, ko ntáje Jordan tsaténtájihin Jua. ¹⁰ Nk'ie nga tibatijún ntánijuo, kieke nga tsix'á nk'a ján ko nga Espiritu Santo nibajennehe xi nkú joyaha nku chutuju. ¹¹ Kinu'yá nk'a ján nku ntá xi b'a kitsú:

—Ji Ntína, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

B'i ts'ín kits'ín nganaha Jesu ndanindo

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² As'ai tjen'yún ngjikohó ra Espiritu Santo ante kixiu. ¹³ Yo y'ejna yachán njstjin tjihin, ko ndanindo kikjut'ayák'uhun. Y'eññajihin chu xi tjin ngijñóo ko ntítsjehe Ntíaná j'aisinkoho.

B'i ts'ín kik'atuts'ihin xaha Jesu

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Askahan nk'ie nga kis'eya'yún Jua, ngji Jesu ante Galilea nga y'énijmí én nda tsuhu Ntíaná. B'i kitsúhu xuta:

¹⁵ —Ja kuichu chuba. Ja 'yún tiña tjiñanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai. Tankínchj'aha ruu animanuu ko n'e s'ejiun én nda tsuhu Ntíaná.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kieke Simon ko Andre xi nts'e maha xinkjin. Kui xi tjincha kjanik'a na'ya tjioho ajin ntóo, at'aha tji incha tsuba jóo. ¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Jun já, tsjénknínú. An ts'ian nga xuta nuboo.

18 Tā kuihi chubō y'entu jóo nā'yahā kō kitsjennkíhi Jesu.

19 As'ai ngjindju sa kō kíkíe Santiago kō Jua xi nts'e maha xinkjín. Kui jóo xi jáhā Zebedeo. Ayahā tsutsuhū jóo incha kabincha nga tjincha b'enda nā'yahā. 20 As'ai tjen'yún kinchjahá rā, kō y'entu jóo Zebedeo xi nā'mihī maha kō já xi basinkohō aya tsutsuu nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda xi tijnajihin nku ndaninda
(Lc. 4:31-37)

21 As'ai incha j'ai nanki Capernaum. Nk'ie nga njstjin nkjún jas'en Jesu ni'ya sinagoga nga tsakúya. 22 Kama nkjún xutā xi nkú ts'in tsakúya, at'ahā tsakúya xi nkúhu tsa xá tjihín, najmi xi nkú ts'in bakúya já chjine'éhen kjuatexumoo.

23 Tijnā sinagoga xutā Capernaum nku nda xi tijnajihin nku ndaninda. Kui xi 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:

24 —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tijnkōni? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntjaná.

25 Tunga ndjáhā kinchjako Jesu ndanindoo:

—Xú sin n'ei kō tjtjusjehihin ndo!

26 Ixi y'etsujnehé rā ndo ndanindoo kō tū xí 'yúhún kikjintáya nga tsitjújihin. 27 Ngatentē xutā tū ni xí kama nkjún rā kō b'i ngján kingjásjayahā xinkjín:

—¿Mí nihi xu'bj? Kj'ai ts'in bakúya ndai. Bakúya xi nkú joyaha tsa xá tjihín. Santaha jánindoo batéxumaha kō nt'é'éhen.

28 Ngayjee nanki xi tjin ante Galilea tū xí kitsahá kichubanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nā nchí'yahā Pedro
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Nk'ie nga incha tsitju ni'ya sinagoga, ngji Jesu, Santiago kō Jua ni'yahā Simon kō Andre. 30 Kui chubō ch'in kjijnako nā nchí'yahā Simon. Tjen'yún kik'inyahá rā Jesu ni xi tímaha tächjúún. 31 As'ai ngjik'úhún Jesu kō jak'á ntsja nga kikjesintjen. Tā kuihi chubō kindyjajihin ch'ihin tächjúún kō kitsjáhā nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nkjin xutā un
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Nk'ie nga ja kama'ña, askahan nga ja ngjintjai ts'íu, j'aich'áha Jesu ngayjee xutā un kō xi tjtintujihin jánindoo. 33 Ngayjee xutā nantio kama njakú asti ankjuo. 34 Kits'innkíhi Jesu nkjin nkjún xutā un xi k'uhún nkjin tjká ch'in. Kik'onsje nkjin nkjún jáninda. Najmi kitsjantehe tsa kuinchja jánindoo, at'ahā jánindoo be yáha Jesu.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énjímí éhen Ntjaná
(Lc. 4:42-44)

35 Nk'ie nga jyunya xā sa, tsisintjen Jesu kō ngji nku ante t'axín tiya. Yo kinchjako Ntjaná. 36 As'ai Simon kō já xi tjtintukohō yō incha tsangisjái Jesu. 37 Nk'ie nga kisakúhu, b'a incha kitsúhu:

—Ngayjee xutā tibanngisjaihi.

38 B'i kitsú Jesu:

—Tjián kj'ai ante xi tjin tiña ei tū xi kō tā yō k'uenjímíhina. At'ahā kui xá jáihina.

³⁹ Ngji nga y'énijmí xkí ni'ya sinagoga xi tjin ngayjee ante Galilea ko kik'onsje jáninda xi tjíntujihin xuta.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu j'aisehe Jesu ko tsasinkunch'int'aha nga tsankihi nga kuasinkoho. B'i kitsúhu:

—Tsa ji xi mjehi, kama n'e jeni nga chjuxinni ch'in xi k'unna.

⁴¹ As'ai kama nimaha Jesu nda uun. Kingjénne ntsja nga kits'ínko ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

⁴² Ta kuihi chubo kindyja ch'ihin ndo. Kama je ngaha. ⁴³ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

⁴⁴ —Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihinkúchjihijohi nda na'miu ko tjein chje xi nku ts'in y'éjña Moise ngat'aha nga ja kama jei, tu xi skué kixihi xuta nga ja kamanda ngahani.

⁴⁵ Tunga nk'iehe nga ngji ndo, kitsúya tentehe xuta ni xi kamat'ain. Kui nga najmi ta kama jas'en chjihijohi Jesu nanki xi tjiin yo. Tu andai nantjohó kikjatsú'ba má nga najmi tjin xuta. Tunga tsitjuhú xuta xi tjin tu má nankihí ni nga j'aisehe.

2

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai ta j'aihi ngaha Jesu nanki Capernaum ko kint'é xuta nga ja tjiña ngaha Jesu ni'yaha. ² Kui nga kama njakú njjúhun xuta, nga santaha najmi ta kis'ehe ante asti ankujo, ko Jesu y'énijmíhi éhen Ntjaná xuto.

³ As'ai incha j'ai nju já xi incha kab'anganki nku nda xi najmi ma fi. Jesu j'aich'aha ndo. ⁴ Tunga najmi mahá incha bichúko nda uun má síjña Jesu tu ngat'aha xuta nkjin xi kama njakú yo. Kui nga incha kikjexihin nku te ni xi kjinehe ra ni'yo ko yo incha kits'ínkjihijohi nda uun santaha má síjña Jesu.

⁵ Nk'ie nga kieke Jesu nga s'ejihin jóo nga Ntjaná kits'ín nibáha, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji ntina, ja kama ndyat'ahi ngatitsuhin.

⁶ Tunga ta kab'entuhú yo k'ua já chjine'éhen kjuatexumo ko b'i ts'in incha kits'innkjink'un: ⁷ “¿Á b'a ts'in tinchjaha ndai? Najmi tibenkjún Ntjaná nga b'a ts'in tinchja. At'aha nku tutuhú Ntjaná xi maha ts'innndyat'aha xuta ngatitsuhun.”

⁸ Tunga tjen'yún kamankjihín ra Jesu ni xi tjincha ts'innkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'in t'enkjink'uhunnu? ⁹ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin nda xi najmi ma fi? ¿A: “Ja kama ndyat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein, chjúbéi nachan xi kisujñasuin ko tutsutjai”? ¹⁰ Tunga mjehéna kuakuchjínu nga Ntíhi Nda'x'jun tjiña ngajoho Ntjaná asuntej xi má nga kama ts'innndyat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fi:

¹¹ —Ji tinchjakoho. Tisintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngahani ni'yahi.

¹² As'ai tjen'yún tsisintjehén nda uun, jakj'á nachahan, ko ngayjee xuta kikiehe nga tsitjusje. Tu ni xi kama nkjúhún ra ngatentee xuta ko kits'intsjohó Ntjaná. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—Ndahachí najmi kjee yaá nku ni xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ As'ai ta tsitjuhú ngáha Jesu nga ngji andai ntáchak'uun. Nkjin nkjún xuta j'aisehe, ko Jesu tsakúyaha xuto. ¹⁴ Nk'ie nga títs'in niyá, kikie nda xi 'mi Levi xi ntíhi Alfeo nga kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Levi ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁵ Nk'ie nga tíkjine Jesu niñu ni'yaha Levi, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise ta incha j'aik'ientut'aha Jesu ko já ni'yakuyáha. At'aha nkjin nkjún maha xi incha kitsjennkíhi. ¹⁶ Kikie já chjine'éhen kjuatéxumoó ko já fariseo nga Jesu tíkjineko niñu jóo. As'ai kinchjako já ni'yakuyáha Jesu nga b'i kitsúhu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumaha Moise tinekoho niñu nda maestrunuú?

¹⁷ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkjé tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Nku niyá nk'ie nga tjintu kjintía já ni'yakuyáha Jua Bautista ko já fariseo, as'ai tjin xi incha j'aisehe Jesu ko b'i kitsúhu:

—¿Nkú tjihin ra nga najmi b'entu kjintíaaha já ni'yakuyáhi, xi nkú ts'in b'entu kjintía já ni'yakuyáha Jua ko já ni'yakuyáni?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tíñajin saha nda bixoon? Nk'ie nga tíñajin saha nda bixoon, najmi kama k'úentu kjintía. ²⁰ Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

²¹ Najmi ch'a b'éstikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibákú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ²² Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxín. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu nistjin nkjúun

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Nku xuatú tífa Jesu má nga tjintje tuniñu. As'ai incha kikje'yún tuniñu já ni'yakuyáha ko kits'intjiya ntsja nga kikjine. ²⁴ As'ai b'a incha kitsúhu Jesu já fariseo:

—Chase ma ri. ¿Á ni xi tíña nkjúhun ra kjuatéxumoó nga nistjin nkjúun t'incha ts'ihin já ni'yakuyáhi?

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿A ndahachí najmi kjee n'eyo má nga tjt'a ni xi kits'in David nk'ie nga un kikihe ko kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ²⁶ Kui nistjin Abiatar jihin nda na'mi titjun. Jas'en David ante nkjühun Ntjaná ko kikihe ninkuan nkjun xi tjtuntu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Ta kitsjá yaha ninkuan já xi tjenkoho.

²⁷ Nistjin nkjún kis'ejña ngandaha xuta, najmi ngandaha nistjin nkjún kamandaha xuta. ²⁸ Kui nga Ntíhi Ndax'iun batéxumaha ra santaha ko nistjin nkjún.

3

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Nku niyá jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja. ² Kikunntá 'maha jóo tu xi incha skuhe tsa ts'innkíhi ndo nga nistjin nkjún, tu xi b'a ts'in sakúhu ra má tindyajihin Jesu.

³ As'ai b'a kitsúhu Jesu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisintjein ko tisinjñai kamaseen.

⁴ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Jun, ¿mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjún? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

Tunga najmi kinchjahá jóo.

⁵ As'ai kjan tsasehe Jesu já xi kabinchandaihi ko kiki babaha at'aha ndjá tjtuntuyá animaha jóo. B'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda.

⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju já fariseo yo, as'ai kama ñjakúko já xi yjanki nda rej Herode Antipa nga tsangisjai niyáko xi nkú ts'in kama ts'ínk'iehen Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

⁷ As'ai ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'uun. Ta kitsjennkíhi nkjin nkjún xuta xi incha niba ante Galilea. ⁸ Ko ta incha kint'é ngayjee ni xi tít'sín Jesu xuta xi tjin ante Judea, xi tjin nanki Jerusalen, xi tjin ante Idumea, xi tjin ngabantá ntáje Jordan, ko xi tjin andaihi nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui kjuaha nga incha j'aise tentehe ra.

⁹ As'ai y'éxá Jesu já ni'yakuyáha xi má nga k'uéndaha nku tsutsu, tu xi najmi kuasinne'yúhun ra ngayjee xuta nkjin xi kama ñjakú yo. ¹⁰ At'aha ngatentee xuta xi uhun ixí tjincha bassinne'yúhún ra nga mjehe ts'ínk'oho, at'aha nkjin nkjún maha xuta un xi kits'innkíhi.

¹¹ Ko máha jánindo, nk'ie nga incha kikié Jesu, tsinchakúch'int'aha ko b'i incha kitsú nga kikjintáya:

—j'i xi Ntíhi Ntjaná!

¹² Tunga ndjahá kinchjako Jesu jánindo tu xi najmi incha kuitsuyaha yaha Jesu.

B'i ts'in kitsjá xaha Jesu já postru xi te joo
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ As'ai ngjinji Jesu nku asunntu tjenki. Kinchjaha já xi j'ájin nga kj'uaisehe ko incha j'ai jóo. ¹⁴ Te jo maha já xi j'ájin tu xi tsjénkoho ra ko tu xi ts'ínk'iji nga k'uénijmí éhen Ntjaná. Já postru kitsúhu jóo. ¹⁵ Kitsjáha jóo nga ngajoho ts'innkíhi ra xuta ko nga k'onsje jáninda xi tjtuntujihin xuta.

16 Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon xi kitsjá j'áihin nga kui xi ta Pedro k'úin; 17 Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo maha. Jesu ta kitsjá j'áihin já xi joo nga ta k'úin Boanerge, kui j'áin xi tshu ra: Ntíhi Ch'on. 18 J'ájin ya: Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Tadeo, Simon xi makó já cananista, 19 ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

20 As'ai kik'óya ngáha Jesu ni'yaha ko ta kama ñjakú ñkjúhún ngáha xuta, nga santaha najmi kama incha kikjine niñu. 21 Nk'ie nga kint'é xuta xinkjín Jesu niu, incha j'aingisjahi. At'aha b'a kitsú xuta nga ja tíma luku Jesu.

22 Máha já chjine'éhen kjuatéxumoó xi incha nibaha nanki Jerusalen, kui xi b'a kitsú:

—Ndaninda Beelzebu xi ndaninda k'akuhu jánindoó tjñajihin ndai. Kui nga nga'yúhún ndaninda k'akuhu jánindoó tím'osjekoho jánindoó.

23 As'ai kinchjaha Jesu jóo ko y'éjña chubayahá nga tsakúya:

—Jun, ¿nkú ts'in kamaha tsa ndanindoó ta kuihi k'onsje suba yjoho?

24 Xuta xi tjín má nga batéxuma nku nda rej, tsa ta kuihi fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi tse maha má nga batéxuma nda rej xu'bo. 25 Ko tsa xuta xi tjintu nku ni'ya fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi ta s'ehé ra nga'yún. 26 B'a ta ts'in tjíña ts'e ndanindoó. Tsa Satana kuakjanya yjoho nga ta kuihi ngjuaj kontra yjoho, ndahachí najmi tse kamaha nga k'uéjña. Tu sa ní kuichúkje nistjihín.

27 Ndaha nku najmi ma fas'en ni'yaha nku nda xi yún tjíhin nga'yún ko kjé'aha ni xi tjíhín. Tjín níhi nga tjun k'u'é'yún ndo. B'a ts'in kama kjé'aha ra ni xi tjíhin ndo ni'yaha.

28 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kama ndyjat'aha ngatentee ngatitsuhún xuta ko ngatentee tu mí én ch'on tshuhú ni xi kitsú. 29 Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. Nku jé xi najmi ta kamaha ra ndyjaha ts'ín.

30 B'a kitsú Jesu at'aha: “Ndanindoó tjñajihin”, incha kitsú jóo.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Ja kamoó. J'ai naaha ko já nts'e Jesu. Natsiun tsincha nga kits'ínkji xi ngji nchjaha Jesu. 32 As'ai xuta xi kab'entut'áha b'a kitsúhu:

—Naahi, já nts'ei ko jminchjín nichjai kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

33 B'i kitsú Jesu:

—¿Yá xi nána ko yá xi já nts'é?

34 As'ai tsasehe xuta xi kab'entut'áha ko b'i kitsú:

—Kui xuta xu'bi xi nána ko já nts'é. 35 Tu yáhá ni xi ts'íntjusun xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

4

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Nku niyá Jesu tsakúyaha xuta éhen Ntjaná andai ntáchak'uun, ko tu ni xí nkjihín xuta kama ñjakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'ieñyaha

ko ngayjee xuto andai ntóo tsincha. ² Nkjin tíkjá ni tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

³ —Tjenñju. Nku nda ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibáténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai nnyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjain nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu, kits'inchjahan ko kixí, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjántehé nga nda saá xujmá xu'bo. Najmi chumi nihi kitsjá. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Jasu xujmá xu'bo ko kisá. Tu xí tsehé ni xi kitsjá. Tjín xujmóo xi kitsjá katé tjihin, tjín xi kitsjá cháte ko te tjihin, ko tjín ngá xi kitsjá unchan tjihin.

⁹ Ko b'i kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

*B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)*

¹⁰ Askahan nk'ie nga y'éjña suba Jesu, xuta xi kabinchat'aha ko já ni'yakuyá xi te joo incha kingjásjaiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña chubaya.

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainnu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tñña ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, ¹² tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuéhé, ko ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra. B'a ts'in najmi ngjuaikj'áha ra animaha ko najmi n'endyat'aha ra ngatitsuhun.

*B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'ínkjáihín xuta éhen Ntjaná
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)*

¹³ B'i kitsú ya Jesu:

—¿A najmi mankjinnuu nkú tsuhú ra én xi kuak'iejña chubaya? Tsa najmi kamankjinnuu, ¿nkú ts'in kamankjin tentehenuu én xi bakuyá nga b'ejña chubaya?

¹⁴ Nda xi tsaténdzjo xujmóo, kui xi nkú joyaha xi b'énjímí éhen Ntjaná. ¹⁵ Tjín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu andai nnyóo. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún nibáhá Satana ko kjexín én xi ja kis'entjejin animaha.

¹⁶ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún tsjohó ts'in ts'ínkjáihín. ¹⁷ Tunga najmi 'yúhún tjihin kjamá ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'in t'axihín yjoho éen.

¹⁸ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kui xutaha xi ta nt'é éen, ¹⁹ tunga ni xi tjihín asuntej s'entaha ra, kjuanchinóo b'anachaha, ko ma mje tentehé ni xi tjín. B'a ts'in najmi sakúntehé ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²⁰ Tunga tjihín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo. Kui xutaha xi nt'é éen ko ts'ínkjáihín. Nda ts'in nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá katé tjihin, ko tsa cháte ko te tjihin, ko tsa unchan tjihin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen

(Lc. 8:16-18)

²¹ B'i tã kitsú sa Jesu:

—¿A tjin xi b'éti nku nd'í tu xi k'uejñaha kintehe nku kaxa a ra kintehe nku kama? ¿A najmi b'ejña nk'ahá? ²² At'aha ngayjee ni xi 'ma tijnã nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejña chji. Kõ ngayjee ni xi najmi tijnã chji nd'ai, kuichú nistjin nga kuitju chji. ²³ Xi tjen tjabaxinñju, katasinñju.

²⁴ B'i tã kitsú sa Jesu:

—Yún nda tasinñjuhu ni xi tínu'yó. Xi nkú ts'ín nda kuasinñju, b'a ts'ín nda kamankjinnuu, kò 'yún k'uai sanuu nga kamankjinnuu ni xi tínu'yó. ²⁵ At'aha xi basinñju ni xi bakuyá, kui xi k'uai saha nga kamankjihin. Tunga xi najmi basinñju, chjú'aha santaha ni xi ichí mankjihin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku xujmá xi sá suba

²⁶ B'i tã kitsú sa Jesu:

—Má batéxuma Ntjaná, kui xi b'a joyaha ni xi ma nk'ie nga nku nda baténdzjo xujmá. ²⁷ Tsa kjife ndõ kò tsa tijnã tik'un, ndaha tsa nga nistjiun kò ndaha tsa nga nistjen, fasu xujmõ kò sá. Najmi be ndõ á b'a maha. ²⁸ At'aha t'anankiu ts'ín nga sá kui ni ján. Tíjtun tjuhu nts'én, as'ai tjuhu xka, askahan xu, kò ja kamoõ s'ehe xujmá. ²⁹ Nk'ie nga ja chubaha, as'ai bate ndõ niu, at'aha ja kuichu nistjin nga stí.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ B'i tã kitsú sa Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñã chubayakohona xi nkú ts'ín batéxuma Ntjaná? ¿Mí éhen xi ts'inchjén nga k'uejñã chubayahana? ³¹ Kui xi nkú joyaha nku k'un mostasa xi s'entje. Kui k'un xu'bi xi 'yún ichí sa nga k'un xi k'oo xi tjin asuntee. ³² Tunga nk'iehe nga ja s'entje, as'ai sá kò 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi k'oo. I nkjún ma tjiaha, nga santaha nisee ts'innda'á nubaha má nk'íéhen tjiaha yóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu

(Mt. 13:34-35)

³³ Jesu y'ejña chubayaha xuta nga tsakúyaha. Ni xi ma chubayaha ra xuta, kui nihi xi kits'inchjén. ³⁴ Najmi tsakúya tsa najmi y'ejña chubaya. Tunga máha já ni'yakuyáha, najmi y'ejña chubayaha nga tsakúyaha.

B'i ts'ín kits'ínk'íeyu Jesu ntjo kò ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Tã kuihi nistjin xu'bõ nkú ma nga ja tíma jyun, b'i kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tjián ngabantá ján.

³⁶ As'ai kits'ínkji xuta nkjiun kò tsutsu xi tã b'a ts'ín jahá kab'eya incha ngjiko. Tã incha kitsjennkíhi kj'ai sa tsutsu. ³⁷ Tu ni xi kamahá, tã incha kamanehé nku ntjo xi tã xí 'yuhún, kò t'éhen ntáchak'uun ni xi nkjún kits'ihin tsutsuu, nga santaha ja ma tséhé ni ntánijua xi tífas'ehen.

³⁸ Tunga máha Jesu, kjife astun tsutsuu nga kab'énki nku ni nintaku. As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ínk'íáha kò b'a kitsúhu:

—Ji ndã maestru, ¿á najmi nkjún tímaha ri? ¡Ja kuayáá ej ni!

³⁹ As'ai tsisintjen Jesu kò ndjá kinchjako ntjo kò ntáchak'uun nga b'i kitsúhu:

—¡Tjenjyú! ¡Tjent'íahi!

Kitsjenjyú ntjō kō kis'e jyujuu.

⁴⁰ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á b'a nkjún ts'in binkjuhunnu? ¿Á najmi s'ejihinnu Ntjaná?

⁴¹ Tū xí incha kitsankjúhún jóō kō b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjō kō ntáchak'uun nt'é'éhen rá?

5

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda xi tǵñajihín ndanindoo

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ As'ai incha tsichu nankihí xutá Gerasá, nanki xi tǵña ngabantá ntáchak'uun. ² Nk'ie nga tsitjuen Jesu tsutsuu, tǵen'yún j'aik'úhún rá nku nda xi tsitjujín tsjóō. Ndanindoo tǵñajihín ndo. ³ Ajin tsjóō b'ejña kō najmi ch'a tá ma ts'ínk'íejña'yúhún rá, ndaha tsa n'úkicha s'e'yúnkoho. ⁴ At'aha nkjin nkjún niyá kis'e'yúnkoho n'úkicha sjai kō ntsja, tunga kikjetiyahá n'úkicha ntsja kō kits'in xixi n'úkicha sjai. Najmi tǵín xi ma ts'ínk'íejña jyuhu ndo. ⁵ Nistjin nistjen fatsú'bján tsjóō kō jñóō nga kjintáya kō nga ndjio ts'in'unkoho rá yjoho.

⁶ Nk'ie nga kjin tǵen sa Jesu, kíkíehé ndo kō tsangatsanka nga j'aisinkúnch'int'aha. ⁷ Yún kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntjá nku tutu xi tǵña nk'a ján, ¿mí nihi xi tǵínkōhi an? Ntjá nku tutuu tibená. Tíbankihi nga najmi tǵ 'bainí kjuanjima.

⁸ B'a ts'in kinchja ndo at'aha Jesu b'a kitsúhu:

—Ji ndaninda, tǵtjusjéjihín ndo!

⁹ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú jánindoo:

—Legion 'miní at'aha tǵ xí nkjihín mahani.

¹⁰ As'ai yún nkjún incha tsankihí Jesu nga najmi tǵ ts'ínkji t'axihín. ¹¹ Xi tǵehen nku asunntu tǵenki nkjin nkjún chínka tǵincha kjine jñá. ¹² As'ai jánindoo incha tsankihí Jesu:

—N'ekjini má tǵima chínko tǵ xi kuitjás'enjihín ri.

¹³ As'ai Jesu kitsjantehe jánindoo. Incha tsitjujihín ndo nga incha ngjikjas'enjihín chínko. Jo rá mií maha chínko. Tsangatsanka chínko nga kikjaníkj'antjai yjoho má nk'antjaihi yō kō tsixuntujín ntáchak'uun. Yō jesunjin ntá.

¹⁴ As'ai incha tsanka já xi tǵincha kunntá chínko. Ngji tsúyaha xutá xi tǵín ajin nantjō kō andai nantjō. As'ai incha j'aisehe xutá ni xi kamoō.

¹⁵ J'ai má tǵña Jesu kō kíkíe nga kab'ejña yō nda xi tsitjujihín jáninda xi tǵ xí nkjihín maha. Ja yja ngáha najyun kō ja nda je je ngáha. Incha kitsankjún jóō.

¹⁶ Já xi kíkíe ni xi kamoō incha kitsúyaha xutá xingisoo ni xi kamaha ndo kō ni xi incha kamaha chínko. ¹⁷ As'ai xutá nantjō tsankihí Jesu nga kuitju nankihí. ¹⁸ Nk'ie nga tífás'en ngáha Jesu tsutsuu, nda xi tsitjujihín jánindoo mjehe nga tsjénnkihí kō tsankihí kjua. ¹⁹ Tunga najmi kitsjantehé rá Jesu. B'i kitsúhu:

—T'in ni'yahí kō t'ihínseihí xutá xinkí. T'inyaihí ngayjee ni xi kúats'ínkōhi Ntjaná kō xi nkú ts'in kama nímaha ji.

²⁰ As'ai ngji ndo kō kik'atuts'ihín nga kitsúya ante Decapoli ngayjee ni xi kits'ínkoho Jesu. Ngatentee xutá xi tǵín yō incha kama nkjúhún niu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku takjin ko nku tachjuun

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Nk'ie nga ja kik'oyako ngaha Jesu tsutsuu ngabantá ntáchak'uun, as'ai nkjin nkjún xuta kama ñjakút'aha ko y'ejña Jesu andai ntáchak'uun. ²² As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhu ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kieke Jesu, tsasinkunch'int'aha ²³ ko tsankihí nga kuasinkoho. B'i kitsúhu:

—Takjin ichina ja tí'me. Nibángjennéi ntsai ntina tu xi kamandaha ko k'uaíya ngaha ra.

²⁴ As'ai ngjiko Jesu ndo, ko nkjin nkjún xuta kitsjennkihí nga ixí tsinchane'yuhún ra.

²⁵ Ta tjenjihin xuta nkjiun nku tachjuun xi tjihin te jo nú nga jní títs'ínk'ieheñ. ²⁶ Kui xi nkjin kjuanimá kieke aya ntsja já chjinenkiu. Santaha kits'ínkje ngayjee ni xi tjihín, tunga ndahá ichí najmi kamanda. Tu sa ní 'yún ngjitse ch'ihin.

²⁷ Nk'ie nga kint'é tachjuun ni xi títs'ín Jesu, as'ai j'ai tjenni Jesu ajihin xuta nkjiun. J'aik'uhun ko kits'ínko najyun xi yja Jesu. ²⁸ At'aha b'i ts'in kits'innkjink'un: “Tsa tu najyuhun ts'ínko sa, kamanda ngáhana.” ²⁹ Nk'ie nga b'a kits'ín, tjen'yún kitikjáyaha ra jnú ko ndzjen kamaha yjonintehé tachjuun nga kama nkhi ch'in xi k'uhun.

³⁰ Tunga kiekehé Jesu nga tsitujihin nga'yún. Kits'ínk'ótjiya nga tsasehe xuta nkjiun ko b'i kitsúhu:

—¿Yá xi kuats'ínko najyunna?

³¹ As'ai b'a kitsú já ni'yakuyaha:

—Tíyai nga xuta nkjiun tibasinne'yihin. Á: “¿Yá xi kuats'ínko najyunna?”, túbixihinni. ³² Tunga tu nku nga tsasehé ra Jesu xuta xi kabinchandaihi tu xi skuehe yá xi b'a kits'ín.

³³ Máha tachjuun, nk'ie nga kieke ni xi kamat'ain, as'ai ixí ts'atsé nkjühún nga j'aisinkunch'int'aha Jesu ko kitsúya kixi kixihí mí kjuaha nga b'a kits'ihin. ³⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu:

—Ji ntina, at'aha kuas'ejihin nga Ntjaná kits'ín nibána, kui nga kama nkhi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in ko katumandaihi ch'in xi k'uhin.

³⁵ Nk'ie nga b'a ta títsuhu Jesu, tu incha j'aihi k'ua já xi nibaha ni'yaha nda k'akuhu ni'ya sinagoga ko b'a incha kitsúhu:

—Ja k'uen takjihin. Najmi ta n'estihí ri nda maestru.

³⁶ Tunga najmi kits'ínsihín ra Jesu ni xi kitsú jóo. As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an.

³⁷ Najmi kitsjante Jesu tsa k'ai xuta tsjénkihi, tu Pedro sahá, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. ³⁸ Nk'ie nga incha tsichu ni'yaha nda k'aku, kieke Jesu nga xaáhan tíma ko nga tüncha kjintá xuta nga 'yún tüncha kjintáya. ³⁹ As'ai jas'en Jesu ko b'i kitsú:

—¿Á xaáhan t'n'ehenu ko tích'ihinu? Najmi ka'me takjiun. Tu kjifehé.

⁴⁰ Tsajnkukiehe xuta xi kama ñjakú yo, tunga kik'onsjehé Jesu ngatentee xuto. As'ai tu na'mihí ní ko naaha takjiun ko já ni'yakuyaha xi tjenko, kui xi jas'enko má xi tjeheñ kjijña takjiun. ⁴¹ Jak'á ntsja ko b'i kitsúhu:

—Talita, kuum —kui éin xi tsuhu ra: Takjin, ji tínchjako, tsintjein.

⁴² Tjen'yún tsisintjehén takjiun ko kikjatsú'ba ngaha. Tu ni xí kama nkjühún ra xuta xi tíntu yo ni xi kamoó. ⁴³ Tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tu ch'a xi k'únyaha niu. Ko b'a kitsú nga k'uaihi nichine takjiun. Te jo nú tjihin takjiun nga b'a kamoó.

6

B'i ts'in najmi kin'ekjáihin Jesu
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ngáha nankihí kò kitsjennkíhí já ni'yakuyáha. ² Nk'ie nga tsichu xuatu tsakúya ni'ya sinagoga. Kama nkjúhún xuta xi tjin yo nk'ie nga kint'é xi nkú ts'in títakúya. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Má ngjik'áha ndai ngayjee ni xu'bi? ¿Mí kjuankjink'un nankaha xi kik'áihí kò á maha rá ts'ihin kjuankjún? ³ ¿A najmi kuihí ndai xi nda chjineyóo, xi ntíhí Mariá kò já nts'e maha Santiago, Kuse, Judá kò Simon? ¿A najmi eihí tá tjintujinná jminchjín nichja ndai?

Kui nga najmi incha kama kits'ínkjáihin rá. ⁴ Tungá b'áhá kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tu má xi tje'hén ni yankjún nku nda profeta. Nkúhú nankihí kò ajihín xuta xinkjín kò ni'yaha najmi b'a n'ehe.

⁵ Ndaha nku kjuankjún najmi kamaha kits'in yo. Tu chubahá xuta un xi kingjénne ntsja nga kits'innkihí. ⁶ Kama nkjúhún Jesu, at'aha najmi s'ejihín xuta nga Ntjaná kits'in nibáha.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'in nga k'uénimí
(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

Kikjatsú'ba Jesu nga tsakúya ante xi tjindai yo. ⁷ As'ai kinchjaha já ni'yakuyá xi te joo kò kik'atuts'ihin nga jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji. Kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jáninda xi tjintujíhín xuta. ⁸ B'a kitsúhu nga najmi chumi nihi xi k'ua nga incha ts'in njyá, tu yánisehé xi kama k'ua. Najmi tjihín nga k'ua ninkuan, tá ndaha tsa, tá ndaha toon. ⁹ Kama ngjuáya tjabaxín ntéhe, tunga najmi kamahá k'ua tsa jo 'yún najyun. B'i kitsúhu jóo:

¹⁰ —Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tintsubo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ¹¹ Tsa tjin má najmi n'ekjainnuu, kò tsa najmi ngjuénjúnunu xuta xi tjin yo, tu sahá tjtusjoo ante xu'bo kò t'etsujno ndyjo tsuku, tu xi b'a ts'in kuakúchjihinu nga tjehe jé xuta xu'bo.

¹² As'ai incha tsitju jóo kò y'énimíhí xuta nga tjihín nga incha ngjuáik'áha rá animaha. ¹³ Nkjin nkjún jáninda incha kik'onsjehín xuta, kò nkjin nkjún xuta un incha kits'innkihí nga kik'onjnuhu seti.

B'i ts'in k'ien Jua Bautista
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Nda rej Herode Antipa tá kint'é ni xi tít'in Jesu, at'aha tu má kichubanijmíyahá ni Jesu. As'ai b'a kitsú:

—Jua Bautista ja j'áiya ngáha rá ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihín rá nga'yún nga tít'ihin kjuankjún.

¹⁵ K'ua xuta xi b'a incha kitsú:

—Nda profeta Eliá niu.

K'ua ngá xi b'a incha kitsú:

—Nku nda profeta niu xi nkúhu já profeta xi kis'e nú chá ján.

¹⁶ Tungá máha Herode, nk'ie nga kint'é ni xi tjincha tsu xuta, as'ai b'a kitsú:

—Jua niu. Nda xi an kitsja kjuá nga kitikjá nintaku. Ja j'áiya ngáha rá ngabayoo.

17 B'a kitsú Herode at'aha kits'ínkji já juhun nga jakj'ánijé Jua. Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayóo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'ínin at'aha chjuúhun Felipe kama na Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode tunga Herode y'ejñako no. 18 B'i kitsú Jua nga kinchjako Herode nk'ie:

—Tíña nkjúhun kjuatéxumoó ni xi t'n'ei, nga ta jiji tinchunkoi chjuúhun nda nts'ei.

19 Kui nga na Herodia kits'ín unkiehe Jua ko kama mjehe nga ts'ínk'ien, tunga najmi tíhín nkú ts'íhín ra. 20 At'aha be Herode nga Ntíaná ts'ehe ndo ko naxu ts'ín. Kui nga tsankjúhun ko kuhun ra. Nk'ie nga nt'é ni xi tsuhu Jua, najmi be mí nihi xi ts'ín tunga tsjohó maha nga mjéñjuhu.

21 Tunga tu chahán tsichu nistjin nga kisaku niyáha na Herodia nk'ie nga tsichu nú Herode. Kui nistjiun ts'asje Herode nku s'í ko kitsúyaha já k'akuhu ko já jun k'akuhu ko já tíjun xi tjin ante Galilea. 22 As'ai jas'en takjihin na Herodia nga kitenki. Tsjo nkjún kamaha Herode ko já xi kab'entut'ákoño yámixó ko b'i kitsúhu takjiun:

—Tínchíní tu mí ni xi mjehé ri. Tsjaha.

23 Xí Ntíanáhá kits'ínkie nda rej nga b'a kitsú:

—Tsjaha tu mí nihi ni xi kúinchíní santaha masen ni xi batexumaha.

24 As'ai tsitju takjiun nga ngjingjásjaiyaha naaha:

—¿Mí nihi xi kuankia?

B'i kitsú na Herodia:

—Nintaku Jua Bautista tinchíhi.

25 As'ai jas'en tsuntsu ngáha takjiun má xi tjehe kab'ejña nda rej ko tsankihí niu:

—Mjena nga k'uainí nd'ai mamai nga k'úeya taba ní nintaku Jua Bautista.

26 As'ai 'yún kik'ie babaha nda rej, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntíaná nga ts'íntjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'ákoño yámixó, kui nga najmi tjin nkú ts'ín najmi kuitsuhu ra takjiun. 27 Tjen'yún kits'ínkijihí nda rej nku nda jun nga kitsjáha kjuá nga k'jáko nintaku Jua. As'ai ngji nda juun ko tsatekjá nintaku Jua aya nubayóo. 28 Nku taba y'éya nintaku Jua ko kitsjáha takjiun, ko naaha takjiun kits'ínkjas'ehen nintaku Jua.

29 Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyáha Jua ni xi kamoó, incha j'aikj'á yjoninte k'ien ko incha ngjingjáyaji.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Ta incha kama ñjakú ngáha já postru má tíña Jesu ko incha kitsúya tentehe ni xi kits'ín ko ni xi tsakúya. As'ai b'i kitsú Jesu:

31 —Níba suboo. Tankíaán nku ante t'axín tu xi n'ekj'áiyahaná.

At'aha nkjin nkjún xuta xi tjincha fi ko xi tjincha f'ai, nga santaha najmi ta tjincha sakuntehe ra tsa incha kjiné niñu.

32 As'ai incha y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. 33 Tunga nkjihín xuta xi kikiehe nga incha ngji ko incha kamankjihín nga Jesu niu ko já ni'yakuyáha. As'ai incha tsitju xuta xi tíntu ngayjee nanki xi tjin yo nga tsuku ngjihi má nga tífi Jesu. Incha tsichu tíjun xuto.

34 Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, kikie nga nkjin nkjún maha xuta xi tikuyáha. Kama nimaaha, at'aha tíjima xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tíhín nda bastu. As'ai kik'atuts'íhín nga tsakúyaha nkjin tikjá ni. 35 Nk'ie nga kama ngixuun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjún ej ko ja kama ngxun nkjún. ³⁶ Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjíndai ej má nga kama k'uatse ni xi kjine.

³⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine.

B'a kitsú jóo:

—¿A kuanín ch'atse ní jo unchan denarijo tjihin ninkuan ko k'uaihi nga kjine xuta?

³⁸ B'i kitsú Jesu nga kingjásjaihaha jóo:

—¿Nkú tjin maha ninkuan xi kich'o? Tankínk'ieckiu.

Nk'ie nga ja b'a kits'ín jóo, as'ai b'a kitsú:

—Un ninkuan ko jo tjio.

³⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úentu stín ajin naxichu xkjún.

⁴⁰ Tjin xi unchan kik'a stín yjoho nga incha y'entu, ko tjin xi cháte kik'a stín yjoho.

⁴¹ As'ai jakj'á Jesu ninkuan xi uun ko tjio xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'índzjoho ninkuon. Ta tsakjánya tjio xi joo nga kitsjáha ngatentee xuto.

⁴² Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín.

⁴³ As'ai j'áya ninkuon ko tjio xi tsankiu. Te jo nisín kamaha. ⁴⁴ Un mii maha já xi incha kikjine ninkuon kui chubo.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha ngjuai tíjuhun ngabantá ntáchak'uun xi tjeheh nanki Betsaida, ko tsasín niyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ⁴⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji xuto, as'ai ngji nchjako t'axín Ntíaná asunntu tjenkiu.

⁴⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. Tunga máha Jesu, má kixiu kab'ejña. ⁴⁸ As'ai kikié nga 'ni nkjún tikjenntá já ni'yakuyóo, at'aha ntjo 'yún nkjún tsatéjihín tsutsuu. Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjenki Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. B'a kits'ín xi kjuat'a niyáha jóo kits'ín.

⁴⁹ Nk'ie nga kikié já ni'yakuyóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun, sen kits'ín mahá ko incha kikjintáya nkjún. ⁵⁰ At'aha ngatentee incha kikiéhe ko incha kitsankjún. Tunga tjen'yún kinchjáha Jesu:

—jyu ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!

⁵¹ As'ai jas'enne Jesu jóo ko kitsjenjyúya ntjo. Tu ni xi kama nkjún ra jóo, ⁵² at'aha najmi kjee mankjihín nkú tsuhu ra kjuankjúhun ninkuan xi incha kikjine, at'aha ndjá tjintuyá animáha.

B'i ts'ín kits'ínkhi Jesu xuta un xi tjin nanki Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. Yo andai ntáchak'uun y'é't'a'yún tsutsuu. ⁵⁴ Nk'ie nga incha tsitju tsutsuu, tu tjen'yún incha kamankjihín ra xuta xi tjin yo nga Jesu niu. ⁵⁵ As'ai xuto incha ngji ngayjee ante xi tjin yo nga ngji ts'ínkint'é xinkjín. Incha ngjiko xuta un xi tjihín má xi tjeheh incha kint'é nga tsú'ba Jesu nga kjintusún nachaha. ⁵⁶ Tu má antehé ni xi jas'en Jesu, ndaha tsa ante xi xixi, ndaha tsa xi ihi, ko ndaha tsa andai nantia, incha kikjántu

aya niyátée xuta un xi tjihin ko tsankihí tsa tsjántehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko. Ko kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

7

B'i ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná
(Mt. 15:1-20)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. ² Kinchjayane k'ua já ni'yakuyáha Jesu nk'ie nga incha kieke nga tjincha kjine niñu nga najmi tjun bané ntsja. Kui xi tsuhu ra nga najmi incha ts'intjusun sihin ntje cháha.

³ At'aha ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh ra ts'intjusun sihin ntje cháha, nga najmi incha kjine niñu tsa najmi titjun bané ntsja xi nkú ts'in tjiñaha. 'Yún sa b'a ts'in já fariseo. ⁴ Xuta judio nk'ie nga incha f'aihi niyátée, titjun bané sisin ntsja ko as'ai incha kjine niñu. B'a ts'in incha ts'intjusuhun sihin ntje cháha. Ko tjintu saha k'ajihí sin xi nkúhu ts'e chutsihin, ndji ntánijuaaha, stañaha ko kamaha. ⁵ Kui kjuaha nga já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo kingjásjaiyaha ra Jesu:

—¿A najmi ts'intjusuhun já ni'yakuyáhi sin xi y'éjñaná ntje cháná, nga tu b'ahá tjin kjinehe niñu? Najmi titjun bané ntsja.

⁶ As'a b'i kitsú Jesu:

—iTu tsjohónuu nga bakuchú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Kjuaxi kjáhih ni xi kitsú nda profeta Isaia nk'ie nga b'a ts'in y'é't'a:

Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna,
tunga animaha kjin tjiñaha an.

⁷ Najmi chumi ni chjihí ra chje xi tsjana,
at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

⁸ At'aha jun n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntjaná nga tu sahá sin xi y'éjña xuta n'etjusun.

⁹ B'i kitsú ya Jesu:

—Jun ja ya sisiun xi nkú ts'in n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntjaná tu xi sinnuu n'etjusuhunnu. ¹⁰ B'i ts'in y'é't'a Moise éhen Ntjaná: “Chankjún na'mihí ko naahi.” Ko ta y'é't'a ya: “Xi ch'on kuitsuhu na'mihí ko tsa naaha, kui xi tjihin nga n'ek'ien.”

¹¹ 'Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjin xi b'i kuitsuhu na'mihí ko tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjinna nga kúásinkoho kai, ja chje kitsjaha Ntjaná”, ¹² tsa tjin xi b'a kuitsú, kui xi najmi ta tjihin ra kjuayún tsa kuásinko na'mihí ko tsa naaha. ¹³ Nk'ie nga b'a bixiún najmi ta n'echjihinu éhen Ntjaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu ko xi b'i ngjan n'ek'atiya ngáha ruu xinkju. Ko nkjin sa ni xi nkúhu xu'bi n'etjusun yo.

¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñju tentenú ko katumankjinnuu. ¹⁵ Ndaha nku ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'in sihi nginkun Ntjaná. Ni xi bitjún níhi xuta, kui ni nihi xi ts'in sihi. ¹⁶ Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

¹⁷ Nk'ie nga ngji t'axihin xuta ko jas'en ni'yoó, as'ai já ni'yakuyáha kingjásjaiyaha nkú tsuhu ra én xi yéjña chubaya nga tsakúya. ¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'in sihi nginkun Ntjaná? ¹⁹ At'aha najmi animaha fas'enjin niu. Tu aya kats'ahá fas'en ko f'aya, as'ai bitju ngáha.

B'a ts'ín kitsúyaha nga ndaha nku nichine xi tjin najmi ma ts'ín sihi xuta nginkun Ntjaná.

²⁰ B'a ta kitsú ya:

—Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní nihi xi ts'ín sihi nginkun Ntjaná.
²¹ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'ín ts'innkjink'un, nga bangane kjuabixoon, nga tjin xi fantuko jminchjin nga najmi kjee bixan, nga ts'ink'ien xinkjin, ²² nga ndyjé ts'ín, nga 'yún ts'ín mje ni xi tjin, nga ch'on ts'ín, nga b'anača, nga ts'inkjas'eheh yjoho ni xi mjehe yjonintehe, nga ma xin k'un, nga ch'on tsuhú xinkjin, nga nk'a b'asje yjoho ko nga najmi nda ts'innkjink'un. ²³ Ngayjee ni ch'onk'un xu'bi ajin animaha xuta bitju. Kui ní nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntjaná.

B'i ts'ín nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjeheh ra tsankihi nku kjuanda Jesu

(Mt. 15:21-28)

²⁴ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro ko nanki Sidon ko jas'en nku ni'ya. Najmi kama yuhu tsa tjin xi skué nga yo tijná. Tunga tu nkú kiyahá. ²⁵ As'ai nku tachjuún xi tijnajihin nku ndaninda takjihin, nk'ie nga kint'é nga Jesu tijná yo, j'aisehe ko tsasinkunch'int'aha. ²⁶ Tunga najmi ntjehe xuta judiohó tjeheh ra tachjuún, at'aha ante Sirofenicia kitsin. Kui xi j'ainkihí Jesu nga k'onsje ndaninda xi tijnajihin takjihin.

²⁷ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Katse sisin ma ra tjun jántíu. At'aha najmi nda tjin tsa chjú'aha ninkuahan jántíu nga kjuaihi naño.

²⁸ As'ai b'a kitsú tachjuún:

—Johon, Chá Ntja, tunga santahá ni ko nañá xi b'entunkí kinte yámixo kjine xihí ninkuan xi bixuntuhu ntí xiu.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—At'aha b'a kuixín, t'in ngáhani. Ja kuitjujihin takjihin ndanindo.

³⁰ Nk'ie nga tsichu ngáha tachjuún ni'yaha, kieke nga kjiña ndju takjihin ko nga ja najmi ta tijnajihin ra ndanindo.

B'i ts'ín kits'innkihi Jesu nku nda staya tsakján'a

³¹ As'ai tsitju Jesu ante xi tiña maha nanki Tiro nga j'a nanki Sidon. Tsichu ntáchak'un Galilea nga j'ajin ts'ihin nanki xi tjin ante Decapoli. ³² Yo j'aikoho xuta nku nda xi staya ko tsakján'a. Incha tsankihí Jesu nga nguéenne ntsja ndo. ³³ As'ai ngjiko t'axín Jesu ndo. Kitsungis'en najnu ntsja tjabaxínñju ndo ko ntá natéhe kik'onjnukoho ra njai ndo.

³⁴ As'ai tsasenjinki nk'a ján nga nanka tsakj'á taha ko b'i kitsúhu ndo: —jEfata! —Kui éin xi tsuhú ra: ¡Katix'ái!

³⁵ Ta kuihi chubo kint'é ndo ko kama ndáhi njai. Kinchja sisin.

³⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu xuta nga najmi tu ch'a kuitsuyaha niu. Tunga ndahá tsa 'yún b'a kitsúhu xuta nga najmi kuitsuya niu, tu sahá tu nku incha kitsúyahá xuta ni xi kamo. ³⁷ Tu ni xí incha kama nkjuhún ra nga b'a incha kitsúhu xinkjin:

—Ts'ín sisin tu mí nihí ni. Santaha maha ts'ín nga nt'é xuta xi staya ko ts'ín nga nchja xuta xi nima.

8

B'i ts'in kits'inkjen Jesu já xi ñju mij
(Mt. 15:32-39)

¹ Nku niyá nk'ie nga ta kama ñjakú nkjúhún ngáha xuta ko nga najmi tjihin ni xi incha kjine, as'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

² —Tíma nimana xuta nkjiin, at'aha ja tjihin jan nistjin nga tjintukona ei. Ja najmi ta tjihin ra nichine. ³ Tsa b'ahá tjün ts'inkjí kjintía ni'yaha, kutsa incha kuayáyahá aya niyóo. At'aha tjín xi kjin nkjün nibáha.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—Tunga ante t'axín xu'bi. ¿Má xi tjeheh kuankínchj'ahaná ninkuan xi kamaha ra xuta nkjiin?

⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjín ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha.

⁶ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjiun t'anankiu. Jak'á ninkuan xi yatu ko kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi n'endzjoho ra xuta. As'ai já ni'yakuyóo kits'indzjoho ninkuan xuta nkjiun.

⁷ Ko ta y'a ya jóo k'ua tjo xixi. As'ai kitsjáha Jesu máb'achjíhi Ntíaná ngat'a ts'e tjo ko b'a ta kitsúhu já ni'yakuyáha nga ts'indzjoho xuta nkjiun niy. ⁸ Kikjine xuta niy santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'álya ninkuan xi ts'ankiu. Yatu nisín kama. ⁹ Ma ra ñju mij xuta xi incha kikjine nichinee. As'ai kits'inkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha ¹⁰ ko jas'enko já ni'yakuyáha tsutsuu nga ngji ante Dalmanuta.

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ As'ai incha j'ai já fariseo ko kik'atuts'ihin nga ngji kontraha ni xi tsakúya Jesu. Tu xi kikjut'ayák'uhun, tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha.

¹² Najmi kisasihin Jesu ni xi kitsú jóo ko b'i kitsú:

—¿Á tbankihi xuta xi tjihin nd'ai nga skuéhe nku kjuankjún? Kjuaxi ni xi tixinnuu nga najmi s'ejña chjihí xuta xi tjín nd'ai ndaha nku kjuankjún.

¹³ As'ai ngji t'axihin jóo nga jas'en ngáha tsutsuu ko ngji ngabantá xinkuu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu san
(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Já ni'yakuyóo kichayaha nga incha kik'a ninkuan. Tu nku ichíhi ninkuan xi incha y'a nga kab'entuyá tsutsuu. ¹⁵ As'ai Jesu b'a kitsúhu jóo:

—Nda chasoo. Chuhun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko na'yu sahan Herode.

¹⁶ As'ai b'i ngján kinchjanjímíyakoho xinkjín já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan. ¹⁷ Kamankjihin Jesu ni xi tincha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á tichubanímíyahanu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿A tu yje najmi kjehé ma chjinuu ko mankjinnuu? ¿Á b'a nkjún ts'in ndjáha animanuu! ¹⁸ Tinja tunkun, tunga, ¿a najmi ma chjihinnuu? Ko tjinnuu tjabaxínñju, tunga, ¿a najmi nu'yánú? ¿A najmi ta f'áitsjehénnuu? ¹⁹ Nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi uun já xi un mij maha, ¿nkú tjín nisín kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a incha kitsú jóo:

—Te jo n̄isin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kò nk'ie nga tsakjanyáha n̄inkuan xi yatuu já xi ñju mī maha, ¿nkú t̄jín n̄isin kama n̄inkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a kitsú jóo:

—Yatu n̄isin.

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á t̄u yje najmi kjehé mankjih̄innu ma?

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda ka nanki Betsaida

²² Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Betsaida, as'ai incha j'aikohò x̄ut̄a nku nda ka kò incha tsankih̄i nga ngjuáne ntsja nda kò.

²³ Jak'á ntsja ndò nga tsitjuko n̄atsih̄in n̄ant̄io. As'ai tsátat̄éjnu tunkun ndò kò kingjáne ntsja. As'ai kingjásjaiyaha:

—¿A t̄jín ni xi tíma ch̄jih̄i?

²⁴ B'a kitsú ndò nga tsase:

—Tíma ch̄jina x̄ut̄a. B'a k'un yá tu xi t̄jima k'un.

²⁵ As'ai t̄a kingjáne ntsja ngáha Jesu tunkun ndò. Tsase sisin ndò nga kamanda. Kama ch̄ji tentehe ngayjee ni xi t̄jín.

²⁶ As'ai kits'ínki ni'yaha ndò nga b'i kitsúhu:

—Najmi t̄a bitjas'ehenni ajin n̄ant̄io tsa kuix̄ínyai ni xi kamahi.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga Jesu xi Nt̄ianá kits'ín nibáha ngajoho

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ As'ai nḡji Jesu kò já ni'yakuyáha ante xi t̄jín nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe. Nk'ie nga t̄jen aya niyóo, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yá xi títsu x̄ut̄a nga an?

²⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—T̄jín xi b'a t̄incha tsu nga ji xi Jua Bautista. T̄jín ngá xi b'a t̄incha tsu nga ji xi Elia. Kò t̄jín ngá xi b'a t̄incha tsu nga nku nda profetā ji.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Kò jun, ¿yá xi bixíun nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

³⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi t̄u ch'a xi kuitsuyaha kui éin.

B'i ts'ín kitsúya t̄t̄jun Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Kik'atuts'ih̄in Jesu nga tsakúyaha já ni'yakuyáha nga t̄jih̄in nga un nk̄jún skuēhe Nt̄ih̄i Nda'x̄iun, kò nga jáchá xi t̄jih̄in xá kò já na'mi k'aku kò já ch̄jine'ēhen k̄juat̄éxumoò najmi incha ts'ínkjáih̄in, kò nga n'ek'ien, kò nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo nga ja kj'ua jan n̄ist̄jin.

³² Kitsúyaha ni xu'bi já ni'yakuyáha. As'ai Pedro nḡjiko t'axín Jesu kò b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. ³³ T̄unga kits'ínk'ót̄jiyak'uhún Jesu já ni'yakuyáha nga ndjá kinchjako Pedro:

—i T̄iyú xinní, Satana! At'aha najmi ni xi ts'e Nt̄ianá t̄in'enkj̄intak'uin. Ni xi ts'e ní x̄ut̄a asunntej̄ t̄in'enkj̄intak'uin.

³⁴ As'ai kinchjaha x̄ut̄a nk̄jiun kò já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

—Tsa t̄jín xi mjehe tsjénk̄ina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe kò katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennk̄ina. ³⁵ At'aha xi mjehe

ts'íink'anki suba yjohō nga k'úéjña tík'un, kui xi tū sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhū Ntíaná, kui xi tū sahá n'ek'anki. ³⁶ At'aha, ¿mí xi chjíhí ra tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjin asuntee, tsa tū sa ndyjahá ngá animaha? ³⁷ ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintjai animaha?

³⁸ Kui nga tsa tjin xi kama subaha ra an ko énná ajihin xuta ngatitsun xi tjin nd'ai xi najmi naxu tjincha nginkun Ntíaná, b'a ta ts'in ta kama subaha Ntíhí Ndax'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga k'uaíko kjuachánkaha Na'mihí ko nga k'uaíko ntítsjehe.

9

¹ B'i ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. K'ua xi tjincha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue xi nkú ts'in kuakúchji nga'yuhun Ntíaná nga ja kuatéxuma.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axihin Pedro, Santiago ko Jua. Ngjiko t'axin suba jóo nku asunntu naxi nk'a. Yo kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. ³ Tsat'ai najyuhun. Taba xúxú kama. Najmi tjin asuntei xi kamaha b'a ts'ínk'íe taba taba najyuhun nga kuané nga xi nkú kik'ie najyuhun Jesu. ⁴ Ta kikié jóo Elia ko Moise nga tjincha nchjanijmíko Jesu. ⁵ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tihin nga ei kuintsubahaná! Tū sahá n'endai jan ni'ya yántsū, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise, ko nku xi kama ts'e Elia.

⁶ B'a kitsú Pedro at'aha najmi be mí nihi xi kuitsu, at'aha tū ni xí kitsankjúhún jóo. ⁷ As'ai tū nkuhú ninti j'ai ts'ínk'íehen ko ajin nintiu kinu'ya nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntina. Tjona. Tasinñjuhū.

⁸ Ko as'ai tjen'yún incha tsasehé andaihi jóo, tunga najmi ta ch'a xi kikiéhé ni. Tū Jesu síñako subahá saha.

⁹ Nk'ie nga ja tjincha nibájen ngáha, b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tū ch'a xi kuitsuyaha ni xi kikié santa nkúhu nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhí Ndax'iun. ¹⁰ Tū kui incha kikiéhé niu ko kinchjanijmíyako ho xinkjín nkú tsuhū ra nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo Jesu. ¹¹ As'ai incha kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga tihin nga k'uaí títjuhun Elia?

¹² B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga k'uaí títjun Elia ko k'uénda ngayjee ni xi tjin. Tunga, ¿nkú tsuhū ra nga b'a ts'in tjit'aha éhen Ntíaná nga un nkjún skuehe ra Ntíhí Ndax'iun ko nga xi najmi chumi ni chjíhí ra n'e maha? ¹³ Tunga an b'a tixinnu nga ja j'ai Elia, ko ni xi mjehe xuta kits'íhín ndo. Kin'ehé xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntíaná.

B'i ts'in kits'in ndaihi Jesu nku nda chí xi tññajihin nku ndaninda

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tjinu já ni'yakuyá xingisoo, kikié nga nkjin nkjún xuta katsendáihí ra jóo ko nga k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo tjincha b'ésiko jóo. ¹⁵ Nk'ie nga kikié xuta nkjiun Jesu, tū ni xí incha kama nkjúhún ra ko tsangatsanka nga ngijkjaniñaha.

16 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—¿Mí nihi xi tǐnkohonuu jóo?

17 **B'a kitsú nku nda xi síñajihin xuto:**

—Ji nda maestru, kǐuáikoho nda china, at'aha nku ndaninda tǐñajihin xi najmi tsǐantehe nga kǐinchja. 18 Tu má xi tǐhén ni nga fakj'áha, ts'ínkijehé t'anankiu. Ixi b'éxúhú ts'a nda china nga bate ni'yun ko bjá ndjáha. Ja b'a kuaxihin já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

19 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—¡Á b'a 'yún ichi s'ejihin ra Ntjaná xuta xi tǐihin nd'ai! ¿Nkjé kjin tǐihin nga kúatejñajinnuu? ¿Nkjé kjin tǐihin nga ts'in chúkjuanuu? Nibákonú nda chíu ei.

20 **As'ai j'aich'áha nda chíu.** Tunga nk'ie nga kíkíe ndanindoo Jesu, tǐen'yún y'étsujneyáha nda chíu ko tsijne t'anankiu nga ngǐitǐkjá ko y'exú ts'íhin ts'a. 21 **As'ai kingjásjayaha Jesu na'mihí nda chíu:**

—¿Nkjé kjin b'a maha ra?

B'a kitsú ndo:

—Santa nkúhu nga ntǐichí. 22 Nkjin nǐyá ja sa kjaník'ajihin nd'íu ko ntóo nga mjehe ts'ínk'ien ntína. Tsa tǐin ni xi kamahi n'ei kai, katuma nǐmanǐ jin ko tsǐinkoni.

23 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—“Tsa kamahi”, tǐbixín. Xi s'ejihin Ntjaná maha tu mí nihi ni.

24 **Tǐen'yún 'yúhún kinchja na'mihí nda chíu nga b'i kitsú:**

—S'ejinna Ntjaná. Tǐsǐnkoni tu xi najmi jo jan kamahana.

25 **Nk'ie nga kíkíe Jesu nga túma ñjakú nkjún xuta, as'ai ndjá kinchjako ndanindoo:**

—Ji ndaninda xi tǐn'e stayai ko najmi tǐ'baǐnteǐhi nga kǐinchja nda chíu, an b'a tǐxihin: tǐtǐujǐhin ko najmi ta bitjas'enǐjihin ri.

26 **As'ai tsitju ndanindoo nga kǐkjintáya ts'íhin ko nga 'yún y'étsujneyá nda chíu.** Kis'ejña nda chíu xi nkúhu tsa k'ien. Nkjin xuta xi b'a kitsú:

—Ja k'uen.

27 **Tunga jakj'áha Jesu ntsja nda chíu nga kǐkjesǐntǐen ko tsasinǐña ngáha.**

28 **Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha, as'ai já ni'yakuyáha kingjásjayi t'axíhin:**

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

29 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—Janinda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaá Ntjaná ko nk'ie nga bintsuba kjintiaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyaha ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 **As'ai tsitju yo nga incha j'ajin ante Galilea.** Najmi kama mjehe tsa tǐin xi skuhehe nga yo j'a, 31 at'aha b'i ts'in tsakúyaha já ni'yakuyáha:

—N'ekjas'en Ntǐhi Nda'íun aya ntsja xuta ko incha ts'ínk'iehen. Askahan nga ja kayá, kj'uaiya ngáha ra nga ja kj'ua jan nǐstjin.

32 **Tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo én xu'bi ko najmi kama k'un kingjásjayaha.**

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tǐen

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 **As'ai incha tsichu nanki Capernaum ko nk'ie nga ja tǐña aya ni'yoó, kingjásjayaha já ni'yakuyáha:**

—¿Mí nihi xi tíchubanijmíyakohonu xinkíu aya niyóo?

³⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo, at'ahá aya niyóo kinchjanijmíyakoho xinkjín yá xi 'yún nk'a tjen ajihín. ³⁵ As'ai y'ejña Jesu, kinchjahá já ni'yakuyá xi te joo kó b'i kitsúhu:

—Tsa tjin xi ndá k'aku mjehé kama ajinnuu, tu sahá ndá musu kats'ín ma yjohó kó kats'ínxát'ahá já xingisoo.

³⁶ As'ai jakj'á nku ndá chí kó tsasínjñajin masehen jóo. Kitsubakjá ts'íhin ndá chíu nga b'i kitsú:

³⁷ —Xi ngajona ts'ínkjáihín rá nku ndá chí xi nkúhu xu'bj, kui xi an títs'ínkjáinna. Kó xi ts'ínkjáinna, najmi tu nku an títs'ínkjáinna. Kó tá xi kits'ín nibána títs'ínkjáihín.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xutá xi najmi fi kontraha

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji ndá maestru, kiyaj nga nku ndá ngajohi tím'osjehe jánindoó. Tunga kik'iech'ohó ri at'ahá najmi ñá tjenkoná.

³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'ahá tsa tjin xi títs'ín nku kjuankjún ngajona, kui xi najmi kama tsa tu sa a kui ch'ohón ts'ín kuinchjayane ngáhana. ⁴⁰ At'ahá xi najmi tífi kontraná, kui xi ñá makoná. ⁴¹ Tu yáhá ni xi tsjánuu tsa tu nku chutsín ntánijua at'ahá an tjennkinú, kjuaxi ni xi tíxinnuu nga k'uaihi chjilhi xutá xu'bo.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xutá xi ts'ínkijnejin jé xutá xingisoo

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² 'Tu yáhá ni xi ts'ínkijnejin ngatitsun nku ndá chí xi nkúhu xu'bj xi s'ejihín an, tu sahá rá ngandahá xi b'a ts'íiun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka kó chjanik'ajin ntáchak'uun. ⁴³ Tsa ntsai títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tíchákjái. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en nimaí má nga k'úentu tik'un xutá, nga najmi k'úinkoi nga joo ntsai ngak'ien, má nga najmi mahá 'meya nd'íu. ⁴⁴ Yo najmi 'me chjuntuu kó najmi 'meya nd'íu.

⁴⁵ 'Tsa tsukui títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tíchákjái. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en nimaí má nga k'úentu tik'un xutá, nga tjit'a nga joo tsukui nga ajin nd'í ngak'ien chjanik'ajihin, má nga najmi mahá 'meya nd'íu. ⁴⁶ Yo najmi 'me chjuntuu kó najmi 'meya nd'íu.

⁴⁷ 'Tsa tunkuín títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá n'esjei. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en kat'ai má nga batéxuma Ntjaná, nga najmi tsa tjincha nga joo tunkuín tsa tu sa ajin nd'í ngak'iehén chjanik'ajin ngáhi, ⁴⁸ má nga najmi 'me chjuntuu kó najmi 'meya nd'íu.

⁴⁹ At'ahá nd'í n'entiaokoho ngayjeé xutá. ⁵⁰ Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yúhun, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? Kas'e ajinnuu naxa xi tíxinnuu kó b'i ngján jyu tintsubakoo xinkíu.

10

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tjin Judea kó ante xi tjin ngabantá ntáje Jordan. Tá kama ñjakút'a nkjúhún ngáha rá xutá. Tsakúyaha éhen Ntjaná xi nkú nga ts'ín tehente. ² As'ai k'ua já fariseo j'aisehé tu xi kjút'ayák'uhun rá. B'i ts'ín kingjásajiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'ínkjuhé kjuabixahan nga k'uéjña chjuúhun?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú ts'ín y'éjñanuu Moise?

⁴ B'a incha kitsú jóo:

—Moise kitsjá kjuá nga nku nda kama kjésintjen nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuabixahan kó b'a ts'ín kama k'uéjñaha chjuúhun.

⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga b'a ts'ín y'éjñahanuu Moise.

⁶ Tunga nga tuts'ihin ni, nk'ie nga kits'innnda Ntjaná asuntee, “nku chjuún nku x'in kits'innnda xuta” tjit'a. ⁷ Kó tá tjit'a ya: “Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mihí kó naaha nga k'uéjñako chjuúhun. ⁸ Nga jóo nkuhú kuichú ma.” Kui nga najmi tá jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. ⁹ Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntjaná, najmi xuta kjéndaya.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyáha tá kuihí niu kingjásjaiya ngáha rá nk'ie nga ja incha j'ai ni'yaha. ¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Tu yáha ni xi k'uéjña chjuúhun kó kuixanko kj'ai tachjuún, kui xi tibangane kjuabixahan. ¹² Kó tsa nku tachjuún k'uéjña x'ihin kó kuixanko kj'ai nda, kui xi tá tibangane kjuabixahan.

B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jánti xiú

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe rá ntsja. Tunga já ni'yakuyóhó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ Nk'ie nga kíkíe Jesu ni xi tíncha ts'ín jóo, najmi kisasíhin niu. As'ai b'a kitsúhu:

—Tjehenntohoo jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjintuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjeheh rá nga Ntjaná kuatéxumaha. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi najmi ts'ínkjáíhin nga Ntjaná xi batéxuma xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin nku nda chí ni xi 'baihi, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

¹⁶ As'ai jak'á jánti xiú nga ts'ank'a kó kingjénne ntsja nga nda kinchjane.

B'i ts'ín kinchjanijmíko Jesu nku nda nchiná

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Nk'ie nga ja títbitju Jesu yó nga ts'ín niyá, as'ai j'ai tsuntsu nku nda. Tsasinkúch'int'aha kó b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáíhin ra nga kuátejña tít'un síán?

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjin xi ndaha, nku tutuhú Ntjaná. ¹⁹ Yai xi nkú ts'ín tjit'a kjuatéxumoo: “Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Najmi tu ch'anach'aihi xuta xingisoo. Chankjuún na'mihí kó naahi.”

²⁰ B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²¹ As'ai Jesu kama nimaha ndo nga tsase'a kó b'i kitsúhu:

—Nku ni ndyjat'a sahi. T'ihinteñai ni xi tjíhin kó tjeihin xuta x'an. B'a ts'ín s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénnkiní.

22 Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie babaha ko kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

23 As'ai tsase Jesu andaihi ko b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Já b'a 'yún 'ni tjihin tsa xuta xi nchiná nkjúnhun kjuas'enjihin nga Ntjaná xi kuatéxumaha!

24 Kama nkjúnhun já ni'yakuyóo én xi kitsú Jesu, tunga b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Jun ntína, já b'a 'yún 'ni tjihin nga kjuas'enjihin xuta nga Ntjaná kuatéxumaha! 25 Tu sahá najmi 'ni tjin tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

26 Tu ni xi kama nkjúnhun saha jóo ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

27 As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachi najmi kamaha ts'ink'anki yjoho, tunga Ntjaná maha ts'ink'anki xuta. At'aha tu mí nihí ni xi maha ts'in Ntjaná.

28 As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentej ni xi tjinni ko tjennkihí nd'ai.

29 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tinnuu. Tu yáha ni xi y'éjña ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjin nichja, tsa naaha, tsa na'mihí, tsa ntíhi ko tsa jná xi tjihin ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhu Ntjaná, 30 kui xutaj k'uai ngáha ra unchan niyá tjihin ni xi y'éjña. Nd'ai asunnte xu'bj k'uaihi ni'ya, já nts'e, jminchjin nichja, naaha, ní ko jná, ko ta tsjénki uncha. Ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tít'un sín. 31 Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén títjun kama ngáha.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Nk'ie nga tjincha ts'in niyá nga tjincha fi nanki Jerusalen, Jesu tjen títjuhun xuta ni'yakuyáha. Kama nkjúnhun jóo ko tjincha tsankjún nga tjennkihí. As'ai ta kinchja t'axihín ngáha ra já ni'yakuyá xi te joq ko kik'atuts'ihin nga kitsúyaha ni xi kamat'ain. 33 B'i kitsúhu jóo:

—Tjenñju. Ja títbankiaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhi Ndashun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi incha tsjá kjuá nga n'ek'ien ko as'ai ts'inkjas'ehen xuta xi najmi ntje Israel tjehen ra. 34 Kui xi kuajnukiehe ko kuatétéjnuhu. K'uéhe ko ts'ink'ien. Tunga nk'iehé nga ja k'ua jan nistjin, k'uaíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in Santiago ko Jua tsankihí Jesu nku kjuanda

(Mt. 20:20-28)

35 As'ai Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo maha, kui xi incha j'aise tiñaha Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, mjenti nga k'uaini ni xi kuinchíhi.

36 B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihí xi mjenuu nga ts'ian?

37 B'a incha kitsú jóo:

—K'uainteni nga nku xi k'úejña kixihí ko nku xi k'úejña skjúnhun nistjin nga n'ekjáihin kjuachákahi.

38 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tbinchu. ¿A kuichúkjuanu nga un skuenuu xi nkú ts'in un skuena? ¿A kuichúkjuanu nga n'ekjóhon kjuanimá xi ts'inkjáihin?

39 B'a incha kitsú jóo:

—Kuichújuani.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an kó nga choo kjuanimá xi ts'inkjáihin. 40 Tunga tsa kuintsúboó nga kixina kó tsa skjúnna, najmi an tijnana nga tsja niu. Ja tjinu xi tijná ndaha kui antee.

41 Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'inkjankó Santiago kó Jua. 42 Tunga kinchja njahá ra Jesu jóo kó b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'in xuta xi tjihin xá ej asunntej 'yún ndjá ts'inko xuta xingisoo, kó xi tjihin nga'yún ts'in nga nu'yá'éhen. 43 Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga ndá k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'in ni xi nda ngandanuu. 44 Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. 45 At'aha tá ndaha Ntíhi Ndax'jun najmi j'ai tsa tú xi kui nda n'ehe ra. J'ai ní tú xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'ihin kó tú xi ts'ínkjas'ehen yjohó nga k'uéchjintjai nkjin xuta.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda ka

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 As'ai incha tsichu nanki Jerico. Kó nk'ie nga títbitu Jesu yó kó já ni'yakuyáha kó xuta nkjin xi tjenkó, tú yohó andai niyóo kab'ejña nga títbanki chje nku nda ka xi 'mi Bartimeo, xi ntíhi Timeo maha. 47 Nk'ie nga kint'é nga nibá tiña Jesu nda Nazaret, as'ai kik'atuts'ihin nga kikjintáya:

—ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

48 Nkjin xuta kinchjatikohó tú xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tú sahá 'yún kikjintáya sa:

—ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

49 As'ai tsasin'yún Jesu kó b'a kitsú:

—Chubohoo ndo.

As'ai b'i kik'ihin nda kó:

—Tso katumahi. Tísintjein, at'aha tínchjahi.

50 Kikjaníya najyun ndjuhu ndo kó xuúhun tsisintjen nga ngjik'úhun Jesu. 51 As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda kó:

—Ji nda maestrú, mjena nga kama chjina.

52 B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani. At'aha kuas'ejihin nga Ntjáná kits'in nibána, kui nga kama nkíhi ri.

Tá kuihi chubó kama chjihí ndo kó kitsjennkíhi Jesu nga kits'inko niyá.

11

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalem

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Nk'ie nga ja tíncha bichú tiña nanki Jerusalem nga incha j'ai Betfage kó Betanja, nanki xixi xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'inkji Jesu jo já ni'yakuyáha 2 nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichi xi tijná tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjit'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjundáyo kó nibákoó ej. 3 Kó tsa tjin xi b'a kuitsunuu nga ngjuásjayanuu: “¿Á b'a tín'ehenu?”, b'a t'ihun: “Nda maestrú rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

4 *As'ai incha ngji já ni'yakuyóo kó kusakúhu ntí búrrú xi tít'a'yúnt'a nku ankjuá xi tjen andai niyóo kó kikjendáya.* 5 *K'ua xuta xi tüncha yo kingjásjaiyaha:*

—*¿Mí nihi xi tün'o? ¿Á jun tíchjundáyahanu ntí búrrú?*

6 *Tunga b'ahá kitsú já ni'yakuyóo xi nkú nga kitsúhu Jesu kó kitsjántehe jóo nga ngjuaike chu.* 7 *Incha j'aikoho Jesu ntí búrrú.* Najyuhun incha kingjásuhun kó Jesu y'esuhun chu. 8 *Nkjin nkjún xuta incha kingjantu najyuhun aya niyóo, kó kj'ai ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a kó kingjantu aya niyóo.*

9 *Yún kikjintáya xuta xi yja tíjuun kó xi yjankiu nga b'i incha kitsú:*

—*¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná! ¡Ntíaná nda kats'ínkó xi kits'ín nibá ngajoho! 10 ¡Ntíaná nda kats'ínkó xi kits'ín nibá nga kuatéxuma, xi ts'ínkjálhín xáha ntje chána David! ¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná xi tíña nk'a ján!*

11 *Jas'en Jesu nanki Jerusalen kó ngji natsihín nínku má ma ñjakú xuta.* Nk'ie nga ja kamaha nga tsasehe ngayjee ni xi tjin andaihi, *as'ai tsitju nga ngjikó nanki Betanía já ni'yakuyá xi te joo.* *At'aha ja kama ngixun.*

B'i ts'ín ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihín tu

(Mt. 21:18-19)

12 *Nístjin xi ma ndyjuun nk'ie nga incha tsitju ngáha nanki Betanía, tu kama bjohó rá Jesu.* 13 *Kjin tjen sa nga kikié nku yá higuera xi xkfén kó ngjisehe yóo tsa tu ahá ni sakúhu tu.* *Tunga nk'ie nga tsichuk'úhun yóo, tu ndahá nku tu najmi kusakúhu, tu subahá xka.* *At'aha najmi nístjihín tu higo.* 14 *As'ai b'i kitsúhu yá higuera:*

—*Ndahachi najmi tá ch'a kjinéhe tu xi s'ehi.*

Kint'é já ni'yakuyáha nga b'a kitsú.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu já xi tüncha batéña chu má ma natsihín nínku

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 *Incha tsichu nanki Jerusalen kó jas'en má ma natsihín nínku.* *As'ai kik'atuts'ihín Jesu nga kik'onsje já xi tüncha batéña kó xi tüncha b'atse chu yo.* *Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi tüncha ts'ínk'óntjaiya toon kó yáxiléhe já xi tüncha batéña chutuju.* 16 *Kó tá ndaha nku najmi ch'a kitsjántehe tsa kj'uatikjako natsihín nínku tsa mí nihi.* 17 *B'i kitsú nga y'éjña chji éhen Ntíaná:*

—*B'a ts'ín tít'a éhen Ntíaná: “B'a k'úhín ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta xi nibaha ngayjee naxinantá xi tjin asuntee incha künchjako Ntíaná.”* *Tunga jun antehe já ndyjé tün'e mo.*

18 *Kint'é én xu'bi já na'mi k'aku kó já chjine'éhen kjuatéxumoó kó incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu.* *Tunga incha tsankjúhún Jesu, at'aha ngayjee xuta nkjiun tüncha ma nkjúhún xi nkú ts'ín tábakúya.*

19 *Nk'ie nga ja kama jyuun, tsitju ajin nantio Jesu kó já ni'yakuyáha.*

B'i ts'ín kixí yá higuera xi ndjá kinchjako Jesu

(Mt. 21:20-22)

20 *Nk'ie nga tá jyuhún nístjin xi ma ndyjuun, incha j'a má xi tjehen síjña yá higuera kó kikié nga santaha kó kjamaha yóo ja kixí.* 21 *J'áítsjehen Pedro niu, as'ai b'a kitsú:*

—*Ji ndá maestru, chasé ma ri.* *Ja kixí yá higuera xi ndjá kichubakoi.*

22 *As'ai b'i kitsú Jesu:*

—N'e s'ejiun Ntjaná. ²³ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu asuntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin yo ko chjanik'ajin yjohi ntáchak'uun”, kama xi nkú kuitsu tsa najmi jo jan kamaḡa nga s'ejihin nga b'a kama xi nkú nga títsu. ²⁴ Kui nga b'a tíxihinnuu. Ngayjee ni xi kuinchihu Ntjaná nga chubakoo, n'e s'ejiun nga n'ekjóhoon ko b'a kama.

²⁵ Nk'ie nga tíchubakoo Ntjaná, n'endyjat'ohoo tsa tjin xi tjínkokjuanu, tu xi b'a ts'in ta Na'minuu xi tjíñaha ndjiojmi ján ts'índyjat'ahanuu ngatitsunuu. ²⁶ Tunga tsa najmi n'endyjat'o, ta ndaha Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján najmi ts'índyjat'a ngatitsunuu.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjíxoo Jesu yá xi kitsjá xáha
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ As'ai ta incha j'ai ngáha nanki Jerusalen. Nk'ie nga tsú'ba Jesu má ma natsihin ninku, as'ai j'aik'úhun já na'mi k'aku, já chjine'ehen kjuatexumoo ko jáchá xi ta tjihin xá. ²⁸ B'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi nga b'a t'n'ei?

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ko an ta kuasjáyanuu nku ni. N'ek'óyanú, as'ai xinyanuu mí xáha xi tjinna nga b'a títs'ian. ³⁰ ¿Yá xi kits'in nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntjaná, a ra xuta asunnteihí? N'ek'óyanú.

³¹ As'ai b'i kitsúhu xinkjin nga kinchjanjímíyaha niu:

—Tsa: “Ntjaná kits'in nibáha Jua”, kuixíaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ³² Tunga najmi kama tsa: “Xuta asunntej kits'in nibáha”, kuixíaán.

B'a incha kitsúhu xinkjin at'aha tsankjún xuta nkjiun, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. ³³ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko ta ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjana nga b'a títs'ian.

12

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ As'ai Jesu b'i ts'in tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsajé. Y'éngi nch'a ko kits'innda nku ante má nga ts'íonki tuntsajé. Kits'innda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'inxáko tuntsajé, as'ai ngji kjin. ² Nk'ie nga ja tijne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi títs'inxáko tuntsajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³ Tunga jakj'áhá jóo nda musu nga kik'íehé ko kits'ínkji tiya tiya.

⁴ As'ai ta kits'ínkjihi ngáha ndo kj'ai nda musu. Tunga máha nda xu'bi, ni kik'onntjaihi jóo ko ch'on nkjún incha kitsúhu. ⁵ Ta kits'ínkjihi ngáha kj'ai nda musuhu ndo, tunga kits'ínk'iehen ra jóo nda xu'bi. Nkjin sa já musu xi kits'ínkji ndo. K'ua xi kis'ehé ko k'ua xi kits'ínk'iehen jóo.

⁶ Tjíña saha ndo nku xi ts'in nibá, kui ntí xi tjo nkjúhun. B'i kitsú nga kits'ínkjisehe jóo: “Skuenkjún ntina jóo.” ⁷ Tunga b'ahá kitsúhu xinkjin já xi ts'inxáko tuntsajé: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xi tjihin na'mihi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'ínkjáihin.” ⁸ As'ai jakj'a

jóo ntíhí ndo kó kits'ínk'ien. Kik'onsje yjoninte k'ien natsin má nga tjíntje tuntsajée.

⁹ Kui b'a maha, ¿nkú ts'íhín nda xi ts'e tuntsajée? K'j'uaí kó ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsajée kó k'jáí já tsjá sá ngáha rá ante tuntsajée.

¹⁰ '¿A najmi kjehe n'eyo ni xu'bjí xi tjít'a xujun éhen Ntjáná? B'a títu: Ndjío xi kikjaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjío k'aku.

¹¹ Ntjáná xi b'a kits'ín kó ma nkjúná nga chaseheé.

¹² As'ai mjehe já xi tjíhín xá nga kuakj'ánijé Jesu, at'ahá kamankjihín nga kui kinchjanímíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjún kó incha ngji t'axíhín Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhín nga s'echjíhí

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ As'ai kin'e nibásehe Jesu k'ua já fariseo kó k'ua já xi yjankihí nda rej Herode Antipa, tu xi ts'ínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. ¹⁴ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai kó nga najmi ni xi sasíhín xuta chubai. 'Yún nanka chaseihí. Naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntjáná. Kui nga, ¿a ma b'echjíhí nda tíjún Cesar ni xi f'áchjíná, a rá najmí? ¿A k'uaíhí, a rá najmi k'uaíhí raá?

¹⁵ Tunga behé Jesu kjuajohonkjihín jóo kó b'í kitsúhu:

—¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? Nibákonú eí nku toon denario tu xi kuasehe rá.

¹⁶ As'ai j'aiko jóo toon kó b'a kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjín kó j'áín xi tjít'ahá tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda tíjún Cesar.

¹⁷ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Tjohoon nda tíjún Cesar ni xi ts'e nda tíjún Cesar, kó tjohoon Ntjáná ni xi ts'e Ntjáná.

Tu ni xí kama nkjúhún rá jóo én xi kits'ínk'óya Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga k'j'uaíya ngáha rá xuta

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Já saduseo bakúya nga najmi k'j'uaíya ngáha rá xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga kingjásjaiyaha. ¹⁹ B'í incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'et'aná Moise: “Tsa nku nda xi tjíñaha chjuún kuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhún, nda nts'e tjíhín nga kuixanko ngáha chjuúhún, tu xi b'a ts'ín s'ehe rá ntí nda nts'e xi k'ien.”

²⁰ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjún k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ²¹ As'ai nda xi ma joho tsixanko ngáha tachjúun, tunga tá k'iehén kó najmi kis'ehe ntí. B'a tá kamaha nda xi ma jahan. ²² B'a tá ts'ín tsixanko tachjúun já nts'e xi k'oo, tunga ndahá nku najmi kis'ehe ntí. Askahan tá k'ien tachjúun.

²³ Nistjin nga k'j'uaíya ngáha rá xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjúun, at'ahá nga yatu tsixanko?

²⁴ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'ahá najmi mankjinnuu ni xi tjít'a éhen Ntjáná kó tá ndaha nga'yúhún Ntjáná. ²⁵ At'ahá nk'ie nga k'j'uaíya ngáha rá xuta, najmi tá kuixahan kó tá ndaha najmi ts'ínkixan ntíhí. B'a ní ts'ín k'úentu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsje xi tjín ndjíojmí ján.

²⁶ 'Tunga nga k'j'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi kjehe n'eyo má y'é't'a Moise má nga tínchjaníjmíyaha na'yá ntsje xi títiú? B'a kitsú Ntíaná nga kinchjako Moise: "An xi Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac ko Ntíaha Jacob." ²⁷ Ntíaná najmi Ntíaha animá. Ntíaha ní xuta t'k'un. Tu xí najmi b'áhá t'jín ni xi chubo.

B'i ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chj'ihí ra
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Ta j'ai nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo. Kint'é ndai ni xi kichubaníjmíyaha ko kamankjihín nga b'a t'jín én xi kinchja Jesu. As'ai kingjásjaiyaha:

—Ajihín ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chj'ihí ra?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kui xu'bi: "Tasinñju, xuta Israel. Ntía xi Ntíaná maha, kui xi Ntía nku tutu. ³⁰ N'etjói Ntíaná xi Ntíahi maha ngayjee animáhi ko ngayjee nga'yíhín. N'etjói xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjíntak'uín."

³¹ Kjuatéxuma xu'bi xi ma joho: "N'etjói xutahi xi nkú nga ts'in tjohi yjohi." Najmi t'jín k'j'ai kjuatéxuma xi 'yún chj'í saha ra nga nga joo kjuatéxuma xu'bi.

³² As'ai b'a kitsú ndo:

—Johon, nda maestru, b'a t'jín. Kjuaxi ni xi t'ibixín, nga nku tutu maha Ntíaná ko nga najmi t'jín sa k'j'ai. ³³ Ko nga n'etj'áa Ntíaná ngayjee animaná ko ngayjee nga'yúnná ko xi nkú ts'in n'enkjín t'ak'aán, ko nga n'etj'áa xutaná xi nkú nga ts'in tjoná yjoná, kui xi 'yún chj'í saha ra nga tu má chjehé ni xi s'etísun nachan chje.

³⁴ Nk'ie nga kint'é Jesu nga b'a t'jín én xi kinchja ndo, as'ai b'i kitsúhu:

—Najmi kjin tinchihín má batéxuma Ntíaná.

Ndaha nku najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'in kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Nk'ie nga t'ibakúya Jesu má ma natsihín ninku, as'ai b'i kitsú:

—¿Nkú t'jihín ra nga b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga ntjehe David nibáha ra xi Cristo? ³⁶ At'aha ta kuihi David b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santo Ntíaná kits'ínkinchjaha:

Ntíaná b'a kitsúhu Nda Ntíana:

"Tínchint'áni má batexuma.

K'uentú maná já kontrahi kinte tsukui."

³⁷ B'a ts'in ta kuihi David kitsúhu nga Nda Ntíaha maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'in ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

Tsjo nkjún kamaha xuta nkjin xi t'íncha mjéñjuhu ni xi t'ínchja Jesu.

B'i ts'in y'échit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ B'a kitsú sa Jesu nga tsakúya:

—Chúhuun yjonu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjoho nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'in súníñaha níyátée. ³⁹ Tsjoho nga b'entusún yáxilé xi t'íncha t'jún ni'ya sinagoga ko nga b'entu ante k'aku xi t'jín nku s'í. ⁴⁰ Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'ihín ko as'ai chuba 'yúhún tse nchjako maña Ntíaná, tu xi b'é'mat'ahin yjoho. 'Yún un skuehe já xu'bi.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ankjin kaxa toon chje kab'ejña Jesu ko tibase xi nku ts'in tbinchá xuta toon chjehe yo. Nkjin maha já nchiná xi 'yún tse toon tbinchá. ⁴² Tu j'aihi nku tachjuun xi ja k'ien x'ihin. Kui xi jo toon xi tinti tsinchá kaxa chje.

⁴³ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tachjuun x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xuta xi k'oo xi tìncha b'éya toon kaxa chje. ⁴⁴ At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi tib'ankihi kuatsjá. Tunga máha tachjin, ngayjee toon xi tijnaha nga kjineyaha nichine kuatsjá.

13

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Nk'ie nga tibitju Jesu má ma natsihin ninku, as'ai nku nda ni'yakuyáha b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, chase ma ri. ¡Á b'a nkjún k'uhun ndjio! ¡Á b'a tsjo ts'in kin'endaha ni xi tihin ei!

² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A t'iyai ninku ko xjóo ko ngayjee ni xi kin'enda ei? Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhun ra xinkjin. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'in tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo kixi yaha ninku, as'ai Pedro, Santiago, Jua ko Andre incha kingjásjaiya t'axihin:

⁴ —T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji títjun nk'ie nga ja kuitjusun ngayjee niu?

⁵ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanuu. ⁶ At'aha nkjin maha xi k'uaí nga an ts'in ma yjoho. “An xi kui”, kuitsú ko k'uanachaha nkjin xuta.

⁷ Nk'ie nga kuinú'yó nga tjin kjuachán ko nga kinchjanijmíyaha xuta kjuachán xi tíma, najmi tu binkjun. At'aha tihin ni nga b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee. ⁸ At'aha xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi k'ái nanki. Nku nda rej kjaánko k'ái nda rej. Chón kama k'ái k'ái nanki ko s'e kjintía. Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihi tib'atuts'ihin kjuanima xi s'e.

⁹ Jun chúhuun yjonuu. At'aha já t'ixóo n'ekjas'ennuu ko s'ennuu aya ni'ya sinagoga. Ngat'ana ngjuaikohonuu xuta nginkun já títjuun ko nginkun já rej, tu xi k'únyaha ruu jóo yaha an. ¹⁰ Kintehe ni nga kfe asuntee tihin nga s'enjimíhi én nda tsuhu Nt'iana ngayjee naxinantá xi tjin asuntee. ¹¹ Nk'ie nga ngjuaikonijénuu xuta nga ts'ínkjas'ennuu nginkun já t'ixóo, najmi tu fantaha ruu yjonuu mí éhen xi kuxiún. Én xi k'ujinuu kui chubo xi chubo, at'aha najmi jun xi chubo. Espiritu Santo xi kinchja.

¹² Xi tími nda nts'e ts'ínkjas'en nga n'ek'ien nda nts'e. Xi tími ná'mi ts'ínkjas'en ntíhi. Xi tími ntí kjaánko xi cháha ko ts'ínk'ien. ¹³ Ngat'ana ts'in unkiehenuu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáhá kuasinjña, kui xi k'uanke.

14 'Y'é't'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chan̄kjún ante tsjehe n̄nku. Choo xi b'a ts'íin.

B'i kitsú Jesu ko xi tít's'inya xujun katumankjihin. B'i ta kitsú ya:

—Kui n̄stjiun katanka xuta xi t̄jintu ante Judea xi tjehe asunntu t̄jennki. 15 Xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha, najmi tu kuit̄juen ko ta ndaha najmi tu kjuas'en ni'yaha nga k'uaik'ásje ni xi t̄jihin. 16 Xi kafi jná, najmi tu k'óoya nga k'uaik'á najyuhun.

17 'iNima rú ts'ihin jminchjin xi y'a ntí ko xi tít's'inki ntí kui n̄stjiun!
18 Tinchihu Ntjaná tu xi najmi n̄stjin chunch'an b'a kamaha. 19 At'aha 'yún s'e kjuanimā n̄stjin xu'bo, kjuanimā xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kits'ínnda Ntjaná asunntee. Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. 20 Tsa najmi kuatekjá Ntjaná chuba n̄stjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uan̄ki kai. Tunga jahá tsatekjá Ntjaná chuba n̄stjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

21 'Kui n̄stjiun tsa t̄jin xi b'a kuitsunu: “Chasoo, ei t̄jña xi kits'ín nibá Ntjaná”, ko tsa b'a kuitsunu: “Chasoo, ján t̄jña”, najmi tu n'e s'ejiun. 22 At'aha incha k'uaí xi b'a kuitsu tsank'á nga kui xi kits'ín nibá Ntjaná ko xi já profeta ts'ín ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'ín nkjin t̄kjá kjuankjún tu xi k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ájin Ntjaná kamaha ra k'uanachaha. 23 Tunga máha jun, chúhun yjonuu. Jahá tixinya titjunnuu ngatentee ni xu'bj.

*B'i kama n̄stjin nga k'uaí ngáha Nt̄hi Ndax'iun
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)*

24 'Tunga kui n̄stjiun, askahan nga ja k'ua kjuanimā xu'bo, kama jyun ts'iu ko sóo najmi ta ts'ín ndzjehen. 25 Niñu xi t̄jin nk'a ján kuixuntu ko k'uatse ni xi t̄jin nk'a ján. 26 Nk'iehé cha Nt̄hi Ndax'iun nga t̄jennin n̄ntiú nga nibáko ngayjee nga'yuhun ko kjuachánkaha. 27 As'ai ts'ínkji nt̄tsjehe nga k'uéntukú xuta xi j'ájin xi t̄jintu tu má xi t̄jén ni, b'aha ra má b'atuts'ihin ra asunntee santaha má fekuhu ra.

28 'Katumankjinnuu ni xi b'éjña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yoo ko tjuhu xka, yo nga ja t̄bichú tiña chunuboo. 29 B'a ta ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja t̄jen tiña Nt̄hi Ndax'iun xi nkúhu tsa asti an̄kjuo síjña. 30 Kjuaxi ni xi t̄xinnuu. Kuit̄jusun ngayjee ni xu'bj kintehe ni nga kuayáje xuta xi t̄jin nd'ai. 31 Kamaha asunntee ko nk'a ján ndyja, tunga énnā najmi k'ua tiya.

32 'Tunga má n̄stjin ko chuba nga b'a kamoo, najmi ch'a xi behe, ta ndaha nt̄tsje xi t̄jin ndjiojmi ján ko ta ndaha Nt̄hi Ntjaná. Nku tutuhú Nt̄ja Na'miná xi be. 33 Kui b'a maha, t'endahanu yjonuu ko chúnnto yjonuu, at'aha najmi yo nkjé b'a kamoo.

34 'Xi nkú joyaha nku nda xi t̄fi kjin. Kintehe ni nga kuit̄ju ni'yaha tsjá xáha nga kúnkú já musuhu nga ts'ín xá xi máha ts'ín. Ko b'a tsuhu nda musu xi kunntá an̄kjuo nga kat'ejña nda. 35 Kui nga t̄intsuba ndahanu, at'aha najmi yo nkjé k'uaí nda xi ts'e ni'yoo, tsa nga ja t̄fi ma 'ña, a ra masen n̄stjen, a ra nga kjintá xanto, ko a ra nga ja t̄fi ma sen. 36 T̄intsuba ndo tu xi tsa k'uaí t̄jen'yuhun, najmi kisuntuféheni nga k'uaikienuu. 37 Ni xi t̄xinnuu, b'a ta t̄xihin ngayjee xuta xingisoo: ¡T̄intsuba ndo!

14

B'i ts'in y'énda já t'j'óo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ndyja sa jo n'istjin nga kuichú S'í Pascua, nk'ie nga chine n'inkuan xi najmi kamandakoho na'yu san. Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoó incha tsangisjai n'iyá xi nkú ts'in k'uanachaha ra Jesu nga kuakj'ánijé ko ts'ínk'ien. ² Tunga b'ahá incha kitsúhu xinkjín:

—Najmi tu ajihin s'íu chjubéé ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjiun.

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Nk'ie nga t'j'ña Jesu nanki Betanja, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu, nk'ie nga kab'ejñat'a yámixó, as'ai nku tachjuún j'aiko ntá sinjne xi chí nkjún, xi naxú nardo kikjin kamandakoho. Kui xi t'inchaha nku lubata ndjio chí. Tsakján tachjuún lubata ndjio ko tsaténdzjojnú nintaku Jesu ntá sinjne. ⁴ As'ai k'ua já xi t'inchá yo kama kjahan ko b'í ngján b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Á b'a ts'in kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁵ At'aha kama ts'ati jan unchan toon denario kuach'a kai, tu xi kui toon k'uaihí ra xuta x'an.

Ta incha kinchjayane tachjuún. ⁶ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Tjehenntohoo tachjuún. ¿Á jun t'ín'estihiruu? Nda t'jín ni xi kuats'ínna. ⁷ Xuta x'an bi, tehente k'úéntujinnuu ko kama kuisinkoo nk'ie nga kama mjenuu. Tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu. ⁸ Kui tachjín kuatsjá xi nkú t'jín t'j'ñaha. Ja kuak'íénda t'itjun yjonintena nga kuak'ojnuhu ntá sinjne tu xi s'eyanjihinna. ⁹ Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. Tu má xi t'jéhen ni nga s'enjimi én nda tsuhu Nt'iana nga ngúsuhun asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'in tachjín. B'a ts'in n'ekj'áitsjehen.

B'i ts'in y'énda Juda Iscariote nga ts'ínkjas'en Jesu
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ As'ai Juda Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo, ngjisehe já na'mi k'aku tu xi ts'ínkjas'ehen ra Jesu jóo. ¹¹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, kama tsjoho ko b'a incha kitsúhu Juda nga tsjáha toon. As'ai tsangisjai n'iyá Juda xi nkú ts'in kama ts'ínkjas'ehen Jesu.

B'i ts'in ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹² N'istjin nga b'atuts'ihin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine n'inkuan xi najmi kamandakoho na'yu san ko nga n'ek'ien chutsankaha s'íu, as'ai já ni'yakuyáha Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Má xi t'jéhen mjehi nga kuankínk'iendai tu xi ch'ineheni nichinehe S'í Pascua?

¹³ As'ai b'a kitsúhu jo já ni'yakuyáha nga kits'ínkji:

—Tankiún ajin nantio. Yo satékjó nku nda xi y'a nku ndjii ntánijua. Tsjénnkihú ¹⁴ ko má nga kjuas'en b'a t'ihun nda xi ts'e ni'yoo: “B'a títu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga k'jineka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” ¹⁵ As'ai kuakúnuu nku ante tayá chánka xi ja t'jinda xi t'jehen nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi ch'ineé.

¹⁶ As'ai tsitju já ni'yakuyáo. Incha tsichu ajin nantio ko b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'énda nichinehe S'í Pascua. ¹⁷ Nk'ie nga

ja kama jyuun, tsichuko Jesu já ni'yakuyá xi te joo. ¹⁸ Nk'ie nga ja tjíntut'á yámixó nga tíincha kjine nichinehe S'í Pascua, as'ai b'j kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nku xi tjenjinnuu, xi ta eí tinekona, ts'íinkjas'enna.

¹⁹ As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo kó nga nkúnkú kingjásjaiyaha:

—¿A an?

²⁰ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Nku xi te joo, xi ta tábakj'á nichine xi tjíya taba má nga tábakj'a.

²¹ At'aha b'a n'ehé Ntíhi Ndax'iun xi nkú ts'in tjít'a éhen Ntíaná, tunga, jnima rú ts'ihin nda xi ts'íinkjas'ehen! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²² Nk'ie nga tíincha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu nínkuon kó kitsjáha máb'achj'íhi Ntíaná. Tsakjánya kó kitsjáha jóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbo. Kui xu'bj xi yjonintena.

²³ Kó ta jakj'á chutsiun. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achj'íhi Ntíaná, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha kó incha kik'iyá chutsiun ngatentee jóo. ²⁴ B'j kitsúhu jóo:

—Kui xu'bj xi jnina. Kui xi nguai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta. Jnina tib'éndako tsetse Ntíaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'íinko xuta. ²⁵ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsajéé santa nkúhu nga kuichú nístjin nga k'ui ngáhana xi tsetsehe má batéxuma Ntíaná.

B'j ts'in kitsúya tíjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíaná, as'ai incha ngji asunntu tjennki xi 'mi Yá Olivo. ²⁷ B'j kitsú Jesu:

—Ngatentoo n'endyjajihun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'in tjít'a éhen Ntíaná: “Ts'in'úhun nda bastuu kó ndzjoya chutsanko.” ²⁸ Tunga nk'iehe nga k'uaiya ngáhana ngabayoo, kfin tíjunnuu Galilea.

²⁹ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'íinndyjajihin yjoho, tunga an najmi.

³⁰ B'j kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nístjen xu'bj, kintehe ni nga kjintá xanto niya xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.

³¹ Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa tjíhin nga kuayáko, tu nku nga ts'inkiéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'j ts'in kinchjako Jesu Ntíaná
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² As'ai incha tsichu nku ante xi 'mi Getsemani kó b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tintsubahanu eí. Kfínnchjako maná Ntíaná ján.

³³ Ngjiko Pedro, Santiago kó Jua. Kik'atuts'ihin nga kik'ie baba nkjúhun kó kis'entaha ra. ³⁴ B'j kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsej'ihin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'íink'ienna. Tintsuboo eí kó tintsuba ndo.

³⁵ As'ai ngindju sa ichi kó yo kingjénsten ankjín santaha t'anankiu. Kinchjako Ntíaná nga tsankihí tsa kama k'ua t'axíhin chuba xi má nga un skuehe. ³⁶ B'j kitsú:

—Na'mi, na'mi chí, ji xi mahi n'ei tu mí nihí ni. N'ekj'a t'axínní kjuanímá xu'bí. Tunga katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

³⁷ As'ai ngjise ngáha ra jóo, kó kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—Simon, ¿a kisufei? ¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuáhi nga kuakinchin tik'uin? ³⁸ Tintsuba ndo kó chubakoo Ntjaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu, tunga yjonintenuhú xi najmi tíchúkjuaaha.

³⁹ As'ai Jesu ta ngji nchjakohó ngáha Ntjaná kó ta kuihí éen kitsú ngáha. ⁴⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjíntu já ni'yakuyóo, ta kjintuféhe ngáha nga j'aisehe, at'aha tib'échja suba nijñoó tunkun jóo. Najmi ta be nkú incha kuitsuhu.

⁴¹ As'ai ta kik'óya ngáha Jesu n'iyá xi ma jahan kó b'a kitsúhu jóo:

—¿A tu nku kisuntuféhe so kó tín'ekj'áyo? Ja kama. Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴² Tisintjoon kó tjián. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí Juda, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjún xuta xi kits'ín nibá já na'mi k'aku kó já chjine'éhen kjuatéxumoo kó jáchá xi ta tjíhin xá. Incha y'a kichá ndju kó yá nga incha j'ai. ⁴⁴ Nda xi títs'ínkjas'en Jesu tsinchá'a títjun jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjaxu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Chjúbó kó t'e'yún sisiun nga tankinkoo.

⁴⁵ Nk'ie nga j'ai, tjen'yún ngjik'uhún ra Jesu kó b'a kitsúhu nga kik-jexu'ba:

—Ji nda maestru.

⁴⁶ As'ai incha jakj'ánijéhe jóo Jesu. ⁴⁷ Tunga nkuhú kichá ndju ts'asje nku nda xi síjña yo. Kits'ín'uhun nku nda musuhu nda na'mi títjuun. Tsatet'a tjabaxínñju.

⁴⁸ As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—¿A nda ndyjéná? ¿Á íxí kichahá kó yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú? ⁴⁹ Xki nstjin tsásinjñajinnuu nga tsakuyá má ma natsihin ninku. Najmi kichjubénijénú. Tunga tjíhin ni nga kuitjusun éhen Ntjaná, kui nga b'a tímaha.

⁵⁰ As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsásinjña suba Jesu. ⁵¹ Tunga nkuhú ndati xi tu najyun tjabehé kam'otikjájnuhu yjoho nga tjennkihí Jesu, kui xi ta jakj'áha jóo. ⁵² Tunga tsinkféhén najyun tjabehé kó tsanka kisti.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ As'ai incha ngjiko jóo Jesu nginkun nda na'mi títjuun. Yo kama ñjakú ngayjee já na'mi k'aku kó jáchá xi ta tjíhin xá kó já chjine'éhen kjuatéxumoo. ⁵⁴ Máha Pedro, kitsjennkí kjihín Jesu santa nkúhu nga tsichu natsín ni'yaha nda na'mi títjuun kó y'ejnájihín já jun xi kunntá yo nga kits'ínsut'á ts'íhin yjoho t'a nd'íu.

⁵⁵ As'ai já na'mi k'aku kó ngayjee já tjíxóo tsangisjai ni xi kama kjanít'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen, tunga najmi incha kisakúhú ra ni xi kjanínehe Jesu. ⁵⁶ At'aha ndaha tsa nkjin maha xi incha kitsjá tsank'á

éhen nga ngji kontraḥa Jesu, tunga najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁵⁷ Tjín xi incha tsisintjen ko tsatéjéne tsank'á Jesu nga b'a incha kitsú:

⁵⁸ —Jin kinu'yái nga b'a kitsú ndai: “An ts'inxúya ninku xu'bj xi xuta kits'ínnda. Jan nstjin kjesintjen ngáhana kj'ai xi najmi mahá xuta ts'ínnda.”

⁵⁹ Tunga tu nkú najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁶⁰ As'ai tsisintjen nda na'mi tíjuun nga ngji sinjña kamasehen ayoo ko kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kuixínní? ¿Á b'a tüncha tsuhu jóo nga tífi kontraḥa ri?

⁶¹ Tunga najmi chumi ni kitsúhú Jesu. Ndaha nku én najmi kinchja. As'ai ta kingjásjaiyaha ngáha ra nda na'mi tíjuun:

—¿A ji xi kits'ín nibá Ntjaná, xi Ntíhi Ntjaná?

⁶² B'i kitsú Jesu:

—An xi tibixín. Choo Ntíhi Ndaḥ'iun nga k'úejñat'aha Ntjaná xi tíhín nga'yún ko nga nibajin nintj xi tjín nk'a ján.

⁶³ As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi tíjuun. B'a ts'ín tsakúchji ndo nga najmi kisasíhín én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¿A machjén saná já testiyu? ⁶⁴ Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntjaná nga kuanchja. ¿Nkú manuu?

Ngayjee jóo b'a incha kitsú nga tjeḥen ra ngabaya Jesu. ⁶⁵ As'ai tjín xi tsatéjénu Jesu nga kik'aya. Y'é'ma ankjín ko y'éhe ko b'a incha kitsúhu:

—Tixínyai xi nkúhu nda profeta, iyá xi kuak'íehi?

Já jun xi kunntá yo ta incha kik'onjin Jesu.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Nga kab'ejña Pedro kintee xi tjeḥen nañsin ni'yoo, tu j'aihí nku na musuhu nda na'mi tíjuun. ⁶⁷ Nk'ie nga kieke nga tits'ínsut'á yoho Pedro t'a nd'íu, as'ai tu nku tsasehé ra ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoi Jesu xi chá Nazaret.

⁶⁸ Tunga najmi kits'ínkiehé yoho Pedro. B'a kitsú:

—Najmi be ndo. Najmi be ni xi tibixín.

Tsitju yo nga ngji má xi tjeḥen tjen ankjua nañsiun. As'ai kikjintá nku xanta. ⁶⁹ Na musu ta kiekehé ngáha ra ko kik'atuts'ihín nga b'a kitsúhu xuta xi tüncha yo:

—Kui cháí ta mako jmi xu'bo.

⁷⁰ Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yoho Pedro. Sa kutju já xi tüncha yo b'ahá ta incha kitsú ngáha ra:

—Kjuaxi kjáihín nga ta ji makoi jóo. At'aha Galilea nibáhani.

⁷¹ As'ai ndjá kinchja Pedro ko ixí Ntjanáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:

—iNajmi be nda xi tibixíun!

⁷² Kui chubo tjen'yún kikjintáhá xanto niyá xi ma joho ko j'áitsjeḥen Pedro ni xi kitsúhu Jesu: “Kintehe ni nga kjintá xanto niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tíhín.” Nk'ie nga j'áitsjeḥen Pedro én xu'bj, kikjintá.

15

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun nda tíjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín já nà'mi k'aku kò jáchá xi tã tǐhìn xá kò já chjine'éhen kjuatéxumoo kò ngayjee já tǐxá xingisoo. As'ai tǐ'yúhún ts'íhìn rã Jesu nga incha ngji ts'ínkjas'eheñ Pilato. 2 B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi ndã reihì xutã judio?

B'ì kitsú Jesu:

—B'a tǐn ni xi tǐbixín.

3 Nkjin nkjún ni xi kikjanínehe já nà'mi k'aku. 4 Kui nga Pilato tã kingjásjaiyaha ngáha rã Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi k'úinní? Tasinñjú ma rǐ xi nkú ts'ín nkjin maha ni xi tǐkjanínehi jóo.

5 Tunga ndahá nku én najmi kinchjã Jesu. Kui nga tũ ni xí kama nkjühun rã Pilato.

B'ì ts'ín kitsjá kjuã Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

6 Nk'ie nga xkì S'í Pascua, b'éjña ndaí Pilato nku ndã nuḃayá xi banki xutã nantǐa. 7 Kui nǐstjiun kjiya'yún nku ndã xi 'mi Barraba kò já xi kamakohò nga kikjánkò já Roma. Kui xi incha kits'ínk'ien anǐma nga b'a incha kits'ín. 8 As'ai incha j'ai xutã nkjiun kò kik'atuts'ín nga tsankihì Pilato nga ts'ín xi nkú ts'ín xkì s'í.

9 B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha xutã nkjiun:

—¿A mjenuu nga k'uejña ndaínuu ndã reihì xutã judio?

10 B'a kitsú at'aha kamankjihìn nga tíma xin k'un já nà'mi k'aku ngat'aha ni xi tǐts'ín Jesu kò nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'eheñ rã.

11 Tunga já nà'mi k'akuhú tsinchá'a xutã nkjiun tũ xi kuankihi nga tũ sahá Barraba xi n'e ndaíhì rã. 12 As'ai b'a kitsú Pilato:

—Nda xi ndã reihì xutã judio bixíún, ¿mí xi ts'íhìn?

13 B'a incha kitsú xutã nkjiun nga kikjintáya:

—¡Tjat'a kruj ndo!

14 B'ahá tã kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tǐhìn xi kits'ín ndo?

Tunga tũ sahá 'yún incha kikjintáya sa xuto:

—¡Tjat'a kruj ndo!

15 Pilato bi mjehe nga tsjo k'úehe xutã nkjiun, kui nga kits'ín ndaíhì rã Barraba kò kitsjá kjuã nga s'ehe Jesu kò nga s'et'a kruu. 16 As'ai já juun jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretoriò. Kinchjã ñjaha ngayjee já jun xinkjín. 17 Incha kits'ínngja Jesu nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. Kò incha kits'ínnda nku corona na'yá xi y'é'a nintaku. 18 As'ai incha kik'atuts'ín nga kik'aya:

—Antahi, ndã reihì xutã judio.

19 Incha jakj'á nku yáxã nga kik'onntjai nintaku Jesu kò tsatétéjnu. Tsinchakúnch'int'aha nga kik'aya. 20 Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon kò kits'ínngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tũ xi nguát'a kruuhu.

B'ì ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Nku ndã nanki Cirene xi Simon 'mi, Alejandro kò Rufe ntíhì. Jñá j'aihi ndò kò nk'ie nga tǐ'a yo, kin'e kjuã'yúhún rã nga k'uanji kruuhu Jesu. 22 As'ai incha ngjiko Jesu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhu rã:

Antehe Nintaku Anima. ²³ Kik'aihi nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga najmi kik'íhi Jesu niu.

²⁴ As'ai incha kingját'a kruu. Já juun incha tsakjánya xihí xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin, tu xi b'a ts'in skuehe má t'íáha xi sakúhu ra nga nkúku. ²⁵ Chuba ñja nga ta jyuun kis'et'a kruu Jesu. ²⁶ Nku yáte kis'et'a mí kjuaha nga tin'ek'iehen. B'i ts'in kis'et'aha yátee: "Nda reihí xuta judio."

²⁷ Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjúhun. ²⁸ Yo tsitjusun ni xi y'é't'a Isaia nk'ie nga b'a kitsú: "Nkujihín kamako já xi bangane kjuatéxumaha Ntiana." ²⁹ Xuta xi tüncha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixín. ³⁰ N'ek'anki yjohí! Títjujént'ai kruu!

³¹ B'a ta ts'in kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kamaha ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. ³² Katitjujént'a kruu nd'ai, tsa kui xi kits'in nibáha Ntiana, tsa kui xi nda reihí xuta Israel. B'a ts'in cháhaná ko s'ejinná ma.

Ko já xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nk'ie nga tsichu chuba te jo nga nistjiun, kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. ³⁴ Chuba jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntiana, ji Ntiana, ¿á kan'e nga mahaní?

³⁵ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu ra xinkjín:

—Tasinñju. Nda profeta Elia tinchjaha ndo.

³⁶ As'ai tsangatsanka nku nda xi sjña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'eku nku yáxa nga kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úhi ko b'i kitsú:

—Chúya maá. Chase ma raá tsa nibá Elia nga kjéjehen t'a kruu.

³⁷ As'ai 'yún kikjintáya Jesu ko k'ien. ³⁸ Nk'ie nga b'a kamoq, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. Jo tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee.

³⁹ Máha nda jun k'akuhu já juun xi kabasinña ankjín Jesu, nk'ie nga kint'é xi nkú ts'in kikjintáya ko nga kkie xi nkú ts'in k'ien Jesu, as'ai b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáíhin nga kui ndai xi Ntíhi Ntiana.

⁴⁰ Yo kjint'á kabincha k'ua jminchjín xi tüncha base. Ajihín jminchjún ta kabasinñajin Maria Magdalena, Maria xi naaha maha Kuse ko Santiago xi ntí kuts'i, ko na Salome. ⁴¹ Kui jminchjín xu'bi xi kitsjennkíhi ko tsasinkoho Jesu nk'ie nga y'eña ante Galilea. Ta tüncha ya yo kj'ai jminchjín xi ta incha j'aikoho Jesu nanki Jerusalem.

B'i ts'in kis'eyanji Jesu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Kui n̄stjiun tís'enda ni xi ts'e s'íu, at'ahá ja t̄ibichú tiña n̄stjin nkjún. Nk'ie nga ja tíma jyun, ⁴³ j'ai nku ndá xi 'mi Kuse xi nanki Arimatea nibáha, xi ta ndá t̄jixá k'aku. Ta tikuyáha n̄stjin nk'ie nga kuatéxuma Nt̄janá. Kui xi kama k'un ngjisehe Pilatō kō tsankih̄i yjonintehe Jesu.

⁴⁴ Kama nkjún Pilatō nga kutjuhú k'ien Jesu. As'ai kinchjaha ndá jun k'akuhú já juun kō kingjásjaiyaha tsa ja ka'me Jesu. ⁴⁵ Nk'ie nga kitsúyaha ndá jun k'aku niu, as'ai kitsjáha Kuse yjonintehe Jesu.

⁴⁶ As'ai ts'atse Kuse nku najyun. Kui xi kik'ontikjájnu yjonintehe Jesu, nk'ie nga kikjejen t'a kruu. As'ai ngjingjájñaya nku t̄ixa tsjó xi kin'endat'á naxiú kō kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankjua tsjó. ⁴⁷ Mariá Magdalena kō Mariá xi naaha Kuse incha kikié má xi tjehe kis'ejiña yjonintehe Jesu.

16

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatú, as'ai Mariá Magdalena, Mariá xi naaha Santiago maha kō na Salome ts'atse ni xi sinjne, tu xi ngjuaingjájnuhu rá yjonintehe Jesu. ² Nk'ie nga ta jyun ta jyuhun n̄stjin xi b'atuts'ih̄in rá tuntjó, incha ngji tsjóo nga ja t̄itju ts'íu. B'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

³ —¿Yá xi kjéxinná ndjio xi t̄jichjane tsjóo?

⁴ Tunga nk'iehé nga incha tsase, kikié nga ja kan'e t'axín ndjio chánkantsú xi kis'echjane ankjuaaha tsjóo. ⁵ Incha jas'en t̄ixa tsjóo kō kikié yo nku ndati xi yja nku najyun ndju taba nga kab'ejiña andai kixih̄i tsjóo. Kitsankjún jminchjún. ⁶ Tunga b'ahá kitsú ndatiu:

—Najmi tu binkjun. Jesu xi nibáha Nazaret xi kis'et'a kruu t̄ibinchisjó. Ja kaf'áiya ngáha rá ngabayoo. Najmi ta t̄jihin ei. Chasoo ei má nga kis'ejiña. ⁷ Tunga b'ih̄i tankín'ihun já ni'yakuyáha kō Pedró nga ante Galilea ngjuaí t̄itjuhun Jesu. Yo skué xi nkú nga kitsúhu.

⁸ As'ai ixi t̄incha b'atsé nkjún ts'íhin jminchjún nga tsitju aya tsjóo kō 'yún incha ngji. Ndaha nku én najmi incha kinchja at'ahá t̄incha tsankjún.

B'i ts'ín kik'atuts'ih̄in Jesu nga tsakúchjhi yjoho xuta ni'yakuyáha

(Jn. 20:11-18; Lc. 24:13-35)

⁹ Nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo nga ta jyuhun n̄stjin xi t̄ib'atuts'ih̄in rá tuntjó, t̄itjun tsakúchjhi yjoho Mariá Magdalena xi kik'asjejih̄in yatu jáninda. ¹⁰ Kui xi ngji tsúyaha já xi kitsjenko Jesu xi ta t̄jintu baba kō t̄incha kjintá. ¹¹ Tunga nk'iehé nga kint'é jóo nga t̄jña t̄ik'un Jesu kō nga Mariá Magdalena kabakúchjhi yjoho, najmi kis'ejih̄in ni xi kitsú Mariá.

¹² Askahan kj'ai ts'ín tsakúchjhi yjoho jo já ni'yakuyáha Jesu xi t̄incha ts'ín n̄iyá nga t̄incha fi jñá. ¹³ As'ai incha kik'óya ngáha já xi joq nga ngji tsúyaha já xingisoq, tunga tu nkú najmi kis'ejih̄in rá ni xi kitsú já xi joq.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ As'ai tu chán tsakúchjhi yjoho Jesu já ni'yakuyá xi te nku nk'ie nga kab'entut'á yámixō. Ndjá kinchjako at'ahá najmi s'ejih̄in kō ndjá t̄jintuyá animáha, at'ahá najmi kis'ejih̄in ni xi kitsúyaha xi kikié Jesu nk'ie nga ja j'áiya ngáha rá ngabayoo. ¹⁵ B'i kitsúhu jóo:

—Tankiún nga ngúsuhun asuntee ko t'enijmíhuu én nda tsuhu Ntíaná ngayjee xuta xi tjin. ¹⁶ Xi s'ejihin én nda tsuhu Ntíaná ko saténtá, kui xi k'uanki. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ndyja. ¹⁷ Xuta xi s'ejihin én nda tsuhu Ntíaná ts'ín kui kjuankjún: ngajona k'onsjehe janindo, kunchja kj'ai kj'ai én xi tjin, ¹⁸ kuak'aya ntsja ye, tsa tjin nki ch'onk'un xi k'úi, najmi chumi nihi xi ts'ihin, ko ngjuenne ntsja xuta un ko kamanda.

B'i ts'in ngjinji Jesu nk'a ján

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Nda Ntíaná Jesu, nk'ie nga ja kinchjako já ni'yakuyáha, as'ai ngjinji nk'a ján ko y'ejnat'aha Ntíaná. ²⁰ As'ai incha tsitju já ni'yakuyóo nga y'énimí éhen Ntíaná ngayjee ante xi tjin. Nda Ntíaná tsasinkoho ko kits'in kjuankjún nga tsakúchji nga kjuaxi én xi tjincha b'énimí já ni'yakuyáha.

Xujun xi y'ét'a Luca én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in b'atuts'ihin ra xujun

¹ Nkjin nkjún maha xuta xi kama mjehe nga k'uet'a ch'ich'in xujun ni xi kama ajinni, ² xi nkú ts'in tsakúyani já xi tunkun kiekehe niu santaha nga tuts'ihin ni ko xi kik'ai xáha nga y'énjimi éen. ³ Kui nga ko ta an, nda xinkján Teofilo, kingjasjáya sisihinna xi nkú ts'in niba tuts'ihin ra ngayjee niu, ko b'a mana nga nda tjin nga k'uet'a ch'ich'ihin ni xu'bi. ⁴ B'a tít'sian tu xi b'a ts'in cha kixi sisihinni ni xi tsinchiyái.

B'i ts'in kitsúya tíjun nku ntítsje nga tsín Jua Bautista

⁵ Nístjin nga tsatéxuma nda rei Herode ante Judea, ta y'ejna nku nda na'mi xi kik'in Zacaria xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Abia. Ko Isabel xi chjuuhun maha, kui xi y'aha ra ntjehe Aaron. ⁶ Nga joo naxu tsincha nginkun Ntjaná. Najmi tjin xi kama ts'innijehé ra tsa mí nihi, at'aha incha ts'intjusun ngayjee éhen Ntjaná ko kjuatéxumaha Ntjaná. ⁷ Tunga najmi tjihin ra ntí, at'aha ntí Isabel ko ja chá nkjún nga joo.

⁸ Nk'ie nga tjihin nda na'mi Zacaria nginkun Ntjaná xi nkú ts'in tjehe ra ntjehe ⁹ xi nkú ts'in tjjaha já na'miu, kui kikanéhe nga kjuas'en ante nkjuhun ninku xi má nga k'ueti ni xi sinjne. ¹⁰ Ngayjee xuta nantjo kabincha natsin ninku nga tjincha nchjako Ntjaná nk'ie nga títi ni xi sinjne.

¹¹ Tu kama chjihí ra Zacaria nku ntítsjehe Ntjaná xi kabasinjnat'a nga kixihi nachan xi má nga s'etisun ni xi sinjne. ¹² Ixi b'ahá kamaha Zacaria nk'ie nga kieke ntítsjee ko tu ni xi kitsankjühún. ¹³ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Ji Zacaria, najmi tu binkjuin. At'aha Ntjaná ja tsasínfjuhu ni xi tsinchihí. Isabel xi chjihin maha tsjáhi nku ntix'in, ko Jua t'et'aihi ntíu. ¹⁴ Yún s'ehi kjuatsjo ko nkjin xuta xi ta s'ehé kjuatsjo nk'ie nga tsín ntíhi, ¹⁵ at'aha kui xi chánka kama nginkun Ntjaná. Najmi k'úi binu ko ta ndaha xán. Tséjihin ra Espiritu Santo kintehe ni nga tsín.

¹⁶ Ts'ín nga nkjin nkjún xuta xi ntje Israel tjehe ra ts'ínk'ótjiyak'un ngáha Ntjaná xi Ntjaha maha. ¹⁷ Kui xi tjun kjuai ko s'ejñajihin Espirituhu ko nga'yuhun Ntjaná xi nkúhu nda profeta Eliá nk'ie. Kui xi ts'ínk'óntjaiya animaha xi tími na'mi tu xi ts'íntjoho ntíhi. Ko ts'ínk'óntjaiya animaha xuta xi ndjá tjintuyáha tu xi naxu kamankjihin ra xi nkú ts'in naxu mankjihin xuta xi naxu tjíma nginkun Ntjaná. B'a ts'in k'uéndaha nku naxinantá xi tjindahá yjoho nk'ie nga ts'ínkjáihin Ntjaná.

¹⁸ As'ai b'a kitsú Zacaria nga kingjásjaiyaha ntítsjee:

—¿Nkú ts'in skuehena nga kjuaxi ni xi tí'mini? At'aha ja chá nkján ko tachjuúnna ja ta tjin nkjuhun nú.

¹⁹ B'a kitsú ntítsjee:

—An xi 'mina Gabriel. An xi tíjna nginkun Ntjaná. Kan'e nibána xi má nga kuinchjakohe ko nga xinyaha én nda tsu xu'bi. ²⁰ Nd'ai kama nimai ko najmi ta kama chubahani santa nkúhu nga kuitjusun én xi kuaxihin, at'aha najmi kuas'ejihin éna. Kui xi kuitjusun nístjin xi tjihin nga kuitjusun.

²¹ Máha xuta nantjo, kabincha natsiun nga tikuyáha Zacaria. Kis'entaha ra at'aha tib'andayaha Zacaria aya nkjúhun ninku. ²² Tunga nk'iehé nga tsitju yo, najmi ta kama kinchjakocho xuto. As'ai incha kamankjihin xuto nga tjin ni xi kikie Zacaria aya nkjúhun ninku, at'aha tu ntsjahá tít'sínchjén nga tínchja. J'a nistjiun ko tu nku b'ahá ts'in y'ejna nima. ²³ Nk'ie nga ja kama ndjuu xáha, as'ai ngji ngáha ni'yaha.

²⁴ Askahan kik'a ntí Isabel, chjuúhun Zacaria. Un sá kamaha nga najmi tsitju ni'yaha tachjúun. B'i kitsú: ²⁵ "B'a kits'ínkona Ntíaná tu xi najmi ta ch'on ts'in kuasehena xuta."

B'i ts'in kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jesu

²⁶ Nk'ie nga j'a jun sá, as'ai kits'ínkji Ntíaná ntítsje Gabriel nanki Nazaret, nanki xi tijnajihin ante Galilea. ²⁷ Nku én ngjikohó ntítsjee nku takjín xunkú xi 'mi Maria, xi ja tjinakohó nga kuixankó ndá xi 'mi Kuse, xi ntjehe ndá rej David y'aha ra. ²⁸ Jas'en ntítsjee má tijná takjiun ko b'i kitsúhu:

—Antahi. Tse nkjún kjuanda xi t'baihi. Nda nkjún ts'in basehi Ntíaná.

²⁹ Nk'ie nga kikie Maria ntítsjee ko nga kint'é niu, ixí b'ahá kamaha ko kingjásjaiyaha yjohó nkú tsuhu ra kjuasuniñoó. ³⁰ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ntítsjee:

—Ji Maria, najmi tu binkjuin. Kjuandaha Ntíaná tít'sjáhi. ³¹ Nd'ai nku ntí ch'ai, nku ntíx'in s'eñahi. Jesu k'úét'aihi ntíu. ³² Kui xi nku ndá chánka kama ko Ntíhi Ntíaná xi tijná nk'a ján k'úúhin. Ntíaná ts'ín nga kui xi kama ndá rej xi nkúhu ndá rej David, at'aha kui xi ntjehe David. ³³ Kuatéxumaha naxinantá xi y'aha ra ntjehe Jacob santaha tu nkjéhé ni ko najmi tjin xi kama kjé'aha xáha nga kuatéxuma.

³⁴ B'a kitsú Maria nga kingjásjaiyaha ntítsjee:

—¿Nkú ts'in kuitjusuhun ni xu'bi? At'aha najmi kje tjinna x'in.

³⁵ B'a kitsú ntítsjee:

—Espiritu Santo nibajenk'úhin ko nga'yúhun Ntíaná xi tijná nk'a ján k'ué'makohó ri nk'íehen. Kui kjuaha nga Ntíhi Ntíaná k'úúhin ntí je xi tsíun. ³⁶ Isabel xi na xinkí maha ja ta y'a nku ntí, ndaha tsa ja chá. Na xi ntí kitsú xuta jun sá ja tjihin nd'ai. ³⁷ Ntíaná bi najmi tjihin ni xi najmi maha ts'in.

³⁸ As'ai b'a kitsú Maria:

—An xi na musuhu Ntíaná. B'a katumana xi nkú nga kuakixíní.

Nk'ie nga b'a kitsú Maria, as'ai ngji ngáha ntítsjee.

B'i ts'in ngjitsubek'ún Maria Isabel

³⁹ Kui nistjiun y'énda yjohó Maria ko ngji kitsa kitsa nku nanki ichí xi tijnajihin asunntu tjenki xi tjin ante Judea. ⁴⁰ As'ai jas'en ni'yaha Zacaria ko kikjaniñaha Isabel. ⁴¹ Nk'ie nga kint'é Isabel kjuasuniñaha Maria, kits'ín niyá ntí xi y'a ko j'aitsejihin ra Isabel Espiritu Santo. ⁴² As'ai 'yún kinchja Isabel nga b'a kitsú:

—Ajihin ngayjehe jmichjiun 'yún nda kits'ínko sahi Ntíaná ji ko 'yún nda kits'ínko ntí xi kich'ai. ⁴³ Tunga, iyáhá ni an nga naaha Chá Ntíaná kj'uaisehena? ⁴⁴ At'aha nk'ie nga kuant'e kjuasuniñahi, ixí kuats'ín niyá tsjohó ntína aya kants'á. ⁴⁵ Á b'a ndaha ri ji xi kis'ejihin ri nga tjihin nga kuitjusun én xi kitsúhi Ntíaná.

⁴⁶ As'ai b'i kitsú Maria:

A b'a 'yún chánkaha Ntíaná títu animana.

⁴⁷ Tít's'intsoho Ntíaná xi kunna.

48 At'aha xi batéxumana kik'axkihina an xi kinte tjen.

Nd'ai ko santaha tu nkjéhé ni:

“Á b'a nda kits'ínkoho ri Ntjaná”, kuitsuna xuta.

49 At'aha ni xi i ja kits'ínkona xi tjihin nga'yún.

Nkjún j'áin xi ts'e.

50 Kui xi base nimaḥa xuta xi benkjúhun,

xuta xi kis'e ko xi tjín ko xi s'e.

51 Tsakúchji nga'yúhun nga kits'ín ni xi i.

Kits'innzjoya xuta xi ngak'un b'asje yjoho.

52 Kikjexihin xaha jmirej,

ko ts'asjenk'a xuta x'an.

53 Kitsjáha ni xi nda xuta xi najmi tjihin nichine,

ko kits'ínkji tiya xuta nchinóo.

54 Tsasinko xuta Israel xi xuta musuhú maha,

j'áitsjehen ko tsase nimaḥa,

55 xi nkú kitsú tíjuhun ntje cháná,

Abraham ko ntje xi s'ehe askahan.

56 Jan sá kamaha Mariá nga y'eñako Isabel. Askahan kik'óya ni'yaha.

B'i kama nga kitsin Jua Bautista

57 Tsiču nstjin nga tsihin ntí Isabel. Nku ntix'in kitsihin. 58 Nk'ie nga kint'é xuta xi tjintut'á tiñaha ko xuta xinkjín nga Ntjaná tsase nimaḥa Isabel, ta tsjo nkjún incha kamaha ko kui. 59 Nk'ie nga tsiču nstjin jihin ntíu, ngji ts'ihin ni circumcision ko mjehe xuta nga Zacariá k'úin ntíu xi nkú 'mi na'mihj. 60 Tunga b'ahá kitsú naḥa ntíu:

—Najmi. Jua tjihin nga k'úin.

61 B'a incha kitsú xuta:

—Tunga najmi tjihin xuta xinkju xi b'a 'miu.

62 As'ai kingjásjaiyaha na'mihj ntíu mí j'áhin xi mjehe k'uet'a. 63 Tsanki Zacariá nku yáte ichi ko b'i ts'ín y'é't'a: “Jua k'úin”, kitsú. Kama nkjúhun ngayjee xuta xi tjincha yo. 64 Ta kuihi chubo kama kinchja ngáha Zacariá ko kik'atuts'in nga kits'intsjoho Ntjaná. 65 Kitsankjún ngayjee xuta xi tjín tiña andai ni'yaha ko kinchjanijmíyaha ni xi kamoḥ xuta xi tjintu ngayjee asunntu tjenki xi tjín ante Judea. 66 Ngayjee xuta xi kint'é niu y'éjintak'un ko b'i incha kitsú animaha:

—¿Yá xi kama ntíu nga kama chá?

At'aha nga'yúhun Ntjaná tíñajihin.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Zacariá Jua

67 J'aitsejihin rá Espiritu Santo Zacariá, na'mihj ntíu. Kits'ínkinchjaha xi nkúhu nku nda profeta nga b'i kitsú:

68 Kan'etsjoho Ntjaná xi Ntaha xuta Israel,

at'aha j'ai ts'ín ndaihi xuta xi ts'e!

69 Ja kits'ín nibá nku xi tjihin nga'yún, kui xi ts'ínk'an kiná, nku xi y'aha rá ntjehe David, nda xi kint'é'éhen Ntjaná.

70 Kui ni xi kinchja nstjin nk'ie,

nga kits'ínkinchja já profetaha.

71 Kitsú nga k'uaszejinná ajihin já kontraná, ajihin nga'yúhun ngayjee já xi unkiená.

72 Kitsú nga kuase nimaḥa ntje cháná, nga najmi ts'ínchaya ni nda xi y'enda nk'ie.

⁷³ Kitsúya kixihí Abraham xi ntje cháná maha,

⁷⁴ nga ts'ín ndáiná ajihín já kontráná,

tú xi najmi kuinkjúhunná nga kuínú'yá'éhéén,

⁷⁵ nga je kó naxu kuintsúbaá nginkun ngayjee nistjinná.

⁷⁶ Kó ji, ntí ichína,

ji xi k'úhín ndá profetaha Ntjáná xi tǵña nk'a ján.

At'aha ji xi k'úín tíjtuihín Nda Ntjáná,

ji xi k'úéndai nnyáha.

⁷⁷ Kuakúchjihí xuta xi ts'e yá xi ts'ínk'ankihí,

nga kama ndyjat'aha ngatitsuhún.

⁷⁸ Chánka kjuanima tak'uhún Ntjáná,

xi nkú ts'ín ma chji ts'íu nga nibá ma seen,

⁷⁹ tú xi ts'ín ndzjehen rá xuta xi tǵntu má jyuun,

má tǵen nk'íehen ngabayoo,

tú xi tsǵaniyáhaná nkú ts'ín kuintsúbajián kjuajyu.

⁸⁰ Ntíu tú nku kisáhá kó kama nkjink'un. Ante kixiu y'ejña santa nkúhu nga tsichu nistjin nga tsakúchjihí yjoho xuta Israel.

2

B'i ts'ín kitsin Jesu

(Mt. 1:18-25)

¹ Nistjin ján ndá tíjtun Augusto Cesar kitsjá kjuá nga ngjuait'a xi nkú tǵín maha xuta xi batéxumaha ndó. ² Nk'ie nga j'aisun tíjtun j'áihín xuta, ndá Cirenjo tǵihín xá ante xi 'mihí Sirjá. ³ Ngayjee xuta nankihí incha ngjik'ít'a yjoho. ⁴ Nazaret tsitju Kuse, nanki ichí xi tǵñajihín ante Galilea, nga ngji Belen, nanki ichí xi tǵñajihín ante Judea. Yo má nga kitsin ndá rej David, kó Kuse tá ntjehe David y'aha rá. ⁵ Yo ngjik'ít'a yjoho nga tǵen kó ts'íhín Mariá, tǵachuún xi tǵñako. Ntí ja y'a Mariá kui chubo.

⁶ Kó ni xi kama, nk'ie nga ja tǵintu yo, tú tsichuhú nistjin nga tsín ntíhí Mariá. ⁷ Kitsihín ntí tjuhún. Kik'ontikjájnu nusti kó kits'ínkjájñaya yátikúyá xi kǵineya nichine chu, at'aha najmi tá tǵihín ante aya ni'ya má nga ts'ínkj'a nistjen xuta xi ts'ín nnyá.

B'i ts'ín incha j'aisehe já bastuu ntí Jesu

⁸ Tǵña nanki Belen tǵintu ajin jǵóo já bastu xi tǵincha kunntá jyun chutsankaha. ⁹ As'ai tǵen'yún nkuhú ntítsjehe Ntjáná tsakúchjihí yjoho, kó kjuachánkaha Ntjáná kits'ín ndzjen chji chji má xi tǵehen kab'entu jóo. Tú xí incha kitsankjúhún jóo. ¹⁰ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Najmi tú binkjun. At'aha én nda tsuhú kǵúái xinyanu, én xi ts'ín nga k'úétsjoho ngayjee xuta. ¹¹ At'aha ngandanuu nankihí David kuatsin nd'ai nku xi ts'ínk'ankinuu, kui xi Cristo xi Nda Ntjánuu. ¹² B'i ts'ín chahanu ntíu. Nusti kitikjájnu nga kǵijñaya yátikúyá xi kǵineya nichine chu.

¹³ Tǵen'yún j'ainchat'ahá rá ntítsjee nkjin nkjún sa ntítsje xi nibaha ndjiojmi ján. Kui xi kits'ínsjoho Ntjáná nga b'í incha kitsú:

¹⁴ ¡Kas'ehe kjuachánka Ntjáná nk'a ján,

kó t'anankiu kas'ehe kjuajyu xuta xi nda tǵintuyáha!

¹⁵ Kó nk'ie nga ja incha ngji ngáha ntítsjee nk'a ján, b'í ngján kinchjako xinkjín já bastuu:

—Tǵián Belen. Tǵihínsee ni xi kamoo, ni xi kuatsúyaná Ntjáná.

16 As'ai incha ngji kitsa kitsa yo ko kisakúhu María ko Kuse ko ntú nga kjiñaya yátikúyá xi kjiñeya nichine chu. 17 Nk'ie nga incha kikié ntú, as'ai kitsúya ni xi kik'ihin nga kis'ejña chjihí ntú. 18 Ko ngayjee xuta xi kint'é niu kama nkjúhun ni xi tijncha nchja já bastuu. 19 Tunga máha María, anímaha y'éñajin ngayjee ni xi kamo. Tu nku kits'ínkjink'uhún niu. 20 As'ai kik'óya ngáha já bastuu. Incha kits'ínkie yjoho nga Ntjáná xi tjihin kjuachánka ko kits'intsjoho Ntjáná tu ngat'aha ni xi kint'é ko kikié. At'aha tsitjusunye ni xi kik'ihin.

B'i ts'in kisakúchji ntí Jesu nginkun Ntjáná

21 Nk'ie nga j'a jin nistjin, kin'ehe ni circuncision ntú ko Jesu kik'in nga kis'et'a, kui j'áin xi kitsjáha ntítsjee María kintehe ni nga tsín ntú.

22 Xi nkú ts'in tjit'a kjuatéxumaha Moise, nk'ie nga tsichu nistjin nga tjihin nga ts'ín je yjoho María ko ntú nginkun Ntjáná, incha ngji nanki Jerusalem tu xi s'ejña chjihí nginkun Ntjáná. 23 At'aha b'a ts'in tjit'a kjuatéxumaha Ntjáná: "Ngayjee ntix'in xi tjun tsín, kui xi kama ts'e Ntjáná." 24 Ngjiko chje xi nkú nga ts'in tjit'a kjuatéxumaha Ntjáná, at'aha b'a ts'in tjit'a: "Jo chutuju ko tsa jo nise xi nkú joyaha chutuju xi k'uaí chje."

25 Tijná nanki Jerusalem nku nda xi 'mi Simeon. Kui xi naxu síña nginkun Ntjáná ko benkjún Ntjáná ko tikuyáha nistjin nga kama ndáihí xuta Israel. Espiritu Santo tijnajihin 26 ko kitsúyaha nga najmi kuayá tsa najmi skué Cristo xi ts'ín nibá Ntjáná. 27 Tsasin niyáha Espiritu Santo nga j'ai ninku, ko nk'ie nga j'aikoho xi cháha ntí Jesu ninku tu xi n'ehe ra xi nkú ts'in tjit'a kjuatéxumoo, 28 as'ai Simeon kingjáya ntsja ntú. Kitsjáha máb'achjihí Ntjáná nga b'i kitsú:

29 Ji Na'mi, ja kuasakúna kjuajyu nd'ai.

Ja kuitjusun ni xi kik'inya títjunní.

Kui nga tjennteheni nga kuayáhana an xi nda musuhi.

30 At'aha tunkán kuakiekohona xi nkú ts'in ts'ínk'anki xuta,

31 xi y'endai nginkun ngayjee xuta.

32 Kui xi nkú joyaha nd'í,

kui xi ts'ín ndzjehen xuta asunntee,

ko tsjáha kjuachánka xuta xi ts'j, xuta Israel.

33 Kama nkjúhun na'mihí ko naaha ntú ni xi kitsú Simeon nga kinchayaha ntú. 34 Nda kinchjane Simeon xi cháha ntú. As'ai b'i kitsúhu María:

—Kui ntú xi tjihin nga ts'ínkijne ko a ra kjésintjen nkjin xuta Israel. Ni xi kuakúchji nkjin xuta ngjuai kontraha. 35 B'a ts'in s'ejña chjihí ni xi tjituntjin anímaha nkjin xuta. Tunga máha ji, b'a kamahi ni xu'bj xi nkú joyaha nku kichá xi kjuas'enjin santaha anímahi.

36 Ko ta síña yo nku tachjuún profeta xi 'mi Ana, xi takjihin Fanuel maha, xi y'aha ra ntjehé Aser. Kui xi ja chá nkjún. Kjintí nga tsixan ko yatu nú kamaha nga y'ejñako x'ihin. 37 Ja tjihin cháte ko katé ñju nú nga ja k'ien x'ihin. Ko tu nku natsin ninkuhú b'ejña. Nistjin nistjen ts'intsjoho Ntjáná nga b'ejña kjintía ko nga nchjako Ntjáná. 38 Kui chubo ta tsichu Ana yo ko kitsjáha máb'achjihí Ntjáná nga kikié ntí Jesu. Kitsúyaha ngayjee xuta xi tijncha kuyáha nistjin nga kama ndai ngáha ra nanki Jerusalem yáha kui ntú.

³⁹ Kò nk'ie nga ja kamahà nga kits'íntjusun xi cháha Jesu ngayjee xi nkú ts'in tji't'a kjuatéxumahà Ntjaná, as'ai kik'óya ngáha nanki Nazaret, nanki ichí xi tjiñajin ante Galilea, at'aha yò nankihi. ⁴⁰ Kisá ntíu kò kis'ehe nga'yún kò 'yún kama nkjink'un sa. Kò kitsjáha kjuandaha Ntjaná.

Nk'ie nga ndyjahà Jesu b'i ts'in kinchjanijmí kò já chjine'éhen kjuatéxumoo

⁴¹ Xkí nú incha fi xi cháha Jesu nanki Jerusalem nk'ie nga bitju S'í Pascua. ⁴² Nk'ie nga ja jehe te jo nú Jesu, incha ngji yò at'aha b'a ts'in tjiña n'yáha. ⁴³ Nk'ie nga ja je s'íu, as'ai incha kik'óya ngáha ni'yaha, tunga y'eñahá ndà chí Jesu nanki Jerusalem. Najmi kieke xi cháha nga b'a kits'in. ⁴⁴ Xutà xingisoo rá tjenjihin Jesu incha kitsú. Nku nistjin kits'in n'yá, tunga nk'iehé nga tsangisajihin xutà xinkjin kò xutà xi behe, ⁴⁵ tu najmi kisakúsajihí rá. As'ai kits'ínk'óya ngáha yjohò nanki Jerusalem nga tsangisjai.

⁴⁶ Nistjin xi ma jahan incha kisakúhu Jesu natsihin ninku. Kab'ejñajihin já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui jóo xi tibasínjihu kò tjbásjayahà Jesu. ⁴⁷ Ngayjee xutà xi tít'éhe kama nkjúhun kjuankjintak'un xi tjihin Jesu kò xi nkú ts'in títuya ni xi tichasjayahà. ⁴⁸ Kama nkjúhun xi cháha nk'ie nga kiekehe kò b'a kitsú naaha:

—Ji ntína, ¿á b'a kin'ekohoni? Na'mihí kò an ni xi nkjún tímani nga tbinchisjáihí.

⁴⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿Á an tbinchisjáihinú? ¿A najmi yanú tsa ni'yaha na'mina tjihin nga kúátejña?

⁵⁰ Tunga najmi kamankjihin rá ni xi kitsú Jesu. ⁵¹ As'ai kits'óyakò ngáha xi cháha Nazaret kò kint'é'én tehentehe. Kò naaha y'éñajin animaha ngayjee ni xu'bi. ⁵² Jesu tu nku kisáhà nga kama ng'ayá kò 'yún kama nkjink'un sa. Kisasihin Ntjaná Ntíu kò xutà tá kisasihin.

3

B'i ts'in y'énimí Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Nk'ie nga tjihin t'ion nú nga tibatéxuma ndà tíjun Tiberio Cesar, kò Poncio Pilato tjihin xá ante Judea, kò Herode Atipa tjihin xá ante Galilea, kò Felipe xi ndà nts'e maha Herode tjihin xá ante Iturea kò ante Trakonite, kò Lisania tjihin xá ante Abilina, ² kò Ana kò Caifa xi já na'mi k'akúhu xutà xi ntje Israel tjehehè rá, kui nistjiun Jua xi ntíhi Zacaria maha kint'é ntaha Ntjaná nk'ie nga tjiña ante kixiu. ³ As'ai kikjatsú'ba Jua ngayjee andai ntáje Jordan kò y'énimíhi xutà nga tjihin nga ngjuaikj'áha rá animaha nga saténtá, tu xi kama ndyjat'aha rá ngatitsuhun.

⁴ B'a kama xi nkú ts'in y'é't'a éhen Ntjaná ndà profeta Isaia:

Tínu'yá ntaha nku ndà xi tjkintáya ante kixiu:

“T'endo n'yáha Ntjaná. Tjen naxuu n'yáha.

⁵ Ngayjee xunká xi tjin xincháha ninte,

kò ngayjee ante ng'aya xi tjin n'e sunya.

N'e naxu n'yá tsitin xi tjin,

kò n'e sunya n'yá xi nk'ajnu nk'at'a.

⁶ Kò ngayjee xutà asuntee skue

xi nkú ts'in ts'ínk'ankiná Ntjaná.”

⁷ Kinchjakò Jua xutà xi nibak'úhun, xi mjehe nga saténtá:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuiyúhuu kjuakjahan Ntjaná xi ja tjen tiña? ⁸ Tụ sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'ahá ruu animanuu. Najmi tụ b'a katsú animanuu: “Ntjehe Abraham ñá”, tsa kuixiún. At'ahá an b'a tixinnuu nga santaha kui ndjioi Ntjaná kama ts'ín ma ntjehe Abraham. ⁹ Ichó ja tijná nda nd'ai nga kuáte kjamahá yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun kó chjanik'ajin ajin nd'íu.

¹⁰ As'ai b'a kitsú xuta nga kingjásjaiyaha Jua:

—¿Mí ni xi tjihin nga n'ei jin?

¹¹ B'a kitsú Jua:

—Xi tijnáha jo chinka ndju, katsjáha xi najmi tjihin. Kó xi tjihin nichine, b'a ta kats'ín.

¹² Ta j'ai k'ua já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'ahá já Romá tụ xi saténtáha kó b'i incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿mí nihi xi n'ei jin?

¹³ B'i kitsú Jua:

—Najmi tụ bitjatíúhuu nga chj'achjiú xi nkú nga ts'ín tijná.

¹⁴ Kó k'ua já jun ta kingjásjaiyaha:

—Kó jin, ¿mí nihi xi n'ei?

B'i kitsú Jua:

—Najmi tụ ch'a chju'á kjuayúhuu ni xi tjihin kó najmi tụ chjaninóhoó tsa mí nihi, tsa tụ xi b'a ts'ín sakúhunu tuon. Tsjo katumanuu xi nkú nga tjin tíma chjínuu.

¹⁵ Ngayjee xuta tụ tìncha basehé kó b'i ngán incha kitsú nga kits'innkjink'un: “Kutsa kuihi Jua xi kits'ín nibá Ntjaná.” ¹⁶ Tunga b'ihí kitsú Jua nga kinchjakoyje xuta:

—An ntánijua tibatentákothonuu, tunga kj'uaíhi nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tsuhuna tsa kjenndáya n'úhu ntéhe. Kui xi Espiritu Santo kó nd'í kuaténtákothonuu. ¹⁷ Kui xi nkú joyaha nda xi ts'ín chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'ín chunkohó ra tuniñuhu, tụ xi ts'ínkj'a t'axíhin tuniñu kó xin ts'ínkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuniñu ni'ya njihí, kó k'uéti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kamahá rá kuayáyaha.

¹⁸ B'a ts'ín kinchja Jua, kó nkjin sa kj'ai kjuatéxuma xi kitsjáha xuta nga y'énijmí én nda tsuhu Ntjaná. ¹⁹ Kó ta kinchjatiko nda rej Herode Antipa, at'ahá na Herodia tijnako, kui xi chjuúhun Felipe xi nda nts'e maha Herode, kó ngat'ahá ya ngayjee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode. ²⁰ Tunga ngatentee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode y'esun saha xu'bi. Nubaya kits'ínkjas'en Jua.

B'i ts'ín kiséntá Jesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Kó ni xi kama nk'ie nga tísaténtá ngatentee xuta, ta kiséntá Jesu. Nk'ie nga tinchjako Ntjaná, tsix'á nk'a ján ²² kó nibajenne chji chjihí Espiritu Santo xi nkú joyaha chutuju. Kó kinu'yá nk'a ján nku ntá xi b'i kitsú:

—Ji Ntina, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesu

(Mt. 1:1-17)

²³ Katé rá nú tjihin Jesu nk'ie nga kik'atuts'ihin xáha. Kui xi ntíhi Kuse kitsú xuta. Kuse, kui xi ntíhi Eli. ²⁴ Eli, kui xi ntíhi Matat. Matat, kui xi ntíhi Leví. Leví, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Jana. Jana, kui

xi ntíhí Kuse. ²⁵ Kuse, kui xi ntíhí Matatíā. Matatíā, kui xi ntíhí Amos. Amos, kui xi ntíhí Nahum. Nahum, kui xi ntíhí Esli. Esli, kui xi ntíhí Nagai. ²⁶ Nagai, kui xi ntíhí Mat. Mat, kui xi ntíhí Matatíā. Matatíā, kui xi ntíhí Semei. Semei, kui xi ntíhí Jose. Jose, kui xi ntíhí Juda. ²⁷ Juda, kui xi ntíhí Joana. Joana, kui xi ntíhí Resa. Resa, kui xi ntíhí Zorobabel. Zorobabel, kui xi ntíhí Salatiel. Salatiel, kui xi ntíhí Neri. ²⁸ Neri, kui xi ntíhí Melki. Melki, kui xi ntíhí Adj. Adj, kui xi ntíhí Cosam. Cosam, kui xi ntíhí Elmodam. Elmodam, kui xi ntíhí Er. ²⁹ Er, kui xi ntíhí Josue. Josue, kui xi ntíhí Eliezer. Eliezer, kui xi ntíhí Jorim. Jorim, kui xi ntíhí Matat. ³⁰ Matat, kui xi ntíhí Levi. Levi, kui xi ntíhí Simeon. Simeon, kui xi ntíhí Juda. Juda, kui xi ntíhí Kuse. Kuse, kui xi ntíhí Jonan. Jonan, kui xi ntíhí Eliakim. ³¹ Eliakim, kui xi ntíhí Melea. Melea, kui xi ntíhí Mainan. Mainan, kui xi ntíhí Matata. Matata, kui xi ntíhí Natan. ³² Natan, kui xi ntíhí David. David, kui xi ntíhí Isai. Isai, kui xi ntíhí Obed. Obed, kui xi ntíhí Booz. Booz, kui xi ntíhí Salmon. Salmon, kui xi ntíhí Naason. ³³ Naason, kui xi ntíhí Aminadab. Aminadab, kui xi ntíhí Aram. Aram, kui xi ntíhí Esrom. Esrom, kui xi ntíhí Fares. Fares, kui xi ntíhí Juda. ³⁴ Juda, kui ntíhí Jacob. Jacob, kui xi ntíhí Isaac. Isaac, kui xi ntíhí Abraham. Abraham, kui xi ntíhí Tare. Tare, kui xi ntíhí Nakor. ³⁵ Nakor, kui xi ntíhí Serug. Serug, kui xi ntíhí Ragau. Ragau, kui xi ntíhí Peleg. Peleg, kui xi ntíhí Heber. Heber, kui xi ntíhí Sala. ³⁶ Sala, kui xi ntíhí Cainan. Cainan, kui xi ntíhí Arfaxad. Arfaxad, kui xi ntíhí Sem. Sem, kui xi ntíhí Noe. Noe, kui xi ntíhí Lamec. ³⁷ Lamec, kui xi ntíhí Matusalen. Matusalen, kui xi ntíhí Enoc. Enoc, kui xi ntíhí Jared. Jared, kui xi ntíhí Mahalalel. Mahalalel, kui xi ntíhí Cainan. ³⁸ Cainan, kui ntíhí Enos. Enos, kui xi ntíhí Set. Set, kui xi ntíhí Adan. Adan, kui xi ntíhí Ntíānā.

4

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Kitsejihin ra Jesu Espiritu Santo nk'ie nga nibaha ntáje Jordan, ko Espiritu Santo ngjikoho ante kixiu. ² Yo y'ejna yachán nistjin ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Najmi chumi nihi xi kikjine ngayjee nistjin xu'bo. Askahan kama bjoho. ³ As'ai b'i kitsú ndanindoo nga kinchjako Jesu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíānā, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i ts'in tjit'a xujun ehén Ntíānā: “Najmi nku tutu ninkuon xi ts'in nga b'entu tik'un xuta.”

⁵ As'ai ngjikoho ndanindoo nku asunntu tjenki nk'a. Kutjuhú yo tsakúyjehe má batéxuma já rej xi tjin asuntee ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen nga kuatexumaihi ngayjee naxinantá xu'bi ko kjuachánka xi tjihin. At'aha an kik'aina ko tsjaha xi kama mjena nga tsjaha. ⁷ Tsa kuisinkunch'int'aní nga chanjkjúní, kama ts'i ngayjee niu.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a ts'in tjit'a ehén Ntíānā: “Chanjkjún Ntíānā, kui xi Ntíāhi maha ko nkuhú kui kúnú'yá'éhín.”

⁹ As'ai ngjikoho ndanindoo nanki Jerusalem. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha ninku ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíānā, chjanikj'aniki yjohi. ¹⁰ At'aha b'a titsu xujun ehén Ntíānā:

Ntjaná k'u'éxá ntítsjehe xi má nga kúhin kō kuasehi.

¹¹ Kjesíntjenya ntsjahi tū xi ndaha nku ndjio najmi saténkiki tsukui.

¹² B'i kitsú Jesu:

—Kō b'a tā ts'ín tjtí'a éhen Ntjaná: “Najmi tū ji chjut'ayák'uin Ntjaná, kui xi Ntjahí maha.”

¹³ Nk'ie nga jet'aha ndanindoo ngayjee ni xi kikjut'ayák'unkohō Jesu, as'ai ngi t'axíhin chuba nistjin.

B'i ts'ín kik'atuts'ihín xáha Jesu

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ As'ai kik'óya ngáha Jesu ante Galilea nga kitsejihin rá Espiritu Santo, kō ngayjee xuta xi tjin tiña yō nda ts'ín kinchjanijmíyaha rá. ¹⁵ Tsakúya xki ni'ya sinagoga xi tjin yō, kō ngayjee xuta nda ts'ín kikihe.

B'i ts'ín najmi kin'ekjáhín Jesu

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ As'ai tsichu nanki Nazaret má nga kama chá. Nku xuatu tjihin jas'en ni'ya sinagoga xi nkú ts'ín tíjña niyáha. Yō kits'inya éhen Ntjaná. ¹⁷ Kik'aihi xujun éhen Ntjaná xi y'é't'a nda profeta Isaia. As'ai kikjexínka xujun kō kisakúhu má nga b'i ts'ín tjtí'a:

¹⁸ Espirituhu Ntjaná tíjñajinna at'aha Ntjaná kitsjá xána, tū xi k'uenijmíhi rá xuta x'an én tsetse xi nda tsu.

Ntjaná kits'ín nibána,

tū xi xínyaha rá xuta xi kjintuyá'yún nga kama ndáihí,

nga kjex'ánkia tunkun xuta ka,

nga ts'ín ndáihí xuta xi un tibehe,

¹⁹ kō nga k'uenijmíhi xuta nga nd'ai kuakúchji Ntjaná kjuandaha.

²⁰ As'ai kingjákjōya ngáha xujun kō kitsjáha nda xi basehe ni'ya sinagoga. Y'ejña. Ngayjee xuta xi tjintu yō tū nku tsasentáhá rá. ²¹ As'ai b'i kitsú nga kinchja:

—Nd'ai nginkun kuitjusun éhen Ntjaná xi kuanu'yó ei.

²² Ngayjee xuta nda ts'ín kinchjayane Jesu kō incha kama nkjühun rá én tsjo tsu xi tsitju ts'a. B'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿A najmi kuihí ndai xi ntíhi Kuse?

²³ B'i tā kitsú Jesu:

—Be nga b'a kuixínnú xi nkú tsu én xi nchja xuta: “Ji nda chjinenki, ji ma tjun n'enkihí yjohí”, kō tā be nga b'a kuixíún: “Ni xi kinu'yái nga kin'ei Capernaum, kui nihi xi tā n'ei ei nankihí.”

²⁴ Kō b'i tā kitsú:

—Kjuaxi ni xi tíxinnū. Ndaha nku nda profeta najmi nda ts'ín n'ekjáhín nankihí. ²⁵ Kjuaxi nga nkjin maha jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tjin Israel nistjin nga y'ejña nda profeta Elia, nk'ie nga kis'echjá nk'a ján nga najmi tā kik'aha ts'í jan nú masen tjihin kō nk'ie nga tū xí chánkahá kjintía xi kis'e ngayjee asuntee. ²⁶ Ndaha tsa b'a kama, tunga najmi kin'ekjisehé rá ndaha nku jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tjin yō, nku tutuhú tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi y'ejña Sarepta, nanki xi tiña maha nanki Sidon. ²⁷ Kō tā nkjin maha xuta xi k'uhun ch'in fentujnu xi tjin Israel nistjin nga y'ejña nda profeta Eliseo, tunga ndahá nku najmi kama nkíhi, nku tutuhú Naman, nda xi ante Siria nibáha.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é ni xu'bi, ngayjee xuta xi tjintu aya ni'ya sinagoga tū ni xí kama kjahán rá. ²⁹ As'ai incha tsisintjen kō kik'onsje

Jesu natsin nantio. Incha ngjiko santaha má nk'antjaihi asunntu tjenki xi kamandasún nankiu, tu xi yo kjaník'antjaihi. ³⁰ Tunga j'ajin masehén ra Jesu xuto nga ngji.

B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda xi tijnajihin nku ndaninda
(Mr. 1:21-28)

³¹ As'ai ngji Jesu nanki Capernaum, nanki xi tijnajihin ante Galilea. Yo tsakúyaha xuta éhen Ntjaná nga nistjin nkjún. ³² Kama nkjúhún xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha kinchja xi nkúhu tsa xá tjihin. ³³ Ko aya ni'ya sinagoga xi tijná yo kab'ejnajihin xuta nku nda xi tijnajihin nku ndaninda. Kui xi yún nkjún kikjintáya nga b'i kitsú:

³⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿Á ja kjuái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntjaná.

³⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindo:

—Xu sin n'ei ko tijusjehihin ndo!

As'ai ndanindo kikjaník'a ndo t'anankiu nginkun ngayjee xuta ko najmi kits'in'uhún nga tsitjujihin. ³⁶ Tu ni xí kama nkjúhún ra ngatentee xuta ko b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Mí én chánkaha xu'bi? Tjihin nga'yún ndo nga batéxumaha jánindo ko nt'é'éhen nga m'osje.

³⁷ Ngayjee ante xi tjin tiña yo tu xí kichubanijmíyaha ni Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nch'yaha Pedro
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ As'ai tsisintjen Jesu ko tsitju ni'ya sinagoga nga ngji ni'yaha Simon. Kui chubo ch'in kjijnako na nch'yaha Simon. Tu xí tímahá ra ch'in ko b'a kik'ihin Jesu tsa ts'innkihi tachjúun. ³⁹ As'ai kingjénstenne Jesu tachjúun ko tsanka tjennki ch'iun. Kindyjajihin ch'iun ko tjen'yún tsisintjehén nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Nk'ie nga ja ngjintjai ts'iu, ngayjee xuta xi tjihin xuta un xi kj'ai kj'ai ch'in xi k'uhún, kui xi incha j'aikoho Jesu ko Jesu kingjenne ntsja nga nkúnkú xuta uun ko kits'innkihi. ⁴¹ Ko nkjin ta maha xuta xi tsitjujihin jánindo. B'a kitsú jánindo nga kikjintáya:

—ji xi ntíhi Ntjaná!

Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindo. Najmi kitsjantehe tsa kuinchja, at'aha incha be nga Jesu xi kits'in nibáha Ntjaná.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énjimi éhen Ntjaná
(Mr. 1:35-39)

⁴² Nk'ie nga ja kama seen, tsitju Jesu nga ngji nku ante t'axín tiya. Tunga tsangisjaihi ra xuta, ko nk'ie nga incha tsichu má xi tjeheh síjña Jesu, kama mjehe nga ts'ínkasín'yún tu xi najmi ngjuaihi. ⁴³ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjihin nga ta k'uenjimihi xuta nantia xingisoo én nda tsuhu Ntjaná xi tsu nga Ntjaná tibatéxuma. At'aha kui xá kin'e nibáhana.

⁴⁴ Ja kamo, ngjik'iénjimi Jesu éhen Ntjaná xki ni'ya sinagoga xi tjin ante Judea.

5

B'i ts'in kinchjaha Jesu ja ni'yakuya xi tjuhun
(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Nku niyá nk'ie nga síjña Jesu andai ntáchak'un xi 'mi Genesaret, j'aitsehé ra xuta xi mjehe kuasínñujuhú éhen Ntíaná. ² Kikie Jesu jo tsutsu xi kjintu tiya andai ntáchak'uun, at'aha ja kabitjujen já tsuba tjió nga tìncha bané na'yaha. ³ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu, yá xi ts'e Simon, kó tsankihí nga ts'ín t'axín íchí tsutsuu andai ntáchak'uun. Y'eññaya Jesu yóo nga tsakúyaha xuta éhen Ntíaná.

⁴ Nga ja kamaha nga kinchja, as'ai kinchjako Simon:

—T'inkoi tsutsuu má nankaha ntáchak'uun. Yo chjanik'o na'yanuu tu xi sakúhunuu tjió.

⁵ B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, nku nistjen kamjei na'yaní. Ndaha nku tjió najmi kafit'aní. Tunga jihí xi b'a túbixín, kui nga kfin kjanik'áhana na'yoo.

⁶ Nk'ie nga ja b'a kits'in jóo, tu ni xí nkjihín tjió kisakúhu nga santaha xí mjehé stíya na'yaha. ⁷ As'ai kinchjaha já xinkjín xi tìncha tsutsu xinkuu tu xi kj'uaínsinkohó ra. J'ai jóo kó kits'íntse susun nga joo tsutsuu kó íchí mahá ndyjahá nga ngjuaijinní. ⁸ Nk'ie nga kikie Simon Pedro niu, tsasinkúnch'in nginkun Jesu kó b'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntia, t'eññaní, at'aha xi nkúhu an, ngatitsuhún ts'ian.

⁹ B'a kitsú at'aha kitsankjún Simon kó ngayjee já xi tjenkohó tu ngat'aha tjió nkjún xi kisakúhu. ¹⁰ B'a ta kamaha Santiago kó Jua xi jáha Zebedeo maha, xi ta tjenko Simon. Tunga b'ihí kitsú Jesu nga kinchjako Simon:

—Najmi tu binkjuin. Nd'ai ch'atuts'ihín ri nga xuta nubai.

¹¹ Nk'ie nga incha j'aiko tsutsuu andai ntóo, incha y'éntuyje ni xi tjihín yo kó kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Ni xi kama, nk'ie nga tijná Jesu nku nanki íchí xi tjin yo, tu j'aihí nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Nk'ie nga kikie Jesu, tsasinkúnch'int'aha kó kinchjantjai yjohó:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

¹³ As'ai kingjénne ntsja Jesu nda uun kó b'i kitsúhu nga kits'ínko:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubó tsitjuxihín ch'ihín ndo. ¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi. T'ihínkúchjihí yjohí nda na'miu kó tjein chje xi nkú ts'in y'éñña Moise at'aha ja kama jei, tu xi skué kixíhi xuta nga ja kamanda ngáhani.

¹⁵ Ndaha tsa b'a tsu Jesu, tunga tu sahá 'yún kiya sa. Nkjín nkjún xuta xi f'aisehé tu xi kuasínñujuhú ra kó tu xi kama nkíhi ra, at'aha ch'in k'uhun. ¹⁶ Tunga máha Jesu, ante kixi xi tjin yo fi nga fi t'axín. Yo kinchjako Ntíaná.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi najmi ma fi
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Nku nistjin nk'ie nga túbakúya Jesu, yo ta kab'entu já fariseo kó já xi bakúya kjuatéxumoo xi nibaha nga ngúsuhun ante Galilea, ante Judea kó nanki Jerusalem. Kis'eñña chji nga'yuhun Ntíaná ajihín Jesu nga

kits'innkih xuta un kui chubo. ¹⁸ Tu j'aihi k'ua ja xi kab'anganki nku nda nga kjisun nachahan, xi najmi ma fi. Mjehe joo nga kjuas'enko nda uun aya ni'yo0 ko nguajña nginkun Jesu kai. ¹⁹ Tunga najmi kisaku nyahá ra xi nkú ts'in kjuas'enkoho, at'aha katsehe xuta yo. Kui nga incha ngiyajnuhu nk'a ni'yo0 ko incha kikjexin nku te ni xi kjinehe ni'yo0. Yo kits'in nibájen nda uun nga kjiya nachan ts'ihin ra. Kits'in nibájen santa nkúhu nga j'aingjáña kamasehen ayoo xi tjehe nginkun Jesu.

²⁰ Nk'ie nga kiekie Jesu nga s'ejihin joo yaha kui, as'ai kinchjako nda uun: —Ji nda xinkjían, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

²¹ As'ai kik'atuts'ihin ja chjine'éhen kjuatéxumoo ko ja fariseo nga b'i ts'in kits'innkjink'un: “¿Yá ndaha xu'bi? Najmi tibenkjún Ntíaná nga b'a ts'in tinchja. At'aha nku tutuhú Ntíaná xi maha ts'innnyjat'aha ngatitsuhun xuta.”

²² Tunga kamankjihin ra Jesu ni xi tíncha ts'innkjink'un joo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'in tín'enkjink'uhunnu? ²³ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjehe xi kama xihin ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein ko titsutjai”? ²⁴ Tunga mjehe na nga choo nga Ntíhi Ndax'iun tíña ngajoho Ntíaná asuntej xi má nga kama ts'innnyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Ji tinchjakoho. Tisintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

²⁵ As'ai nginkun ngatentee xuta tjehe yún tsisintjehén nda uun, jak'á nachan xi kjijñasun ko tits'intsjo ts'ihin ra Ntíaná nga ngji ngáha ni'yaha.

²⁶ Kama nkjühun ngayjee xuta ko kits'intsjoho Ntíaná. Tu ni xi kit-sankjühun nga b'i incha kitsúhu xinkjin:

—Kjuankjún xi kjuaxihi kuayaá nd'ai.

*B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)*

²⁷ Nk'ie nga ja kama, as'ai tsitju Jesu ko kiekie nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha ja Roma, xi Levi 'mi. Kui xi kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á. Jesu b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

²⁸ As'ai tsisintjehe Levi, y'éntuyje ni xi tjihin yo ko kitsjennkih Jesu.

²⁹ Ni'yaha Levi kits'ihin Jesu nku s'í chánka ko nkjin nkjún ja xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha ja Roma ko kj'ai sa xuta kab'entut'ákohe yámixo.

³⁰ Tunga ja fariseo ko ja chjine'éhen kjuatéxumoo b'a incha kitsúhu ja ni'yakuyaha Jesu nga y'ésiko:

—¿Á ja xi f'áchjintjaihi ch'á ko ja xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumoo tíchinekohonu ko tí'yukohonu?

³¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xuta xi uhun machjéhen ja chjinenki, najmi xi ndaha. ³² Najmi xuta xi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha tu xi nguajik'áha ra animaha.

*B'i ts'in kitsúya Jesu nkje tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyaha
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)*

³³ As'ai b'i incha kitsúhu joo Jesu:

—Nkjín niya b'entu kjintía ko nchjako Ntíaná ja ni'yakuyaha Jua Bautista, ko b'a ta ts'in ja ni'yakuyaha ja fariseo. Tunga máha xi ts'i, incha kjine ko 'bi.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjíntujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tíjñajin saha nda bixoon? ³⁵ Tunga kujichúhú nístjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kujichú nístjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

³⁶ Kó b'i ts'ín ta y'éjña chubayaha:

—Najmi tjín xi batet'a nku te najyun tsetse ko b'estit'akoho nku najyun chá. Tsa b'a ts'ín, najmi tu nku najyun tsetse batsun. Ta najmi b'akjáha xinkjín najyuu nga s'estiya. ³⁷ Kó ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsún tsa tjabaxín. ³⁸ Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

³⁹ Kó najmi tjín xi 'bi binu chá, tsa tu sa binu tsetsehé ts'ín mje ngá. At'aha b'a tsu nga xi chóo xi 'yún nda.

6

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nístjin nkjúun

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Nku xuatu tíf'a Jesu má nga tjíntje tuniñu. As'ai já ni'yakuyáha incha kikje'yún tuniñu ko incha kits'intjiya ntsja nga kikjine. ² As'ai k'ua já fariseo b'a kitsúhu:

—¿Á ni xi tjíña nkjúhun ra kjuatéxumoo nga nístjin nkjúun tín'ehenu?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'ín David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntjaná ko kikjine ninkuan nkjún xi tjíntu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Kikjine niu ko ta kitsjáha já xi tjenkoho.

⁵ Kó b'a ta kitsúhu:

—Ntíhi Nda'xíun batéxumaha santaha ko nístjin nkjúun.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ni xi kama nga kj'ai xuatu ngáha, jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko tsakúya. Yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja kixi. ⁷ Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo kikuntá 'ma Jesu, tu xi skuéhe tsa ts'ínkihi ndo nga nístjin nkjúun ko b'a ts'ín sakúhu ra má tindyajihín Jesu. ⁸ Tunga behé Jesu ni xi tíncha ts'ínkjink'un jóo. As'ai kinchjako nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisíntjein ko tisinjñai yo kamaseen.

Tsintjen ndo ko tsasinjña kamaseen. ⁹ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Nku ni kuasjáyanuu. ¿Mí nihi xi ma n'e nga nístjin nkjúun? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

¹⁰ As'ai tsasehe ngayjee já xi kabinchadáihí ko b'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

B'a kits'ín ndo ko kamanda ntsja. ¹¹ Tunga máha já xu'bo, tu ni xi kama kjahán ra ko b'i ngján kinchjanijmíyako xinkjín mí nihi xi kama ts'íhín Jesu.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Kj'ai nístjin ngáha ngji nchjako Ntjaná Jesu má tjíña nku asuntu tjenki. Nku nístjen kik'aha yo nga kinchjako Ntjaná. ¹³ Nk'ie nga ja kama

ndzjeen, kinchjaha xuta ni'yakuyaha. Te jo maha ja xi j'ajin. Ja postru kitsuhu joo.

¹⁴ Kui xu'bi ja te jo xi j'ajin Jesu: Simon, xi kitsja j'ahin nga ta Pedro k'un, ko Andre, xi nda nts'e Pedro maha, Santiago, Jua, Felipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Toma, Santiago xi ntih Alfeo, Simon xi mako ja xi mjehe ts'in nda'ih na'xinanta Israel, ¹⁶ Juda xi ntih Santiago, ko Juda Iscariote ya xi askahan kits'inkjas'en Jesu.

B'i ts'in kama njakunehe xuta Jesu

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ As'ai nibajenko Jesu joo ko j'ai sinjha'yun nku ante sunya. Yo kama njaku nkjin xuta ni'yakuyaha ko nkjin nkjun xuta xi nibaha ngayjee nanki xi tin ante Judea ko xi tin andaihi nanki Jerusalem ko ante xi tina maha nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui xi j'aisinjuhuh Jesu ko tu xi kama nki yaha ra xi kuhun ch'in. ¹⁸ Ko xuta xi un tibehe nga tintujihin janindoo ta kama nda'ih. ¹⁹ Ngayjee xuta mjehe nga ts'in ko Jesu, at'aha nga'yun xi bitujihin. Kui nga'yun xi ts'innkiko ho ra ngayjee xuta.

B'i ts'in kitsuya Jesu ya xutaha xi nda tin ts'e nginkun Ntiana

(Mt. 5:1-12)

²⁰ As'ai tsasehe Jesu xuta ni'yakuyaha ko b'i kitsuhu:

—A b'a nda tihin ts'ajun xi najmi tinnuu kjuanchina xi kama 'yun k'un, at'aha jun xi tintsubajiun ma batexuma Ntiana.

²¹ A b'a nda tihin ts'ajun xi tima bjohonuu nd'ai, at'aha jun xi k'uanki kama ngahanuu.

A b'a nda tihin ts'ajun xi tich'ihinu nd'ai, at'aha jun xi chajnu ngahanu.

²² A b'a nda tihin ts'ajun xi ts'in unkiehenuu xuta, nk'ie nga najmi sasihin jun xuta, nk'ie nga ch'on kuitsunuu ko nga kinchjayanenuu xi nkú joyaha tsa jun xi ch'onk'un at'aha Ntini Ndaxiun yankiu. ²³ Tsjo katumanuu kui nistjin ko katsejihinnuu kjuatsjo, at'aha 'yun tse chji xi nekjohon ndjiojmi jan. At'aha ntje chaha xuta xu'bo b'a ta ch'on kits'ihin ja profeta xi kis'e nistjin nk'ie.

²⁴ Tunga nima ru n'ehenu xi nchinó, at'aha ja tin'ekjohon kjuatsjonuu.

²⁵ Nima ru n'ehenu xi kitse sisinnuu nd'ai, at'aha kama bjo ngahanuu.

Nima ru n'ehenu xi tichajnu nd'ai, at'aha k'ue nusin nusinnuu ko ch'iu.

²⁶ Nima ru n'ehenu nk'ie nga ngatentee xuta nda ts'in kinchjayanenuu, at'aha b'a ta nda ts'in kinchjajane ntje chaha xuta xu'bo ja profeta tsank'a xi kis'e nistjin nk'ie.

B'i ts'in tsakuya Jesu nku n'ekaa xi ch'on tits'inná

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Tunga maha jun xi tibasinnjunu, b'a tininnuu. N'etjo xuta kontranuu. Nda n'oho xuta xi unkienuu. ²⁸ Xi ch'on kuitsunuu, nda t'ihuun. Nk'ie nga chubakoo Ntiana, chubantjo xuta xi ch'on tits'innuu. ²⁹ Tsa tin xi k'onjihin nku tsahi, tjeihin ko xinkuu. Ko tsa tin xi k'j'ahi chinkantsjahi, tjenntehi nga katjiko ko chinkahi. ³⁰ Tu yaha ni xi kuankihi tsa mi nihi, tjeihin. Ko tsa tin xi nguaiko ni xi ts'i, najmi tu ji n'enisih ri. ³¹ Xi nku ts'in mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'oho xuta xi k'jai.

³² Tsa n'etjo xi tjo ho jun, ta mi kjuandaha xi tin'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta ts'in tjo ho xinkjin. ³³ Ko tsa nda n'oho xi nda tits'innuu, ta mi kjuandaha xi tin'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta incha ts'in. ³⁴ Ko

tsa n'ekienyohoo xi behe k'un nga tsjá ngajoya ngáhanuu, ¿mí kjuandaha xi t'n'o? Santaha ko xuta ngatitsuun ts'ínkienyaha xinkjín ko kuyá ngajoya ngáha.

³⁵ Tunga máha jun, n'etjé xuta kontrañuu, n'ohoo ni xi nda, ko n'ekienyo nga najmi tu chuyó tsa k'uaí ngajoya ngáhanuu. B'a ts'in tse chíj n'ekjáihin ruu ko kuichúmo ntíhí Ntíaná xi tíjña nk'a ján. At'aha kui xi nda ts'ínko ndaha tsa xi ch'onk'uun ko xi najmi tsjáha máb'achjíhí nga nda t'n'eko. ³⁶ Kui nga katuma nímahanuu xuta xingisoo xi nkú ts'in Nq'minuu ma nímaha xuta.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta

(Mt. 7:1-5)

³⁷ Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi k'jái. B'a ta ts'in Ntíaná najmi ts'ínnijénuu. Najmi tu n'ohoo kjuá xuta xi k'jái. B'a ta ts'in Ntíaná najmi ts'ínnuu kjuá. N'endyjat'o ko Ntíaná ta ts'ínnndyjat'anuu. ³⁸ Tjon ko Ntíaná tsjá sisinnuu. Ts'íintse susun ko xí k'uétsujneyáhá tsanuu. Xí ngjuai ndzjontjáihí kama. Chubá xi n'e chjón nga k'uo, ta kui xi k'uachubako ngáhanuu Ntíaná nga tsjánuu.

³⁹ Ko b'i ta ts'in tsakúya Jesu nga y'éjña chubaya:

—¿A kamahá ra nku nda ka kuakú niyáha k'jái nda ka? ¿A najmi kuixuntuyáhá nku tixa nga joo? ⁴⁰ Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu. Tunga nga ja kfet'aha ni xi t'bangiya, b'a ta ts'in kamahá xi nkúhu nda maestruhu.

⁴¹ ¿Nkú ts'in jí tichasehe ri stjé xi kjinkihi tunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi títs'in ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuín? ⁴² Tsa najmi tíyai yáxu'ba xi kjinki ts'í, ¿nkú ts'in b'a k'úihin ri nda nts'ei: “Nda nts'é, k'uaíntení nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkuín”? T'n'ei ni xi ts'in xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntíaná ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuín, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xuta

(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ Najmi yá tu xi nda bjaha tu xi najmi nda, ko ta ndaha yá tu xi najmi nda bjaha tu xi nda. ⁴⁴ Tu xi bjaha nga nkúnkú yá tu xi tjín, kui xi bakúchji xi nkú k'un yá tuu. At'aha najmi ajin na'yoo s'e tu higo ko ta ndaha najmi ajin na'yá ntsje s'e tuntsjajé. ⁴⁵ Nku nda xi nda, ni nda xi tíjñajin animaha b'asje. Nku nda xi ch'onk'un, ni ch'onk'un xi tíjñajin animaha b'asje. At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui ní nihi xi bitju ts'a.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ ¿Á: “Nda maestrú, nda maestrú”, tí'mihinú nga najmi t'n'ehenu ni xi t'bakuyánú? ⁴⁷ Xinyanuu yá xi nkú joyaha xi f'aisena ko nt'é énná ko ts'intjusun. ⁴⁸ Kui xi b'a joyaha nku nda xi nanka tsakján ko naxi y'éyanjikoho tuts'in ni'yaha nga kits'ínnda. Nk'ie nga kama 'yún ntáje, 'yún j'aik'íehé ni'yoo. Tunga najmi j'ajniyáhá ra, at'aha naxi kamandasún.

⁴⁹ Tunga máha xi nt'é énná ko najmi ts'intjusun, kui xi b'a joyaha nku nda xi tu asun t'anankiuhú kits'ínndasún ni'yaha nga najmi y'éyanji. Nk'ie nga 'yún j'aisatéhe ntáje ni'yoo, tu tjen'yún tsijnehé ko tu xihí ní kis'ejña.

7

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nda musuhu nku nda jun k'aku
(Mt. 8:5-13)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchjako xuta, as'ai ngji nanki Capernaum. ² Yo tjña nku nda jun k'aku Roma xi tjñaha nku nda musu xi tjo nkjuhun, xi kijña un ko ja ma kuayáhá. ³ Nk'ie nga kint'é nda jun k'aku ni xi tits'in Jesu, kits'inkjisehe k'ua jáchá xi tjihin xá ajihin xuta judio, tu xi kuankihí ra Jesu nga kj'uai ts'innkihi nda musuhu. ⁴ As'ai incha j'aisehe Jesu ko tsankintjái nda juun nga b'a incha kitsú:

—Nda animaha ndo. Machjéhen nga kuisinkoi. ⁵ At'aha tjoho xutaná ko santaha nku ni'ya sinagoga kits'innani.

⁶ As'ai ngjiko Jesu jóo. Tunga nk'iehé nga ja incha tsichu tiña ni'yaha nda juun, k'ua já xi nda nchjako nda juun kits'inkjisehe Jesu tu xi b'a kuitsuhu ra:

—B'i títuhi nda jun k'aku: Ji nda ntja, najmi tu n'estihí yjohi, at'aha najmi an tsuhuna tsa ni'yaná kuitjás'ein. ⁷ Kui kjuaha nga ta najmi kama tak'an kjuáisehera. Tu b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma. ⁸ At'aha xi nkúhu an, tjñana xi batéxumana ko ta tjinna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: “T'in”, xihin nku, as'ai fi. Ko tsa: “Nibái”, xihin kj'ai, as'ai nibá. Ko tsa nku nda musuna: “N'eí kui nií”, xihin, as'ai ts'in.

⁹ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kits'in nibá nda juun, kama nkjuhun ko kits'ink'ótjiya nga kinchjako xuta nkjin xi tjenko:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjehen ra najmi kje sakújinna xi b'i ts'in s'ejihin an xi nkú ts'in s'ejihin ndai.

¹⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha já xi kits'inkji nda jun k'aku, ja nda ngáha nda musu nga incha j'ai.

B'i ts'in kits'inkj'áiyaha Jesu ntihí nku tachjuun xi ja k'ien x'ihin

¹¹ Nk'ie nga ja kama, as'ai ngji Jesu nanki ichí xi 'mi Nain nga tjenko ts'ihin já ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta. ¹² Nk'ie nga ja tsichu tiña Jesu má nga bitjas'ehen raá nankiu, kkie nga ntí nku tutuhu nku tachjuun xi ja k'ien x'ihin tincha fingjáyani xuta. Nkjin nkjún xuta nantja xi tjin yo xi tjenkoho tachjuun. ¹³ Nk'ie nga kkie Nda Ntjaná tachjuun, kama nimaha ko b'a kitsúhu:

—Najmi tu chí.

¹⁴ As'ai ngjise tiñaha kaxo ko kits'inko. Tsincha'yún já xi y'anganki kaxo. As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ndati, ji tinchjako. ¡Tisintjein!

¹⁵ As'ai y'eña kutu nda xi ja ka'mee kai ko kinchja. Kits'inkjas'en ngáha Jesu ndo aya ntsja naaha. ¹⁶ Kitsankjún ngayjee xuta ko kits'intsjoho Ntjaná nga b'i kitsúhu xinkjín:

—Nku nda profeta chánka ja kuitjujinná.

Ko b'a ta kitsú ya:

—Ntjaná ja kj'uaisinko xutaha.

¹⁷ Kinu'yá ni xi kits'in Jesu ngayjee ante Judea ko ngayjee ante xi tjindai yo.

B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista
(Mt. 11:2-6)

18 Jua Bautista ta kint'é ngayjee ni xu'bi, at'aha ja ni'yakuyaha kitsuyaha. As'ai kinchjaha jo ja ni'yakuyaha 19 ko kits'inkjisehe Jesu tu xi ngjuaingjajiyaha ra nga bi kuitsuhu: "¿A ji nda xi tjihin nga k'uaí? ¿A ra chuyaha ri k'já ndaha?" 20 Nk'ie nga j'ai jóo má tjíña Jesu, bi incha kitsúhu:

—Jua Bautista kuats'in nibáni nga chajiyahi: "¿A ji rú nda xi tjihin nga k'uaí? ¿A ra chuya rú ri k'já ndaha?"

21 Ta kuihi chubo kits'innkihi Jesu nkjin xuta xi k'uhun ch'in, xi un tibehe ko xi tjintujihin janindo, ko kits'in nga kama chjhi nkjin xuta ka. 22 As'ai b'a kitsúhu jóo:

—Tankink'inyohoo Jua ni xi kuayo ko ni xi kuanu'yó ei. Tíma chjhi xi kaha. Xi najmi ma fi tincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu timanda. Tint'é xi stayaha. Tíf'áyaha xi ja k'ien. Tís'enijmíhi én nda tsuhu Ntjaná xi x'ahan. 23 ¡Nda tjin ts'e xi najmi tjin ni xi ts'inch'ohoo nga tsjénnkina!

*B'i ts'in kinchjanjmíyaha Jesu Jua Bautista
(Mt. 11:7-19)*

24 Nk'ie nga ja ngji ja ni'yakuyaha Jua Bautista, as'ai bi kitsú Jesu nga kinchjanjmíyaha Jua:

—¿Mí nihi xi tsankinsenkjúhuun ante kixiu? ¿A nku yáxa xi títs'ink'ajnihi ntjo? 25 Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankinsohoo? ¿A nku nda xi ya najyun tsjo tjin? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un ko xi nda ts'in tjintu, ni'yaha ní ja rej tjintu. 26 Tunga, ¿mí nihi xi tsankinsenkjúhuun? ¿A nku nda profeta? Johon, kui. An b'a tixinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin ja profeta.

27 Jua tinchjanjmíyaha ni xi tjit'a xujun éhen Ntjaná: Tít's'inkjía nda chjine'éenna tu xi ngjuai títjuhun ri. K'uénda títjun niyáhi.

28 An b'a tixinnuu. Ndaha nku xuta xi tjin asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichi má batéxuma Ntjaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

29 Ngayjee xuta ko santaha ja xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha ja Roma, nk'ie nga kint'é éhen Jesu, b'a incha kitsú nga naxu ts'in Ntjaná. At'aha kui xi kits'in yu nga kiaténtá nk'ie nga tsaténtá Jua xuta. 30 Tunga ja fariseohó ko ja chjine'éhen kjuatéxumoo najmi kiaténtá. B'a ts'in ta kuihi y'éch'ohoo ra yjohoo ni xi y'énda Ntjaná nga tsjáha. 31 B'i kitsú ya Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjin nd'ai? ¿Yá xi b'a joyaha xuta xu'bi? 32 Kui xi b'a joyaha ja asti xi b'entu niyátée ko kjintáyaha xinkjin nga b'a incha tsu: "Nk'ie nga kin'ekjanej yanaxu, ¿a najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisej suun nusin, ¿a najmi kich'ihinu?"

33 At'aha nk'ie nga j'ai Jua Bautista, yejña kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: "Ndaninda tjíñajihin", tsixiún. 34 Askahan j'ai ngá Ntíhi Nda'x'jun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá bixín ngó: "Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako ja xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha ja Roma ko ja xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo." 35 Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntjaná nk'ie nga tíyaha ni xi títs'in.

B'i kama nk'ie nga ngji Jesu ni'yaha nku nda fariseo

36 As'ai nku nda fariseo b'a kitsúhu Jesu nga ngjuai kjineko ho niñu. Ngji Jesu ni'yaha ndo ko yejñat'a yámixo. 37 As'ai nku tachjuún ngatitsun xi ta tjíña nanki xu'bo kint'é nga niñu tíkine Jesu ni'yaha nda fariseo. As'ai

j'aiko nku lubata ndjio chji xi t́inchaḥa ntá sinjne. ³⁸Tíkjintáhá ts'íhin nga j'aik'iejñat'a tsuku Jesu ko ntánkun tsanéjnukoḥo. As'ai ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukoḥo sjai Jesu ko kíkjexu'ba ko kík'onjnuhú ntá sinjne.

³⁹Nk'ie nga kíkíe ni xu'bjí ndá fariseo xi tsankíhí Jesu nga kj'uaí kjinekoḥo niñu, b'í ts'ín kits'ínkjink'un: "Tsa kjuaxi nga nku ndá profeta ndai, skuḗ rā yá ḥaḥa xi títs'ínkoḥo ko mí xutaha niu, at'aha ngatitsuhún ts'ín tachjúun."

⁴⁰As'ai b'í kitsú Jesu:

—Ji Simon, nku ni mjena xínyaha.

B'a kitsú ndo:

—Chubai, ndá maestru.

⁴¹B'í kitsú Jesu:

—Jo já kitsjehen toḥon nku ndá xi ts'ínkienya toon. Nku xi kitsjehen un unchan toontaba ko nku xi kitsjehen cháte. ⁴²Nk'ie nga najmi be jóo nkú ts'ín k'u'échj́hí ndo at'aha najmi tj́hín toon, as'ai kin'endyjat'aha nga joo ni xi tjeḥen. Kui nga t'inyahaní, čmá xi kui já xi joo 'yún tjo saḥa ndá xi ts'ínkienya toon?

⁴³B'a kitsú Simon:

—Nda xi 'yún tse kin'endyjat'aha, xian.

B'í kitsú Jesu:

—B'a tj́in ni xi kuakixín.

⁴⁴As'ai tsase Jesu má sijña tachjúun ko b'a ta kitsúhu Simon:

—čA t́yai tachj́in? An kjúáikjas'en ni'yahí ko najmi kuak'ainí ntánijua xi kuanejnúhuna tsuká. Tunga máha tachj́in, ntánkun kuakanéjnukoḥo tsuká ko ntsjaku kuats'ínxijnukoḥo. ⁴⁵Najmi kuachjuxu'baní tsa kuasuniñaní nk'ie nga kjúá ni'yahí, tunga tachj́in santa nkúhu nga kuas'en najmi tichú mahá nga t́kjexu'ba tsuká. ⁴⁶Najmi kuich'onjnuihí seti nintaká, tunga tachj́in ntá sinjne kuak'onjnuhú tsuká. ⁴⁷Kui nga b'a t́xihin ra. Ja kama ndyjat'aha ngayjee ngatitsun nkjún xi tj́hín, at'aha 'yún tse kjuatjo kuakakúchji. Tunga xuta xi ichí n'endyjat'aha, kui xi ichí kjuatjo bakúchji.

⁴⁸As'ai b'a kitsúhu tachjúun:

—Ja kama ndyjat'ahi jéhi.

⁴⁹As'ai já xi kab'entut'ákoḥo yámixo b'a incha kitsúhu xinkj́in:

—čYá ndáha xu'bjí nga santaha ngatitsun mahá rā ts'ínndyjat'aha?

⁵⁰Jesu b'í kitsú yaha tachjúun:

—At'aha kuas'ejihin nga Ntjáná kits'ín nibána, kui nga kuan'ek'ankihi ri. T'inndai ko kas'ehi kjuajyu.

8

Kui jminchj́in xi ta kitsjennkíhí Jesu

¹Ja kamoó, as'ai ngjí Jesu nga kíkjatsú'ba xkí nanki i xi tj́in yo ko xi xixihí. Y'énijmí ko kitsúya nga Ntjáná xi batéxuma. Kitsjenkoḥo já postru xi te joo ²ko k'ua jminchj́in xi kits'ínkíhí ko xi kík'onsje jáninda xi tj́intuj́hin. Tjenjihín jminchj́in María xi ta 'mí Magdalena, xi tsitjújhin yatu jáninda, ³ko Juana chjuúhun Chuza, ndá xi ts'ínxát'aha ndá rej Herode Antipa, ko Susana ko nkjin sa jminchj́in xi tsasinko Jesu nga kitsjáha ni xi tj́hín.

*B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndá xi tsaténdzjo xujmá
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)*

⁴ Kama ñjakú ñkjún xuta xi incha tsitju nankihí nga j'aisehe Jesu. As'ai tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

⁵ —Nku nda ngjiténdzjo xujmáha. Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai tsisinne ko nisee incha kikjine xujmá xu'bo. ⁶ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga jasu, as'ai kixi at'aha kindyjat'aha ntánijua. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjantehe nga nda saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Kui xi jasu ko tu xí tsehé kitsjá. Nkúnkú xujmóo kitsjá santaha unchan nyá sa.

Ko 'yún kinchja Jesu nga b'i kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxínñju katasínñju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya
(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ As'ai já ni'yakuyaha incha kingjásjaiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña chubayoo. ¹⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainnu nga kamankjinnu ni xi 'ma tijná ts'e xi nkú ts'in batexuma Ntíaná. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuéhé, ko ndaha tsa kuásínñju tunga najmi kamankjihín ra.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'ínkjáihín xuta éhen Ntíaná
(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ B'i tsuhu ra én xi kuak'iejná chubaya. Xujmóo, kui xi nkú joyaha éhen Ntíaná. ¹² Xujmá xi tsixuntu andai niyóo, kui xutaha xi nt'é éen, as'ai nibá ndanindoo ko kjexín én xi ja tijnajin animaha xuta xu'bo tu xi najmi s'ejhín ra éen ko b'a ts'in najmi n'ek'ankihi.

¹³ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutaha xi nt'é éen ko tsjo ts'in ts'ínkjáihín tunga najmi 'yúhún tjihín kjama. Kutjuhú s'ejhín Ntíaná ko nk'ie nga chjut'ayák'un, ts'in t'axihín yjoho éen.

¹⁴ Xujmá xi tsixuntu ngá ajin na'yóo, kui xutaha xi nt'é éen tunga ni xi tjihín asuntee s'entaha ra, ko mjehe kjuanchinóo ko kjuatsjo xi tjin asuntee. B'a ts'in najmi sakuntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá çan.

¹⁵ Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nda animaha ko kixi tjintuyáha. Basínñjuhu éen ko b'a joyaha xujmá xi tsjá çan xi nda, at'aha ndjá tijncha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen
(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Najmi tjin xi b'éti nku nd'í ko as'ai b'é'makoho nku ni ko tsa b'éjñanki kinte nathan kamo. B'éjña nk'a ní, tu xi s'e ndzehen ra xuta xi kjuas'ehen ayoo. ¹⁷ At'aha ngayjee ni xi 'ma tijná nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejña chji. Ko ngayjee ni xi najmi tijná chji nd'ai, kuichú nistjin nga çá ko kuitju chji. ¹⁸ Kui nga 'yún nda tasínñjuhunu ni xi tínu'yó. At'aha xi mjehe nga kamankjihín, k'uai saha. Tunga xi najmi ts'ínsihín nga kamankjihín, chjú'aha santaha ni xi titsu nga kamankjihín kai.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ As'ai naaha ko já nts'e Jesu j'aisehe, tunga najmi kamahá tsichusehe at'aha katsehe xuta yo. ²⁰ As'ai tjin xi b'a kitsúhu Jesu:

—Naahi ko já nts'ei kabincha natsin ján. Mje rúhu skuéhi.

21 B'i kitsú Jesu:

—Xi basínñjühü éhen Ntjáná kò ts'íntjusun, kui xutaha xi nána kò já nts'é.

B'i ts'ín kits'ínk'íjyu Jesu ntjo kò ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 Nku niyá jas'enko Jesu já ni'yakuyáha nku tsutsu kò b'a kitsú:

—Tjián ngabantá xinkuhü ntáchak'uun.

As'ai incha ngji. 23 Tunga nk'iehé nga tijncha f'atikjá ntóo, tñ kis'efehé Jesu. As'ai kamajín ntáchak'uun nku ntjo xi tñ xí 'yúhún kò jas'ehen ntánijua tsutsu. B'a kama xi ja ngjuajjinnntí yóo kama. 24 As'ai já ni'yakuyóo incha ngji ts'ínkj'áha Jesu kò b'i kitsúhu:

—ji ndá maestru, ndá maestru! ja kuayáá ej ni!

As'ai tsisintjen Jesu kò ndjá kinchjako ntjo kò t'éhen ntáchak'uun. Kitsjenjyú ntjo kò kis'e jyujyu. 25 B'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á najmi s'ejihinnu Ntjáná?

Kitsankjún kò kama nkjúhün jóo kò b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bí nga santaha kò ntjo kò ntáchak'uun batéxumaha kò nt'é'éhen?

B'i ts'ín kits'ín ndáhi Jesu nku nda xi tjíntujihín jánindoó

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

26 As'ai incha tsichu nankihí xutá Gerasá, nanki xi tijná ngabantá ntáchak'uun, xi tjeheñ ankjín ante Galilea. 27 Nk'ie nga tsitjuen Jesu tsutsu, as'ai j'aik'úhün nku nda xi yó nankihí. Ndaninda tijnajihín ndó. Kui xi ja nd'ai nkjún najmi tá bjaha najyun kò tá ndaha najmi b'ejñaya ni'ya. Tñ ajin tsjóohó b'ejña. 28 Nk'ie nga kikié Jesu, tsasinkúnch'int'aha kò kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntjá nku tutu xi tijná nk'a jáñ, ¿mí nihi xi tjínkóhi an? Tíbankihi nga najmi tñ 'bainí kjuanjma.

29 B'a ts'ín kinchjā ndó, at'aha Jesu b'a kitsúhu ndanindoó nga kuitjuihín. Ja tñ xí nd'aihí kò yaha nga tijnajihín ndó ndanindoó. Tá nda tsa n'úkicha s'e'yúnkóho ndó. Tñ nkú kjetiyahá ni xi s'e'yúnkóho. As'ai ndanindoó fikoó má nga najmi ch'a tjin.

30 As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú ndanindoó:

—Legion 'miní.

B'a kitsú at'aha mihi jánindoó tjíntujihín. 31 As'ai incha tsankihí Jesu nga najmi tñ ts'ínkjihí ante ch'on chuun má nga un skuéhe. 32 Xi tjeheñ nku asunntu tjenki nkjin nkjún chinka tijncha kjine jña. As'ai jánindoó tsankihí Jesu nga tsjantehe nga ngjuajkjas'enjihín chínko, kò kitsjá kjuá Jesu. 33 Incha tsitjuihín ndó jánindoó nga incha ngjikjas'enjihín chínko. Tsangatsanka chínko nga kikjaníkj'antjai yjohó má nk'antjaihi yó kò tsixuntujín ntáchak'uun. Yó jesunjin ntá.

34 Máha já xi tijncha kunntá chínko, nk'ie nga kikié ni xi kamoó, incha tsanka. Ngji tsúyaha xutá xi tjin ajin nantio kò andai nantio. 35 As'ai incha j'aisehe xutá ni xi kamoó. J'ai má tijná Jesu kò kikié nga kab'ejñat'a sjai Jesu nda xi tsitjuihín jánindoó. Ja yja ngáha najyun kò ja nda jeje ngáha. Incha kitsankjún jóo. 36 Já xi kikié ni xi kamoó incha kitsúyaha xutá xingisoo xi nkú ts'ín kamandaha nda xi tsitjuihín jánindoó. 37 As'ai ngayjee xutá nantia xi tjin nanki Gerasá tsankihí Jesu nga kuitju ngáha

yo, at'aha tu ni xi incha kitsankjúhún. As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko kik'óya ngáha.

³⁸ Máha nda xi tsitjújihin jánindoo, mjehe nga tsjénkkihí Jesu ko tsankihí kjuá. Tunga tsasín niyáhá ra Jesu. B'i kitsúhu:

³⁹ —T'in ngáhani ni'yahí ko tixínyai ngayjee ni xi kuats'ínkoho Ntjáná. As'ai ngji ndo ko kitsúya ngayjee ajin nantio ngatentee ni xi kits'ínkoho Jesu.

*B'i ts'in kits'ínkkihí Jesu nku takjín ko nku tachjuún
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)*

⁴⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha Jesu ngabantá xinkuu, tsjo ts'in kits'ínkjáihín xuta nkjiun, at'aha ngatentee tüncha kuyáha. ⁴¹ As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhu ni'ya sinagoga. Kui xi tsasinkúnch'int'aha Jesu ko tsankihí nga ngjuai ni'yaha, ⁴² at'aha takjín nku tutuhu xi tjihín te jo nú ja tí'me.

Nk'ie nga tífi Jesu yo, íxí tíasinne'yúhún ra xuta nkjin xi tjenkkihí. ⁴³ Ta tjenjihín xuta nkjiun nku tachjuún xi tjihín te jo nú nga jní títs'ínk'iehehén. Já chjinenki kits'ínkjehe ngayjee ni xi tjihín. Ndahe nku najmi kama ha kits'ínkkihí. ⁴⁴ Kui tachjuún xi nibaha astun Jesu ko kits'ínko tuts'in najyuhún. Ta kuihi chubó tjen'yún kitikjáyahá ra jnú. ⁴⁵ As'ai b'ahá kitsú Jesu:

—¿Yá xi kuats'ínkoha?

Tunga ndaha nku najmi kits'ínkie yjoho. As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, xuta nkjiun tíasinne'yíhin ko b'i ngján tüncha tsuniñaihi.

⁴⁶ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjín xi kuats'ínkoha, at'aha ndzjen kamana nga kuitjujin nga'yúnna.

⁴⁷ Máha tachjuún, nk'ie nga kiekie nga najmi kama tsanka 'ma, as'ai íxí ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkúnch'int'aha Jesu. Nginkun ngatentee xuta kitsúya mí kjuaha nga kits'ínkoho najyuhún Jesu ko xi nkú ts'in ta kuihi chubó kama nkíhí. ⁴⁸ B'i kitsúhu Jesu tachjuún:

—Ji ntína, at'aha kuas'ejihin nga Ntjáná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in.

⁴⁹ Nk'ie nga b'a ta títsuhu Jesu, tu j'aihí nku nda xi nibaha ni'yaha nda k'akuhu ni'ya sinagoga ko b'a kitsúhu:

—Ja k'uen takjihin. Najmi ta n'estihí ri nda maestru.

⁵⁰ Tunga nk'ie nga kint'é Jesu niu, as'ai b'i kitsúhu ndo:

—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an ko kama nkíhí takjihin.

⁵¹ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha ndo, najmi kitsjante tsa kj'ai xi kjuas'enko ayoo, tu Pedro sahá, Jua, Santiago, ko na'mihí ko naaha takjín. ⁵² Kui chubó ngayjee xuta xi kama ñjakú yo tüncha kjintá ko tüncha ts'inbat'a takjín, tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Najmi tu ch'íu. Najmi ka'me takjín. Tu kjifehé.

⁵³ Tsajnukiehe xuta, at'aha incha be nga ja ka'me takjín. ⁵⁴ Tunga Jesu jakj'á ntsja takjín ko b'i kitsúhu:

—Takjín, tísintjein.

⁵⁵ As'ai j'áya ngáha ra takjín ko tjen'yún tsisintjehén. B'a kitsú Jesu nga k'uaihí nichine takjín. ⁵⁶ Tu ni xi kama nkjúhún ra xi cháha takjín, tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha ni xi kamoo.

9

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uénijmí
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Kinchja njaha Jesu já ni'yakuyá xi te johō ko kitsjáha nga'yún nga nga-johō Jesu kamaha jóo k'onsje jáninda xi t'jintujihin xuta ko nga ts'ínkijhi ch'in xi k'uhun xuta. ² Kits'ínkji tu xi incha k'uénijmíhi nga Ntjaná ja tibatéxuma ko nga ts'ínkijhi xuta xi uhun. ³ B'i kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi ch'o nga n'oo niyá. Najmi tu ch'o yánise, ta ndaha tsa, ta ndaha ninkuan, ta ndaha toon, ko ta ndaha najmi tu ch'o jo 'yún najyun. ⁴ Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tintsubo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ⁵ Tsa tjin má najmi n'ekjálnu, tu sahá tjtusjo nanki xu'bo ko t'etsujno ndyjo tsuku, tu xi b'a ts'in kuakúchjihinu nga tjehe jé xuta xu'bo.

⁶ As'ai tsitju jóo nga incha ngji ngayjee nanki xi tjin yo. Y'énijmí én nda tsuhu Ntjaná ko kits'ínkijhi xuta un xi tjin tu má xi tjehe ni.

B'i ts'in kits'innkink'un Herode Antipa ngat'a ts'e Jesu
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Nda rej Herode Antipa kint'é ngayjee ni xi tít's'in Jesu ko ndaha najmi be nkú ts'in ts'innkink'un ngat'a ts'e yáha Jesu. At'aha tjin xi b'a kitsú nga Jua Bautista xi ja j'áya ngáha ra ngabayoo, ⁸ ko tjin ngá xi b'a kitsú nga nda profeta Elia ja j'ai ngáha, ko kj'ai ngá xi b'a kitsú nga ja j'áya ngáha ra ngabayoo nku nda profeta xi y'ejña nistjin nk'ie. ⁹ Tunga máha Herode, b'i kitsú:

—An kitsja kjuá nga kitikjá nintaku Jua. Tunga, zyá ndaha xu'bj yo ni ma, xi b'i ts'in tint'e éhen?

Kui nga mjehe ra Herode skuéhe Jesu.

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi un mij
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha já postru, incha kitsúya tentehe Jesu ni xi kits'in. As'ai Jesu ngjiko t'axin suba jóo nku ante má najmi ch'a tjin, xi tiña maha nanki xi 'mi Betsaida. ¹¹ Tunga incha kiekehé ra xuta ko kitsjennkijhi. Jesu nda ts'in kits'ínkjálhin xuto ko kinchjanijmíyaha Ntjaná, xi nkú ts'in batéxuma, ko kits'ínkijhi xi uhun. ¹² Nk'ie nga ja tíma ngxun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjin dai ei nga ts'ínkj'a nistjen ko katangisjái nichine, at'aha ante kixihí ei.

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine xuta.

B'a kitsú jóo:

—Un ichí maha ninkuan xi kich'ai ko jo ichí tjo. ¿A ra kuankín ch'atse níj nichine xi kjine ngayjee xuta nkjiun?

¹⁴ At'aha ma ra un mij já xi kabincha yo. Tunga b'ihí kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Nkú ma tsa cháte cháte n'ek'a stúun xinkjin xuto nga n'ek'iéntu.

¹⁵ B'a incha kits'in já ni'yakuyóo ko ngayjee xuta incha y'entu. ¹⁶ As'ai jakj'a Jesu ninkuan xi uun ko tjo xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntjaná. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'ínndzjo ngáha ra xuta nkjiun. ¹⁷ Ngatentee xuto incha kikjine

niyu santa nkúhu nga incha kitse sisihin. As'ai j'áiya ninkuan xi ts'ankiy. Te jo nisín kamaha.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntjaná kits'in nibáha ngajoho
(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ Nku niyá ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyáha ko nk'ie nga tínchjako Ntjaná, as'ai b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi títsu xuta nga an?

¹⁹ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjín xi b'a tíncha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a tíncha tsu nga ji xi Elia. Kó tjín ngá xi b'a tíncha tsu nga ja j'áiya ngáha rá ngabayoo nku nda profeta xi y'eña nistjin nk'ie.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kó jun, ¿yá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

²¹ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga tu xí najmi ch'ahá xi kuitsuyaha kui éin.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien
(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²² B'i kitsú ya:

—Tjihin nga un nkjún skuehe Ntíhi Ndax'iun. Jáchá xi tjihin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'ínkjáihin. N'ek'ien, tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha rá ngabayoo.

²³ As'ai kinchjako ngayjee xuta nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, ngayje nistjin kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjénnkina. ²⁴ At'aha xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úéña t'ík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tungá xi kuayá ngat'ana, kui xi tu sahá n'ek'anki. ²⁵ ¿At'aha mí xi chjíhi rá tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjín asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha?

²⁶ Kui nga tsa tjín xi kama subaha rá an ko éna, b'a ta ts'in ta kama subaha Ntíhi Ndax'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga kj'uaíko kjuachánkaha ko kjuachánkaha Na'mihi ko kjuachánkaha ntítsjehe. ²⁷ Kjuaxi ni xi tixinnuu. K'ua xi tíncha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue nga batéxuma Ntjaná.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Askahan nk'ie nga j'a xi nkú ma jin nistjin nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kinchja t'axihin Pedro, Jua ko Santiago. Ngjinji nku asunntu tjenki nga ngji nchjako Ntjaná. ²⁹ Nk'ie nga tínchjako Ntjaná, tu kik'óntjaiyaha sénnistjihin Jesu ko taba xúxú kama najyuhun ko tsat'ai. ³⁰ Kó tu kama chjhi jo já xi tínchjanjmíko Jesu, kui xi Moise ko Elia. ³¹ Katsendaihi rá kjuachánkaha Ntjaná ko tíncha nchjanjmíyaha ngabaya xi as'ai sakúhú rá Jesu nanki Jerusalen.

³² Máha Pedro ko já xi kab'entukoho, tu ni xí tíncha ma nijnáha rá, tunga y'entu t'ík'uhún ko incha kieke kjuachánkaha Jesu ko já xi jo kabinchakoho. ³³ Nk'ie nga ja tíncha fi t'axín ngáha rá Jesu já xi joo, as'ai kinchja Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tjihin nga ei kuintsu**ub**ahaná! Tụ sahá n'endai jan ni'ya yántsụ, nku xi kama ts'i kọ nku xi kama ts'e Moise kọ nku xi kama ts'e Eliá.

B'a kitsú Pedro nga ndaha kui najmi be ni xi kinchja. ³⁴ Nk'ie nga b'a ta títuhu Pedro, tụ nkuhú ninti j'ai ts'innk'íéhen jóo kọ incha kitsankjún nk'ie nga kitsjennéhe ninti. ³⁵ Kinu'yá ajin ninti nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'bj xi Ntína xi j'ajján. Tasinñjuhu.

³⁶ Nk'ie nga ja kinu'yá nto, incha kikié nga síña suba ngáha Jesu. Najmi kinchjanjímíyaha jóo niu. Ndaha nku najmi kitsúyaha kui nistjin xu'bo ni xi incha kikié.

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda chí xi tijnajihin ndanindoo

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga incha nibajen ngáha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta j'aik'já niyáha Jesu. ³⁸ As'ai 'yún kinchja nku nda xi tjenjihin xuta nkjiun nga b'a kitsúhu Jesu:

—Ji nda maestru, tbankihi nga chaseihi ichi nda china. At'aha ntí nku tutuna maha. ³⁹ Kui xi fas'enjihin nku ndaninda kọ tjen'yún ts'ínkjintáyahá ra. B'étsujneyáha kọ xú b'asje ts'a. Ja tít'sín'un nkjún kọ tụ 'yaha fi t'axihin. ⁴⁰ Ja kuakankihí já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Já b'a 'yún ichi s'ejihin ra Ntíaná xuta xi tjihin nd'ai kọ ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjihin nga kúatejnajinnu kọ ts'in chúkjuanu? Nibákoí nda chíhi ei.

⁴² Nk'ie nga ja tifi nda chíu má síña Jesu, as'ai ndanindoo kikjaník'áha t'anankiu kọ tụ xí y'etsujneyáhá ra. Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo. Kits'in ndáhi nda chíu kọ kits'ínkjas'en ngáha ra na'mihi.

⁴³ Ngayjee xuta tụ ni xí kama nkjún ra kjuachánkaha Ntíaná.

B'i ts'in ta kitsúyaha ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nk'ie nga tinja ma nkjún ngayjee xuta ni xi tít'sín Jesu, ⁴⁴ as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—'Yún nda tasinñju ni xi xinnu. Ntíhi Ndax'iun n'ekjas'en aya ntsja xuta.

⁴⁵ Tunga najmi kamankjihin ra já ni'yakuyóo én xu'bi, at'aha najmi kik'aintehe nga kamankjihin. Najmi kama ya k'un kingjásjaiyaha Jesu nkú tsuhu ra éen.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ As'ai já ni'yakuyóo kinchjanjímíyaha yá xi 'yún nk'a tjen ajihin. ⁴⁷ Tunga kamankjihin ra Jesu ni xi tinchja animaha jóo. As'ai jak'já nku nda chí, tsasinñat'aha yjoho ⁴⁸ kọ b'a kitsú:

—Xi ngajona ts'ínkjáihin ra nda chí, kui xi an tít'sínkjáinna. Kọ xi ts'ínkjáinna, kui xi ta tít'sínkjáihin xi kits'in nibána. At'aha xi 'yún kinte tjen ajinnu, kui xi 'yún nk'a tjen.

B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji nda maestru, kiyaj nga nku nda ngajohi tím'osjehe jánindo. Tunga kik'iech'ohó ri, at'aha najmi ñá tjenkoná.

⁵⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'óho. At'aha xi najmi tífi kontraná, kui xi ñá makoná.

B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu Santiago ko Jua

⁵¹ Nk'ie nga ja tsichu tiña nistjin nga tjihin nga ngjuainji ngáha Jesu nk'a ján, as'ai ngayjehe k'un tsasin niyá nga ngji nanki Jerusalen. ⁵² Kits'ínkji tíjuhun yjohó k'ua já xi ts'e. Kui xi incha ngji nku nanki ichi xi tíñajihin ante Samariá tu xi k'uéndaha rá ante Jesu. ⁵³ Tunga xuta Samariá xi tjihin yo najmi kits'ínkjáihin, at'aha incha kieke nga tu ni xi mjehé rá Jesu ngjuai nanki Jerusalen.

⁵⁴ Nk'ie kieke ni já ni'yakuyá Santiago ko Jua, as'ai b'i incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿a mjehi nga kuinchi nga nibájen nd'í nk'a ján tu xi ts'ínkjehe xuta xu'bi?

⁵⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jóo ngat'aha ni xi incha kitsú. ⁵⁶ As'ai incha ngji kj'ai nanki.

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehe tsjénkihi

(Mt. 8:18-22)

⁵⁷ Nk'ie nga tincha ts'in niyá, as'ai nku nda b'a kitsúhu Jesu:

—Tsjénkihi tu má xi tjehe ni nga k'úin.

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi tjin ngijnóo tjihin tixa ngijo ko nisee tjihin nuba, tunga Ntíhi Ndax'iun najmi tjihin má nga kama kjuájñasun nintaku.

⁵⁹ As'ai kinchjako kj'ai nda:

—Tsjénkini ji.

B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, k'uaintení nga tjun kfinngjayánja na'mina.

⁶⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'eñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjayanji suba xuta k'ien xinkjin. Tunga máha ji, t'ink'ienimí nga ja tibatéxuma Ntíaná.

⁶¹ B'a kitsú ya kj'ai nda:

—Ji nda maestru, tsjénkihi, tunga tjenntehéní nga tjun ma kfin xinyaha xuta xi tjin ni'yaná nga ja tífia.

⁶² B'i kitsú Jesu:

—Xi mjehe tsénkina ko as'ai kuasenji astun nga ts'in ni xi nkaha, kui xi najmi tsuhu rá má batéxuma Ntíaná.

10

B'i ts'in kits'ínkji Jesu já xi cháte ko kan joo

¹ Askahan tá j'ájin Nda Ntíaná cháte ko kan jo já. Jo jo kits'ínk'a xinkjin nga kits'ínkji tíjuhun yjohó ngayjee nanki ko ante xi má nga tjihin nga kj'ua askahan. ² B'i kitsúhu jóo:

—Xuta xi tjin b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'inxájin ni. Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntje. ³ Tankiún. Tits'ínkjinuú xi nkú joyaha chutsanka ajihin nañá kjan. ⁴ Najmi tu ch'o tsa, ko tá ndaha toon, ko tá ndaha tjabaxinnté. Ko najmi tu bincha'yún nga súniñoho xuta aya niyóo.

⁵ 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku ni'ya, tjun súniño. “Kjuajyu kas'e ni'ya xu'bjí”, tixiún. ⁶ Tsa tjíntu yo xuta xi tjihin kjuajyu, kjuajyu xi tí'boo s'ejñaha. Tunga tsa najmi, k'oo'yak'un ngáhanuu kjuajyu xi tí'boo. ⁷ Najmi tu xki ni'ya binimo. Nkuhú ni'ya tintsu'boo nga chinoo ko s'iu ni xi k'uaínuu. At'aha já xi ts'ínxá tjihin kixi nga kama chjhi.

⁸ 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki, tsa nda ts'in ts'ínkjáinnuu xuta xi tjín yo, chinoo ni xi k'uéjñat'anuu. ⁹ N'enkihūu xuta un xi tjín yo ko: “Ja 'yún tiña tññanuu Ntjaná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tixiún. ¹⁰ Tunga tsa kuitjás'oon nku nanki ko tsa najmi nda ts'in ts'ínkjáinnuu xuta xi tjín yo, tankiún ajin nantio ko b'a tixiún: ¹¹ “Santaha ndyjhohō nankinuu xi kafajnu tsukují tíb'etsujnei. Tunga tjihín ni nga choo ni xu'bjí. Ja 'yún tiña tññanuu Ntjaná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tixiún. ¹² An b'a tixinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skue saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáihin éhen
(Mt. 11:20-24)

¹³ 'Nimá rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! 'Nimá rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kieke kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjik'áha ra animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. ¹⁴ Tunga nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

¹⁵ 'Kō jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chanjúnnuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankinjoon.

¹⁶ As'ai b'i kitsúhu Jesu já xi tít'sínkji:

—Xuta xi tibasínñjunuu, kui xi an tibasínñjuna. Xi tít'sín t'axínnuu, kui xi an tít'sín t'axínna. Kō xi tít'sín t'axínna, kui xi tít'sín t'axín xi kits'in nibána.

B'i ts'in kik'óya ngáha já xi cháte ko kan joo

¹⁷ Tsjo nkjún tijncha maha já xi cháte ko kan joo nga kik'óya ngáha. B'a incha kitsú:

—Ji nda maestru, ngajohi kichubai ko santaha jánindo ko kint'é'enni.

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, kieke nga tsijne ndanindo xi nkú joyaha nku nd'ich'on nga nibaha nk'a ján. ¹⁹ An ja kitsjanuu nga'yún xi má nga kuisinno ye ko chándayá, ko nga n'e nganoho ngayje nga'yún xi tjihin nda kontra. Najmi tjín ni xi ts'ín'unnuu. ²⁰ Tunga najmi tu tsjohó manuu at'aha tsa jánindo nt'é'ennuu. Tsjo ní katumanuu at'aha ja tjintut'á j'áinnuu ndjiojmi ján.

B'i ts'in tsakúchji kjuatsjoho Jesu

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Tā kuihi chūbo j'aijihin Jesu kjuatsjo xi kitsjáha Espiritu Santo. B'i kitsú:

—An tít'sintsjoho, Na'mi, Ntja xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha y'eña chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí ni xi kik'ieña 'maihi já nkjink'uun ko já xi mankjihin ni xi tjín. Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'in kama tsjohi.

²² 'Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a be yáha ntú, tu nkuhú Na'miu xi be. Najmi ch'a be yáha Na'miu, tu nkuhú Ntú xi be. Kō xuta xi mjehe Ntú nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skue Na'miu.

23 **As'ai** kits'ínk'ótjiya Jesu nga tsasehe já ni'yakuyáha kō b'í kitsú t'axíhin:

—Á b'a nda tjíhin ts'e xi tibe ni xi tíyo. 24 **At'aha** an b'a tixinnu nga nkjin já profeta kō já rei xi kis'e nistjin nk'ie incha kama mjehe nga skue ni xi tíyo nd'ai, tunga najmi kíkíehé. Kama mjehe nga kúint'é ni xi tínu'yó nd'ai, tunga najmi kint'éhé.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi nibá Samariá xi nda tjíyaha

25 Nku niyá nku nda maestrūhū kjuatéxumoo ngjikjut'ayák'un Jesu. B'a kitsú nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿mí ni xi tjíhin nga ts'ian tu xi sakúhuna nga kúátejña tík'un síán?

26 **B'í** kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tjí't'a kjuatéxumoo? ¿Nkú n'e n'eyai?

27 **B'a** kitsú ndo:

—“N'etjói Ntíaná xi Ntiahí maha ngayjee animahi kō ngayjee nga'yíhin. N'etjói xi nkú ts'ín tinchin kō xi nkú ts'ín n'enkjíntak'uin. Kō n'etjói xutahí xi nkú nga ts'ín tjohi yjohí.”

28 **B'í** kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi kuachubai. B'a n'ei kō kúinchun tík'uin.

29 **Tunga** mjehe rá ndo kjuakúchji nga naxu síjña nginkun Ntíaná. Kui nga b'a kitsúhu:

—¿Yá xi xutana ma?

30 **As'ai** b'í kitsú Jesu:

—Nku nda tsitju nanki Jerusalen nga tífjen niyá xi fi nanki Jerico kō tu já ndyjéhé kiséjin. Kui xi kikje'áha santaha najyun xi yja, kik'íehé nga íxí kits'ínk'ienyahá kō incha ngji jóo. 31 Tu yohó ta nibájen nku nda ná'mi, tunga nk'íehé nga kíkíe nda uun, j'at'a niyáha. 32 Ta j'ai ante xu'bo nku nda xi ta ts'ínxát'a nínku. Nk'ie nga kíkíe nda uun, ta j'at'a niyáha.

33 **Tunga** nkúhú nda xi nibá Samariá xi tít'sín niyá ta j'ai má kjijña nda uun. Nk'ie nga kíkíe ndo, kama nímaha. 34 J'aise tíhaha kō kits'ínkíhí má kama uhun ndo. Kik'onjnuhu seti kō binu kō kik'ontikjájnuhu najyun má uhun. **As'ai** ta kuihi chu xi tjenko kits'ínk'íesun nda uun. Ngjiko ni'ya má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'ín niyá kō yo kikuhun. 35 Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga ja tífi nda xi nabá Samariá, ts'asje jo toon denario kō kitsjáha nda xi ts'e ni'yoó nga b'a kitsúhu: “Chaseihí íchí ndai. Ngayjee ni xi n'echjén sai, k'uechjhi nk'ie nga kjúái ngáhana.”

36 **Nda** tjin. Nk'ie nga nga jaan jái xi kíkíe nda xi kiséjin já ndyjé, ¿yá xi mahi ji nga xutaha ndo kits'ín ma yjoho?

37 **B'a** kitsú ndo:

—Nda xi tsase nímaha ndo.

As'ai b'í kitsú Jesu:

—T'in, b'a ta n'ei kō ji.

B'í ts'ín tsichutsubek'ún Jesu Marta kō Mariá

38 **As'ai** kits'ínndjuú niyáha Jesu kō tsichu nku nanki íchí. Xi tjehe yo nku tachjuún xi 'mí Marta kits'ínkjáíhin ni'yaha. 39 **Mariá** 'mí ná nichja Marta. Kui xi y'ejñat'a sjai Jesu nga tibasínjuhū ni xi tinchja. 40 **Tunga** kas'entahá rá Marta xá nkjún xi tít'sín. **As'ai** j'aik'úhun Jesu kō b'a kitsúhu:

—Ji chá maestru, ¿a najmi nkjún mahi nga takjín nichja kab'éne subana ngatentee xóo? B'a t'ihin nga katasinkona.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Marta, Marta, kas'entaha ri ko tifa nusihin yjohi ni nkjún xi t'n'ei.
⁴² Tunga nkuhú maha ni xi 'yún machjén. Mariá kaf'ájin ni xi ndoo ko najmi ch'a xi kjé'aha.

11

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in chubakaá Ntjaná
(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nku niyá nk'ie nga Jesu tínchjako Ntjaná, b'a kitsúhu nku nda já ni'yakuyáha nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntjaná:

—Ji nda maestru, takúyani xi nkú ts'in t'ihin nga chubakaá Ntjaná, xi nkú ts'in ta Jua tsakúyaha já ni'yakuyáha.

² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, b'i tixíún:
Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,
katenkjúhin xuta.

Tatexumani.

³ Tjenni nd'ai nichine xi machjénni.

⁴ N'endyjat'ani ngatitsunni,

xi nkú ts'in jin ta n'endyjat'aihi xi ch'on ts'inni.

Najmi tu 'bainte nga kuijnejin nga chjút'ayák'unni.

⁵ B'i ta kitsú ya Jesu:

—K'úejñaha raá tsa tjin xi tijnaha nku nda amigo xi kuichúshe masen nistjen nga b'a kuitsúhu: “Ji nda, n'ek'ieyani ichi ni xi ts'inkjén xi kj'uaisena. ⁶ At'aha nku nda amigoná kj'uaisena xi kjin kanibáha ko najmi tjinna ni xi tsjaha.” ⁷ Tsa b'a ts'jin, nda xinkuu xi tijná aya ján najmi b'a kuitsúhu: “Najmi tu n'estini. Ja tichja ankjuo ko ntina ja kjintusúnkona kamo. Najmi ta ma bisintjehenna nga tsjaha ni xi tibinchi.” ⁸ An b'a tixinnuu. Ndaha tsa najmi kuisintjen nga tsjaha ni xi tibanki ndo at'aha nda amigohó maha, tunga kuisintjehén at'aha kjuasti títsjá ndo ko tsjaha ngayjee ni xi machjéhen.

⁹ Ko an b'a ta tixinnuu. Tinchíú, ko Ntjaná tsjánuu. Tinchísjo, ko sakúnuu. N'ekjano ankjuo, ko chjux'ánuu. ¹⁰ At'aha ngatentee xi banki ts'inkjáhín. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'inkjane ankjuo chjux'áha. ¹¹ ¿A tjin ajinnuu xi tí'mi na'mi xi tu yehé tsjaha ntíhi nk'ie nga tjió kuankihí? ¹² Tsa ch'óo kuanki ntíhi, ¿a tu chándayáha tsjaha? ¹³ Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohoo ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minnuu xi tijná ndjiojmi ján 'yún tsjá saha Espiritu Santo xuta xi kuankihí?

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu ndaninda Beelzebu
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴ Nk'ie nga tím'osje Jesu nku ndaninda xi kits'in nima'aha nku nda, askahan nga tsitju ndanindoo, kama kinchja ndo. Tu ni xi kama nkjúhún ra xuta. ¹⁵ Tunga tjihín xi b'a incha kitsú:

—Nga'yúhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhu jánindoo tím'osjekoho ndai jánindoo.

16 Tjín ngá xi kikjut'ayák'un Jesu ko tsankihí nga ts'íin nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha. 17 Tunga behé Jesu ni xi tít's'ínnkink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjintu má batéxuma nku nda rei ta kuihi fi kontraha xinkjín, ta kuihi incha ngjuá tiya nankihí. Ndzjoya xi nkuhú ni'ya tjintu tsa ts'ínstiko xinkjín. 18 B'a ta ts'ín tjíña ts'e ndanindoo. Tsa Satana ta kuihi ngjuai kontra subaha yjoho, ¿nkú ts'ín tse kuichúkujaaha ra nga kuatéxuma? B'a tíxian at'aha b'a tibixiún nga nga'yúhún ndaninda Beelzebu tím'osjékohona jánindoo. 19 Ko tsa nga'yúhún ndaninda Beelzebu tím'osjékohona jánindoo, tibixiún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a ts'ín ta kuihi jóo bakúchji nga najmi naxu tjintuyánuu. 20 Tunga tsa nga'yúhún Ntíaná tím'osjékohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntíaná.

21 'Nk'ie nga nku nda xi 'yún tjíhin nga'yún tjíndaha yjoho nga kjaán ko tókuntá ni'yaha, najmi ch'a xi kama ts'íinko ni xi tjintuhu. 22 Tunga tsa f'ai nku xi 'yún tjín saha nga'yún nga kui, ts'íin nganaha ko kje'áha ngayjee ni xi ts'ínchjén nga kján. As'ai bakj'á ni xi tjintu ayoo. 23 Xi najmi an makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tí'áyakona, kui xi tibaténdzjo.

*B'i ts'ín kinchjanimíyaha Jesu ni xi maha xuta
(Mt. 12:43-45)*

24 'Nk'ie nga nku ndaninda bitjujihin nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'íinkj'áiya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, as'ai b'a tsu: “Tú sahá kfin ngáhana ni'yaná má tsítja.” 25 Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kichjuchá ko ja tjinda ni'yoo nga f'aise ngáha ra. 26 As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihin ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'ín b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun.

27 Nk'ie nga b'a títsu Jesu, as'ai kikjintáya nku tachjuún xi síjñajihin xuta nkjin:

—j'Á b'a nda tjíhin ts'e tachjuún xi kitsihin ji ko kits'íncháha ri!

28 B'i kitsú Jesu:

—j'Á ní b'a nda tjíhin ts'e xuta xi basínñjuhu ra éhen Ntíaná ko ts'íntjusun!

*B'i ts'ín kinchjanimíyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)*

29 Nk'ie nga ja kama ñjakú nkjún sa xuta, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Ch'onk'un xuta xi tjín nd'ai. Kjuankjún incha mjehe skue, tunga najmi sakúhu ra kjuankjún. Tú ni xi kamat'aihin nda profeta Jona nk'ie, tú kuihi kjuankjún xi s'ejña chjihí xuta xi tjín nd'ai. 30 At'aha xi nkú ts'ín kits'ínchjén Ntíaná Jona nga kitsjáha éhen xuta nanki Ninive, b'a ta ts'ín ts'íinchjén Ntíhi Ndax'iún nga tsjáha éhen xuta xi tjín nd'ai.

31 'Nareina xi tsatéxuma nanki Saba kuísíntjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'íinkokjuaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínñjuhu kjuankjink'uhún Salomon. Nd'ai bi, ej tjíña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon. 32 Ko xuta xi y'entu nanki Ninive kuísíntjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'íinkokjuaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi ngjik'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énijmíhi éhen Ntíaná. Nd'ai bi, ej tjíña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ni xi ma chjiná

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Najmi tjín xi b'éti nku nd'í kō as'ai b'éjña 'ma kō tsa b'éjñanki kintehe nku kaxa. B'éjña nk'a ní tū xi s'e ndzjehen ra xuta xi kjuas'eheh ayoo. ³⁴ Tunkuín, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'in ndzjehen yjonintehi. Tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jjuhun. ³⁵ Chihin nga najmi tū kama jyun nd'í nda xi tijnajihin. ³⁶ Tsa ngayjee yjonintehi tjihin nd'í kō tsa najmi tjín má jyun't'aha, kama ndzjen sisihin xi nkú joyaha tsa tibat'ai nku nd'í xi tít's'in ndzjehin.

B'i ts'in y'échit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo kō já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchja, as'ai nku nda fariseo tsankihi nga ngjuai kjinékoho niñu ni'yaha. Kui nga jas'eheh Jesu ni'yaha ndo kō y'ejñat'a yámixō. ³⁸ Kama nkjühun nda fariseo nk'ie nga kikié nga najmi tsanéjnu ntsja Jesu kintehe ni nga kikjine niñu xi nkú ts'in tijnaha sinchōo. ³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjako nda fariseo:

—Jun xi 'minuu já fariseo, jun xi nkú joyaha tasa kō taba xi tū natsihin kin'echuhún ra, tunga kitsejihín kjuankjintak'unnuu kjuandyjé kō kjuach'onk'un. ⁴⁰ Jun já chini! Ntjaná kits'ínnda natsiun kō ta kits'ínnda ayoo. ⁴¹ Tū sa ní ni xi tjinuu, yo tjeheh ruu xuta x'an toon chje. B'a ts'in je kamahanu ma nginkun Ntjaná.

⁴² 'Nima rú n'ehenu jun, já fariseo! 'Boho Ntjaná nku tijká najún chinko kō xka ruda kō ngayjee xka sinjne xi nkú nga ts'in tjt'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi naxu nginkun Ntjaná kō kjuatjoho Ntjaná. Kuihi ní xu'bi xi tjihin nga n'oo, kō najmi tjihin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tjt'a. ⁴³ 'Nima rú n'ehenu jun, já fariseo! At'aha n'e mjo nga kuintsubasun yáxile xi tjincha títjun aya ni'ya sinagoga kō nga tsjo ts'in sūniñanuu niyátée. ⁴⁴ 'Nima rú n'ehenu, já maestrūhu kjuatéxumoo kō já fariseo! At'aha tū tsjohónuu bakuchíu xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Xi nkú joyaha tsjó xi najmi kjintu chji jun, xi b'emasún xuta nga ndaha najmi be.

⁴⁵ As'ai b'a kitsú nku nda maestrūhu kjuatéxumoo:

—Ji nda maestrū, nk'ie nga b'a tibixín, kō jin ta ch'on tí'mini.

⁴⁶ B'i kitsú Jesu:

—'Nima rú n'ehenu kō jun, já maestrūhu kjuatéxumoo! At'aha ch'á xi najmi chúkjuaha xuta n'ek'anjiu, tunga máha jun, ndahachí najmi incha n'o nga'yún nga n'etjusun niu. ⁴⁷ 'Nima rú n'ehenu! At'aha n'endo tsjóho já profeta xi kits'ínk'ien ntje chánuu. ⁴⁸ B'a ts'in bakuchji kixihinu nga tjinukuhú k'un ni xi kits'ín ntje chánuu. At'aha kui xi incha kits'ínk'ien já profeta kō jun n'endohoo tsjó.

⁴⁹ 'Kui nga b'a kitsúhu Ntjaná xi be tū mí nihí ni: "Ts'inkjisehe já profeta kō já postru xuta xu'bo. K'ua xi ts'ínk'ien kō k'ua xi tsjénki unkie." ⁵⁰ B'a ts'in n'enijéhe ra xuta xi tjin nd'ai jni xi tsaténdzjo ngayjee já profeta santa nkúhu nga kamanda asunntee kō santaha nd'ai. ⁵¹ Ch'atuts'ihin ra jnihi Abel santaha jnihi Zacaria xi kin'ek'ient'á nachan chje xi kjiña ankjin ninku. Kui nga b'a tíxihinnuu nga n'enijéhe ra xuta xi tjin nd'ai ngayjee ni xu'bo. ⁵² 'Nima rú n'ehenu jun, já maestrūhu kjuatéxumoo! Ja kichju'ohoo xuta yubi xi bix'áko ho ankjua má nga tijná kjuankjink'uun. Jun najmi bitjas'oon kō ta b'ech'ohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

⁵³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo tu ni xí najmi kisasihín ra ni xi kitsú Jesu. Kui nga nkjin tíkjá ni xi kingjásjaiyaha ra ⁵⁴ tu xi ts'íinkijnejihin Jesu nga kuinchja nku én xi najmi b'a tjin. Incha tsangisjai njyá xi nkú ts'in kama kjuatéjénehe.

12

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu xuta xi tsjoho bakúchji nga benkjún Ntjaná

¹ Tu ni xi kama ñjakú nkjühún xuta nga ta kui ta maha tüncha basinne'yún xinkjín. As'ai já ni'yakuyáha Jesu kinchjako títjun:

—Chúhūun yjonuu xi nkú ts'in nkaha já fariseo. Kui xi bakúchji nga 'yún benkjún Ntjaná tu xi b'a ts'in b'é'maha ni ch'onk'un xi tjtintujihin. ² At'aha najmi tjin ni xi 'ma tjtjo xi najmi cha, ko najmi tjin ni xi tijná 'ma xi najmi s'ejña chji. ³ Kui b'a maha, ngayjee ni xi kichubahanu má jyuun, kui xi kuinú'yá ngáha má ndzjeen. Ko én sen xi kik'inyohoo xinkju aya 'manuu, kui xi ch'íiyako ngáha asun nk'a ni'yoó.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjihin nga kuinkjún
(Mt. 10:28-33)

⁴ Jun, já amigona, b'a tixinnuu. Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ink'ien ko askahan najmi ta tjin nkú ts'ín saha. ⁵ Xinyanuu yá xi tjihin nga kuinkjún. Tinkjún xi askahan nga ts'íink'ien yjonintee, tjihin nga'yún nga ts'íinkji ngak'ien. Johon, kuihi xu'bo xi tinkjún. ⁶ ¿A najmi mahá tsa tu xí nanki chjihí ch'a nga satéña un nise xi tinti? Ndaha tsa b'a ma, tunga najmi ts'inchayahá Ntjaná ndaha nku nisee. ⁷ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjin xkihí Na'minnuu. Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chji so nga nkjin nise.

⁸ Ko b'a tixinnuu. Ngayjee xi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, Ntíhi Nda'x'jun ta ts'íinkie yjoho nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntjaná. ⁹ Tunga xi najmi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'ínkié yjona nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntjaná. ¹⁰ Ko ngayjee xuta xi nkú kuitsuhu Ntíhi Nda'x'jun, kama ndyjat'aha. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, najmi ta kama ndyjat'aha ra. ¹¹ Nk'ie nga ngjuaikonuu xuta ni'ya sinagoga ko tsa nginkun já jue ko tsa nginkun já tixóo, najmi tu fantaha ruu yjonuu xi nkú ts'in n'ek'óyo ni xi k'úinnuu ko mí éhen xi kuixiún. ¹² At'aha kui chuba xu'bo Espiritu Santo kuitsuyanuu mí ni xi tjihin nga kuixiún.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu xuta xi 'yún mjehe kjuanchina

¹³ As'ai kinchja nku nda xi síñajihin xuta nkjiun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihjin nda nts'é nga katakányakona ni xi y'éjña na'mini.

¹⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji nda, zyá xi y'é'ta xána nga nda jue kamanuu ko a ra nku nda xi kuakjanya ni xi tjihin xuta?

¹⁵ B'i kitsú sa Jesu nga kinchjako xuta xi kabincha yo:

—Chasoo ko chúhūun yjonuu. Najmi tu n'e mjo ni xi tjihin xuta xingisoo. Najmi tsa tu ngat'aha nga tse ni xi tjihin xuta nga 'yún nda ts'in k'úentu.

¹⁶ As'ai y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Jñaha nku nda nchiná tu ni xi ndahá kitsjá nintje. ¹⁷ As'ai b'i kitsú animaha: “¿Mí nihi xi ts'ian? Najmi tjinna má k'uetjá ni xi kama chána.”

¹⁸ Kō b'a kitsú ya animaha: “Kui ni xi ts'ian. Ts'inxúnta ni'ya xi t'inchana má nga f'atjá ni xi kama chána kō k'ái xi 'yún i sa ts'innda ngáhana. Yo k'uatjá niu kō ngayjee ni xi t'ínna. ¹⁹ As'ai b'a xihin yjona: Ji nda, nkjin nkjún maha ni xi t'ítjohi. 'Yún nkjin nú kamaha. Tū sahá n'ek'áiyai, chineí, s'í kō tsjo kat'ehi.” ²⁰ Tunga b'ahá kitsú Nt'ianá: “Ji nda chini, kui nistjen xu'bi kuayái. Ni xi t'ítjohi, ¿yá xi kama ts'e?”

²¹ B'a mat'ain xuta xi b'ékúhu yjohō kjuanchiná. Kui xi x'an nginkun Nt'ianá.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga Nt'ianá kuhun nt'hi
(Mt. 6:25-34)

²² As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Kui kjuaha nga b'a tixihinnuu. Najmi tū fantaha ruu yjonuu ni xi machjénnuu, mí nihi xi chinoo. Ta ndaha najmi tū fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjo. ²³ Nk'ie ní nga kuintsuubo, kui ní nihi xi 'yún chjihí ra nga nichinee, kō yjonintenuu, kui xi 'yún chjihí ra nga najyuun. ²⁴ Chasohō nisee. Najmi b'éntje, najmi b'ékú, najmi t'ihin ni'ya xi má nga f'átjo nichinehe. Tunga tsjáhá ra Nt'ianá nichine. Kō jun, ¿a najmi 'yúhún chjí so nga nisee? ²⁵ Kō ndaha tsa 'yún kjuántaha ruu yjonuu tū xi sáhanu masen metru, najmi t'ín xi nkú ts'in sáhanu masen metru. ²⁶ Tsa najmi manuu n'o ni xi ichí, ¿a jun tífantaha ruu yjonuu ni xingisoo?

²⁷ Chase chubayohō xi nkú ts'in sá naxúu. Najmi ts'inxá kō najmi ts'innda nachjún. Tunga an b'a tixinnuu nga ta ndaha nda rej Salomon xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxúu. ²⁸ Tsa Nt'ianá b'a tsjo ts'ink'íéntu jñá xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá kō ndyjunní kuítí, ¿a najmi tū sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chjí so nga jñóo? ¡Á b'a 'yún ichí s'ejihinnuu Nt'ianá! ²⁹ Kui b'a maha, najmi tū b'ejña títjun nga ni xi chinoo kō ni xi s'ju kuinchisjo. Najmi tū kui kjuabaha niu kas'enuu. ³⁰ At'aha ngayjee ni xu'bi bangisjai xuta xi t'ín asuntee, tunga jahá be Na'minuu nga machjénnuu ni xu'bi. ³¹ Tjehennto nga katatéxumanuu Nt'ianá kō b'a ts'in tū k'uaisuhúnnuu ni xu'bi.

B'i ts'in kinchjanimíyaha Jesu kjuanchinó
(Mt. 6:19-21)

³² Najmi tū binkjun, chutsanka t'ínna. At'aha tsjo t'ihin Na'minuu nga tsjánuu nga kuítjás'enjiun xi nkú ts'in batéxuma. ³³ Tateño ni xi t'innuu kō tjohoon xuta x'an. Tekú ni xi najmi maha batsun. Ch'atjó ndjiojmi ján ni xi ts'ín nchiná s'innuu, má najmi ma fas'en já ndyjé kō ta ndaha xubú najmi maha bate. ³⁴ B'a tixinnuu at'aha má nga t'jña kjuanchinánuu, yo ta t'jña animanuu.

³⁵ T'endo yjonuu kō t'etíu nd'ínuu. ³⁶ B'a n'oo xi nkú ts'in já musu xi incha kuyá nga k'uai nda nt'aha xi kafi kjuabixan, xi nk'ie nga f'ai tū t'jen'yún chjux'áhá ra ankjuo. ³⁷ Á b'a nda t'ihin ts'e já musu xi t'jintujihin nk'ie nga k'uaihi nda nt'aha. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ni xi ts'ín ndantio tū ngat'aha nga tichuyáha, k'uénda yjohō nga ts'ínk'íéntut'á yámixō já musu kō tsjáha niñu. ³⁸ Á b'a nda t'ihin ts'e já musu xu'bo tsa t'jintu t'ik'un nk'ie nga k'uai nda nt'aha, ndaha tsa masen nistjen kō ndaha tsa ja t'ifi ma sen.

³⁹ Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be t'itjun nda xi ts'e ni'yoó mí chubaha k'uai nda ndyjé, ta k'uéjña nda. Najmi tsjante tsa nda ndyjé kjuas'en

kjua'yún ni'yaha. ⁴⁰ B'a ts'in ta tintsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tichuyóho kj'uai Ntíhí Ndax'iun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi naxu fiko xaha (Mt. 24:45-51)

⁴¹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji nda maestru, ¿a jin ts'ajin éen xi kuachubai, a ra kohó xuta?

⁴² B'i kitsú Nda Ntíaná:

—¿Yá nda musuhu xi naxu fiko xaha ko xi nkjink'un, xi nda ntíaha kitsjá xaha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chuba? ⁴³ ¿A b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a tít's'in nk'ie nga kj'uai nda ntíaha? ⁴⁴ Kjuaxi ni xi tíxinnu. Nda ntíaha ts'jin kunntáha ngayjee ni xi tjihin. ⁴⁵ Tunga tsa b'i ts'in ts'innkjink'un nda musu xu'bi: “K'uañdaya saha nda ntíana nga kj'uai.” As'ai k'uéhe já musu ko jminchjin musu xingisoo ko nga kjíne ko k'úi ko kama ch'i. ⁴⁶ Tsa tu kj'uaihí nda ntíaha nda musu xu'bi nistjin xi najmi tikuyáha ko chuba xi najmi be, 'yún ndjá ts'innijéhe nda ntíaha xi nkú ts'in n'enijéhe xuta xi najmi mjehe s'ejihin Ntíaná.

⁴⁷ Nda musu xi be ni xi mjehe nda ntíaha ko najmi b'énda yjoho ko ta ndaha najmi ts'intjusun ni xi mjehe nda ntíaha, kui xi nkjin niyá s'ehé. ⁴⁸ Tunga nda musu xi najmi be ni xi mjehe nda ntíaha ko tít's'in ni xi tjihin nga n'e kjuaha ra, kui xi chuba niyá s'ehé. At'aha ngayjee xi ts'ati ni xi kits'inkjái'hin, kui xi ta ts'ati ni xi kuinchí ngáha ra. Ko xi 'yún tse ni xi kin'e kunntá, kui xi ta 'yún tse ni xi n'enisi ngáha ra.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta (Mt. 10:34-36)

⁴⁹ An jáik'iet'á nd'ía asunntej ko mangimjena nga kuiti kai. ⁵⁰ Tunga tjihin ni nga nku kjuanjima xi tu xí chánkaha kj'ujian. Un nkjún tibena ko b'a kamana santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga kuitjusun niu. ⁵¹ ¿A b'a manuu nga kjuajyu jái tsja asunntej? An b'a tíxinnu nga najmi. Tu xi kjuakjánya níhi yjoho xuta jáihina. ⁵² At'aha nd'ai ch'atuts'ihin ra nga kuakjánya yjoho má nga tjintu un xuta. Jan ngjuai kontraha jo, ko xi joo ngjuai kontraha xi joon. ⁵³ Xi tí'mi na'mi ngjuai kontraha ntíhi, ko xi tí'mi ntí ngjuai kontraha na'mihí. Xi tí'mi na ngjuai kontraha takjihin, ko xi tí'mi takjin ngjuai kontraha naaha. Xi tí'mi na nchí'ya ngjuai kontraha na antaha, ko xi tí'mi na anta ngjuai kontraha na nchí'yaha.

B'i kitsúhu Jesu xuta nk'ie nga najmi tímankjihin nistjin xi y'a (Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ B'a ta kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta nkjiun:

—Nk'ie nga yo nga nibá ninti xi tjehe má fintjai ts'íu, as'ai: “Tsí k'ua” bixíun, ko b'a ma. ⁵⁵ Ko nk'ie nga tsjen ntjo sje, as'ai: “Kama sje” bixíun, ko b'a ma. ⁵⁶ Xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntíaná! Mankjinnu ni xi ma chji nk'a ján ko t'anankiu, tunga, ¿a najmi tímankjihinnu nistjin xi kich'ahanu nd'ai?

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'uéndakaá xinkía (Mt. 5:25-26)

⁵⁷ ¿A najmi n'enkjintak'un subahanu ni xi nda tjín nginkun Ntíaná? ⁵⁸ Tsa tjín xi tibatéjénehi ko tjenkoj nga tí'mikoj nginkun nda tjíxoo, chubakondai nga tjenko sai aya niyoo, tu xi najmi ngjuaikoho ri

nginkun nda jue. At'aha tsa nginkun nda jue ngjuaikohi, as'ai nda jue ts'inkjas'ehin aya ntsja nda xi kunnta nubayoo ko kui xi ngjuaya'yihin. ⁵⁹ B'a tixihin nga najmi kuitjui yo santa nkuhu nga k'uechjyjei ton xi tjehin.

13

B'i ts'in tsakuya Jesu nga tjihin nga ngjuaikj'aha ra animaha xuta

¹ Kui nistjin xu'bo kabincha yo k'ua xi kitsuyaha Jesu ni xi kamat'ain k'ua ja xi nibaha ante Galilea. Pilato kits'ink'ien joo ko ta kuihi jnihi jak'ja nga kits'intjijinkoho jnihi chu xi incha tsichuko nga kitsja chje. ² As'ai kinchja Jesu:

—A b'a manuu nga b'a kamat'ain ja Galilea xu'bi at'aha 'yun tjin saha ngatitsun nga ngayjee xuta xi tjin ante Galilea? ³ An b'a tixinnuu nga najmi. Ko ta jun, tsa najmi kuankinchj'aha ruu animanuu, ngatentoo b'a ta ts'in kuayoo. ⁴ Ko maha ja t'ion jan xi k'ien nga tsijnenehe xjo nk'a xi kiasin nta tixa Siloe, za b'a manuu nga kui xi 'yun tjin saha ngatitsun nga xuta xi tjin nanki Jerusalem? ⁵ An b'a tixinnuu nga najmi. Ko ta jun, tsa najmi kuankinchj'aha ruu animanuu, ngatentoo b'a ta ts'in kuayoo.

⁶ Ko bi ta ts'in y'ejna chubaya Jesu nga tsakuya:

—Nku nda kiasihin nku ya higuera ajin ya tuntsjajehe ko ngjisehe tsa ja yjaha tu higo yoo, tunga ndaha nku najmi kisakuhu. ⁷ As'ai kinchjako nda xi kunnta ya tuntsjaje: “Ja tjinna jan nu nd'ai nga tif'angisja tuhu ya higuera xu'bi. Ndaha nku najmi tísakuna. Tichasuin, at'aha tu tits'inkjenki tiyaha nga'yuhun t'anankiu”, kitsu. ⁸ As'ai b'a kitsu nda xi kunnta ya tuntsjaje: “Ji nda ntia, tjennteih nga katasinjna sa nu xu'bi. Kuakjanndaihi tuts'in ko kuinchankihi abono. ⁹ Tsa tsja tu nuni, nda tjin. Tunga tsa najmi, kama stisun.”

B'i ts'in kits'innkhi Jesu nku tachjuun nga nistjin nkjun

¹⁰ Nku nyá nk'ie nistjin nkjun, ni'ya sinagoga tibakuya Jesu éhen Ntjaná. ¹¹ Yo kab'ejna nku tachjuun xi tjihin t'ion jan nu nga uhun. Nku ndaninda kits'inchitjuhu ko ndahachi najmi ta ma basin naxuhu. ¹² Nk'ie nga kkie Jesu tachjuun, as'ai kinchjaha ko b'a kitsuhu:

—Ji tachjuun, ja kama ndaihi ch'in xi k'uhin.

¹³ As'ai kingjenne ntsja Jesu tachjuun. Ta kuihi chubo tsasin naxu ngaha ko kits'intjohoh Ntjaná. ¹⁴ Tunga kama kjahan ra nda k'akuhu ni'ya sinagoga, at'aha nistjin nkjun nga kits'innkhi Jesu tachjuun. As'ai b'a kitsuhu xuto:

—Jun nistjin tjina nga ma n'exa. Kui nistjiun nibo nga n'enkinuu, najmi tu nistjin nkjun.

¹⁵ Tunga b'ihí kitsu Jesu:

—Tu tsjohonuu bakuchjuu xi nku ts'in yankjun Ntjaná! za najmi chjunndayanu chu xi tinnuu nga nistjin nkjun nga bankin n'ek'iu nta? ¹⁶ Tachjin ta ntjehe ntje chana Abraham maha, xi ja tjihin t'ion jan nu nga Satana y'é't'a'yuhun nga kitsja ch'ihin, za najmi tjihin ni nga chjunndaya nga nistjin nkjun?

¹⁷ Nk'ie nga b'a kitsu Jesu, kama subaha ngayjee ja kontraha. Tunga maha xuta nkjiun, kama tsjohoh ngayjee kjuankjun xi tits'in Jesu.

*B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'inchjen nku k'un mostasa
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)*

18 *As'ai b'i kitsú ya Jesu:*

—¿Mí nihi xi b'a joyaha xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? ¿Mí nihi xi k'uejñá chubayahana? 19 Kui xi b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'á nku nda kó y'éntje jñáha. *As'ai* kisá k'uun kó nku yá tu chánka kama, kó nisee j'ai ts'innnda'á nubaha tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan
(Mt. 13:33)

20 *As'ai ta kinchja ngáha Jesu:*

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayahona xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? 21 Kui xi b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jakj'á nku tachjuún kó kits'intjijinko tse nkuan ninkuan. *As'ai* tsijin ngatentee na'yu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjua
(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Nk'ie nga tít's'in niyá Jesu nga tifi nanki Jerusalen, tsakúya ts'ihin éhen Ntjaná má xi tjeheh nga tíf'a, nanki i kó nanki xixi. 23 *As'ai* b'a kitsú nku xi kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Nda maestru, ¿a chuba maha xi n'ek'aneki?

24 *B'i kitsú Jesu:*

—N'e kjuu'yuhun ruu yjonuu nga títjás'oon ankjua ntsjyoo. At'aha tixinyanuu nga nkjin nkjún maha xi kama mjehe kjuas'en yo, tunga najmi kamahá ra. 25 Nk'ie nga kuísintjen nda xi ts'e ni'yoo kó k'uéchja ankjuo, jun xi kabincho natsin ján n'ekjano ankjuo nga b'a kuixiún: “Ji nda ntia, chjúx'áni ankjuo.” Tunga b'ahá kuitsunuu: “Najmi be yáha jun.” 26 *As'ai* b'a kuixiún: “Yanáá xinkjá. Niyáténi tsakuyái éhen Ntjaná.” 27 Tunga b'ahá kuitsunuu: “Ja b'a kuaxinnuu nga najmi be yáha jun. Tiyú t'axin tenténú, jun xi ch'on kin'o.”

28 Yo ch'iu kó kuichó ni'yun nk'ie nga choo nga ntje cháná Abraham, Isaac kó Jacob kó ngayjee já profeta tjintu má batéxuma Ntjaná. Kó máha jun, kuich'onsjenuu natsiun. 29 At'aha tu má xi tje'hén ni nibaha xuta nga kj'uaí s'í xi kama má batéxuma Ntjaná. 30 Tjin xuta xi yjanki nd'ai, kui xi tjun kama ngáha, kó tjin xi tjun nd'ai, kui xi tsjénki.

B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha nanki Jerusalen
(Mt. 23:37-39)

31 *Ta* kuihi chubó tjin já fariseo xi j'aisehe Jesu kó b'a kitsúhu:

—Xin t'in, at'aha Herode Antipa mjehe ts'ínk'iehin.

32 *B'i kitsú Jesu:*

—B'a tankínk'ihuun nda maña xi b'a tjin: “Chasei. Nd'ai kó ndyjunni k'onsje jánindo kó ts'innkíhi xuta, kó nistjin xi ma jahan kama ndjuúna xána.” 33 Tunga tjihín ni nga ts'inndjaá niyána nd'ai kó ndyjunni kó nkiní nga kfián nanki Jerusalen. At'aha najmi kama xin nanki kuayá nku nda profeta.

34 Jjun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta kó b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! ¡A tu nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkunu xi nkú ts'in xanto nga b'énkinka ntíhí, tunga najmi kin'e yunu! 35 Nd'ai ni ma, ja s'ejña masen antenuu. An b'a tixinnuu nga najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixiún: “¡Kakjanínk'a Ntjaná xi nibáha ngajoho!”

14

B'i kama nk'ie nga ngji kjine niñu Jesu ni'yaha nku nda fariseo

¹ Nku nistjin nkjún niñu ngji kjine Jesu ni'yaha nku nda k'aku fariseo. Kikuntá mahá jóo kui chubo. ² Ta kabasinjña yo nginkun Jesu nku nda xi xkaí tinchaha. ³ As'ai kinchjako Jesu já maestruhu kjuatéxumoo ko já fariseo:

—¿A ma n'enkihí xuta xi uhun nga nistjin nkjún, a ra najmi?

⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo. As'ai Jesu kits'insihin nda uun, kits'ínkihi ko kits'ínki ngáha ni'yaha. ⁵ As'ai ta kinchjakohó ngáha jóo nga b'i kitsúhu: —Tsa ntíhi ko tsa turuhu nku xi síñajinnu kuinjeya nku ntá tixa nk'ie nga nistjin nkjún, ¿a najmi tjen'yún k'uasjejihín?

⁶ Najmi kinchja jóo, at'aha najmi be nkú kuitsu.

⁷ Ja kamo, nk'ie nga kikié Jesu xi nkú ts'ín tíf'ájin xuta xi kama ñjaku yo ante xi tíncha tíjuun nga tib'entut'á yámixó, as'ai y'éjña chubayaha nga tsakúya. B'i kitsúhu:

⁸ —Tsa tjin xi kuitsuyahi nga k'úin nku s'í kjuabixan, najmi tu ante xi síñña tíjuun binchin. At'aha tsa tu ahá ni kj'uaí nku xi ta kik'inyaha nga kj'uaí s'íu xi yún yankjún sa nga ji, ⁹ tsa as'ai b'a kj'uaí tsuhi nda xi tib'asje s'íu: “Ndaí tjejin má kabinchin”, kui nga kama suba ts'ihin ri nk'ie nga k'úinnchin ante xi fekuu. ¹⁰ Ni xi n'ení tsa tjin xi kuitsuyahi nga k'úin nku s'í, t'ihinnchin ante xi fekuu, tu xi b'a kj'uaí tsuhu ri nda xi kitsúyahi nga kj'uaí s'íu: “Ji nda amigo, t'ihinnchin nku ante xi tíñña k'aku.” B'a ts'ín sakúhu ri kjuachánka nginkun ngayjee xi k'úentut'áko hi yámixó. ¹¹ At'aha tu yáhá ni xi k'uasje nk'a suba yjohó, kui xi chajnuha. Ko xi k'uasje nímakjua yjohó, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹² Ko ta kinchjako Jesu nda xi kitsúyaha nga kj'uaí kjine niñu. B'i kitsúhu:

—Nk'ie nga s'í n'esjei, najmi tu já xi nda nchjakohi chubaihi, ta ndaha já nts'ei, ta ndaha já xinki, ko ta ndaha já nchiná xi tíntut'á tíñahi. At'aha tsa b'a n'eí, kui jóo kuinchja ngajoya ngáha ri ko b'a ts'ín kuitju chjíhi ni xi kik'aihi. ¹³ Ni xi n'ení nk'ie nga s'í n'esjei, xuta x'an chubaihi, xi nímaha, xi najmi ma fi ko xi ka. ¹⁴ B'a ts'ín nda kamat'aihinni. At'aha xuta xu'bi najmi kamaha tsjá ngajoya ngáha ri ni xi kj'uaihi, tunga kama chjíhi ri nistjin nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo xuta xi naxu y'entu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku s'í chánka xi ts'asje nku nda

¹⁵ Nk'ie nga kint'é ni xu'bi nku nda xi ta kab'eñnat'ako Jesu yámixó, as'ai b'a kitsú:

—¡Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi k'úentujihin s'í chánka xi kama má batéxuma Ntíaná!

¹⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu ndo:

—Nku niyá nku nda ts'asje nku s'í chánka ko nkjin nkjún xuta kits'ínkint'é nga kj'uaísehe. ¹⁷ Nk'ie nga ja tsichu chuba, as'ai kits'ínki nku nda musuhu ndo. “Nibó, at'aha ja tínda ngayjee nichinee”, kitsúhu xi incha kin'ekint'é nga kj'uaí s'íu. ¹⁸ Tunga ngayjee jóo incha tsanki nga n'e'yún tak'uhun. “As'ai kuak'atsená nku jña ko tjihin nga kfínsehe. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú nda xi tjun kik'inyaha. ¹⁹ “As'ai kuak'atsená te turu bakján nanki. Tífikjut'ayá chu. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú ngá kj'ai nda. ²⁰ “As'ai kuixanná, kui kjuaha nga najmi kama kfíhinna”, kitsú ngá nda xi ma jahan.

²¹ 'Kik'óya ngáha nda musu ko kitsúyaha nda ntjaha ngayjee ni xu'bi. As'ai kama kjahan nda xi ts'e ni'yoo. “Kítsa t'in ajin nantio ko niyaté xi

tjín nanki xu'bi. Nibákoj ei xi x'ahan, xi nimaḥa, xi kaḥa, ko xi najmi ma fi", kitsúhu nda musúhu. ²² Askahan b'a kitsú nda musu: "Ji nda ntia, ja kuats'intjusan xi nkú nga kuakixín, tunga tjíhín sa ante." ²³ As'ai b'a kitsú ndantio: "T'in aya niyóo ko ante xi xi tjíndai ei. N'e kjuá'yúhun rí xuta nga kjuas'en ei, tu xi tséhe ni'yana. ²⁴ At'aha an b'a tíxinuu nga ndaha nku xuta xu'bo xi kixinya tíjuhun najmi kjine ni xi y'endá."

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tjihin nga tjun ts'ínnkjink'un xuta xi mjehe tsjénnkihí

(Mt. 10:37-38)

²⁵ Nkjín nkjún maha xuta xi tjénnkihí Jesu. As'ai kits'ínk'ótjijak'un ko b'a kitsúhu:

²⁶—Tsa tjín xi tsjénnkina, tjihin nga 'yún ts'ín mjena nga na'mihí, naaha, chjuúhun, ntíhí, já nts'e, jmínchjín nichja, ko santaha yjoho. Tsa najmi b'a ts'ín, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ²⁷ Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénnkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána.

²⁸ 'Tsa nku xi tíñajinnuu mjehe ts'ínnnda nku torre, za najmi tjuhún k'úéjña nga ts'ínnkí nkú tjín ni xi kfet'aha, tu xi skuéhe tsa tíñaha ni xi machjéhen nga ts'ínnnjuú niu? ²⁹ At'aha tsa ts'ínnnda tuts'in xjóo ko askahan najmi kuichúkuaha nga ts'ínnnjuú niu, as'ai ngayjee xuta xi skuéhe nga b'a ts'ín kuajnukiehe. ³⁰ B'i ngján b'a kuitsy: "Nku xá kik'atuts'ihin kui ndai, tunga najmi tsichukuahá ra nga kits'ínnnjuú."

³¹ 'Ko tsa nku nda rej xi tíñaha te mij já jun mjehe nguai kjánko kj'ai nda rej, za najmi tjuhún k'úéjña nga ts'ínnkjink'un tsa kuichúkuaha nga kjaánko nda rej xinkuu xi nibáko kan mij já jun xi ts'e? ³² Ko tsa behe k'un nga najmi kuichúkuaha, as'ai ts'ínnkí já chjine'én xi ts'e xi má nga kuankihí kjuajyu nda rej xinkuu nk'ie nga kjin tjen sa. ³³ Kui b'a maha, tu yáhá ni xi tíñajinnuu xi najmi k'úéjña ngayjee ni xi tjihin, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén sihin naxo

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ 'Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yúhun, ¿nkú ts'in kama ntia ngáha? ³⁵ Najmi ta chjihí ra. Najmi kama n'echjén xi nkúhu tsa ninte ko ta ndaha tsa n'etjijihin abono. Tu nguaiyahá sa natsin ján. Xi tjen tjabaxínju, katasínju.

15

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku chutsanka xi kindyja

(Mt. 18:10-14)

¹ Nkjín já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko xuta xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise kama ñjakút'aha Jesu nga j'aisínjuhu. ² As'ai kinchjayanehe já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga b'a kitsúhu xinkjín:

—Kui ndai ts'ínkjalín ko kjineko niñu xuta xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoo.

³ B'i kitsú Jesu nga y'éjña chubayaha:

⁴ —Tsa tíñajinnuu nku xi tínchaha unchan chutsanka, tsa ndyjaḥa nku, za najmi kuincháhá xi cháte ko yachán ñjoo ajin jñoo ko nguaiingisjai xi kandyjoo santa nkúhu nga sakúhu? ⁵ Ko nk'ie nga sakúhu chu, tsjo

kamaha nga nguásun tjia. ⁶ Nga kj'uaí ni'yaha, kuinchja ñjaha já xi nda nchjakoḥo ko já xi tjintut'á tiñaha. "N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana chũtsanka xi kandyjana", kuĩtsuhu.

⁷ B'a tíxinuu nga b'a tá ts'ín 'yún s'e sa kjuatsjo ndjiojmi ján nk'ie nga nku xuta ngatitsun fikj'áha ra animaha nga cháte ko yachán ñja xuta xi naxu nginkun Ntjaná, xi najmi tjihin nga ngjuaikj'áha ra animaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku toon xi kindyja

⁸ Ko tsa nku tachjuún tíñaha te toontaba, tsa ndyjahá nku, ¿a najmi k'uétihí nku nd'í ko kjécha ni'yaha nga kuangisjái sisin santa nkúhu nga sakú ngáha ra toohon? ⁹ Ko nk'ie nga sakúhu, as'ai kuinchja ñjaha jminchjín xi nda nchjakoḥo ko jminchjín xi tjintut'á tiñaha. "N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana toontaba xi kandyjana", kuĩtsuhu. ¹⁰ B'a tíxinuu nga b'a tá ts'ín s'e kjuatsjo ajihin ntĩtsjehe Ntjaná nk'ie nga nku xuta ngatitsun fikj'áha ra animaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku na'mi xi kits'ínkjáin ngáha ra ntíhí

¹¹ B'i kitsú sa Jesu:

—Nku nda kis'ejñaha jo já. ¹² Nda xi kjintíu kinchjako na'mihí: "Ji na'mi, k'uiní ni xi kanéna", kitsúhu. As'ai tsakjánya ndo ni xi tjihin nga kitsjáha ntíhí. ¹³ Askahan nga ja j'a chuba nĩstjin, as'ai tsatéña nda xi kjintíu ngayjee ni xi kik'aihi ko ngji nku nanki t'axín kjin nga kik'a toon xi kisakúhu. Yo kits'ínkje tiya toohon nga kits'ínjnu kits'int'a. ¹⁴ Tunga nk'ie nga ja kits'ínkje ngayjee toohon, tu nkuhú kjintíá xi tu xí 'yuhún kama nanki xu'bo ko kieke kjintíá ko kui. ¹⁵ As'ai ngjinki xáha nku nda xi tíña nanki xu'bo, as'ai kits'ínjihí ndo má tĩncha chĩnkaḥa tu xi ts'ínkjehe chũ. ¹⁶ Mjehe kjine ni xi tĩncha kjine chĩnko, tunga najmi ch'a xi kitsjáha ra niu.

¹⁷ Tu chahán kama chubayahá ni xi kits'ín, kui nga b'i kitsúhu: "Nkú tjin maha já xi ts'ín xánta ni'yaha na'mina xi tib'anki tímaha nichine. Ko máha an, ei tibaya kjintíá. ¹⁸ Tu sahá kfinse ngáha ra na'mina ko b'a xihin: Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntjaná ko nginkuin. ¹⁹ Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'úinní. Tu sahá katumahi an xi nkú joyaha nku nda musu xi ts'ínin xánta." ²⁰ As'ai kits'ín njyá ndatiu nga nibase ngáha ra na'mihí. Kjin tjen sa nk'ie nga kiekehe na'mihí ko kama ñmaha. Tsangatsanka nga ngjitsubakjá ntíhí ndo ko kikjexu'ba. ²¹ As'ai b'a kitsú ndatiu: "Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntjaná ko nginkuin. Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'úhinní."

²² Tunga b'ahá kitsú na'mihí ndatiu nga kinchjako já musuhu: "Kitsa nibáko najyun xi 'yún nda ko n'engjo ntína, ko tá t'eyohoo najnú ntsja nku stjink'un, ko tjayohoo tjabaxínté. ²³ Nku turu xunkú xi 'yún chánka nibáko ko n'ek'ion. Chineé ko n'esjeé s'í. ²⁴ At'aha ntína xu'bi nkú joyaha tsa ja k'ien ja kj'úáya ngáha ra. Kui xi kindyja ja kuasakusjái ngáha." As'ai nku s'í incha kik'asje.

²⁵ Máha nda xi chóo, jñá kafí. Nk'ie nga kik'óya ko j'ai tiña ni'yoó, kint'é nga suun tífane ko nga tĩncha tenki xuta. ²⁶ As'ai kinchjahá nku nda musu ko kingásajiyahá mí nihi xi tíma. ²⁷ B'a kik'ihin: "Nda nts'ei ja kaf'ai ngáha ko na'mihí katsjá kjuá nga kan'ek'ien nku turu xunkú xi 'yún chánka, at'aha nda tjihin ndo nga kuats'ínkjáin ngáha ra." ²⁸ Kama kjan nkjúhún nda xi chóo nga santaha najmi tá mjehe ra kjuas'ehe ayoo.

Kui nga tsitjusjehe na'mihì kò tsankihì nga kjuas'en. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: "Yai, té, xi nkú ts'in nkjin nú tjíhin nga títs'inxát'aha kò tehente tint'e'éhen, tunga ndahachí nku njyá najmi kje 'bainí nku chutentsu íchí xi k'uasjékohona s'í já xi tjohò an. ³⁰ Tunga nk'ie nga kj'uai ntíhi xu'bi, xi kits'ínkjekò jminchjín skóo ni xi kik'aihi, kan'ek'ieihín nku turu xunkú chánka."

³¹ 'As'ai b'a kitsú na'mihì: "Ji ntína, tehente tinchunkoní ej, kò ngayjee ni xi tjínna ji ts'í. ³² Tunga nd'ai tjíhin nga n'esjeé s'í kò n'etsjaá, at'aha nda nts'ei nkú joyaha tsa ja k'ien ja kj'úáíya ngáha ra. Kui xi kindyja kò ja kuasakúsjaí ngáha", kitsú.

16

B'ì ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi najmi naxu ngjiko xáha

¹ B'ì kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—Y'eñña nku nda nchíná xi kitsjá xáha nku nda musuhu tu xi kuasehe ra ni xi tjíhin. Kik'inyáha nga nda musu títs'ínkje tiya ni xi kits'ínkjas'eheh nga kuasehe. ² As'ai kinchjaha nda musu kò b'a kitsúhu: "¿Á b'a tsu én xi tint'e'hena? N'ekjas'enni kuentaha xá xi tin'ei, at'aha najmi ta ji chasehe ri ni xi tjínna." ³ As'ai kits'ínkjin'kun nda musu. B'ì kitsú: "¿Mí nihi xi ts'ian ej ni, at'aha ja títs'ínkje xána nda ntiana? Najmi kuichúkuana tsa xá ndjá ts'ian kò subana tsa chje kuankia. ⁴ Ja be mí nihi xi ts'ian tu xi ts'ínkjáíhinna xuta ni'yaha nk'ie nga ja kje xána."

⁵ As'ai kinchjaha nga nkúnkú já xi tjeheh ts'e nda ntiaha. "¿Nkú tjin tjeheh ts'e nda ntiana?", kitsúhu nda xi tjun j'aisehe. ⁶ "Unchan ndjii seti", kitsú ndo. B'a kitsú nda musu: "Á xujun xi tjit'a xkihì ni xi tjeheh ej. Kítsa tinchin, tu sahá tu chátéhé t'et'ai." ⁷ As'ai b'a kitsú ngáha kj'ai: "Kò ji, ¿nkú tjin tjeheh?" "Unchan kustá tuniñu", kitsú nda xu'bi. B'ahá ta kitsú ngáha nda musu: "Á xujun xi tjit'a xkihì ni xi tjeheh ej. Tu sahá tu cháte kò katéhé t'et'ai."

⁸ As'ai nda ntiaha nda musu ch'onk'un xu'bi kama nkjúhun nga 'yún nkjin'kun ndo nga b'a kits'ín. At'aha xuta xi ts'e asuntee 'yún tjin saha kjuankjin'kun xi nkú ts'in b'éndako xinkjín nga xuta xi ts'e má ndzjeen. ⁹ Kò an b'a tixinnuu. N'e chjón kjuanchiná xi tjin asuntee ngatitsuin nga kujsinko xuta, tu xi kas'eheñuu xuta xi nda kuinchjakonuu. B'a ts'in nk'ie nga kfeko asuntee kjuanchináha, n'ekjáinnuu má nga kuintsuba síun.

¹⁰ Xi kixi fiko nga ts'intjusun ni xi ichí, kui xi ta naxu fiko nga ts'intjusun ni xi tse. Kò xi najmi kixi fiko nga ts'intjusun ni xi ichí, kui xi ta najmi naxu fiko nga ts'intjusun ni xi tse. ¹¹ Kui b'a maha, tsa najmi kixi kuankínkoo nga chasohò kjuanchiná xi tjin asuntee ngatitsuin, ¿yá xi tsjánuu nga chúnnto kjuanchiná xi ndoo? ¹² Tsa najmi kixi kuankínkoo nga chasohò ni xi ts'e xi kj'ai, ¿yá xi tsjánuu ni xi ts'ajun? ¹³ Ndaha nku nda musu najmi ma ts'inxát'aha jo já ntia. At'aha nku xi ts'ín unkie kò nku xi ts'íntjo, kò a ra ts'ínxát'a sisihín nku kò ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntjaná kò kjuanchinoo.

¹⁴ Tunga já fariseo, kui xi 'yún tsjohò toon. Kui nga tsajniehe Jesu nk'ie nga kint'é ngayjee ni xu'bi. ¹⁵ As'ai b'ì kitsúhu Jesu jóo:

—Xuta nda n'esjo yjonuu nginkun xuta, tunga Ntjanáha be xi nkú ts'in tjintuyá animanuu. At'aha ni xi benkjún xuta tu ts'ihí maha Ntjaná nga basehe. ¹⁶ Jet'a xáha ni xi kis'et'a kjuatéxumoo kò ni xi tsakúya já profeta

nįstjin nga j'ai Jua Bautista. Kui nįstjiun kik'atuts'ihin ra nga tıs'enijmį nga Ntįanį xi batęxuma ko xuta tįtsjį nga'yųhun yjoho nga tįfas'enjin nga Ntįanį xi kuatęxumaha. ¹⁷ Tunga ta chjįhi ra kjuatęxumo. Najmi 'ni tįin tsa ndyjajihįn sęn nk'a jįn ko t'anankiu nga nku ntu įchįhi kjuatęxumo ndyjat'a.

B'į ts'ın kinchjanįmįyaha Jesu kjuabixoņ

(Mt. 5:31-32; 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Tu yáhį ni xi k'ųęńńa chjuųhun ko kuixanko kj'ai tįchjuun, kui xi tįbangane kjuabixan tjuhun. Ko xi kuixanko ngáha tįchjuun xi y'ęńńaha x'įhin, kui xi ta tįbangane ni xi 'mihį kjuabixan.

B'į ts'ın tsakųya Jesu nga kits'įnchjęn nku ndį nchįnį ko nku ndį x'an

¹⁹ Y'ęńńa nku ndį nchįnį xi bja najyun xi 'yún chjį ko najyun xi tsjo k'un ko ngaye nįstjin tsjo ts'ın b'asje s'į. ²⁰ Ta y'ęńńa ya nku ndį x'an xi 'mi Lazaro, xi kitsejnųhų ra tsę ko xi fajństasi ankjuą ni'yaha ndį nchįnį. ²¹ Kui ndį x'on ni xi un b'ęhe k'un nga kjįne t'įį xi xi bixuntunkį kinte yámixahį ndį nchįnį. Ko santaha nańńo f'aik'ųhun nga kjįneju tsęhe. ²² Tu k'iehęn ndį x'on ko ntįtsjęe ngjikoho ante xi má nga tįńńa ntję chánį Abraham, ko ta k'ien ndį nchįnį ko ngjiyanji. ²³ Nk'ie nga un tįbehe ndį nchįnį ngak'ien, tsasenjinki ko kikię nga kjin tįńńa Abraham ko nga Lazaro kab'ęńńat'aha.

²⁴ 'As'ai kikjintįya ndį nchįnį nga kinchja: "Ji na'mi Abraham, katuma nįmahį an. T'exái Lazaro nga kats'įnk'anchiku najnú ntsja ko kanibį ts'įnk'anchį njį. At'aha 'yún nkjún un tįbena eį ajin nd'į", kitsų. ²⁵ Tunga b'ahį kitsų Abraham: "Ji ntįna, n'ękj'áisjein nga tsjo ts'ın tsinčin asuntee ko Lazaro kjuanıma j'anke. Tunga nd'ai tįhin kjuajyu ko ji un tįbehi. ²⁶ Ko nku tįkjį ya. Nku tįxa chánkantsų tjenchja masen yanį. B'a ts'ın najmi ma f'atikjįha xi tįntu eį xi mjehe ngjuai jįn ko ta ndaha xi tįntu jįn najmi ma f'atikjį nga kj'uai eį."

²⁷ 'As'ai ta kinchjahį ngáha ndį nchįnį: "Tįbankihį, na'mi, nga n'ękjį Lazaro ni'yaha na'mina. ²⁸ At'aha un maha jį nts'ę. Katjįtsųyaha tu xi najmi ko kui kj'uaihi ante xu'bjį má nga un tįbehe xuta", kitsų ndo. ²⁹ Tunga b'ahį kitsų Abraham: "Tįńńaha jį nts'ei kjuatęxumaha Moise ko xujun xi y'é't'a jį profeta. Kui xi kant'ę ehęn", kitsų. ³⁰ 'As'ai: "Najmi, na'mi Abraham. Tunga tsa tįin xi kj'uaiya ngáha ra ngabayoo ko ngjuaisehe jį nts'ę, ngjuaikj'áha ra animaha", kitsų ndį nchįnį. ³¹ Tunga b'ahį kitsų Abraham: "Tsa najmi tįnt'ę ehęn ni xi y'é't'a Moise ko jį profeta, ta najmi kama chųbayaha ndaha tsa tįin xi kj'uaiya ngáha ra ngabayoo."

17

B'į ts'ın kinchjanįmįyaha Jesu xuta xi ts'įnkijnejin ję xuta xingisoo

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ B'į kitsų Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—Tjįhin nga s'ę ni xi ts'įnkijnejihįn ngatitsun xuta, tunga, įnįma rų ts'įhin xi ts'įnkijnejin ngatitsun xuta xi kj'ai! ² Tu sahį ra ngandaha xi b'a ts'įin tsa s'et'a 'yunt'a kásin nku ndjįo chánka ko chjanik'ajin ntáchak'ųun, kintehe ni nga ts'įnkijnejin ngatitsun nku ntį įchį xi nkúhu xu'bjį. ³ Chųhun yjonu.

'Tsa ndį nts'ei tįts'ın ngatitsun, chųbakoį nga najmi nda tįts'ın. Tsa ngjuaikj'áha ra animaha, n'ęndyjat'aihi. ⁴ Tsa yatu nįyį ch'on ts'įnkohi

nga nku nistjin ko tsa yatu nija: “Tífikj'aha ra animana, n'endyjat'aní”, tsa kuitsuhi, n'endyjat'aihi.

⁵ As'ai kinchja já postru:

—Tisinkoni tu xi 'yún s'ejin sahanj Ntjaná.

⁶ B'i kitsú Jesu:

—Tsa tu ichí s'ejinnu Ntjaná xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichí, kama b'a k'úhuun ya tu xu'bi: “Tiyú xin ei ko t'ihinsinjñajin ntáchak'uun.” Kuint'éénnu yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi ts'intjusun xáha

⁷ Tsa nku xi tíñajinnu tíñaha nku nda musu xi kafikján t'anankiu ko tsa chu kafikunntá, nk'ie nga ja k'óoyaha jñá nda musu, najmi b'a kuitsuhu: “Tíjáhanchunt'ái yámixo.” ⁸ B'a ní kuitsuhu: “T'endaní ni xi kjíne ko n'esjei najyihin. T'eyání nichinena ko ntá xi k'úia, ko askahan kama chinej ko s'íji.” ⁹ Ko ta ndaha najmi tsjáha máb'achjíhi nda musuhu nk'ie nga ja kuats'intjusun xá xi kuatsjáha. ¹⁰ B'a ta ts'in jun, nk'ie nga ja n'etjusun ngayjee xá xi kitsjánnu Ntjaná, b'a ní tíxíun: “Já musu ní. Ni xi kik'inni, kui nihi xi kin'ej.”

B'i ts'in kits'innkihi Jesu te já xi k'uhun ch'in fentujnu

¹¹ Nk'ie nga títs'in nija Jesu nga tífi nanki Jerusalem, j'ajin masen ante Samariá ko ante Galiléa. ¹² Nk'ie nga tsichu nku nanki ichí, j'aik'uhun te já xi k'uhun ch'in fentujnu. Kui xi kjint'á tsincha ¹³ nga kikjintáya:

—Ji Jesu, nda mastru, katuma nima hi jin.

¹⁴ Nk'ie nga kieke Jesu jóo, as'ai b'i kitsúhu:

—Tankínkuhu yjonu já na'miu.

Nk'ie nga tíncha fi jóo, tsitjuxin ch'ihin. ¹⁵ As'ai nku nda xi tjenjihin já xi tee, nk'ie nga kieke nga kama nkihi, kik'óya ko kits'intsoho Ntjaná nga 'yún kikjintáya. ¹⁶ J'aisinkunch'int'aha Jesu nga íxi t'anankiuhú kingjénsten nintaku ko kitsjáha máb'achjíhi. Samariá nibáha nda xi b'a kits'íun. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi tehé maha já xi kama nkihi? ¿Má kfihj já xi ñja xingisoo?

¹⁸ ¿A tu nkuhú nda xu'bi xi najmi ntje Israel tjeheñ ra kuak'óyaha nga kj'uaits'intsoho ra Ntjaná?

¹⁹ As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Tisintjein ko t'in. At'aha kuas'ejin nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kama nkihi ri.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkjé kuatéxuma Ntjaná

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ As'ai já fariseo kingjásjayaha Jesu nkjé kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntjaná. B'i kitsú Jesu:

—Tunkaán najmi kama chjihj nk'ie nga kuatéxuma Ntjaná. ²¹ Ko ta ndaha najmi b'a kuitsu xuta: “Ei tíjña”, ko a ra: “Ján tíjña.” At'aha ja tibatéxuma Ntjaná ajinnu.

²² As'ai b'a kitsúhu xuta ni'yakuyaha:

—Kuichú nistjin nga kama mjenuun nga choo ndaha tsa tu nku ichí nistjin xi s'e nk'ie nga kj'uai Ntíhi Ndax'íun, tunga najmi chanú. ²³ Tjín xi b'a kuitsunu: “Ei tíjña”, ko a ra: “Ján tíjña.” Tunga najmi tu bankinnú ko ta ndaha najmi tu tsjennkíhu. ²⁴ At'aha xi nkú ts'in ma chji nd'ich'on nk'a ján nga bat'ai, nga ma chji ei ko ma chji ján, b'a ta ts'in kama chji

Ntíhí Ndax'iun nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha. ²⁵ Tunga tíjuhún tjihin nga un nkjún skuéhe ko nga xuta xi tjin nd'ai najmi ts'ínkjáihín.

²⁶ Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a ta kama nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhí Ndax'iun. ²⁷ Kui nistjiun tijncha kjine ko tijncha 'bi xuta. Tijncha bixan ko tijncha ts'ínkixan ntíhí. B'a tijncha ts'ín santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkoo, ko tu ni xí kik'ahá ts'í ko jesunjin ntá ngayjee xuta. ²⁸ Ko b'a ta kama nistjin nga y'ejña Lot. Tijncha kjine ko tijncha 'bi xuta. Tijncha b'atse ni ko tijncha batéña ni. Tijncha b'éntje ko tijncha ts'ínnda ni'ya. ²⁹ Tunga nistjin nga tsitju Lot nanki Sodoma, nibajen nk'a ján nd'í ko sufri nga tsixuntu t'anankiu. Jesun ngayjee xuta. ³⁰ B'a ta kama nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntíhí Ndax'iun.

³¹ Kui nistjin xu'bo, xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjuen nga kj'uaík'asje ni xi tjiuntu aya ni'yaha. Ko xi kafi jña najmi ta kats'óyaha ni'yaha. ³² N'ekj'áitsjohoon yjonuu ni xi kamat'ain chjuúhun Lot. ³³ Tu yáhá ni xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úéjña tik'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá, kui xi tu sahá n'ek'anki. ³⁴ An b'a tíxinuu. Kui nistjen xu'bo jo xuta xi kjintusún nku kama, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña. ³⁵ Jo jminchjin xi tijncha ot'áha xinkjín, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña. ³⁶ Jo já xi kafi jña, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña.

³⁷ B'a kitsú jóo:

—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjehe b'a kamoo?

B'í kitsú Jesu:

—Yaha nga má kjijña nku yjoninte k'ien, yo ma ñjakú chálíkíe. B'a ta ts'ín chaha nga kj'uaí Ntíhí Ndax'iun.

18

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén ni xi kits'ínko nku nda jue nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín

¹ As'ai Jesu y'ejña chubayahá xuta ni'yakuyáha nga tsakúyaha nga tjihin nga tehente kuinchja Ntíaná ko nga najmi ts'ínkjehe k'un. ² B'í kitsúhu:

—Nku nanki y'ejña nku nda jue xi najmi benkjún Ntíaná ko ta ndaha najmi nusihín xuta. ³ Yo ta y'ejña nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín. Kui xi fisehe nda jue nga b'a tsuhu: “Kixi n'ení kjua xi tjánkona chá kontrana.”

⁴ Nkjin nistjin j'a nga najmi kits'ihín kjua tachjúun. Tunga askahán ni kits'ínkjink'un: “Ndaha tsa najmi benkján Ntíaná ko najmi nusinna xuta, ⁵ tunga tu nku títs'ínstihína tachjín. Kui nga tu sahá kixi ts'ihín ra kjua tu xi najmi ts'ínkjehe kjuatsentana nga kj'uaíse tehentena.”

⁶ B'í kitsú sa Nda Ntíaná Jesu:

—Nda tasínju ni xi kitsú nda jue ch'onk'un xu'bi. ⁷ Ntíaná, ¿a najmi kixihí ts'ihín kjua xuta xi j'ájin, xi nistjin nistjen nchjakoho? ¿A ts'ínk'andayahá nga kuasínko? ⁸ B'a tíxinuu nga ntjuúhun ts'ihín kjua xuta xi ts'e. Tunga nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhí Ndax'iun, ¿a sakú saha asuntee xuta xi s'ejihín Ntíaná?

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á

⁹ Ta y'ejña chubayahá Jesu nga tsakúyaha xuta xi b'a maha nga naxu tijncha ts'ín nginkun Ntíaná maha, tunga najmi ndahá ts'ín basehe xuta xingisoo. B'í kitsúhu:

10—Jo já ngji nchjako Ntjaná má ma natsihin ninku, nku xi nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma. 11 Nda fariseo b'i ts'ín kinchjako Ntjaná nga ngandaha kinchja nk'ie nga kabasinjña ndju: “Ji Na'mi, títsjaha máb'áchjí at'aha najmi b'a k'an xi nkú k'un xuta xi k'oo, xi ndyjé ts'ín, xi ch'onk'un, xi b'at'aha chjuúhun. Ko ta ndaha najmi b'a k'an xi nkúhu nda xu'bi xi f'áchjintjai ch'á. 12 Jo niyá nga tuntjóo bátejña kjintía ko nku tíkjá ngayjee ni xi ts'ín ngana tsja chje.”

13 Tunga nda xi f'áchjintjai ch'á kjin tsasinjña ko santaha najmi ma k'un tsa nk'a ján kuasenjinki. Tu kik'on yahá 'mehe nga b'i kitsú: “Ji Na'mi, katuma nimahi an nga jé tjenna.” 14 An b'a tíxinnuu. Nku nda xi naxu kama ndaj nginkun Ntjaná nk'ie nga kik'óya ngáha ni'yaha. Najmi b'aha nda xinkuu. At'aha tu yáhá ni xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichi kama nginkun Ntjaná. Ko xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jánti xi
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

15 As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja. Tunga nk'iehé nga kikié já ni'yakuyóo ni, b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. 16 Tunga kinchjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Tjehenntoho jánti nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óho. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjintuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjehe ra nga Ntjaná kuatéxumaha. 17 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi najmi ts'ínkjáihin nga Ntjaná xi batéxumaha xi nkú ts'ín ts'ínkjáihin nku nda chí ni xi b'ahí, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

B'i ts'ín kinchjanijmko Jesu nku nda nchiná
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 As'ai nku nda k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáihin ra nga kuátejña tík'un sían?

19 As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntjaná. 20 Yai xi nkú ts'ín tjít'a kuatéxumoo: “Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Chankjún na'míhi ko naahi.”

21 B'a kitsú ndo:

—Ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

22 Nk'ie nga kint'é Jesu ni xu'bi b'a kitsú:

—Nku ni ndyjat'á sahi. Tateñai ngayjee ni xi tjíhin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'ín s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

23 Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie nusin nusihin, at'aha 'yún nkjún nchiná. 24 Nk'ie nga kikié Jesu nga kik'ie nusin nusihin ndo, b'i kitsú:

—¿Á b'a 'yún 'ni tjíhin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihin nga Ntjaná kuatéxumaha! 25 Tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tíxaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

26 As'ai xuta xi kint'éhe b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uaní ni ma?

27 B'i kitsú Jesu:

—Ni xi ndahachí najmi maha ts'ín xuta, Ntjaná maha ts'ín ni.

28 **As'ai b'a kitsú Pedro:**

—Xi nkúhu jin, ja y'entui ni xi tjínni ko tjennkihí nd'ai.

29 **As'ai b'i kitsú Jesu:**

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa chjuúhun, tsa já nts'e, tsa xi cháha ko tsa ntíhi at'aha Ntjáná batéxumaha, ³⁰ kui xutai 'yún ts'ati k'uai ngáha ra asunnte xu'bi ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tik'un sín.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 **As'ai ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:**

—Tjenñju. Ja títbankián nanki Jerusalen. Yo kuitjusun ngayjee ni xi y'é't'a já profeta nga kamaha Ntíhi Nda'x'iun. ³² At'aha aya ntsja xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra n'ekjas'en. Kui xi kuajnukiehe, ch'on ts'íihin, ko kuatétéjnuhu. ³³ K'úehe ko ts'ínk'ien. Tunga nistjin xi ma jahan kj'uaiya ngáha ra ngabayoo.

³⁴ Ndaha nku ni xu'bi najmi kamankjihin já ni'yakuyó. Najmi be ni xi tínchja Jesu, at'aha kis'ejña 'maha niu.

B'i ts'in kits'ínkihi Jesu nku nda ka

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Nk'ie nga ja títichú tiña Jesu nanki Jerico, nku nda ka kab'ejña andai niyóo nga títbanki chje. ³⁶ Nk'ie nga kint'é ndo nga tít'a nkjún xuta, as'ai kingjásjaiya mí nihi xi tíma. ³⁷ Kik'inyaha nga Jesu, nda xi nibáha Nazaret, tít'a yo. ³⁸ As'ai kikjintáya:

—Ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nima'hi an!

³⁹ Xuta xi yja títjuun kinchjatikoho tu xi k'uéchja'aha ts'a, tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—Ji ntjehe David, katuma nima'hi an!

⁴⁰ As'ai tsasin'yún Jesu ko b'a kitsú nga ngjuai'ichj'a nda ko. Nk'ie nga ja j'ai, Jesu kingjásjaiyaha:

⁴¹ —¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda ko:

—Ji nda maestru, mjena nga kama chjina.

⁴² B'i kitsú Jesu:

—Katuma chjiji. At'aha kuas'ejihin nga Ntjáná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri.

⁴³ Ta kuihi chubo kama chjihí ndo ko kitsjennkíhi Jesu nga kits'íntsjoho Ntjáná. Ko ta kits'íntsjoho Ntjáná ngayjee xuta xi kíkíe ni xu'bi.

19

B'i ts'in tsichuk'úhun Zakeo Jesu

¹ As'ai tsichu Jesu nanki Jerico. J'ajin nankiu. ² Yo tíjña nku nda nchiná xi 'mi Zakeo, xi nda k'akuhu já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá. ³ Kui xi mjehé skué yáha Jesu, tunga najmi tímaha ra, at'aha katsehe xuta ko ch'e nkjun ya Zakeo. ⁴ As'ai tsangatsanka títjuhun xuta nkjiun ko tsiyajnu nku yá xi síjña yo, tu xi skuéhe Jesu, at'aha yo tíjhin nga kj'ua.

⁵ Nk'ie nga ja tít'a Jesu yo, tsasenjinki má kji'a ndo ko b'i kitsúhu:

—Ji Zakeo, kitsa títjujein, at'aha ni'yahi tíjhin nga ts'ínkj'áiya nd'ai.

⁶ As'ai kitsa tsitjujen Zakeo ko tso kamaha nga kits'ínkjáihin Jesu ni'yaha. ⁷ Tunga nk'ie nga kikié xuta ni xu'bi, as'ai ngayjee kinchjayane Jesu nga b'a kitsúhu xinkjín:

—Ni'yaha nku nda xi najmi ts'intjusun kjuatéxumaha Moise kfi ts'ínkj'áiya.

⁸ As'ai tsasinjña ndju Zakeo ko b'a kitsúhu Jesu:

—Chasej, nda maestru. Tsjaha xuta x'an masen ni xi tjinna. Ko tsa tjin xi ndyie kits'ihin nga ts'anachaha, ts'ink'óya ngaha ra nju niyá tihin ni xi jakj'aha.

⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ja k'uanki nd'ai xuta xi tjintu ni'ya xu'bi, at'aha ta ntjehe ntje chjáná Abraham y'aha ra nda xu'bi. ¹⁰ At'aha Ntíhi Nda'x'ijun j'aingisjái ko j'ai ts'ínk'anki xuta xi ja kindyja.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi kitsjáha já musúhu toon xi ts'ínxáko

(Mt. 25:14-30)

¹¹ Nk'ie nga tímjéñju xuta ni xi tinchja Jesu, as'ai ta y'éjña chubaya ngaha nga tsakúya. At'aha ja tibichú tiña nanki Jerusalem ko b'a timaha xuta nga akui kjuatéxumahá Ntíaná. ¹² Kui nga b'a kitsúhu Jesu:

—Y'ejña nku nda nchiná xi ngji kjin kj'ai nanki tu xi nda rej n'e maha ko askahan k'óya ngaha. ¹³ As'ai kinchjaha te já musúhu ko kitsjáha toon nga nkúnkú jóo. "N'exáko tooin santa nkúhu nga kjúái ngahana", kitsúhu.

¹⁴ Tunga unkiehé ra xuta nankihí ndo ko incha kits'ínkji tjennki ndo já chjine'én xi b'a kitsú: "Najmi mjeni tsa kui ndai xi kama nda rejni." ¹⁵ Tunga kin'e mahá nda rej ndo ko kik'óya ngaha nankihí. As'ai kitsjá kja nga chubaha já musú xi kitsjáha toon, tu xi skuéhe xi nkú tjin kits'in nganásun nga nkúnkú jóo.

¹⁶ As'ai j'ai nda xi tjuun. "Ji nda ntia, te tihin nga kits'in nganásun toohin", kitsú. ¹⁷ "Nda tjin. Nda ní ji, nda musú. Naxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha, kui nga tsjaha ra nga kjuatexumaha ri te nanki", kitsú nda rej. ¹⁸ As'ai j'ai nda musú xi ma joho. "Ji nda ntia, un tihin nga kits'in nganásun toohin", kitsú. ¹⁹ "Ji xi kjuatexumaihi un nanki", ta kitsúhu nda musú xu'bi.

²⁰ As'ai j'ai ngá kj'ai nda musú. "Ji nda ntia, á toohin ngaha ei. Nku pañu kik'ontikjajian nga y'etjá, ²¹ at'aha tsankjuhun. At'aha kjan ní ji. Chjubéi ni xi najmi ji y'ejnai ko chjusintjein chan xi najmi ji y'entjei", kitsú. ²² As'ai b'a kitsú nda rej: "Ji nda musú ch'onk'un, ta kuihi én xi kuakixin ts'ínkokjuahara. Tsa an xi kjan ko fakj'a ni xi najmi an y'ejña ko kjesintjen chan xi najmi an y'entje, ²³ kui nga, ¿á najmi kin'ekjas'ehen ri toonna já xi be nkú ts'in ts'ínxáko ho toon? Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'ínkjáin ngaha ra nd'ai toonna ko santaha ntíhi nga kjúa", kitsú.

²⁴ As'ai kinchjako nda rej já xi kabincha yo. "Chjú'ohoo tooon nda xu'bi ko tjohoon nda xi tjñaha te", kitsúhu. ²⁵ "Ji nda ntia, ja tjñaha te toon nda xu'bo", kitsú jóo. ²⁶ Tunga b'ahá kitsú nda rej: "An b'a tíxinnuu. Ngayjee xi tihin ni, kui xi k'uai saha. Tunga xi najmi tihin, kui xi chjú'aha santaha ni xi ichí xi tjñaha. ²⁷ Ko máha já kontrana xi najmi mjehe nga kjuatexumaha, nibáko ei ko nginkán tichákjó kásin."

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalem

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Nk'ie nga ja b'a kitsú Jesu, as'ai kitsjen tíjün nga kits'ínndjuú ngáha nnyáha nanki Jerusalen. ²⁹ Nk'ie nga ja tsichu tiña Betfage ko Betania, nanki xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ³⁰ nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki jchi xi tíjña tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tít'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhün. Chjúnndáyo ko nibákoo ei. ³¹ Ko tsa tjin xi ngjuásjaiyanuu: “¿Á jun tíchjundáyahanu chu?”, tsa kuítsunuu, b'a t'ihuun: “Nda maestru rú machjéhen chu.”

³² As'ai ngji já xi kin'ekjú ko kisakúhu chu xi nkú nga kitsú Jesu. ³³ Nk'ie nga ja tíjucha kjendáya ntí búrrú, as'ai b'a kitsú já xi ts'e chu:

—¿Á jun tíchjundáyahanu ntí búrrú?

³⁴ B'a kitsú jóo:

—Nda maestru rú machjéhen chu.

³⁵ Incha j'aikoho Jesu chu. Najyuhün incha kingjásuhün chu ko kits'ínk'íesun Jesu. ³⁶ Xi nkú nga ts'in tífi Jesu, b'a ts'in kingjántu najyuhün xuta aya nyoó. ³⁷ Nk'ie nga ja tíjucha bichú tiña má jenstehen asunntu tjenki Yá Olivo, as'ai ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu 'yún incha kikjintáya tsjo nga kits'intsjohó Ntíaná ngat'aha ngayjee kjuankjún xi incha kkie.

³⁸ B'a incha kitsú xuto:

—iNtíaná nda kats'ínko nda rej xi kits'in nibá ngajohó! ¡Kas'e kjuajyu ndjiojmi ján ko kaya kjuachánkahá Ntíaná nk'a ján!

³⁹ As'ai kinchjá k'ua já fariseo xi tjenjihün xuta nkjiun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihün xuta ni'yakuyáhi nga najmi tu b'a incha kats'in.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a tíxinnuu, tsa k'uéchja ts'a xuta xu'bi, ndjio incha kjintáya.

⁴¹ Nk'ie nga j'ai tiña Jesu nanki Jerusalen, kikjintántjai nanki nk'ie nga kkie. ⁴² B'i kitsú:

—iTs'a tu kui sa nistjin xu'bi kamankjinnuu ni xi tsjánuu kjuajyu! Tungá tíjña 'mahánuu niu nd'ai. ⁴³ At'aha kuichú nistjin nga já kontránuu k'uétjindainuu xjó nga k'uéchjanuu tu xi ts'íinkjehénuu. ⁴⁴ Ts'íinkjenú ko ts'íink'ien xuta nankinuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'eñjasun saha ra xinkjín. At'aha najmi kamankjinnuu nk'ie nga y'éjña chjinuu Ntíaná kjuandaha.

*B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi tíjucha batéña chu má ma natsihün nínku
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)*

⁴⁵ As'ai jas'en Jesu má ma natsihün nínku. Kik'onsje já xi tíjucha batéña ko tíjucha b'atse chu yo. ⁴⁶ B'i kitsúhu:

—B'a ts'in tít'a éhen Ntíaná: “Ni'ya xi má nga kuinchjako xuta Ntíaná kama ni'yana.” Tungá jun antehé já ndyjé t'n'e mo.

⁴⁷ Xki nistjin tsakúya Jesu natsihün nínku. Ko já na'mi k'aku, já chjine éhen kjuatéxumoo ko já xi yankjúhün incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'íink'iehen Jesu. ⁴⁸ Tungá najmi tísakú niyáhá ra nkú ts'in b'a incha ts'ín, at'aha ngayjee xuta 'yún mjehé nga kuásínñjuhu ni xi tíjucha Jesu.

20

*B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tíjóo Jesu yá xi kitsjá xáha
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)*

¹ Nku niyá nk'ie nga túbakúya Jesu má ma natsihin nínku nga y'énijmíhí xuta én nda tsuhu Ntíaná, as'ai j'aik'úhún já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo kó jáchá xi tá tjihin xá. ² B'a incha kitsúhu:

—T'inyani, ¿mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

³ B'i kitsú Jesu:

—Kó an tá kuasjáyanu nku ni. T'inyanu. ⁴ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a rá xuta asunnteihí?

⁵ As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'ín nibáha Jua”, kuixiáán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnu ni xi kitsúhu Jua?” ⁶ Kó tsa: “Xuta asunntej kits'ín nibáha” kuixiáán, ngayjee xuta k'uéná ndjio nga ts'íink'ienná, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta kama Jua.

⁷ As'ai kinchjako ngáha Jesu:

—Najmi yai yá xi kits'ín nibáha.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kó tá ndaha an najmi xinyanu yá xi kitsjana nga b'a tít'sian.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ As'ai Jesu b'i ts'ín tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsajé. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsajéé, as'ai ngji kjin tse nkjún nistjin. ¹⁰ Nk'ie nga ja tjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi tít'sínxáko tuntsajéé tu xi kuankihí rá tu xi kanéhe. Tunga kik'íéhé rá jóo nda musuhu kó kits'ínkji tiya tiya. ¹¹ As'ai tá kits'ínkijihí ngáha ndo k'ái nda musu, tunga tá kik'íéhé ngáha rá jóo nda musu xu'bi. Ch'on nkjún incha kitsúhu kó kits'ínkji tiya tiya. ¹² Tá kits'ínkijihí ngáha k'ái nda musuhu ndo, tunga tá kits'ín'uhún ngáha rá jóo nda xu'bi nga tsanka tjenni.

¹³ Tu chahán b'i kitsú nda xi ts'e tuntsajéé: “¿Mí nihi xi ts'ian? Tu sahá ntína xi tjo nkjúnna ts'ínkjá. Tsa tu ahá ni skuenkjún ntína jóo.” ¹⁴ Tunga nk'íéhé nga kíkíe já xi ts'ínxáko tuntsajéé nga nibá ntíhí ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihín ngayjee ni xi tjihin na'mihí. Tu sahá n'ek'íeén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'ínkjáihín.” ¹⁵ Kui nga kik'onsjehe jóo ntíhí ndo natsin má nga tjintje tuntsajéé kó kits'ínk'ien.

¹⁶ Kui b'a maha, ¿nkú ts'íihín rá nda xi ts'e tuntsajéé já xu'bo? ¹⁶ Kju'uai kó ts'íinkje já xi ts'ínxáko tuntsajéé kó k'ái já tsjá sá ngáha rá ante tuntsajéé.

Nk'ie nga kint'é ni xu'bi xuta xi t'incha yo, as'ai b'a incha kitsú:

—¡Najmi b'a tu katuma!

¹⁷ Tunga tsase'ahá Jesu jóo kó b'i kitsúhu:

—Kui nga, ¿nkú tsuhu rá ma ni xu'bi xi tjit'a xujun éhen Ntíaná? B'a tít'su:

Ndjio xi kikjaníya já chjinexóo,

ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹⁸ Tu yáhá ni xi kuinjnesun ndjio xu'bi kama xixi. Kó xi kuinjnenehe ndjio kama nkuankuan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjihin nga s'echjihí
(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Tá kuihi chubo mjehe já na'mi k'aku kó já chjine'éhen kjuatéxumoo nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihín nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun. ²⁰ As'ai kits'ín

nibásehe Jesu k'ua já xi kúnnta 'maha, xi xuta nda kits'in ma maña yjoho, tu xi ts'ínkijnejihin Jesu nku én xi najmi b'a tjin. B'a ts'in kama ts'ínkjas'ehen ra nda tjaxá Roma. ²¹ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai nga bakuyái ko nga najmi ngabi n'ei kju. Naxu bakuyái éhen Ntjaná. ²² Kui nga, za ma b'echjijí nda títjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

²³ Tunga kamankjihín ra Jesu kjuamañaha jóo ko b'a kitsúhu:

²⁴ —Takúnú nku toon denario. ¿Yá xi ts'e sénnistjin ko j'áin xi tjit'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda títjun Cesar.

²⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda títjun Cesar ni xi ts'e nda títjun Cesar, ko tjohoon Ntjaná ni xi ts'e Ntjaná.

²⁶ Najmi kamaha jóo kits'ínkijneya Jesu nga kunchja nginkun xuta nantio nku én xi najmi b'a tjin. Tu saha kama nkjuhun én xi kits'ínk'oya Jesu ko najmi ta kinchjaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Já saduseo bakúya nga najmi k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi j'aisehe Jesu nga ²⁸ kingjásjaiyaha. B'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'é't'aná Moise: “Tsa nku nda xi tijnaha chjuún kjuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhun, nda nts'e tjin nga kujxanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'in s'ehé ra ntí nda nts'e xi k'ien.” ²⁹ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjin. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjin k'ien. Najmi kis'ehé ntí. ³⁰ As'ai nda xi ma johoh tsixanko ngáha tachjún, tunga ta k'iehén ngáha. ³¹ As'ai b'ahá ta kits'in ngáha nda xi ma jahan ko ta k'ien, ko b'a ta kamat'ain já xingisoo. Ndaha nku xi yatuú najmi kis'ehé ntí. ³² Asakahan ta k'ien tachjún.

³³ Kui b'a maha, nistjin nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjún? At'aha nga yatuú tsixanko.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Bixan xuta xi tjin nistjin nd'ai ko ts'ínkixan ntíhi. ³⁵ Tunga xuta xi tjeheh ra nga k'úentu tik'un nistjin xi s'ejña askahan, xi k'uaíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi ta kujxahan ko najmi ta ts'ínkixahan ntíhi. ³⁶ At'aha najmi ta kama kuayáha. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'in tjintu ntitsjee. Ntíhi Ntjaná kama, at'aha j'áíya ngáha ra ngabayoo.

³⁷ Ko santaha Moise ta y'éjña chji nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, nk'ie nga kinchjanijmíyaha na'yá ntsje xi títi. At'aha b'a ts'in tjit'a nga Ntjaná xi “Ntjaha Abraham, Ntjaha Isaac ko Ntjaha Jacob.” ³⁸ Ntjaná najmi Ntjaha anjima. Ntjaha ní xuta tik'un. At'aha nginkun Ntjaná tjintu tik'un ngayjee xuta.

³⁹ As'ai kinchja k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo:

—B'a tjin ni xi kuakixín, nda maestru.

⁴⁰ Najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'in kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjihin ra nga b'a tsuhu xuta nga ntjehe David nibaha ra xi Cristo?
 42 At'aha ta kuihi David b'a ts'in y'é't'a xujun salmo:

Ntjaná b'a kitsúhu Nda Ntjana:

“Tinchint'ání má batesuma,

43 k'uentú maná já kontrañi kinte tsukui.”

44 B'a ts'in ta kuihi David b'a kitsúhu nga Nda Ntjaha maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'in ntjehe David nibaha ra xi Cristo?

B'i ts'in y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

45 Nga tìncha basínñju ngayjee xuta, as'ai kinchjako Jesu xuta ni'yakuyáha:

46 —Chúhuun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjoho nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'in súniñaha niyátée. Tsjoho nga b'entusún yáxile xi tìncha títjun ni'ya sinagoga ko nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í. 47 Kui xi kje'aha ni'yaha jminchjin xi ja k'ien x'ihin ko as'ai chuba 'yuhún tse nchjako maña Ntjaná tu xi b'é'mat'aihín yjoho. 'Yún un skuehe já xu'bi.

21

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Mr. 12:41-44)

1 Tsase Jesu ko kieke xuta nchiná xi tbinchá toohon aya kaxa toon chje.
 2 Ko ta kieke nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin. Kui xi jo toon xi títí tsinchá kaxa chje. 3 As'ai b'i kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xuta xi k'oo. 4 At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi tib'ankihi kuatsjá. Tunga máha tachjin, ngayjee toon xi tijnaha nga kjineyaha nichine kuatsjá.

B'i ts'in tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee

(Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23)

5 K'ua xuta tinchjanijmíyaha ninku nga tsjo ts'in kin'enaxúko ho ndjio tsjo k'un ko ni xi kits'insuhun xuta. As'ai b'i kitsú Jesu:

6 —Máha ni xi tíyo ej, kujchú nistjin nga ndaha nku ndjio najmi ta s'ejnásuhun ra xinkjin. Ngayjee n'exúya.

7 As'ai b'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji títjun nga b'a kama?

8 As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. At'aha nkjin maha xi kj'uai nga an ts'in ma yjoho. “An xi kui”, kuitsu. Ko b'a kuitsu ya: “Ja kuichu nistjin.” Tunga najmi tu tsjennkíhi ruu jóo. 9 Nk'ie nga kuinú'yó nga tjin kjuachán ko nga najmi tjin kjuajyu ajihin xuta naxinantá xi tjin, najmi tu binkjun. At'aha tihin ni nga tjun b'a kama, tunga najmi kjehe kfe asuntee.

10 Ko b'i kitsú sa Jesu nga ngjindju:

—Xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi kj'ai nanki. Nku nda rej kjaánko kj'ai nda rej. 11 Chón xi tu xi 'yuhún kama ko s'e kjintía kj'ai kj'ai nanki. Tsjen ch'in ch'on'kun, ko kama chji nk'a ján ni xi kunchánkjúhuun xuta ko kjuankjún chánka.

12 'Tunga kintehe ni nga kuitjusun ngayjee ni xu'bi, titjun kuakj'ánijenüu xuta ko tsjénnki unkienüu. Ts'íinkjas'ennüu aya ntsja já k'akuhu xuta sinagoga ko ts'íinkjas'ennüu nubayá. Ngat'ana ngjuaikohonüu nginkun já rej ko nginkun já titjun. 13 B'a ts'ín sakúntehenüu nga k'únyaha ruu jóo yáha an. 14 B'i n'e n'enkjintak'un nga najmi tu b'enda titjun xi nkú ts'ín kuísinkoo yjonüu. 15 At'aha an tsjanüu én xi chubo ko kjuankjintak'un xi chánka sa nga xi ts'e já kontränüu, tu xi najmi kuichúkuahá rá ni xi chubo ko tsa b'a kuítsu nga najmi b'a tjín ni xi tíchubo.

16 'Santaha xi chánüu, já nts'o, xuta xinkü ko xuta xi nda nchjakonüu ts'íinkjas'ennüu. K'ua xi tjín ajinnüu n'ek'ien. 17 Ngat'ana ts'íin unkiehenüu ngayjee xuta. 18 Tunga ndahá nku ntsjaku najmi ndyja. 19 Ndjá tincho, tu xi k'uankihinüu.

20 'Nk'ie nga choo nga k'uétjindaihi já jun nanki Jerusalem, katumankjinnüu nga ja kuichu nistjin nga n'ekje. 21 Kui nistjiun katanka xuta xi tjintu ante Judea xi tjehe asunntu tjennki. Xi tjintu ajin nantia Jerusalem katitju. Xi kafi jña najmi ta kak'óyaha ajin nantio. 22 At'aha kui nistjin xu'bo ts'íinkjáihin xuta chjilhi ni xi najmi nda kits'ín, tu xi kuitjusuhun ngayjee ni xi tjt'a éhen Ntjaná. 23 jNima rú ts'íhin jminchjín xi y'a ntí ko xi tits'ínki ntí kui nistjiun! At'aha tse kjuanima xi s'e asuntee ko kjuakjahan Ntjaná nibanehe xuta xu'bi. 24 K'ua xi kicha ndju n'ek'ienkoho ko kj'ai ngá xi ngjuainijé ngayjee nanki xi tjín. Xuta xi najmi ntje Israel tjehe rá kuásinne nanki Jerusalem xi nkú tjín nú nga k'uaantehe nga kuatéxuma.

*B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'jun
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)*

25 'As'ai ts'íu ko sóo ko niñüu kuakúchji kjuankjún xi kama. Xuta naxinantá xi tjín t'anankiu ngjuántaha rá yjoho ko tsankjún, at'aha 'yún kjuaneya ntáchak'uun ko 'yún ngjuaink'a t'éhen ntóo. 26 Xí kuayáyahá xuta nga tsankjún ko nga kuyaha ni xi kamaha asuntee. At'aha Ntjaná ts'íink'atsé ni xi tjín nk'a ján. 27 Nk'iehé chá Ntíhi Ndax'jun nga tjenjin nintju nga nibáko ngayjee nga'yúhun ko kjuachánkaha. 28 Nk'ie nga k'uatuts'ihin nga b'i kama, tsjo katumanü, at'aha ja tibichú tíña nistjin nga ja kama ndáinüu.

29 Ko b'i tá ts'ín y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Chasoho yá higuera ko ngayjee yá xi tjín. 30 Nk'ie nga yo nga ja titjuhü nts'én, mankjinnüu nga ja tibichú tíña chunubóo. 31 B'a tá ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnüu nga ja tjña tíña nistjin nga kuatéxuma Ntjaná. 32 Kjuaxi ni xi tíxinnüu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáye xuta xi tjín nd'ai. 33 Kamaha asuntee ko nk'a ján ndyja, tunga énná najmi kj'ua tiya.

34 'Chúhun yjonüu, tu xi najmi kama ndjáha animanüu, tsa tséjihin ra ni xi mjehe yjonintenüu, tsa kama ch'iu, ko tsa kjuántaha ruu yjonüu ni xi tjín asuntee. At'aha tsa b'a n'oo, tu ndyjahanüu nk'ie nga kj'uaí nistjin xu'bo. 35 At'aha kj'uaínehe nistjin xu'bo ngayjee xuta xi tjín tu má xi tjehe ni asuntee. Tu ndyjehé rá nga b'a kamoo. 36 Kui nga tjintsuba ndahanu ko tehente chubakoo Ntjaná, tu xi kuichúkuahanüu nga kuitjánkiu ngayjee ni xi kamoo ko kuichú nginkun Ntíhi Ndax'jun.

³⁷ Xkí nistjin tsakúya Jesu natsin ninku ko nga ma ngixuun bitju nga fi ts'ínkj'a nistjen asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³⁸ Ko ngayjee xuta ta jyun ta jyun incha f'ai natsin ninku nga f'aisínñujuh Jesu.

22

B'i ts'in y'enda já tjíxoo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Ja tibichú tiña S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kaman-dakoho na'yu san. ² Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo incha tsangisjai niyá xi nkú nga ts'in ts'ínk'iehen Jesu, at'aha tsankjún jóo xuta nkjiun.

B'i ts'in y'enda Juda Iscariote xi nkú ts'in ts'ínkjas'en Jesu

(Mt. 26:14-16; Mr. 14:10-11)

³ As'ai jas'enjihin Satana Juda xi ta 'mi Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo. ⁴ Kui xi ngjisehe já na'mi k'aku ko já jun k'aku nga kinchjanijmíyako xi nkú ts'in kama ts'ínkjas'ehen Jesu. ⁵ Tsjo kamaha jóo ko y'endako Juda nga tsjáha toon. ⁶ Kits'in yu Juda ko tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ínkjas'en Jesu nk'ie nga najmi 'yún tjin xuta.

B'i ts'in ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Tschu nistjin nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san, nk'ie nga n'ek'ien chutsankaha S'í Pascua. ⁸ As'ai b'a kitsú Jesu nga kits'ínkji Pedro ko Jua:

—Tankink'iendo ni xi chineé S'í Pascua.

⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má xi tjeheh mjehi nga k'úendaj nichineé?

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga kuitjás'oon ajin nantjo, satékjó nku nda xi y'a nku ndji ntánijua. Tsjénnkihúu santaha má nga kjuas'en ¹¹ ko b'a t'ihuun nda xi ts'e ni'yoo: “B'a títu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga kjíneká nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” ¹² As'ai kuakúnúu nku ante tayá chánka xi ja tjinda xi tjeheh nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

¹³ As'ai ngji jóo ko b'a kama'tain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ¹⁴ Nk'ie nga tsichu chuba, y'ejñat'ako Jesu yámixó já postruhú ¹⁵ ko b'i kitsúhu:

—Mangimjena nga kjuasjékonúu S'í Pascua xu'bi kintehe ni ngabayana. ¹⁶ At'aha b'a tíxinnúu nga najmi ta kjíne sahana nichinej santaha nkúhu nga kuitjusun xi nkú tsuhú rá kui s'í má batéxuma Ntjaná.

¹⁷ As'ai jakj'á chutsiun ko nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntjaná, b'i kitsú:

—Chjúbó niú ko n'endzjohoo xinkiu. ¹⁸ At'aha b'a tíxinnúu nga najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntjaná.

¹⁹ As'ai jakj'á ninkuon ko nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntjaná, tsakjánya ko kitsjáha jóo nga b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanuu. B'a n'oo tu xi kj'uaitsjennuu an.

²⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee, ta jakj'á chutsiun nga b'a kitsú:

—Kui chutsín tibakúchji jnína xi ngjuai ndzjo ngandanuu. Jnína tib'éndako tsetsehe Ntjáná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. ²¹ Tunga máha nd'ai, nda xi títs'ínkjas'enna ta tíjñat'akona yámixai. ²² At'aha b'a n'ehe Ntíhi Nda'íun xi nkú ts'in kis'endaha. Tunga, iníma rú ts'íhin nda xi ts'ínkjas'ehe!

²³ As'ai b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín jóo nga yá xi b'a ts'íun.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka sa

²⁴ As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu xinkjín nga yá xi 'yún chánka sa ajihin. ²⁵ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Já rej xi batéxuma naxinantá xi tjin asunntee ndjá ts'ínko xuta xi ts'e. Kó já xi tíjhin xá, kui xi nda incha ts'in, tsu xuta. ²⁶ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi 'yún ní chánka sa ajinnuu kats'in ma yjohó xi nkú joyaha tsa kui xi 'yún kinte tjen. Kó xi batéxuma kats'in ma yjohó xi nkú joyaha tsa kui xi nda musúhu já xingisoo. ²⁷ At'aha, ¿yá xi 'yún chánka sa? ¿A xi b'ejñat'a yámixó nga kjine, a ra nda musú xi b'éyahá nichinee? ¿A najmi xi b'ejñat'ahá yámixó? Tunga máha an, tíjñajinnuu ei xi nkú joyaha nda musunuu.

²⁸ Jun najmi kin'e nga manú nk'ie nga kichjut'ayák'unna. ²⁹ Kui nga k'uendáhanuu nga kuatexumo, xi nkú ts'in y'éndana Na'mina. ³⁰ Kuintsubat'o yámixana nga chinoo kó s'iu nk'ie nga kuatexuma, kó kuintsuboo ante má nga kuatexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo tíkjá maha.

B'i ts'in kitsúya tíjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Simon, Simon, tasinñjui. Satana tsanki nga k'uétsujneyánuu xi nkú n'ehe tuniñu nga kjút'ayák'unnuu. ³² Tunga an ja tsankintjáihi nginkun Na'miu tu xi tu nku s'ejihín ri an. Kó ji, nk'ie nga sakú nga 'yún ngáha ri nga s'ejihin an, tísinkoi já nts'ei tu xi tu nku ndjáhá kúinchaha.

³³ B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, tíjinkuhu k'an nga kfínkoho nubayá kó santaha nga kuayákoho.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji Pedro, an b'a tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xanto nd'ai, b'a kuixín nga najmi yaní jan n'yá tíjhin.

³⁵ As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Nk'ie nga kits'ínkjínuu nga najmi tu ch'o tsa kixinnuu, kó ta ndaha toon kó ta ndaha tjabaxínté, ¿a tjin ni xi kindyjat'anuu?

B'a kitsú jóo:

—Najmi chumi nihi xi kindyjat'ani.

³⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga nd'ai, xi tíjñaha tsa, kat'a kó ta kat'a toohon. Kó xi najmi tíjñaha kicha, katatéña najyun ndjuhu kó kat'atse nku. ³⁷ At'aha b'a tíxinnuu. Tjihin nga kuitjusuhun ni xu'bi xi tjít'a éhen Ntjáná: “Kui xi ta kich'axkíhi ra ajihin já ch'onk'uun.” At'aha ngayjee ni xi tjít'a nga tínchjaníjmíyahana tjihin nga kuitjusun.

³⁸ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, já jo kicha ei!

B'i kitsú Jesu:

—Ja kama.

*B'i ts'in kinchjako Jesu Ntjaná**(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)*

³⁹ As'ai tsitju Jesu nga ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo xi nkú ts'in tehente, kō tā kitsjennkíhi já ni'yakuyáha. ⁴⁰ Nk'ie nga tsichu yō, b'a kitsúhu:

—Chubakoo Ntjaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

⁴¹ As'ai b'a ts'in kjin ngji t'axín suba xi nkúhu má bichúkijne nku ndjio nga s'e. Yō tsasinkúch'in kō kinchjako Ntjaná. ⁴² B'i kitsú:

—Ji Na'mi, tsa kama kai, n'ekj'a t'axínni kjuanimā xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

⁴³ As'ai kama chjihí nku ntítsje xi nibajehen nk'a ján nga j'ai tsjá nga'yúhūn. ⁴⁴ Kō nk'ie nga 'yún nkjún un tibehe Jesu, tu sahá 'yún kinchjako sa Ntjaná kō tsixuntu t'anankiū ntánubáha xi b'a k'un xi nkú joyaha stubá jní i.

⁴⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntjaná, as'ai tsisintjen kō j'aise ngáha rá já ni'yakuyáha. Kjintufé jóo nk'ie nga j'aisehe at'aha kjuaboo xi kats'in nganaha. ⁴⁶ As'ai b'i kitsú:

—¿Á kisunntuféhenu? Tísintjoon kō chubakoo Ntjaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

*B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu**(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)*

⁴⁷ Nk'ie nga tā tínchjaha Jesu, tu j'aihí nkjin nkjún xuta. Tjen tíjuhūn xuto nda xi 'mi Juda, xi nku nda ni'yakuyá xi te joo. Kui xi j'aik'úhūn Jesu kō kikjexu'ba. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ji Juda, ¿a tichjuxu'bai Ntíhi Nda'x'jun nga t'n'ekjas'ein?

⁴⁹ Nk'ie nga kikié já xi kabinchandaihi Jesu ni xi tímoo, as'ai b'a kitsú:

—Ji nda maestru, ¿a kichā kuixkjahanni?

⁵⁰ Nku nda xi síññajihín jóo kits'in'uhūn nku nda musuūhū nda na'mi tíjuun. Tsatet'a tjabaxínñju kixi. ⁵¹ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Najmi b'a tu n'o. Jyu tìncho.

Kits'ínko tjabaxínñju nda musu nga kits'innkihi. ⁵² As'ai kinchjako já xi j'aikj'anijéhe, kui xi já na'mi k'aku kō já jun k'akuūhū ninkū kō jáchá xi tā tjihín xá. B'i kitsúhu:

—¿A nda ndyjéná? ¿Á íxi kichahá kō yá kich'ahanu nga kjúáihinu?

⁵³ Xki nistjin tsásnjñajinnū má ma natsihín ninkū. Ndahachí najmi kin'ekonú. Tunga kuihi chubanū xu'bi, chubā nga batéxuma má jyuun.

*B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu**(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ As'ai jakj'anijéhe jóo Jesu kō ngjikoū ni'yaha nda na'mi tíjuun. Máha Pedro, kitsjennkí kjihín Jesu. ⁵⁵ Nk'ie nga kits'in'yún nd'í jóo kamasehen natsiūn, y'entut'á kō Pedro tā y'ejñajihín. ⁵⁶ As'ai nku na musu kikiéhe nk'ie nga kab'ejñat'a nd'íu. Tsase'a sisihín kō b'a kitsú:

—Kui cháí xi tā tsjenkō chá ján.

⁵⁷ Tunga najmi kits'ínkiehé yjohō Pedro. B'a kitsú:

—Ji tachjuún, najmi be ndo.

⁵⁸ Sa kutju tu sa kj'aihí xi kikié ngáha kō b'a kitsúhu:

—Ji xi tā makoi jóo.

Tunga b'ahá kitsú Pedro:

—Ji nda, najmi an niu.

⁵⁹ J'a rā xi nkú maha tsa nku ora. As'ai tu sa kj'ai ngá xi ta b'ahá kitsú ngáha ra:

—Kjuaxi kjáíhin nga ko kui ndaj mako nda xu'ba ján, at'aha ta Galilea nabáha.

⁶⁰ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ji nda, najmi be ni xi tíchubai.

Ta kuihi chubo, nk'ie nga b'a ta títsuhu Pedro, tjen'yún kikjintáhá nku xanta. ⁶¹ Kits'ínk'ótjiya Nda Ntjaná nga tsase'a Pedro, ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsúhu Nda Ntjaná: “Kintehe ni nga kjintá xanto nd'ai, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tíhin.” ⁶² As'ai tsitjusje Pedro ko kikjintá'un kikjintánte.

B'i ts'in kichajnucha Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Máha já xi tíincha kunntáha Jesu, kik'aya ko kik'íéhe. ⁶⁴ Y'é'ma tunkun ko b'a incha kitsúhu:

—Tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

⁶⁵ Nkjin tíkjá ya én xi kitsúhu Jesu nga najmi kikienkjún.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun já tíxá judio

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Nk'ie nga ja kama seen, kama ñja jáchá xi tíhin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Incha ngjiko Jesu má ma ñjakú já tíxá judio ko b'a incha kitsúhu:

⁶⁷ —T'inyani, ¿a ji xi kits'ín nibá Ntjaná?

B'i kitsú Jesu:

—Tsa xínyanu, najmi s'ejinnuu. ⁶⁸ Ko tsa kuasjáyanuu, najmi n'ek'óyanú. ⁶⁹ Tunga nd'ai k'uatuts'ihin Ntíhi Ndax'iun nga k'úéjñat'aha Ntjaná xi tíhin nga'yún.

⁷⁰ As'ai ngatentee kingjásjaiyaha:

—¿A xúhu jíhi xi Ntíhi Ntjaná?

B'i kitsú Jesu:

—An xi tíbixín.

⁷¹ B'a incha kitsú jóo:

—¿A machjén saná já testiyu? Ná kikjin ja kuanu'yáá ni xi kuatsú.

23

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda tíjun Pilato ko nda rej Herode Antipa

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ As'ai tsisintjen ngayjee já tíxóo ko ngjiko Jesu nginkun Pilato. ² Nkjin ni xi kikjanínehe yo nga b'i incha kitsú:

—Xuta nankini tíbinchákhahan ndaj nk'ie kuasakúni. Tíb'éjña nkjún nga s'echjíhi nda tíjun Cesar ni xi f'áchjintjai, ko b'a títsu nga kui xi nku nda rej xi kits'ín nibáha Ntjaná.

³ B'a kitsúhu Pilato Jesu:

—¿A ji xi nda rejhi xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tíjin ni xi tíbixín.

⁴ As'ai kinchjako Pilato já na'mi k'aku ko xuta nkjiun nga b'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe xi tisakújinna ndo.

⁵ Tunga tu nku b'ahá incha kitsú jóo:

—Xuta nankini tbinchákjahan. Tibakúya xki ante xi tjin Judea. Ante Galilea kik'atuts'ihin ra ko santaha ei ja j'ai nga b'a tits'in.

⁶ Nk'ie nga kint'é Pilato ni xu'bi, kingjásjaiya tsa ante Galilea nibáha Jesu, ⁷ at'aha yo batéxuma Herode Antipa. Nk'ie nga kik'inyaha nga Galilea nibáha Jesu, as'ai kits'inkji Jesu má tijná Herode, at'aha nanki Jerusalen tijná Herode kui chubo.

⁸ Tu ni xi tsjohó kamahá Herode nk'ie nga kieke Jesu, at'aha nd'ai nkjún mjehe ra skuehe. Nkjin tjká ni xi kik'inyaha nga tits'in Jesu ko mjehe skue nga ts'jin Jesu nku kjuankjún. ⁹ Nkjin nkjún ni xi kingjásjaiyaha, tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. ¹⁰ Ta kabincha ya yo já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga nihi xi nkjún ts'in nkjin ni xi tikjanínehe Jesu.

¹¹ As'ai Herode ko já juhun xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjhi ra kits'in ma Jesu ko tsajnukie. Kits'innja nku najyun tsjo tjin xi nkúhu xi bja já rej nga incha kik'aya. As'ai kits'ink'óya ngáha ra Pilato. ¹² Kui nistjin xu'bo Herode ko Pilato kik'atuts'ihin nga kinchjako nda ngáha xinkjin, at'aha unkie xinkjin kintehe ni ni xu'bi.

B'i ts'in kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ As'ai Pilato kinchja njaha já na'mi k'aku ko já tjixoo ko xuta nkjiun. ¹⁴ B'a kitsúhu:

—Jun kafáikonú ndai. B'a tibixiún nga xuta nankinuu tbinchákjahan. Nginkun kuangjasjáyaha ndo. Ajihin ngayjee ni xi tichjaninóhoo ndai najmi kuasakúna tsa tihin je. ¹⁵ Ta ndaha Herode najmi kuasakújihin tsa mi nihi. Kui nga kuats'ink'óya ngáhana ndai. Ja tíyo. Najmi chumi nihi xi kits'in ndai xi tjeheh ra ngabaya. ¹⁶⁻¹⁷ Kui b'a maha, tsjahana kjuá nga s'ehe ra ko as'ai ts'in ndáhi.

¹⁸ Tunga nkuhú kits'in ntaha xuta nga kikjintáya:

—¡Kan'ek'ien nda xu'bo! ¡N'e ndáhi Barraba!

¹⁹ Kjiya'yún nda Barraba at'aha já Roma ngji kontraha ko nku nda kits'ink'ien. ²⁰ Pilato mjehe nga ts'jin ndáhi Jesu kai, kui nga ta kinchjakohó ngáha xuta nkjiun. ²¹ Tunga 'yún kikjintáya xuto:

—¡Tjat'a kruj ndo! ¡Tjat'a kruj ndo!

²² As'ai ta kinchjahá ngáha Pilato niyá xi ma jahan:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tihin xi kits'in ndo? Ndaha nku ni najmi tísakújinna tsa tjeheh ra ngabaya. Kui b'a maha, tsjahana kjuá nga s'ehe ra ko as'ai ts'in ndáhi.

²³ Tunga tu ni xi 'yuhún kikjintáya sa xuta. Tsankihj Pilato nga nguát'a kruu Jesu. B'a incha kits'in santaha nkúhu nga incha kin'esihin. ²⁴ Kui nga kitsjáha kjuá Pilato nga n'etjusuhun ni xi tijncha banki. ²⁵ Kits'in ndáhi nda xi j'ájin xuta nga n'e ndáhi, nda xi kjiya'yún nubayá at'aha já Roma ngji kontraha ko at'aha anima tjeheh. As'ai kitsjá kjuá nga n'ehe Jesu ni xi mjehe xuta nkjiun.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Nk'ie nga tífi s'et'a kruu Jesu, kichjubé nku nda nanki Sirene xi Simon 'mi. Jná kaf'aihi ndo. Kui xi kin'ek'anji kruu nga kitsjennkíhi Jesu. ²⁷ Ta kitsjennkíhi nkjin nkjún xuta ko jminchjin xi tijncha kjintá nga tits'inbat'a Jesu. ²⁸ Tunga kits'ink'ótjyahá Jesu, tsasehe jminchjún ko b'i kitsúhu:

—Jun jminchjín Jerusalen, najmi tū an ch'ít'anú. Yjonuu kō ntínuu xi ch'ít'o. ²⁹ At'ahā kuichú nistjin nga b'a kuitsu xuta: “Á b'a nda tjihin ts'e jminchjín xi ntíhi, xi najmi kik'a ntí kō xi najmi kits'ínki ntí.” ³⁰ As'ai b'a incha kuitsuḥu tjenkiu: “Tixuntunéni.” Kō: “T'e'mani”, kuitsuḥu tjenkiu. ³¹ At'ahā tsa b'i tjincha ts'íhin yá xi xkféen, kui nga, ɔnkú sa ts'íhin rá yá xi kixiu?

³² Tā tjenko jóo jo já ch'onk'un xi tā nguát'a kruuko Jesu. ³³ Nk'ie nga incha tsichu ante xi 'mi Nintaku Anima, yō kingját'a kruu Jesu kō nga joo já ch'onk'uun. Nku xi kitsjen kixihí Jesu kō nku skjúhūn. ³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji Na'mi, n'endyjat'aihi, at'ahā najmi be ni xi tjincha ts'in.

Já juun kits'inndzjohō xinkjín najyuhūn Jesu nga kitsutonyá ts'íhin. ³⁵ Xutā nkjiun kabincha yō nga tjincha basenkjún. Kō já tjióo kik'aya Jesu nga b'a kitsú:

—Kamahā ndaj nga k'ái xi kits'ínk'anki. Kats'ínk'anki yjohō nd'aj tsa kui xi kits'ín nibáha Ntjaná, tsa kui xi j'ájihin Ntjaná.

³⁶ Já juun tā kik'ayahā Jesu. J'aik'úhūn kō kitsjáha nga k'úi binu san. ³⁷ B'a incha kitsúhu:

—Tsa ji xi ndā rejihí xutā judio, n'ek'anki yjohí.

³⁸ Tā kis'et'a antsjáku Jesu nku yáte xi b'i kitsú: “Kui xu'bi xi ndā rejihí xutā judio.” ³⁹ Nku ndā ch'onk'un xi tā kjit'a kruu tā najmi kikienkjún Jesu nga b'i kitsúhu:

—Tsa ji xi kits'ín nibá Ntjaná, n'ek'anki subai yjohí kō tā n'ek'ankini kō jin.

⁴⁰ Tunga b'ahá kitsú ndā xinkuu nga kinchjatiko ndā xu'bi:

—Najmi binkjuin Ntjaná ji, tā ndaha tsa tā kui kjuanimaha tíyai.

⁴¹ Máha ná, tjihin kixi nga un tibená, at'ahā tín'ekjáihín chjihí ni xi kin'eé. Tunga kui ndaj ndahachí najmi ch'on kits'ín.

⁴² As'ai b'a kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, katj'áitsjeihin an nk'ie nga ch'atuts'íhin nga kuatexumai.

⁴³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Nd'aj kuinchunkoní ndjiojmi ján.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Xi nkú rá ma nga chuba te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. ⁴⁵ Najmi tā kits'ín ndzjehen ts'íu. Kō jo tsitju nga kitijájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhūn ninku. ⁴⁶ As'ai 'yún kikjintáya Jesu:

—Ji Na'mi, aya ntsai túts'inkjas'en animana.

Nga ja b'a kitsú, as'ai k'ien. ⁴⁷ Nk'ie nga kikié ndā jun k'aku ni xi kamoó, kits'intsjohō Ntjaná nga b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihín nga naxu ndaj nginkun Ntjaha.

⁴⁸ Ngayjee xutā nantjā xi incha kikié ni xi kamoó, incha kamankjihin nga najmi nda tjin ni xi kin'e nga kin'ek'ien Jesu. ⁴⁹ Tunga máha ngayjee xutā xi behe Jesu kō jminchjín xi kitsjennkíhi nk'ie nga tsitju xi tjeḥen ante Galilea, kui xi kjin kabincha nga tjincha baseḥe ni xi tímoo.

B'i ts'in kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Tijnajihin já tjióo nku ndā xi 'mi Kuse xi Arimatea nibáha, nanki xi tijnajihin Judea. Nda tjiya animaha ndo kō naxu fiko yjohō nginkun

Ntjaná. ⁵¹ Tã tikuyahã nistjin nga kuatéxuma Ntjaná ko najmi kits'ín yu ni xi y'énda ko ni xi kits'ín já tjíxá xingisoo. ⁵² Kui xi ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu. ⁵³ Nk'ie nga ja kikjejent'a kruu yjonintehe Jesu, as'ai nku najyun kik'ontjikjájnu ko ngjingjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxiu, xi ndaha nku najmi kje ch'a s'eya. ⁵⁴ Kui nistjiun tís'enda nichinehe S'í Pascua ko ja tíb'atuts'ihín nistjin nkjúun.

⁵⁵ Jminchjín xi kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea, ta incha ngji ko kikié tsjóo ko xi nkú ts'ín kis'ejña yjonintehe Jesu. ⁵⁶ As'ai kik'óya ngáha ni'yahã ko y'énda ntá sinjne ko ni xi sinjne. Kits'ínkj'áiya jminchjún nistjin nkjúun xi nkú ts'ín tijnã kjuatéxumoo.

24

B'i kama nk'ie nga j'áiyahã Jesu ngabayoo
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Nga ta jyun ta jjuhun nistjin xi b'atuts'ihín ra tuntjóo, j'aisehe jminchjún tsjóo nga y'a ts'íhin ni xi sinjne xi y'énda. ² Nk'ie nga incha j'ai, kikié nga ja kachjuxín ndjiõ chákantsú xi tjichjane tsjóo. ³ Incha jas'en tunga najmi kisakúhú ra yjonintehe Nda Ntjaná Jesu. ⁴ Nk'ie nga ndaha najmi incha be mí nihi xi incha ts'ín, tu incha kikiéhe nga kabinchat'ahã jo já xi yja najyun xi tibat'ai. ⁵ Tu ni xi kitsankjúhún jminchjún ko kingjénsten ankjín t'anankiu. Tungã b'ahã kitsú jóo:

—¿Á ajihín xuta k'ien túbinchisjálhinu xi tijnã tík'un? ⁶ Najmi ta ei tijnãha. Ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo. N'ekj'áitsjohoon yjonuu nga b'i kitsúnuu nk'ie nga y'ejña ante Galilea: ⁷ “Tjihin nga n'ekjas'en Ntíhi Nda'jün aya ntsja já ngatitsuun ko s'et'a kruu. Nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.”

⁸ As'ai j'áitsjehen jminchjún ni xi kitsú Jesu ⁹ ko nk'ie nga incha j'aihi tsjóo kitsúyahã ngayjee ni xu'bi já ni'yakuyá xi te nkuu ko ngayjee xuta xingisoo. ¹⁰ Mariã Magdalena ko Juana ko Mariã xi naaha Santiago ko jminchjín xingisoo xi tjenkoõ, kui xi j'ai tsúyahã já postru ni xu'bi.

¹¹ Tungã najmi kis'ejhín ra já postru, at'ahã én xi najmi tjihin sin kamahã ni xi títsuya jminchjún. ¹² Tungã tsisintjehén Pedro ko tsangatsanka nga ngji tsjóo. Nk'ie nga tsaseya tsjóo, kikié nga tu najyun xi tsich'ontikjájnuhú yjonintee kjijnã yo. As'ai kik'óya ngáha ni'yahã nga tíma nkjúhún ni xi kamoõ.

B'i ts'ín tsakúchjiji yjoho Jesu jo já ni'yakuyáhã
(Mr. 16:12-13)

¹³ Tã kuihi nistjin xu'bo jo já ni'yakuyáhã Jesu yja nga tüncha fi nanki ichí xi 'mi Emau, nanki xi te nku ra kilometro mahã nanki Jerusalem. ¹⁴ Tínchjanijmíyakõho xinkjín ngayjee ni xi kamoõ nga tüncha fi. ¹⁵ Ni xi kama, nk'ie nga tínchjanijmíyakõho xinkjín niu, j'aise tíñahã Jesu ko kitsjent'áhã. ¹⁶ Tungã b'a kama xi kis'echjahá tunkun jóo kama. Najmi kamankjihín tsa Jesu niu. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tichubanijmíyakõhonu xinkiu nk'ie nga tün'o niyá?

As'ai tsincha'yún baba jóo ¹⁸ ko b'a kitsú ndã xi 'mi Cleofã:

—¿A nku tutu ra ji xi tinchin nanki Jerusalem xi najmi be ni xi kama nistjin xi nibahanã yo?

¹⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi kama?

B'a incha kitsú jóo:

—Ni xi kin'ehe Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kui xi kama nku nda profeta ko chánka ni xi kits'ín. Kis'ehe nga'yún én xi kinchja nginkun Ntíaná ko nginkun ngayjee xuta. ²⁰ Tunga já na'mi k'akuhú ko já tixáná kits'ínkas'en tu xi kin'ek'iehen, ko kis'et'a kruu. ²¹ Jin kichuyái tsakai nga kui xi ts'ín ndaíhi naxinantá Israel. Tunga ja tjihin jan nistjin nd'ai nga b'a kamoó.

²² 'K'ua jminchjin xi tjinjinni kabincháankjúnni. Ta jyun ta jyun kafisehe tsjóo, ²³ tunga najmi kasakúhu ra yjonintee. Ntitsje ru incha kama chjihí katsúni ko nga kui xi b'a katsúhu nga tijná tik'un Jesu. ²⁴ Askahan ta kafisehe tsjóo k'ua já xi tjinjinni ko b'a ts'ín kasakúhu xi nkú nga katsú jminchjin, tunga najmi kabehé Jesu.

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—¡Á b'a nkjún ts'ín ichí mankjihinnuu ko 'ni s'ejihinnuu ngayjee ni xi kitsúhu já profeta! ²⁶ ¿A najmi tihin ni nga un skuehe xi kits'ín nibá Ntíaná kintehe ni nga sakúhu kjuachánka xi ts'e?

²⁷ As'ai Jesu y'éña chjihí jóo nkú tsuhu ra ngayjee xujun éhen Ntíaná má tjit'a ni xi kamaha. Kik'atuts'ihin ra xujun xi y'ét'a Moise ko ngjindjuko ngayjee xujun xi y'ét'a já profeta. ²⁸ Nk'ie nga tsichu nanki ichí xi má nga tijncha fi jóo, b'a kits'ín xi k'ua niyá Jesu kits'ín. ²⁹ Tunga kits'ínkasin'yún kjuayúhún ra jóo nga b'a kitsúhu Jesu:

—Tinchinkoni ej, at'aha ja ngxun ko ja tíma'ña.

Kui nga kits'ín yuhu Jesu nga y'ejnáko jóo. ³⁰ Ni xi kama, nk'ie nga kab'entut'áko yámixo jóo, jakj'á Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. As'ai tsakjánya ko kitsjáha jóo. ³¹ Kui chubo tsix'ánki nkun jóo ko kamankjihin nga Jesu niu. As'ai Jesu kits'ínndyjajihínsén yjoho nginkun jóo. ³² B'i ngján b'a kitsúhu xinkjin jóo:

—¿A najmi tíf'ajin nd'íhi tíma anímaná nk'ie nga tinchjakoná aya niyóo ko nk'ie nga títuyaná nkú tsuhu ra ni xi tjit'a éhen Ntíaná?

³³ Ta kuihi chubo incha tshintjen ko kik'óya ngáha nanki Jerusalem. Incha kieke nga nku stihín kats'ín yjoho já ni'yakuyá xi te nkuu ko já xi tjitukoho. ³⁴ Kui xi b'a tijncha tsu:

—Kjuaxi kjáihin nga ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo Nda Ntíaná ko ja kuakakúchjihí yjoho Simon.

³⁵ As'ai kitsúya já xi joo ni xi kamat'ain aya niyóo ko xi nkú ts'ín kamankjihin nga Jesu niu nga tsakjánya ninkuon.

B'i ts'ín tsakúchjihí yjoho Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Ta tijncha nchjaha nk'ie nga j'ai sinjñajin masehen Jesu ko b'i kitsú nga kikjaniña:

—Kas'enuu kjuajyu.

³⁷ Tu ni xi kitsankjúhún já ni'yakuyóo ko kits'ínnkjink'un nga nku sen xi tíma chjihí. ³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿Á túbinkjuhunnu? ¿Á t'n'entjihí ruu yjonuu nga b'a ts'ín t'n'enkjintak'uhunnu? ³⁹ Ahán niu. Chasoo ntsa ko tsuká. N'ekonú ko chasenú. Nku sen najmi tjihin yjo ko ninta xi nkú ts'ín tíyo nga tijnna.

⁴⁰ Nk'ie nga ja b'a kitsú, as'ai tsakú ntsja ko tsuku. ⁴¹ Tunga najmi kjehé s'ejin sishin jóo, at'aha tsjo nkjún tijncha maha ko tijncha ma nkjúhún. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tjiñanuu ichi nichine ei?

⁴² As'ai kitsjáha nku te tjiō xi kab'échjan. ⁴³ Jakj'á Jesu niu kō kikjine nginkun jóo. ⁴⁴ As'ai b'a kitsú:

—Ni xi kama, kui nihi xi kixinnuu nk'ie nga tsátejñajin sanuu. B'a kixinnuu nga tjihin nga kuitjusun ngayjee ni xi tji't'a nga kinchjanijmíyahana xujun kjuatéxumaha Moise kō xujuhun já profeta kō xujun salmo.

⁴⁵ Kikjex'ájin Jesu kjuankjintak'uhun jóo tū xi kamankjihin ra ni xi tji't'a éhen Ntiana ⁴⁶ kō b'i kitsúhu:

—B'a ts'in tji't'a nga tjihin nga un skuēhe xi kits'in nibá Ntiana, nga nistjin xi ma jahan kjuaiya ngaha ra ajihin xuta k'ien, ⁴⁷ kō nga ngajoho s'enijmí nga ngúsuhun asuntee. Jerusalem ch'atuts'ihin ra nga b'a k'úihin xuta nga tjihin nga ngjuaij'áha ra animaha tū xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. ⁴⁸ Jun xi kujixínyo ni xi kiyo. ⁴⁹ An ts'in nibánuu xi kitsúya títjun Na'mina nga tsjanuu. Tunga tintsubanú ei Jerusalem santa nkúhu nga n'ekjóhōon nga'yún xi nibaha nk'a ján.

B'i ts'in ngji Jesu nk'a ján

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ As'ai tsitjuko Jesu já ni'yakuyáha. Ngjiko santaha nanki Betanja. Kingjénnk'a ntsja kō nda kinchjane jóo. ⁵¹ Nk'ie nga nda tinchjane jóo, nk'a ján ngji t'axihin. ⁵² Nk'ie nga ja incha kamaha nga kits'intsjoho Jesu, tū ni xí tsjohó tíncha maha jóo nga incha kik'óya ngaha nanki Jerusalem. ⁵³ Tehente incha kits'intsjoho Ntiana má ma natsihin ninku.

Xujun xi y'ét'a Jua én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in kitsúya nda xi kits'inntu xujun yáha Jesu

¹ Nga tuts'ihin ni tu b'a ts'in jahá tíña Éen. Kui Éen xi y'eñakoho Ntjaná. Kui Éen xi Ntjaná. ² Kui xi y'eñako Ntjaná nkúhu nga tuts'ihin ni. ³ Éen kits'inndakoho Ntjaná ngayjee ni xi tjín. Ndaha nku ni xi tjín najmi kin'enda tsa najmi tjín Éen. ⁴ Yo nibáha ra kjuatik'un. Kui kjuatik'uun, kui nd'í xi ts'in ndzjehen xuta. ⁵ Ndí túb'at'ai má jyuun ko má jyuun najmi tíchúkuaha nga títs'ínk'ien.

⁶ J'ai nku nda xi 'mi Jua xi Ntjaná kits'in nibáha. ⁷ J'ai tsúya ni xi kieke tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu ko tu xi s'ejihin ra ngayjee xuta nd'í xi j'ai nchjanímiyaha. ⁸ Najmi kui xi nd'íu. Tu kin'e nibáha tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu. ⁹ Nd'í xi ndoo xi ts'in ndzjehen ngayjee xuta ja ma kj'uaihí asuntee.

¹⁰ Éen j'aik'ieña asuntee, Én xi Ntjaná kits'inndakoho asuntee. Tunga xuta asuntee najmi kamankjihin yáha kui. ¹¹ J'ai ante xi ts'e, tunga xuta xi ts'e najmi kits'ínkjáihin. ¹² Tunga xi kits'ínkjáihin ko kis'ejihin, kui xutaha xi kitsjáha nga kama ntíhi Ntjaná. ¹³ Kui xi kitsin xi nkú ts'in kama mjehe Ntjaná. Najmi kitsin xi nkú ts'in tsin xuta xi tjín, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in tíñaha xuta, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in mjehe xuta.

¹⁴ Kui Éen xi kik'a yjoninte ko y'eñajinni ko kiyai kjuachánkaha, at'aha kui xi Ntí nku tutuhú Ntja Na'miu. Tsakúchji kjuanda chánkaha ko én xi b'a tjún. ¹⁵ Jua kitsúya yáha kui. B'i kitsú:

—Kui xi kinchjanímiyahana nga b'a kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'in jahá tíña.”

¹⁶ Xki kjuanda xi kik'ainá kjuanchiná chánka xi ts'e tsitjujihin. ¹⁷ At'aha Ntjaná kits'inchjén Moise nga kitsjá kjuatéxumoo, tunga j'aihí Jesucristo nga y'éña kjuandoo ko én xi naxu tjín. ¹⁸ Najmi tjín xi ja be nkú tjín Ntjaná. Nku tutuhú Ntí nku tutuu xi tíñako Ntja Na'miu, kui xi j'aikúchjiná Ntjaná.

B'i ts'in kitsúya Jua Bautista yáha Jesu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ B'i ts'in kinchja Jua nk'ie nga já judio k'aku xi tjín nanki Jerusalen kits'ínkji já na'mi ko já xi ta ts'inxát'a ninku xi má nga ngjuásjaiyaha Jua yáha kui. ²⁰ Kinchja kixi kixi Jua ko najmi ts'anacha. B'i kitsú:

—Najmi an nda xi xi kitsú Ntjaná nga ts'ín nibá.

²¹ B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yáha ni ji? ¿A jihí xi Elia?

—Najmi an —kitsú Jua.

—¿A jihí xi nda profeta xi tjihin nga kj'uai? —kitsú jóo.

—Najmi —kitsú Jua.

²² —¿Yáha ji? —ta kitsú ngáha jóo—. At'aha tjihin nga kuankínko ngáha ri én kixi já xi kits'ín nibáni. ¿Nkú bixín?

²³ As'ai b'i kitsú Jua:

—An xi nku nda xi tinchja ante kixiu nga b'a títsu: “Tjen kixiu niyá má nga nibá Ntjaná.” Kui niu xi y'ét'a nda profeta Isaiá xujun éhen Ntjaná.

²⁴ Ko já xi kits'ínkji já fariseo ²⁵ ta kingjásjaiyaha Jua:

—Tsa najmi ji xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá kə tə ndaha Eliá kə tə ndaha ndá profeta xi tjiín nga kj'uai, ¿á xutá tibatentáhani?

²⁶ B'i kitsú Jua:

—An ntánijua tibatentakohona xutá, tunga síjñajihínnu nku xi najmi yo, ²⁷ xi kj'uai askahan nga an. Najmi tje'henna tsa kjendáya n'úhu tjabaxín ntéhe.

²⁸ B'a kama ni xu'bjí nanki xi 'mi Betanía, nanki xi tíjña ngabantá ntáje Jordan, má tsaténtá xutá Jua.

B'i ts'ín kitsúya Jua nga Jesu xi chutsankaha Ntíaná

²⁹ Nístjin xi ma ndyjuun ngáha kíkíe Jua nga Jesu nibák'un tíñaha kə b'í kitsú:

—Kui xu'bjí xi chutsankaha Ntíaná xi kjexín ngatitsuhun xutá asuntee. ³⁰ Kui xi kinchjaníjmíyaha nga b'í kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tū b'a ts'ín jahá tíjña.” ³¹ Nk'ie tə ndaha an najmi be yá níhi, tunga ntánijuhá jáiténtá xutá tū xi s'ejña chjihí rə xutá Israel yáha kui.

³² B'í tə kitsúya Jua ni xi kíkíe:

—Kíkíe nga nibajen Espiritu ndjiojmi ján xi nkú joyaha nku chutuju kə nga j'aik'iejñantjai nintaku. ³³ Tə ndaha an najmi kjee be yá níhi, tunga xi kits'ín nibáhana nga ntánijua kuatentáhana xutá, kui xi b'a kitsúna: “Xi chají nga nibajenk'uhun Espiritu kə k'úejñantjaihi, kui xi Espiritu Santo kuaténtáko xutá.” ³⁴ An kíkíe nga tsitjusun kui éen kə tixinya nga kui xi Ntíhi Ntíaná.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuun

³⁵ Nk'ie nga kama ndyjuun, tə yohó tinchako ngáha Jua jo já ni'yakuyáha. Kíkíe nga j'a Jesu yo kə b'í kitsú:

³⁶ —Kui xu'bo xi chutsankaha Ntíaná.

³⁷ Kint'é nga joo já ni'yakuyáha ni xi kinchja kə kitsjennkíhi Jesu. ³⁸ As'ai tsaseni astun Jesu kə kíkíe nga tjennkíhi jóo. B'í kitsúhu:

—¿Mí xi tbinchisjó?

—Ji ndá maestru —kitsú jóo—, ¿má tinchin?

³⁹ —Nibáasohoo —kitsú Jesu.

As'ai ngji jóo kə kíkíe má tíjña Jesu. Yo kits'ínkj'a nístjin xu'bo, at'aha ja ngixun. Nkú rə ma nga chubá ñju niu. ⁴⁰ Já xi joo xi kint'é ni xi kinchja Jua kə kitsjennkíhi Jesu, nku xi 'mi Andre xi ndá nts'e maha Simon Pedro.

⁴¹ Kui xi títjun ngjingsisai Simon kə b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni ndá xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

⁴² As'ai j'aiko Andre ndá nts'e nga j'aisehe Jesu. Jesu tsasehe Simon kə b'í kitsúhu:

—Ji xi Simon, ntíhi Jona. Ji xi k'ún ngáha ri Pedro.

⁴³ Nístjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tífi Jesu ante Galilea, as'ai ngjisehe Felipe kə b'í kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

⁴⁴ Nanki Betsaida nibáha Felipe, má nga tə nankíhi Andre kə Pedro. ⁴⁵ As'ai Felipe ngjisehe Natanael kə b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni ndá xi kinchjaníjmíyaha Moise nga y'et'a xujun kjuatéxumoo kə xi tə y'et'a já profeta. Kui xi Jesu ntíhi Kuse, ndá xi nibáha nanki Nazaret.

⁴⁶ B'a kitsú Natanael:

—¿A kamahá stjújin Nazaret nku ni xi nda?

—Nibáaseihj —kitsú Felipe.

⁴⁷ Nk'ie nga kikié Jesu nga nibá tiña Natanael, b'a kitsú:

—Kuihí nda xu'bj xi xuta Israel tjeheñ ra, nku nda xi najmi b'anacha.

⁴⁸ —¿Nkú ts'in yahani? —kitsú Natanael.

B'i kitsú Jesu:

—Kuakiehe kintehe ni nga kuanchjahi Felipe, nk'ie nga kabinchunnki yá higuera.

⁴⁹ —Ji nda maestru —kitsú ngáha Natanael—, ji xi Ntíhi Ntíaná. Ji xi nda rejhi xuta Israel.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuakiehe kintehe yá higuera kuaxihin, a kui kjuaha nga kuas'ejihin ri nga Ntíaná kits'ín nibáhana? 'Yún chánka ni xi chá sai nga xu'bi.

⁵¹ Ko b'i ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Choo nga tsjén tixa ndjiojmi ján ko nga ntítsjehe Ntíaná kuiyáju ko kuitjujen nga kj'uaísehe Ntíhi Nda'x'jun.

2

B'i ts'in kits'ín Jesu nku kjuankjún ajihin nku s'í kjuabixan

¹ Nístjin xi ma jahan kama nku kjuabixan nanki Cana, nanki xi tíñajihin ante Galilea, ko yo ngji naaha Jesu. ² Ta ngji Jesu ko já ni'yakuyáha kjuabixoon, at'aha kik'inyaha. ³ Nk'ie nga jeya binu, as'ai b'a kitsú naaha Jesu nga kinchjako:

—Ja najmi ta tíhín ra binu.

⁴ —Ji tachjuún —kitsú Jesu—, ¿á an tí'miyahani niu? Najmi kjeé bichú chubana.

⁵ As'ai kinchjako naaha Jesu já xi tìncha basehe yámixó nga b'a kitsúhu: —N'etjusun ngayjeé ni xi kuitsunu.

⁶ Yo tìncha jun ndjiú nisa xi kamandakoho ndjio. Kui xi ts'ínchjén xuta xi ntje judio tjeheñ ra nk'ie nga ts'ín je yjoho nginkun Ntíaná, xi nkú ts'ín tíñá n'yáha. Nkúnkú ndjiú s'en ra tsa cháte ko tsa cháte ko kan litru ntánijua. ⁷ B'i kitsúhu Jesu já xi tìncha basehe yámixó:

—N'etso ntánijua ndjiú.

Kits'íntse susun jóo ndjiú.

⁸ As'ai Jesu b'i kitsúhu jóo:

—Chjúbó chuba ko tankínkoho nda xi tibasehe s'íu.

B'a incha kits'ín jóo. ⁹ As'ai kikjut'a nda xi tibasehe s'íu ntánijua xi ja kama binu, tunga najmi behé má nibaha ra ntóo. Tu já xi tìncha basehé ra yámixó xi be, at'aha kui xi ts'asje ntánijuo. Kui nga nda xi tibasehe ra s'íu kinchjaha ra nda bixoon ko b'a kitsúhu:

¹⁰ —Ngayjeé xuta tíjún tsjá binu xi nda ko nk'ie nga ja 'yún ka'bi xuta, as'ai ní tsjá xi najmi 'yún ndaha. Tunga máha ji, binu xi 'yún nda xi tíjtoihi nd'ai tí'baj.

¹¹ Kui kjuankjún xu'bj xi tíjún kits'ín Jesu nanki Cana, nanki xi tíñajihin ante Galilea. B'a ts'ín tsakúchjahi kjuachánkaha, ko kis'ejihin já ni'yakuyáha nga Ntíaná kits'ín nibáha.

¹² Ja kamoó. As'ai ngji Jesu nanki Capernaum nga tjenko naaha ko já nts'e ko já ni'yakuyáha. Yo y'entu chuba nístjin.

*B'i ts'in kik'onsje Jesu chu xi tìncha batéña jóo má ma natsihin ninku
(Mt 21:12-13; Mc 11:15-18; Lc 19:45-46)*

¹³ Nk'ie nga ja tibichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheñ ra, as'ai ngji Jesu nanki Jerusalen. ¹⁴ Má ma natsihin ninku kisakúhu já xi tíncha batéña turu ko chutsanka ko chutuju ko já xi tjintu yo nga tíncha ts'ínk'ontjaiya toon. ¹⁵ As'ai jách'a n'ú'ya, kui xi kik'onsjekoho ngayjee chutsanko ko turu. Kikjaní ndzjo toohon já xi tíncha ts'ínk'ontjaiya toon yo ko kits'ínk'ótsjá yámixaha. ¹⁶ B'i kitsúhu já xi tíncha batéña chutuju:

—Tich'onsjoo chunu ei. Najmi tu tiyanta n'e mo ni'yaha Na'mina.

¹⁷ J'áitsjehen já ni'yakuyaha nga b'i ts'in tjít'a éhen Ntjaná: “Tjo ts'atina ni'yahi, kui nga tib'enkihina kjuanima.”

¹⁸ As'ai já judio k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchji nga ma n'e ni xi t'n'ei?

¹⁹ B'i ts'in kinchja Jesu:

—N'ekatsúnyo ninku ko jan nistjin kjesintjen ngáhana.

²⁰ B'i kitsú já judio k'aku:

—Yachán jun nú kamandaha ninku. ¿Nkú ts'in jan nistjin chjúsintjehenni ji?

²¹ Tunga yjonintehe ní Jesu kinchjanijmíyaha nga kits'ínkjó ninku.

²² Kui kjuaha, nk'ie nga j'áíya ngáha ra ngabayoo, j'áitsjehen ra já ni'yakuyaha ni xi kitsú ko kis'ejihin én xi tjít'a xujun éhen Ntjaná ko én xi kinchjako já judio k'aku.

²³ Nk'ie nga tíña Jesu nanki Jerusalen ajihin S'í Pascua, nkjin nkjún xuta kis'ejihin nk'ie nga kkie kjuankjún xi kits'in. ²⁴ Tunga Jesu najmi kits'ínkjálhin xi nkú ts'in ts'innkjink'un xuto, at'aha be xi nkú k'un. ²⁵ Najmi kamachjén tsa tjin xi kitsuyaha nkú k'un, at'aha be xi nkú ts'in tjintuyá animaha.

3

B'i ts'in kinchjanijmíko Jesu Nicodemo

¹ Nku nda fariseo xi 'mi Nicodemo xi ta nda k'akuhu xuta judio j'aisehe Jesu nga jyuun ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, yaní nga ji xi nku nda maestru xi Ntjaná kits'in nibáha. At'aha najmi ch'a kamaha ts'in kjuankjún xi t'n'ei tsa najmi tíñajihin Ntjaná.

³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsin tsetse, kui xi najmi ma chjihí xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná.

⁴ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú ts'in tsin tsetse ngáha nku nda nk'ie nga ja chá? ¿A kamahá ta kjuas'en xi ma johó ngáha aya kats'a naaha ko tsin ngáha?

⁵ B'i ts'in kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsinjin ntánijua ko Espiritu najmi kama kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha. ⁶ Xi xuta tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun xuta tjihin. Xi Espiritu tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun Espiritu tjihin. ⁷ Najmi tu ma nkjúhin ni xi kuaxihin, nga tjihin nga tsin tsetse ngáhanu. ⁸ Fi ntjo tu má nga mjehé ra ko ta nu'yái nga xu. Tunga najmi yaní má nibáha ko má tífi. B'a joyaha ngayjee xuta xi tsinjin Espiritu.

⁹ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú tjihin ra ni xi tíxín?

¹⁰ B'i ts'in kinchja Jesu:

—Ji xi nda maestruhu xuta Israel. ¿A najmi yaní niu? ¹¹ Kjuaxi ni xi tíxihin. Jín chubai ni xi yai ko bixínyai ni xi kiyai, tunga jun najmi n'e s'ejiun én xi bixínyai. ¹² Tsa najmi s'ejiunuu éna nk'ie nga ni xi ts'e asunteej tinchjanijmíyahánuu, ¿nkú ts'ín s'ejihinnuu éna tsa ni xi ts'e ndjiojmi ján kuinchjanijmíyahánuu? ¹³ Ndaha nku najmi kjee fi ndjiojmi ján. Nkuhú Ntíhi Ndax'iun xi nibajehen yo.

¹⁴ Xi nkú ts'ín kikjesintjen Moise ye ante kixiu nk'ie, b'a ta ts'ín tjíhin nga chjúsintjen Ntíhi Ndax'iun, ¹⁵ tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin ra kui nga tu sahá k'úéntu tik'un sín.

¹⁶ Kits'intjo Ntíaná xuta asuntee nga kitsjá Ntí nku tutuhu tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin ra kui, nga tu sahá k'úéntu tik'un sín. ¹⁷ Ntíaná najmi kits'ín nibá Ntíhi asuntee tsa tu xi k'uéñanehe ra xuta ni xi kanéhe ngat'aha ngatitsun xi kits'ín. Kits'ín nibá ní tu xi ts'ínk'ankihi.

¹⁸ Xi s'ejihin Ntíhi Ntíaná najmi tjín ni xi ngjuainéhe. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ja tjen rá at'aha najmi kis'ejihin Ntí nku tutuhu Ntíaná. ¹⁹ Kui ngat'ai tjehe rá je xuta. J'ai asuntee nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta, tunga 'yuhún kama mjehe xuta má jyuun nga má ndzjeen, at'aha najmi nda tjín ni xi tíncha ts'ín. ²⁰ Ngayjee xi ch'on ts'ín, kui xi ch'ohon nd'í xi ts'ín ndzjehen. Najmi fik'úhún tu xi najmi cháha ni xi tíncha ts'ín. ²¹ Tunga xi naxu ts'ín, kui xi fik'úhún nd'íu tu xi cháha nga tíncha ts'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná.

B'i ts'ín ta kitsúya ngáha Jua yáha Jesu

²² Askahan nga b'a kamoog ngjiko Jesu já ni'yakuyáha ante Judea. Yo y'eñako já ni'yakuyáha chuba nístjin nga tsaténtá xuta xi tjín yo. ²³ Jua ta tsaténtá xuta nanki Enon, yo má tiña maha nanki Salim, at'aha 'yún tjín ntánijua yo. Incha j'ai xuta nga ksaténtá yo. ²⁴ B'a kama nk'ie nga najmi kjee s'eya'yún Jua.

²⁵ As'ai já ni'yakuyáha Jua ko nku nda judio kinchjanijmíyaha xi nkú ts'ín tjíhin nga ts'ín je yjoho xuta judio nginkun Ntíaná. ²⁶ Incha ngjisehe Jua ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, nda xi j'aisehi ngabantá ntáje Jordan, xi tsixínyai yáha kui, kui xi ta tibaténtá ko ngayjee xuta tíncha fisehe.

²⁷ As'ai b'i ts'ín kinchja Jua:

—Ndaha nku ni najmi ma ts'ínkjáihin xuta tsa najmi ndjiojmi ján kik'aihi ra. ²⁸ Jun kinu'yó ni xi kinchja, nga najmi an nda xi ts'ín nibá Ntíaná ngajoho. Tu kin'e nibá tíjuhúnna. ²⁹ Xi nkúhu tsa nku kjuabixan, nkuhú nda xi tibixan. Nda xinkjín nda bixoon tu síjñat'ahá ra. Tímjéñjuhu ni xi tinchja ko tsjo tímaha nga tít'é ntaha nda bixoon. B'a ts'ín an nd'ai. Ja tsichu ma ndjuu kjuatsjona. ³⁰ Kui ndo xi tjíhin nga nk'a ngjuai, an kinte kfián.

³¹ Xi nibáha nk'a ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. Xi tjehe ra asuntee, kui xi xuta asuntee ko ni xi ts'e asuntee nchja. Xi nibáha ndjiojmi ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. ³² Títsuya ni xi kieke ko ni xi kint'é, tunga najmi ch'a tís'ejihin ra én xi tinchja. ³³ Tunga xi tís'ejihin én xi tinchja, kui tís'ínkie yjoho nga kjuaxi én xi nchja Ntíaná. ³⁴ At'aha xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi nchja éhen Ntíaná, at'aha Ntíaná kitsjáyjehe Espiritu. ³⁵ Ntía Na'miu 'yún tjoho Ntíhi ko ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsja. ³⁶ Xi tís'ejihin Ntíu, kui xi tjíña tik'un sín. Tunga xi najmi tíma mjehe nga kuínt'é éhen Ntíu, kui xi najmi k'uéñá tik'un. Kjuakjahan Ntíaná tjíñanehe.

4

B'i ts'in kinchjanijmko Jesu nku na Samaria

¹ Kik'inyaha já fariseo nga Jesu 'yún tjín saha xuta ni'yakuyá nga Jua ko nga 'yún nkjin xuta tibaténtá. ² Tunga najmi Jesu xi tsaténtá xuta. Já ni'yakuyáha ní xi b'a kits'in. ³ Nk'ie nga kint'é Jesu ni xi kik'inyaha já fariseo, as'ai tsitju ante Judea nga kik'oya ngáha ante Galilea.

⁴ Tjihin nga kj'ua ante Samaria. ⁵ Kui nga j'aihi Sicar, nanke xi tjíñajihin ante Samaria. Tjíñakjoko xu'ba xi Jacob kitsjáha Kuse xi ntíhi maha. ⁶ Yo tjíña ntá tixa xi kits'innda Jacob. As'ai ngjik'ieñat'a Jesu ntá tixo, at'aha ja kafentaha nga tít's'in niyá. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. ⁷ As'ai j'ai nku tachjuún Samaria nga j'aik'asje ntánijua. B'i kitsú Jesu:

—K'uaíni ichi ntánijua xi k'ua.

⁸ Kui chubo najmi tjintukoho já ni'yakuyáha, at'aha nichine incha kaffik'atse ajin nantio. ⁹ As'ai b'i kitsú tachjuún:

—Nkú tjihin ra nga an tbinchihini ntánijua xi s'ihini, nga ji xi chá judio ko an xi na Samaria?

B'a kitsú tachjuún at'aha najmi nda incha y'a xinkjín xuta judio xuta Samaria. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Tsa yai ni xi tsjá Ntíaná ko tsa yai yá xi tbankihi ntánijua, ji kuinchíhi ko kui tsjáhi ntánijua xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta.

¹¹ —Ji chá ntia —ta kitsú ngáha tachjuún —, najmi tjihin ni xi n'esjekohoni ntánijuo ko 'yún nanka ntá tixo. ¿Má k'úinchj'ahani ntánijua xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta? ¹² Ntje cháná Jacob y'éjñaná ntá tixai. Kui xi ta kits'i ntánijua ko ta kits'i ntíhi ko chu xi kis'ehe. ¿A jihí xi 'yún chánka sai nga kui?

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ngayjee xi k'ú ntánijua xu'bi ta kama xintá ngáha ra. ¹⁴ Tunga xi k'ú ntánijua xi tsjaha, kui xi ndahachí najmi ta kama xintáha ra. At'aha ntánijua xi tsjaha kama ajihin xuta xu'bo xi nkú joyaha nku ntá tixa xi bitju subaha ntánijua. B'a ts'in k'úéntu tík'un síhin.

¹⁵ —Ji chá ntia —kitsú tachjuún—, k'uaíni ntánijua xu'bo tu xi najmi ta kama xintáhana ko najmi ta kj'úáik'asjéhena ntánijua ei.

¹⁶ —T'in chubaihi x'ihin ko nibákoj —kitsú Jesu.

¹⁷ —Najmi tjinna x'in —kitsú tachjuún.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi t'ibixín, nga najmi tjihin x'in. ¹⁸ At'aha ja ma un x'in binchunkoi ko nda xi tinchunkoi nd'ai najmi x'ihin maha. Kjuaxi ni xi kuakixín.

¹⁹ —Ji chá ntia —kitsú tachjuún—, tímankjinna nga chá profeta ní. ²⁰ Ntje chání kits'intsjoho Ntíaná naxi xu'bi. Tunga máha jun, b'a bixiún nga Jerusalem tjíña ante má nga tjihin nga n'etsjoho Ntíaná.

²¹ —Ji tachjuún—kitsú Jesu—, n'e s'ejin ni xi tixihin. Kuichú chuba nk'ie nga najmi ta kj'úáihinu naxi xu'bi ko najmi ta kuankíhinu Jerusalem nga n'etsjoho Ntia Na'miu. ²² Jun najmi yo xi n'etsjoho. Tunga jin yai xi n'etsjoihi, at'aha ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra stjújín xi ts'ínk'anki xuta.

²³ Tunga jahá t'ibichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga kjuaxi n'etsjoho Ntia Na'miu. Xi nkú ts'in kuakúyaha Espiritu Santo xuta, b'a ts'in ts'íntsjoho Ntia Na'miu. At'aha Ntia Na'miu mjehe nga xuta xi b'i ts'in

tjintuyáha ts'íintsjoho. ²⁴ Xi ts'íintsjoho, tjihin nga kjuaxi b'a ts'ín xi nkú ts'ín kuakúya Espiritu Santo. At'aha Espiritu ní Ntíaná.

²⁵ B'a kitsú tachjúun:

—Be nga kj'uai Mesia, chá xi ts'ín nibá Ntíaná. Nk'ie nga kj'uai, kuitsuyaná nkú tjihin ra ní xi tjín.

²⁶ —An ní niu, an xi tínchjako hi —kitsú Jesu.

²⁷ Kui chubó j'ai ngáha já ni'yakuyáha kó kama nkjúhun nga nku tachjuún tínchjanijmíko Jesu. Tunga ndaha nku najmi kama k'un kingjásjaiyaha mí nihi xi mjehe kó a ra mí nihi xi tínchjanijmíyako ho tachjúun. ²⁸ As'ai tsasínjña nisaha tachjúun kó ngji ajin nantio. Ngji tsúyaha xuta ní xi kamat'ain. ²⁹ B'i kitsú:

—Nibáase ma ruu xuta x'in xi kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian. Kutsa kuihi xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

³⁰ As'ai tsitju xuta nantio nga j'aisehe Jesu. ³¹ Nk'ie nga ngji tachjúun ajin nantio, já ni'yakuyáha Jesu b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, chinej ichi nichinej.

³² —Tijnana nichine xi najmi yo —kitsú Jesu.

³³ Kui nga b'i ngján kingjásjaiyaha ra xinkjin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú:

—Tjin ra xi kj'uaikoho nichine.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ts'ian xi nkú ts'ín mjehe xi kits'ín nibána kó nga ts'intjusan xá xi ts'e, kui ní niu xi nichinena. ³⁵ Tíbixiún: “Ndyja sa ñju sá nga kuichú chon.” Tunga an b'a tixinnuu: Chjúx'ánkiu tunkun kó chaso. Xuta xi nibá ján, kui xi nkú joyaha chan. Ja tábichú chubaha. Ja kama kj'uaiya chon.

³⁶ Xi tíf'áya chan xi nibá yo kama chjhi. At'aha k'úentu tik'un sín xuto. B'a ts'ín nkuhú tsjo kamaha ra xi ts'ínxájin kó xi f'áya chon. ³⁷ At'aha kjuaxi kjáihin én xi b'a tsuu: “Nku xi b'éntje kó kj'ai xi f'áya.” ³⁸ An kits'inkjinuu nga ch'áyo chan xi najmi jun kis'enkinuu kjuanima. Kj'ai xi kuak'ientje nga nibá xutai, kó jun ta sakút'anuu chjhi xóo.

³⁹ Nkjin xuta Samaria xi tjintu ante xu'bo kis'ejihin Jesu nk'ie nga kint'é nga b'i kitsú tachjúun: “Kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian.” ⁴⁰ Kui kjuaha nk'ie nga j'aisehe ra xuta Samaria Jesu, tsankihí nga k'úejña yo. Y'ejña Jesu jo nistjin tjihin ⁴¹ kó 'yún nkjin sa xi kis'ejihin én xi kinchja. ⁴² As'ai b'a incha kitsúhu tachjúun:

—S'ejinni nd'ai tunga najmi tu ngat'aha ní én xi tsixin. S'ejin níni at'aha kó jin kuanu'yái kó mankjinni nga kjuaxi nga kui xi ts'ink'an ki xuta xi tu má tjintuhú.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda chí

⁴³ Nk'ie nga j'a jo nistjin, as'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante Galilea.

⁴⁴ At'aha kitsúya Jesu nga najmi yankjún nku nda profeta ante xi ts'e.

⁴⁵ Nk'ie nga tsichu Galilea, xuta xi tjín yo kits'inkjáihin, at'aha kieke ngayjee ni xi kits'ín Jesu nanki Jerusalem ajihin s'íu. At'aha kó kui incha ngji s'íu.

⁴⁶ As'ai tsichu ngáha Jesu Cana, nanki xi tijnajihin ante Galilea má nga kits'ín ma binu ntánijuo. Yo tijná nku nda xi ts'inxát'aha nda rei, kui xi tijnaha nku nda chí xi kjiña un nanki Capernaum. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'é nga tsitju Jesu ante Judea kó j'ai ante Galilea, as'ai j'aisehe kó tsankihí nga ngjuai ni'yaha tu xi ts'innkihí ra nda chíhi, at'aha ja tí'me. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi choo kjuankjún ko ni xi túbakúchji nga'yúhün Ntjaná, najmi s'ejinnuu nga Ntjaná kits'ín nibána.

⁴⁹ As'ai b'a kitsú nda xi ts'inxát'aha nda rei:

—Ji nda ntja, nibá mai ichi kintehe ni nga kuayá nda china.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani ni'yahi. Ja nda ngáha nda chíhi.

Kis'ejihün ndo én xi kitsú Jesu ko ngji. ⁵¹ Nk'ie nga tjen masen niyóo, kisatéjin já musuhü ko b'a kitsúhu:

—Ja nda ngáha ntíhi.

⁵² Kingjásjaiyaha ndo já musuhü mí chubaha kik'atuts'ihün nga kis'e nda ngáha rá ntíhi. B'a kitsú jóo:

—Kujña nga chubá nku tsitjühün ch'iün nda chíu.

⁵³ J'áitsjehen na'mihü nda chíu nga kui chubo: “Ja nda ngáha nda chíhi”, kitsúhu Jesu. Kui ko ngayjee xuta xi tjin ni'yaha kis'ejihün Jesu. ⁵⁴ Kui kjuankjún xu'bi xi ma johó xi kits'ín Jesu nk'ie nga tsitju ante Judea ko j'ai ngáha ante Galilea.

5

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi kjijña un

¹ Kj'ai nistjin ngáha, nk'ie nga tjincha b'asje s'íhi xuta judio ngji ngáha Jesu nanki Jerusalen. ² Yo tijná nku ntá tixa chánkantsú xi tiña maha ankjuaha naxinanóo xi 'mi Ankjuá Chutsanka. Kui ntá tixo xi 'mi Betesda nga én hebreo. Un ante nk'ién kis'entuhu. ³ Yo fantu nkjún xuta un, xuta ka, xi najmi ma fi ko xi nta sjai. Kui xi incha kuyáha nga ts'in niyá ntániju. ⁴ At'aha tü nkjé tü nkjéhé ni nku ntítsjehe Ntjaná f'aijenjin ntá tixo ko ts'in niyánkihi ntániju. Ko xi tjun tsungijin yjohó ntóo nk'ie nga ja kuan'e niyáha, kui xi ma nda tü mí ch'in xi k'uhún ra.

⁵ Yo kjijñajihün xuta uun nku nda xi tjihün kan tj'ion jan nú nga uhün. ⁶ Nk'ie nga kikié Jesu nga kjijña ndo yo, kamankjihün nga ja nkjin nú tjihün nga uhün ko b'i kitsúhu:

—¿A mjehi kama nda ngáhani?

⁷ —Ji nda ntja —kitsú nda uun—, najmi ch'a tjinna xi kuasinkona, tsa tsungijinna ntá tixo nk'ie nga n'e niyáha. Nk'ie nga mjena tsungijian yjona, tü kj'áhi xi tjun tsungijin yjohó.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tisintjein, chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.

⁹ Ta kuihi chubo kama nda ngáha ndo. Jakj'á nijña xi kjijñasun ko ngji. Tunga xuatuhú kui nistjiun, nistjin nkjühün xuta judio. ¹⁰ Kui nga b'a kitsúhu rá já judio k'aku nda xi kama ndoo:

—Xuatü nd'ai. Tijná nkjühün kjuatéxumoo nga ch'ai nijñahi.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Xi kuats'innkina, kui xi b'a kuatsúna: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.”

¹² B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi b'a kuatsúhi: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in”?

¹³ Tunga najmi behé nda xi kama nkihi yá xi kits'innkihi, at'aha ngji t'axín Jesu ajihün xuta xi tjincha yo. ¹⁴ Askahan Jesu kisatéjin ngáha ndo má ma natsihün njinku ko b'i kitsúhu:

—Ji, ja kama nda ngáhani. Najmi tá n'eheni ngatitsun tü xi najmi satéhe ri nku ni xi 'yún ch'onk'un sa.

¹⁵ As'ai ngji tsúyaha ndo já judio k'aku nga Jesu xi kits'ínkiki. ¹⁶ Kui kjuaha nga kits'in unkiehe ra Jesu já judio k'aku, at'aha b'a kits'in nga nistjin nkjún. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Na'mina tít's'inxá santaha nd'ai ko an ta tít's'inxá.

¹⁸ Kui kjuaha nga tu sahá 'yún tsangisjai niyáha já judio k'aku nga mjehe ts'ínk'iehen Jesu. At'aha najmi tu suba tsa nistjin nkjún xi najmi kitsenkjún, tunga b'ahá kitsú ya nga Ntjaná xi Na'mihí. B'a ts'in ta kuihi kits'in ma yjohó xi nkúhu Ntjaná.

B'i ts'in tsakúchji Jesu xaha

¹⁹ As'ai kinchja Jesu nga b'a kitsúhu jóo:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ni najmi ma ts'in Ntíhi Ntjaná kuenta subaha. Tu nkuhú ni xi tibe nga tít's'in Na'mihí, kui xi ts'in. At'aha ngatentee ni xi ts'in Na'miu, ta kui nihi xi ts'in Ntíu. ²⁰ At'aha Na'miu 'yún tjohó Ntíu ko bakúchjhi ngayjee ni xi ts'in. Ko kuakúchji saha ni xi 'yún chánka. Xi kama nkjúnnuu. ²¹ At'aha xi nkú ts'in Na'miu ts'ínk'áiyaha xuta ngabayoo ko ts'ínk'íentu tik'un ngáha, b'a ta ts'in Ntíu ts'ínk'íentu tik'un xi mjehe. ²² Najmi Na'miu xi kuasehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'in xuta. Ntíu ní kitsjáha nga kui xi kuaseyhehe kui niu, ²³ tu xi ngayjee xuta skuenkjún Ntíu xi nkú ta ts'in benkjún Na'miu. Xi najmi benkjún Ntíu, b'a ta ts'in najmi benkjún Na'mi xi kits'in nibáha.

²⁴ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi basínñujuhú énná ko s'ejihin xi kits'in nibána, kui xi ja tjintu tik'un sín. Najmi tjín ni xi ngjuainéhe at'aha ja tsitujin ngabayoo ko tjintu tik'un sín. ²⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga xuta k'ien kuint'é ntaha Ntíhi Ntjaná, ko xi tint'é'éhen k'úentu tik'un. ²⁶ At'aha xi nkú ts'in Ntíu Na'miu kuenta tjíña tik'uhun, b'a ta ts'in kitsjáha Ntíu nga kuenta tjíña tik'uhun. ²⁷ Na'miu kitsjáha Ntíu tu xi kuasehe ra tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'in xuta, at'aha kui xi Ntíhi Ndax'jun.

²⁸ Najmi tu ma nkjúnnuu niu. At'aha kuichú chuba nk'ie nga kuint'é ntaha Ntíu ngayjee xuta xi kjintuyánji ²⁹ ko kuisintjen ngáha. Xi nda kits'in kuisintjen nga k'úentu tik'un. Xi najmi nda kits'in kuisintjen nga s'enéhe ni xi kanéhe ngat'aha ni xi incha kits'in. ³⁰ Ndaha nku ni najmi ma ts'ian kuenta. Xi nkú ts'in nt'e, b'a ts'in ts'ian kjuá. Ko kixi ts'ian kjuá, at'aha najmi bangisjai suba ni xi mjena. Ni xi mje nihi Na'mi xi kits'in nibána bangisja.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi bakúchji nga kik'ai xaha

³¹ Tsa ta ahan xinya yáha an, najmi chjíhi ra én xi kuinchja. ³² Tunga tjíñahá kj'ai xi tífina kjuanda, ko be nga chjíhi ra ni xi ts'in nga b'éjña chji yáha an. ³³ Jun kin'ekjúú já xi ngjingásjaiyaha Jua nga yáha kui ko kui xi kitsúya yáha an. ³⁴ An najmi machjénna tsa xuta yjoninte ngjuaina kjuanda, tunga tixihinnuu nga n'echjíhi ruu Jua tu xi k'uankihinu. ³⁵ Jua b'a joyaha nku nd'í xi tsat'ai ko kits'in ndzjen, ko jun kin'e tsjojiun kutju nd'íhi.

³⁶ Tunga 'yún chánka sa ni xi tífina kjuanda nga én xi kinchja Jua. At'aha xa xi kitsjana Ntíu Na'miu nga ts'intjusan ko xi tít's'ian nd'ai, kui xi ta tífina kjuanda. Tíbakúchji nga Ntíu Na'miu kits'in nibána. ³⁷ Ko Na'miu ya xi kits'in nibána ta tífina kjuanda. Jun najmi kjee nu'yó ntaha ko ta ndaha najmi kjee yo xi nkú tjín. ³⁸ Ta ndaha najmi tjíñajinnuu éhen ajin animanuu, at'aha najmi s'ejinnuu xi kits'in nibá. ³⁹ Yún nkjún

n'eyo xujun ehen Ntjaná at'aha b'a manuu nga b'a ts'in sakúhunu nga kuintsuba tík'un síun. Tunga an ní tínchjanijmíyahana xujun nga tífina kjuanda. ⁴⁰ Tunga najmi mjehénuu nibasenu tu xi kuintsuba tík'uhunnu.

⁴¹ Najmi títangisja tsa xuta tsjana kjuachánka. ⁴² Tunga behénuu. Be nga najmi n'etjót Ntjaná. ⁴³ Ngajoho Na'mina jáihina ko jun najmi n'ekjáinnú. Tunga tsa k'ái xi kuaté xá subaha yjoho, tu sahá kui xi n'ekjóhon. ⁴⁴ B'i ngjan 'boho kjuachánka yjonuu. Najmi bínchisjót nga Ntjaná xi nku tutuu tsjanuu kjuachánka. Nk'ie nga b'a n'o, ¿nkú ts'in s'ejihinnuu éna?

⁴⁵ Najmi tu b'a bixiún tsa an xinyat'ainnuu nginkun Ntja Na'miu. Moise ní xi tíma 'yún tak'un, kui ní xi títuyat'ainnuu. ⁴⁶ Tsa kjuaxi nga s'ejinnuu ni xi y'et'a Moise, ta s'ejinnuu an, at'aha an kinchjanijmíyahana Moise. ⁴⁷ Tunga tsa najmi s'ejinnuu ni xi y'et'a Moise, ¿nkú ts'in s'ejihinnuu én xi tínchja?

6

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi un mij

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ K'ái nístjin ngáha ngji Jesu ngabantá ntáchak'un Galilea, xi ta 'mi ntáchak'un Tiberia. ² Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi, at'aha kíkíe kjuankjún xi kits'in nga kits'innkíhi xuta un. ³ As'ai tsiyajnu Jesu nku asunntu tjenki ko yo y'ejnáko já ni'yakuyáha. ⁴ Kui nístjiun ja tábichú tíña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judío tjeheh ra. ⁵ Nk'ie nga tsase Jesu ko kíkíe nga nkjin nkjún xuta xi tíncha nibák'uhun, b'a kitsúhu Felipe:

—¿Má xi tjeheh ch'atsee nínkuuan xi kjíne xuta nkiun?

⁶ Tunga tu xi kíkjut'ayák'uhún ni Felipe nga b'a kitsúhu, at'aha be ni xi ts'ín. ⁷ As'ai b'a kitsú Felipe:

—Ta ndaha tsa jo unchan tton denario nínkuuan ch'atsee, tsa as'ai íchí íchí k'uáihí nga nkúnkú, najmi kuichú maha ra.

⁸ As'ai b'i kitsú nda ni'yakuyá xi 'mi Andre, xi nts'e maha Simon Pedro:

⁹ —Ei síña nku nda chí xi y'a un nínkuuan xi kamandakoho tu cebada ko jo tjió. Tunga, ¿mí skan kamaha ra xuta nkjiun niu?

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a t'ihun nga kat'entu ngayjee xuta.

Tjín nkjún naxi chu kui ante xu'bo ko y'entu ajin naxi chu nkú ra ma un mij jáx'in. ¹¹ As'ai jakj'a Jesu nínkuun, kitsjáha máb'achjíhi Ntjaná ko kits'inn dzjoho xuta xi kab'entu yo. B'a ta kits'íhin tjió nga kitsjáha xi nkú tjín mjehe xuta. ¹² Nk'ie nga kik'ie sisihín xuta, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Chj'ayo nínkuuan xi k'uankiu tu xi najmi kuatsúhun.

¹³ As'ai j'áya jóo nínkuuan xi ts'ankiu, kui xi nibaha ra nínkuuan cebada xi uun. Te jo nisjn kama nínkuuan xi ts'ankíhi xuta. ¹⁴ Nk'ie nga kíkíe xuta nkjiun kjuankjún xi kits'in Jesu, as'ai b'a incha kitsúhu xinkjin:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndaj xi nda profeta xi tjíhin nga kj'uai asunntej.

¹⁵ Tunga kamankjihín ra Jesu nga mjehe jóo ngjuaike kjuayúhún nga nda rej ts'ín maha. Kui nga ngji t'axín suba ngáha asuntu tjenkiu.

B'i ts'in ngjisun Jesu ntáchak'un

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Nk'ie nga ja tíma jyun, as'ai incha j'aijen andai ntáchak'uun já ni'yakuyáha Jesu. 17 Jas'en yábarku tu xi kj'uatikjáha ntáchak'uun nga ngjuai nanki Capernaum. As'ai tu kama jyun'taihín nk'ie nga najmi kjeé bichú tjennkihí Jesu. 18 Kó tu nkuhú ntjò xi tu xi 'yúhún kama. Xí kits'ín xuhú ntáchak'uun. 19 Nk'ie nga tsichu nkú ma tsa un kó tsa jun kilometru tjíhin, kíkíe jóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun nga nibák'un tíñaha yábarku. Incha kitsankjún jóo, 20 tunga b'ihí kitsú Jesu:

—An ní niu. Najmi tu binkjun.

21 Tsjo kamaha jóo nga jas'en Jesu yábarku kó tu tsichu sahá yábarku nanki xi má nga tíincha fi.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui xi ts'ínk'íentu tík'un xuta

22 Njstjin xi ma ndyjuun kamankjihin xuta xi y'entu ngabantá ntáchak'uun nga tu nkuhú maha yábarku xi tsitju yó kó nga Jesu najmi jas'en nga ngjiko já ni'yakuyáha, at'aha tu já ni'yakuyáha ngji subaha. 23 As'ai incha j'ai kj'ai yábarku xi tsitjuhu nanki Tiberiá nga j'ai tíña má xi tjejen kíkijine njnkuun xuta nk'ie nga kitsjáha Jesu máb'achjíhi Ntjáná.

24 Kui b'a maha, nk'ie nga kíkíehe xuta nga najmi ta tjíhin Jesu yó kó ta ndaha já ni'yakuyáha, as'ai jas'en yábarku nga ngjingsjai nanki Capernaum. 25 Ngabantá xinkuú kisakúhu kó b'í incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿nkú n'e jáihini ei?

26 As'ai b'í kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kiyó kjuankjún xi kits'ian, tunga najmi kuihí kjuaha tíbinchisjáihínú. Tu ngat'aha ní njnkuun xi kichinehenu nga kitse susunnuu, kui kjuaha nga tíbinchisjáihínú. 27 Najmi tu n'exántjaihíni njnkuun xi maha fe. Njnkuun xi najmi ma níhi fe n'exántjaihíni. Kui xi ts'ínk'íentu tík'unuu. Ntíhi Nda'x'jun tsjánuu njnkuun xu'bo. Ntía Na'miu tsakúnuu nga kui xi kits'ín nibá.

28 B'a kitsú jóo:

—¿Mí ni xi tjíhin nga n'ei jin tu xi n'etjusuhunni ni xi mjehe ra Ntjáná?

29 B'í kitsú Jesu:

—Kui ni xu'bi xi mjehe Ntjáná nga n'etjusun. Kas'ejinnuu nda xi kits'ín nibá.

30 As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchjini nga Ntjáná kits'ín nibáhi tu xi chahaní kó s'ejinni ji? ¿Mí xáha Ntjáná xi mahi? 31 At'aha ntje cháná kíkijine mana nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kui nihi xi jtít'a éhen Ntjáná nga b'a títu: “Njnkuun xi ndjiojmi ján nibaha ra kitsjáha nga kíkijine.”

32 B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Na'minaha xi kitsjánuu njnkuun xi ndjiojmi ján nibaha, najmi Moise. Kó nd'ai títjánuu njnkuun xi nda kíkjin. Kui xi ndjiojmi ján nibáha. 33 At'aha njnkuun xi tsjá Ntjáná, kui xi nibajehen ndjiojmi ján kó ts'ínk'íentu tík'un xuta asunntej.

34 —Ji nda ntía —kitsú jóo—, k'uai teheneni njnkuun xu'bo.

35 As'ai b'í kitsú Jesu:

—An njnkuun xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta. Xi kj'uaísena najmi ta kama bjohó ra kó xi s'ejihin an najmi ta kama xintáha ra. 36 Tungá jahá b'a kuaxinnuu, ndaha tsa týanú tunga najmi tís'ejihinnuu. 37 Kj'uaísena ngayjee xuta xi tsjána Na'mina, kó xi kj'uaísena najmi k'onsje natsin ján.

³⁸ 'At'aha ndjiojmi ján nibajehenna tu xi ts'intjusuhunna xi nkú ts'in mjehe Na'mi xi kits'in nibána ko najmi xi nkú ts'in mjena. ³⁹ Ko ni xi mjehe xi kits'in nibána, najmi mjehe tsa ts'inndyja ndaha nku xi kitsjána. Mje níhi nga ts'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo nistjin xi fekuu. ⁴⁰ 'At'aha ni xi mjehe Na'mina, mjehe nga k'úentu tik'un sín ngayjee xi kj'uaísehe Ntú ko s'ejihin. Ko an ts'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo nistjin xi fekuu.

⁴¹ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu nga kui xi ninkuan xi ndjiojmi ján nibajehen, as'ai já judio kinchjayanee. ⁴² B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndai xi Jesu, ntíhi Kuse? Yaá na'mihí ko ngáha. ¿Nkú tíjhin ra nga b'a títuhu nga ndjiojmi ján nibajehen?

⁴³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu chubayanenu. ⁴⁴ Ndaha nku najmi kama kj'uaísena tsa najmi kj'uaíkohe Na'mi xi kits'in nibána. Ko xi kj'uaísena an ts'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo nistjin xi fekuu. ⁴⁵ B'a ts'in y'é't'a já profeta: “Ntíaná kuakúyaha ngayjee xuta.” Kui b'a maha, ngayjee xi mjéñjuhu ra ko bangiya ni xi bakúyaha Ntía Na'miu, kui xi kj'uaísena.

⁴⁶ Ndaha nku najmi kjee be yáha Ntía Na'miu. Nku tutuhú xi nibaha má tíña Ntíaná, kui xi ja be Ntía Na'miu. ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi s'ejihin an, kui xi k'úentu tik'un sín. ⁴⁸ An ninkuan xi ts'ink'íentu tik'uhun xuta. ⁴⁹ Ntje chánuu kikjine mana ante kixiu, tunga tu nkú jesuhún. ⁵⁰ Tunga ninkuan xu'bi ndjiojmi ján nibajehen tu xi kjinehe xuta ko najmi ta kuayáha. ⁵¹ An xi ninkuan tik'un xi ndjiojmi ján nibajehen. Tsa tjín xi kjine ninkuan xu'bi, kui xi k'úéña tik'un sín. Ko ninkuan xi tsja, kui xi yjonintena xi tsjantjálhina xuta asunntej.

⁵² As'ai tu y'ésikohó xinkjín já judio nga b'a kitsú:

—¿Nkú ts'in tsjáhaná yjonintehe ndai nga chineé?

⁵³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi chinoo yjonintehe Ntíhi Ndax'jun ko s'iu jníhi, najmi kuintsuba tik'un. ⁵⁴ Xi kjine yjonintena ko k'úi jnina, kui xi k'úentu tik'un sín, ko an ts'inkj'áiya ngáha ra xuta xu'bo nistjin xi fekuu. ⁵⁵ 'At'aha yjonintena xi nichine xi ndoo ko jnina xi ntá xi ndoo. ⁵⁶ Xi kjine yjonintena ko k'úi jnina, kui xi k'úentujinna ko an kúáteñajihin.

⁵⁷ 'Na'miu kits'in nibána. 'At'aha tíña, kui nga tíñahana. B'a ta ts'in at'aha tíña tik'an, kui nga k'úentu tik'uhun xuta xi ts'ín mana nichinehe. ⁵⁸ Kui xu'bi ninkuan xi ndjiojmi ján nibajehen. Kui xi najmi xi nkú joyaha mana xi kikjine ntje chánuu ko tu nkú jesuhún. 'At'aha xi kjine ninkuan xu'bi, k'úentu tik'un sín.

⁵⁹ B'a ts'in kinchja Jesu nga tsakúya ayaha nku ni'ya sinagoga xi tíña nanki Capernaum. ⁶⁰ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha én xi kinchja, as'ai nkjin xi b'a kitsú:

—Ni tjín tsa n'esihién én xi tinchja. ¿Yá xi ts'ínkjálhín ni xi kuatsú?

⁶¹ Kamankjihin Jesu nga kinchjayanee xuta ni'yakuyáha nga b'a kitsú. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tín'endyjajihín ruu yjonuu én xi kuanchja? ⁶² ¿Nkú sa kamanuu tsa choo Ntíhi Ndax'jun nk'ie nga nguajinji ngáha ante má nga nibaha? ⁶³ Espiritu Santo ts'ink'íentu tik'un xuta. Xuta bi, najmi maha ts'ink'íentu tik'un xuta xinkjín. Én xi kuaxinnuu Espiritu Santo nibáha ra ko kui éen ts'ínkj'áentu tik'unuu. ⁶⁴ Tunga tjín ajinnuu xi najmi s'ejihin an.

B'a kitsú Jesu at'ahá be santaha nga tuts'ih̄in ni yá xi najmi s'ejih̄in ko yá xi ts'ínkjas'ehen. ⁶⁵ Kó b'j̄i tã kitsú ya:

—Kui kjuáha nga b'a kuaxih̄innuu nga ndaha nku najmi kama kj'uaísehena tsa najmi Ntjã Nã'miũ kitsjáha nga kj'uaísenã.

⁶⁶ Yo kik'atuts'ih̄in ra nga nkjin xutã ni'yakuyáha y'éjñaha. Najmi tã kitsjenkohõ ra. ⁶⁷ As'ai b'j̄i kitsúhu já ni'yakuyá xi te joo:

—¿A mjenuu kuankiún ko jun?

⁶⁸ —Ji Ndã Ntjã —kitsú Simon Pedro—, ¿yá sa kama tsjénnkihi jin? Jihí xi chubai én xi ts'ínk'íéntu tík'un síh̄in xutã. ⁶⁹ S'ejin̄ni ko ja kamankjin̄ni nga ji Cristo, xi Ntíhi Ntjãná xi tjñã tík'uun.

⁷⁰ B'j̄i kitsú Jesu:

—An j'ajinnuu jun xi te joo, tunga tjenjih̄innuu nku ndaninda.

⁷¹ B'a kitsú Jesu nga kinchjan̄jimíyaha Judã Iscariote, ntíhi Simon. At'ahá kui xi ts'ínkjas'ehen ko kui xi nku ndã ni'yakuyá xi te joo.

7

B'j̄i ts'ín ngji Jesu S'íhi Ni'ya Kichoo

¹ Askahan kikjatsú'ba Jesu ante Galilea. Najmi kama mjehe nga kikjatsú'ba chji ante Judea, at'ahá já judio k'aku tsangisjai n̄iyá xi nkú ts'ín ts'ínk'íehen. ² Tunga jáhá túbichú tiña s'í xi b'asje xutã xi ntje judio tjeheñ ra, s'í xi 'mi S'íhi Ni'ya Kichoo, ³ ko b'a kitsú já nts'e Jesu:

—Najmi tu ēi binchin. Tu sahá t'in Judea tu xi skuẽhe xutã ni'yakuyáhi ni xi n'ei. ⁴ At'ahá najmi tjín xi b'éjñã 'ma ni xi ts'ín tsa mjehe chá. Tu sahá takúchjhi yjohi xutã asuntej nga n'ei ni xi t'n'ei.

⁵ B'a kitsú já nts'e at'ahá tã ndaha kui najmi incha kis'ejih̄in yáha Jesu. ⁶ As'ai b'j̄i kitsú Jesu:

—Najmi kjeẽ bichú chubana nga ts'ian ni xi tjíhin nga ts'ian. Jun bi, tu mí chubahá ni ma n'o ni xi tjíhin nga n'oo. ⁷ Najmi títs'ín unkienuu xutã asuntej. An bi, títs'ín unkiena at'ahá túb'ejñá chja nga ch'on tjín ni xi tjincha ts'ín. ⁸ Tankiún s'íu. Najmi kfián an at'ahá najmi kjeẽ bichú chubana.

⁹ B'a kitsú Jesu, as'ai y'ejñã ante Galilea. ¹⁰ Tunga nk'iehé nga incha ngji s'íu já nts'e, as'ai ngji ko kui. Tunga najmi ngji chjihí, tsa jóo tjenjih̄in. Ngji suba. ¹¹ As'ai ajin s'íu já judio k'aku tsangisjaihi. B'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿A najmi kj'uaíhi ndo?

¹² Kó xutã nkjin tã kinchjan̄jimíyaha Jesu. Tjín xi b'a kitsú: “Ndahá ndo.” K'ua ngá xi b'a kitsú: “Najmi nda ndo. Xutãhá b'anachaha ndo.”

¹³ Tunga najmi kama tak'uhún xutã kinchjan̄jimíyã chji chjhi Jesu at'ahá tsankjún já judio k'aku.

B'j̄i ts'ín tsakúya Jesu ajin s'íu

¹⁴ Nk'ie nga ajih̄in s'íu, jas'en Jesu má ma n̄atsih̄in n̄inku ko tsakúya. ¹⁵ Kama nkjúhun já judio k'aku ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Nkú ts'ín behe ni xi ts'e Ntjãná ndai nga najmi tsangiyaha?

¹⁶ As'ai b'j̄i kitsú Jesu:

—Najmi an ts'an ni xi túbakuyá. Xi kits'ín nibá nína ts'e éen. ¹⁷ Xi mjehe ts'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntjãná, kui xi skuẽ tsa Ntjãná ts'e ni xi túbakuyá ko tsa an ts'an. ¹⁸ Nku xutã xi nchjã ni xi ts'e, kui xi bankisjai kjuachánka xi ts'e. Tunga xi bankisjai kjuachánkaha xi kits'ín nibáha, kui xi kjuaxi ni xi tsu ko naxu ts'ín. ¹⁹ ¿A najmi kitsjáhanuu Moise

kjuatéxumoo? Tunga ndaha nku jun najmi títs'íntjusun kjuatéxumoo. ¿Á mjeheñu n'ek'iehnú?

²⁰ As'ai b'a incha kitsú xuto:

—¡Kutsa ndanindahá tíñajihin! ¿Yá xi mjehe ts'ínk'iehin?

²¹ B'i kitsú Jesu:

—Nku ni kits'ian ko ngatentoo kama nkjúnñu. ²² Tsakúyanu Moise nga n'etjusun circuncision, ndaha tsa najmi Moise kik'atuts'ihin ra niu. Ntje chánu ní kik'atuts'ihin ra niu. Kui nga n'etjusuhun niu ndaha tsa nistjin nkjún. ²³ B'a n'ohoo ntix'innu ndaha tsa nistjin nkjún tu xi najmi ndyaha kjuatéxumaha Moise. Tunga tsa b'a n'o nga nistjin nkjún, ¿á tin'ekjankohonú nga nistjin nkjún kits'innkíhi ra nku nda? ²⁴ Najmi tu kjuá sunnk'a n'o. Kixi ní n'oo kjuá.

B'i ts'ín kinchjanímíyaha xuta yáha Jesu

²⁵ As'ai b'a kitsú k'ua xuta nanki Jerusalen:

—¿A najmi kuihí ndai xi mjehe ts'ínk'iehen jóo? ²⁶ Tunga, á tinchja chji chjiji ko najmi ch'a nkú títsuhu ra. ¿A kjuaxihí nga ja kamankjihin já tíxóo nga kui ndai xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá? ²⁷ Tunga yanáá má nibáha ndai. Nk'ie nga kj'uai xi Cristo, najmi ch'a skué má nibaha.

²⁸ As'ai 'yún kinchja Jesu nga b'i ts'ín tsakúya má ma natsihin ninku:

—B'a tibixiún nga yanú ko yo má nibáhana. Tunga najmi kuantanahá jáihina. Tjín xi kits'ín nibána. Ko xi kits'ín nibána ma n'e s'ejián ni xi tsu. Kui xi najmi yo. ²⁹ Tunga an be yáha, at'aha má tíña nibahana ko kui xi kits'ín nibána.

³⁰ As'ai kama mjehe jóo nga kuakj'ánijéhe. Tunga ndahá nku najmi kits'ínkoho, at'aha najmi kjee bichú chubaha. ³¹ Tunga nkjin xuta xi tinchajihin xuta nkjin kis'ejihin Jesu. B'a kitsúhu xinkjín:

—Nk'ie nga kj'uai xi Cristo, ¿a 'yún ts'ín sa kjuankjún nga nda xu'bi?

³² Kint'é já fariseo ni xi kitsú xuto nga kinchjanímíyaha Jesu. As'ai já na'mi k'aku ko já fariseo kits'ínkji já xi kunntá ninku tu xi kuakj'ánijéhe Jesu. ³³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu chuba nistjihin kúatejñajin sanu ko kfin ngáhana má tíña xi kits'ín nibána. ³⁴ Kuinchísjainú tunga najmi ta sakúhunuu an. Má nga kfinteña najmi kama kuankiún.

³⁵ B'a kitsúhu xinkjín já judio k'aku:

—¿Má ngjuaihi ndai nga najmi ta sakúhuná? ¿A xuta judio xinkjá xi tíntujihin xuta xi nchja griego ngjuaisehe? ¿A ta kuakúyaha xi nchja én griego? ³⁶ Ni xi kuanchja: “Kuinchísjainú tunga najmi ta sakúhunuu an”, ko: “Má nga kfinteña najmi kama kuankiún”, ¿nkú tsuhu ra ni xi kuatsú?

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kamaha xuta xi s'ejihin kui

³⁷ Nistjin xi fekuhu s'iu, kui xi 'yún b'asje xuta, as'ai tsasinjña ndju Jesu ko 'yún kinchja:

—Tsa tjín xi tíma xintáha, kanibásena ko kat'i. ³⁸ B'a kamaha xi nkú ts'ín tíj't'a éhen Ntíaná. Xi s'ejihin an animaha stjújín ntáje, ntá xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta.

³⁹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanímíyaha Espiritu xi askahan ts'ínkjáihin xuta xi s'ejihin Jesu. Najmi kjee f'ai Espiritu Santo kui nistjiun, at'aha najmi kjee s'eña chji kjuachánkaha Jesu.

⁴⁰ Nk'ie nga kint'é xuto éjn, k'ua xi b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndai nda profeta xi tjihin nga kj'uai.

41 B'a kitsú ngá k'ua:

—Kui ndai xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

Tunga tjín ngá xi b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín Galilea nibaha xi Cristo? 42 ¿A najmi b'ahá ts'ín tjít'a éhen Ntíaná, nga ntjehe David nibaha ra xi Cristo, ko nga Belen nibaha, má nga nankihí David?

43 B'a ts'ín tsakjányaha yjohó xuta nantio nga incha kinchjanijmíyaha Jesu. 44 Tjín xi kama mjehe nga kuakj'ánijéhe tunga ndahá nku najmi kits'ínkohó.

B'i ts'ín najmi kis'ejihin já judio k'aku nga Ntíaná kits'ín nibáha Jesu

45 As'ai já xi kunntá nínku j'ai ngáha má tjíntu já na'mi k'aku ko já fariseo ko b'i kik'ihin:

—¿Á najmi kjúáikohonu ndo?

46 B'a kitsú jóo:

—Ndaha nku najmi kjee b'a ts'ín nchja xi nkú ts'ín nchja ndo.

47 B'a kitsú já fariseo:

—¿A kohó jun ta kuak'anachanu ndo? 48 ¿A tjíhín ajihin já tjíxóo ko a ra ajihin já fariseo xi s'ejihin Jesu? 49 Tunga xuta xu'bi bi, najmi mankjihin kjuatéxumoo. Kui xi najmi nda nginkun Ntíaná.

50 As'ai kinchja Nicodemo, nda fariseo xi j'aisehe Jesu nga jyuun:

51 —Xi nkú ts'ín tjíña kjuatéxumaná, tíjtun tjíhin nga kuasinñjuhuú xuta tu xi chahaná ni xi kits'ín ko askahan n'e raá kjua.

52 B'a kitsú jóo:

—¿A ta kohó ji xi nibáhani Galilea? N'eya nda ndai xujun éhen Ntíaná ko chai nga ndaha nku nda profeta najmi kjee tjujín Galilea.

53 As'ai b'i ngján incha ngji ngáha ni'yaha.

8

B'i ts'ín kichjut'ayák'un Jesu nga j'aich'áha nku tachjuún

1 As'ai ngji Jesu asunntu tjenkí xi 'mi Yá Olivó. 2 Nk'ie nga ja kama sehen nistjin xi ma ndyjuun, j'ai ngáha má ma natsihin nínku. Yo j'aise nkjúhun xuta ko yo y'ejña nga tsakúya. 3 As'ai incha j'aiko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nku tachjuún xi kiya nga kj'ai nda kjijñakohó. J'aisínña nginkun Jesu ko nginkun xuto 4 ko b'a kitsú:

—Ji nda maestru, kuaya tachjín nga kj'ai nda kjijñakohó. 5 B'a ts'ín y'é't'a Moise kjuatéxumoo nga ndjio n'ek'iehen xi b'a ts'íiun. Ji bi, ¿nkú bixín?

6 Tu xi kikjut'ayák'uhún ni Jesu nga b'a incha kitsú, at'aha mjehe kuatéjéne. As'ai y'ejñantu Jesu ko najnú ntsja kits'ínntukohó t'anankiu.

7 Nk'ie nga tu nku tíncha bjásaiyahá ra jóo, tsasinjña ngáha ko b'i kitsú:

—Xi najmi tjíhin ngatitsun, kui xi tjun kat'éhe ndjio tachjuún.

8 As'ai ta y'ejñantuhú ngáha nga tu nku kits'ínntuhú t'anankiu. 9 Nk'ie nga kint'é jóo éin, nkúnkú b'i ngján incha ngji. Xi 'yún cháha tjun ngji. As'ai tu Jesu ko tachjuún tsinchajin subaha xuta. 10 Ta tsasinjña ngáha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji tachjuún, ¿má kfihí jóo? ¿A ndaha nku najmi ta tibatéjénehe ri?

11 —Najmi, Chá Ntía. Ndaha nku —kitsú tachjuún.

B'i kitsú Jesu:

—Tā ndaha an najmi chumi ni kjaninéhe. T'in ngáhani kō najmi tā n'eheni ngatitsun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kui xi nd'íhi xuta

¹² As'ai kinchjako ngáha xuto:

—An nd'í xi ts'in ndzjehen xuta asunntej. Xi tsjénnkina najmi jyun má k'úéma. S'ehé nd'í xi ts'jínk'íéntu tik'uhun.

¹³ As'ai b'a incha kitsú já fariseo:

—Ji tí'mi subai kjuanda yjohi. Kui nga najmi chjíhi rá én xi tíchubahani.

¹⁴ B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Tā ndaha tsa an tífi subaha rá kjuanda yjona, tunga chjíhi rá én xi tínchja, at'aha be má nibahana kō má kfin ngáhana. Jun najmi yo má nibahana kō najmi yo má kfin ngáhana. ¹⁵ Jun bi, xi nkú ts'in tíjñaha asunntej, b'a ts'in chasohoo ni xi nda kō ni xi najmi nda, tunga an najmi basjehe ni xi nda kō ni xi najmi nda ts'in xuta. ¹⁶ Tunga tsa ni xi b'a ts'ihinna, kixi ts'ian, at'aha najmi kuantana b'a ts'ihinna. Na'mi xi kits'in nibá nina b'a ts'inka. ¹⁷ Santaha kjuatéxumanuu b'a ts'in tjít'a: Tsa jo já kuitsuya nku ni, chjíhi rá ni xi kuitsu jóo. ¹⁸ An tífihí rá kjuanda yjona kō Na'mina xi kits'in nibána tá tífina kjuanda.

¹⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má tíjña Na'mihí?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi yanú kō tá ndaha najmi yo Na'mina. Tsa yanú, tá chá ruu Na'mina.

²⁰ B'a ts'in kinchja nga tsakúya má ma natsihin ninku, má tíjña kaxaha tōon chje. Ndaha nku najmi jak'ánijéhe, at'aha najmi kjeé bichú chubaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi asuntee tjeheñ ra

²¹ As'ai tá kinchjahá ngáha:

—An kfián kō kuínchísainú. Ajihín ngatitsunnuu kuayájiun nga najmi tá tíjñahana. Má nga kfián najmi kama kuankiún.

²² B'a kitsú já judio k'aku:

—¿A ts'jínk'ien subahá yjohó? ¿Á: “má nga kfián najmi kama kuankiún”, títuhu?

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kintej ts'ajun, nk'a ján ts'an. Asunntej tjeheñnuu, nk'a ján tjeheñna.

²⁴ Tsa najmi s'ejinnuu nga an xi tíjñá, ngatitsunnuu kuayájiun. Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nand'ai nga ngatitsunnuu kuayájiun.

²⁵ —¿Yáha jí? —kitsú jóo.

B'i kitsú Jesu:

—Xi ja kixinnuu nga tuts'ihin ni. ²⁶ Benuu. Kama xinya xi nkú ts'in tjíntuyánuu. Kama xinya má nihi xi nda kō má nihi xi najmi nda t'n'o. Tunga xi kits'in nibána, kui xi ma n'e s'ejían ni xi tsu. Kō ni xi kint'e nga kinchja, kui xi tínchja ngáhana asunntej.

²⁷ Tunga najmi kamankjihín rá jóo nga Ntía Na'miu kinchjanijmíyaha.

²⁸ Kui nga b'ihí tá kitsú ngáha Jesu:

—Nk'ie nga chjúsintjennk'o Ntíhi Nda x'iun, nk'iehé nga kamankjinnuu nga an xi tíjñá kō nga ndaha nku ni najmi ts'ian kuantana. Xi nkú ts'in tsakúyana Na'mina, kui nihi xi tínchja. ²⁹ Xi kits'in nibána tíjñakona. Najmi b'éjña subana, at'aha ts'intjusun teheñte ni xi sasíhin.

³⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, nkjin nkjún xi kis'ejihin Jesu.

B'j ts'in tsakúya Jesu yá xi ntíhi Ntíaná

³¹ As'ai kinchjako xuta judio xi kis'ejihin:

—Tsa kuñtsubajiun éna, kjuaxi nga kamo xuta ni'yakuyána ³² ko choo ni xi naxu tjin ko kui niu xi ts'in ndainuu.

³³ B'a kitsú jóo:

—Ntjehe Abraham jin. Ndaha nku najmi kjee ts'in manj xuta musu, tsa ts'atseni. ¿Nkú ts'in b'a tibixihinni nga kama ndaihini?

³⁴ B'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ngayjee xi títs'in ngatitsun, nga'yúhun ngatitsun tijnajin. Najmi ndaíhi yjoho. ³⁵ Nku nda musu xi kich'atse najmi ndaíhi yjoho, ndaha tsa ni'yaha nda ntjahá ts'inxá. Tunga ntíhi ní nda ntjahá kama ts'e ni'yoó. ³⁶ Kui nga tsa Ntíhi Ntíaná ts'in ndainuu, kjuaxi nga kama ndainuu. ³⁷ Be nga ntjehe Abraham nibáhanu, tunga mjehénuu n'ek'iennú at'aha najmi mjenuu n'ekjohoon éna. ³⁸ An nchja ni xi bakúchjina Na'mina. Jun bi, n'o ni xi bakúyanuu na'minuu.

³⁹ B'a kitsú jóo:

—Abraham na'mini.

B'j kitsú Jesu:

—Tsa ntíhi Abraham jun, b'a ra n'oo xi nkú kits'in Abraham. ⁴⁰ Tunga nd'ai mjenuu n'ek'iennú, ndaha tsa tixinyanuu ni xi naxu tjin xi tsakúyana Ntíaná. Ndahachí najmi b'a kits'in Abraham. ⁴¹ Jun bi, ni xi ts'ihin na'minuu n'o.

B'a kitsú jóo:

—Ntí nda ní. Tijnaháni nku na'mi nku tutu. Kui xi Ntíaná.

⁴² B'j kitsú Jesu:

—Tsa Ntíaná xi na'minuu, jun ra xi n'etjónú, at'aha má tijná Ntíaná nibahana. Najmi kuentana jáihina. Kui ní xi kits'in nibána. ⁴³ Najmi mankjinnuu ni xi tinchja at'aha najmi mjenuu kuasinñjuhuu éna. ⁴⁴ Ndanindoo ní na'minuu. Kui ts'enuu ko mjenuu n'oo xi nkú ts'in mjehe. Kui xi santaha nga tuts'ihin ni kits'ínk'ien xuta. Najmi y'eijnajin ni xi naxu tjin, at'aha najmi tijnajihin ni xi naxu. Nkú ts'in tjyaha, b'a ts'in nchja. Én tsank'á nchja. Kui xi tsank'á ko na'mihí én tsank'óo.

⁴⁵ An bi, ni xi naxu tinchja. Kui kjuaha nga najmi ts'ejihinnuu an. ⁴⁶ ¿A tjin ajinnuu xi kama kuakúchji nga tjinna ngatitsun? Tunga tsa naxu tjin ni xi tinchja, ¿a najmi s'ejihinnuu an? ⁴⁷ Xi Ntíaná ts'ehe mjéñjuhuu én xi ts'e Ntíaná. Tunga najmi Ntíanáhá ts'enuu. Kui kjuaha nga najmi mjeñjuhunu.

⁴⁸ B'a kitsú já judio:

—Kjuaxihí ni xi tibixin. Samariá nibáhani. Ndanindoo tijnajihin.

⁴⁹ B'j kitsú Jesu:

—Najmi ndanindoo tijnajinna. Benkjan Na'mina tunga jun najmi tiyankjunnú. ⁵⁰ Najmi kjuachánka tibangisja nginkun xuta, tunga tijnahá xi tibangisjai kjuachánkana. Kui xi kuñtsuya yá xi naxu títs'in. ⁵¹ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi k'úejñajin éna, najmi ts'ínkjáihin ngabayoo.

⁵² B'ahá ta kitsú ngáha já judio:

—Kjuaxihí nga ndanindoo tijnajihin. Abraham ko já profeta ta k'ien. Tunga ji b'a tibixin nga najmi ts'ínkjáihin ngabayoo xi k'úejñajin éhin.

⁵³ ¿A 'yún chánka sai nga Abraham xi ntje cháná? Kui xi ta k'ien ko já profeta. ¿Yá xi t'n'e mai yjohi?

⁵⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tsa an suba chánka t'ib'asje yjona, najmi chumi ni chj'ihí ra kjuachánka xi tisakúna. Tunga Na'mináhá xi chánka t'ib'asjena, kui xi ta Nt'ia 'mihuu.

⁵⁵ Kui xi najmi yo, tunga máha an, be. Tsa b'a xinnuu nga najmi be, ta nda tsank'á kama xi nkúhu jun. Tunga bená ko tíjñajian éhen. ⁵⁶ Tsjo kamaha Abraham xi ntje chánuu nga skué nistjin nga kjúa. Kikie kjáhin ko tsjo kamaha.

⁵⁷ B'a kitsú já judio:

—Ndaha najmi kjeé tjíhin cháte nú nga b'a t'ibixín. ¿Nkú ts'ín nga kiyahani Abraham?

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kintehe ni nga tsín Abraham, tu b'a ts'ín jahá tíjña.

⁵⁹ As'ai jakj'á ndjio jóo xi má nga mjehe ts'ínk'iehen, tunga Jesu ngji t'axíhin jóo ko tsitju má ma natsihín nínku.

9

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda ka

¹ Má xi tjehe j'a Jesu, kikie nku nda xi tu b'a ts'ín kahá nkúhu nga kitsin. ² As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, ¿yá xi kits'ín ngatitsun tu xi b'a ts'ín ka kitsihin ndai? ¿A kui, a ra xi cháha ní?

³ B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha kui ko ta ndaha xi cháha najmi kits'ín ngatitsun nga b'a kamoq. B'a ts'ín kitsin tu xi sakúchj'ihí ni xi mahá ts'ín Nt'ianá. ⁴ Tj'ihin nga n'éé xá xi ts'e xi kits'ín nibána nk'ie nga ndzjen sa. At'aha nga kama jyun, najmi ta ch'a kama ts'ínxá saha. ⁵ Nk'ie nga tíjña asunntej, an xi nd'í xi ts'ín ndzjeheh xuta asunntej.

⁶ B'a kitsú Jesu, as'ai tsatété t'anankiu ko ntá natéhe kits'ínndakoho si. Kui xi kingjájnuhu tunkun ndo ko b'i kitsúhu:

⁷ —T'ihinnejnui tunkuín ntá tixa Siloe.

Kui nga ngjinénuhu tunkun ndo. Ja chj'ihí nk'ie nga kik'óya ngáha. ⁸ As'ai já xi nda nchjakoho ko já xi kikiehe nga banki toon kinchjanjímíyaha ndo. B'a kitsú k'ua:

—¿A najmi kuihí ndai xi b'ejña nga banki toon?

⁹ —Johon, kui —kitsú k'ua.

—Najmi kui, tunga b'a tjín xi kuihí tjín —kitsú ngá kj'ai.

—Ahán niu —kitsú ndo.

¹⁰ —¿Nkú ts'ín tsix'ánkihi tunkuín? —kitsú jóo.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Nda xi 'mi Jesu kuats'ínnda si ko kuangjájnuhu tunkán ko b'i kuatsúna: “T'in ntá tixa Siloe ko tanejnui tunkuín.” Kui nga kfihina ko nk'ie nga kuakanejná tunkán, kama chjina.

¹² —¿Má tíjña ndo? —kitsú jóo.

—Najmi be —kitsú ndo.

¹³ As'ai ngjikohe jóo nda xi kama chj'ihí nginkun já fariseo. ¹⁴ Nistjin nga kits'ínnda siu Jesu ko tsix'ánki tunkun ndo, kui xi nistjin nkjún. Xuatu

niy. ¹⁵ Kui nga já fariseo kingjásjaiyaha ra nkú ts'ín kama chjihí ra kò b'a kitsú ndo:

—Si kuangjájnuhu tunkán, kuakanejné, kò kama chjina.

¹⁶ As'ai b'a kitsú k'ua já fariseo:

—Najmi Ntjaná kits'ín nibáha nda xi b'a kuats'íun, at'aha najmi benkjún nistjin nkjúun.

B'a kitsú ngá k'ua:

—¿Nkú ts'ín nku nda ngatitsun kama ts'íhin kjuankjún xi nkúhu xu'bi?

B'a ts'ín tsakjányaha yjoho já fariseo ngat'aha Jesu. ¹⁷ As'ai ta incha kingjásjaiyahá ngáha ra nda xi kama chjihí:

—Kò ji xi kuix'ánki tunkuín, zyáha ndo? ¿Nkú bixín?

—Nda profeta niy —kitsú.

¹⁸ Tunga najmi kis'ejihín ra já judio k'aku tsa kui ndo xi ka nk'ie kò tsa kui xi ja chji ngáha ra. Kui nga kinchjahá ra xi cháha ¹⁹ kò kingjásjaiyaha:

—¿A kui ntínuu xu'bi xi bixíun nga ka nga kitsin? ¿Nkú ts'ín kama chjihí ra?

²⁰ B'a kitsú xi cháha ndo:

—Yai nga kui xi ntíni kò ka nga kitsin. ²¹ Tunga najmi yaní nkú ts'ín kama chjihí ra. Najmi yai yá xi kuakjex'ánki tunkun. Tū sahá kui chajaiyohoo. Ja chá. Kama kuitsuya subanuu ni xi kamat'ain.

²² B'a kitsú xi cháha ndo at'aha tsankjún já judio k'aku. At'aha y'éndako xinkjín já judio k'aku tsa tjín xi ts'ínkie yjoho nga Jesu xi kits'ín nibá Ntjaná, kui xi kuich'onsje ajihin xuta sinagoga. ²³ Kui kjuaha nga: “Chajaiyohoo, ja chá”, kitsúhu xi cháha ndo.

²⁴ As'ai ta kinchjahá ngáha ra niyá xi ma joho já judio k'aku nda xi kama chjihí kò b'a kitsúhu:

—Yai nga nda ngatitsuhún xi kuats'ínnkihi. N'ekiei yjohi nginkun Ntjaná xi t'ihin kjuachánka nga kjuaxi ni xi t'ibixín.

²⁵ B'a kitsú ndo:

—Tsa nku nda ngatitsun niy najmi be. Tū nkuhú ni xi be. Kaná nistjin nk'ie tunga nd'ai ja chjina.

²⁶ B'a kitsú jóo:

—¿Mí xi kuats'íhin? ¿Nkú ts'ín kuakjex'ánkihi tunkuín?

²⁷ As'ai b'a kitsú ndo:

—Ja kuaxinyanuu tunga najmi tín'esihínnú. ¿Á mjehenuu nga b'ahá ta xín ngáhanuu? ¿A kohó jun mjenuu kamo já ni'yakuyáha ndo?

²⁸ B'a kitsú jóo nga kinchjatiko:

—Nda ni'yakuyáha ní ndo ji. Tunga jin já ni'yakuyáha ní Moise jin.

²⁹ Yai nga Moise kinchja én xi Ntjaná kitsúyaha, tunga najmi ya ní má j'aihi ra nda xu'bo.

³⁰ As'ai b'i kitsú ndo:

—Ma nkjúnna nga najmi yo má j'aihi ra nda xi kamaha kuakjex'ánki tunkán. ³¹ Yaá nga Ntjaná najmi basínñjuhu xuta ngatitsuun. Tsa tjín xi skuénkjún Ntjaná kò ts'ín ni xi mjehe, kuihi xi basínñjuhu. ³² Ndahachí najmi kjee nu'yá tsa tjín xi kjex'ánki tunkun xuta xi ka nga kitsin. ³³ Tsa najmi Ntjaná kits'ín nibáha nda xu'bo, najmi chumi nihi xi kamaha ra ts'ín.

³⁴ B'i kitsú jóo nga tsich'onsje ndo ajihin xuta sinagoga:

—Ngatitsun kitsinjín. ¿A jihí xi kuakúyaní?

³⁵ Kint'é Jesu nga tsich'onsje ndo. B'i kitsúhu nk'ie nga kisatéjin ngáha:

—¿A s'ejihin Ntíhí Ndax'iun?

³⁶—Ji Nda Ntía —kitsú ndo—, ¿yáha xu'bo, tū xi s'ejihinna?

³⁷B'i kitsú Jesu:

—Ja kuayai. An ní niu, an xi tínchjako.

³⁸—S'ejinna ji, Nda Ntía —kitsú ndo kō tsasinkúnch'int'aha Jesu.

³⁹As'ai b'i kitsú Jesu:

—An jáa asunntej tū xi n'ekokjuaha, tū xi kama chjihí ra xi ka kō kama ka xi chjihí.

⁴⁰Ta kint'é éin k'ua já fariseo xi tínchako Jesu kō b'a kitsúhu:

—¿A kohó jin xi ta kai?

⁴¹B'i kitsú Jesu:

—Tsa ni xi kahanu, najmi tjinnuú jé kai. Tunga b'ahá tibixinnú nga chjinuú. Kuihí kjuaha nga tjihinnuú jé.

10

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda bastu kō chutsankaha

¹B'i ts'in kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuú. Tū yáhá ni xi najmi kjuas'en ankjuá ni'yaha chutsanko nga tū sahá xin kjuas'enntjai, kui xi nda ndyjé xi mjehe ngjuaiko chutsanko. ²Tunga xi kjuas'en má tjen ankjuo, kui xi nda bastuhu chutsanko. ³Kjex'á nda xi basehe ankjuo nk'ie nga be nda bastuu. Chutsanka xi ts'e nt'é ntaha, kō nga nkúnkú chutsankaha j'áihin nchjaha ra nga bitjuko ni'yoo. ⁴Nk'ie nga bitjuko ngayjee chutsanka xi ts'e, as'ai tsjen tíjuhun kō chutsanko tsjennkíhí at'aha be ntaha. ⁵Chu xi ts'e najmi tsjennkíhí xuta xi kj'ai. Tū sahá banka, at'aha najmi be ntaha xuta xi kj'ai.

⁶B'a kitsú Jesu nga y'éjña chubaya ni xu'bi. Tunga najmi kamankjihín ra xuta ni xi kinchja.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kui xi nda bastu xi ndoo

⁷As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuú. An xi nkú joyaha ankjuá má nga fas'en chutsanko. ⁸Ngayjee já xi j'ai tíjun nga an, kui xi já ndyjé xi kama mjehe nga ngjuaiko chutsanko. Tunga najmi kint'éhé chutsanko ntaha jóo. ⁹An xi nkú joyaha ankjuo. Xuta xi kjuas'enjinna k'uanki. Kui xi kama xi nkú joyaha chutsanka xi fas'en kō bitju ni'yaha nga fi kjine jñá.

¹⁰Nda ndyjé f'ai tū xi fikoho kō ts'ínk'ien kō ts'ínkje chutsanko. Tunga ahán jáa tū xi kama k'úentu tík'uhun xuta, tū xi sakúhu ra kjuatik'un xi ndoo. ¹¹An xi nda bastu xi ndoo, kō nda bastu xi ndoo tsjá yjoho nga kuayántjaihi chutsankaha. ¹²Nda xi tū tohón ts'ínxántjaihi, xi najmi kui ts'e xóo kō najmi kui ts'e chutsanko, kui xi bínchá masen chutsanko kō banka nk'ie nga be nga nibá chu kjoon. As'ai chu kjoon kjine chutsanko kō ts'índzjoya. ¹³B'a ts'in bankaha ndo at'aha tū tohón ts'ínxántjaihi kō najmi nkjún mahá chutsanko.

¹⁴An xi nda bastu xi ndoo. Be chutsankana kō ta bena, ¹⁵xi nkú ts'in bena Ntía Na'miu kō an be Ntía Na'miu. Tsja yjona nga kuayántjaihina chutsanko. ¹⁶Tíncha sana kj'ai chutsanka xi najmi tíncha nch'á xu'bi. Kui xi ta tjíhin nga kjúáika. Kuint'é ntana. B'a ts'in nku stíhín kamaha kō nkuhú nda bastu xi kuasehe.

17 'Kui kjuai nga tjohō rā an Ntjā Nā'miū. Tsja yjonā nga kuayá tū xi kj'uaiya ngáhana. 18 Najmi ch'a kama kjé'ana nga tíjñā tík'an. An ní tsja subā yjonā nga kuayá. Tjínna nga'yún xi má nga tsja yjonā kō tā tjínna nga'yún nga kúatejña tík'un ngáhana. Kui xái xi kitsjána Nā'mina nga ts'ian.

19 Nk'ie nga kint'é jóō éin, as'ai tā tsakjányahá ngáha yjohō. Nkjin xi b'a kitsú:

20 —Ndanindahá tíjñajihīn ndō kō lukū. ¿Á jun tībasinñjuhuruu?

21 B'a kitsú ngá k'ua:

—Najmi b'a ts'in kuinčja xi tíjñajihīn ndanindoō. ¿A kamahá rā ndanindoō kjéx'ánki tunkun xutā ká?

B'i ts'in najmi kis'ejihīn já judiō k'aku yáha Jesu

22 Nk'ie nga nistjin chunch'óon, nanki Jerusalen tūncha b'asje s'í xuta nga tūncha ts'ink'áitsjen nistjin nk'ie nga kis'ejña chji ninkū nginkun Ntjaná. 23 Kikjatsú'ba Jesu má ma natsihīn ninkū xi tjehe má nga 'mi Kinte Ní'yahā Salomon. 24 As'ai y'é'tjindaihi jóō kō b'a kitsúhu:

—¿Nkú tjin nistjin n'esti sanī? Tsa kjuaxi nga ji xi kits'in nibá Ntjaná, t'inya kixi kixinī nd'ai.

25 B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kixinnū tūnga najmi kis'ejihīnnū. Ni xi títs'ian ngajohō Nā'mina, tībakúchji yáha an. 26 Tūnga najmi s'ejihīnnū at'ahā najmi chūtsankāna jun. 27 Chūtsankāna nt'é ntāna. An be chūtsankāna kō tsjennkína. 28 An ts'ink'iéntu tík'un síán. Najmi kama ndyja kō najmi ch'a xi kjé'ana aya ntsa. 29 Nā'mina kitsjána chūtsankō kō kui xi 'yún chánka nga tū yáha ni. Ndaha nku najmi kamahā kjé'ahā chūtsankā xi tjíntu aya ntsja. 30 Nā'miū kō an nkuhú mahāni.

31 Nk'ie nga kint'é éin já judiō k'aku, as'ai tā jakj'á ngáha ndjiō nga mjehe ts'jink'ien Jesu. 32 B'i kitsú Jesu nga kinčja:

—Nkjin nkjún ni xi nda kits'ian ajinnū, xá xi kitsjána Nā'mina. ¿Má ngat'ahā mjehennū k'úéhenú ndjiō?

33 As'ai b'i kitsú jóō:

—Najmi ngat'ahā ni nda xi kin'ei. Tū ngat'ahā ní nga najmi tíyankjún Ntjaná nga b'a tībixín. Kui kjuaha nga ndjiō s'ehe ri. Nda asunnte ní, tūnga Ntjanáhá tín'e mai yohi.

34 B'i kitsú Jesu:

—Kjuatéxumanū tjt'a má nga b'a kitsú Ntjaná nga kinčjako xutā: "Ntjanú kixinnū." 35 B'a ts'in Ntjaná b'a kitsúhu nga ntjā xutā xi tsichuk'úhun éhen. Kō yaá nga chjīhī rā ngayjee ni xi tjt'a éhen Ntjaná. 36 An bi, Ntjā Nā'miū kitsjána xá xi tjihīn nga ts'ian kō kits'in nibána asunntej. Kui nga, ¿nkú tjihīn rā nga b'a tībixihinnu nga najmi tībenkjúhunna Ntjaná nk'ie nga b'a tixian nga an xi Ntjī Ntjaná? 37 Tsa najmi títs'ian xá xi ts'e Nā'mina, najmi tū n'e s'ejinnú. 38 Tūnga tsa títs'ian xáha, ndaha tsa najmi s'ejinnū an, tūnga n'e s'ejinnú xóō. B'a ts'in chāhanu kō kamankjinnū nga Ntjā Nā'miū tíjñajinna kō nga an tíjñajihīn Ntjā Nā'miū.

39 As'ai tā kama mjehé ngáha rā jóō nga kuakj'ánijéhe, tūnga tsitjuhú Jesu yō nga ngji t'axín. 40 As'ai tsichu ngáha ngabantá ntaje Jordan. Ngjik'iejña ante má nga tsaténtá Jua xutā nga tjuhun. 41 Nkjin xutā xi j'aisehe Jesu yō kō b'a inča kitsú:

—Ndaha nku kjuankjún najmi kits'ín Jua, tunga kjuaxihí ngayjee ni xi kinchjanjímíyaha ndai.

⁴² Nkjin xuta kis'ejihín Jesu ante xu'bo.

11

B'i ts'ín kits'ínkj'áíya ngáha ra Jesu Lazaro

¹ Kjiñña un nku nda xi 'mi Lazaro xi nda Betania, má nga ta nankihí Maria ko Marta xi nichja maha xinkjín. ² Kui Maria xi tsaténdzjojnúhu ntá sinjne sjai Nda Ntjaná Jesu ko ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukohó. Kui xi nts'e maha Lazaro xi kjiñña uun. ³ As'ai incha kits'ínkjihí én Jesu nga joo jminchjún. B'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntia, xi tjohi kjiñña un.

⁴ Nk'ie nga kint'é éen Jesu, b'i kitsú:

—Najmi ts'ínk'ien kjihín ch'in xi k'uhun. Tu sahá kuakúchji ch'iun kjuachánkaha Ntjaná. B'a ts'ín s'ejña chjihí kjuachánkaha Ntíhi Ntjaná.

⁵ Ndaha tsa Jesu 'yún tjohó Marta ko na nichja ko Lazaro, ⁶ tunga nk'ie nga kint'é nga kjiñña un Lazaro, tu sahá y'ejña sa jo nistjin ante má nga tijná. ⁷ Askahan b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Ta tjihín ngáhaná Judea.

⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji nda maestru, najmi kjee tjihín nistjin nga já judio k'aku ndjio mjehe ts'ínk'iehen ri. ¿Á ta yohó mje ngáha ri k'úin?

⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi te johó ora tjihín nku nistjin? Tsa tjin xi tsú'ba nga nistjiun, najmi saténki, at'aha tibe nd'íhi asunntej. ¹⁰ Tunga tsa tjin xi tsú'ba nga nistjen, kui xi saténki, at'aha najmi tjihín nd'í.

¹¹ As'ai b'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjifehé nda xinkjá Lazaro, tunga kfin ts'ínkj'áhá ra.

¹² B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji Nda Ntia, tsa kjife, kj'ua ngáha ra.

¹³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kjuabayaha ní Lazaro kinchjanjímíyaha tunga nijóo ní kamankjihín já ni'yakuyáha. ¹⁴ Kui nga kinchjako kixi kixihí jóo:

—Ja ka'me Lazaro. ¹⁵ Ko tsjo mana nga najmi tijná yo, at'aha tu sahá ngandanuu, tu xi s'ejihinnuu Ntjaná. Tunga tjihínsehé ráá.

¹⁶ As'ai kinchja Toma xi ta 'mi Nda'yun nga b'a kitsúhu já ni'yakuyá xingisoo:

—Tjián ko ná tu xi kuayákhoná.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu Jesu nanki Betania, kik'inyaha nga ja tjihín ñju nistjin nga ngijyanji Lazaro. ¹⁸ Betania tiña maha nanki Jerusalem, tjihín ra tsa jan kilometro. ¹⁹ Ko nkjin xuta incha j'aisehe Marta ko Maria ngat'aha nda nts'e xi k'ien. ²⁰ Nk'ie nga kint'é Marta nga j'ai tiña Jesu, as'ai tsitjusje nga ngjik'á nnyá ko Maria y'ejnantaha ni'yo. ²¹ B'a kitsú Marta:

—Ji Chá Ntia, tsa tu eihí ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é.

²² Tunga bená nga tsjáhi Ntjaná tu mí nihí ni xi kuinchihí.

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kj'uaíya ngáha ra nda nts'ei.

²⁴ B'a kitsú Marta:

—Be nga kj'uaíya ngáha ra chá nts'é nistjin xi fekuu, nk'ie nga kj'uaíya tente ngáha ra xuta k'ien.

²⁵ B'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—An xi ts'inkj'áiyaha xuta k'ien ko an xi ts'ink'iéntu tík'an. Xi s'ejihin an, ndaha tsa ja k'ien tunga k'úéntu tík'uhún. ²⁶ Ko ngayjee xi tjintu tík'un ko s'ejihin an, ndaha nku nistjin najmi kuayá. ¿A s'ejihin ni xi tixihin?

²⁷ B'a kitsú Marta:

—Johon, Chá Ntja. S'ejinna nga ji xi kits'in nibá Ntjaná, nga ji xi Ntíhi Ntjaná xi tihin nga kj'uaí asuntej.

²⁸ Nk'ie nga b'a kitsú Marta, ngji nchjako sen Maria xi na nichja maha. B'a kitsúhu:

—Ja kj'uai Chá Maestru ko tinchjahi.

²⁹ Nk'ie nga kint'é Maria éin, kitsa tsisintjen nga ngjisehe Jesu má nga síjña. ³⁰ Najmi kjee fas'en Jesu ajin nantjo. Yo síjña má kisétkjá Marta.

³¹ Máha xuta xi kab'entu naxa'yo, nk'ie nga kíkíe nga tsisintjen ntsu ntsu Maria ko tsitjusje, as'ai ta incha kitsjennkíhi. B'a incha kitsú nga má tijná tsjóo ngjuai kjintá.

³² Nk'ie nga tsichu Maria má síjña Jesu, tsasinkunch'int'aha ko b'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntja, tsa tu eiji ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é.

³³ Nk'ie nga kíkíe Jesu nga tükjintá Maria ko nga tüncha kjintá xuta xi tjenkoho, kik'ie nusin nusihin ko kama njmaha. ³⁴ B'i kitsú:

—¿Má kikjayanjiu?

B'a incha kitsú jóo:

—Nibáaseihi, Nda Ntja.

³⁵ As'ai kikjintá Jesu. ³⁶ B'a kitsú xuto:

—Chase maruu. Tu xi kits'intjohó ra.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú k'ua:

—Kui ndai xi kikjex'ánki tunkun nku nda ka. Kutsa kamahá ra kits'innkíhi Lazaro ko najmi k'ien ra.

³⁸ Ta kik'ie nusin nusihin ngáha ra Jesu nga tsichu tsjóo. Kui xi nku tixa ngijo. Nku ndjio tñchjanekoho ankuaha. B'i kitsú Jesu:

³⁹ —Chjúxiun ndjio.

B'a kitsú Marta, na nichja nda xi k'ien:

—Ji Chá Ntja, ja ra ch'on jne, at'aha ja tñhin ñju nistjin nd'ai nga k'ien.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi b'ahá kuaxihin nga tsa s'ejihin an, chai kjuachánkaha Ntjaná?

⁴¹ As'ai kikjexin jóo ndjio. Tsasenjinki Jesu nk'a ján ko b'i kitsú:

—Na'mi, máb'achjñhi nga tímjeñjuní. ⁴² Be nga mjeñju tehenténí, tunga tinchjakohó ra ngandaha xuta xi tüncha ei tu xi s'ejihin ra nga ji kin'e nibáni.

⁴³ Nk'ie nga ja kamahá nga b'a kitsú, as'ai 'yún kinchja:

—¡Lazaro, tñtusjei yo!

⁴⁴ As'ai tsitju nda k'ien nga najyun tñ'yúnko ts'ihin ntsja ko sjai, ko ankin tñ'makoho kj'ai najyun.

B'a kitsú Jesu nga kinchjako xuto:

—Chjúxihñun najyuuñ. N'endohóo.

*B'i ts'in y'enda já tñxóo nga mjehe ts'ínk'ien Jesu
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)*

45 Máha xuta xi j'aisehe Maria ko kieke ni xi kits'in Jesu, nkjin maha xi kis'ejihin. 46 Tunga tjihin xi ngjisehe ja fariseo ko kitsúyaha ni xi kits'in Jesu. 47 As'ai ja ná'mi k'aku ko ja fariseo kinchja njaha ngayjee ja tjíxóo ko b'a kitsúhu:

—¿Nkú n'éé ei ni? At'aha ja 'yún títs'in kjuankjún ndo. 48 Tsa tu nku k'uaíntehé raá nga b'a ts'ín, as'ai ngayjee xuta tsjénkihi ndo ko incha k'uaí ja Roma nga ts'ínkje njinkuná ko xuta nankiná.

49 As'ai b'i kitsú Caifa xi tjihin nda ná'mi titjun nú xu'bo:

—¿Á najmi mankjihinnu? 50 ¿A najmi ma chubayahánu nga tu sahá nda tjín tsa nku nda kuayántjaihi ngandaha ngayjee xuta, tu xi b'a ts'in najmi n'ekjehe xuta nankiná?

51 Tunga najmi kuenta ha ní Caifa kinchjaha nga b'a kitsú. Kui xi nda ná'mi titjun nú xu'bo ko xi nkúhu nku nda profeta kinchja éhen Ntjaná nga kuayá Jesu ngandaha naxinantóo. 52 Ko najmi tu suba ngandaha xuta xi ntje judio tjehe ra kuayáha Jesu. Ta kuayá ní tu xi k'uékúhu ngayjee ntíh Ntjaná xi tjímasún. 53 Kui b'a maha, njstjin xu'bo kik'atuts'ihin ra ja tjíxóo nga y'éndakoho xinkjín xi má nga mjehe ts'ínk'ien Jesu. 54 Kui nga najmi ta kikjatsú'ba chjihi Jesu ajihin xuta judio. Ngji t'axín nanki xi 'mi Efrain xi tiña maha ante kixiu. Yo y'eñako ja ní yakuyáha.

55 Nk'ie nga ja tábichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta judio, nkjin nkjún xuta incha ngji nanki Jerusalem tu xi ts'ín jehe yjoho nginkun Ntjaná kintehe ni nga kujichú s'íu. 56 Yo tsangisjai Jesu ko kingjásjaiyaha xinkjín nga kabincha má ma natsihin njinku. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú mannu? ¿A nibá ndo s'íu? ¿A ra najmi nibáhá?

57 Kui chubo ja kitsjá kjuá ja ná'mi k'aku ko ja fariseo, tsa tjín xi be má tíña Jesu tjihin nga kuítsuya tu xi kama kuakj'ánijéhe.

12

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

1 Nk'ie nga ndyja sa jun njstjin nga kujichú S'í Pascua, as'ai j'ai Jesu nanki Betanía, má síña ni'yaha Lazaro, nda xi kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo. 2 Yo kis'endaha nku nichine. Marta y'éya nichinee ko Lazaro ta y'eñajihin xuta xi y'entut'áko Jesu yámixo. 3 As'ai ja'áiko Maria nkú ra ma masen litru ntá sinjne xi 'mi nardo, xi 'yún nda ko xi 'yún chjí. Kui xi tsaténdzjojnúhu sjai Jesu ko ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukoho. Ixí kitsjehén ntá sinjne ayoo. 4 As'ai b'i kitsú Juda Iscariote, xi nda ni'yakuyáha Jesu xi askahan ts'ínkjas'ehen:

5—Tsa tu sahá kuasatéña ntá sinjnei kai. Tsa jan unchan toon denario kuach'a, tu xi kama kujsínkoho xuta x'an.

6 Tunga najmi xuta x'ahán kits'ínkjink'un nga b'a kitsú. Tu ngat'aha ní tooon b'a kitsúhu, at'aha kui xi f'átjo tooon ko bakjá ndyjé. 7 B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu ji b'echj'áíhi tachjuún. At'aha njstjin nga s'eyanjia j'átjona ntá sinjnei. 8 Xuta x'an bi tehente k'úéntujinnu, tunga an najmi tehente kúáteñajinnu.

9 Nkjin nkjún xuta kint'é nga nanki Betanía tíña Jesu ko incha ngjisehe. Tunga najmi tu nkúhu Jesu ngjisehe. Ta incha ngji ní at'aha ta mjehe nga skué Lazaro xi kin'ekj'áiya ngáha ra ngabayoo. 10 As'ai kama njakú ja ná'mi k'aku ko y'éndako xinkjín xi má nga ko Lazaro tjihin nga n'ek'ien.

11 **A**t'aha ngat'aha Lazaro nkjin nkjún xuta ts'asje t'axihin yjoho jóo. Tu sahá Jesu kis'ejihin.

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Nijstjin xi ma ndyjuun ngáha nkjin nkjún xuta kint'é nga Jesu kj'uaí nanki Jerusalen, at'aha nkjin maha xi j'aik'asje S'í Pascua. 13 **A**s'ai incha jakj'á tjiaha yá xkajén ko tsitju nga incha ngjikj'á niyá. B'i incha kitsú nga 'yún kinchja:

—Kats'ínk'ankiná Ntíaná! ¡Ntíaná nda kats'ínko xi nibáha ngajoho, xi Nda Reihj xuta Israel!

14 Nku ntí búrrú kisakúhu Jesu ko y'esún, xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntíaná: 15 Xuta Sion, najmi tu binkjun.

Chasoo, ja nibá Nda Reinu nga tjisun nku ntí búrrú.

16 Kui ni xu'bi najmi kamankjihin já ni'yakuyáha nga tjuhun. Tunga askahán ni, nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha, nk'iehé j'áitsjehen já ni'yakuyáha nga b'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná nga kinchjanijmíyaha Jesu ko nga b'a kin'ehe.

17 Xuta xi tinchako Jesu nk'ie nga kinchjaha Lazaro aya tsjóo nga kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi incha kitsúya ni xi kikie. 18 Kui kjuaha nga nkjin nkjún xuta tsitjuhu nga ngjikj'á niyáha Jesu, at'aha kint'é kjuankjún xi kits'ín. 19 **A**s'ai kinchjanijmíyaha já fariseo niu. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿A tíyo? Najmi chumi nihi xi kama n'ée. Chasé maruu. Ngayjee xuta títsjennkíhi ndo.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga kuayá

20 Ta tjenjihin xuta k'ua xuta xi nchja griego xi ta incha j'ai nanki Jerusalen nga j'ai ts'intsojoho Ntíaná ajihin s'íu. 21 Kui xi j'aisehe Felipe xi nda Betsaida, nanki xi tijnajihin ante Galilea, ko b'a kitsúhu:

—Ji nda ntia, mjeni nga chaj Jesu.

22 **A**s'ai Felipe ngji tsúyaha Andre ko nga joo ngji tsúya ngáha Jesu. 23 **A**s'ai b'i kitsú Jesu:

—Ja kuichu chuba nga sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Nda'íun. 24 Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa najmi kujjne t'anankiu nku xujmá tuniñu ko kuayá, tu nku s'ejña subahá. Tunga tsa kuayá, nk'iehé nga tsjá chan xi 'yún tse. 25 Xi tjoho yjoho, kui xi tu sahá ndyja. Tunga xi najmi tjoho yjoho asunntej, kui xi tu sahá kj'uatjo ko k'úejña tik'un sín. 26 Tsa tjin xi títs'ínkjáinna nga an xi kama Nda Ntíaha, katsjennkína. Má kúátejña, ta yo k'úejña xi ts'ínkjáinna, ko Ntía Na'miu k'uasjenk'aha xuta xu'bo.

27 "Yún un tibehe animana nd'ai. ¿Nkú xían? ¿A b'i xían: Ji Na'mi, n'ekj'a t'axínni kjuanima xu'bi nd'ai? Tunga kuihi xá jáhina. 28 Tu sahá takúchji kjuachánkahi, Na'mi.

Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai b'i kitsú nku nta xi nibaha nk'a ján:

—Ja tsakuchjá kjuachánkana ko ta kuakuchjhi ngáhana.

29 Nk'ie nga kint'é nto xuta xi tinchá yo, tjin xi b'a kitsú:

—Nku ch'on kjuaneya.

Ko k'ua xi b'a kitsú:

—Nku ntítsje kuanchjako.

30 **A**s'ai b'a kitsú Jesu:

—Najmi ngandanā kuanu'yáha nto. Ngandanu ní b'a kamaha. ³¹ Nd'ai n'ekokjua asunntej ko nd'ai kuich'onsje natsin ján xi tibatéxumaha asunntej. ³² Ko nga chjúsintjen nk'ana t'anankiu, ts'ian nga nibak'únna ngayjee xuta xi tjin asuntee.

³³ B'a kitsú Jesu nga kitsúya xi nkú ts'in kuayáha. ³⁴ As'ai b'a kitsú xuta: —Tunga yaní ni xi tjit'a kjuatéxumoo, nga xi ts'in nibá Ntjaná ngajoho k'úejña sin. ¿Nkú ts'in b'a tíbixihinni nga tjihin nga chjúsintjen nk'aha Ntíhi Ndax'jun? ¿Yá xi Ntíhi Ndax'in xi tíbixín?

³⁵ B'i kitsú Jesu:

—An nd'íu. Tu chuba nstjihín tíjñajin sanuu. Tinimo nga tíjña sanuu nd'íu tu xi najmi kama jyunt'aihinnu. At'aha xi tsú'ba má jyuun najmi be má fi. ³⁶ Nk'ie nga tíjñajinnuu xi nkúhu nd'í, n'e s'ejinnú tu xi kujnimahanu má ndzjeen.

B'a kitsú Jesu ko as'ai ngji t'axihin xuto.

Kui ngat'ai xuta najmi kis'ejihín ra Jesu

³⁷ Ndaha tsa nkjin nkjún kjuankjún xi kits'in Jesu nginkun xuta, tunga najmi kis'ejihín ra yáha kui. ³⁸ B'a kama tu xi tsitjusahun én xi kitsú nda profeta Isaia má nga b'a ts'in y'é't'a:

Ji Ntía, ¿yá xi kis'ejihín én xi kichubai?

¿Yá xi kis'ejña chjihí nga'yúhun Ntjaná?

³⁹ Kui kjuaha nga najmi kama kis'ejihín ra xuta, at'aha b'i ta ts'in y'é't'a ya Isaia éhen Ntjaná:

⁴⁰ Ntjaná y'échja tunkun xuta xu'bi ko kits'in ndjá animaha, tu xi najmi skuehe ko tu xi najmi kamankjihín ra,

tsa ts'ínk'óntjaiya animaha xi má nga ts'innkíhi xuta xu'bi.

⁴¹ B'a kitsú Isaia at'aha kikie kjuachánkaha Jesu ko kinchjanijmíyaha.

⁴² Ko ta nkjin maha já tjaxá xi kis'ejihín Jesu, tunga najmi kits'ínkiehé yjoho at'aha tsankjún já fariseo ko najmi mjehe nga kuich'onsje ajihín xuta sinagoga. ⁴³ B'a kits'in at'aha 'yún kama tsjo saha nga s'ehe kjuachánka ajihín xuta nga nginkun Ntjaná.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha yjoho Jesu

⁴⁴ 'Yún kinchja Jesu nga b'i kitsú:

—Xi s'ejihín an, najmi tu nku an tís'ejihín. Ta tís'ejihín xi kits'in nibána. ⁴⁵ Xi tíbena, tibe xi kits'in nibána. ⁴⁶ An nd'í xi j'ai ts'in ndzjeen xuta asunntej, tu xi ngayjee xi s'ejihín ra an najmi k'úéntuhu má jyuun.

⁴⁷ Tsa tjin xi kuint'é én xi tinchja tunga najmi ts'íntjusahún, najmi an kuasehe má ni xi nda ko má ni xi najmi nda xi kits'in xuta xu'bo. At'aha najmi kui xóo jáihina. Já ts'ínk'anki níná xuta. ⁴⁸ Xi ts'in t'axinna ko najmi ts'ínkjáihín én xi tinchja, tíjña xi kuasehe má ni xi nda ko má ni xi najmi nda xi kits'in. Én xi tinchja, kui xi k'úejñanehe ni xi kanéhe xuta xu'bo nstjin xi fekuu.

⁴⁹ At'aha najmi kuentana tinchjahana. Kuentaha ní Na'mi xi kits'in nibána tinchjahana. Kui xi kitsjana kjua má nihi xi tjihin nga kuinchja ko kuakuyá. ⁵⁰ Ko be nga kjuatéxumaha ts'ínk'íéntu tík'un síhin xuta. Kui kjuaha, xi nkú kitsúhuna Ntía Na'miu, b'a ts'in tinchja.

13

B'i ts'in tsanéjnu Jesu sjai já ni'yakuyáha

¹ Chubahá ndyjahá nistjihin S'í Pascua ko be Jesu nga ja túbichú chuba nga k'uejña asuntee nga ngjuai ngáha má tǐjña Ntia Na'miu. Tehente kits'íntjo xuta xi ts'e xi tjintu asuntee ko ngayjehe k'un kits'íntjo. ² Kikjineko já ni'yakuyáha nichinehe s'íu, ko kui chubo ndanindoo ja kab'éjñajin animahá Juda Iscariote ntíhi Simon nga ts'ínkjás'en Jesu. ³ Be Jesu nga Ntia Na'miu kits'ínkjás'en aya ntsja ngayjee ni xi tǐjn. Be nga má tǐjña Ntianá nibaha ko nga yo ngjuaise ngáha ra.

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga tjintut'áha yámixo, as'ai tsisintjen Jesu, ts'asje najyun ndju xi yja ko jakj'á nku najyunxú nga y'ékjá ndayáha. ⁵ Jakj'á ntánijua, tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha ko kits'ínxijnukoho najyunxú xi y'ékjá ndayáha. ⁶ Nk'ie nga tsichuk'úhun Simon Pedro, b'a kitsú ndo:

—Ji Nda Ntia, ¿nkú ts'ín ji kuanejnuhuni tsuká?

⁷ B'j kitsú Jesu:

—Nd'ai najmi yai ni xi tǐts'ian tunga askahán ni kamankjihin.

⁸ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa mí yjehe najmi kuanejnu tsuká.

B'j kitsú Jesu:

—Tsa najmi kuanejna tsukui, najmi ta xuta xi ts'an kamahani.

⁹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntia, najmi tu suba tsuká xi tanejnu ma. Ta tanejnu ntsa ko nintaká.

¹⁰ B'j kitsú Jesu:

—Xi as'ai kabinguyahá tu tsukuhú machjéhen nga kfejnú, at'aha je yje. Jun bi ja jo, tunga najmi ngatentenú.

¹¹ At'aha be Jesu yá xi ts'ínkjás'ehen, kui nga: “Najmi ngatentoo xi jo”, kitsúhu.

¹² Nk'ie nga ja kamaha nga tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha, as'ai kingja ngáha najyun ndjuhú, y'ejñat'a yámixo ko b'j kitsú:

—¿A mankjinnuu ni xi kuats'inkonuu? ¹³ Jun xi 'minú Nda Maestru ko Nda Ntia. Ko tjinnuu kixi nga b'a bixinnú, at'aha b'a tǐjn kjáihin. ¹⁴ Kui b'a maha, tsa an xi kuakanejnúhuna tsuku, nga an xi Nda Maestrunuu ko Nda Ntianuu, kui nga ko jun tjihin nga kuanejnuhunu tsuku xinkju. ¹⁵ Ja kuak'iejña chubayanuu tu xi b'a n'ehenu xi nkú kuats'innuu. ¹⁶ Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Ndaha nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Ko nku nda xi s'exá najmi 'yún nk'a tjen nga xi b'éxaha. ¹⁷ Tsa tǐmankjinnuu ni xi tǐxian ko ta n'etjusun, á b'a nda tjihin ts'ajun.

¹⁸ 'Najmi nga tentoo b'a tǐxinnuu. An be yá xi j'ajián. Tunga tjihín ni nga kuitjusun éhen Ntianá xi b'a ts'ín tǐjt'a: “Xi kjinekona niñu, kui xi ja kama nda kontrana.” ¹⁹ Nd'ai b'a tǐxinnuu kintehe ni nga kuitjusun ni xi tjihin nga kama, tu xi nk'ie nga b'a kamoo s'ejihinnuu nga an xi tu b'a ts'ín tǐjñaná. ²⁰ Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Xi ts'ínkjáihin xuta xi ts'ínkjá, kui xi an tǐts'ínkjáinna. Ko xi ts'ínkjáinna, kui xi tǐts'ínkjáihin xi kits'ín nibána.

B'j ts'ín kitsúya Jesu nga Juda Iscariote ts'ínkjás'ehen

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ As'ai xi ts'atséhe animahá Jesu ko b'j kitsú:

—Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Tǐjñajinnuu nku xi ts'ínkjás'enna.

²² As'ai b'j ngján incha tsase'a xinkjín já ni'yakuyóo, at'aha najmi be yá xi tǐtsu Jesu. ²³ Yo tǐjñat'a tiñaha Jesu nda ni'yakuyá xi 'yún tjoho nga tǐjñat'akoho yámixo. ²⁴ Kui nga jyukj'i Simon Pedro kingjásjaiya sehen

ra nda ni'yakuyá xu'bo nga ngjuásjaiyaha Jesu yá xi títsu. ²⁵ As'ai nda ni'yakuyóo 'yún ngjik'ún saha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji Nda Ntia, ¿yá xi b'a ts'íun?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Xi ts'ínk'anchihí nínkuon ko tsjaha, kui xi b'a ts'íun.

As'ai kits'ínk'anchi nínkuon ko Juda Iscariote kitsjáha, kui xi ntíhi Simon. ²⁷ Nk'ie nga kik'aihi Juda nínkuon, jas'enjihin ndanindoo. As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Kítsa n'ei ni xi n'ei.

²⁸ Tunga ndahá nku xi tjíntut'á yámixó najmi kamankjihin á b'a kitsúhu ra. ²⁹ Tjín xi kits'ínk'anjink'un nga b'a kitsú nga tjihin nga k'uatse Juda ni xi machjén s'íu ko a ra nga tsjáha toon xuta x'an, at'aha Juda f'átjo toon. ³⁰ Nk'ie nga kik'aihi nínkuon Juda, tjen'yún tsitjusjehé natsiun. Ja jyun kui chubo.

Kui kjuatéxuma tsetse xu'bi y'éjña Jesu

³¹ Nk'ie nga ja ngji Juda, b'a kitsú Jesu:

—Nd'ai sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Ndax'iun, ko ni xi ts'íin Ntíhi Ndax'iun kuakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ³² Ko tsa Ntíhi Ndax'iun kuakúchji kjuachánkaha Ntíaná, b'a ta ts'in Ntíaná kuakúchji kjuachánkaha Ntíu. Ja ma ma b'a kamoó. ³³ Jun ntína, tu kutjuhú tíjñajin sanuu. Kuínchísjainú tunga má nga kfían najmi kama kuankíun. B'a ta tíxinnuu nd'ai xi nkú nga ta kixihin xuta xingisoo.

³⁴ Tsjanuu nku kjuatéxuma tsetse: N'etjó xinkju. Xi nkú nga ts'in tjona jun, b'a ta ts'in n'etjó xinkju. ³⁵ B'a ts'in skuehe ngayjee xuta nga jun xi já ni'yakuyána, tsa n'etjó xinkju.

B'i ts'in kitsúya tíjun Jesu nga Pedro b'a kuítsu nga najmi behe
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ B'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjeheh k'úin?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi kama tsjénnkiní nd'ai má nga kfían, tunga askahán ni tsjénnkiní.

³⁷ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ji Nda Ntia, ¿á najmi kama tsjénnkihi ra nd'ai? Tjínkuhu k'an nga kuayántjaihi ra.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A tjínkuhu k'uín nga kuayántjaihiní? Kjuaxi ni xi tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xanto b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.

14

B'i ts'in kitsúya Jesu nga ngjuaise ngáha ra Ntia Na'miu

¹ B'i ta kitsú ya Jesu:

—Najmi tu fantaha ruu yjonuu. N'e s'ejiun Ntíaná ko kas'ejinnuu an. ² Ni'yaha Na'mina tjín nkjún ante. Tsa najmi kjuaxi, ja ra nd'ai kixinyahanuu kai. Kfín k'uendánuu ante. ³ Tsa kfín k'uendánuu ante, as'ai kjúáikj'a ngáhanuu tu xi ta yo kuínsubahanu má nga kúatejña. ⁴ Yo niyá xi fi má nga kfían.

⁵ B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntia, najmi yai má k'úin. ¿Nkú n'e chahaní niyóo?

⁶ B'j kitsú Jesu:

—An n̄yá xi fi má tíjña Nt̄ia N̄a'mīu, an bakuyá én xi n̄axu k̄o an tsja k̄uatík'un. Ndaha nku najmi kuichúsehe Nt̄ia N̄a'mīu tsa najmi an. ⁷ Tsa yanú, t̄a ch̄a ruu N̄a'min̄a. K̄o nd'ái t̄ích'atuts'ih̄in ruu nga tíyo k̄o tunkun t̄iyakohonu.

⁸ B'a kitsú Felipe:

—Ji Nd̄a Nt̄ia, takúchjini Nt̄ia N̄a'mīu k̄o s'en̄kuni.

⁹ B'j kitsú Jesu:

—Ji Felipe, ja nd'ái tíjñajih̄innuu. ¿A t̄u yje najmi k̄jehé yaní? Xi t̄ibena t̄a t̄ibe Nt̄ia N̄a'mīu. ¿Á: “takúchjini Nt̄ia N̄a'mīu” t̄ibixih̄inni? ¹⁰ ¿A najmi s'ejih̄in ri nga an xi tíjñajih̄in Nt̄ia N̄a'mīu k̄o Nt̄ia N̄a'mīu tíjñajinna? Én xi t̄inchjakon̄uu najmi kuent̄ana t̄inchjahana. N̄a'mī xi tíjñajinna, kui xi t̄its'ín ni xi ts'è. ¹¹ N'e s'ej̄iun nga an tíjñajih̄in Nt̄ia N̄a'mīu k̄o nga kui tíjñajinna. Tsa najmi s'ej̄innuu énn̄a, ndaha tsa t̄u ni xi kits'ian n'e s'ej̄iun.

¹² 'K̄uaxi ni xi t̄ixinnuu. Xi s'ej̄ih̄in an t̄a kui nihi xi ts'ín xi nkúhu xi t̄its'ian. K̄o 'yún chánka sa ni xi ts'ín xuta xu'bo, at'aha an t̄ifia má tíjña Nt̄ia N̄a'mīu. ¹³ Ngayjee ni xi kuinch̄ihūu N̄a'mīu ngajona, tsjanuu. B'a ts'ín an xi Nt̄īu kuakuch̄ih̄ina k̄uachánkaha Nt̄ia N̄a'mīu. ¹⁴ Ts'ian ni xi kuinch̄ihūu ngajona.

B'j ts'ín kitsúya Jesu nga ts'ín nibá Espirit̄ihū Nt̄ianá

¹⁵ 'Tsa tjonuu an, n'et̄jusun k̄uatéxumana. ¹⁶ Kuankih̄i Nt̄ia N̄a'mīu, k̄o tsjánuu k'ái xi t̄a kuas̄inkon̄uu k̄o xi k'úej̄ñajin sín̄nuu. ¹⁷ Kui xi Espirit̄u xi kuakúch̄i ni xi n̄axu. Xuta xi najmi be Nt̄ianá najmi kama ts'ínkjáih̄in, at'aha najmi ma ch̄jih̄i k̄o najmi be yáha. Tunga máha jun, ja yo yáha, at'aha kui xi tíjñajinnuu k̄o k'úej̄ñajinnuu.

¹⁸ 'Najmi k'uentú masennuu. K̄júáise ngáhanuu. ¹⁹ Sa kutju najmi t̄a skuehena xuta, tunga máha jun, chanú. At'aha tíjña t̄ík'an, kui nga t̄a kūint̄suba t̄ík'uhunnu. ²⁰ Nk'ie nga b'a k̄amoo, choo nga an tíjñajih̄in N̄a'min̄a k̄o jun t̄int̄subajinnú k̄o an tíjñajinnuu. ²¹ Xi k̄j'uat̄jo k̄uatéxumana k̄o ts'ínt̄jusun, kui xi t̄joh̄o an. K̄o xi ts'ínt̄jona, N̄a'min̄a t̄a ts'ínt̄joh̄o k̄o an ts'ínt̄já k̄o kuakuch̄ih̄i yjona.

²² As'ái kinch̄ja Jud̄a, tunga najmi Jud̄a Iscariotehé:

—Ji Nd̄a Nt̄ia, ¿nkú t̄jih̄in r̄a nga t̄u j̄in kuakúch̄jih̄ini yjoh̄i k̄o nga najmi kuakúch̄ih̄i yjoh̄i xuta xi k'oo?

²³ B'j kitsú Jesu:

—Xi t̄joh̄o an, kui xi ts'ínt̄jusun énn̄a. N̄a'min̄a ts'ínt̄joh̄o xuta xu'bo, k̄o N̄a'min̄a k̄o an k̄júáiseih̄i nga kūint̄subak̄o tehentej. ²⁴ Tunga xi najmi t̄joh̄o an, najmi ts'ínt̄jusun énn̄a. Én xi t̄inu'yó, najmi an ts'an. Ts'è N̄a'mī xi kits'ín nibána.

²⁵ 'B'j t̄ixinnuu nk'ie nga tíjñajin sanuu. ²⁶ Tunga Nt̄ia N̄a'mīu ts'ín nibá Espirit̄u Sant̄o ngajona. Kui xi kuas̄inkon̄uu. Kuakúya yjenuu k̄o ts'ínkj'áits̄jen yjenuu ni xi kixinnuu.

²⁷ 'T̄ib'ej̄ñanuu k̄uajyu. K̄uajyuna t̄itsjanuu. Najmi b'a ts'ín tsja xi nkú ts'ín ts̄j̄a asunntej. Najmi t̄u fant̄aha ruu yjonuu k̄o najmi t̄u binkjun. ²⁸ Ja kuanu'yó nga b'a kuaxinnuu nga kfián k̄o k̄júáise ngáhanuu. Tsa k̄uaxi nga tjonuu an, t̄a tsjo kamanuu nga kfián má tíjña Nt̄ia N̄a'mīu, at'aha 'yún chánka sa Nt̄ia N̄a'mīu nga an. ²⁹ Nd'ái b'a t̄ixinnuu kintehe ni nga kūit̄jusun ni xi t̄jih̄in nga kama t̄u xi s'ej̄ih̄innuu nk'ie nga b'a k̄amoo.

³⁰ 'Najmi ta tse kuinchjako sahanuu, at'aha kj'uai xi tibatéxumaha asunteej. Najmi tjihin nga'yún tsa kui xi ts'ín nganana. ³¹ Tunga tjihín ni nga b'a kama, tu xi kamankjihin ra asunteej nga tjona Ntia Na'miu ko nga tits'intjusan xi nkú kitsúna. Tisintjooon ko tjián.

15

B'i ts'in kits'inchjén Jesu yá tuntsjajé ko tjiaha nga tsakúya

¹ 21 'An tuts'in yá tuntsjajé xi nda, ko Na'mina xi ts'e yá tuntsjajé. ² Ngayjee tjia xi tjinna xi najmi tsjá tu, batet'a. Ko ngayjee tjia xi tsjá tu, ts'ín chuhun tu xi 'yún ngjua saha ra. ³ Ngat'a ts'ajun, én xi tsakuyánuu kits'inchjén Na'mina nga kits'in chunnuu. ⁴ Tintsubajinnú ko an kúátejñajinnuu. Nku tjia najmi ma tsjá suba tu tsa najmi tjit'a yáha. B'a ta ts'in najmi k'uo tu tsa najmi kuintsuabajinnú.

⁵ 'An tuts'in yá tuntsjajé ko jun tjiaha. Xi tijnajinna ko an tijnajihin, kui xi 'yún tsjá tu. At'aha tsa najmi tjián, najmi chumi nihi xi kama n'oo. ⁶ Xi najmi k'úejñajinna ngjuaiya natsin ján xi nkúhu tjia xi tit'áha yá tuntsjajé. Yo xi ko s'entukú ko n'ekj'ajin ajin nd'íu nga kuiti.

⁷ 'Tsa kuintsuabajinnú ko tsa éna k'úejñajinnuu, tinchú tu mí ni xi mjehénuu ko k'uainuu. ⁸ Kui ni xu'bi xi kuakúchji kjuachánkaha Na'mina, nga 'yún k'uo tu ko nga xuta ni'yakuyána kamo. ⁹ Xi nkú ts'in tjoho an Ntia Na'miu, b'a ta ts'in tjona jun. Tintsubajin sahanu kjuatjona. ¹⁰ Tsa n'etjusun kjuatéxumana, tu nkú kuintsuabajinnú kjuatjona, xi nkú ts'in tits'intjusan kjuatéxumaha Na'mina ko tu nkú tijnajinná kjuatjoho.

¹¹ 'B'a tixinnuu tu xi tsjo k'úehenuu xi nkú ts'in tsjo tjinna. Nk'ie nga b'a n'oo, b'ihí ts'in nga tsjo k'úénuu. ¹² Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjò xinkju xi nkú ts'in tjona jun. ¹³ Kui xu'bi kjuatjo xi 'yún chánka xi tijná, tsa tjin xi kuayántjaihi xinkjin. ¹⁴ Jun xi xuta xinkjián tsa n'etjusun kjuatéxuma xi títjanuu. ¹⁵ Najmi ta já musu tixihinnuu, at'aha já musu najmi be ni xi ts'in nda ntiaha. Tunga xuta xinkjiáhán tixinnuu, at'aha tib'ejña chjinuu ngayjee ni xi kitsúna Na'mina.

¹⁶ 'Najmi jun xi kich'ajinnú. An ní xi j'ajinnuu ko kitsja xánuu nga kuankiún ko k'uo tu. 'Yún tse kuichúkuaha tunuu. Kui kjuaha nga tsjáhanuu Ntia Na'miu tu mí nihí ni xi kuinchihuu ngajona. ¹⁷ Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjò xinkju.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'e uncha já ni'yakuyáha

¹⁸ 'Tsa ts'ín unkienuu xuta asuntee, n'ekj'áitsjon nga an tjun kits'in unkiena. ¹⁹ Tsa asunteej ts'enuu, ts'íintjonuu xuta asunteej xi nkú ts'in tjoho xinkjin. Tunga najmi asunteejhi ts'enuu, at'aha an j'ajinnuu ajihin xuta xi tjin asunteej. Kui kjuaha nga ts'ín unkiehenuu.

²⁰ 'Tejin tak'un én xi kuaxinnuu, nga nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Tsa tjennki unkiena xuta, ko ta jun tsjennki unkienuu. Ko tsa tits'intjusan éna, ta ts'íintjusan énnuu. ²¹ Ngayjee ni xu'bi ts'ínkonuu xuta tu ngat'ana, at'aha najmi incha be xi kits'in nibána.

²² 'Tsa najmi jái nchjaka xuta xu'bo, najmi s'ehe ra jé. Tunga nd'ai najmi ta tjin nkú ts'in kuasinkoho yjoho ngat'aha ngatitsun xi tijncha ts'in. ²³ Xi unkiena ta unkie Na'mina. ²⁴ Ni xi ndaha nku najmi kjee ch'aha ts'in kits'ian ajihin xuta xu'bo. Tsa najmi b'a kits'ian, najmi s'ehe ra jé. Tunga ndaha tsa incha kieke ni xi kits'ian, tu nkú incha kits'in unkiehéni Na'mina ko an. ²⁵ B'a kama tu xi tsitjusuhun ni xi tjit'a

xujun kjuatexumaha xuta xu'bo má nga b'a títu: “Chuba incha kits'in unkiehá.”

²⁶ Tunga k'uaíhi xi kuasinkonuu, xi ts'in nibásenuu nk'ie nga tíjñaka Na'miu. Má tíjña Na'miu nibaha. Kui xi Espiritu Santo xi kuakúchji ni xi naxu. Kui kuinchjanjímíyahana. ²⁷ Jun bi ta chubanijmíyahanú, at'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni tintsuákonú.

16

¹ Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi najmi n'endyjajihin ruu yjonuu. ² At'aha kuich'onsjenuu ajihin xuta sinagoga. Kuichú chuba nk'ie nga tu yáhá ni xi ts'ínk'iennuu, b'a kamaha nk'ie nga sasihin Ntíaná nk'ie nga b'a ts'ínnyuu. ³ B'a ts'ínnyuu xuta at'aha najmi beni, ta ndaha Na'miu ko ta ndaha an. ⁴ Tíxinyanuu nga b'a kama tu xi nk'ie nga kuichúhu chubo k'uaítsjehennuu nga b'a kixinnuu.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi ts'in Espiritu Santo

'Najmi kixinyanuu ni xu'bi nga tuts'ihin ni at'aha an tíjñajin sanuu. ⁵ Tunga nd'aj tífia má tíjña xi kits'in nibána. Jun najmi tíchasjaiyanú má kfián. ⁶ Tu sa ní tí'be nusin nusinnuu at'aha b'a tíxinnuu. ⁷ Tunga kjuaxíhi ni xi tíxinnuu. Tu sahá ngandanuu nga kfián. At'aha tsa najmi kfián, najmi k'uaí xi kuasinkonuu. Tunga tsa kfián, kui xi ts'in nibásenuu.

⁸ Nk'ie nga k'uaí, ts'in nga kamankjihin xuta xi tjin asunntej nga ngatitsun tjihin, ko nga an kits'ian ni xi naxu nginkun Ntíaná, ko nga Ntíaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta. ⁹ Kamankjihin xuta nga ngatitsun tjihin, at'aha najmi s'ejihin an. ¹⁰ Kamankjihin nga naxu kits'ian, at'aha tífia má tíjña Na'miu. Najmi ta chahanú. ¹¹ Ko kamankjihin nga Ntíaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in, at'aha ja kis'enéhe ni xi kanéhe xi batéxumaha asunntej.

¹² Tjin nkjún sana ni xi xinyanuu tunga najmi kamakjinnuu nd'aj. ¹³ Nk'ie ní k'uaí Espiritu xi b'éjña chji ni xi naxu tjin, kui xi kuakúyanuu ngayjee ni xi naxu tjin. At'aha najmi kuentaaha kuinchjaha. Ni xi kuint'é ní, kui ní nihi xi kuinchja. Ko ta kuitsuyanuu ni xi kama askahan.

¹⁴ Kui xi ts'in nga kamakjinnuu ni xi tít'sian. B'a ts'in k'uéjña chjiji kjuachánkana. ¹⁵ Ngayjee ni xi y'aha ra Ntia Na'miu, ko ta an y'ahana. Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu nga Espiritu ts'in nga kamakjinnuu ni xi tít'sian.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga ngjuai

¹⁶ Sa kutju najmi ta chahanú, ko sa kutju cha ngáhanú. At'aha má tíjña Na'miu kfián.

¹⁷ As'ai k'ua já ni'yakuyáha b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjin:

—¿Nkú tsuhu ra niu? B'a tít'suná: “Sa kutju najmi ta chahanú ko sa kutju cha ngáhanú.” Ko ta b'a tít'su: “At'aha má tíjña Na'miu kfián.” ¹⁸ ¿Nkú tsuhu ra én xi tsu: “sa kutju”? Najmi mankjinná ni xi tínchjakoná.

¹⁹ Kamankjihin Jesu nga mjehe já ni'yakuyóo nguásjaiyaha nkú tsuhu ra niu ko b'a kitsú:

—Ja b'a kuaxinnuu nga sa kutju najmi ta chahanú ko sa kutju cha ngáhanú. ¿A kui nihi xi tíchubanijmíyakhonuu xinkju? ²⁰ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ch'iu ko k'ué nusin nusinnuu, tunga xuta xi najmi be Ntíaná bi s'ehé kjuatsjo. Ndaha tsa k'ué nusin nusinnuu, tunga askahán ni kjuatsjo kama ngáha kjuanusinnuu.

²¹ 'Xi nkúhu nku tãchjuún xi tsihín nku ntí, s'ehe kjuaba at'aha ja kuichu chubaha. Tunga nk'ie nga ja kuatsin ntíu, najmi ta f'áitsjehen ra kjuanjimo, at'aha tsjo maha nga nku ntí s'ejñaha. ²² B'a ta ts'in tíma nusinnúu nd'ai, tunga njbasehé ngáhanúu. Tsjo k'ué ngáha ra anímanúu ko najmi ch'a xi kama kjé'anúu kjuatsjonúu.

²³ 'Kui nistjiun ndaha nku ni najmi ta chasjaiyahanú. Kjuaxi ni xi tíxinnúu. Tsjánúu Ntia Na'miu tu mí nihí ni xi kuinchíhuu ngajona. ²⁴ Santaha nd'ai ndaha nku ni najmi kjee binchiu ngajona, tunga nd'ai tinchíu ko n'ekjóhooon tu xi 'yún s'ehenuu kjuatsjo.

²⁵ 'Tíb'ejñá chubayanúu nd'ai tunga kuichúhú chuba nk'ie nga najmi ta k'uejñá chubayahánuu. K'uejñá chji sisinnúu Ntia Na'miu. ²⁶ Kui nistjiun kuinchíu ni xi mjenuu ngajona. Najmi kamachjén tsa an kuank-intjáníu nginkun Ntia Na'miu. ²⁷ Kui xi ta tjoho jun, at'aha tjonuu an ko s'ejinnuu nga má tíña Ntíaná nibahana. ²⁸ Má tíña Ntia Na'miu nibahana ko jáa asunntej. K'uejñá ngáhana asunntej ko kfínse ngáha ra Ntia Na'miu.

²⁹ B'a incha kitsú já ni'yakuyáha:

—Nd'ai tíchubako kixi kixini. Najmi túb'ejña chubayani. ³⁰ Tímankjinni nd'ai nga yai ngayjee ni xi tjín ko najmi machjén tsa tjín xi ngjuásjaiyahi. Kui kjuaha nga s'ejihinni nga má tíña Ntíaná nibahani.

³¹ B'i kitsú Jesu:

—¿A s'ejinnuu nd'ai? ³² Tunga kuichúhú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga nkúnkú kuankín t'axiún nga saténdzjoyo ko k'úejña subanú. Tunga najmi tíjña subaná, at'aha Ntia Na'miu tíjñakona. ³³ Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi s'ehenuu kjuajyuna. Un skuenuu asunntej, tunga tsjohó kat'enuu at'aha an ja kits'in nganaha asunntej.

17

B'i ts'in kinchjantjai Jesu já ni'yakuyáha

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsasenjinki nk'a ján ko kinchjako Ntíaná nga b'i kitsú:

—Ji Na'mi, ja kuichu chuba. Takúchji kjuachánkaha Ntíhi tu xi ko kui Ntíhi kuakúchjili kjuachánkahi. ² At'aha kik'ai xáhi xi má nga kuatéxumaha ngayjee xuta, tu xi ts'íink'íéntu tík'un síhin ngayjee xi ji kik'aihi. ³ Nga k'úéntu tík'un sín xuta, kui xi tsuhu ra nga skuéhi ji xi Ntia nku tutuu ko nga skuena an Jesucristo xi kin'e nibái.

⁴ 'Ja tsakuchjá kjuachánkahi asunntej nga kits'intjusan xá xi kik'ainí. ⁵ Nd'ai Na'mi, takúchji kjuachánkana nginkuin, kjuachánka xi tu b'a ts'in jahá tíjñana nginkuin kintehe ni nga kis'ejña asunntej.

⁶ 'Ja y'ejñá chjihí xuta yáha ji, xuta xi kik'ainí ajihín xuta xi tjín asunntej. Ji ts'i xuta xu'bi ko kik'ainí, ko kits'intjusun éhin. ⁷ Mankjihín nd'ai nga ngayjee ni xi kik'ainí má tinchin nibáha. ⁸ At'aha én xi kik'ainí, kixinyaha xuta xu'bi. Kits'ínkjáihiin ko kamankjihín nga kjuaxi nga má tinchin nibahana. S'ejihín nga ji kin'e nibání.

⁹ 'Tíbankintjáhi xutai. Najmi tíbankintjáhi xuta asunntej. Tíbankintja xuta xi kik'ainí at'aha ji ts'i. ¹⁰ Ngayjee xuta xi ts'an ji ta ts'i, ko xi ts'i an ta ts'an. Tíma chji kjuachánkana ajihín xuta xu'bi.

¹¹ 'An kfíán má tinchin, tunga kui k'úéntu sa asunntej. Tsje ní ji, Na'mi. Nga'yíhin chúnkoho ri xuta xu'bi xi kik'ainí tu xi nkuhú incha kamaha xi nkúhu ñá. ¹² Nk'ie nga tsátejñajihín xuta xu'bi asunntej, kikunkoho ra

nga'yíhín kò tsasehe. Ndaha nku najmi kindyja. Tù nku sahá xi tjeheñ ra nga ndyja, kui xi kindyja tų xi kuitjusuhun ni xi tjit'a xujun éhin.

¹³ 'Tunga nd'aj má tinchin tífia. Tíxinya ni xu'bj nk'ie nga tíjñã sa asunntej tų xi s'ejñajin kikjihin ra kjuatsjona xuta xu'bj. ¹⁴ An kixinyahá éhin, kò xuta asunntej kits'ín unkiehe at'ahá najmi asunntej antehé xi nkú ts'ín najmi asunntej antena. ¹⁵ Najmi títbankihi nga kuich'onsjei asunntej, tunga chjúxin t'axíhín rj ni xi ch'onk'uun. ¹⁶ Najmi asunntej antehé xi nkú ts'ín najmi asunntej antena. ¹⁷ Éhin bakúya ni xi naxu tjin. N'ei nga katumankjihin xuta xu'bj ni xi naxu, tų xi kats'ínkjas'eheñ ri yjohó nga ts'ín ni xi mjehi. ¹⁸ Xi nkú ts'ín kin'e nibáni asunntej, b'a ts'ín tít's'inkjía xuta xu'bj asunntej. ¹⁹ Ngandahá xuta xu'bj tít'sjahá yjona nga ts'ian ni xi mjehi, tų xi kò ta kui kamahá ra ts'ínkjas'eheñ ri yjohó nk'ie nga kamankjihin ni xi naxu tjin.

²⁰ 'Najmi tų nku xuta xu'bj títbankintja. Ta títbankintjá xi s'ejihin an nk'ie nga kuint'é én xi kuitsuya xuta xu'bj, ²¹ tų xi nkuhú kamaha ngayjee. Xi nkú ts'ín tinchunjinní kò an tíjñajihin, Na'mi, b'a ta ts'ín nkuhú katumajinná xuta xu'bj, tų xi s'ejihin ra xuta asunntej nga ji kin'e nibáni. ²² Kitsjahá xuta xu'bj kjuachánka xi kik'ainí tų xi nkuhú kamaha xi nkú ts'ín nkuhú mahaná. ²³ An tíjñajihin xuta xu'bj kò ji tinchunjinní tų xi b'a ts'ín nkuhú kuichú maha. B'a ts'ín xuta asunntej kamankjihin ra nga ji kin'e nibáni kò nga tjohi xuta xu'bj xi nkú ts'ín tjohi an.

²⁴ 'Ji Na'mi, mjena nga k'úéntukona xuta xi kik'ainí má nga kúatejñã, tų xi skuéhe kjuachánkana xi kik'ainí at'ahá kin'etjóni kintehe ni nga kamanda asunntej. ²⁵ Ji Na'mi xi naxu n'ekoí xuta, xuta asunntej najmi behi. Tunga máha an, behe kò ta xuta xu'bj be nga ji kin'e nibáni. ²⁶ Y'ejñá chjihí xuta xu'bj yáha ji kò tų nku k'uejñá chjihí sahá, tų xi kamahá ra ts'íntjohó xuta xinkjin xi nkú ts'ín tjohi an. B'a ts'ín kúatejñajihin ra.

18

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamahá nga kinchjako Ntjáná Jesu, as'ai tsitjuko já ni'yakuyáha. Incha ngji ngabantá ntáxunká Cedron kò jas'en nku ante má tjitntje yá tu. ² Judá xi tít's'inkjas'eheñ ta be ante xu'bo, at'ahá nkjin niyá kama ñjako Jesu já ni'yakuyáha yo. ³ Kui nga Judá j'aikoho já jun kò chuba já xi kunntá njnku xi kits'ín nibá já na'mi k'aku kò já fariseo. Kui xi incha y'a nd'í kò kicha. ⁴ Ja be Jesu ngayjee ni xi kamahá kò tsasinjña títjun nga b'j kitsúhu jóo:

—¿Yá xi títinchisjó?

⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, ndá xi nibáha Nazaret.

—Ahán niu —kitsú Jesu.

Ta kabasinjñajihin jóo Judá xi tít's'inkjas'eheñ. ⁶ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu: "Ahán niu", incha ngjinji astun jóo kò tsixuntu. ⁷ As'ai Jesu ta kingjásjaiyahá ngáha ra:

—¿Yá xi títinchisjó?

B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, ndá xi nibáha Nazaret.

⁸ B'j kitsú Jesu:

—Ja b'a kuaxinnu nga ahán niu. Tsa an xi túbinchisjáínú, tjeennto nga katji já xu'bi.

⁹ B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kinchjako Ntjáná nk'ie nga b'a kitsú: “Na'mi, xuta xi kik'ainí, ndaha nku najmi kits'inndyja.” ¹⁰ As'ai ts'asje kichá xi y'a Simon Pedro ko kingjáha nga tsatet'a tjabaxínñju kixi nda xi 'mi Malco, xi nda musuhu nda na'mi tíjuun. ¹¹ Tunga b'ihí kitsúhu Jesu Pedro:

—Tjaya ngáhani kichahi tjabaxihin. Tsa Ntia Na'miu tísjána kjuanima xu'bi, ¿a najmi tjihín ni nga un skuena?

¹² As'ai já juun ko nda jun k'akuhu ko já xi kunntá ninku incha jakj'ánijé Jesu nga y'é't'a'yún. ¹³ Títjun ngijko ni'yaha Ana, na'mi nch'yaha Caifa, xi tjihín nda na'mi tíjun nú xu'bo. ¹⁴ Kui Caifa xi tsinchá'a já judio k'aku nga b'a kitsú nga tu sahá nda tjín tsa nku nda kuayántjai ngandaha ngayjee xuta.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Simon Pedro ko kj'ai sa nda ni'yakuyá incha kitsjennkíhi Jesu. Nda ni'yakuyá xu'bi behe nda na'mi tíjuun ko jas'enko Jesu natsin ni'yaha nda na'mi tíjuun. ¹⁶ Tunga máha Pedro, tsasinjña natsiun má tjen ankjuo. Kui nga as'ai tsitjuhu nda ni'yakuyá xi behe ra nda na'mi tíjuun ko kinchjako na xi tikunntá ankjuo nga kits'ínkjas'en Pedro. ¹⁷ As'ai kingjásjaiya na xi tikunntá ankjuo:

—¿A najmi kohó ji xi ta chá ni'yakuyáha chá xu'bo?

—Najmi an —kitsú Pedro.

¹⁸ Nch'an kui nstjiun. Kui nga já musu ko já xi kunntáha ninku tijncha ts'insut'áha yjoho t'a nd'í xi kats'in'yún. Pedro ta síññajihin nga títs'insut'á yjoho.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda na'mi tíjuun

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ As'ai nda na'mi tíjuun kingjásjaiyaha Jesu yaha já ni'yakuyáha ko mí nihi xi bakúya. ²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kinchja chji chja nginkun ngayjee xuta. Tehente tsakuyá ni'ya sinagoga ko natsihin ninku má nga ma ñjakú ngayjee xuta judio. Ndaha nku ni najmi kinchja 'ma. ²¹ ¿Á an tichasjaiyahaní? Chasjaiyaihi xuta xi kint'é ni xi kinchja. Kui xi be ni xi kinchja.

²² Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kik'onjihin nku nda xi kunntá ninku ko b'a kitsúhu:

—¿Á b'a n'e tichubakohoni nda na'mi tíjuun?

²³ B'i kitsú Jesu:

—Tsa ch'on kuaxian, t'inyaní má én ch'on tsuhu xi kuanchja. Tunga tsa b'a tjín ni xi kuaxian, ¿a kuakich'onjihinni?

²⁴ As'ai Ana kits'ínkji Jesu nginkun Caifa xi nda na'mi tíjun nga tjín'yún ts'ihin ra.

B'i ts'in Pedro b'ahá ta kitsú ngáha nga najmi be Jesu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Máha Simon Pedro, kabasinjña sa nga títs'insut'á yjoho t'a nd'íu. As'ai kichasjaiyaha:

—¿A najmi kohó ji xi ta nku nda ni'yakuyáha ndo?

Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:

—Najmi an niu.

²⁶ Nku nda musuhu nda na'mi titjuun xi xinkjin maha nda xi Pedro tsatet'a tjabaxinju, kui xi ta kingjajsaiyaha:

—¿A najmi kuakiehe ra nga ko ji kabisinjnako ndo jan ma tjintje ya tuu?
²⁷ Tunga b'aha ta kitsu ngaha Pedro nga najmi be Jesu. Ko ta kuihi chubo kikjinta nku xanta.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5, 13-25)

²⁸ As'ai tsitjukoho joo Jesu ni'yaha Caifa nga ngjikohe ni'ya pretorio, ma nga ts'in kjuu nda titjun Roma. Ja tifi ma sen niu ko najmi incha jas'en joo ni'ya pretorio, at'aha tsa kjuas'en nku ni'ya xi najmi xuta judio ts'e, tsuhu ra nga najmi ta jehe nginkun Ntiana ko najmi ta ma kjinehe nichinehe Si Pascua. ²⁹ Kui nga tsitjusjehe Pilato natsiun nga j'ai nchjakohe ra. B'a kitsuhu joo:

—¿Mi kjuaha tibatejehenu ndaj?

³⁰ B'a kitsu joo:

—Tsa najmi nda ch'onk'un niu, najmi aya ntsai ra n'ekjas'ein.

³¹ B'a kitsu Pilato:

—Tu saha tankinkoo ko n'ekokjuoo xi nku ts'in tjina kjuatexumanuu.

B'a kitsu ja judio k'aku:

—Tjina nkjunni tsa n'ek'iein xuta.

³² B'a ts'in tsitjusuhun en xi kinchja Jesu nga kitsuya titjun nku ts'in kuayaha. ³³ As'ai jas'en ngaha Pilato ni'ya pretorio. Kinchjaha Jesu ko b'a kitsuhu:

—¿A ji xi nda rejhi xuta judio?

³⁴ B'i kitsu Jesu:

—¿A kuenta hi b'a tibixihinni, a ra tjihin xi kuatsuyahi yaha an?

³⁵ B'a kitsu Pilato:

—¿A nda judioná? Xuta nankihi ko ja na'mi k'aku kuats'inkjas'enna ji.
¿Mi nihi xi kin'ei?

³⁶ B'i kitsu Jesu:

—Najmi b'a ts'in batexuma xi nku ts'in batexuma ja rej xi tjin asuntej. Tsa ni xi b'a ts'in tibatexumahana kai, kjaantjaina xi tjincha ts'inxat'ana tu xi najmi n'ekjas'ehen ra an ja judio k'aku. Tunga najmi b'aha ts'in tibatexuma.

³⁷ B'a kitsu Pilato:

—¿A xuhu nda rej ni?

B'i kitsu Jesu:

—Nda rej, xi nku tibixin. Tunga kitsinna ko ja asuntej tu xi kuakuyahana ni xi naxu tjin. Ngayjee xuta xi ts'inkjalihin ni xi naxu tjin nt'e ntana.

³⁸ B'a ta kitsu ngaha Pilato:

—¿Mi nihi xi naxu?

Nkie nga b'a kitsu, as'ai tsitju nga ngjise ngaha ra xuta judio. B'a kitsuhu:

—Najmi chumi jehe tísakujinna tsa tjehe ndo. ³⁹ Tunga b'aha ts'in tjina njyanuu nga ts'in nda hi nku nda nubaya xi binchinu nga Si Pascua. ¿A mjenuu nga ts'in nda hi nda rejhi xuta judio?

⁴⁰ As'ai b'a incha kitsu joo nga kikjintaya:

—¿Najmi tu kui ndo n'e nda hi! ¡Tu saha Barraba n'e nda hi!

Máha nda Barraba, nda ndyjhé niu.

19

¹ As'ai kitsjá kjuá Pilato nga s'ehé Jesu. ² Já juun kits'ínnda nku corona na'yá ko y'é'aha nintaku. Kits'íngja nku najyun ndju kuan xi nkúhu xi bja já rej nga incha kik'aya. ³ J'aik'úhún ko kik'onjin nga b'a kitsúhu:

—¡Antahi, nda reihí xuta judio!

⁴ As'ai ta tsitjuhú ngáha Pilato natsiun ko b'a kitsúhu jóo:

—Ts'ink'onsjenuu ndo natsiun tu xi cháhanu nga najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁵ As'ai tsitju Jesu natsiun nga tjí'a ts'ihin ra corona na'yóo ko nga yja ts'ihin najyun ndju kuon. B'a kitsú Pilato:

—¡Á ndo ei!

⁶ Já na'mi k'aku ko já xi kunntá ninku, nk'ie nga incha kikie Jesu kikjintáya:

—¡Tjat'a kruí ndo! ¡Tjat'a kruí!

B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá jun tankínko ko tjat'a kruu. An najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁷ B'ahá ta kitsú ngáha já judio k'aku:

—Tjñani kjuatexuma ko xi nkú ts'ín tjñna kjuatexumani tjñin nga kuayá ndai, at'aha Ntíhi Ntjáná tít'sín ma yjoho.

⁸ Nk'ie nga kint'é Pilato niu, 'yún kitsankjún sa. ⁹ Ta jas'ehén ngáha ni'ya pretorio ko b'a kitsúhu Jesu:

—¿Má nibáhani?

Tunga najmi kinchjahá Jesu. ¹⁰ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi chubakohóni? ¿A najmi yaní tsa kama kjuat'á kruuhu ko tsa ts'ín ndai ngáhara?

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Ndaha nku ni najmi kama n'ení tsa najmi Ntjáná kitsjá xáhi. Kui kjuaha, xi kits'ínkjas'ehenna aya ntsai 'yún tjen saha ra jé nga ji.

¹² Kui chubo kik'atuts'ihin Pilato nga tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'ín ndai ngáha ra Jesu. Tunga b'ihí ts'ín incha kikjintáya já judio k'aku:

—¡Tsa n'e ndaihi ndo, najmi nda t'n'ei nginkun nda títjun Cesar! ¡Xi nda rej ts'ín ma suba yjoho, kui xi tifi kontraha nda títjun Cesar!

¹³ Nk'ie nga kint'é Pilato én xu'bi, as'ai kik'onsje Jesu natsiun ko y'ejña ante xi má nga ts'ín kjuá, ante xi 'mi Má Kjiya Ndjió, én xi tshu ra Gabata nga én hebreo. ¹⁴ Nistjin xu'bi ja t'incha b'énda xuta ni xi ts'e S'í Pascua, at'aha ja tibichú tiña s'íu. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. As'ai b'a kitsúhu Pilato xuta judio:

—¡Á nda reinuu ei!

¹⁵ B'a incha kitsú xuto nga kikjintáya:

—¡Tich'onsjei ndo! ¡Tich'onsjei! ¡Tjat'a kruí ndo!

B'a kitsú Pilato:

—¿A ngjuat'á kruuná nda reinuu?

B'a kitsú já na'mi k'aku:

—¡Najmi tjín saní kj'ai nda rej, tu nku sahá nda títjun Cesar!

¹⁶ As'ai Pilato kitsjá kjuá nga s'et'a kruu Jesu ko incha ngjikoho jóo.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ As'ai tsitju Jesu nga y'anji kruuhü nga ngji ante xi 'mi Nintaku Anima, én xi tsuhü ra Golgota nga én hebreo. ¹⁸ Yo kis'et'a kruu kui ko jo sa já. Nku xi kis'et'a kruu nga kixihü ko nku nga skúhün. ¹⁹ Kitsjá kjuá Pilato nga s'et'a nku yáte antsjáku kruu. B'i ts'in kis'et'a: "Jesu, nda xi nibáha Nazaret, nda rejihü xuta judio." ²⁰ Nkjin xuta judio kits'inya ntuü, at'aha tiña máha naxinantóo ante má nga kis'et'a kruu Jesu ko at'aha kis'et'a yátee én hebreo ko én latin ko én griego. ²¹ As'ai j'aisehe Pilato já na'mi k'akuhu xuta judio ko b'a kitsúhu:

—Najmi nda tjín nga: "Nda rejihü xuta judio", tjít'a yátee. Tu sahá t'et'ai nga: "Kui xi kitsú: An xi nda rejihü xuta judio."

²² B'a kitsú Pilato:

—Ni xi kab'et'á, ja kab'et'á.

²³ Máha já juun, nk'ie nga ja kingját'a kruu Jesu, jakj'á najyun xi yja nga kits'inxi. Nju ts'asje ko nkúnkú kikanéhe. Ko ta jakj'á najyun ndju xi yja Jesu, xi najmi tjíhin niyá chjuya. Nkuhú nga ngji'aha kásin santaha tuts'in. Kui nga b'a kitsúhu ra xinkjín:

²⁴ —Najmi tu chjuntiyáa xu'bi. Tu sahá tinútonyáhaná yá xi kama ts'e.

B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjáná xi b'a ts'in tjít'a: "Kits'inxihi xinkjín najyunna ko kitsutonyáha najyun ndjuna." Kui nga b'a kits'ihin já juun.

²⁵ Tíinchat'a tiñaha kruu naaha Jesu, na nichja naaha, Mariá chjuúhün Kleofa ko Mariá Magdalena. ²⁶ Nk'ie nga kkie Jesu naaha ko nda ni'yakuyá xi 'yún tjohe nga síña yo, b'a kitsúhu naaha:

—Ji tachjuún, á ntíhi yo.

²⁷ Ko b'i kitsúhu nda ni'yakuyóo:

—Á naahi yo.

Ta kuihi chubo nda ni'yakuyá xu'bi kitsjantehe naaha Jesu ni'yaha.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, be Jesu nga ja kama ndjuú ngayjee ni xi tjíhin nga kuitjusun. Tu xi tsitjusuhun xi nkú ts'in tjít'a éhen Ntjáná, kui nga b'i kitsúhu:

—Xintá tímana.

²⁹ Síña yo nku nisa ninte xi tíincha binu san. Nku nixú kits'ink'anchikoho jóo binu soon. Kui xi y'éku k'akuhu nku yáxa nga kitsungi'a ts'a Jesu. ³⁰ Nk'ie nga kits'i Jesu binu soon, b'a kitsú:

—Ja kuitjusunye.

As'ai kingjénsten nintaku ko akui k'iehn.

³¹ Kui nistjiun tis'enda ni xi ts'e S'í Pascua. Kui nga najmi mjehe ra já judio k'aku tsa s'et'a kruu yjoninte k'ien nk'ie nga kuichú nistjin nkjún, at'aha 'yún nkjún kui nistjin xu'bo. Kui nga tsankihü ra kjuá Pilato nga chjút'okjáha sjai já xi kjintut'á kruu ko nga chjúxin yjonintehe t'a kruu.

³² As'ai j'ai já juun ko kikjet'okjá sjai nda xi tjun kjit'a ko sjai nda xinkuu xi ta kjit'a kruuko Jesu. ³³ Tunga nk'ie nga incha tsichu má kjit'a Jesu, kkie nga ja ka'me. Najmi kikjet'okjáha sjai. ³⁴ Tunga nkuhü nda juun kik'ínjinkihü kicha 'mehe Jesu ko tjen'yún tsitjuhü jni ko ntánijua.

³⁵ Nda xi kkie ni xi kamoó, kui xi kitsúya ni xi kama ko kjuaxi ni xi tsuya. Be nga kjuaxi ni xi tsuya tu xi ta s'ejihinnuu ko jun. ³⁶ At'aha b'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjáná xi b'a ts'in tjít'a: "Ndaha nku nintaha

najmi chjút'okjá.” ³⁷ Kò tã tjí't'a ya éhen Ntjāná má nga b'a títu: “Kuasehe jóo nda xi kis'enjinkihí kichá.”

B'i ts'in kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Askahan nk'ie nga ja b'a kamoq, nku nda xi nibáha nanki Arimatea xi 'mi Kuse tsankihí kjuá Pilato nga nguaiko yjonintehe Jesu. Kui Kuse xi tã nda ni'yakuyáha Jesu tunga tũ kitsjennkí 'mahá ra at'aha tsankjún já judio k'aku. As'ai kitsjá kjuá Pilato kò ngilkj'á ndo yjonintehe Jesu. ³⁹ Kò tã Nicodemo, nda xi ngjisehe Jesu nga jyuun, j'aiko nkú ra ma katé kilu ni xi sinjne xi 'mi mirra kò aloe xi j'atjijinkoho xinkjín. ⁴⁰ Incha jakj'á nga joo yjonintehe Jesu kò kik'ontikjájnu najyun ndju nga kik'onjnu ts'ihin ra ni xi sinjne, xi nkú ts'in tijná niyáha xutã judio nga fáyanji xinkjín.

⁴¹ Má kis'et'a kruu Jesu, tiña mahá nku ante má nga tjintje yá tu. Ante xu'bo tijná nku tsjó tsetse xi ndaha nku najmi kjee s'eya. ⁴² Yo kingjáya jóo yjonintehe Jesu, at'aha tijná tiña tsjóo kò at'aha kui njstjiun tijncha b'enda xutã judio ni xi ts'e s'íu.

20

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Tuminku tã jyun nk'ie nga jyunya sa, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena kò kieke nga kachjuxín ndjio xi kis'echjanehe tixã tsjóo. ² As'ai tsangatsanka nga ngjisehe Simon Pedro kò nda ni'yakuyá xinkuu xi Jesu 'yún tjoho. B'i kitsú:

—jã kachjuxín yjonintehe Chá Ntjāná aya tsjóo kò najmi yai má kas'ejña ngáha!

³ As'ai tsitjusje Pedro kò nda ni'yakuyá xinkuu nga ngjisehe tsjóo. ⁴ Tsangatsanka nga joo, tunga nda ni'yakuyá xinkuu 'yún kitsã tsangatsanka sa nga Pedro kò tjun tsichu tsjóo. ⁵ Tunga tũ tsasekjás'ehén kò kieke nga kjijná najyun ndju xi tsich'ontikjájnu yjonintehe Jesu. Najmi jas'en tsjóo. ⁶ As'ai tsichu tjennkihí Pedro kò jas'en aya tsjóo. Kieke najyun ndju xi kjijná yo ⁷ kò najyun xi tsich'ontikjájnu nintaku Jesu. Kui xi najmi kjijnakjoko najyun ndjuu. T'axín kjijná nga tjíkjoya. ⁸ As'ai tã jas'en nda ni'yakuyá xinkuu xi tjun tsichusehe tsjóo. Kieke kò kis'ejhin nga tijná tik'un Jesu. ⁹ At'aha najmi kjee mankjihin jóo éhen Ntjāná xi b'a ts'in tjí't'a nga tjihin nga kj'uaíya ngáha ra Jesu ngabayoo. ¹⁰ As'ai kik'óya ngáha já ni'yakuyóo ni'yaha.

B'i ts'in tsakúchjhi yjoho Jesu Mariá Magdalena

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Tunga máha Mariá, tsasinjña natsihin tsjóo nga tíkjintá. Tã tíkjintá ts'ihin nga tsasekjás'en tsjóo ¹² kò kieke jo ntitsje xi yja najyun taba, xi kab'entusún ante má nga kis'ejña yjonintehe Jesu. Nku xi kab'ejña má kis'ejña nintaku kò nku xi kab'ejña má kitsjen sjai. ¹³ B'a kitsú ntitsjee:

—Ji tachjuún, zá tich'íhini?

B'a kitsú Mariá:

—At'aha kachjuxín yjonintehe Chá Ntjāná. Najmi be má kafi s'ejña ngáha.

¹⁴ As'ai kits'ínk'ótjiya kò kieke nga yo kabasinjña Jesu, tunga najmi kamankjihín ra tsa Jesu niu. ¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ji t̄achjuún, ¿á t̄ích'íhini? ¿Yá xi t̄ibinchisjáí?

Tu nda xi kunntáhá yá tu xi t̄jín yo kits'ín ma Mariá ko b'a kitsú:

—Ji, tsa ji ka'mikoi yjonintee, t'inyaní má kafajñai ko k̄fínk'a ngáhana.

16 —Ji Mariá —kitsú Jesu.

Kits'ínk'ótjiya Mariá ko b'a kitsúhu nga én hebreo:

—¡Raboni!

Kui éin xi tsuhu ra Maestru. B'i kitsú Jesu:

17 —Najmi tu nuba'yúnní, at'ahá najmi kjee finjia má t̄jña Na'mina.

Tunga t'inyahá r̄i já nts'é nga k̄fínjia má t̄jña Na'mina xi ta Na'minu, Ntiana xi ta Ntianu.

18 As'ai Mariá Magdalena ngji tsúyahá já ni'yakuyóo nga kabe Nda Ntiana ko kitsúyahá ni xi kitsúhu.

B'i ts'ín tsakúchjhi yjoho Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Nk'ie nga ja kama jyuun ta kuihi n̄istjin tuminku, t̄jíchja ankjuá má nga kab'entu já ni'yakuyóo, at'ahá t̄incha tsankjún já judio k'aku. As'ai Jesu j'ai sinñajihin ko kikjaniñaha nga b'i kitsúhu:

—Kas'enpu kjuajyu.

20 Nk'ie nga b'a kitsú, tsakúchji ntsja ko 'mehe. Tsjo kamahá já ni'yakuyóo nga kikié ngáha Nda Ntiana. 21 As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kas'enpu kjuajyu. Xi nku ts'ín kits'ín nibána Ntía Na'miu, b'a ta ts'ín ts'ínkjínuu nd'ai.

22 Kikjenimajin jóo ko b'i kitsúhu:

—N'ekjóhoon Espiritu Santo. 23 Xi n'endyjat'ohoo jéhe kama ndyjat'aha jéhe. Xi najmi n'endyjat'ohoo jéhe tu nku s'ehé ra jé.

B'i ts'ín tsakúchjhi yjoho Jesu Toma

24 Toma xi ta 'mi nda'yun, xi ta nku nda ni'yakuyá xi te joo, najmi t̄jña nk'ie nga j'ai Jesu. 25 As'ai já ni'yakuyá xingisoo b'a kitsúhu ndo:

—Kuayai Nda Ntiana.

B'a kitsú Toma:

—Tsa najmi skue chubaha xiun aya ntsja ko tsa najmi tsungis'en najnú ntsa má ngjih̄i xiun ko tsa najmi tsungis'en ntsa 'mehe, najmi s'ejinna.

26 Nk'ie nga j'a jin n̄istjin, ta t̄jintuhú ngáha já ni'yakuyóo nku aya ni'ya ko ta t̄jña ñja Toma. As'ai ta j'ai sinñajihin ngáha ra Jesu, nk'ie nga t̄jíchja ankjuo. B'i kitsúhu nga kikjaniñaha:

—Kas'enpu kjuajyu.

27 As'ai b'a kitsúhu Toma:

—Nibá mahi ei. Chaseih̄i ntsa ko t̄inúngis'ein najnú ntsai ko t̄inúngis'ein ntsai 'mena. Najmi nda t̄in'ei nga najmi t̄s'ejihin. N'e s'ejinní.

28 B'a kitsú Toma:

—¡Ji Nda Ntía ko Ntiana!

29 B'i kitsú Jesu:

—¿A at'ahá kuayaní, a kui kjuaha kuas'ejihin ri? Á b'a nda t̄jihin ts'e xuta xi t̄s'ejihin an ndaha tsa najmi t̄bena.

Kui ngat'ai kin'endaha xujun

30 Nkjin ko kj'ai sa kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun já ni'yakuyáha. Kui xi najmi kis'et'ayje xujun xu'bj. 31 Tunga ni xu'bj kis'et'a tu xi s'ejihinnu nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiana, nga kui xi Ntíh̄i Ntiana, tu xi b'a ts'ín kuintsuba t̄ik'uhunnu nga s'ejinnu kui.

21

B'i ts'in tsakúchjhi yjoho Jesu yatu já ni'yakuyáha

¹ Askahan ta tsakúchjhi ngáha ra yjoho Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'un Tiberia. B'i ts'in tsakúchjhi yjoho. ² Nkuhú incha kab'a xinkjín nga kab'entu Simon Pedro, Toma xi ta 'mi nda'yun, Natanael xi nda xi nibáha nanki Cana, nanki xi tijnajihín ante Galilea, jáha Zebedeo ko kj'ai sa jo já ni'yakuyá. ³ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Tjio kfín tsuba.

B'a kitsú já xingisoo:

—Ko jin kuankjín.

As'ai incha jas'en nku tsutsu, tunga kui nistjen xu'bo ndaha nku tjio najmi kisakúhu. ⁴ Nkú ra ma nga ja tifi ma sen, j'ai sinjna Jesu andai ntáchak'uun, tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo tsa Jesu niu.

⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun já, za najmi kjee sakúnuu tjio?

—Najmi —kitsú jóo.

⁶ B'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Xi tjehen nga kixihí tsutsuu chjanikj'o na'yanuu ko sakúnuu.

B'a kits'in jóo ko as'ai ndaha najmi ta ma kjenjihí na'yoog, at'aha nkjin nkjún tjio xi kisakúhu. ⁷ Nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho b'a kitsúhu Pedro:

—iNda Ntjanáhá niu!

Nk'ie nga kint'é Simon Pedro nga “Nda Ntjaná niu” kik'ihín, kingja ngáha najyuhun, at'aha kab'asje, ko kikjanikj'ajin yjoho ntáchak'uun.

⁸ Askahan já ni'yakuyá xingisoo tsichuko tsutsuu nga tib'éfe ts'ihin na'ya xi katsehe tjio, at'aha tiña maha andai ntóo nkú ra ma unchan metru.

⁹ Nk'ie nga tsitjujen jóo tsutsuu, kieke nku nd'í xi tíma 'yún ko nku tjio xi kjiijnajin x'íu ko njinkuan. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Nibáqoo chuba tjio xi kuasakúnuu.

¹¹ Tsiyajnu Simon Pedro tsutsuu ko y'éfe má kixiu na'ya xi katsehe tjio i. Unchan ko cháte ko jan maha. Tunga ndahá tsa b'a ts'in nkjin kamaha tjio, najmi kitiyá na'yoog. ¹² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nibá chinoo.

Ndaha nku já ni'yakuyóo najmi kama k'un kingjásajiyaha: “¿Yáha ji?”, tsa kitsúhu, at'aha be nga Nda Ntjaná niu. ¹³ As'ai j'ai tiña Jesu, jakj'á njinkuan ko kitsjáha jóo. B'a ta kits'ihín tjio.

¹⁴ Kui xu'bjí xi niyá xi ma jahan nga tsakúchjhi Jesu yjoho já ni'yakuyáha askahan nk'ie nga j'áíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu Pedro

¹⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine, Jesu kingjásajiyaha Simon Pedro:

—Ji Simon ntíhi Jona, za 'yún tjo sahi an nga já xu'bjí?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúmntai chutsankana.

¹⁶ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma joho:

—Ji Simon ntíhi Jona, za tjohi an?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chaseih_i chutsankana.

¹⁷ As'ai b'ahá tá kitsú ngáha rá niyá xi ma jahan:

—Ji Simon ntíh_i Jona, ¿a tjohi an?

Kik'ie nusin nusih_in Pedro nga kichasjaiyaha: “¿A tjohi an?”, niyá xi ma jahan. B'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntía, ji xi yai ngayjee ni xi tjín. Yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana. ¹⁸ Kjuaxi ni xi tíxih_in. Nk'ie nga ndyja sahi, kindyja subai najyih_in kó k'in tu má nga kama mjehé ri. Tunga nk'ie nga kama cháí, kfénteí ntsai kó k'ái xi ts'ínngia ngáha ri najyih_in kó ngjuajkóhi má nga najmi mjehi k'úín.

¹⁹ B'a ts'ín kitsúya tíjuhun Jesu xi nkú ts'ín kuayá Pedro nga kuakúchji kjuachánkaha Ntíaná. Kó b'i tá kitsú yaha:

—Tsjénkiní.

B'i ts'ín kinchjanimíyaha Jesu nda ni'yakuyá xi 'yún tjoho

²⁰ As'ai tsasenji astun Pedro kó kikié nga tjénkihi nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho, xi tñat'a tíñaha Jesu nk'ie nga incha kikjine nichinehe S'í Pascua kó xi b'a kitsúhu: “Ji Nda Ntía, ¿yá xi ts'ínkjas'ehin?” ²¹ Nk'ie nga kikié Pedro nda ni'yakuyóo, kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Nda Ntía, kui ndai, ¿nkú kamaha?

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo. Ji tsjénkiní.

²³ Askahan kik'inyaha én xu'bi xutá ninku, nga najmi kuayá nda ni'yakuyá xu'bo. Tunga najmi b'ahá kitsú Jesu tsa najmi kuayá ndo. B'i ní kitsú: “Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo.”

²⁴ Kui nda ni'yakuyóo tsuya kixi niu kó kui xi y'et'a ni xu'bi. Kó yai nga kjuaxi én xi kinchja.

²⁵ Nkjin sa ni xi kits'ín Jesu. Tsa s'et'a ngayjee ni xi kits'ín, b'a mana nga najmi s'en ngayjee asuntee xujun xi s'et'a niu.

Xujun xi tjit'a ni xi kits'ín já postru

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já ni'yakuyaha nga Espiritu Santo incha ts'ínkjáihín

¹ Ji nda xinkjián Teofilo, xujun xi tjun y'entúhu kixinyaha ngayjee ni xi kik'atuts'ihín nga kits'ín ko tsakúya Jesu ² santa nkúhu nga ngjinji nk'a ján. Kintehe ni nga ngjuai, Espiritu Santoho Ntíaná tsakúyakoho ra já postru xi j'ájin ni xi tjíhin nga ts'ín.

³ Nga k'ien Jesu ko j'áya ngáha ra ngabayoo, nkjin niyá j'aikúchjihí yjoho já postruhu nga ja tjíña tík'un. Yachán nistjin kamaha nga tsakúchjihí yjoho ko kinchjanjímíyakoho jóo Ntíaná ko nkú tjíhin ra nga kui batéxuma. ⁴ Nk'ie nga tjíñajin saha já postru, b'a kitsúhu nga najmi tu kuitju nanki Jerusalen. B'i kitsúhu:

—Chúyo santaha nga kuitjusun ni xi kitsúya tíjún Na'mina. Kui niu xi kinchjanjímíyakohonuu. ⁵ Jua bi ntánijua tsaténtáha xuta tunga jun tu chuba nistjihín ndyaha nga Espiritu Santo saténtákohonuu.

⁶ As'ai já xi kama ñjakúko Jesu incha kingjásaiyaha:

—Ji Nda Ntia, ¿a nd'ai k'uaihi xuta Israel nga kuatéxuma ngáha ra nanki xi ts'e?

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi jun tjíhin nga choo mí chubaha ko mí nistjihín kuitjusun ni xi y'enda Ntia Na'miu nga kama. ⁸ Tunga n'ekjáihín ruu nga'yún nk'ie nga k'juajinnuu Espiritu Santo. Kuixinyo ei Jerusalen, ngayjee ante Judea ko ante Samaria ko nga ngúshun asuntee ni xi kits'ian.

B'i ts'ín ngji Jesu nk'a ján

⁹ Askahan nga ja b'a kitsú Jesu ko nga tüncha base ts'ihín ra já postruhu, as'ai ngjinji nk'a ján. Nku ninti y'é maha ko najmi ta kikiéhe ra jóo. ¹⁰ Nk'ie nga tüncha basenjinki nk'a ján jóo nga tífi Jesu, tu johó já xi yja najyun taba j'ainchat'aha. ¹¹ B'i kitsúhu:

—Jun xi nibáhanu Galilea, ¿a b'a n'e tichasenjinkihinu nk'a ján? Xi nkú ts'ín kuitjujinnuu Jesu nga kfi nk'a ján, b'ahá ta ts'ín k'juai ngáha xi nkú ts'ín kuayo nga kfi.

B'i ts'ín kichj'ajin nda xi y'ejña antehe Juda Iscariote

¹² As'ai asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo incha nibaha já postru nga j'ai ngáha nanki Jerusalen. Kui tjenkiu xi tiña maha Jerusalen nkú ra ma tsa nku kilometru. ¹³ Nk'ie nga incha jas'en ajin nantio, incha ngjinji ni'ya xi jo tíxjó xi incha tjíntuyá. Kui xu'bi já postru xi tjíntu yo: Pedro, Santiago, Jua, Andre, Felipe, Toma, Bartolome, Mateo, Santiago xi ntíhi Alfeo, Simon xi makó já xi mjehe kjaánko já Roma, ko Juda xi nts'e Santiago. ¹⁴ Nkúhu incha kits'ín kjuankjintak'uhun nga tehente kinchjako Ntíaná ngayjee já xu'bi ko já nts'e Jesu, Maria xi naha maha ko kj'ai sa jminchjín.

¹⁵ Nku nistjin nk'ie nga kama ñjakú xuta xi s'ejihín Jesu, ma ra tsa unchan ko kan, as'ai Pedro tsasinñajin masehen ko b'i kitsúhu:

¹⁶ —Jun já nts'e, tjíhin nga tsitjusun ni xi Espiritu Santo kits'ínkinchjaha David. Kui niu xi tjit'a xujun éhen Ntíaná. Kinchjanjímíyaha Juda, nda xi ngjiko já xi j'aikj'ánijé Jesu. ¹⁷ Kui xi ta kama nku nda postru xi nkúhu jin

ko ta kik'aihi xá xu'bi. ¹⁸ Tunga najmi ndahá kits'in. As'ai toon xi kama chijihí ra kjuá najmi ndahá ts'atsekohe nku xu'ba. As'ai nintaku tsijnehe, íxi kits'ohón nga tsijne ko tsitju ngayjee ts'ehe. ¹⁹ Kint'é ngayjee xuta xi tjintu Jerusalem ni xi kamoo. Xu'baha Jní 'mi ante xu'bo, én xi tsuhu ra Aceldama nga éhen. ²⁰ At'aha b'i ts'in tjít'a xujun salmo:

Kas'e tiya ni'yaha ndo,
najmi tu ch'a xi kat'ejñaya.
Ko b'a ts'in ta tjít'a ya:
Kj'ai xi kats'ínkjáihín xáha.

²¹ Kui nga ajihín já xi kitsjenko tehentehená nk'ie nga tjíñajin saná Nda Ntíaná Jesu, ²² b'aha ra nk'ie nga tsaténtáha Jua ko santaha nistjin nga ngji nk'a ján, ajihín já xu'bi kachj'ajin nku xi kuitsuyakoní nga j'áiya ngáha ra Jesu ngabayoo.

²³ As'ai incha kits'ínkjó jo já, nku xi 'mi Kuse xi ta 'mi ya Barsaba, xi ta Justo chubaha, ko nku xi 'mi Matia. ²⁴ As'ai b'i incha kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Ntia, yai xi nkú ts'in tjintuyá anjmaha ngayjee xuta. Takúchjini má xi kui já xi joj xi kichj'ajin ²⁵ tu xi kamaha nku nda postru ko ts'ínkoní xá xi najmi kits'índjuú Juda Iscariote. At'aha ngatitsun kits'in Juda ko ante xi tjeheh ra ngji.

²⁶ As'ai tsasehe jóo yá xi kama ts'e xóo. Tu Matiahá kikanéhe. Kui nga kik'ai xákohe ra já postru xi te nkuu.

2

B'i ts'in j'ai Espiritu Santo

¹ Nk'ie nga tsichu nistjihín S'í Pentecoste, nkuhú ante kama ñjakú ngayjee xuta xi s'ejihín Jesu. ² Tu janeyahá nk'a ján. B'a kama xi nkú ma nga 'yún kjenima ntjo. Kinu'yá kui nií ngayjee aya ni'yoó xi má nga kab'entu jóo. ³ As'ai kama chji asun nintaku jóo ni xi b'a k'un njai nd'í k'un nga kik'aihi. ⁴ Ngayjee kitsejihín ra Espiritu Santo ko kik'atuts'ihín nga kinchja kj'ai kj'ai én xi nkú ts'in kitsjáha Espiritu nga kuinchja.

⁵ Kui nistjiun tjintu nanki Jerusalem xuta judio xi benkjún Ntíaná xi nibaha ngayje tíkjá nanki xi tjín asunntee. ⁶ As'ai kama ñjakú xuta nk'ie nga kint'é ni xi janeyoo. Ndaha najmi incha be ni xi incha kuitsu, at'aha tu éhen ní incha kint'é nga nkúnkú. ⁷ Tu ni xí kama nkjúhun ra ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi xuta Galileahá ngayjee xi b'i ts'in tinchja? ⁸ ¿Nkú ts'in én xi mahaná nga nkúnkáá tínu'yáhaná nga tijncha nchjaha? ⁹ At'aha tijninná ej xuta Partia, xuta Media, xuta Elam, xuta xi nibáha ante Mesopotamia, xuta Judea, xuta Capadocia, xuta Ponto, xuta Asia, ¹⁰ xuta Frigia, xuta Panfilia, xuta Egipto, xuta xi nibáha ante Libia xi tíña maha nanki Cirene, ko xuta Roma. Tjín xi ntje judio tjeheh ra ko tjín xi najmi ntje judio tjeheh ra tunga s'ejihín ra Ntíaná. ¹¹ Tjín xuta Creta ko xuta Arabe. Ngatentee tínu'yáa nga énná tijncha tsuyaha xuta xu'bi kjuachánka xi ts'in Ntíaná.

¹² Ngayjee xuta kama nkjúhun. Ndaha najmi be ni xi kuitsu. Kingjásajiyaha xinkjín:

—¿Nkú tsuhu ra ni xu'bi?

¹³ As'ai k'ua xi tu tohón kamaha ko b'a kitsú:

—Ch'ihí jóo.

B'i ts'in y'énimihí Pedro xuta nga kitsúya nkú tsuhú ra ni xi kamo

¹⁴ As'ai tsasinña ndju Pedro ko já postru xi te nkuu. 'Yún kinchja nga b'i kitsúhu xuta nkjiun:

—Jun xi ntje judio tjeheñnu ko ngatentoo xi tintsuboo Jerusalen, katumankjinnuu ko tasinñju ni xi xinnuu. ¹⁵ Najmi ch'i jái xi nkú nga ts'in t'n'enkjintak'un, at'aha as'aihi chuba ñja yo. ¹⁶ Ni xi tíyo, kui ni xu'bi xi kitsúya tíjün nda profeta Joel má nga b'i ts'in y'ét'a:

¹⁷ B'i títsu Ntíaná:

Kui nij xi kama nistjin xi fekuu, tsjaha Espirituna ngayjee xuta.

Ntix'innuu ko ntichjuunnuu ts'a k'ue'á éña nga profeta kama.

Já xunkunuu skué ni xi k'uejña chjihí,

ko jáchánuu kuint'é ni xi xihin nga nijña ján.

¹⁸ Kui nistjin xu'bo tsjaha Espirituna já musuna ko jminchjin musuna, tu xi kuinchjaha ngajona.

¹⁹ Ts'ian kjuankjún nk'a ján,

ko kuakuchjá kjuachánkana t'anankiu.

S'e jni ko nd'í ko ninti tjain.

²⁰ Kama jyun ts'íu ko xi nkúhu jni kama sóo.

B'a kama kintehe ni nga kuichú nistjin xi y'enda Ntíaná,

kui nistjiun xi chánka ko nkjún tjin.

²¹ N'ek'anke ngayjee xi k'uankihí Ntíaná nga ts'ínnkihí.

²² Jun já Israel, tasinñju ni xi xinnuu. Ya sisiun ni xi kits'in Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kits'in kjuachánka ko kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná. Ntíaná kitsjáha nga b'a kits'in tu xi y'éjña chjihinuu nga kui kits'in nibáha. ²³ Y'enda tíjün Ntíaná ko be nkúhu nga tuts'ihin ni nga já kontra n'ekjas'ehen Jesu. Jun kichjubénijó ko kin'ek'ion. Já xi najmi ntje Israel tjeheñ ra kin'e chjón nga kikjat'a kruu. ²⁴ Tunga Ntíanáhá kits'in ndaíhi ajihin kju'uhun ngabayoo. Kits'ínk'íejña tik'un ngáha ra. Ndahachí najmi kamaha ngabayoo kits'ínk'íejña'yuhun.

²⁵ B'i ts'in yét'a xujün David nga kinchjanijmíyaha Jesu:

Kikie tehente Ntíaná nginkán,

kixina sijnat'a tu xi najmi tsankjuhunna.

²⁶ Kui kjuaha nga tíma tsjoho ra animana,

én tsjo tsu tibitju tsu'ba,

ko tjinkuhu k'an nga chúhun yjonintena.

²⁷ At'aha najmi n'e nga maní antehe xuta k'ien,

najmi k'uaointe tsa kfentu nda xi naxu nginkuin.

²⁸ Tsakuchjini niyá xi fi má nga k'úentu tik'un xuta,

n'etseheni kjuatsjo nga kúatejña nginkuin.

²⁹ Jun já nts'e, xinya kixi kixinuu nga ntje chána David k'ien ko kis'eyanji. Santaha nistjin nd'ai tíñajin saná tsjóho. ³⁰ Kui xi kama nku nda profeta ko kikie nga Ntíaná kitsúya kixi tíjuhun nga ntje xi ts'e stjün xi k'úejñasun antehe nga kuatexuma. ³¹ Kui nga kikie tíjuhun David ni xi kama ko kitsúya nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo xi kits'in nibá Ntíaná, nga najmi s'ejña antehe xuta k'ien ko nga najmi kuatsún yjonintehe.

³² Jesu, kui xi Ntíaná kits'ínk'íáya ngáha ra ngabayoo ko jin kiyai nga b'a kama. ³³ Kui xi týankjún nd'ai nga tíñat'a Ntíaná ko kits'ínkjáihin Espiritu Santo xi kitsúya tíjuhun Na'miu nga tsjáha. Kui xi títs'in nibá ni xi tíyo ko tínu'yó nd'ai. ³⁴ At'aha najmi David xi nginji nk'a ján, tunga b'ahá kitsú:

Ntjaná b'a kitsúhu Nda Ntjana:

“Tinchint'aná má batexuma,

³⁵ k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.”

³⁶ 'Kui nga tjihin nga skué kixihi ngatentee xuta Israel nga Jesu, xi jun kikjat'a kruu, kui xi Ntjaná kitsjá xáha nga tibatéxuma nd'ai. Kui xi kits'in nibá Ntjaná.

³⁷ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, tu ni xí kik'ie nusin nusihín ra. As'ai b'i incha kitsúhu Pedro ko já postru xingiso:

—Jun já nts'e, ¿mí ni xi tjihin nga n'ei?

³⁸ B'i kitsú Pedro:

—Tankínch'aha ruu animanuu. N'ekjóhooon Jesucristo ko saténtó nga nkúnkú tu xi kama ndyjat'ahanuu ngatitsunnuu. B'a ts'in k'uaihiinuu Espiritu Santo xi tsjánuu Ntjaná. ³⁹ At'aha k'uainuu ko kuaihi ntínuu ni xi kitsúya tíjun Ntjaná nga tsjáha xuta xi ts'e, ko ta k'uaihi xuta xi kjin tjintu, ngayjee xi Ntjaná kuinchjaha nga kama ts'e.

⁴⁰ Kui én xu'bi ko k'já sa xi kitsú Pedro nga kinchja ko nga kitsjáníyaha xuta. B'i kitsúhu:

—Títjujihun kju'a'un xi nibanehe xuta xi najmi naxu nginkun Ntjaná xi tjin nd'ai.

⁴¹ As'ai ksaténtá xuta xi kits'ínkjáihin én xi y'énijmí Pedro. Kui nistjiun jan mi xuta j'aijin saha xuta xi ja s'ejihin Jesu. ⁴² Tehente tsasínjihu xuto ni xi tsakúya já postru. Nkuhú incha kik'a xinkjin. Kama ñjakú nga kikjine niñu ko nga kinchjako Ntjaná.

B'i ts'in y'entu xuta xi tjun kis'ejihin Jesu

⁴³ Kama nkjúhun ngayjee xuta, at'aha nkjin kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná kits'in já postru. ⁴⁴ Ngatentee xuta xi s'ejihin Jesu nkuhú kits'in yjoho ko kits'ínchjénko ngujin xinkjin ngayjee ni xi tjihin. ⁴⁵ Tsatéña xu'bahá ko ni xi tjihin ko kits'ínndzjoho toohon ngayjee xuta xi nkú tjin machjéhen nga nkúnkú. ⁴⁶ Xki nistjin kama ñjakú má ma natsihin ninku. Ni'yaha tsakjánya ninkuan nga kikjineko xinkjin, nga tjintuyá tsjo ts'ihin ra ko nga nimakjua tjintuyá animaha. ⁴⁷ Incha ts'intsjoho Ntjaná, ko ngayjee xuta nantio nda kikiehe. Xki nistjin Ntjaná kits'in nibájin saha xuta ninku k'já sa xi tjincha b'anki.

3

B'i ts'in kits'innkihi Pedro nku nda xi najmi ma fi

¹ Nku nistjin Pedro ko Jua incha ngji má ma natsihin ninku nga chuba jan. Kui chubo xi tjiñaha xuta xi ntje judio tjehen ra nga nchjako Ntjaná.

² Yo b'ejña nku nda xi tu b'a ts'in najmi mahá fi santa nkúhu nga kitsin. Xki nistjin n'ek'íejña ndo ankjua má ma natsihin ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjin tu xi bankihi ra toon xuta xi fas'ehen natsihin ninku. ³ Nk'ie nga kikie ndo nga t'fas'en Pedro ko Jua natsihin ninku, tsankihi toon. ⁴ As'ai Pedro ko Jua incha tsasehe ndo ko b'a kitsú Pedro:

—Chase'ani.

⁵ As'ai tsase ndo nga kikuyá nga k'uaihi toon. ⁶ Tunga b'ihí kitsú Pedro:

—Najmi tjinna toontaba ko ta ndaha toonsine xi tsjaha tunga ni xi tjiñahána tsjaha. Ngajoho Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, an b'a tíxihin: Tjsántjein ko titsutjai.

⁷ As'ai jakj'á Pedro ntsja kixi ndo nga kikjesintjen. Tjen'yún kisakú nga'yúhún ra sjai ndo. ⁸ Kikjennk'á ko kikjatsú'ba. Sjai jas'enkoho

Pedro ko Jua má ma natsihin ninku. Tíkjenk'á ko títs'intsjohó ts'ihin ra Ntjaná nga tsú'ba. ⁹ Ngayjee xuta kíkíehé nga tsú'ba ndo ko nga títs'intsjohó Ntjaná. ¹⁰ Tu ni xí kama nkjúhún ra ko kitsankjún ngat'aha ni xi kamat'ain ndo. At'aha incha kamankjihin nga kui ndo xi b'eña ankjuá ninku xi 'mi Ankjuá Tsjo Tjín nga banki toon.

B'i ts'in y'énimí Pedro má ma natsihin ninku

¹¹ Nda xi kama nkíhí najmi ta túbinkféhen Pedro ko Jua. As'ai ngayjee xuta kama nkjúhun nga kama ñjakú má 'mihí Kinte Ní'yaha Salomon, at'aha yo tíncha jóo. ¹² Nk'ie nga kíkíe Pedro ni xu'bi, b'i kitsú:

—Jun já Israel, ¿á tíma nkjúhunnúu ni xu'bi? ¿Á tichasehení xi nkúhu tsa nga'yún ts'ajin ko tsa ngat'aha tsa jin subai 'yún yankjúin Ntjaná, tsa kui kjuaha nga kuan'ekjatsú'bahani ndai? ¹³ Ntjaha ntje cháná Abraham, Isaac ko Jacob kitsjáha kjuachánka Ntíhi. Kui xi Jesu xi jun kin'ekjas'on ko najmi kin'ekjóhon nginkun Pilato nk'ie nga Pilato mjehe ts'in ndaihi. ¹⁴ Najmi kin'ekjóhon nda xi je nginkun Ntjaná, nda xi naxu nginkun Ntjaná. Tu sa ní tsinchu nga n'e ndaihi nku nda xi aníma ts'ínk'ien. ¹⁵ Jun kin'ek'ion nda xi ts'ínk'ientu tík'un xuta, tunga Ntjanáhá kits'ínk'áiya ngáha ra ngabayoo. Jin kiyai ko tí'miyaihi nga b'a kama. ¹⁶ Ngat'aha nga s'ejiní Jesu, kui kjuaha nga Jesu kuats'ínchjénni nga kuatsjá nga'yúhun ra ndai xi yo ko tíyo ei. Ngat'aha nga s'ejiní Jesu, kui kjuaha nga kamandaha ndai nginkun.

¹⁷ 'Be nd'ai, já nts'e, nga najmi yo ni xi kin'o ko ta ndaha já tixánuu najmi be ni xi kits'in. ¹⁸ Tunga b'ahá ts'in kits'intjusuhun Ntjaná ni xi kitsúya títjun nk'ie nga kits'ínkinchja ngayjee já profeta, nga tjihin nga un skuehé nda xi kits'in nibá. ¹⁹ Kui nga tankínch'j'aha ruu anímanuu ko n'ek'óntjaiyo yonuu tu xi n'endyjajnuhu ngatitsunnuu. Tsa b'a n'oo, Ntjaná tsjánuu nístjin nga chjúntoo ²⁰ ko ts'in nibásenuu nda xi y'enda títjun nga ts'in nibá. Kui xi Jesucristo. ²¹ Kui xi tjihin nga k'úéña nk'a ján nd'ai santaha nkúhu nga kuichú nístjin nga s'enda ngáha ngayjee ni xi tjín. Já profetaha Ntjaná kinchjanjímíyaha niu nk'ie.

²² 'Xi nkú kitsú Moise nk'ie: “Ntjaná xi Ntjanuu, kui xi kjésintjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kuitjuhu. Tasinñju ngatentee ni xi kuitsunuu. ²³ At'aha tu yáha ni xi najmi kuasínñjuhu nda profeta xu'bo kuich'onsje ajihin xuta Israel.” ²⁴ Samuel ko ngayjee já profeta xi kis'e askahan ta kinchjanjímíyaha ni xi tíma nístjin nd'ai.

²⁵ Jun ts'ajun ni xi kinchja já profeta. Ngandanuu Ntjaná y'endakoho ntje chánuu nk'ie nga b'a kitsúhu Abraham: “Ngayjee xuta naxinantá xi tjín asuntee nda kamat'ain ngat'aha ntje xi s'ehi.” ²⁶ Títjun jun Ntjaná kits'in nibásenuu Ntíhi nk'ie nga kits'ínk'áiya ngáha ra ngabayoo. Nda kits'ínkonuu nga b'a kits'in ko tu xi k'úéntuhunu ni ch'onk'un xi manuu.

4

B'i ts'in kin'ekokjuá Pedro ko Jua

¹ Pedro ko Jua tíncha nchjako sa xuta nantjo nk'ie nga incha j'ai já na'miu ko nda k'akuhu já xi kunntá ninku ko já saduseo. ² Kui xi kama kjaahan at'aha Pedro ko Jua tábakúyaha xuta nantjo ko túb'énimí nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, at'aha j'áiya ngáha ra Jesu. ³ As'ai jak'ánijé jóo ko kits'ínkjas'en nubayá santaha nístjin xi ma ndyjuun,

at'aha ja ngixun kui chubo. ⁴ Xuta xi kint'é ni xi kinchja Pedro ko Jua, nkjin maha xi kis'ejihin Jesu. Un ra mij tsichu ma já xi kis'ejihin.

⁵ Njstjin xi ma ndyjuun kama njakú nanki Jerusalen já k'aku, jáchá xi ta tjihin xá ko já chjine'ehen kjuatexumoo. ⁶ J'ai Ana xi tjihin nda na'mi títjun, ko Kaifa, Jua, Alejandro ko ngatentee já xi y'aha ra já na'mi k'aku. ⁷ As'ai ngjichj'a Pedro ko Jua ko kin'ekinchá ajihin jóo. B'a kitsú jóo:

—¿Mí xáha xi tjinnuu? ¿Yá xi tíb'éxanu nga b'a tin'o?

⁸ As'ai b'i kitsú Pedro nga kitsejihin ra Espiritu Santo:

—Jun já tjíxá ko jáchá xi tjihin xá, ⁹ t'n'ekokjuani nd'ai ngat'aha kjuanda xi kin'ehe nku nda un ko xi nkú ts'in kama nkihí. ¹⁰ Kui nga tjihin nga chahanu ngatentoo ko ngayjee xuta Israel nga ngat'aha nga'yuhun Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, kama nkihí ra nda xi kabasinjña ei nginkun. Jun kingjat'a kruhu Jesu tunga Ntjanáhá kits'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo. ¹¹ Jesu, kui ndjio xi najmi kits'in mje já chjinejoo tunga nd'ai ja j'ai ma ndjio k'aku. ¹² Najmi tjin sa kj'ai xi maha ts'ink'anki xuta. Ntjaná najmi kits'in nibá sa kj'ai asunntee xi kama ts'ink'ankiná.

¹³ As'ai kama nkjühun já tjíxoo nk'ie nga kint'é nga b'a ts'in ndjá tinchja Pedro ko Jua ko incha kkie nga tu já tu k'un tu mahá niu xi najmi 'yún maha xujun. Incha kamankjihin nga kui jóo xi y'emako Jesu. ¹⁴ Tunga najmi behé mí nihi xi kjanínehe, at'aha tinchja be nga nda xi kama nkihí kabasinjñakoho jóo. ¹⁵ As'ai incha kitsjá kjua nga kuitju jóo má tíma kjuo ko kinchjanjímíyakoho xinkjín niu. ¹⁶ B'i incha kitsú:

—¿Nkú n'eéhe jóo? Ngayjee xuta xi tjintu Jerusalen be kjuankjún xi kits'in jóo ko najmi ma b'e'máa. ¹⁷ Tunga tu xi najmi ta ngjuaindju saha éen ajihin xuta, kui nga tu sahá kunchankjühun raá tu xi najmi ta ch'a k'uénjímíhi Jesu.

¹⁸ As'ai kinchja ngáha ra jóo. Y'éch'oho nga najmi ta incha k'uénjímíhi ko tsa kunchanjanjímíyaha Jesu. ¹⁹ Tunga b'ihí kitsú Pedro ko Jua nga kinchjako já tjíxoo:

—N'enkjintak'un má nihi xi b'a tjin nginkun Ntjaná. ¿A nga jun xi kjuinú'yá'éihin a ra Ntjanáhá? ²⁰ At'aha jin tjihin nga kuxínyai ni xi kiyai ko xi kinu'yái.

²¹ As'ai já tjíxoo tsinchankjühun tunga kits'in ndaíhí ra. Najmi kisakúhu mí nihi xi ts'innijéhe ra, at'aha ngayjee xuta kits'intsjoho Ntjaná ngat'aha ni xi kamo. ²² Ts'ati yachán nú tjin ko yaha ra nga uhun nda xi kamat'ain kjuankjún xu'bj nga kama nkihí.

Já postru ko jáníy'akúyá xingisoo b'i ts'in incha kinchjako Ntjaná

²³ Nk'ie nga ja kin'e ndaí ngáha ra Pedro ko Jua, as'ai ngjisehe xuta xi ts'e ko kitsúyaha ngayjee ni xi kitsú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá. ²⁴ Nk'ie nga kint'é xuta xingisoo éin, ngayjee nkuhú kits'in kjuankjintak'uhun nga incha kinchjako Ntjaná. B'i incha kitsú:

—Ji Ntjani, ji xi kin'endai nk'a ján ko asunntee, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tjihin. ²⁵ Ntje chánj David xi nda musuhj kin'ekinchjakhoni Espiritu Santo. B'i tsixin:

¿Á xááhan incha ts'ihin xuta xi tjihin asunntee?

¿Á ni xi najmi chumi ni chjihí ra tinchja ts'innkjin k'uhun?

²⁶ Y'énda yjoho já rej xi tjin asunntee ko kama njakú já tjíxoo.

Incha ngj kontraha Ntjaná ko nda xi kits'in nibá.

27 'A't'aha kjuaxi nga nanki xu'bi nda rej Herode Antipa ko Poncio Pilato kama ñjakúko xuta xi ntje Israel tjeheñ ra ko xi najmi ntje Israel tjeheñ ra nga incha ngji kontraha Jesu xi Ntíhi, kui xi y'exái nga kin'e nibái. Kui xi je. 28 B'a ts'in kits'intjusuhun jóo ngayjee ni xi ja y'enda titjuin ko xi tsixinyai nga tjihin nga kama.

29 'Nd'ai ji Ntiani, chaseihí ni xi mjehe ts'ínni jóo. Tjeihin xuta xi ts'i nga ndjá k'uénjímí én xi ts'i. 30 Nga'yíhin katuma nkihí ra xuta un ko katuma kjuankjún ko ni xi kuakúchji kjuachánkahi. N'echjénni nga n'ei kui niu ngajoho Jesu, kui xi Ntíhi ko tsje.

31 Nk'ie nga ja kamaha jóo nga kinchjako Ntjaná, ts'ajniyá ante xi má nga kama ñjakú. Ngayjee j'aijihin Espiritu Santo ko ndjá incha y'énjímí éhen Ntjaná.

B'i ts'in nkuhú tsasinko xinkjín xuta xi s'ejihin Jesu

32 Nkuhú kits'in animaha ko kjuankjintak'uhun ngayjee xi kis'ejihin Jesu. Ndaha nku najmi b'a kitsú tsa nkuhú kui ts'e ni xi tjihin. Tu sa ní ngujihin kits'inchjénko xinkjín ni xi tjihin. 33 Yún kis'ehe nga'yún já postru nga kitsúya nga j'áíya ngáha ra ngabayoo Nda Ntjaná Jesu ko ngayjee 'yún nda kits'ínkoho Ntjaná. 34 Ajihin xuto najmi kis'e xi kindyjat'aha tsa mí nihi, at'aha ngayjee xi tjihin xu'ba ko tsa ni'ya tsateña ko j'aiko toon xi kik'aihi. 35 J'ai tsjáha já postru ko kui xi tsakjánya tooon nga kitsjáha xi nkú tjín machjéhen nga nkúnkú xuta.

36 Y'eña nku nda xi y'aha ra ntje chá Levi xi kitsin xjo Chipre xi 'mi Kuse, xi já postru y'ét'a j'áihin nga Bernabe k'úin. Kui j'áin xi tsuhu ra: xi tsjá nga'yúhun xuta. 37 Bernabe tsateña nku xu'ba xi tjíñaha ko j'ai tsjáha já postru toon xi kik'aihi.

5

B'i ts'in kama mjehe Anania ko Safira k'uañachaha já postru

1 Nku nda xi 'mi Anania ko Safira 'mi chjuúhun incha tsateña nku xu'ba. 2 Jak'á chuba toon xi kik'aihi xu'baha ndo ko tu nkuhú tíkjá j'ai tsjáha já postru. Ta kikié chjuúhun ni xi kits'in. 3 As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji Anania, ¿a ndanindoo jas'enjihin animahí nga tích'anachaha ri Espiritu Santo? Tsateñai xu'bahi ko tí'bajyeni tooon tibixín. 4 Kintehe ni nga tsateñai xu'boo, ¿a najmi jihí ts'i? Nk'ie nga tsateñai, ¿a najmi jihí kama ts'íhi tooon? ¿Á b'a kitsúhu animahí nga kichjubéheni chuba? Ntjaná tích'anachaihi, najmi xuta.

5 Nk'ie nga kint'é Anania éin, tjen'yún j'aikijnehé nga k'ien. Tu ni xí kitsankjúhún ngayjee xuta xi kint'é ni xi kamo. 6 As'ai j'ai k'ua já asti, kik'otikjájnu najyun yjonintee ko tsitjusjeko nga ngjngáyanji.

7 J'a ra tsa nkú ma jan ora j'ai chjuúhun Anania nga najmi be ni xi kamo. 8 As'ai kingjásjaiya Pedro:

—T'inyaní, ¿a b'a tjín kich'o xu'banu nga tsateño?

—Johon, b'a tjín tsateñai —kitsú Safira.

9 As'ai b'i kitsú Pedro:

—¿Á kabincha'ahanu xinkiu nga mjehenuu chjút'ayák'uhunnu Espiritu Ntjaná? Astiu ankjuo yja já xi kfngjáyanji x'ihin ko ji ta ngjuaikohi nd'ai.

10 Ta kuihi chubo j'aikijnet'a sjai Pedro tachjúun nga k'ien. Nk'ie nga jas'en já astiu, kikié nga kjíña k'ien tachjúun ko tsitjuko nga

ngjingjáyánjit'ahá x'ihin. ¹¹ Tu xí kitsankjúhún ngayjee xuta ninku ko ngayjee xuta xi kint'é ni xu'bi.

B'i ts'in y'entu já postru

¹² Já postru kits'in nkjún kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjáná ajihin xuta, ko ngayjee nkuhú kik'a xinkjín nga kama ñjakú ante xi 'mi Kinte Ni'yahá Salomon. ¹³ Ndaha nku xuta xingisoo najmi kama k'un nga kama ngujihin xuta xi kama ñjakú yo, tunga xuta nantiohó tjo nkjún kits'ihin.

¹⁴ Nkjin nkjún já ko jminchjín j'aijín saha xuta xi s'ejihin Nda Ntjáná Jesu. ¹⁵ Santaha aya nyátée kik'onsje xuta xuta uhun nga kama ko nachan kingjántusún, tu xi nk'ie nga k'juaha Pedro ndaha tsa tu nk'iehen k'juanehe xuta uun, kama nkijí. ¹⁶ Ta j'ai nkjún xuta xi tjintu andai nanki Jerusalem nga j'aiko xuta uhun ko xi tjintujihin jánindo. Ngayjee kama nkijí.

B'i ts'in ngji kontraha já tjixóo já postru

¹⁷ As'ai tu ni xí kama xintak'uhún nda na'mi tíjuun ko ngayjee já xi makoho, kui xi já saduseo. ¹⁸ Kits'ínkji já xi jak'ánijé já postru ko kits'ínkjas'en nubayá. ¹⁹ Tunga nk'iehé nga nistjen nku ntítsjehe Ntjáná kík'jé'á nubayóo ko kik'onsje jóo nga b'i kitsúhu:

²⁰—Tankiún. Tincho má ma natsihin ninku ko t'inyohoo xuta ngayjee én xi tsjá kjuatík'un.

²¹ As'ai kits'íntjusun já postru én xi kik'ihin. Nistjin xi ma ndyjuun jas'en má ma natsihin ninku ko tsakúya. As'ai j'ai nda na'mi tíjuun ko já xi makoho ante má nga ma ñjakúko xinkjín ko kinchja ñjahá ngayjee já k'akuhu xuta Israel. Kitsjá kjuá nga ngjuajichj'a já postru aya nubayóo. ²² Tunga nk'iehé nga tsichu nubayóo já xi kunntá ninku, najmi kisakúhu já postru. As'ai kik'óya ngáha nga j'aiko én. ²³ B'i incha kitsú:

—Tjichja tsjan tsjan ankjuá nubayóo nga kuichij ko tinchasti ankjuo já xi tikunntá yo. Tunga nk'iehé nga kuachjux'ái, ndaha nku najmi kuayai ayoo.

²⁴ Nk'ie nga kint'é én xu'bi nda na'mi tíjuun ko já na'mi k'aku ko nda k'akuhu já xi kunntá ninku, ndaha najmi ta be mí ni xi kuitsu. Kingjásjaiyahá xinkjín má kuichúket'a ni xi tímoo. ²⁵ Tunga b'ahá j'ai tsú nku nda:

—Jun, já xi kin'ekjas'on nubayá tincha natsihin ninku ko tibakúyaha xuta nantio.

²⁶ As'ai nda k'akuhu já xi kunntá ninku ko já xi yankihij incha ngjikj'á já postru. Najmi incha kits'in'uhun nga j'aiko, at'ahá tsankjún tsa ndjio k'uéhe xuta nantio. ²⁷ Nk'ie nga j'aiko, tsinchá nginkun já tjixá xi kama ñjakú yo. As'ai b'i kitsúhu nda na'mi tíjuun:

²⁸—Ja b'a kik'in sisinnuu nga ndahachí najmi kama k'úénimíhuu Jesu xuta, tunga tu sahá b'a tín'o. Ngayjee xuta Jerusalem be ni xi tibakuyó, ko mjenuu nga jin ch'anji ngabayahá ndo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pedro ko já postru xingisoo:

—Títjun tíhin nga kúnú'yá'éihin Ntjáná nga xuta. ³⁰ Jun kin'ek'ion Jesu nga kikat'a kruu, tunga Ntjahá ntje cháháná kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. ³¹ Ntjáná kitsjáha kjuachánka nga kits'in nga y'eñat'aha. Kui xi tíña tíjun nd'ái ko xi ts'ínk'anki xuta, tu xi tsjáha ra xuta Israel nga ngjuaikj'áha ra anímaha ko kama ndyjat'aha jéhe. ³² Jin kiyai ko tibixínyai

ni xu'bj̄ ko Espiritu Santo ya, Espiritu Santo xi Ntjaná tsjáha xuta xi nt'é'éhen.

³³ Nk'ie nga kint'é já tjíxóo én xu'bj̄, tu ni xí 'yúhún kama kjahan, santaha kama mjehé nga ts'ínk'ien já postru. ³⁴ Tunga nkuhú nda fariseo xi 'mi Gamaliel, xi nku nda chjine'én xi bakúya kjuatéxumoó ko xi benkjúhun ngayjee xuta, kui xi b'a kitsú nga kuich'onsje kutju já postru. ³⁵ As'ai b'j̄ kitsúhu já tjíxá xingisoó:

—Jun xi ntje Israel tjeheñnuu, nda nda chasoó tsa mí nihi xi n'oho jóo. ³⁶ At'aha xi nkú kama nd'ai ngáha, nda chánka kits'in ma yjoho nda Teuda ko ma ra ñju unchan já xi kitsjennkíhi. Tunga kin'ek'iehéñ ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi. B'a ts'in tsichukjehe ni xu'bo. ³⁷ Ko askan ngáha, nistjin nga tís'exki ngayjee xuta, j'ai Juda, nda xi nibáha ante Galilea, ko nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Tunga ta kin'ek'iehéñ ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi.

³⁸ 'Kui b'a maha, b'a tíxihinnuu nd'ai. Najmi tu nungijiun yjonuu ni xi tijncha ts'in já xu'bj̄. Najmi tu jun nkú n'ohoo. At'aha tsa ts'e xuta asunntej̄ ni xi tijncha ts'in jóo, kuichúkje. ³⁹ Tunga tsa Ntjaná ts'e niu, najmi kamanuu n'ekjio. Kutsa santahá ni ko Ntjaná tibanjúun kontroo.

⁴⁰ As'ai kits'ínkjáihiñ já tjíxóo ni xi kitsú Gamaliel. Kinchjáha já postru, kingjáha ko y'éñja nkjúhun nga k'uéñjmíyaha Jesu. Incha kits'in ndái ngáha ra. ⁴¹ Incha tsitju já postru nginkun já tjíxóo nga tsjo tijncha ma ts'ihñ ra, at'aha Ntjaná kitsjantehe nga un skuéhe ngat'aha Jesu. ⁴² Ngayje nistjin tsakúya tehente ko y'éñjmí má ma natsihñ ninku ko xki ni'ya nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná.

6

Kui ngat'ai kis'et'a xá yatu já xi tsasinko já postru

¹ Nistjin nk'ie nga ja tijncha ma nkjin xuta xi yankihñ Jesu, as'ai xi nchja én griego b'a kitsú nga najmi nda títs'in xi nchja én hebreo. B'a incha kitsú nga najmi nda tíchasehe jminchjín xi nchja én griego xi ja k'ien x'ihñ nk'ie nga tímandzjo nichine xki nistjin. ² As'ai já postru xi te joo kinchja ñjahá ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu ko b'j̄ kitsúhu:

—Jin tjíhin nga k'uéñjmí éhen Ntjaná. Najmi nda tjín tsa k'uéñjai nga b'a n'ei, tsa tu xi yámixó chasehe rj̄. ³ Kui nga jun, já nts'e, tinchísjaihinu ajinnuu yatu já xi yankjún, xi kitsejihñ ra Espiritu Santo ko xi nanka ts'ínkjink'un, tu xi k'uaihñ rj̄ xá xu'bj̄. ⁴ B'a ts'in jin n'ekjas'eheñ rj̄ yjonñ nga chubakoi Ntjaná ko nga k'uéñjmí éhen.

⁵ Ngayjee xuta kits'ínkjáihiñ ni xi kitsú já postru ko j'ájin já xu'bj̄: Esteban, nku nda xi 'yún s'ejihñ Ntjaná ko xi kitsejihñ ra Espiritu Santo, Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmena, ko Nicola, nda xi nibáha nanki Antiokia. Kui nda xi najmi ntje judio tjeheñ ra tunga jahá nd'ai s'ejihñ ra Ntjaná. ⁶ Já postru jaich'áha já xi yatui. As'ai já postru kinchjantjai jóo nginkun Ntjaná ko kingjénne ntsja.

⁷ 'Yún ngjindju éhen Ntjaná nanki Jerusalem ko 'yún nkjin kama xuta ni'yakuyáha Jesu. Ta nkjin já na'mi kis'ejihñ Jesu.

Kui ngat'ai kichjubeníjéhe Esteban

⁸ Esteban 'yún nda kits'ínkoho Ntjaná ko kitsjáha nga'yún. Kits'in kjuankjún ko ni i xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná ajihñ xuta nantjo. ⁹ As'ai k'ua xuta ni'ya sinagoga xi 'mi Sinagoga Xuta Ndaí incha ngji

kontraha Esteban, ko k'ua xuta Cirene ya, ko xuta Alejandria, ko k'ua xi nibaha ante Cilicia ko ante Asia. Kui xi incha y'esiko Esteban. ¹⁰ Tunga najmi kamaha ra kits'in nganaha, at'aha Espiritu Santo kitsjaha Esteban kjuankjink'un nanka nga kinchja.

¹¹ As'ai incha y'echjihí k'ua já tu xi b'a kujtsuhu nga kui xi kint'é nga Esteban ch'on kitsúhu Moise ko Ntjaná. ¹² B'a ts'in tsinchákjahan ra xuta nantjo ko jáchá xi tjihin xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. As'ai ngjik'ánijé Esteban ko ngjiko má nga ma ñja já tjíxoo. ¹³ Ta incha j'aiko já testiyu tsank'á xi b'i kitsú:

—Kui ndai tu nku én ch'on tsuhú títshu ninkuhu Ntjaná ko kjuatéxumoo. ¹⁴ Kinu'yái nga b'a kitsú nga Jesu, nda xi nibaha Nazaret, ts'ínkatsúnya ninku xu'bi ko nga ts'ínk'óntjaiya sin xi kich'aá xi tsakúyaná Moise.

¹⁵ As'ai ngayjee já tjíxá xi kab'entu yo tsasehe Esteban ko kieke nga b'a tjín ankjin ntísje tjín ankjin Esteban.

7

B'i ts'in tsasinntjai yjoho Esteban nginkun já tjíxoo

¹ As'ai nda na'mi títjuun kingjásjaiyaha Esteban:

—¿A kjuaxi ni xi t'incha tsu jóo?

² As'ai b'i kitsú Esteban:

—Jun xi ntje Israel tjeheñnu ko jun xi tjínnu xá, tsinñju manú. Ntia chánaná tsakúchjihí yjoho ntje cháná Abraham nk'ie nga tjíña sa ante Mesopotamia, kintehe ni nga ngjuak'ieña nanki Haran. ³ B'a kitsúhu: “Títjuí nankihí ko t'entui xuta xinkí. T'ihinnchin ante xi kuakuhu.” ⁴ As'ai tsitju Abraham antehé xuta Caldea ko ngjik'ieña nanki Haran. Nk'ie nga k'ien na'mihí Abraham, Ntjaná kits'in nibaha má tintsuboo nd'ai.

⁵ 'Ei najmi kitsjaha ante xi kama ts'e, ndaha nku te má kama kuasín tsuku. Tunga kitsúya títjuhún ra nga tsjaha nga kama ts'e ei má tintsuboo nd'ai ko nga ntje xi s'ehé askahan ta kama ts'e, ndaha tsa najmi tjihin ntí Abraham kui nstjiun. ⁶ Ntjaná b'a kitsú yaha Abraham nga ntje xi s'ehé k'úentu má nga najmi kui ts'e, ko nga xuta musu n'e ma, ko nga ñju unchan nú tjihin un skuhehe. ⁷ B'a kitsú ya Ntjaná: “An ts'ínkokjua xuta xi musu ts'ín maha. Askahan incha kuitju yo ko ts'íntsjona ante xu'bi.”

⁸ Ntjaná b'a kitsúhu nga ts'ín ni circuncision, tu xi b'a ts'in sakúchji ni nda xi y'éndako. Kui b'a maha, nk'ie nga kitsihin Isaac ko nga ja tjíhin jin nstjin, Abraham kits'ihin ni circuncision. Isaac b'a ta kits'ihin Jacob, ko Jacob b'a ta kits'ihin ntí xi te joho, xi kama ntje cháná.

⁹ Kits'innchiníhí já nts'e Kuse ko tsaténaha xuta xí tjín ante Egipto. Tunga Ntjanáhá tsasinkoho Kuse ¹⁰ ko kits'ínk'a t'axíhin ngayjee kjua'un xi kisatéjin. Kitsjaha kjuankjintak'un nanka ko kjuanda nginkun nda faraon, xi nda rejhi xuta Egipto. Nda rej kitsjá xaha Kuse nga kama nda títjuhún xuta Egipto ko nda k'akuhu ngayjee xuta xi tjín ni'yaha nda rej.

¹¹ As'ai kis'e kjintía ko kjua'un chánka ngayjee ante Egipto ko ante Canaan, má nga tjíntu ntje cháná. Najmi ta kisakúhu ra nichine. ¹² Nk'ie nga kint'é én Jacob nga Egipto tjín tuníñu, kits'ínkji ntíhí xi ntje cháná maha niyá xi tjuhún. ¹³ Ko niyá xi ma joho Kuse tsakúchjihí yjoho já nts'e. B'a ts'in kiekiehe nda faraon xuta xi ts'e Kuse.

14 'As'ai b'a kitsú Kuse nga ngjuaichj'a Jacob xi na'mihí maha ko ngayjee xuta xi y'aha ra, xi cháte ko kan ún maha. 15 B'a ts'in j'aik'iejñaaha Jacob Egipto ko yo k'ien. Ta yo ya incha k'ien ntíhi xi kama ntje cháná. 16 Askahan ngji s'eyanji Jacob nanki Sikem, má nga tíña tsjò xi ts'atse Abraham nga kitsjáha toontaba ntíhi Hamor.

17 'Nk'ie nga tsichu tíña nistjin nga ts'íntjusun Ntíaná ni xi kitsúya tíjuhun Abraham, 'yún nkjin kama sa xutaná xi kik'ientu Egipto. 18 'As'ai tsatéxuma yo kj'ai nda rej xi najmi be Kuse. 19 Kui xi ts'anachaha xutaná ko kits'in'uhun ntje cháná. Kits'in kjua'yuhun ra nga k'uéntu masen ntíhi tu xi kuayáha.

20 'Kui nistjün kitsin Moise ko Ntíaná kisasihin Moise. Jan sá kamaha xi cháha nga kikuhun. 21 Nk'ie nga kis'ejña masen, takjihin nda faraon jakj'áha ko kits'incháha xi nkúhu tsa ntíhi maha. 22 B'a ts'in tsangiyaha Moise ngayjee ni xi maha xuta Egipto. Nku nda chánka kama. Kinchja ko tse ni xi kits'in.

23 'Nk'ie nga jehe yachán nú Moise, animaha nibaha ra nga ngjit-subek'un xuta xinkjin, xi xuta Israel. 24 Nk'ie nga kkie nga tín'e'uhun nku nda xi ntje Israel tjehe ra, tsasinko. Kits'ink'ien nda Egipto xi b'a kits'ihin. B'a ts'in kits'in ngajoyaha ni xi tín'ehé nda xi ntje Israel tjehe ra. 25 At'aha b'i kitsú Moise nga kits'innkjink'un: "Kamankjihin xuta xinkján nga an ts'íinchjéna Ntíaná tu xi kama ndáhi ra xutana." Tunga najmi b'ahá ts'in kits'innkjink'un xuto.

26 'Nistjin xi ma ndyjuun kkie Moise nga jo já xi ntje Israel tjehe ra tíncha kjánko xinkjin ko mjehe nga kuatekj'áiyaha jóo. B'i kitsúhu: "Jun já, nts'o mahanu xinkju. ¿Á tá jun tín'e'uhun ruu xinkju?" 27 'As'ai nda xi títs'in'uhun nda xinkuu kitsuniña Moise nga b'a kitsúhu: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kamai nda k'akuní ko nga chaséhi tsa nda ko tsa najmi nda tín'ei?" 28 ¿A kohó an mjehi n'ek'ienni xi nkú ts'in kin'ek'iein nda Egipto kujña?" 29 Nk'ie nga kint'é Moise éin, tsanka ko ngjik'iejña ante Madian. Yo y'eñasún ko yo kis'entuhu jo ntí.

30 'Nk'ie nga j'a yachán nú, nku ntítsje j'aisehe Moise ante kixiu tíña asunntu tjenki Sinai. Ajihin nku na'yá ntsje xi títi tsakúchiji yjoho. 31 Kama nkjühun Moise nk'ie nga kkie ni xi tíma chjihí ko ngjise tíñaha tu xi kuase sisihin ra. Tu kint'éhé ntaha Ntíaná nga b'a kitsúhu: 32 "An xi Ntíaha ntje cháhi, Ntíaha Abraham, Isaac ko Jacob." Ts'atsé nkjün Moise ko najmi kama k'un nga tsase. 33 B'a kitsú Ntíaná: "N'esjei tjabaxín ntéhi, at'aha ante nkjühún má nga kabisinjñai. 34 Tibe kjuanima xi tífa xuta xi ts'an xi tjintu Egipto ko tín'e nga un tíncha maha. Kaf'áijen tu xi ts'in ndáhi ra. T'endaí yjohí. An ts'inkjhi Egipto."

35 'Najmi kits'in mjehe jóo Moise nga b'i kik'ihin: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kamai nda k'akuní ko nga chaséhi tsa nda ko tsa najmi nda tín'ei?" Tunga kuihi Moise xi kama chjihí ntítsjehe Ntíaná ajin na'yá ntsje xi títi. B'a ts'in Ntíaná kits'inkjihí ra ko kik'ai xáha nga kui xi kama nda k'akuhu xutaná ko nga ts'in ndáhi. 36 Kui xi kik'onsje xutaná Egipto. Yachán nú tíhín kits'in kjuankjün ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná Egipto ko ajihin Ntáchak'un Niú ko ante kixiu.

37 'Kui Moise xi b'a kitsúhu xuta Israel: "Ntíaná kjésintjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kuitjuhu." 38 Kui Moise xi y'eñajihin xuta nga kama ñjakú nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kinchjako ntítsje

asunntu tjenki Sinai ko ta kinchjako ntje chána. Kik'ahí nga tsjáná én xi ts'ínk'íentu tík'unná.

³⁹ Tunga ntje chána najmi kama mjehe nga kuint'é'éhen. Tu sahá kits'in t'axín ko kama mjehe nga k'óoya ngáha Egipto. ⁴⁰ B'a incha kitsúhu Aaron: “N'endaní ntia xi tsjén títjunni, at'ahá najmi yai mí nihi xi kamahá Moise, ndá xi kik'onsjeni Egipto.” ⁴¹ As'ai incha kits'innda nku turu ntia ko kits'ínk'ien chü nga kitsjáha chje. Kits'intsjohó ni xi ntsja kits'inndakoho.

⁴² 'As'ai Ntjaná najmi ta kits'ínsihin ra xuta xu'bo. Kitsjantehe nga ts'intsjohó niñu xi tjin nk'a ján. B'a kama xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná xi y'é't'a já profeta:

Jun xuta Israel, ¿a ahán kik'ainú chje,
nk'ie nga tintsuboo ante kixiu yachán nú tjiñin?

⁴³ Ni'ya najyuntehe ní ntia Moloc
ko niñuhu ntia Renfan tsankinkoo.

Sénnistjin kin'endo tu xi n'etsjohoru,
kui nga kjin ts'ínkjíhinu xi tjehe astun Babilonia.

⁴⁴ 'Kits'innda Moise ninku najyunte xi bakúchji nga Ntjaná tíñajihin xuta xi ts'e. Kin'enda xi nkú ts'in kisakúchjiji nga kamanda. B'a ts'in ante kixiu kis'ejñaha ra ntje chána ninku najyuntee xi nkú nga kitsú Ntjaná.

⁴⁵ Kik'ahí ntje chána nga kama ts'e niu. Incha y'a nk'ie nga incha jas'en ei má tintsuboo nd'ai, nistjin nk'ie nga tjiñin xá Josue ko kikjanko xuta xi tjiñtu ei, xi Ntjaná kik'onsje ngandaha ntje chána. B'a ts'in kis'ejña ninku najyuntee santaha nkúhu nga y'ejña nda rej David.

⁴⁶ Ntjaná kisasihin David ko David kama mjehe nga ts'índaha nku ante Ntjaná, Ntjaha ntje chána Jacob. ⁴⁷ Tunga Salomon kits'inndaha ni'ya Ntjaná. ⁴⁸ B'a tjin kjáihin nga nk'a ján tíña Ntjaná ko nga najmi b'ejñaya ni'ya xi ts'innda xuta. At'ahá b'a ts'in y'é't'a éhen Ntjaná nda profeta:

⁴⁹ Ndjiojmi ján bátejña nga batexuma,
ko t'anankiu basinjñásan tsuká.

¿Mí ni'yaha xi n'endanú, títsu Ntjaná,
ko má antehe kama ts'ínkj'áya?

⁵⁰ An ní kits'innda ngayjee ni xu'bi.

⁵¹ B'a ta kitsú ya Esteban nga ngjindju:

—Tunga jun najmi mjenuu kúinú'yá'ón. B'a ts'in nu'yó ko tjíya animanuu xi nkú joyaha xuta xi najmi be Ntjaná. Nkuhú nga tintsuba kontraha ruu Espiritu Santo. Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntje chánuu. ⁵² ¿Má já profetaha xi najmi kitsjennki unkie ntje chánuu? Kits'ínk'ien já xi kitsúya títjun nga kj'uaí nda xi naxu ts'ín. Ko nk'ie nga j'ai ndo, jun kin'ekjas'on ko kin'ek'ion. ⁵³ Jun bi ntítsje kits'ínkjas'ennuu kjuat'exumaha Ntjaná tunga najmi tít'etjusunnú.

B'i ts'in kin'ek'ien Esteban

⁵⁴ Nk'ie nga kint'é já tixóo ni xi kitsú Esteban, tu ni xí incha kama kjahán ra ko ixí tsatehé ni'yun. ⁵⁵ Tunga máha Esteban, kitsejihin ra Espiritu Santo. Tsasenjinki nk'a ján ko kieke kjuachánkaha Ntjaná ko nga Jesu kabasinjñat'aha Ntjaná. ⁵⁶ B'i kitsú:

—¡Chasoo! Tíbe nga tjen tixa ndjiojmi ján ko nga Ntíhi Ndax'iun kabasinjñat'aha Ntjaná.

⁵⁷ Najmi ta tsasínñuju ra jóo Esteban. Xáahan incha kits'in. Ngatentee nkuhú nga ngjik'á. ⁵⁸ Incha kik'onsje natsihin nantio ko yo incha y'éhe ndjio. Nku ndati xi 'mi Saulo kikunntá najyuhun já testiyu tsank'óo.

59 Nk'ie nga tís'ehe ndjjo Esteban, b'i kitsú nga kinchjako Ntjaná:

—Ji Nda Ntia Jesu, n'ekjáihin animana.

60 As'ai tsasinkunch'in ko 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:

—Ji Nda Ntia, najmi tu ch'axkihí ri jái ngatitsun xu'bi.

Nk'ie nga ja b'a kitsú, k'ien.

8

B'i kama nk'ie nga ja kin'ek'ien Esteban

¹ Kisasihin Saulo nga kin'ek'ien Esteban, ko ta kuihi nistjin xu'bo kich'atuts'ihin nga tu ni xi kitsjennki unchaha xuta ninku xi tjin nanki Jerusalem. Kindzjoyayje nga ngji ante xi tjin Judea ko Samaria. Tu ja postru y'entu subaha sa Jerusalem. ² K'ua ja xi nda tjintuyaha kingjayanji Esteban ko kikjintat'a. ³ Tunga tu xi kitsjenki unkiehe Saulo xuta ninku. Xki ni'ya jas'en nga kikjebefe jax'in ko jminchjin ko kits'inkjas'en nubayá.

B'i ts'in kis'enijmi ehen Ntjaná ante Samaria

⁴ Máha xuta xi kindzjoyoo, tu má xi tjehen ni nga incha ngji, yo incha y'enijmi én nda tsuhu Ntjaná. ⁵ Ante Samaria ngji Felipe nga y'enijmihí xuta xi tjin yo nga Jesu xi kits'in niba Ntjaná. ⁶ Kama nja xuto nga kingjénjuhú ni xi kinchja Felipe nk'ie nga incha kint'é ko kieke ni xi kits'in nga tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná. ⁷ At'aha nkjin jáninda xi tsitjuhíhín xuta nga 'yún kikjintáya nga tsitju, ko nkjin xuta xi najmi ma fi ko xi nima sjai kama nkijí. ⁸ Kui nga tsjo nkjún kamaha ra xuto.

⁹ Tunga ta y'ejnahá yo nku nda xi 'mi Simon xi kits'in tje nistjin nk'ie. Kui xi ts'anachaha xuta xi tjin ante Samaria. B'a kitsú nga kui xi nku nda chánka. ¹⁰ Ngayjee xuta tsasínjuhú ndo, b'aha ra xi ndyjaha ko santaha xi chaha. B'a incha kitsú:

—Kui nda xu'bi xi nga'yún chánkaha Ntjaná.

¹¹ Incha ts'insihín at'aha nkjin nú kits'in tje ndo. B'a ts'in ts'anachaha xuta. ¹² Tunga nk'ie nga tsakúya Felipe nga Ntjaná xi batéxuma ko nga Jesu xi kits'in niba Ntjaná, kis'ejihín xuta ko kiasentá jmichjin ko jax'in. ¹³ Santaha ko Simon tá kis'ejihín ko kiasentá. As'ai kitsjenko tehente Felipe ko kama nkjuhún nk'ie nga kieke ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná ko kjuankjún i xi kits'in Felipe.

¹⁴ Nk'ie nga kint'é én já postru xi tjintu nanki Jerusalem nga xuta xi tjin ante Samaria kits'inkjáihín ehen Ntjaná, as'ai kits'inkji yo Pedro ko Jua. ¹⁵ Nk'ie nga incha j'ai jóo yo, kinchjantjai xuta Samaria nginkun Ntjaná tu xi ts'ínkjáihín ra Espiritu Santo. ¹⁶ At'aha ndaha nku najmi kjee f'ajihín Espiritu Santo ko tu ntáha kiasentáhá xuta nga kits'inkjáihín Jesu. ¹⁷ As'ai Pedro ko Jua kingjénne ntsja xuta ko kits'inkjáihín Espiritu Santo.

¹⁸ Kieke Simon nga kits'inkjáihín xuta Espiritu Santo nk'ie nga kingjénnehe ntsja já postru. As'ai kingjén'a toon já postru ¹⁹ nga b'i kitsúhu:

—K'uinú ko an nga'yún xu'bi, tu xi nk'ie nga ngjuenne ntsahana tu yaha ni ta ts'ínkjáihín Espiritu Santo.

²⁰ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Kandyjai ko ta kandyja tjoohín, at'aha b'a n'e tín'enkjintak'uín nga toon ma ch'atsekoho ni xi tsjá Ntjaná. ²¹ Najmi ji tsuhu ri ko najmi ji tjeheh ri xá xu'bi, at'aha najmi kixi tjíya animahí nginkun Ntjaná.

²² T'inchj'aha ri animahí ngat'aha ngatitsun xu'bi ko chubanimakoi

Ntíaná, tsa tu 'yaha ts'ínndyjat'ahi ni xi kuan'enkjíntak'uin. ²³ At'aha tibe nga najmi je tjiya animahi ko tibe nga ni ch'onk'uun tji'yihin ji.

²⁴ B'i kitsú Simon:

—Chubanimakoo Ntíaná tu xi ndaha nku ni xi kuak'ihinnú najmi nibanehena.

²⁵ Nk'ie nga ja incha y'énijmí éhen Ntíaná yo Pedro ko Jua ko y'éjña chjihí xuta yáha Jesu, as'ai kik'óya ngáha nanki Jerusalen. B'a ts'in incha j'aha nkjin ante nanki xi tjin ante Samaria nga y'énijmí ts'ihin én nda tsuhu Jesu.

B'i ts'in kinchjanijmíko Felipe nku nda xi nibáha ante Etiopia

²⁶ As'ai nku ntitsjehe Ntíaná kinchjakoho Felipe. B'i kitsúhu:

—Tisintjein ko chjubéi niya xi bitju Jerusalen nga t'in nanki Gaza.

Ante kixiu f'a niya xu'bi. ²⁷ As'ai tsisintjen Felipe ko ngji, ko aya niyo kisatéjin nku nda xi nibáha ante Etiopia. Nku nda eunuko niu, nku nda k'aku xi ts'inxát'aha na Candace xi na reinaha xuta Etiopia. Kui xi f'átjo ngayjee toohon na reina. Ntíaná ngji ts'intsoho ndo nanki Jerusalen ²⁸ ko ja tib'óya ngáha nankihí. Yá xi tjenko kab'ejñaya ko tít'sinya xujun éhen Ntíaná xi y'ét'a nda profeta Isaia. ²⁹ As'ai Espiritu b'i kitsúhu Felipe:

—T'ihinse tiñaihi nda xi kab'ejñaya yá ján.

³⁰ Nk'ie nga tsichuk'úhun, kint'é Felipe nga xujun xi y'ét'a nda profeta Isaia tít'sinya ndo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿A tímankjihin ni xi t'n'eyai?

³¹ —¿Nkú ts'in kamankjihinna nga najmi tjin xi kuitsuya sisinna? — kitsú ndo ko tsankihí Felipe nga kujyájnuta'aha.

³² B'i ts'in tjit'a má nga tít'sinya ndo:

Ngji n'ek'ien xi nkúhu chutsanka, najmi kikjex'á ts'a, xi nkúhu chutsanka xi tich'ajnu tsankaha.

³³ Kichajnucha ko najmi naxu kin'ehe kjuá.

Tsichakjá ntjehe at'aha kin'ek'ien.

³⁴ As'ai b'i ts'in kinchja nda k'aku xi nibáha Etiopia nga kingjásaiyaha Felipe:

—T'inyaní, ¿yá xi tinchjanijmíyaha nda profeta ei? ¿A kui tinchjanijmíyaha yjoho a ra kj'áihí xi tinchjanijmíyaha?

³⁵ As'ai kinchja Felipe. Má nga tít'sinya ndo kik'atuts'ihin ra nga kitsuyaha én nda tsuhu Jesu. ³⁶ Nk'ie nga t'incha ts'in niya, tu incha tsichuhú má nga tjin ntánijua ko b'i kitsú nda k'aku Etiopia:

—Á ntánijua ei. ¿A najmi kamahá saténtá?

³⁷ B'i kitsú Felipe:

—Tsa ngayjee animahi s'ejihin yáha Jesu, kama.

B'i kitsú ndo:

—S'ejinna nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná.

³⁸ As'ai b'a kitsú nga s'ejña'yún yóo ko nga joo tsitjujenya má tijná ntánijuo. As'ai Felipe tsaténtá ndo. ³⁹ Nk'ie nga incha tsitjujin ntánijuo, Espiritu Santo ngjiko t'axihin Felipe. Nda k'aku xi nabáha Etiopia najmi ta kiekehe Felipe, tunga tsjohó kik'iehe nk'ie nga kits'innujuu niyaha.

⁴⁰ Tsichu Felipe nanki Azoto ko xki ante ngji nga y'énijmí én nda tsuhu Jesu santaha nkúhu nga tsichu nanki Cesarea.

9

B'i ts'in jakj'á Jesucristo nda Pablo

¹ Saulo tu nku tsinchánkjuhún ra xuta xi s'ejihin Nda Ntíaná Jesu nga mjehe ts'ínk'ien. Kui nga ngjisehe ra nda na'mi títjuun ²ko tsankihí xujun xi má nga tí'baihi kjuá, tu xi kama ngjuaihi ni'ya sinagoga xi tjin nanki Damasco ko kuangisjai yo xuta xi s'ejihin Jesu ko kj'uaikonijé nanki Jerusalem, ndaha tsa jáx'in ko ndaha tsa jminchjín.

³ Tunga nk'iehé nga títs'in niyá ko ja tábichú tiña nanki Damasco, tjen'yún kits'in ndzjehé ra Saulo nku nd'í xi nibaha nk'a ján. ⁴ As'ai tsijne t'anankiu ko kint'é nku nta xi b'i kitsúhu:

—Saulo, Saulo, ¿á an tjencki unchahaní?

⁵ —¿Yáha ji, Nda Ntía? —kitsú Saulo.

B'i kitsú xi kinchjakoho:

—An Jesu xi tjencki unchai. ⁶ Tísintjein ko t'in ajin nantio. Yo k'únyahi ni xi tjihin nga n'ei.

⁷ Kitsankjún já xi tjenko Saulo, at'aha kint'é nto tunga najmi ch'a xi kikiehé. ⁸ As'ai tsisintjen Saulo, tunga nk'ie nga kikjex'á tunkun najmi ta kama chjihí ra. Kui nga tu kichjubénkihí ni nga ngjiko jóo nanki Damasco. ⁹ Yo kamaha jan nistjin nga y'ejña ka. Najmi chumi nihi xi kikjine ko najmi chumi ntáha xi kik'i.

¹⁰ Damasco y'ejña nku nda xi tjenkkihí Jesu xi 'mi Anania. Kui xi Nda Ntíaná tsakúchjihí yjoho xi nkúhu tsa nchini kik'aihi ko b'a kitsúhu:

—ji Anania!

—Á an ei, Nda Ntía —kitsú Anania.

¹¹ B'i kitsúhu Nda Ntíaná:

—Tísintjein ko t'in niyáté xi 'mi Niyá Kixi. Ni'yaha Juda chajaiyai nku nda xi nibáha nanki Tarsó xi 'mi Saulo. Ntíaná tinchjako ndo. ¹² Ja kama chjihí xi nkúhu tsa nchini kuak'aihi nga nku nda xi 'mi Anania kafas'en má tíña ko nga kamjénehe ntsja tu xi kama chji ngáha ra.

¹³ B'i kitsú Anania:

—Ji Nda Ntía, nkjin xuta títsuyana xi nkú k'uhun ndo ko ni xi najmi nda xi kits'ihin xuta xi ts'i xi tíntu Jerusalem. ¹⁴ Já na'mi k'aku ja kitsjáha kjuá xi má nga kama ngjuaiiko kjuá'yún ngayjee xi s'ejihin ji.

¹⁵ As'ai b'i kitsú Nda Ntíaná:

—T'in, at'aha an ja j'ajián ndo nga kui xi k'uénimíhi an xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra ko já rei ko xuta xi ntje Israel tjeheñ ra. ¹⁶ An kuakuchjihí nk'ie nga nkjin kjuanima kj'ujain ngat'ana.

¹⁷ As'ai ngji Anania. Jas'en ni'ya má nga tíña Saulo ko kingjénne ntsja nga b'i kitsúhu:

—Ji nda nts'é Saulo, Nda Ntíaná Jesu xi tsakúchjihí yjoho aya niyá má nga tñibái, kui kuats'in nibána tu xi kama chji ngáha ri ko tu xi tséjihin ri Espiritu Santo.

¹⁸ Tjen'yún tsitjunkihí tunkun Saulo ni xi b'a k'un tjabaxkfi k'un ko kama chji ngáha ra. As'ai tsisintjen ko kisaténtá. ¹⁹ Nk'ie nga ja kikjine nichine, kisakú nga'yún ngáha ra ko chuba nistjin y'ejñajihin xuta xi jyankihí Jesu xi tjin Damasco.

B'i ts'in y'énimí tjuhun éhen Ntíaná Saulo nanki Damasco

²⁰ As'ai y'énijmí Saulo éhen Ntjaná ni'ya sinagoga xi tjín yo nga b'a kitsú nga Jesu xi Ntíhí Ntjaná. ²¹ Kama nkjúhún ngayjee xuta xi kint'éhe. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndaj xi tjennki unkie xuta xi s'ejihín Jesu nanki Jerusalen? Kó tã kui xá j'aihi ei tu xi ngjuakõnijéhe xuta nginkun já na'mi k'aku.

²² Tunga tu sahá 'yún y'énijmí sa Saulo kó y'éjña chji nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná. Kits'inndyjajihín xuta xi ntje judio tjeheh ra xi tjintu Damasco. ²³ Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, as'ai y'éndako xinkjín já judio nga incha ts'ínk'ien Saulo. ²⁴ Tunga tjíhín xi kitsúyaha Saulo ni xi y'enda jóo. Nistjin nistjen incha kikunntá ankjuaha nankiu tu xi ts'ínk'ieheh Saulo. ²⁵ As'ai xuta xi yjankihí Jesu tsasinkohó Saulo. Y'éyaha nku nisín kó kikjejenntjaihí xjóho nankiu nga jyuun.

B'i kama nk'ie nga j'ai tjúhun Saulo nanki Jerusalen

²⁶ Nk'ie nga tsichu Saulo nanki Jerusalen, mjehe nga kamangujinko xuta xi yjankihí Jesu, tunga kitsankjúhún ra ngayjee jóo, at'aha najmi kis'ejihín tsa ja tã nku nda xi tjennkihí Jesu Saulo. ²⁷ As'ai Bernabe ngjiko Saulo nginkun já postru kó kitsúyaha xi nkú ts'in aya niyóo kíkíe Saulo Nda Ntjaná kó nga Nda Ntjaná kinchjakohó kó xi nkú ts'in ndjá y'énijmí éhen Jesu nanki Damasco.

²⁸ As'ai y'ejña Saulo nanki Jerusalen. Y'emako já postru kó ndjá y'énijmí nga tsakúya yáha Nda Ntjaná Jesu. ²⁹ Kinchjanijmíko kó y'ésiko xuta xi ntje judio tjeheh ra xi nchja én griego. Tunga já xu'bi tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ínk'ien Saulo. ³⁰ Nk'ie nga kint'é já nts'eé ni xu'bi, as'ai ngjiko Saulo nanki Cesarea. Ja kamoó kits'ínkji Tarso.

³¹ Kis'ehe kjuajyu xuta nínku xi tjín ngayjee ante Judea, ante Galilea kó ante Samariã. 'Yún kis'ejin sahá Ntjaná. Kikienkjún Ntjaná nga y'entu kó Espiritu Santo tsasinkohó nga 'yún kama nkjin sa.

B'i ts'in kits'ínkihí Pedro nda Enea

³² Nk'ie nga tsú'bak'un Pedro xuta nínku xi tjín xki ante, as'ai ta j'aisehe xuta xi ts'e Ntjaná xi tjín nanki Lidá. ³³ Yo kíkíe nku nda xi 'mi Enea xi jin nú tjíhín nga kjiñasun nachan, at'aha nta sjai. ³⁴ As'ai b'a kitsúhu:

—Ji Enea, Jesucristo tít's'ínkihi. Tisintjein kó t'endai kamañi.

Tã kuihi chubó tsisintjen Enea. ³⁵ Ngayjee xuta xi tjintu Lidá kó Saron kíkíe nga tsisintjen Enea kó kits'ínkjáihín Nda Ntjaná.

B'i ts'in kits'ínkj'áiyaha Pedro tachjuún Tabita

³⁶ Nanki Jope y'ejña nku tachjuún xi tjennkihí Jesu xi 'mi Tabita, j'áin xi tsuhu ra Dorca nga én griego. Kui xi ngayje nistjin kits'in ni xi nda kó kitsjáha xuta x'an ni xi machjéhen. ³⁷ Kui nistjiun kisate ch'in kó k'ien. Askahan nga ja jejnú yjonintehe, kis'ejña nku aya 'ma.

³⁸ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjintu nanki Jope nga nanki Lidá tjíña Pedro, as'ai kits'ínkjisehe jo já, at'aha tiña maha xinkjín nankiu. B'i kitsú jóo nga j'ai nchjako Pedro:

—Najmi tu n'ek'andayai. Nibáasení.

³⁹ As'ai tsisintjen Pedro kó ngjiko jóo. Nk'ie nga ja tsichu nanki Jope, xuta xi tjincha yo ngjikohó aya 'ma xi má nga kjiñña yjoninte k'ien. Ngayjee jminchjín xi ja k'ien x'ihín j'aitset'áha Pedro nga tjincha kjintá kó tjincha bakú x'óti kó kj'ái sa najyun xi ts'ínnda Dorca nk'ie nga y'ejña.

40 *As'ai* kik'onsje Pedro ngayjee xuta xi tuncha yo ko tsasinkunch'in nga kinchjako Ntjaná. Tsase ts'ihin ra yjoninte k'ien nga b'i kitsú:

—Ji Tabita, tísintjein.

As'ai kikjex'ánki tunkun tachjúun. Nk'ie nga kieke nga yo síjña Pedro, y'eña kutu. 41 Pedro jak'á ntsja tachjúun ko kikjesintjen. Kinchjaha xuta ninku ko jminchjin xi ja k'ien x'ihin ko kits'ínkjas'en tík'un ngáha ra tachjúun. 42 Ngayjee xuta xi tjin nanki Jope kint'é ni xi kamoq ko nkjin xi kis'ejihin Nda Ntjaná Jesu. 43 Nkjin nistjin kamaha Pedro nga y'eña nanki Jope ni'yaha nda xi 'mi Simon xi f'áxi tjabaxín.

10

B'i ts'in ngjisehe Pedro nda Cornelio

1 Nanki Cesareá y'eña nku nda xi 'mi Cornelio xi nda jun k'akuhu já jun xi 'mi Já jun Italiano. 2 Kui ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha tjoho ko benkjún Ntjaná. Tsjáha xuta x'an ni xi machjéhen ko tehente nchjako Ntjaná. 3 Nku niyá nkú ra ma nga chuba jan nga ngxuun kama chjihí nku ntítsjehe Ntjaná xi nkúhu tsa nchini kik'áihí kamaha. Kieke Cornelio nga jas'en ntítsjee má tijná ko b'a kitsúhu:

—Ji Cornelio!

4—¿Mí nihi, Nda Ntja? —kitsú Cornelio nga tsase ko títankjúhún ts'ihin.

B'i kitsú ntítsjee:

—Tsasínñjihu Ntjaná ni xi tsinchihí ko tíbe nga tí'báihí xuta x'an ni xi machjéhen. 5 Kui nga n'ekjihini nanki Jope já xi kuinchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. 6 Kui xi tijná ni'yaha nda Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tiña andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.

7 Nk'ie nga ja ngji ntítsje xi tinchjakoho, *as'ai* kinchjaha Cornelio jo já musuhu ko j'ájin ajihin já jun xi tjihin nku nda jun xi tjoho Ntjaná.

8 Kitsúyaha ngayjee ni xi kamoq, *as'ai* kits'ínkji nanki Jope.

9 Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tít's'in niyá jóo ko nga ja tibichú tiña ajin nantio, Pedro ngji nchjako Ntjaná nk'a ni'ya má nga tijná, nkú ra ma nga chuba te jo. 10 *As'ai* tu kama bjohó ra ko mjehe kjine ni. Nk'ie nga tís'echjáhan nichine, kama chjihí nku ni xi nkú joyaha tsa nchini kik'áihí kamaha. 11 Kieke nga tsix'á nk'a ján ko nga nibajen t'anankiu nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tjit'a'yún nga ñjuu nkun. 12 Tjintuyá ayaha niu ngayje tíkjá chu xi b'ema ko xi b'efe yjoho t'anankiu ko nise xi b'ematjen nk'a ján. 13 *As'ai* kint'é Pedro nku nta xi b'i kitsúhu:

—Pedro, tísintjein. N'ek'iein chu ko chineí.

14 B'i kitsú Pedro:

—Najmi, Nda Ntja. Ndahachí najmi kjee kjine ni xi tijná nkjúhun kjuatéxumoo nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntjaná.

15 *As'ai* ta kinchja ngáha nto niyá xi ma joho. B'i kitsú:

—Ni xi kits'in Ntjaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je.

16 Jan niyá b'a kama, *as'ai* ngjinji ngáha niu nk'a ján. 17 Nk'ie nga ta tít's'ínkjin'uhun Pedro nkú tsuhu ra ni xi kama chjihí, tu tsichuhú asti ankjuo já xi kits'in nibá nda Cornelio. Kisakúhu jóo ni'yaha Simon, nda xi f'áxi tjabaxín. 18 *As'ai* kingásjaiya tsa yo tijná Simon xi ta 'mi Pedro.

19 Nk'ie nga tu nku tít's'ínkjin'uhún Pedro ni xi kama chjihí, Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—Chase mai. Jan já t'ibangisjaihi. 20 Tísintjein ko títjujein. Najmi tu n'ejó tak'uin nga t'inkoi, at'aha an kats'in nibá jóo.

21 **As'ai** tsitjujen Pedro nga j'aisehe jóo ko b'i kitsúhu:

—An xi tbinchisjó. ¿Mí xáha xi kj'úáihinu?

22 **B'a incha** kitsú jóo:

—Nda jun k'aku Cornelio kats'in nibáni. Benkjún Ntjaná ndo ko naxu ts'in ni xi ts'in. Nda ts'in nchjanimiyaha ra ngayjee xuta judio ndo. Nku ntitsjehe Ntjaná b'a kitsúhu nga kjuáichj'aihi nga k'úin ni'yaha ko nga kuasinñjuhu ni xi k'úihin.

23 Kits'ínkjáihin Pedro jóo ko yo incha kits'ínkj'a nistjen. Nistjin xi ma ndyjuun ngjiko jóo. Ta ngjiko k'ua já ninku xi tjin nanki Jope. 24 Nistjin xi ma joho tsichu nanki Cesarea. Tikuyá Cornelio ko ta tikuyá xuta xi kits'ínkint'é, kui xi xuta xinkjin ko xuta xi nda nchjakoho. 25 Nk'ie nga ja tífás'en Pedro ayoo, Cornelio j'ai ts'ínkjáihin ko tsasinkunch'int'aha nga kits'intsoho. 26 Tunga kikjesintjehén ra Pedro ko b'i kitsúhu:

—Tisintjein. Ta xutaná xi nkúhu ji.

27 Tinchjako ts'ihin nga jas'en ayoo ko kikié nga nkjin xuta kama ñjaku yo. 28 **As'ai** b'i kitsúhu:

—Jun yo nga nku nda xi ntje judio tjehe ra najmi tsjantehe kjuatéxumaha tsa kama ñjako xuta xi najmi ntje judio tjehe ra ko tsa kjuas'en ni'yaha. Tunga Ntjanáhá tsakúchjina nga najmi tjihin nga kj'uaíján xuta, tsa xi je ko xi najmi je xi nkú titsu kjuatéxumani. 29 Kui kjuaha nk'ie nga kichubahanú, najmi jo jan tjihinna nga kjuáisenúu. Kui b'a maha, t'inyahanú mí kjuaha nga kichubahanú.

30 **As'ai** b'i kitsú Cornelio:

—Ma ñju nistjin, nkú ra ma chuba jan nga ngixuun, ni'yaná tinchjaka Ntjaná. Tu j'ai sinjñahá nku nda xi tlb'at'ai najyun xi yja. 31 Kui xi b'a kitsúna: “Cornelio, Ntjaná tsasínñjuhu ni xi tsinchihí ko tíbe nga tí'baihí xuta x'an ni xi machjéhen. 32 Kui nga n'ekjihini nanki Jope já xi kuinchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. Kui xi tijná ni'yaha Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tiña andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.” 33 Kui nga tjen'yún ngichj'ahána ji, ko nda kuan'ei nga kjúái. Kui kjuaha kabintsubahani ej ngayjei nginkun Ntjaná tu xi k'uasínñjuhu ri ngayjee én xi kitsúhi Ntjaná nga kuixinyani.

B'i ts'in y'énjmi Pedro éhen Ntjaná ni'yaha Cornelio

34 **As'ai** b'i kitsú Pedro nga kik'aha éhen:

—Mankjinna nd'ai nga kjuaxi kjáihin nga najmi ngabi ts'in Ntjaná ajihin xuta. 35 Ts'ínkjáin níhi tu má xuta naxinantáha ni xi tjin asuntee xi benkjúhun ko xi naxu ts'in nginkun.

36 'Ntjaná kits'ínkint'é xuta xi ntje Israel tjehe ra én nda tsuhu Jesucristo. Kui xi Nda Ntjaha ngayjee xuta ko kui xi tsjáha xuta kjuajyuhu Ntjaná. 37 Yo én xi kichuba ngayjee ante Judea, b'aha ra ante Galilea nk'ie nga ja kamaha Jua nga tsaténtá ko y'énjmi éhen Ntjaná. 38 Yo xi nkú ts'in Ntjaná kits'in nibájen Espiritu Santo nga j'aitsejihin ra Jesu, nda xi nibáha nanki Nazaret, ko kitsjáha nga'yún. Kui xi kikjatsú'ba nga kits'in ni xi nda ko kits'innkihí ngayjee xi tjinújihin jánindoo. Ntjaná kits'ínxájihin Jesu.

39 'Jin kiyaí ko bixiyaí ngayjee ni xi kits'in Jesu ante Judea ko nanki Jerusalen. Kis'et'a kruu nga kin'ek'ien. 40 Tunga Ntjanáhá kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo nistjin xi ma jahan ko tsakúchjini. 41 Najmi ngayjee xuta tsakúchjihí yjoho, tu nkuhú jin xi j'ájin títjunni Ntjaná nga kuixinyai

xuta xingisoo. Jin kichinekoj ko ki'yukoj nk'ie nga ja j'áya ngáha ra ngabayoo.

⁴² Y'éxáni nga tjihin nga k'úeníjmíhi xuta ko kuixínyai nga Ntjáná kitsjá xáha nga kui kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta xi tjintu tik'un ko xi k'ien. ⁴³ Ngayjee já profeta kinchjanijmíyaha Jesu. B'a incha kitsú nga ngat'aha Jesu kama ndyjat'aha ra jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

B'i ts'in kits'ínkjáihin Espiritu Santo xuta xi najmi ntje judio tjehen ra

⁴⁴ Nk'ie nga ta tinchjaha Pedro, tu nibajennehé ra Espiritu Santo ngayjee xuta xi tjincha basínñjuhu én xi tinchja. ⁴⁵ Kama nkjúhun já ninku xi ntje judio tjehen ra xi tjenko Pedro nk'ie nga kkie nga Ntjáná kitsjáha Espiritu Santo xuta xi najmi judio. ⁴⁶ At'aha kint'é nga k'ái k'ái én kinchja xuta ko nga kits'ínkie yjoho nga Ntjáná xi tjihin kjuachánka. As'ai b'i kitsú Pedro:

⁴⁷ —¿A tjin xi najmi tsjante nga saténtá xuta xu'bi xi ja kuats'ínkjáihin Espiritu Santo xi nkúhu ñá?

⁴⁸ B'a kitsú Pedro nga saténtá xuto at'aha ja kis'ejihin Jesucristo. Ja kamoq, tsinchihj Pedro nga k'úéjña sa yo.

11

Pedro b'i ts'in kitsúyaha xuta ninku Jerusalen ni xi kama ni'yaha Cornelio

¹ Kint'é já postru ko já nts'eé xi tjin ante Judea nga xuta xi najmi ntje judio tjehen ra ta kits'ínkjáihin éhen Ntjáná. ² Nk'ie nga j'ai ngáha Pedro nanki Jerusalen, y'ésikoho já judio xi tjincha tsu nga tjihin nga n'e ni circuncision xi nkú nga títsu kjuatéxumoq. B'i kik'ihin:

³ —¿Á ji tsitjas'ehenni ni'yaha ko kichinekohoni já xi najmi kin'ehé ra ni circuncision?

⁴ As'ai kik'atuts'ihin Pedro nga kitsúya chich'in ngayjee ni xi kamoq. B'i kitsú:

⁵ —Nk'ie nga tinchjaka Ntjáná nanki Jope, kama chjina nku ni xi nkúhu tsa nchini kik'ána. Kikie nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi jtít'a'yún nga ñjuu nkun. Nibajehen nk'a ján ko j'aijén santaha má tújña. ⁶ Nk'ie nga tsase nda nda mí nihi xi tinchaha, kikie chu xi b'ema, chu xi tjin ngijñóo, xi b'éfe yjoho t'anankiu ko nise xi b'ematen nk'a ján.

⁷ As'ai kint'e nku nta xi b'i kitsúna: “Pedro, tsintjein. N'ek'iein chu ko chinej.” ⁸ B'a kixian: “Najmi, Nda Ntja. Ndahachí najmi kjee kjine ni xi tjña nkjúhun kjuatéxumoq nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntjáná.” ⁹ As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi nibaha nk'a ján niyá xi ma joho. “Ni xi kits'in Ntjáná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihj nga najmi je nginkun”, kitsúna. ¹⁰ Jan niyá b'a kama, as'ai nginji ngáha nk'a ján ngayjee niu.

¹¹ Ta kuihi chubq tsichu ni'ya xi má nga tújña jan já xi nibaha Cesarea nga j'aikj'ána. ¹² B'a kitsúna Espiritu nga najmi jo jan kamana nga kfínka jóo. Ta ngjikona já nts'eé xi jun xu'bi ko tsitjas'ein ni'yaha ndo. ¹³ As'ai kitsúyani xi nkú ts'in kikie nku ntítsje aya ni'yaha nga j'ai sinjñat'aha ko b'a kitsúhu: “N'ekj'í naki Jope já xi kuinchjaha Simon, kui xi ta 'mi Pedro. ¹⁴ Kui xi kuinchjakohi. Én xi kuítsuhi, kui xi ts'jink'ankihi ko ngayjee xuta xi ts'i.”

15 'Nk'ie nga kik'atuts'ihin nga kinchja, Espiritu Santo nibajennehe xuta xu'bo xi nkú ts'in nibajennená nga tjuhun. 16 As'ai j'áitsjenna ni xi kitsúná Nda Ntjaná: "Ntánijua tsaténtáha Jua tunga máha jun, Espiritu Santo saténtáhanu." 17 Kui b'a maha, tsa Ntjaná ta títsjáha ra xuta xu'bo ta kui nihi xi kitsjáná xi s'ejinná Nda Ntjaná Jesucristo, zyáha an tsa k'uechjáha ra Ntjaná?

18 Nk'ie nga kint'é jóo ni xi kitsú Pedro, najmi ta ngji kontraha ra. Tu sahá kits'intsjohó Ntjaná. B'i incha kitsú:

—A xúhu ta kohó xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra kitsjáha Ntjaná nga ngjuaik'jáha ra animaha tu xi kama k'úentu tik'un síhin.

B'i kama nga kis'enjimi éhen Ntjaná nanki Antiokia

19 Nk'ie nga kin'ek'ien Esteban, ta kin'e uncha xuta ninku xi k'oo. Xi kindzjoya incha tsichu santaha ante Fenicia, xjo Chipre ko nanki Antiokia. Tu nkuhú xuta xi ntje judio tjeheh ra y'enjimihi éhen Ntjaná. 20 Tunga kis'éhe ajihin jóo k'ua já xi nibáha xjo Chipre ko já xi nibáha ante Cirene xi incha tsichu nanki Antiokia ko kinchjako xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra, xi nchja én griego. Y'enjimihi xuto én nda tsuhu Nda Ntjaná Jesu. 21 Nga yúhún Ntjaná tsasinkohó ko nkjin kama xi kis'ejihin ko kits'ínkjáihin Nda Ntjaná.

22 As'ai kint'é xuta ninku xi tjín nanki Jerusalem ni xu'bj. Kui nga kits'ínkjihi Bernabe nanki Antiokia. 23 Nk'ie nga tsichu Bernabe yo, kikie xi nkú ts'in Ntjaná títsjáha kjuandaha xuta xi tjín yo ko kama tsjohó. B'a kitsúhu ngayjee xuta nga ngayjehe k'un kas'ejin tehentehe Ntjaná. 24 B'a ts'in kinchja Bernabe at'aha nda animaha. Kitsejihin ra Espiritu Santo ko yún s'ejihin Ntjaná. Nkjin nkjún sa xuta kis'ejihin Nda Ntjaná yo.

25 As'ai ngji Bernabe nanki Tarso nga ngjingsjái Saulo. 26 Nk'ie nga kisakúhu, j'aiko Antiokia. Yo y'entujihin xuta ninku nku nú tjihin ko incha tsakúyaha nkjin nkjún xuta. Xuta ni'yakuyáha Jesu xi kis'e Antiokia, kui xi tjun kik'in xuta cristiano.

27 As'ai tsitju nanki Jerusalem k'ua já profeta nga ngji nanki Antiokia. 28 Nku ndo xi 'mi Agabo tsasinjña nk'ie nga Espiritu kits'ínkinchjaha ko kitsúya nga kjintía s'e ngayjee asunntee. B'a kama nk'ie nga tjihin xá nda títjun Romá xi 'mi Claudio.

29 Nk'ie nga kiyaha nga b'a kama, as'ai y'éndako xinkjín xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjín nanki Antiokia xi má nga tsjá nga nkúnkú ni xi tjihin xi nkú ts'in behe k'un, tu xi kuasinkohó já nts'eé xi tjín ante Judea. 30 B'a incha kits'in ko kits'ínkji Bernabe ko Saulo nga kui xi ts'ínkjás'ehen toon chje jácháha xuta ninku.

12

B'i ts'in kin'ek'ien Santiago ko b'i ts'in kin'ekjas'en nubayá Pedro

1 Kui nistjin xu'bo nda rej Herode Agripa jakj'ánijé k'ua xuta ninku tu xi kits'in'uhun ra. 2 B'a kitsú nga kichá n'ek'iehen Santiago nda nts'e Jua. 3 Nk'ie nga kikie nga tsjo kamaha já judio ni xi kits'in, ta jakj'ánijé Pedro. S'y Pascua b'a kamoo, nistjin nga chine ninkuan xi najmi tjihin na'yu san.

4 Nk'ie nga jakj'ánijé Pedro, kits'ínkjás'en nubayá má nga ñju tjihin kits'ínk'a xinkjín ja jun xi kúntaha. At'aha mjehe Herode ts'ínkókjua Pedro nginkun xuta nk'ie nga kj'ua s'íu. 5 Kui nga kichunntáha Pedro

nga kjiyaha nubayóo, tunga 'yúhún kinchjako Ntíaná xuta ninku nga títbankintjái Pedro.

B'i ts'in tsitju nubayóo Pedro

⁶ Ni xi kama nku nistjen kintehe ni nga ts'ínkokjua Herode Pedro nginkun xuta, kjife Pedro nga kjiñaya masehen jo já jun. Jo n'úkicha tjíkjáha. Kó kj'ai já jun xi tüncha kunntá ankjuu nubayóo. ⁷ As'ai tu nkuhú ntitsjehe Ntíaná j'ai sinjña yo ko kama ndzjen aya nubayóo. Kits'ínko tjiaha Pedro nga kits'ínkj'áha ko b'i kitsúhu:

—Kítsa tísintjein.

As'ai tsixuntu n'úkicha xi tjíkjá ntsja Pedro. ⁸ B'i kitsú ya ntítsjee:

—T'e'yúnkjái tjabaxín ndayáhi ko tjayai tjabaxín ntéhi.

As'ai b'a kits'in Pedro. B'i kitsú yaha:

—Tjasuntjai najyun ndjuhi ko tsjénnkiní.

⁹ As'ai kitsjennkíhi Pedro ntítsjee nga ndaha najmi be tsa kjuaxi a ra najmi kjuaxi ni xi tít's'in ntítsjee. B'a kamaha xi nkúhu tsa chíni tí'baihi. ¹⁰ Incha j'a má tjíntu já jun xi tjun tüncha kunntá yo ko ta j'a xi ma johó. Incha tsichu ankjuu kicha xi tjen niyáté xi fi ajin nantjo. Tsix'á suba ankjuo. Nk'ie nga incha tsitju ko j'a nku niyáté tjiin, tjen'yún kindyjahá ntítsjee nga ngji t'axíhin Pedro.

¹¹ As'ai kamankjihin Pedro xi nkúhu tsa j'a ngáha ra ko b'a kitsú:

—Kjuaxi nga Ntíaná kuats'in nibá ntítsjehe. K'uakasje'ana aya ntsja Herode Agripa ko ngayjee ni xi tikuyáha xuta judio.

¹² Nk'ie nga ja kamankjihin ni xi kamoó, as'ai ngji ni'yaha Maria naaha Jua xi ta 'mi ya Marco, má kama ñjakú nkjin xuta nga tünchjako Ntíaná. ¹³ Kits'ínkjane Pedro ankjuo ko takjín xi 'mi Rode j'aisehe. ¹⁴ Nk'ie nga kint'é takjün ntaha Pedro, 'yún kama tsjohó ko tsangatsanka nga ngji tsúyaha xuta xingisoo nga asti ankjuo síjña Pedro. Ta ndaha najmi kikjex'á ankjuo.

¹⁵ —¿A tíma luku ní? —kik'ihin.

Tunga b'ahá kitsú takjün nga kjuaxi niu.

—Kutsa ntítsjehe ní Pedro niu —kitsú jóo.

¹⁶ Máha Pedro, tu nku tít's'ínkjanehé ankjuo. Nk'ie nga kikjex'á ankjuo jóo ko kieke nga Pedro niu, tu ni xi kitsankjúhún. ¹⁷ Tunga kits'ínk'ajnihí ntsja Pedro nga b'a kitsú nga najmi kuinchja jóo. Kitsúyaha xi nkú ts'in Ntíaná kik'onsjehe aya nubayóo ko b'a kitsúhu jóo:

—T'inyohoo Santiago ko já nts'eé ni xi kamoó.

As'ai tsitju nga ngji t'axín.

¹⁸ Nk'ie nga kama seen, ndaha najmi be nkú ts'ín já juun, at'aha najmi be má kafíhi Pedro. ¹⁹ Kitsjá kjuu Herode Antipa nga kuinchisjai, tunga najmi kisakúhú ra. Kui nga kits'ínkokjuaha já jun xi tüncha kunntá nubayóo ko b'a kitsú nga n'ek'ien. Kui nistjiun tsitju Herode Agripa ante Judea nga ngjik'ieñña nanki Cesarea.

B'i ts'in k'ien Herode Agripa

²⁰ Herode Agripa tjíñachánko xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon. As'ai nkuhú kits'in yjohó xuta xu'bó nga j'aisehe Herode. Títjun nda kinchjako nda Blastó, kui xi nku nda k'aku ajihin já xi ts'inxát'aha nda rei. Askahan kinchjako nda rei nga tsankihí kjuajyu, at'aha xuta nankihí jóo nankihí nda rei b'atse nichine.

²¹ Njstjin xi kitsú Herode nga kunchjanjímiko jóo, kingja najyun tsjo tjihin ko y'ejña ante má nga ts'in kjuá ko kinchjaya. ²² As'ai b'i kitsú xuta nga incha kikjintáya:

—Najmi nda xi tinchjai. Ntiahá niu.

²³ Ta kuihi chubō nku ntitsjehe Ntjaná kitsjá ch'ihin Herode, at'aha najmi tjun y'ejña Ntjaná tsa kits'inkie yjohō nga Ntjanáhá xi chánka. Chjuntu kikjinehe ko k'ien.

²⁴ Tunga ngjindjuhú éhen Ntjaná ko kis'enjímí tu má xi tje'hén ni. ²⁵ Bernabe ko Saulo, nk'ie nga kama ndjuúhu xá xi kik'aihi nanki Jerusalen, kik'óya ngáha nga ngjiko Jua xi ta 'mi Marco.

13

B'i ts'in kik'ai xáha Bernabe ko Saulo

¹ Ajihin xuta ninku nanki Antiokiá y'entu Bernabe, Simon xi ta 'mi Nda Jma, Lucio xi nibáha ante Cirene, Manaen xi kama chákō Herode Antipa xi tsatéxuma ante Galilea, ko Saulo. Kui jái xi já profeta ko já maestru. ² Nk'ie nga kama ñjakú nga tíncha ts'intsjohō Ntjaná ko nga tjintu kjintía, as'ai Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—N'e t'axinnú Bernabe ko Saulo tu xi ts'ihin xá xi tsjaha.

³ Y'entu kjintía xuta ninku, kinchjako Ntjaná ko kingjénne ntsja Bernabe ko Saulo. As'ai kits'inkji.

B'i ts'in y'énjímí éhen Ntjaná Saulo ko Bernabe xjo Chipre

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kits'inkjihí ra Espiritu Santo jóo, incha ngji nanki Seleucia ko yo jas'en nku tsutsu xi ngjikoho xjo Chipre. ⁵ Nk'ie nga tsichu nanki Salamina, y'énjímí éhen Ntjaná ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin yo. Ta incha tjenko ya Jua nga tibasinkohō.

⁶ As'ai incha j'atikjá ngayjee xjo Chipre ko tsichu nanki Pafō. Yo kisatéjin nku ndat'je judio xi 'mi Barjesu. Nku nda profeta kits'in ma yjohō ⁷ ko tjenko nda títjuhun Chipre. Nku nda kitikjua xi 'mi Sergio Paulo nda títjuun. As'ai kinchjaha Bernabe ko Saulo, at'aha mjehe kuasínñjuhu éhen Ntjaná. ⁸ Tunga ndat'ee, xi ta Elimá 'mi ya nga én griego, ngji kontraha Bernabe ko Saulo. Y'éch'ohō nda títjuun tu xi najmi s'ejihin ra yáha Jesu.

⁹ As'ai j'aitsejihin ra Espiritu Santo Saulo, xi ta 'mi ya Pablo. Tsase'a ndat'ee ¹⁰ ko b'i kitsú:

—ji xi tu nku ch'anachahá ri xuta ko 'yún ch'onk'uin! ji xi ntíhi ndanindoo, at'aha b'a t'n'ei xi nkú ts'in! ji xi tinchun kontraihi ngayjee ni xi naxu nginkun Ntjaná! ¿A tu nku n'etsitinní ni xi nda tjihin Ntjaná? ¹¹ Nd'ai nguaj kontrahi nga'yuhun Ntjaná. Kama kai. Chuba njstjin najmi ta chahani ts'íu.

Ta kuihi chubō tjen'yún najmi ta kama chjihí ra ndat'ee. Kama jjuhun ko chubá kikjatsú'bahá nga tsangisjai nku xi kjébénkihí. ¹² Nk'ie nga kieke nda títjuun ni xi kamoó, kama nkjúhun ni xi tsakúya Pablo nga yáha Nda Ntjaná Jesu ko kis'ejihin Jesu.

B'i ts'in y'énjímí Pablo éhen Ntjaná ante Písidiá

¹³ As'ai Pablo ko já xi tjenko jas'en nku tsutsu. Tsitju nanki Pafō ko tsichu Perge, nanki xi tijnajihin ante Panfilia. Yo y'ejña Jua jóo ko kik'óya ngáha nanki Jerusalen. ¹⁴ Pablo ko já xingisoo tsitju nanki Perge ko ngji nanki Antiokiá, nanki xi tijnajihin ante Písidiá. Nku xuatú jas'en ni'ya

sinagoga xi síña yo ko y'entu. ¹⁵ Nk'ie nga kin'eya xujun kjuatéxumoo ko xujun já profeta, b'i kitsú já k'akuhu xuta ni'ya sinagoga nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsa tjinnu é n xi k'úénimíhu xuta, chubo nd'ai.

¹⁶ As'ai tsisintjen Pablo. Kingjénnk'a ntsja tu xi kuásínñuju xuta ko b'i kitsú:

—Jun xi ntje Israel tjeñnuu ko jun xi najmi ntje Israel tjeñnuu xi yankjún Ntjáná, tasinñjunú. ¹⁷ Ntjáha xuta Israel, kui xi j'ájihin ntje cháná ko nku naxinantá chánka kits'in ma nk'ie nga tjintu sa ante Egipto, má nga y'entut'á x'an. Askahan nga yúhún kik'onsjekoho ntje cháná ante Egipto. ¹⁸ Kits'intsentaha ante kixiu nkú ra ma yachán nú. ¹⁹ Kits'ínkje yatu nanki i xi tjín ante Canaan ko kitsjáha ntje cháná antehé tu xi kama ts'ehé.

²⁰ Askahan, nkú ra ma tsa ñju unchan ko cháte nú, Ntjáná kitsjá xáha já jue tu xi kuatéxumaha ra naxinantáná santaha nga tsichu nistjihin nda profeta Samuel. ²¹ As'ai tsanki naxinantáná nga nku nda rej kuatéxumaha. B'a ts'in Ntjáná kitsjáha ra nku nda rej. Yachán nú tjíhin tsatéxuma Saul xi ntíhi Cis xi y'aha ra ntjehe Benjamin.

²² Askahan Ntjáná kikje'áha xóo Saul ko David kits'in ma nda rejhi xuta. Kitsúya Ntjáná yáha David: “Kuasakúna David ntíhi Isai. Kui xi nku nda xi tsjo maha animana, xi ts'íntjusunyje xi nkú nga ts'in mjena.” ²³ Ntjehe David nibaha nda xi kitsúya títjun Ntjáná nga ts'in nibásehe xuta Israel tu xi ts'ínk'ankihi. Kui ndo xi Jesu.

²⁴ Kintehe ni nga j'ai Jesu, Jua y'énimíhi ngayjee xuta Israel. B'a kitsúhu nga tjíhin nga ngjuaijk'áha ra animaha ko saténtá. ²⁵ Nk'ie nga ja tibichúket'a xáha Jua, b'a kitsú: “¿Yá xi tibixiún nga an? Najmi an nda xi tichuyóho. Askahan nibá nku xi 'yún nk'a tjen sa nga an, nga santaha najmi an tsuhuna tsa an kjendáya n'úhu ntéhe.”

²⁶ Jun já nts'e, jun xi ntjehe Abraham ko jun xi najmi Israel tjeñnuu xi yankjún Ntjáná, ñá kin'e nibáná é n xu'bj xi ts'ínk'ankiná. ²⁷ At'aha xuta Jerusalem ko já tixáha najmi kamankjihin yáha Jesu ko ta ndaha ni xi tjit'a xujuhun já profeta xi n'eya xki xuatu. Incha kitsú nga ngabaya tjeñen ra Jesu. B'a ts'in incha kits'intjusuhun ni xi y'é't'a já profeta. ²⁸ Ndaha tsa najmi kisakújihin mí kjuaha nga kama n'ek'iehen, tunga tsinchihí ra Pilato nga n'ek'ien Jesu.

²⁹ Nk'ie nga ja kits'intjusun jóo ngayjee ni xi tjit'a xujun éhen Ntjáná má nga tinchjanijmíyaha Jesu, as'ai kikjejent'a kruu ko kingjáyani. ³⁰ Tunga Ntjánáhá kits'ínk'áya ngáha ra ngabayoo. ³¹ Jesu nkjin nistjin tsakúchjihí yjoho já xi tsitjukoho ante Galilea nga ngikoho nanki Jerusalem. Nd'ai kui já xu'bo xi tíncha tsuyaha xuta ni xi incha kikie.

³² Jin ta tibixínyai é n nda tsu xu'bj xi tinchja ni xi Ntjáná kitsúya títjuhun ntje cháná nga tsjáha. ³³ Kui niu xi ja kits'intjusun Ntjáná ngandaná ñá xi y'ahaná ntjehe ntje cháná, nk'ie nga kits'ínk'áyahá Jesu ngabayoo. Xi nkú ts'in tjit'a xujun salmo xki jo: “Ji xi Ntína, an xi tsichu ma Na'mihí.” ³⁴ Ntjáná kits'ínk'áya ngáha ra Jesu ngabayoo tu xi najmi ta kuatsuhun yjonintehe. At'aha b'a kitsú: “Tsjanuu kjuandana xi kixihin David.”

³⁵ Kui nga b'a ta ts'in tjit'a yaha kj'ai salmo: “Najmi k'uañteí nga kuatsún yjonintehe nda xi ts'i.” ³⁶ David, nistjin nga y'eña kits'in ni xi mjehe Ntjáná, as'ai k'ien. Kama ñjakúko xi cháha ko jentu yjonintehe. ³⁷ Tunga máha nda xi Ntjáná kits'ínk'áya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi jentu yjonintehe.

³⁸ 'Kui b'a maha, jun já nts'e, tjihin nga chahanu ni xu'bi. Jesu kits'in nga kama ndyjat'aha xuta jéhe. Kui nihi xi tib'enjimi nd'ai.
³⁹ Kjuatexumaha Moise najmi kamaha kits'in ndainu ngayjee je xi tjinnu nginkun Ntiana, tunga Jesu ts'in ndaihi jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

⁴⁰ 'Kui nga chuhun ruu yjonu nga najmi tu jun nibanenu ni xi y'et'a já profeta. At'aha b'i ts'in tji'a xujun éhen Ntiana:

⁴¹ Chasoo, jun xi chajnucho xuta xingisoo, katuma nkjinnu ko kandyjajihinsón.

At'aha an ts'ian nku ni nistjin nga tintsuboo, nku ni xi najmi s'ejinnu ndaha tsa tjin xi kuitsuyanuu.

⁴² As'ai tsitju ni'ya sinagoga Pablo ko já xi tjenko. Xuta xi tjin yo incha tsanki nga k'úinya saha ni xu'bi xuatu xinkuu. ⁴³ Nk'ie nga tsitju xuto, nkjin xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntiana kitsjennkihi Pablo ko Bernabe. Kui b'a kitsuhu xuto nga tjihin nga k'úentujin kjuandaha Ntiana.

⁴⁴ Xuatu xinkuu xi mjehé kama ñjakúyjee xuta xi tjin yo tu xi kuasinnjuhu ra éhen Ntiana. ⁴⁵ Tunga nk'ie nga incha kikié já judio xuta nkjin, 'yún kama nchini. Ngji kontraha ni xi tib'énjimi Pablo ko ch'on kitsuhu. ⁴⁶ As'ai 'yún ndjá kinchja sa Pablo ko Bernabe. B'i incha kitsú:

—Kamachjéhen nk'ie nga jun títjun kis'enjiminu éhen Ntiana, tunga najmi tin'ekjaihin ruu éen. B'a ts'in tibakuchjihinu nga najmi tjehhenu nga kuintsuba tik'un síun. Kui kjuaha nga tu saha xuta xi tjin asuntee kuankink'ienjimihi ri nd'ai. ⁴⁷ At'aha b'i kitsuni Ntiana nga y'exáni:

Ji xi nkú joyaha nku nd'i
 xi tsjaha xuta xi tjin asuntee,
 tu xi k'úinkohoni én xi ts'ink'ankihi xuta
 santaha má fekuhu asuntee.

⁴⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bi xuta xi najmi ntje judio tjehen ra, kama tsjoho ko b'a incha kitsú nga tjihin kjuachánka éhen Ntiana. Kis'ejihin ni xi y'énjimi Pablo ngayjee xuta xi ja j'ájin Ntiana nga tjihin nga k'úentu tik'un sín.

⁴⁹ Ngjindju éhen Ntiana nga kis'enjimi ngayjee ante xu'bo. ⁵⁰ Tunga já judiohó tsinchá'a jminchjin xi benkjún Ntiana ko xi nda behe xuta, ko ta tsinchá'a já k'akuhu nankiu xi má nga tsinchákjahan. Kitsjennki unkie Pablo ko Bernabe ko kik'onsje nankihi.

⁵¹ As'ai y'étsujne ndyjo tsuku Pablo ko Bernabe tu xi tsakúchjhi nga najmi kui xi tjihin je. As'ai incha ngji nanki Iconio. ⁵² Xuta xi yjankihi Jesu xi y'entu Antiokia, nanki xi tjñajihin Panfilia, kis'e nkjúhun kjuatsjo ko kitsejihin ra Espiritu Santo.

14

B'i ts'in ja ma kis'ehé ra ndjio Pablo ko Bernabe nanki Iconio

¹ Nk'ie nga jas'en Pablo ko Bernabe ni'ya sinagoga xuta judio xi tjin nanki Iconio, incha y'énjimi éhen Ntiana nga ixí nkjihin xuta judio ko xi najmi judio kis'ejihin ni xi tjincha b'énjimi. ² Tunga já judio xi najmi s'ejihin yáha Jesu tsinchákjahan xuta xi najmi judio xi má nga ch'on ts'in kuasehe já nts'eé.

³ Nkjin nistjin ts'andayaha Pablo ko Bernabe yo. Incha behe k'un nga Nda Ntiana Jesu tibasinkoho ko ndjá kinchjanimiyaha kjuandaha Nda Ntiana. Kin'echjén jóo nga kits'in kjuankjún ko kama ni xi tsakúchji nga kjuaxi én xi tinchja.

⁴ As'ai tsakjánya yjoho xuta nantio. Tjin xi kamako xuta judio ko tjin xi kamako já postru. ⁵ Já nankiu ko já judio y'éndako já tíxóo tu xi ts'ín'uhun ra ko k'uéhe ra ndjio já postru. ⁶ Nk'ie nga kint'é já postru niu, Listra ko Derbe incha tsanka, nanki xi tjintujihin ante Licaonia. Ko ngji ya ante xi tjindai yo ⁷ má nga ta incha y'énjimi én nda tsuhu Jesu.

B'i kama nanki Listra nk'ie nga ntia tin'e ma Pablo ko Bernabe

⁸ Listra y'ejña nku nda nima xi tu b'a ts'in najmi mahá fi nkúhu nga kitsin. Kui xi y'ejña ⁹ nga tsasínjuhú ni xi tinchja Pablo. As'ai Pablo tsase'a ndo ko kieke nga s'ejihin xi má nga kamanda. ¹⁰ As'ai b'i kitsúhu nga 'yún kinchja:

—Tisnjña kixi.

As'ai ixí kikjennk'áhá ndo ko kikjatsú'ba. ¹¹ Nk'ie nga kieke xuto ni xi kits'in Pablo, b'i incha kitsú nga incha kikjintáya nga én Licaonia:

—Ja kaf'aijénjinná jo ntia. Yjonintehe xuta incha kab'a.

¹² B'a incha kitsú nga Bernabe xi ntia Zeus ko nga Pablo xi ntia Hermes, at'aha Pablo xi tinchja. ¹³ As'ai nda na'mi xi ts'ínxáha ntia Zeus j'aiko turu ko naxú tsjo k'un ankjuaha nankiu, má nga síjña ninkuhú ntia Zeus. Nda na'miu ko xuta nantio incha mjehe tsjáha chje já postru. ¹⁴ Tunga nk'ie nga kamankjihin Bernabe ko Pablo ni xi tímoo, kikjentiyajen najyuhun ko kitsa ngijihin xuta nantio nga incha kikjintáya nga ¹⁵ b'i incha kitsú:

—Jun já, ¿á b'a t'n'ehenu? Ta xuta ní xi nkúhu jun. Tib'enijmí ajinnuu nga tihin nga k'úentu ni xu'bi xi najmi chumi ni chjih ra ko n'ekjóhon Ntia xi tjña tik'un. Kui xi kits'innda nk'a ján, t'anankiu, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tihin. ¹⁶ Nistjin nk'ie kitsjante Ntiana nga xuta xi tjin asuntee ts'ín sin chá xi be. ¹⁷ Tunga tu nkú kitsjáha ra xuta ni xi nda tu xi tsakúchiji yjoho. At'aha kui xi ts'in nibáná ts'i ko tsjáná chan xi nda. Tsjáná nichine ko ts'intsehe animaná kjuatsjo.

¹⁸ B'a kitsú Pablo ko Bernabe. As'ai tu ni xí kis'enkihí ra kjuanima nga k'uéch'oho xuta ngat'aha chje xi mjehe tsjá.

¹⁹ As'ai já judio xi nibaha nanki Antiokia ko nanki Iconio j'ainchá'a xuta nkjiun. Incha y'éhe ndjio Pablo ko kikjebéfehe natsin nantio. Ja ka'me incha kitsú. ²⁰ Tunga nk'iehé nga kama njakúndaihi Pablo xuta xi yjankihi Jesu, tsisintjen Pablo ko jas'en ajin nantio. Nistjin xi ma ndyjuun ngjiko Bernabe nanki Derbe.

²¹ Y'énjimi Pablo ko Bernabe én nda tsuhu Jesu nanki Derbe ko nkjin nkjún xuta xi tjin yo kitsjennkihí Jesu. As'ai kik'óya ngáha jóo nanki Listra, Iconio ko Antiokia. ²² Nk'ie nga incha j'a yo, b'a incha kitsúhu xuta ni'yakuyóo nga tihin nga k'úentujín tehente ni xi s'ejihin. B'i kitsú yaha:

—Nkjin tikjá kjuanima bitjajián tu xi bitjas'enjihinná nga Ntiana xi batéxumaná.

²³ Xki ninku xi tjin nanki xu'bo incha kinchjako Ntiana ko y'entu kjintía, as'ai y'ét'a xá já xi kuasehe ninku. Kits'ínkjas'en jóo aya ntsja Ntiana at'aha kis'ejihin Ntiana.

B'i ts'in incha j'ai ngáha Pablo ko Bernabe nanki Antiokia xi tjñajihin ante Siria

²⁴ As'ai incha j'a Pablo ko Bernabe nanki xi tjin ante Pisidia ko incha j'ai ante Panfilia. ²⁵ Nk'ie nga ja y'énjimi éhen Ntiana nanki Perge, incha ngji nanki Atalia. ²⁶ Yo jas'en nku tsutsu xi ngjikoho nanki Antiokia, yo

má nga kin'ekjas'en aya ntsja Ntíaná nga tjuhun ni tu xi kuasinkohó ra xá xi ts'ín. J'ai yo at'aha ja kama ndjuú xóo.

²⁷ Nk'ie nga j'ai nanki Antiokia, kinchja ñjakúhu xuta ninku ko kitsúyaha ngayjee ni xi kits'inkohó Ntíaná ko xi nkú ts'in Ntíaná kitsjantehe xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra xi má nga ko kui s'ejihin éhen Ntíaná. ²⁸ Nkjin nistjin ts'andayaha Pabló ko Bernabe yo nga y'entujihin xuta xi yjankihi Jesu.

15

B'i ts'in y'enda já postru ko jácháha ninku kjuasti xi tjun kisakú

¹ As'ai tsichu nanki Antiokia k'ua já xi nibaha ante Judea. Kui xi b'i ts'in tsakúyaha xuta ninku:

—Tsa najmi n'enúu ni circuncision xi nkú ts'in tíña sin chá xi y'ét'aná Moise, najmi kama k'uankiu.

² Kui nga Pabló ko Bernabe y'ésikohó jóo. 'Yún kinchjanijmíyakohó jóo niu. Kui nga b'a ts'in incha y'endakohó xinkjín xuta ninku nga Pabló ko Bernabe ko k'ua já ninku nanki Antiokia incha nguai nanki Jerusalem xi má nga kuinchjanijmíyakohó já postru ko jácháha ninku nanki Jerusalem kjuasti xu'bi.

³ As'ai tsitju já xi kits'inkji xuta ninku. Incha j'a ante Fenicia ko ante Samaria nga tincha tsuya xi nkú ts'in kits'ink'ontjaiya yjohó ko kis'ejihin Ntíaná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ngayjee já nts'eé tu xi tsjohó kamaha nga kint'é én xu'bi.

⁴ Nk'ie nga incha j'ai nanki Jerusalem, xuta ninku, já postru ko jácháha ninku kits'inkjálhin. As'ai kitsúya jóo ngayjee ni xi kits'inkohó Ntíaná.

⁵ Tunga tsisintjehén k'ua já fariseo xi ja kis'ejihin Jesu ko b'i incha kitsú: —Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tjihin nga n'ehé ni circuncision ko tjihin nga s'enijmíhi nga ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise.

⁶ As'ai kama ñjakú já postru ko jácháha ninku nga kinchjanijmíyakohó xinkjín ni xu'bi. ⁷ Nk'ie nga ja 'yún tse kinchjanijmíyaha niu, as'ai tsisintjen Pedro ko b'i kitsú:

—Jun já nts'e, ja yo nga nd'ai j'ájihinna Ntíaná ajinnuu xi má nga an xinyaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra én nda tsuhu Jesu tu xi s'ejihin ra. ⁸ Ntíaná be animaha ngayjee xuta ko kui tsakúchji nga ta kits'inkjálhin xuta xu'bo nk'ie nga kitsjáha Espiritu Santo xi nkú ts'in kitsjáná. ⁹ Najmi ngabi kits'in Ntíaná ajihin xuta xu'bo ko ajinná. Tu saha ta kits'in je animaha tu ngat'aha nga kis'ejihin Jesu.

¹⁰ 'Kui b'a maha nd'ai, zá títbankín kontraha ruu Ntíaná nga mjehenuu n'ek'anjihinu xuta xi s'ejihin ra Jesu ch'a xi najmi tsichukjuaha ra ntje cháná ko xi ta ndaha ñá najmi chúkjuaná nga ch'anjiá? ¹¹ S'ejin níná nga k'uankiá tu ngat'aha kjuandaha Nda Ntíaná Jesu xi nkú ko ta ts'in k'uanki xuta xu'bo.

¹² As'ai kindyjanta ngayjee xuta ko tsasínñuhu ni xi kitsú Bernabe ko Pabló, xi nkú ts'in Ntíaná kitsjáha nga'yún nga kits'in ajihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ¹³ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kinchja Bernabe ko Pabló, b'i kitsú Santiago nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsasínñunú. ¹⁴ Ja kuatsúyaná Simon xi nkú ts'in Ntíaná kik'atuts'ihin ra nga kama nimaha xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra ko

j'ájin ajihin xuta xu'bo nku naxinantá xi ta kama ts'e. ¹⁵ Ta kui ni xi kitsú já profeta má nga b'i ts'in y'ét'a:

¹⁶ Askahan kjúái ngáhana

ko ts'inndáya ngáhana ni'yaha David xi ja tsijneya.

Ts'inndáya ni xi tsatsuun ko kjesintjen ngáhana,

¹⁷ tu xi xuta xingisoo kuangisaihina,

ngayjee xuta xi j'aján.

¹⁸ B'a kitsú Ntjaná, kui xi y'éña chji ni xu'bi

santaha nkúhu nú chá ján.

¹⁹ 'Kui nga b'a tíxihinna nga najmi tu nchjá n'ehe raá éen xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra xi s'ejiñ Ntjaná. ²⁰ Tu sahá n'ekjihí xujun nga b'a k'úihín nga najmi tu kjine nichine xi chje kik'aihi ra ntja xi ts'innáda xuta, nga najmi tu katjantuko jminchín nga najmi kjee bixan, nga najmi kjine yjoho chu xi nubantu, ko nga najmi kjine jní. ²¹ At'aha santaha nkúhu nk'ie tjín xi b'énijmí kjuatéxumaha Moise xki nanki nk'ie nga n'eya kjuatéxumoo xki xuatú ni'ya sinagoga.

B'i tsu xujun xi kits'in ki já postru ko jácháha ninku Jerusalen

²² As'ai y'endako xinkjín já postru ko jácháha ninku ko ngayjee xuta ninku nga kj'uájin já xi ts'ínkjiko Pablo ko Bernabe nanki Antiokiá. Y'ét'a xá Juda xi ta 'mi Barsaba ko Silá. Já k'aku ajihin já nts'eé já xu'bi. ²³ B'i tsu xujun xi kamanda:

"Jin, já postru ko jácháha ninku Jerusalen, tín'ekjihí kjuasuniña já nts'eé xi najmi ntje judio tjeheñ ra xi tjintu nanki Antiokiá ko nanki xi tjintujín ante Siria ko ante Silicia.

²⁴ 'Kinu'yái nga tjín k'ua já xi ei tsitjujihinni, já xi najmi jin y'exái. Kits'in ntjinuu ni xi tsakúya jóo ko kits'inn dyajinnuu xi nkú ts'in s'ejinuu. ²⁵ Kui nga tjínkuhuni nga y'ét'a xá já xi tín'ekjiko Bernabe ko Pablo. Kui xi tjonj ²⁶ ko kui xi ja kitsjáha yjoho nga tsa kuayá nga'ahá Nda Ntjaná Jesucristo. ²⁷ Tín'ekjii Juda ko Silá, kui xi kuinchjakonuu nga kuitsuyanuu ni xi y'endai.

²⁸ At'aha Espiritu Santo ko jin b'a manj nga nda tjín nga tu nkúhú ch'á xu'bi xi n'ek'anjihí, xi tjihin nga n'etjusun. ²⁹ Najmi tu chino nichine xi chje kik'aihi ra ntja xi ts'innáda xuta, ta ndaha jní, ta ndaha yjoho chu xi kinubantu, ko najmi tu suntuko jminchjín nga najmi kjee bixon. Tsa k'úentu t'axiún ni xu'bi, nda n'oo. Nda kat'enuu."

³⁰ As'ai incha ngji já xi kis'et'a xoo ko incha tsichu nanki Antiokiá. Yo kinchja ñjakúhu ngayjee xuta ninku ko kits'ínkjas'eheñ xujun. ³¹ Nk'ie nga kits'inyaha xujun xuta ninku, tsjo incha kamaha at'aha kichjuxihín ni xi títs'in ntjihí. ³² Juda ko Silá xi ta já profeta tse kinchjanijmíko xuta ninku. B'a ts'in kisakú nga'yúhun ra já nts'eé ko ndjá tsinchajin ni xi kis'ejiñ.

³³ Já xi incha tsichu nanki Antiokiá ts'andaya jahá yo, as'ai incha kik'unga ngáha nanki Jerusalen. Nda ts'in incha kits'ínkjihí já nts'eé.

³⁴ Tunga y'ejñahá Silá yo. ³⁵ Pablo ko Bernabe ta y'entu Antiokiá nga tsakúya éheñ Ntjaná ko y'énijmí én nda tsuhu Jesucristo. Nkjin já nts'eé xi b'a ta incha kits'in.

B'i ts'in incha kits'in ngabihí xinkjín Pablo ko Bernabe

³⁶ Já n'istjijun, as'ai Pablo b'i kitsúhu Bernabe:

— Tankihintsubek'áan já nts'eé xi tjintu má nga y'enijmíáá én nda tsuhu Nda Ntjaná tu xi cháhaná nkú ts'in tjintu.

³⁷ Mjehe Bernabe nga ngjuaiko Jua xi ta 'mi ya Marco. ³⁸ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga najmi nda tjín tsa ngjuaiko nda xi kits'in nga maha ante Panfilia, nda xi najmi kits'inndjuúko ho xáha nga tjuhu. ³⁹ Kits'in ngabihi xinkjín, at'aha kits'instiko. Kui nga Bernabe ngjiko ho Marco xjo Chipre. Njya ntá incha kits'in. ⁴⁰ Máha Pablo, Sila ngjiko. Incha tsitju nk'ie nga já nts'eé kits'in kjas'ehen aya ntsja Ntjaná. ⁴¹ As'ai incha j'a ante Siria ko ante Cilicia. Kitsjáha nga'yúhun xuta ninku xi tjín yo.

16

B'i ts'in kitsjennkíhi Timoteo Pablo

¹ As'ai tsichu Pablo nanki Derbe ko nanki Listra. Yo kisakúhu nku nda xi tjennki Jesucristo xi 'mi Timoteo. Naaha Timoteo ntje judio tjeheñ ra ko s'ejihin Ntjaná, tunga nda griegohó na'mihi. ² Já nts'eé xi tjintu Listra ko Iconio nda ts'in incha kinchjanijmíyaha Timoteo. ³ As'ai b'a kitsú Pablo nga Timoteo tsjénko ho ko kits'ihin ni circuncision, tu xi najmi ch'on kamaha ra xuta judio xi tjintu ante xu'bo. At'aha ngayjee xuta be nga ntje griego tjeheñ ra na'mihi Timoteo.

⁴ Xki ante má nga j'a kitsúyaha xuta ninku ni xi y'enda já postru ko jácháha ninku Jerusalen, tu xi ts'íntjusuhun. ⁵ Kui b'a maha, xuta ninku 'yún kama 'yún tak'uhun Ntjaná ko xki nistjin 'yún incha kama nkjin.

B'i ts'in ngji Pablo ante Macedonia

⁶ Já niyá Pablo ko já xi tjenko nanki xi tjintujín ante Frigia ko ante Galacia, at'aha Espiritu Santo najmi kitsjantehe nga k'úenijmí éhen Ntjaná nanki xi tjín ante Asia. ⁷ Nk'ie nga tsichu tiña nanki Misia, mjehe jóo kjuas'en ante Bitinia, tunga najmi kitsjantehé ra Espirituhu Jesu. ⁸ Kui nga tu j'a niyáhá ni nanki Misia nga incha ngji nanki Troa.

⁹ Nk'ie nga jyuun xi nkúhu tsa nchini kik'aihi Pablo nga kama chjihí nku nda xi nibáha Macedonia xi kabasinjña ndju. "Nibái ante Macedonia ko tsinkoni", kitsúhu. ¹⁰ Nk'ie nga kama chjihí Pablo niu, tjeñ'yún y'enda níi yjoni tu xi kuankihinni ante Macedonia. At'aha b'a tsixín nga Ntjaná tinchjaní tu xi k'úenijmíhi ri én nda tsuhu Jesucristo xuta xi tjín yo.

B'i ts'in incha tsichu Pablo ko Sila nanki Filipino

¹¹ Tsitjuj nanki Troa ko nkuhú nga tsankihinni xjo xi 'mi Samotracia. Nistjin xi ma ndyjuun tsichij nanki Neapoli. ¹² Yo tsitjuhuni nga tsankiin Filipino. Nanki k'akuhu ante Macedonia niu, má nga tjintu nkjin xuta Roma. Chuba nistjin kamaní yo.

¹³ Nku xuatu tsitjuj ajin nantio ko tsankiin tiña má f'a ntaje nga tsankinnchisjái ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntjaná. Tintsubai yo nga tsixinyaihi éhen Ntjaná jminchjín xi kama ñjakú. ¹⁴ As'ai nku tachjuún xi benkjún Ntjaná xi 'mi Lidia, xi nanki Tiatira nibáha ko najyun kuan batéña, nk'ie nga tibasínñju, Ntjaná kits'in ko animaha tu xi 'yún nda ts'in ts'ínsihin ra ni xi tinchja Pablo. ¹⁵ Kisatentá tachjuún ko xuta xi tjintu ni'yaha. As'ai b'i kitsúni:

—Tsa b'a tibixiún nga s'ejin kjuaxina Ntjaná, nibá n'ekj'áyo ni'yana.
Kits'in kjuayúhunní nga kuintsubai ni'yaha.

B'i ts'in incha ngjihi nubayá Pablo ko Sila

¹⁶ Ni xi kama nk'ie nga tibankin ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntjaná, kisatéjin nku takjín musu xi tjñajihin ntjo xi maha basejin ni xi

'ma tíjña. Ts'in ngana nkjún toon já ntjahá nga b'éjña chi ni xi basejin. ¹⁷ B'i kitsúni nk'ie nga kitsjennkíni ko kikjintáya tjennkíni:

—Kui jmij xi ts'inxát'ahá Ntjaná xi tíjña nk'a ján. Tíbakú nijánuu xi nkú ts'in k'uankihinu.

¹⁸ Nkjin nistjin tu nku b'ahá kits'in. Tu chahán kama stihj Pablo, kits'ínk'ótjija ko b'a kitsúhu ndaninda xi tíjñajihjín takjún:

—Ngajohó Jesucristo b'a tíxihjín nga tíjtujihjín takjún.

Ta kuihi chubó tsitjújihjín takjún ndanindoo. ¹⁹ Nk'ie nga kieke já ntjahá takjún nga najmi tá kama ts'in nganaha toon, jakj'ánijé Pablo ko Sila. Ngjiko kjua'yún ajin nantjo. Nginkun já tíxóo incha ngjiko. ²⁰ Nk'ie nga incha tsichuko jóo nginkun já jue, b'i incha kitsú:

—Já xi ntje judio tjeheh ra jái. Xutáná tíincha ts'innjyajahjín. ²¹ Ni xi najmi ma ñá n'ekjáihjín ko tá ndaha najmi ma n'eé tíincha bakúya, at'ahá já Romahá ñá.

²² As'ai ko xutá nkjin ngji kontrahá Pablo ko Sila. B'a incha kitsú já jue nga n'esje najyun ndjuhu jóo ko nga yá s'ehe ra. ²³ Askahan nga ja kingjáha nkjin nijá, kits'ínkjas'en nubayóo ko b'a kitsúhu ndá xi basehe nubayóo nga 'yún kúnnta jóo. ²⁴ Nk'ie nga b'a kik'ihjín ndo, ngjiko jóo. Kits'ínkjas'en má nga 'yún ndjáha nubayóo ko y'ék'á'yún tsjantsjan sjai jóo.

B'i ts'in incha kama ndáihj Pablo ko Sila nubayóo

²⁵ Tunga nkú ra ma nga masen nistjen, Pablo ko Sila tíincha nchjako Ntjaná ko tíincha sehe Ntjaná. Já nubayá xingisoo tíincha basínñju nga b'a tíincha ts'in. ²⁶ Tu nkuhú chón xi tu xí 'yuhún kama. Xí y'étsujneyáha santaha má tíyanji nubayóo. Tjen'yún tsix'ahá ngayjee ankjua nubayóo ko tsixuntu ngayjee n'úkicha xi tíntukj'áha já nubayóo.

²⁷ Nk'ie nga jáha ndá xi basehe nubayóo ko kieke nga tje tixa ankjua nubayóo, as'ai ts'asje kichahá xi má nga mjehe ts'ínk'ien yjohó. At'ahá b'a kitsú nga kits'ínk'jink'un nk'ie nga ja kabitju já nubayóo. ²⁸ Tunga b'ihj kitsú Pablo nga kikjintáya:

—Najmi tu n'e'uihjín yjohj. Tintsuba tente ní ei.

²⁹ As'ai tsanki nd'í ndo ko kitsa jas'en ayoo. Ixí tít'atsé nkjúhún nga tsasinkunch'int'ahá Pablo ko Sila. ³⁰ Kik'onsje ko b'i kitsúhu:

—Jun já ntja, ¿mí ni xi tíihjín nga ts'ian tu xi k'uankihina?

³¹ B'i incha kitsú jóo:

—N'e s'ejin Nda Ntjaná Jesucristo. B'a ts'in k'uankihini ji ko xutá xi tíntu ni'yahj.

³² Y'énjmíhij éhen Ntjaná ndo ko ngayjee xutá xi tíntu ni'yaha. ³³ Ta kuihi chubó nga jyuun tsanéjnu ndo má uhun Pablo ko Sila. Ko kisaténtá ndo ko ngayjee xutá xi tíntu ni'yaha. ³⁴ Ngjiko ni'yaha ko kits'ínkjen ko tsjo kik'ientuhj ngayjee nga kis'ejihjín Ntjaná.

³⁵ Nk'ie nga ja kama seen, kits'ínkji já jue já xi b'a kuitsúhu ndá xi basehe nubayóo nga ts'in ndáihj Pablo ko Sila. ³⁶ Kitsúyahá ndo Pablo én xi j'aik'ihjín nga b'i kitsúhu:

—Ja kuats'in nibá én já jue nga k'uasjé'anuu. Kui nga tíjtusjehenu nd'ai ko kas'enju kjuajyu nga n'oo nijá.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga kinchjako já xi kits'in nibá já jue:

—Tá Romá ní tjehehni. ¿Nkú ts'in nga kis'ehehni nginkun xutá nga ndaha najmi tíjtun kin'ekokjuani, as'ai kin'ekjas'ennj nubayá? ¿Á nd'ai

mjehe ra k'onsje 'mahani? ;Najmi kama ni xi t'incha tsu! Kui ní kanibák'osjeni.

³⁸ Kik'óya ngáha jóo ko j'ai tsúyaha já jue ni xi kitsú Pablo. As'ai incha kitsankjún já jue nk'ie nga incha kint'é nga já Romá niu. ³⁹ Kui nga incha j'ainkihí ra kjuan'endyjat'a. Kik'onsje ko tsankihí nga incha kuitjujin nantjo.

⁴⁰ Nk'ie nga ja tsitju'a Pablo ko Silá nubayóo, ngji ni'yaha Lidia. Askahan nga ja kamaha nga kikié já nts'eé ko kitsjáha nga'yúhun, incha ngji ngáha.

17

B'i ts'in ja ma kichjubéhe Pablo ko Silá nanki Tesalonika

¹ J'a Pablo ko já xi tjenko nanki Amfipoli ko nanki Apolonia. As'ai incha tsichu nanki Tesalonika má tijnaha nku ni'ya sinagoga xuta judio. ² Xi nkú ts'in nkaha Pablo jas'en yo jan xuatú tjihin nga kinchjanijmíyako ho xuta ni xi tjit'a xujun éhen Ntjaná. ³ Kitsúyaha xuta ko y'éjña chjihí nga tjihin nga un skuehe xi kits'in nibá Ntjaná ko nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo. B'i kitsúhu jóo:

—Jesu xi tibenjímínu nd'ai, kui xi kits'in nibá Ntjaná ngajoho.

⁴ K'ua xuta xi ntje judio tjeheh ra kis'ejihin ko incha kamako Pablo ko Silá. Ko b'a ta incha kits'in nkjin nkjún xuta griego xi benkjún Ntjaná ko nkjin jminchjín xi benkjúhun naxinantóo.

⁵ As'ai kama xintak'un xuta judio xi najmi s'ejihin. Incha tsinchá'a k'ua já ts'e ch'onk'un ko kinchja njaha xuta nkjiun. Xaáhan kits'in xuta. As'ai incha j'ai kján ni'yaha Jason nga tsangisjai Pablo ko Silá tu xi k'onsjehe ko ts'inkjas'ehen ra xuta nkjiun. ⁶ Nk'ie nga najmi kisakúhu Pablo ko Silá, incha ngjiko kjuá'yún nginkun já tjíxóo Jason ko k'ua já nts'eé xi tjintu yo. B'i incha kitsú nga incha kikjintáya:

—Já xi tít's'indyjajihin ngayjee xuta asuntee ta ko ei ja incha j'ai.

⁷ Jason kits'inkjáihin jóo ni'yaha. Ngayjee jóo tifi kontraha kjuatéxumaha nda títjun k'aku Cesar ko b'a t'incha tsu nga tjíña sa kj'ai nda rej xi 'mi Jesu.

⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bi xuta nkjiun ko já tjíxóo, xaáhan incha kits'in.

⁹ Askahan nk'ie nga y'échjintjai yjoho Jason ko já xingisoo, kin'e ndai ngáha ra.

B'i incha kits'in Pablo ko Silá nanki Berea

¹⁰ As'ai já nts'eé tjen'yún kits'inkjihí Pablo ko Silá nga jyuun nanki Berea. Nk'ie nga tsichu yo, jas'en ni'ya sinagogaha xuta judio. ¹¹ Xuta judio xu'bi 'yún nda sa animaha nga xi tjin nanki Tesalonika ko tsjo ts'in kits'inkjáihin én xi kinchja Pablo. Xki nistjin incha kits'inya xujun éhen Ntjaná tu xi incha skuehe tsa kjuaxi ni xi tís'enjímíhi. ¹² Kui b'a maha, nkjin xuta xi ntje judio tjeheh ra xi kis'ejihin én xi y'a Pablo. Ajihin xuta xi nchja griego ta kis'ejihin nkjin jminchjín xi benkjúhun xuta ko nkjin já.

¹³ Tunga nk'iehé nga kint'é xuta judio xi tjin nanki Tesalonika nga nanki Berea ta tibenjímí Pablo éhen Ntjaná, incha j'ai yo ko ta tsinchákjahan xuta. ¹⁴ As'ai kitsa kits'inkjihí já nts'eé Pablo andai ntáchak'uun. Tunga y'entuhá sa Berea Silá ko Timoteo. ¹⁵ Já xi tsasín niyáha Pablo ngjiko ho santaha nanki Atena. As'ai kik'óya ngáha nga ja

kits'ínkjáihin én xi kits'ínk'at'ahá Pablo, xi kuitsuyahá Silá kó Timoteo nga tjíhin nga kitsá ngjuai tjenkhi.

B'i ts'in y'énjimi Pablo nanki Atena

¹⁶ Nk'ie nga tókuyá Pablo nanki Atena nga kuichú Silá kó Timoteo, kama stihí nga kíkíe nga tjín nkjún ntia xi ts'ínnda xuta yo. ¹⁷ Kui b'a maha, aya ni'ya sinagoga kinchjanijmíko ho xuta judio kó xi najmi judio xi benkjún Ntjaná, kó xki nistjin kinchjanijmíko xi kisatekjá niyátée. ¹⁸ As'ai kinchjako Pablo k'ua já nkjink'un xi 'mi já epicureo kó k'ua xi 'mi já estoico. K'ua b'i incha kitsú:

—¿Nkú títsu ndai nk'ie nga b'a nkjún ts'in tínchja?

Kj'ai ngá b'i incha kitsú:

—Kj'ai ra ntiaha túb'ejña chji.

B'a incha kitsú jóo at'ahá én nda tsuhu Jesu kó nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo y'énjimi Pablo. ¹⁹ As'ai incha ngjiko ho jóo ante xi 'mi Areopago kó b'i kitsúhu:

—¿A kama kó jin chái mí ni tsetsehe xi túb'énjimi? ²⁰ At'ahá tichubai ni xi najmi kjee nu'yái. Kui nga mjeheni cháhaní nkú tsuhu ra niu.

²¹ B'a incha kitsú at'ahá ngayjee xuta nanki Atena kó xuta xi xin nankihí xi tjíntu yo incha tsjoho nga kuinchjanijmíyaha kó a ra kuasínjuhú nku kjuankjink'un tsetse. ²² As'ai tsasinjña ndju Pablo kamasehen já xi kama njakú Areopago kó b'i kitsúhu:

—Jun já Atena, mankjinna nga jun xi 'yún yankjún ntia xi tjín asuntee.

²³ At'ahá nk'ie nga sú'ba ajin nankinuu, kíkíe nga nkjin maha ntia xi yankjún. Kó tá kíkíe nku nachan chje má nga b'i ts'in tjít'a: “Ntia xi najmi yaha.” Kui b'a maha, Ntia xi yankjún nga najmi yo, kui xi túb'énjímínu.

²⁴ Ntia xi kits'ínnda asuntee kó ngayjee ni xi tjíhin, xi batéxumaha nk'a ján kó t'anankiu, najmi ninku xi xuta ts'ínnda b'ejñaya. ²⁵ Najmi machjéhen tsa xuta kuasínkoho. Najmi chumi nihi xi machjéhen. At'ahá kui xi tsjáná nistjin kó tsjáná ntjo kó ngayjee ni xi tjínná. ²⁶ Kui xi nkuhú ntje kits'índaha ngayjee xuta xi tjín nga ngúshun asuntee. Y'ejña nga nkjé kó má nga k'úéntu nga nkúnkú.

²⁷ B'a kits'in tu xi ngayjee xuta kuangisaihi Ntjaná, tsa tu ahá ni sakúhu nga kuangisjai. B'a tjín kjáihin nga najmi kjin tjíñaná Ntjaná nga nkúnkáá.

²⁸ At'ahá Ntjaná tintsuba tít'uhunná, tinimá kó tjínná nistjin, xi nkú nga tá kitsú k'ua já nkjink'un xi tjín ajinnuu: “Ntíhi ní Ntjaná ñá.”

²⁹ Kui b'a maha, tsa ntíhi Ntjaná ñá, najmi tjíhin nga n'enkjíntak'aán tsa b'a tjín Ntjaná xi nkú joyaha sénnistjin xi kamandakoho toonsine kó tsa toontaba kó tsa ndjio. Kui niu xi ts'ínnda xuta. Xi nkú ts'in maha kó xi nkú ts'in ts'ínkjink'un, b'a incha ts'ínk'íé.

³⁰ Ntjaná najmi kits'in kuenta ni xi kits'in xuta nistjin nk'ie, at'ahá najmi kjee behe xuta. Tunga nd'ai tu má xi tje'hén ni nga tjíntu xuta Ntjaná b'a títshu nga ngjuai'áha ra animaha ngayjee. ³¹ At'ahá Ntjaná ja tjíñaha nistjin nga naxu kuasehe ni xi nda kó ni xi najmi nda kits'in xuta. Nda xi Ntjaná kitsjá xáha nga b'a ts'ín, kui xi b'a ts'ín. Kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo nda xu'bo. B'a ts'in tsakúchjiji ra ngayjee xuta nga kjuaxi niu.

³² Nk'ie nga kint'é jóo nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, tjín xi tsajnukiehe Pablo. Tunga k'uahá xi b'i kitsú:

—Mjeni kuinú'yái ni xu'bi kj'ai nistjin ngáha.

³³ As'ai tsitju yo Pablo. ³⁴ Tunga k'uahá xi kis'ejihin ko kamakoho. Kis'ejihin nda xi 'mi Dionisio, xi ta ma ñjakúko jóo ante xi 'mi Areopago, ko nku tachjuún xi 'mi Damarí ko kj'ai sa.

18

B'i kits'in Pablo nanki Corinto

¹ As'ai tsitju Pablo Atena ko ngji nanki Corinto. ² Yo kisakúhu nku nda judio xi 'mi Akila xi kitsinjin ante Ponto, ko Priscila xi chjuúhun maha. Kui xi as'ai incha nibahá ante Italia, at'aha Claudio xi nda tíjün k'aku Roma b'a kitsú nga tíhin nga kuitju nanki Roma ngayjee xuta xi ntje judio tjeheñ ra. As'ai Pablo ngjisehe jóo ³ ko y'eññajihin. Kits'inxáko nga kits'innda ni'ya najyunte, at'aha ta kuihi xá xi maha jóo. ⁴ Xki xuatü ngji nchjako Pablo xuta ni'ya sinagoga. Y'éña chjihí xuta xi ntje judio tjeheñ ra ko xi ante Grecia y'aha ra nga kjuaxi ni xi tinchja.

⁵ Nk'ie nga tsitju Sila ko Timoteo ante Macedonia ko tsichu nanki Corinto, tu nku y'enjimihi Pablo éheñ Ntjaná ko y'éña chjihí xuta xi ntje judio tjeheñ ra nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná. ⁶ Tunga xuta judio ngji kontraha Pablo ko ch'on kitsúhu. Kui nga y'étsujnehe najyuhun Pablo ko b'i kitsúhu jóo:

—Jun katjinénuu ngabayanuu. Najmi an ngjuainéna. Nd'ai k'uatuts'ihin nga kfinsehe xi najmi ntje Israel tjeheñ ra.

⁷ As'ai tsitju yo ko ngji ni'yaha nku nda xi 'mi Ticio Justo xi benkjün Ntjaná. Kui xi tiña ni'yaha síña ni'ya sinagoga. ⁸ As'ai nda xi 'mi Crispo xi nda k'akuhu xuta sinagoga ko ngayjee xuta xinkjin kis'ejihin Nda Ntjaná. Ko ta nkjin xuta Corinto kis'ejihin ko kisaténtá nk'ie nga kint'é ni xi tib'enjimi Pablo.

⁹ As'ai Nda Ntjaná kinchjako Pablo nga nistjen xi nkúhu tsa nchini kik'aihi. B'i kik'ihin:

—Najmi tu binkjuin. T'enjimi sahani éen. Najmi tu b'echjái tsu'bai. ¹⁰ At'aha an tíjñakoho. Najmi ch'a kamaha ts'in'uhin. At'aha nkjin xuta tíjña nanki xu'bi xi s'ejihin an.

¹¹ Yo y'eña Pablo nku nú masen tíhin nga tsakúya ajihin xuta Corinto éheñ Ntjaná.

¹² Tunga nk'ie nga tíhin xá nda Galion ante Akaya, nkuhú kits'in yjoho xuta xi ntje judio tjeheñ ra nga ngji kontraha Pablo. Incha ngjikoho má ts'ínkokjua xuta Galion ¹³ ko b'i incha kitsú:

—Kui ndai tifi kontraha kjuatéxumani, at'aha kj'ai ts'in tibakúyaha xuta nga tíhin nga chankjün Ntiani.

¹⁴ Nk'ie nga ja kuintchja Pablo, tu tjuhún Galion kinchjako xuta judio nga b'i kitsúhu:

—Jun xuta judio, tsa tjin má tsangane ndai ko tsa mí ni ch'on tíhin xi kits'in, tíhin nga ts'intenta ko kuasinjünuu. ¹⁵ Tunga ni xu'bi kjuatéxumanuu ko kj'ai sa ni xi manuu y'aha ra ni. Kui nga t'enda subahanu niu. Najmi mjena ts'ihin kjuu ni xu'bi.

¹⁶ As'ai kik'onsje jóo natsihin ante má nga ts'ínkokjua xuta ndo. ¹⁷ As'ai ngayjee xuta jakj'á Sostene xi nda k'akuhu xuta sinagoga ko ta yohó y'éhe ndo. Tunga ndaha najmi kits'insihin Galion ni xi kamoó.

B'i ts'in kik'oya ngáha Pablo nanki Antiokia

¹⁸ Nkjin nistjin ts'andaya yo Pablo. As'ai kitsubakjá já nts'eé at'aha ja tifi ante Siria. Nk'ie nga tsichu nanki Cencrea nga kits'in niya, j'ájnu kaha

yjoho at'aha ja títs'intjusun nku ni xi kits'inkie Ntíaná. As'ai jakj'á nku tsutsu ko ngji ante Sirjá nga tjenko ts'ihin Akilá ko Priscila.

¹⁹ Nk'ie nga incha tsichu nanki Efeso, yo incha kits'in ngabihí xinkjín. Kama kinchjanijmíko Pablo xuta judío ni'ya sinagoga. ²⁰ As'ai tjín xi tsankihí nga nkjin nistjin k'úejña yo, tunga najmi kits'in yuhú Pablo. ²¹ B'i kitsú:

—Tífia. Tsa Ntíaná b'a kuitsu, kjúáise ngáhanuu.

As'ai jakj'á nku tsutsu xi tsitju Efeso. ²² Nk'ie nga tsichu nanki Cesarea, ngjikjaniñaha xuta ninku ko as'ai ngji nanki Antiokía. ²³ Askahan nga ja ts'andayaha chuba nistjin yo, tsitju nga j'a xki nanki xi tjín ante Galacia ko ante Frigia. Kitsjá nga'yuhun ngayjee xuta xi yjankihí Jesu xi nkú ts'in ndjá kúincha nginkun Ntíaná.

B'i ts'in y'énjímí Apolo éhen Ntíaná

²⁴ As'ai tsichu nanki Efeso nku nda judío xi 'mi Apolo xi kitsin nanki Alejandria. Tsjo ts'in b'énjímí ndo ko 'yún be xujun éhen Ntíaná. ²⁵ Tsangiya ni xi tsakúya Nda Ntíaná Jesu ko ngayjehe k'un y'énjímíhi xuta. Tsakúya sisin yáha Jesu, tunga najmi 'yuhún mankjihin á saténtáha xuta. Tu xi nkúhú ts'in tsaténtá xuta Jua be. ²⁶ Ndjá y'énjímí ndo ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kint'é Akilá ko Priscila ni xi y'énjímí, ngjiko t'axín ko kitsúya sisihin xi nkú ts'in mjehe Ntíaná nga k'úentu xuta.

²⁷ Nk'ie nga kama mjehe Apolo nga ngjuai ante Akaya, já nts'eé xi tjín Efeso tsasinkoho. Kits'inmdaha nku xujun xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjín Akaya tu xi nda ts'in ts'ínkjáihín ra. Nk'ie nga tsichu Apolo yo, tsasinko nkjún xuta xi ja s'ejihin Jesu tu ngat'aha kjuandaha Ntíaná. ²⁸ At'aha nginkun ngayjee xuta ndjá tsakúya nga najmi kjuaxi ni xi bakúya xuta judío. Tsakúya ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná. B'a ts'in y'ejña chjiji nga Jesu xi kits'in nibá Ntíaná.

19

B'i kits'in Pablo nanki Efeso

¹ Nk'ie nga tjíña Apolo nanki Corinto, Pablo j'ajin asunntu tjenki xi tjín ante Asia ko tsichu nanki Efeso. Yo kisakúhu k'ua xuta xi yjankihí Jesu. As'ai b'i kitsúhu jóo:

² —¿A kin'ekjóhoon Espiritu Santo nk'ie nga kis'ejinnuu Jesu?

B'i incha kitsú jóo:

—Ndahachí najmi kjee nu'yái tsa tjín Espiritu Santo.

³ —¿Nkú n'e ksatentó? —kitsú Pablo.

—Xí nkú ts'in tsaténtá Jua —incha kitsú.

⁴ B'i kitsú Pablo:

—Xuta xi ngjikj'áha ra animaha tsaténtá Jua, tunga b'ahá kitsúhu nga tjíhin nga s'ejihin xi kj'uai askahan nga kui. Jesu, kui xi askahan j'ai.

⁵ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, as'ai ksaténtá nga kits'ínkjáihín Jesu.

⁶ Nk'ie nga kingjéme ntsja Pablo jóo, j'aitsejihín ra Espiritu Santo ko kj'ai kj'ai éhen incha kinchja ko Ntíaná kitsjáha én xi kinchja. ⁷ Ma ra te jo jáx'in xi b'i incha kamat'ain.

⁸ Jan ra sá kamaha Pablo nga ngji ni'ya sinagoga ko ndjá kinchjako xuta. Kitsúyaha ko y'ejña chjihí nkú tjíhin ra nga batéxuma Ntíaná. ⁹ Tunga k'uahá xi ndjá kits'in animaha. Najmi kits'ínkjáihín nga s'ejihin ni xi titsu Pablo. Nginkun ngayjee xuta tu ch'ohón ts'in incha kinchjane xuta xi s'ejihin Jesu. Kui nga ngji t'axíhin Pablo. Má nga bakúya nda xi 'mi

Tirano ngijiko xuta xi yjankihí Jesu. Yo tsakúyahá xuta xki nistjin. ¹⁰ Jo nú kamahá nga b'a kits'in. Kint'é éhen Ntíaná ngayjee xuta xi tjin ante Asía, xi judio ko xi griego.

¹¹ Ntíaná kitsjáha nga'yún Pablo xi má nga kits'in kjuankjún xi i. ¹² Santaha xuta ngijiko pañu ko najyun xi kits'inko Pablo. Kui xi j'aikoho xuta uhun. As'ai kamanda ko tsitjujihin jánindoq.

¹³ Ta kikjatsú'ba yo k'ua já judio xi b'ema xki ante ko m'osje jánindoq. Kui xi incha kama k'un kits'inchjén nga'yúhun Nda Ntíaná Jesu. B'i incha kitsúhu jánindoq:

—Ngajoho Jesu xi túb'énjímí Pablo b'a tí'miíhí nga títjujiun yo.

¹⁴ Yatu jáha nda na'mi k'aku judio xi 'mi Esceba b'a incha kits'in. ¹⁵ Tunga kinchjahá ndanindoq nga b'i kitsúhu jóq:

—Be Jesu ko ta be Pablo, tunga, zyáha jun?

¹⁶ As'ai nda xi tijnajihin ndanindoq jakj'á já xi yatu. Kikjanko ko kits'in nganaha. As'ai tsanka jóq nga kama uhun. Xí kjintustíhí nga incha tsitju ni'yaha ndo. ¹⁷ Ngayjee xuta xi tjin Efeso, xi judio ko xi griego, kint'é ni xi kamoq. Incha kitsankjún ngayjee ko b'a incha kitsú nga tjihin kjuachánka Nda Ntíaná Jesu.

¹⁸ Nkjin xi kis'ejihin Jesu incha j'ai tsúya nginkun xuta xingisoq ni ch'onk'un xi incha kits'in nk'ie. ¹⁹ Xi incha kits'in tj'e j'aiko xujun tj'ehé ko kis'etí xujun nginkun ngayjee xuta. Nk'ie nga kin'esjehe xki xujun xi kis'etí, cháte ra mij toontaba kama chjihí xujun. ²⁰ B'a ts'in 'yún ngji tse ko ngji ndju éhen Ntíaná.

²¹ Askahan b'a kitsú kjuankjintak'uhun Pablo nga ngjuai nanki xi tjin ante Macedonía ko ante Akaya ko as'ai ts'in niyá nga ngjuai santaha nanki Jerusalen. B'i kitsú:

—Askahan nga kujcha yo, tjihin nga ta kfián nanki Romá.

²² As'ai kits'inkji Macedonía Timoteo ko Erasto, já xi incha basinkoho. Ko máha kui, y'ejna sa chuba nistjin Asía.

B'i ts'in ngji kontraha xuta Efeso ni xi tsakúya Pablo

²³ Kui nistjiun xuta xi yjankihí Jesu nanki Efeso nku kjuasti j'ajin. ²⁴ Nku nda xi 'mi Demetrio xi ts'innda ninku toontaba xi. B'a ts'ink'íentu ninku xi ts'innda xi nkúhu ninkuhu ntia Artemisa. Kui nistjiun já xi kui xáha ts'in 'yún ts'in nganá toon. ²⁵ Demetrio kinchja njakúhu já xi ts'inxát'ahá ko já xi ta kui xáha ts'in. B'i kitsúhu jóq:

—Jun já, yo nga b'éjñaná toon xá xu'bj. ²⁶ Tunga tíyanú ko tínu'yó ni xi tít's'in Pablo ei Efeso ko santaha tu má nankihí ni xi tjin ante Asía. B'a títsu nga ntia xi ts'innda xuta najmi ntia. Nkjin xuta ja incha kits'inkjálhín ni xi títakúya ndo ko incha kits'ink'óntjaiya kjuankjintak'uhun. ²⁷ Najmi tu suba xáná tít's'inkji kinte. Ta tít's'in nga nku ni xi najmi ta chumi ni chjihí ra kama ninkuhu ntia chánka Artemisa. Najmi ta chankjúhun kjuachánkahá ntia xu'bj, ntia xi benkjúnyje xuta xi tjin ante Asía ko nga ngúsuhun asuntee.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é jóq niu, tu xí incha kama kjahán ra. B'i incha kitsú nga kikjintáya:

—jChánkahá Artemisa, ntiaha xuta Efeso!

²⁹ As'ai xuta ndaha najmi be mí nihi xi ts'in. Nkúhú kik'a xinkjín nga ngjikj'á Gayo ko Aristarko, kui xi já Macedonía xi tjenko Pablo. Incha kikjebéfe nga ngijiko ante má ma njakú xuta nantia. ³⁰ Mjehe Pablo nga

ngjuaisehe xuta xi kama ñjakú yo, tunga najmi kitsjántehé ra xuta xi yjanki Jesu. ³¹ Kó ta já k'aku xi tjín ante Asia xi nda nchjako Pablo incha kits'ínkijihí én nga tsankihí nga najmi tu ngjuai ante má nga kama ñjakú xuta.

³² B'i ngján incha kinchja xuta nga xaáhan incha kits'in. Kó santaha nkjin nkjún xi najmi be á yo kama ñjakúhu. ³³ As'ai tjín xi jak'áha Alejandro. Xuta xi ntje judio tjeheñ ra kitsuniñaha ndo nginkun ngayjee xuta. Kingjén nk'a ntsja Alejandro nga tsanki nga nguén jyu xuta tu xi kuinchjantjaihi xuta judio. ³⁴ Tunga nk'ie nga kikié xuta nga ta nda judio niu, nkuhú kits'in ntaha nga b'i incha kitsú nga kikjintáya nkú ra ma tsa jo ora:

—iChánkahá Artemisa, ntjaha xuta Efeso!

³⁵ As'ai nda xi ts'ínxát'aha já k'aku kamaha kits'ínk'íeyu xuta nkjiun. B'i kitsú:

—Jun já Efeso, ngayjee xuta be nga nankiná Efeso kunntá ninkuhu ntja chánka Artemisa kó sénnistjihin xi nibaha nk'a jáñ nga j'aikijne ei. ³⁶ Tjñña chji chji ni xu'bj. Kui nga tjenjyuhunu kó n'enkjintak'un ni xi n'oo. ³⁷ At'aha já xi kaf'áikoo ei najmi ni xi tüncha ninku jak'á ndyjé kó ta ndaha najmi ch'on títshu ntja ts'añá.

³⁸ Tsa Demetrio kó já xi ts'ínxáko tjínkoho kjuá xuta xi kj'ai, tjín já jue kó tjín já tjíxá. Yo kats'ínkokjua xinkjín. ³⁹ Kó tsa tjín sa kj'ai ni xi mjenuu, nk'ie nga ma ñja já tjíxóo s'enda niu. ⁴⁰ At'aha kama satéjéneé ngat'aha ni xi kama nd'ai, nga xaáhan tín'eé. Tsa chasjaiyaná ngat'aha niu, najmi yaá nkú kuixiáan.

⁴¹ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, kits'ínkji ngáha ni'yaha xuta xi kama ñjakú yo.

20

B'i kama nk'ie nga j'a Pablo ante Macedonia kó ante Grecia

¹ Askahan nga ja kis'eyú xuta nkjiun, Pablo kinchja ñjaha xuta xi yjankihí Jesu kó kitsjá nga'yuhun. As'ai tsitju nga ngji Macedonia. ² Xki nanki xi tjín ante Macedonia j'a kó 'yún kitsjá nga'yuhun xuta ninku nga kinchjako. Askahan tsichu Grecia. ³ Jan sá kamaha nga y'eña yo. Nk'ie nga ja kuak'á tsutsu xi ngjuaikoho ante Siria, tu kint'éhé én nga já judio ja y'endako xinkjín nga ts'ín'uhun. Kui nga ta ante Macedonia ngji ngáha.

⁴ Kui já xu'bj xi kitsjennkihí Pablo: Sopater xi Berea nibáha xi ntíhi Pirro maha, Aristarco kó Segundo xi Tesalonika incha nibáha, Gayo xi Derbe nibáha, Timoteo, Tikico kó Trofimo xi Asia incha nibáha. ⁵ Incha ngji títjun jái kó nanki Troa kikuyáni. ⁶ Jin bi askahan nga j'a s'í nk'ie nga chineheni niñu. ⁷ Njstjin xi ma uhun tsichu tjennkij jóo Troa. Yo ts'andayani yatu njstjin.

B'i kama nk'ie nga j'ai Pablo nanki Troa

⁷ Nk'ie nga tibatats'ihin tuntjóo kama ñjakú tu xi chineheni niñu. As'ai Pablo tsakúyaha xuto, at'aha njstjin xi ma ndyjuun ngjuai ngáha. Tu nku ngjindjukohó éen santaha nkúhu nga masen njstjen. ⁸ Chun ndzjen ndzjen yo, at'aha nkjin maha nd'í seti xi tjín nk'a ni'ya xi má nga kama ñjakú.

⁹ Tu nkuhú ndati xi 'mi Eutiko xi ankjua nk'oo kab'eña stiu. Kui xi kis'efe nk'ie nga 'yún ngjindjuko Pablo éen. 'Yún nkjún kis'efe tjin.

As'ai tsijenki. Ni'ya xi ma jahan niba nga tsijenki. Ja ka'me nga kichjusintjen. ¹⁰ As'ai tsitjuen Pablo ko ngjik'uhun. Kitsubak'já ndatiu ko b'i kitsú:

—Najmi tu binkjun. Tjñahá ndo.

¹¹ As'ai ta ngji ts'indjuú ngáha éhen Pablo. Tsakjánya ninkuon, incha kikjine niñu ko ta ngjindjuhú ngáha nga tsakúyaha xuta santa nkúhu nga kama seen. As'ai ngji. ¹² Máha ndatiu, incha ngjiko tik'uhun xuta ni'yaha ko incha kisakú nga'yuhun ngat'aha ni xi kama.

B'i ts'in kits'in niyá Pablo tu xi kuichúhu nanki Mileto

¹³ Ja kamoó. Jin tjen tsankinkohoni tsutsu nanki Ason, yo má nga chúyaihi Pablo. B'a ts'in y'éndakoní, at'aha mjehe nga niyá t'ananki ts'ín. ¹⁴ Nk'ie nga kisakúni Pablo nanki Ason, as'ai jas'enkoní tsutsu ko tsankiin nanki Mitilene. ¹⁵ Tsitjuí nanki Mitilene ko nistjin xi ma ndyjuun tsitjai xjo Kio. Nk'ie nga kama ndyjuun tsitjandái nanki Samo, nku ante má bichú tsutsu. Kin'ekj'áiyai nanki Trogilio ko nistjin ma ndyjuun tsichii nanki Mileto. ¹⁶ B'a kin'ei at'aha Pablo mjehe kj'ua niyá nanki Efeso tu xi najmi k'undayaha ra nanki xi tjin ante Asia. Kits'in xatíhi yjoho nga kuichú nanki Jerusalen, tsa tu ahá ni sakúhu nga k'úéña yo nk'ie nga kuitju S'í Pentecoste.

B'i ts'in kinchjako Pablo jácháha xuta ninku Efeso

¹⁷ Nk'ie nga tsichii nanki Mileto, kits'ínkji én Pablo nga kinchjaha jácháha xuta ninku Efeso. ¹⁸ Nk'ie nga incha j'ai jóo, b'i kitsú Pablo:

—Yo xi nkú ts'in tsáteñajin tehentenuu santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga jáa ei ante Asia. ¹⁹ Nimakjua ts'asjé yjona nga kits'inxát'aha Ntjaná. Kikjinta nga un kikiena ni xi y'éndat'áinna já judio. ²⁰ Tunga najmi kingjent'íahá ra nga y'enijmínuu ni xi ts'e ngandanuu. Tsakuyánuu nyátée ko xki ni'yanuu. ²¹ Y'eñá chjihí xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra nga tjihin nga ngjuaikj'áha ra animaha nginkun Ntjaná ko nga s'ejihin Nda Ntjaná Jesucristo.

²² Nga tint'e éhen Espiritu Santo nd'ai tífia Jerusalen. Najmi be mí nihi xi kamat'an ján. ²³ Tunga xki ante má nga fia tsuya titjunna Espiritu Santo tsa nubayá ko tsa kjuá'un tikuyána. ²⁴ Tunga najmi kjintahána tsa kuayá. Ngat'a ts'an najmi 'yún chjihí ra ni xu'bo. Tu nkuhú ni xi mjena. Mjena nga kuichúket'a tsjo tsjo ni xi tít'sian ko ts'inndjaá xá xi kitsjana Nda Ntjaná Jesu, nga xinya sisian én nda tsuhu Jesu xi b'éña chji kjuandaha Ntjaná.

²⁵ 'Be nd'ai nga najmi ta chahanú ngatento xi jáisenuu, jun xi y'enijmínuu nkú ts'in batéxuma Ntjaná. ²⁶ Kui b'a maha, nistjin nd'ai tixinyahanuu nga najmi an y'anjiá tsa tjin xi ndyja. ²⁷ At'aha najmi chumi nihi xi y'eñá 'manuu. Ngayjee ni xi mjehe Ntjaná y'enijmínuu.

²⁸ 'Kui b'a maha, chúhun ruu yjonuu ko chúhun ngayjee xuta ninku. At'aha Espiritu Santo kitsjá xánuu nga jun xi chasoho xuta ninkuhu Nda Ntjaná xi jnihi ts'atsekoho. ²⁹ At'aha be nga askahan nga kfián kj'uaíjinnuu já xi mjehe ts'ínnadyja xuta ninku xi nkú ts'in chu kjoon ajihin chutsanko. ³⁰ Santaha ajinnuu s'e xi kuakúya ni xi najmi b'a tjin tu xi xuta ninku tsjénnkihí ra. ³¹ Kui nga tintsuba ndahanu. N'ekj'áitsjon nga nistjin nistjen jan nú najmi kits'inkj'áiya nga ntánkán tsatendzjá nga kitsjanijahanuu nga nkúnkú.

³² 'Nd'ái já nts'e, títs'inkjas'ennu aya ntsja Ntíaná. Katasinkonuu én xi tínchja kjuandaha Ntíaná, kui éhen xi kamaha tsjánuu nga'yún nginkun Ntíaná kó tsjánuu ni xi ts'ínkjáihin ngayjee xuta xi tsichu ma je nginkun Ntíaná. ³³ Najmi kits'in mje toontabanuu kó tsa toonsinenuu kó ta ndaha najyunnuu. ³⁴ Jun yo xi nkú ts'in kits'inxá tu xi kisakúhuna ni xi kamachjéna kó ni xi kamachjéhen já xi kitsjenkóna. ³⁵ Tehente y'ejná chubayanuu nga tjihin nga n'exáá tu xi kujsinkohoná xuta xi najmi tjihin ni xi machjéhen. N'ekj'áitsjon éhen Nda Ntíaná Jesu xi b'i títsu: "Xi tu tsjáhá rá ni xuta xi kj'ai, kui xi 'yún s'e saha kjuatsjo nga xi ts'ínkjáihin niu."

³⁶ Nk'ie nga ja kama nga b'a kitsú Pablo, tsasinkúnch'in nga kinchjako Ntíaná kó b'a ta incha kits'in jóo. ³⁷ Incha kikjintá kó kitsubakjá kó kikjexu'ba tsaha Pablo. ³⁸ 'Yún incha kik'ie babaha jóo at'aha b'a kitsú nga najmi ta incha skuéhe Pablo. As'ai incha ngjisín niyá santaha má kjiña tsutsu xi ngjuaikoho.

21

B'i ts'in kits'in niyá Pablo nga ngi nanki Jerusalem

¹ Nk'ie nga y'entuí já nts'eé xi tjin nanki Efeso, tsitjas'ein nku tsutsu. Tsankin naxui naxui xjo Cos. Nistjin xi ma ndyjuun tsichij xjo Roda kó askahan tsichij nanki Patara. ² Yo kisakúni kj'ai tsutsu xi tifi ante Fenicia. Tsitjas'ein kó tsankinkoi. ³ Kiyai xjo Chipre. Skjúhún tsitjai nga tsankiin ante Siria. As'ai tsichij nanki Tiro, at'aha yo tjihin nga chjújen ch'á xi y'a tsutsuu.

⁴ Kisakúni xuta xi yjankihí Jesu xi tjin yo. Yatu nistjin ts'andayaní. Kui xi b'a kitsúhu Pablo nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalem, at'aha Espiritu Santo tsakúchjihí ni xi kama. ⁵ Nk'ie nga j'a nistjin xi yatu, tsitjuí yo kó incha ngjisín niyáni ngayjee jáx'in kó jminchjihin kó ntíhi santaha natsin nantio. As'ai tsinchakúnch'iin andai ntáchak'uun kó kichubakoi Ntíaná. ⁶ As'ai b'i ngján kinubakjái xinki, jin tsitjas'ein tsutsuu kó kui incha kik'óya ngaha ni'yaha.

⁷ Nku tsutsu tsitjukoi Tiro kó tsankiin nanki Tolemaida. Kisuniñaihi já nts'eé xi tjin yo kó ts'andayaní nku nistjin. ⁸ Nistjin xi ma ndyjuun tsitjuí kó tsichij nanki Cesarea. As'ai tsankiin ni'yaha Felipe kó tintsubakoi. Felipe xi ta b'énjimi én nda tsuhu Jesu kó ta tjihin xá ajihin já yatu xi basinko já postru. ⁹ Ta tjintuhu ñju istinchjin xunkú xi Ntíaná tsjáha éhen.

¹⁰ Ja tjihin nkjin nistjin nga tintsubai yo nk'ie nga j'ai nku nda profeta xi 'mi Agabo xi nibaha ante Judea. ¹¹ J'aitsubek'únni, jakj'á tjabaxín ndayáha Pablo kó y'ét'a'yúnkoho ntsja kó sjai. As'ai b'i kitsú:

—B'i títsu Espiritu Santo nga b'i ts'in k'uet'a'yúhún já judio xi tjin Jerusalem nda xi ts'e tjabaxín ndayái. Ts'ínkjas'en aya ntsja já xi najmi ntje Israel tjehen rá.

¹² Nk'ie nga kinu'yái niu, b'a kik'ihin Pablo kó b'a ta kitsúhu xuta xi tjin yo, nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalem. ¹³ As'ai b'a kitsú Pablo:

—¿Á tich'ihinu kó tín'e bahanú? Tjínkuhu k'an nga najmi tu nku nga s'et'a'yán. Ta tjínku níhi k'an nga santaha kuayá Jerusalem ngat'aha Nda Ntíaná Jesu.

¹⁴ Nk'ie nga najmi kits'in yu Pablo ni xi tí'miíhi, najmi b'a ta kik'in saha ri.

—Katuma xi nkú ts'in mjehe Ntíaná —tu tsixíhín sai.

¹⁵ Askahan y'endaj yjoní kò tsankiín nanki Jerusalen. ¹⁶ Kitsjennkíni k'ua já xi yjankihí Jesu xi tjin nanki Cesarea kò ngjikoni ni'yaha nku nda xi nibáha xjo Chipre xi 'mi Mnason xi ja nd'ai tjennkihí ra Jesu. Kui xi kitsjánteni nga kuíntsubaj ni'yaha.

B'i ts'in kik'inyaha Pablo ni xi ts'in nga tsichu nanki Jerusalen

¹⁷ Nk'ie nga tsichí nanki Jerusalen, tsjo ts'in kits'ínkjáínni já nts'eé. ¹⁸ Nistjin xi ma ndyjuun Pablo kò jin tsankintsubek'uin Santiago. Yo tjinu ngayjee jácháha xuta ninku nk'ie nga tsichí. ¹⁹ As'ai Pablo kik-janiháha jóo kò kitsúyaha nga nkúnkú ni xi kits'in Ntjaná ajihín xuta xi najmi ntje judio tjehen ra nga kits'inchjén xáha Pablo.

²⁰ Nk'ie nga kint'é jóo niu, incha kits'ínsjohó Ntjaná. As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ji nda nts'e, ja yai nga nkjin mij maha xuta judio xi s'ejihín Jesu kò ngayjee 'yún benkjún kjuatéxumoo. ²¹ Kik'inyaha nga ji túbakuyái nga tjihín nga ts'in t'axín kjuatéxumaha Moise ngayjee xuta judio xi tjinujihín xi najmi judio, kò nga b'a tíbixín nga najmi ts'ihín ni circuncision ntíhí, kò nga najmi ts'íntjusun sín cháná.

²² 'Kui b'a maha, ¿nkú n'ehená? At'aha kuínt'é xuta nga ja kaf'ái ei. ²³ Kui nga tu sahá b'i n'eheni. Ei tjinujínni nju já xi ts'íntjusun nku ni xi kits'ínkie Ntjaná. ²⁴ T'inkoi jóo kò n'e jekoi yjohí nginkun Ntjaná. T'echjintjai tu xi kj'uaíjnu kaha ra yjohó jóo. B'a ts'in skuehe ngayjee xuta nga kò ji t'n'etjusuin kjuatéxumoo kò nga najmi kjuaxi ni xi kint'é.

²⁵ 'Xuta xi najmi judio xi ja s'ejihín Jesu, jin ja kin'ekjíhí nku xujun má tjit'a ni xi y'endaj. B'a kik'ihín nga najmi tu kjiné yjohó chu xi chje kik'áihí ra ntia xi ts'índda xuta, ta ndaha jní kò ta ndaha yjohó chu xi kinubantu, kò nga najmi tu katjantuko jminchín xi najmi kjee bixan.

²⁶ As'ai ngjiko Pablo já xi njuu. Nistjin xi ma ndyjuun kits'in jeko yjohó nginkun Ntjaná. Jas'en natsihín ninku tu xi kuítsuyaha nkjé kfeku nga ts'in je yjohó kò nkjé kj'uaíko chjehe nga nkúnkú.

B'i ts'in kichjubénijé Pablo

²⁷ Nk'ie nga ja tíbichúkje nistjin yatu xi machjén nga ts'in je yjohó xuta nginkun Ntjaná, kieke k'ua já judio xi nibaha ante Asia nga kabasinjña Pablo má ma natsihín ninku. As'ai tsinchá'a ngayjee xuta nkjiun kò jak'ánijé Pablo. ²⁸ 'Yún incha kikjintáya nga b'i incha kitsú:

—Jun já Israel, tísinkoni! Kui ndai xi túbakuyaha ngayjee xuta tu má xi tjeheén ni nga tífi kontraha xutaná, kjuatéxumoo kò ante xu'bi. Santaha jas'enko já griego ei natsihín ninku nga kits'ínsi nginkun Ntjaná ante nkjún xu'bi.

²⁹ B'a incha kitsú jóo at'aha kj'ai nistjihín kieke Trofimo, nda xi nanki Efeso nibáha, nk'ie nga tjenko Pablo ajin nantio. B'a incha kitsú kjuankjink'uhun jóo nga Pablo jas'enko ndo má ma natsihín ninku.

³⁰ As'ai xaáhan incha kits'in ngayjee xuta nkjiun kò incha tsangatsanka nga j'ai. Incha jak'ánijé Pablo, kikjebéfe nga kik'onsje natsin ninku kò tjen'yún y'échjahá ankjua natsiun. ³¹ Nk'ie nga ja mjehe xuta nantio ts'ínk'ien Pablo, tsichuhé én nda jun k'aku Roma nga xaáhan t'incha ts'in ngayjee xuta Jerusalen. ³² Kítsa kinchja njaha já juhun kò tsangatsanka má nga kama nja xuta nkjiun. Nk'ie nga kieke xuta nga nibá nda jun k'aku kò já juhun, najmi ta kingjáha ra Pablo.

³³ As'ai j'ai tiña nda jun k'aku, jak'ánijé Pablo ko b'a kitsú nga jo n'úkicha s'et'a'yúhun. Kingjásjaiya yá ndaha niu ko mí nihi xi kuats'in. ³⁴ Tunga b'i ngjáhán kinchja xuta ko ndaha najmi kamankjihin nda jun k'aku ni xi tímoo, at'aha xaáhan t'incha ts'in xuta. Kui nga b'a kitsúhu nga ngjuainijé Pablo má tjintu já juun. ³⁵ Nk'ie nga tsichukohó já juun antjio xi tjin má incha tjintu, santaha ts'agankihí já juun Pablo, at'aha 'yún kjan t'incha maha xuta nkjiun. ³⁶ Nkjin nkjún incha maha xi b'i t'incha tsu nga yjanki:

—iKat'en ndo!

B'i ts'in tsasinntjai yjoho Pablo

³⁷ Nk'ie nga ja tin'ekjas'en Pablo má incha tjintu já juun, b'i kitsúhu nda jun k'aku:

—¿A kama kuinchjako ho ichi?

B'i kitsú nda jun k'aku:

—¿A mahi én griego? ³⁸ ¿A najmi jihí nda Egipto xi nd'ai ngáha k'in kontraihi nda tíjun Roma ko k'inkoi ante kixiu nju mi já ts'ink'ien anima?

³⁹ B'i kitsú Pablo:

—Nda judioná. Tarso kitsian, nanki chánka xi tjñajihin ante Cilicia. Tíbankihi. K'ujaintení ichi nga kuinchjaka xuta.

⁴⁰ Nk'ie nga kik'aintehe, tsasinndjusún Pablo antjio ko kingjénnk'a ntsja tu xi ngjuén jyuhu xuta. Nk'ie nga kingjén jyu xuta, as'ai én hebreo kinchja Pablo.

22

¹ —Jun já nts'e ko já xinkjián, tsinñju mo ni xi xinnu nd'ai nga kúásinka yjona.

² Nk'ie nga kint'é xuta nga én hebreo tinchja Pablo, tu sahá 'yún kindyjanta nch'ánch'án sa.

³ B'i kitsú Pablo nga ngjindju:

—Nda judioná. Tarso kitsian, nanki xi tjñajihin Cilicia, tunga nanki xu'bihí kama chá. Gamaliel tsakúya sisinna xi nkú ts'in tjña kjuatéxumaha ntje cháná. B'a ta ts'in 'yún kitsenkján Ntjaná xi nkúhu jun ngatento. ⁴ Kitsjennkí unkie xuta xi s'ejihin Jesu nga mjena ts'ink'ién kai. Jak'ánijé ko kits'inkjas'en nubayá jáx'in ko jminchjin. ⁵ Kama kuitsuya nga kjuaxi ni xi tíxian nda na'mi tíjuun ko ngayjee jáchá xi ta tjihin xá. Njstjin nk'ie kui incha kitsjana xujun xi ts'inkjas'ehen xutaná xi tjin nanki Damasco má nga kama xá xi tífihina. Ngjingisja Damasco xuta xi yjankihí Jesu tu xi kjuáikonijéhena Jerusalem, má nga n'enijéhe ra.

⁶ Tunga ni xi kamahá, nk'ie nga tits'ian niyá ko nga ja tibichú tiña Damasco, nkú ra ma masen njstjin niu, tu tjen'yún y'étjindaihina nku nd'í chánka xi nibajehen nk'a ján. ⁷ Jáikijne t'anankiu ko kint'e nku nta xi b'a kitsúna: “Saulo, Saulo, ¿á unchahani?” ⁸ As'ai kingjasáiyaha: “¿Yáha ji, Nda Ntia?” Ko b'a kitsúna: “An Jesu xi nibáha Nazaret xi unchai.” ⁹ Já xi tjenkona kikie nd'iu ko kitsankjún, tunga najmi kint'éhé ntaha xi kinchjako na.

¹⁰ As'ai b'a kixihin: “¿Mí nihi xi mjehi nga ts'ian, Nda Ntia?” Ko b'a kitsúna Nda Ntjaná: “Tjstjéin ko t'in Damasco. Yo k'únyahi ngayjee ni xi kis'enda nga tjihin nga n'ei.” ¹¹ As'ai incha kikjebénkina já xi tjenkona nga ngjikona Damasco, at'aha kits'in kana nga'yúhun nd'iu.

12 'Damasco tǎjña nku nda xi 'mi Anania xi 'yún benkjún Ntǎaná, xi ts'intjusun xi nkú ts'in tǎjt'a kjuatéxumaha Moise. Nda nchjanjímíyaha ra ndo ngayjee xuta judio xi tǎjn yo. 13 Kui xi j'aisena ko b'a kitsúna: "Nda nts'e Saulo, katuma chji ngáha ri." Ta kuihi chubó kama chjina ko kikié xi nkú tǎjn. 14 B'a kitsúyana: "Ntǎaha ntje cháná j'ájihin, nga ji xi kamankjihin ni xi mjehe ko nga chai Nda xi naxu nginkun Ntǎaná ko nga kúnú'yái ntaha. 15 At'aha ji k'únyaihi ngayjee xuta yáha kui ko kuixínyaihi xuta ni xi kiyai ko kinu'yái. 16 Nd'ai najmi ta chuyá sahani. Tísintjein. B'a t'ihin Nda Ntǎaná nga kats'índyjat'ahi jéhi nga saténtái."

17 'As'ai jáa Jerusalen. Nk'ie nga tǎnchjaka Ntǎaná natsihin njinku, kama chjina nku ni xi nkúhu nchini kik'aina. 18 Kikie Nda Ntǎaná ko b'a kitsúna: "N'e xatíhi yjohi nga kitsa tǎjtui Jerusalen. At'aha najmi ts'ínsihin jóo én xi kuixínyaihi nga k'únyaihi yáha an." 19 B'a kixihin: "Ji Nda Ntǎa, be jóo nga xki ni'ya sinagoga ngikj'anijé ko kingjaha xuta xi s'ejihin ji. 20 Ko nk'ie nga tǎn'ek'ien Esteban, xi kitsúyaha xuta yáha ji, ta síjña yo ko kisasinna ni xi kamoó, ko santaha kikonntá najyuhun já xi kits'ínk'iehen." 21 Tunga b'ahá kitsúna Nda Ntǎaná: "T'in. At'aha kjin ts'ínkjíhi nga k'úinseihí xuta naxinantá xi tǎjn asuntee."

B'i kama nk'ie nga mjehe xuta nga s'ehé Pablo

22 Tǎbasínñjuhu xuta Pablo, tunga nk'ie nga b'a kitsú, b'i incha kitsú xuta:

—jTu sahá kat'en nda xi b'a tǎjún! jNajmi machjéhen tsa k'úéjña tǎk'un!

23 Tu nku xaáhan ní incha kits'in ko incha tsakúchji nga tu ni xí najmi incha kisasihín ra ni xi kitsú Pablo.

24 Kui nga b'a kitsúhu nda jun k'aku Roma nga n'ekjas'en Pablo má b'entu já juun. B'a kitsú nga s'ehé tu xi kuitsuyaha á b'a ts'in tǎincha kjintáyanehe ra xuto. 25 Tunga nk'iehé nga ja tǎjn'yúhun já juun nga ngjuáha, b'i kitsú Pablo nga kingjásjaiyaha nda jun xi síjña yo:

—¿A kama s'ehé nku nda Roma xi najmi kjee n'ekokjua?

26 Nk'iehé nga kint'é nda juun niu, as'ai ngjisehe nda jun k'aku ko b'i kitsúhu:

—¿Aha yaní ni xi tǎn'ei? Nda Romahá niu.

27 As'ai nda jun k'aku j'aik'úhun Pablo ko b'i kitsúhu:

—T'inyaní, ¿a nda Roma ní?

—Johon —kitsú Pablo.

28 As'ai b'i kitsú nda jun k'aku:

—Tse nkjún tǎon kis'enkina nga nku nda Roma kits'in ma yjona.

—Tunga an b'a ts'in kitsinná —kitsú Pablo.

29 Kui nga tǎjn'yún incha ngji t'axihín já xi tǎjihin nga ngjuáha ra Pablo, ko santaha nda jun k'aku kitsankjún nk'ie nga kamankjihin nga nku nda Roma xi y'ét'a'yún nga jakj'ánijé.

B'i ts'in tsasinko yjoho Pablo nginkun já tǎjá judio

30 Nǎstjin xi ma ndyjuun mjehe nda jun k'aku Roma nga skue sisin á tǎbatéjénehe ra já judio Pablo. Kui nga kikjexihin ra n'úkicha xi tǎjt'a'yúnkoho ra ko b'a kitsú nga kama ñjakú já na'mi k'aku ko ngayjee já tǎjá judio. As'ai kik'onsje Pablo ko tsasínjña nginkun jóo.

23

1 As'ai kinchja Pablo nga tsase ts'ihin ra já tǎjá xi kama ñjakú yo. B'i kitsú:

—Jun já nts'e, santaha nd'aj je tjíya kjuankjintak'unna nginkun Ntíaná xi nkú nga ts'in tífika yjona.

² As'ai Anania xi tjihin nda na'mi tíjtun b'a kitsúhu já xi kabinchat'a tíñaha Pablo nga kuich'on'a. ³ B'i kitsú Pablo:

—Ntíaná k'on'ahi ji, nda johonkjin. Yo tinchin nga tichaseihí tsa nda ko tsa najmi nda títs'ian nga tichaseihí kjuatéxumoo, tunga tí'mi kontrahá rí ní xi tíjt'a kjuatéxumoo nga tí'báihini kjua nga kuich'on'ana.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já xi kab'entu yo:

—¿Á ch'on tí'mihí rí nda na'mi tíjtun xi Ntíaná kitsjá xáha rá?

⁵ B'i kitsú Pablo:

—Jun já nts'e, najmi be tsa nda na'mi tíjtun niu. At'aha b'a ts'in tíjt'a éhen Ntíaná: “Najmi tu ch'on ts'in chubayanéi nda tíxáhi.”

⁶ As'ai kíkíe Pablo nga tjin ajihin já tíxóo k'ua já saduseo ko k'ua já fariseo. Kui nga 'yún kinchjaha nga b'i kitsú:

—Jun já nts'e, nda fariseóna ko ta já fariseo xi chána. Tín'ekokjuana at'aha tíkuyáha nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo.

⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai incha y'ésiko xinkjín já fariseo ko já saduseo. Tsakjánya yjoho já xi kama ñjakú yo. ⁸ At'aha já saduseo b'a incha tsu nga najmi ta k'uaíyaha ra xuta ngabayoo, ko nga najmi tjin ntítse ko tsa k'ái sa xi ta tíntu. Tunga já fariseo s'ejihin ngayjee ni xu'bi.

⁹ B'i ngján xaáhan kama. As'ai tsisintjen k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi makó já fariseo. B'i incha kitsú nga ndjá kinchja:

—Ndaha nku ni xi ch'on tjin najmi tísakújinni tsa kits'in ndaj. Kutsa nkuhú ntítse ko tsa tjin xi kinchjakoho.

¹⁰ Nk'ie nga ja 'yún tíntcha b'ésiko xinkjín jóo, kitsankjún nda jun k'aku Roma at'aha tsa ts'in xihí jóo Pablo. Kui nga y'éxaha já juun nga incha ngjuaik'asjejihin Pablo ajihin jóo tu xi ngjuaikoho má incha b'entu jóo.

¹¹ Njstjen xi ma ndyjuun Nda Ntíaná tsakúchijihí yjoho Pablo ko b'i kitsúhu:

—Tjen nga'yíhin yjohí. At'aha xi nkú ts'in kuak'iejña chjini eí Jerusalen, b'a ta ts'in k'úejña chjini nanki Roma.

B'i ts'in kis'enda ko kiya nga n'ek'ien'má Pablo

¹² Njstjin xi ma ndyjuun y'éndako k'ua xinkjín já judio nga najmi kjine ko ta ndaha najmi k'úi santa nkúhu nga ts'íink'ien Pablo ko nga tsa najmi kuayáha Pablo ch'on incha katumat'ain ma. ¹³ Ma ra ts'ati yachán já xi b'a ts'in y'éndané Pablo. ¹⁴ As'ai ngjisehe já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá. B'i incha kitsúhu:

—Ja y'endakoi xinki nga najmi chineí ko najmi s'i santaha nga kuayáni Pablo. Ko tsa najmi kuayáni ndo ch'on katumat'ain ma. ¹⁵ Kui nga nd'aj jun ko já tíxá xingisoo b'a t'ihin ruu nda jun k'aku nga kats'in nibánuu Pablo ndyjunni, xi má nga eí chase sisihuun kjuaha. Jín k'úéndai yjoni nga n'ek'iein kintehe ni nga k'uaí eí.

¹⁶ Tunga ntíhi ní na nichja Pablo kint'é ni xi y'enda'má jóo. Kui nga ngjhi má b'entu já juun ko ngji tsúyaha Pablo niu. ¹⁷ As'ai Pablo kinchjaha nku nda jun xi kunntá yo ko b'i kitsúhu:

—T'inkoi ndatij nginkun nda jun k'aku, at'aha tjin ni xi kuitsuyaha.

¹⁸ Kui nga nda juun ngjikooho ndatiu má tíña nda jun k'aku ko b'a kitsúhu:

—Nda nuabayá xi 'mi Pablo kuanchjana ko kuakankina nga kjuáika ndatij eí. Tjín rú ni xi kuitsuyahi.

¹⁹ As'ai nda jun k'aku jakj'á ntsja ndatiu ko b'i kitsúhu nga ngjingásjaiya t'axihin:

—¿Mí ni xi tjihin nga k'úinyaní?

²⁰ B'i kitsú ndatiu:

—Ja kab'éndako xinkjín já judio nga kuankihi nga ndyjunni n'ekjí Pablo nginkun já tjíxóo. B'a kuitsuhi nga kuase sisihin kjuaha Pablo. ²¹ Tunga najmi tu n'e s'ejinní niu, at'aha ts'ati yachán já tjincha kuyá 'ma nga mjehe ts'ink'ien Pablo. Ntjaná kats'inkie nga najmi chumi nihi xi incha kjiné ko k'úi santa nkúhu nga ts'ink'ien Pablo. Ja tjintu nda nd'ai nga tjincha kuyáha nga n'etjusuin ni xi incha k'uankihi.

²² As'ai kits'inkji ngáha nda jun k'aku ndatiu ko b'i kitsúhu:

—Najmi tu ch'a 'miyaihi ni xi kuak'inyaní.

B'i ts'in kin'ekjisehe Pablo nda títjun Felí

²³ As'ai kinchaha nda jun k'aku jo já jun k'aku ko b'i kitsúhu nga y'éxá: —T'endo jo unchan já jun xi tsuku incha nguaihi, cháte ko kan já jun xi ndje k'úéntusúhun, ko jo unchan xi k'ua lasa, tu xi incha nguaihi Cesarea chuba ñja nga jyuun. ²⁴ Ko ta t'endo ndje xi k'úesun Pablo. Tankinkoo tu xi nda ts'in kuichúhu nginkun nda títjun Felí.

²⁵ As'ai kits'innda nda jun k'aku nku xujun. B'i ts'in y'é'ta:

²⁶ “Claudio Lisia tít's'inkjiji kjuasuniña nda títjun Felí. ²⁷ Nda xi tít's'inkjiji ei, kui xi jakj'ánijéhe já judio ko incha mjehe ts'ink'ien. Tunga nk'ie nga kint'e nga nda Roma niu, as'ai ngjika já junna ko kits'ink'ankia. ²⁸ As'ai kits'inkjiá ndo nginkun já tjíxá judio, at'aha mjena nga skue mí kjuaha tsat'éjénehe. ²⁹ Kikie nga ngat'aha ni xi tjt'a kjuat'exumaha jóo tsat'éjénehe. Ndahachí najmi ngabaya ko ta ndaha nubayá tjeheñ ra ndo. ³⁰ Tunga kint'ená nga já judio y'éndako xinkjín xi má nga mjehe ts'ink'ien ndo. Kui nga tít's'inkjihina nginkuin. Ko ta ja kixinyaha já xi tibatéjénehe nga tjihin nga nginkuin kuitsuya mí nihi xi tjinkohó ndo.”

³¹ As'ai nga jyuun incha ngjiko já juun Pablo nanki Antipatri. Kits'in xi nkú ts'in incha kis'exá. ³² Njstjin xi ma ndyjuun já jun xi yjaha sjai incha kik'óya ngáha. Tu já jun xi yjakohó ndje kits'inko niyá Pablo.

³³ Nk'ie nga incha tsichu Cesarea, kitsjaha nda títjuun xujun ko ta kits'inkjas'ehen Pablo. ³⁴ As'ai kits'inya nda títjuun xujun ko kingjásjaiyaha Pablo má nibáha. Nk'ie nga kint'é nga nda Cilicia niu, b'i kitsú:

³⁵ —Kuasinñjúhu nk'ie nga incha kj'uai já xi tibatéjénehi.

As'ai y'éxá já xi kikuntáha Pablo ni'ya masehen Herode.

24

B'i ts'in tsasinntjai yjoho Pablo nginkun nda títjun Felí

¹ Nk'ie nga j'a un njstjin, as'ai tsichu nanki Cesarea nda na'mi títjun Anania ko tjenko k'ua jácháha xuta judio ko nku nda chjine'én xi 'mi Tertulo. Incha tsichutéjéne Pablo nginkun nda títjuun. ² Nk'ie nga ngjich'ja Pablo, as'ai kik'atuts'ihin Tertulo nga tsat'éjénehe. B'i kitsú:

—Máb'achjíhi ra ji, nda títjun, tjinni kjuajyu nd'ai. Nda n'e tibatexumakoi kjuankjintak'uhin ngandaha naxinantáni. ³ Kui nii xi tehente ko tu má antehé ni tsjo maní ko 'bajíhi máb'achjíhi ji, nda títjun Felí. ⁴ Tunga najmi mjehéna tse ts'institi. Kui nga tibankihi ra nga tasinñjuhuni kutju.

⁵ 'Yai nga nku nda ch'onk'un nda xu'bi. Tibinchá'a ngayjee xuta xi ntje judio tjeheñ ra xi tjin asuntee. Ndaí xi nda k'akuhu já xi

yjankihí nku ndá xi nibáha Nazaret. ⁶ Najmi benkjún nínkúní. Kui nga kichjubénijéhení kó mjení nga n'ekokjuai kai xi nkú ts'in tijná kjuatéxumani. ⁷ Tunga ndá jun k'aku Lisjahá j'aikje'á kjuayúnni ndo. ⁸ B'a kitsúni nga jin xi tibatéjénei ndai, nga ji xi tjihin nga kjuáiseihí. Chasjaiyahí tu xi chahani mí kjuaha tibatéjénehéni ndo.

⁹ Já judio xi kab'entu yo tá ngji kontraha Pablo. B'a incha kitsú nga kjuaxi niu. ¹⁰ As'ai ndá títjuun tsakú Pablo tu xi kuinchjaha. B'i kitsú Pablo:

—Tsjo mana nga kúásinka yjona nginkuin, at'aha be nga ja nkjin nú tjihin nga tibatexumaihi nankini. ¹¹ As'aihi tjihin te jo nistjin nk'ie nga ngji ts'intsoho Ntiani Jerusalen. Kama chasjaya nga kjuaxi ni xi tixian. ¹² Najmi ch'a yesika kó a rá tsincha'á xuta má ma natsihin ninku, kó tá ndaha ni'ya sinagoga, tá ndaha ajin nantio. ¹³ Najmi tjin xi nkú ts'in kuakúchjiji jái ni xi tít's'ink'anjina.

¹⁴ Tunga xinyahá ra kui nií. Benkján Ntiahá ntje chání nga tít's'ian ni xi tsakúya Jesu. Jóo bi b'a tijncha tsu nga najmi nda kui niu. S'ejinna ngayjee ni xi tjit'a kjuatéxumani kó xujuhun já profeta. ¹⁵ An tükuyáha ni xi kó tá jái tijncha kuyáha, nga Ntiana ts'ink'áíya ngáha rá ngayjee xuta ngabayoo, xi nda kits'in kó xi najmi nda kits'in. ¹⁶ Kui xáha ts'in kjuayún tehentehe rá yjona nga je s'eyaha kjuankjintak'unna nginkun Ntiana kó nginkun xuta.

¹⁷ Nkjin nú kamana nga najmi tsátejña Jerusalen. Nk'ie nga kik'óya ngáhana, jáitsja chje ninku. Kitsja toon kó chu ninku. ¹⁸ B'a kits'ian má ma natsihin ninku kó nk'ie nga ja tít's'in je yjona nginkun Ntiana, kikiena k'ua já judio xi niba ante Asia. Najmi 'yún tjin xuta kui chubo kó najmi ch'a xaáhan tijncha ts'in. ¹⁹ Kuihi já judio ts'e Asia xi tjihin nga kj'uai ngikuin nga kuatéjénehena tsa tjin ni xi tjin'ohó an.

²⁰ Tsa najmi tjin jóo, kui jái katsúya mí ni ch'on tjihin xi kis'ejña chji nga kits'ian nk'ie nga ngjia nginkun já tjaxá judio. ²¹ Tu kuihi nií xi kits'ian. Nk'ie nga tijnajihin, 'yún kinchja nga b'i kixian: “T'in'ekokjuanú nd'ai at'aha tükuyáha nga kj'uaiya ngáha rá xuta ngabayoo.”

²² Nda títjun Felí be sisin nkú tjihin rá ni xi tsakúya Jesu, kó nk'ie nga kint'é ni xi tít'su Pablo, y'éjnat'ía kjuo nga b'a kitsúhu jóo:

—Nk'ie nga kj'uai ndá jun k'aku Lisja, kuasjáiyaha kjuanu.

²³ As'ai y'éxá ndá jun k'akuhu já xi tükuntáha Pablo nga nguáya'yún tunga tá kitsjántehé rá nga kama kjuátsú'ba ndai kó nga kama kj'uaikohó xuta xinkjín ni xi machjéhen.

²⁴ Nk'ie nga j'a chuba nistjin, j'aiko chjuuhun ndá Felí. Nku ná xi ntje judio tjehen rá xi 'mi Drusila tijnako ndo. Y'éxá já xi incha ngjik'á Pablo kó kingjásjaiyaha nkú tjihin rá ni xi tsakúya Jesu kó á s'ejihin rá jóo. ²⁵ Y'éjña chji Pablo xi nkú ts'in kama naxu kuintsubahaná nginkun Ntiana, xi nkú ts'in k'uéch'ohó raá yjoná ni xi mjehe animaná, kó nga Ntiana kuasehe ni xi nda kó ni xi najmi nda t'n'eé. Nk'ie nga kint'é ndá títjun Felí ni xi kinchja Pablo, kitsankjún kó b'i kitsú:

—Katumaha ri, b'a tjiun. Nk'ie nga sakúntena kuinchja ngáhara.

²⁶ Kinchja yaha ndá títjun Felí Pablo, at'aha b'a kitsú tsa tu ahá ni Pablo tsjáha toon tu xi ts'in ndaihi rá. Kui nga nkjin n'yá kinchjaha rá kó kinchjanijmíko. ²⁷ J'a jo nú, as'ai Porcio Festo y'éjña ngáha ndá títjun antehé ndá Felí. Nk'ie nga jet'ain xáha ndá Felí, tu nku kingjáya'yúhún Pablo, at'aha mjehe nga nda skuehe xuta judio.

25

B'i ts'in tsasinntjai yjoho Pablo nginkun nda titjun Festo

¹ Nk'ie nga j'a jan nistjin nga kits'inkjáihin xáha Festo, as'ai tsitju nanki Cesareá nga ngji Jerusalen. ² Yo incha kinchjakoho já na'mi k'aku ko já tjaxáha xuta judio nga incha ngji kontraha Pablo. ³ Incha tsankihí nda titjun Festo nku kjuanda, nga ts'in nibá Pablo nanki Jerusalen. At'aha incha mjehe ts'inndjuú ni xi y'enda, nga ts'ink'ien Pablo aya nyóo. ⁴ Tunga b'ahá kitsú Festo nga tu nku nanki Cesarehá s'eya'yún Pablo ko nga yo ja tífi. ⁵ B'i kitsú ya:

—Kats'inkona nyá jánuu xi tjihin xá. Tsa tjin ni ch'onk'uhun xi kits'in ndo, incha katatéjéne.

⁶ Ts'andayahá Festo yo nkú ra ma jin ko tsa te nistjin. As'ai ngji nanki Cesareá. Nistjin xi ma ndyjuun y'ejña ante má nga ts'in kjuá ko y'exá já xi incha ngikj'á Pablo. ⁷ Nk'ie nga jas'en Pablo, j'aik'úhun já judio xi nibaha Jerusalen ko tsatéjénehe. Nkjin tjkjá ni ch'onk'un xi incha kikjanínehe Pablo, ni xi najmi incha kamaha y'éntuchji.

⁸ As'ai b'i kitsú Pablo nga tsasinntjai yjoho:

—Najmi chumi jéhe xi tjenna. Najmi ngji kontraha kjuatéxumaha xuta judio, ta ndaha ninku, ko ta ndaha nda titjun k'aku Cesar.

⁹ Tunga mjehé ra Festo nga nda skuéhe já judio, kui nga b'i kitsúhu ra Pablo:

—¿A mjehi k'úin Jerusalen tu xi ján ts'ihinna kjuahí?

¹⁰ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Sijña nginkun nda xi kitsjá xáha nda titjun k'aku Cesar ko má nga tjihin nga n'ekokjuana. Ya sisin nga najmi chumi nihi xi kits'ihin xuta judio. ¹¹ Tsa ch'on kits'ian ko tsa tjehe ra ngabaya ni xi kits'ian, ta tsjanté nga kuayá. Tunga najmi kjuaxihí ngayjee ni xi tichjaninéna. Kui nga najmi ma ts'inkjas'ehe ra yjona jóo. Tibankia nga nginkun nda titjun k'aku Cesar n'ekokjuana.

¹² As'ai Festo ko já xi basinkohe incha kinchjanijmíyaha niu ko b'i kitsú nga kinchjako Pablo:

—Ji tbinchi nga nginkun nda titjun k'aku Cesar n'ekokjuahi. Nda titjun Cesar k'úinseihí ma.

B'i ts'in incha kinchjanijmíyaha kjuaha Pablo nda rej Agripa ko nda titjun Festo

¹³ Nk'ie nga j'a chuba nistjin, tsichu Cesareá nda rej Agripa ko na Berenice nga incha ngikjaniñaha nda titjun Festo. ¹⁴ Nkjin nistjin incha ts'andayahá yo ko Festo kitsúyaha nda rej kjuaha Pablo. B'i kitsúhu:

—Ei tíña nku nda xi tu nku kik'áiyayúhún nda Feli nubayóo nk'ie nga jet'ain xáha. ¹⁵ Nk'ie nga ngjia Jerusalen, já na'mi k'aku ko jácháha xuta judio incha tsatéjénehe ndo ko tsankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien. ¹⁶ Kixinyaha jóo nga najmi b'a ts'in nkahe já tjaxá Roma, tsa chubá tsjáhá kjuá nga n'ek'ien xuta. At'aha tsa tjin xi tsatéjéne, tjihin nga ta kuasinjña xi tibatéjénehe tu xi kama kuasinkohe yjoho ngat'aha ni xi tichjaninéhe.

¹⁷ Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi jóo ei, najmi kits'ink'andaya. Tjen'yún tsatéjñaná nistjin xi ma ndyjuun ante má nga ts'ian kjuá ko y'exá já xi ngikj'á ndo. ¹⁸ Tunga nk'ie nga kinchja já xi tjincha batéjénehe, ndaha nku ni ch'on tjin xi kits'innkjihin k'an ngjinéhe. ¹⁹ Tu ni xi ts'e ninkuhu

ní kò nku nda xi 'mi Jesu incha y'ésiyáha. Ja k'ien ndo, tunga b'ahá títsu Pablo nk'ie nga tíjña ndo.

²⁰ 'An najmi be xi nkú ts'in k'uendáhana nku kjuá xi b'a tjin. Kui nga kingjasjáiyaha rá Pablo tsa mjehe ngjuaihi Jerusalen tu xi yo n'ekokjuaha.

²¹ Tunga tsankihí Pablo nga tu sahá s'eya'yún kò nga nginkun nda tíjñun xi tíjña Roma n'ekokjuá. Kui nga b'a kixihinna nga s'eya'yúhun santa nkúhu nga kamana ts'inkjisehe nda tíjñun k'aku Cesar.

²² As'ai b'i kitsú nda rej Agripa:

—Kò an mjena kuasinñjúhu ndo.

—Ndyjunni kuasinñjúhi —kitsú Festo.

²³ Kui nga nistjin xi ma ndyjuun tsichuhu Agripa kò na Berenice. Tsjo nkjún kama nga incha jas'en má ma kjuá. Incha tjenko já jun k'aku kò já k'akuhu naxinantóo. As'ai y'éxá Festo nga ngjuaiçhj'a Pablo kò ²⁴ b'i kitsúhu jóo:

—Ji nda rej Agripa kò ngayjee xuta xi kama ñjakújinná, á ndo ei. Ngayjee xuta judio xi tjin Jerusalen kò xi tjin ei tüncha batéjénehe. Tüncha kjintáya nga tbankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien ndo. ²⁵ An najmi tsakújinná ni xi kits'in ndo xi tjeheñ rá ngabaya. Tunga kuihi tsanki nga nda tíjñun xi tíjña Roma ts'inkokjuaha. Kui nga b'a kixihinna nga ja ts'inkjihina yo.

²⁶ 'Tunga najmi bená mí nihi xi k'uet'á xujun xi ts'inkjihí nda tíjñun k'aku xi kitsjá xána. Kui kjuaha nga ei kuats'in nibáhana ndo nginkun kò ngikuin ji, nda rej Agripa, tu xi çasjaiyaha rá kò b'a ts'in sakúhuna én xi ts'inkjihí nda tíjñun. ²⁷ At'aha b'a mana nga najmi chumi ni çjihí rá tsa çuba ts'inkjiná nku nda nubayá nga najmi xinya mí kjuaha tsatéjénehe.

26

B'i ts'in tsasinko yjoho Pablo nginkun nda rej Agripa

¹ As'ai nda rej Agripa b'i kitsúhu Pablo:

—Kama çubai nga kuksinkoi yjohi.

As'ai kingjénnk'a ntsja Pablo kò kinçhja nga tsasinko yjoho:

² —Tsjo nkjún mana, nda rej Agripa, nga kama kúásinka yjona nginkuin nd'ai ngat'aha ngayjee ni xi tibatéjénena já judio. ³ At'aha ji ya sisin xi nkú ts'in tíjña sin cháha xuta xi ntje judio tjeheñ rá kò ni xi b'ésiyáha. Kui b'a maha, tbankihi ra nga n'etsentai nga kuasinñjuní.

⁴ 'Be ngayjee xuta xi ntje judio tjeheñ rá xi nkú ts'in tsátejñajihin nkúhu nga ndyjana. At'aha tsátejñajihin xutana kò Jerusalen tsátejña. ⁵ Kò ta be ya jóo kò kama kuitsuya tsa mjehe, nga tehente kits'intjusan xi nkú ts'in tíjña niyáha já fariseo, já xi 'yún je fikò ni xi s'ejinni.

⁶ 'Nd'ai síjña ei nga tín'ekokjuana at'aha tikuyáha nga Ntjaná ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjuhun ntje chání. ⁷ Ta kui nihi xi tüncha kuyáha nga ts'ínkjáihin xutani xi te jo maha ntje chá xi y'aha rá. Kui kjuaha nga tüncha ts'intsjoho rá Ntjaná nistjin nistjen. Nda rej Agripa, tibatéjénena já judio ngat'aha ni xi an tikuyáha. ⁸ ¿Á najmi s'ejihinnu nga Ntjaná ts'ínkj'áya ngáha rá xuta ngabayoo?

⁹ 'Nistjin nk'ie b'a kixian nga tjihin nga kfin kontraha xuta xi s'ejihin Jesu, nda xi nabáha Nazaret. ¹⁰ B'a kits'ian Jerusalen. Já na'mi k'aku kitsjana kjuá xi má nga ts'inkjas'en nubayá xuta xi yjankihí Jesu. Kò nk'ie nga n'ek'ien, an ta kits'inj'a nga b'a n'ehe. ¹¹ Nkjin niyá kò xki ni'ya

sinagoga kits'in'uhun tu xi najmi ta skuenkjühun Jesu. Tu xi 'yúhún kits'in unkie xuta xu'bo ko kitsjennki unkie santaha tu má nankihí ni.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in jak'áha Jesucristo

¹² 'Kui ni kits'ian. As'ai y'éxána ko kitsjana kjuá já na'mi k'aku nga kfián Damasco. ¹³ Tunga nk'ie nga títs'ian nýá, ji nda rej, nk'ie nga masen nistjiun kikié nku nd'í cháka xi nibaha nk'a ján. 'Yún tsat'ai sa nga nd'íhi ts'íu. Kits'in ndzjenna ko ta kits'in ndzjehen já xi tjenkóna. ¹⁴ As'ai tsixuntuí t'anankiu ko kint'e nku nta xi én hebreo kinchjəkóna. B'a kitsúna: "Saulo, Saulo, ¿a unchahani? ¿A ta ji tin'e'uhun ri yjohi?"

¹⁵ 'As'ai b'a kixian: "¿Yáha ji, Nda Ntia?" B'a kitsúna Nda Ntjaná: "An Jesu xi unchai. ¹⁶ Tunga tisintjenni ko t'in. Kuakakuchji ra yjona tu xi n'exát'ahaní ko tu xi kuixinyahani ni xi kuayai ko ni xi cha sai askahan. ¹⁷ Ts'inkjisehe xuta judio ko xi najmi judio. Najmi tsjanté tsa incha ts'ín'uhin. ¹⁸ Chjúx'ánki tunkun xuta tu xi kuitjuhu má jyuun nga kjuas'ehen má ndzjeen, tu xi kuitjujihin ajin nga'yúhún ndanindoo nga ts'ínkjáihin Ntjaná. Ntjaná ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun ko tsjáha ante ajihin xuta xi bichú ma je nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin an."

¹⁹ 'Kui b'a maha, nda rej Agripa, kint'e'éhen ra xi tsakúchjina yjoho, xi nibaha nk'a ján. ²⁰ Títjun y'enijmíhi éhen Ntjaná xuta xi tjin nanki Damasco, ko askahan xi tjin nanki Jerusalem ko ngayjee nanki xi tjin ante Judea, ko santaha xuta naxinantá xi tjin asuntee. B'a kixihin nga ngjuakj'áha ra animaha ko ts'ínkjáihin Ntjaná, ko nga ts'ín ni xi kuakúchji nga ja kits'ínk'óntjaiya animaha. ²¹ Kui kjuaha nga jakj'ánijéhena já judio natsihin ninku ko kama mjehe nga ts'ínk'ienna.

²² 'Tunga Ntjanáhá tibasinkona santaha nd'ai. Kui nga síjñahana ei nga tinchjaka xuta x'an ko xi nchiná. Tixinya ni xi ta kitsúya já profeta ko Moise, ni xi tjihin nga kuitjusun. ²³ At'aha kui xi b'a kitsú nga tjihin nga unskuéhe xi kits'in nibá Ntjaná ko nga kui xi tjun kj'uaíya ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'in ts'ín ndzjehen ra xutani ko xuta naxinantá xi tjin asuntei xi nkú ts'in k'uañkihi.

²⁴ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo nga tibasinko yjoho, as'ai b'i kitsú nda títjun Festo nga kíkintáya:

—Ja tíma lukui, nda Pablo! At'aha 'yún mahi xujun, kui nga ja tíma lukuhuni.

²⁵ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Najmi luka, nda títjun Festo. Kjuaxi ko b'a tjin ni xi tinchja. ²⁶ Nda rej Agripa be ni xu'bi. Kui nga tinchja kixi kixihina nginkun. At'aha behe k'an nga beyje nda rej ngatentee ni xu'bi. Najmi nku ante xi tijná 'ma má nga b'a kamo. ²⁷ Ji nda rej Agripa, ¿a s'ejihin ni xi kitsú já profeta? Be nk'ie nga s'ejihin.

²⁸ B'i kitsú nda rej Agripa:

—Chuba mahá ndyjaha nk'ie nga n'e maní nku nda xi s'ejihin Jesucristo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Ndaha tsa chuba ndyjaha ko tsa tse ndyjaha, tunga tibanahí ra Ntjaná nga najmi tu nku ji, ko ní ngatentee xi tibasínjuna nd'ai kuichú ma xi nkúhu an, tunga najmi kohó n'úkicha xu'bi s'et'aha.

³⁰ As'ai tsisintjen nda rej, nda títuun, na Berenice ko ngayjee xi incha kab'entukohó yo. ³¹ Incha ngji nchjaníjmíya t'axín kjuo. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—Najmi ngabaya ko ta ndaha núbayá tjeheñ ra ni xi kits'ín ndo.

³² As'ai nda rej Agripa b'i kitsúhu nda títjun Festo:

—Tsa najmi tsanki ndo nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjua, kama n'e ndaihi kai.

27

B'i ts'ín kin'ekjí Pablo nanki Roma

¹ Nk'ie nga j'ai kjuá nga tjihin nga n'ekjíní ante Italiá, as'ai kin'ekjas'en Pablo ko k'ái sa já núbayá aya ntsja nku nda jun k'aku xi 'mi Julío. Kui xi tíñajihín já jun xi 'mi Já juhun Nda títuun. ² Tsitjas'eín nku tsutsu xi nibaha nanki Adramitjo xi ja ma kuitjuhú nga ngjuai nanki xi tjin ante Asiá. As'ai kin'eí n'yá ntá. Ta ngjikoni Aristarco, kui xi nibáha Tesalonika, nanki xi tíñajihín ante Macedoniá. ³ Nistjin xi ma ndyjuun tsichij nanki Sidon, ko nda jun Julío kits'íhín nku kjuanda Pablo. Kitsjantehe nga ngjitsubek'ún já xi nda nchjakohó ko nga kui jóo tsjáha ni xi machjéheñ.

⁴ As'ai tsitjukoí tsutsu yo ko tsitjandái xjo Chipre, at'aha tjen kontrani ntjo. ⁵ Tsitjatíkjáí ntáchak'uun andaihi Cilicia ko Panfilia ko tsichij nanki Mira, nanki xi tíñajihín Licia. ⁶ Yo kisakúhu nda jun k'aku nku tsutsu xi nibaha nanki Alejandria ko ante Italiá tifi. Yo kits'ínkjas'enni. ⁷ Nkjin nistjin kin'e nda ndai n'yá ntá ko tu 'yaha tsichu tiñai ankjín nanki Gnido. Tjen kontra sani ntjo, kui nga tsitjahani ankjín nanki Salmon ko y'etjindaihi xjo Creta. ⁸ Tu nku b'ahá ts'ín 'ni kin'eí n'yá ntá andaihi xjo Creta. Askahan tsichij nku ante xi 'mi Ante Tsjo K'un xi tíña mahá nanki Lasea.

⁹ Nkjin nkjún nistjin ts'ayani ngat'aha ntjo ko ja tibichú tiña nistjin nga ch'on ma nga tsutsu bankínkaá, at'aha ja tibichú tiña nistjin chunch'óon. Kui nga b'a kitsúhu Pablo:

¹⁰—Jun já, ndzjen tímana. Tsa kuankíndjaá, ch'on kamat'aán. N'endyja tsutsuu ko ch'áha, ko santaha kjuichúkjuá nga kuayáa ko ñá.

¹¹ Tunga najmi kits'ínsihín ra nda jun k'aku ni xi kitsú Pablo. Tu ni xi kitsúhu nda xi ts'ínko tsutsuu ko nda xi ts'e yóo tsasínñjuhu. ¹² Ante xu'bo ya najmi nda ma tsa yo n'ekj'a nistjin chunch'óon. Kui nga nkjin incha kamaha xi b'a incha kitsú nga tu sahá nda tjin nga incha kuitju yo, tsa tu ahá ni b'a ts'ín incha kuichú Fenice, nanki xi tíñajihín xjo Creta. Yo má bichú tsutsu ko nda ts'ín s'entu. B'a ts'ín yo kama incha ts'ínkj'aha nistjin chunch'óon.

B'i ts'ín kamané ntjo tsutsu xi tjíya Pablo

¹³ As'ai kitsjen nku ntjo xi najmi 'yún, xi nibaha ajin ntáchak'uun. B'a kamaha jóo tsa nda ts'ín nguai tímaha. Kui nga tsitjukohó tsutsuu ko incha ngjiko tiña andai xjo Creta. ¹⁴ Tunga najmi ts'andayahá ra nga kama nku ntjo xi tu xí 'yuhún, xi nibaha asun t'anankiy. Be jóo nkú 'mi ntjo. ¹⁵ Kui xi kikjebéfe tsutsuu. Najmi ta kama tsankinkohoni má nga mjeni. Kui nga kik'ainteheñi nga ngjuaikohoni ntjo.

¹⁶ As'ai tsitjandái nku xjo ichí xi 'mi Cauda. Kui xi y'échjaha ichí ntjo, ko tu 'yaha kamaní kichju'yúin tsutsu ichí xi y'a tsutsuu. ¹⁷ Nk'ie nga kin'ekjas'eín tsutsu ichí, as'ai n'ú'ya y'é'yúnkjáha jóo tsutsu chánka xi

tjenkoj tu xi najmi kuakjahan. Incha kitsankjún tsa tsumí xi tjín ante xi 'mi Sirte kjuas'enjin. Kui nga incha kikjejejen najyuhun tsutsuu, kui xi basinya'yún ntjo. As'ai kitsjante nga ngjuaikoho ntjo.

¹⁸ Nistjin xi ma ndyjuun 'yún kitsjen sa ntjo. Kui nga incha kikjaník'ajin ntáchak'uun ch'ahá tsutsuu. ¹⁹ Nistjin xi ma jahan incha kik'janík'ajin santaha kō ni xi ts'ínchjén nga fikō tsutsuu. ²⁰ J'a nkjin nistjin nga najmi kama sje kō ta ndaha najmi kama chji niñuu kō ntjo xi 'yún tjennení. B'a tsixín nga najmi ta kuintsubahani.

²¹ Nkjin nistjin j'a nga najmi chumi nihi kichineí. As'ai Pablo tsasinjña ndju kō b'í kitsú:

—Jun já, najmi nda kin'o nga najmi tsasinñjunú, nk'ie nga tsitjukoo tsutsuu xjo Creta. Un tibenuu nd'ai kō t'n'e ndyjo ni xi kich'o. ²² Tunga nd'ai b'a tixinnuu nga tjen nga'yúhuun yjonuu, at'ahá najmi ch'a kuayá. Tu tsutsuuhú xi ndyja. ²³ At'ahá nkuí jyún kabakúchjina yjoho nku ntitsjehe Ntia xi ts'ena ko xi ts'inxát'aha. ²⁴ B'a katsúna: “Najmi tu binkjuin, Pablo. Tjihin nga k'úin nginkun nda tíjun k'aku Cesar. Ntianá títsháhi kjuanda xu'bi nga najmi kuayá ngayjee já xi tjintuyáko hi tsutsuu.” ²⁵ Kui b'a maha, jun já, tjen nga'yúhuun yjonuu. At'ahá s'ejinna Ntianá nga b'a kama xi nkú nga ka'mina. ²⁶ Tunga tjihín ni nga nku xjo kujchúkoná ntjo.

²⁷ Nk'ie nga tsichu nistjen nga ja tjínni jo tuntjái, kō nga ja tífikoni ntjo ajin ntáchak'un Adria, nkú ra ma masen nistjen kkie já xi t'íncha ts'ínko tsutsuu nga ja t'ibichú tiñai ante kixiu. ²⁸ Kui nga kik'achubaha nga nankahá ntóo. Kan t'j'ion nku metru kama. As'ai ngjindju sa kō ta kik'achubahá ngáha. Kui xi kama kan ún jo metru. ²⁹ Incha kitsankjún tsa naxiu satéjkoko ho, kui nga incha kikjaník'aha ñju ni xi fáya'yún tsutsuu. Incha mangimjehe nga kitsa kama sen.

³⁰ As'ai mjehe kuanka já xi t'íncha ts'ínko tsutsuu. Kui nga incha kikjaník'ajihin ntóo tsutsu íchí xi kjit'ahá tsutsu chánko. B'a incha kitsú nga incha kjaník'ja sa ankjín tsutsuu ni xi kjuáya'yúhuun tsutsuu. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga kinchjako nda jun k'aku kō já juun:

—Tsa najmi k'úéntu já xu'bi aya tsutsuu, jun najmi k'uankiu.

³² As'ai incha tsatekjá já juun n'ú'ya xi tjít'a tsutsu íchíu. Incha kikjanítja'ba niu.

³³ Nk'ie nga ja t'nibá ma sen, Pablo b'a kitsúhu ngayjee jóo nga tjihin nga incha kjine nichine. B'í kitsúhu:

—Ja tjinnuu jo tuntjái nd'ai nga 'yún t'n'enkjíhuun tak'un kō nga tintsubá kjintió. Najmi tichino niñu. ³⁴ T'bankihinnuu nga chinehenu íchí nd'ai. Kuasinkonuu tu xi k'uankihinu. At'ahá ndaha nku ntsjaku najmi ndyja.

³⁵ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai jak'já nku ninkuan kō kitsjáha máb'achjíhi Ntianá nginkun ngayjee jóo. Tsakjánya kō kikjine. ³⁶ As'ai kama 'yún tak'un ngayjee já xingisoo kō ta incha kikjine ninkuon. ³⁷ Jo unchan kō cháte kō kan ún nku mahani ngayjei xi tintsubayai tsutsuu. ³⁸ Nk'ie nga ja incha kikjine niñu, as'ai tu xi kama kijnaha tsutsuu incha kikjaník'ajin ntáchak'uun tuniñu xi y'a yóo.

B'í ts'in tsakjan tsutsu xi tjíya Pablo

³⁹ Nk'ie nga kama seen, najmi kamankjihin jóo má incha tsichu. Tunga kikiehé nku ante kixi má nga tjín tsumí kō incha kama mjehe nga

ngjuai_{ko} tsutsuu yo, tsa tu ahá ni kuichúko. ⁴⁰ Kui nga incha tsate'yúhun n'ú'ya xi y'ahá ra ni xi fáya'yúhun tsutsuu. Incha kikjanítjab'a niu ko kits'in ndáihí ni xi bakú niyáha tsutsuu. As'ai kingjénk'a najyuhun tsutsuu xi basinya'yún ntjo tu xi ngjuai_{ko}ho ra ntjo ante kixiu. ⁴¹ Tunga nkuhú ante má nga tjín tsumí tsichu yóo. Yo kisasínkjá'yún ankjín tsutsuu. Ndahachí najmi ta kama kits'inniyáha niu. As'ai t'éhen ntóo kikjexuba astun tsutsuu.

⁴² B'a incha kitsúhu xinkjín já juun nga incha ts'ínk'ien já nubayóo tu xi najmi incha kuankajin ntáha. ⁴³ Tunga mjehé ra nda jun k'aku nga ts'ínk'anki Pablo, kui nga najmi kitsjantehe nga b'a incha ts'íhin jóo. Tu sa ní b'a kitsú nga tjun kjaník'ajin ntá yjohó xi mahá ntá tu xi kuichúhu ante kixiu, ⁴⁴ ko nga já xingisoo ngjuai_{ko} yáte ko tsa t'íahá tsutsuu. B'a ts'in incha tsichuhuni ante kixiu ko incha ts'ankiyjei.

28

B'i ts'in kits'in kjuankjún Pablo xjo Malta

¹ Nk'ie nga tsitjujin ntái, kik'inyaní nga Malta 'mi yo. ² Xuta xi tjín xjo xu'bi nda animahá ko nda kits'ínkjáinni. Incha kits'in'yún nku nd'í chánka, at'ahá nch'án ko ts'í túb'a kui nístjiun. ³ Jáya Pablo chuba chikín ko y'éntujín nd'íu. As'ai tu tsitjuhú nku ye xi títbankahá nt'áihí nd'íu ko kikjinehe ntsja Pablo. ⁴ Nk'ie nga kikié xuta xi tjín yo nga tjenb'ankit'a ye ntsja Pablo, b'i ngján kinchjako xinkjín. B'i incha kitsú:

—Kjuaxi nk'ie nga animá ts'ínk'ien ndai. Ndahá tsa kuitjujin ntáchak'uun tunga Ntíaná najmi mjehé tsa k'úéjña tík'un sa.

⁵ Tunga y'étsujnehé Pablo ye ajin nd'íu. Ndahachí najmi chumi nihi xi kamahá. ⁶ Incha kikuyá xuto nga kujjin Pablo ko a ra tjen'yún kuayáha. Tunga b'ahá ts'in j'aha chubá nga tjincha kuya. Nk'ie nga incha kikié nga najmi chumi nihi xi kamahá, kits'ínk'óntjaiya kjuankjintak'uhun. B'a incha kitsú nga nku ntia Pablo.

⁷ Tiña ante xu'bo tjíhin ni'ya nku nda xi 'mi Publijo, xi nda títjuhun xjo Malta. Kui xi kits'ínkjáinni. Nda ts'in kits'insinni jan nístjin tjíhin. ⁸ Tunga kjijña uhún na'mihí Publijo. Ch'in tjinchaha ko tíf'ahá. As'ai jas'en Pablo má kjijña. Askahan nk'ie nga kinchjako Ntíaná, kingjénne ntsja ko kits'ínk'ihí. ⁹ Nk'ie nga b'a kamoó, ta incha j'ai ya kj'ai xuta un xi tjín yo. Ta incha kama nkíhí.

¹⁰ Nkjin ni xi kitsjání xuto, ko nk'ie nga kichjubé ngáhaní kj'ai tsutsu ta kitsjání ni xi machjén nga n'eé niyá.

B'i ts'in tsichu Pablo nanki Romá

¹¹ Nk'ie nga j'a jan sá, as'ai tsankinkoi nku tsutsu xi yo kits'ínkj'a nístjin chunch'óon. Alejandriá nibaha yóo ko jtít'a chjihí sénnístjihín ntia Castor ko Polux. ¹² Tsichij Siracusá ko jan nístjin ts'andayaní yo. ¹³ Nk'ie nga tsitjuí yo, tsankint'á tiñai nanki xi tjín yo ko tsichij nanki Regio. Nístjin xi ma ndyjuun kamanéi nku ntjo, ko nístjin xi ma johó tsichukoni tsutsuu nanki Puteoli. ¹⁴ Yo kisakúni k'ua já nts'eé xi b'a kitsúni nga kuintsúbakoi nku tuntjái tjíhin. Nk'ie nga ja kamoó kin'eí niyá nga tsankijn nanki Romá.

¹⁵ Já nts'eé xi tjintu nanki Romá, nk'ie nga kint'é nga tsichij yo, as'ai incha j'aik'á niyáni má nga 'mi Natsin Apio ko má nga 'mi Jan Ni'ya, yo má n'ekj'a nístjen. Nk'ie nga kikié Pablo jóo, kitsjáha máb'achjihí Ntíaná

ko tsjo kik'iehe animaha. ¹⁶ Nk'ie nga tsitjas'ein nanki Roma, kik'aintehe Pablo nga t'axín k'úéjña ko nku nda jun kikonntáha.

B'i ts'in y'enijmíhi Pablo xuta judio xi tjín Roma

¹⁷ Nk'ie nga j'a jan nistjin, as'ai Pablo kinchja ñjakúhu já k'akúhu xuta xi ntje judio tjeheh ra xi tjín yo. Nk'ie nga kama ñja jóo, as'ai b'a kitsúhu:

—Jun já nts'e, najmi chumi nihi xi kits'ihin xutaná ko ta ndaha najmi ngji kontraha sin chá xi kits'inkjas'enná ntje cháná. Tunga xuta xi tjintuhú Jerusalen kits'inkjas'ennijéna aya ntsja já Roma. ¹⁸ Kingjásjaiyana ko kama mjehe nga ts'ín ndajina, at'aha najmi chumi nihi xi kits'ian xi tjeheh ra ngabaya. ¹⁹ Tunga najmi kits'in yuhú já judio xi tibatéjéna. Kui nga tsankihina nga nginkun ndatitjun k'aku Cesar n'ekokjuahana, ndaha tsa najmi tjín ni xi kuatejénehena xutaná. ²⁰ Kui kjuaha nga kinchjahanu. Mjena skuenuu ko xinyanu nga tjínká'yúnna n'úkicha i tu ngat'aha nga tikuyaha ni xi tichuyáá ngayjee ñá xi xuta Israel.

²¹ As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ndaha nku xujun xi nibaha ante Judea xi tinchjanijmíyaha ri najmi j'aini, ko ta ndaha já nts'eé xi incha nibáha ján najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kinchja ngat'a ts'i. ²² Tunga mjehe ni kuasinñju xi nkú ts'in n'enkjín'uin, at'aha yai nga tu má antehé ni najmi nda tichubanijmíyaha xuta xi yankihí én xi tib'enijmí.

²³ Kui nga incha y'éhe ra nku nistjin nga Pablo kuakúya ko nkjin nkjún xuta incha j'ai kui nistjin ni'yaha. Nku nistjin kik'aha Pablo nga y'éjña chji ko kitsúya nkú ts'in batéxuma Ntjáná. Kits'inchjén xujun kjuatéxumaha Moise ko xujuhun já profeta nga y'éjña chjihí xuta yáha Jesu. ²⁴ As'ai tjín xi kits'ínkáihin ni xi kitsú Pablo ko tjín xi najmi kis'ejihin.

²⁵ Najmi tsichu ma nkuko xinkjín. Nk'ie nga incha kik'atuts'ihin nga incha ngji ni'yaha, b'i kitsú Pablo:

—Kjuaxi ni xi kitsúhu Espiritu Santo ntje chánu nga kits'ínkinchja nda profeta Isaia. B'i kitsú:

²⁶ T'ihinsejhi naxinantá xu'bo ko b'a t'ihin:
'Yún kuasinñju tunga najmi kamankjihinnu,
ko 'yún chaso tunga najmi chanú.

²⁷ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,
kits'in staya yjoho ko kik'íechja tunkun,
tu xi najmi skuehe ko najmi kujint'éhe,
ko najmi kamankjihin ra,
tsa ts'ínk'ontjaiya animaha ko nga an ts'innkíhi.

²⁸ 'Kui nga tjihin nga chahanu nd'ai nga Ntjáná ts'ínkijihí ra naxinantá xi tjín asuntej én xi ts'ínk'ankihí. Kúihí xuto xi kuasinñjuhu éen.

²⁹ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, 'yún incha kinchjatiko xinkjín já judio. As'ai incha ngji.

³⁰ Jo nú kamaha Pablo nga y'ejnaya ni'ya xi y'échjí sá. Kits'ínkáihin ngayjee xi tsichusehe. ³¹ Y'enijmí xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná ko tsakúya nga Jesucristo xi Nda Ntjáná. Kinchja chji chji ko najmi ch'a xi y'échjaha nga b'a kits'in.

Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Roma

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Roma

¹ An Pablo, an nda musu síhjin Jesucristo. Ntjaná kits'in mana nku nda postruhü tü xi k'uenijmíhina én nda tsuhü, ² én nda tsu xi kitsú nga tsjá nk'ie nga kits'ínkinchja já profetaha xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná, kui xi tsje.

³ Én nda tsuu tinchjanijmíyaha Ntíhi, kui xi Nda Ntjaná Jesucristo. Nk'ie nga yjoninte kik'a, ntjehe nda rej David nibaha ra. ⁴ Ko nk'ie nga j'áiyaha ngabayoo, Espiritu Santo y'éjña chji nga kui xi Ntíhi Ntjaná xi tjihin nga'yún. ⁵ Kitsjana kjuanda ko kits'in mana nku nda postru ngajoho tü xi tü má k'uenijmíhi ra xuta nga tjihin nga s'ejihin ko kuint'é'éhen. ⁶ Jun tintsúbajiun xuta xi kis'enijmíhi, kui nga xutaha Jesucristo kamahanu.

⁷ Ngayjoo xuta ninku xi tintsúboo nanki Roma títs'inkjínüu kui xujuin. Tjoho Ntjaná jun ko j'ájinnüu nga kikjats'enüu.

Kas'enüu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga mjehe ngjuaisehe xuta ninku Roma

⁸ Kui ni xu'bj xi tjun xinnüu. Tü ngat'aha nga Nda Ntjaná Jesucristo ts'ená, tsjaha máb'achjíhi Ntjaná ngat'aha nga ja kichjubó éhen ko nga ngúsuhun asuntee tichubanijmíyaha xi nkú ts'in s'ejinnüu Ntjaná. ⁹ Ngayjee animana títs'inxát'aha Ntjaná nga tib'enijmía én nda tsuhü Ntíhi, ko kui xi be nga tehente ts'inkjónüu nk'ie nga nchjaka.

¹⁰ Bankíhi Ntjaná tsa kui xi mjehe katsjáníyana nga kama kfínsenüu. ¹¹ At'aha mje nkjúnna skuenüu tü xi kúásinkohonüu nga sakúnüu ni xi tsjáná Espiritu Santo, tü xi ndjá kuinchahanu. ¹² Mjena nga xi nkú ts'in nkuhú s'ejinná k'uai nga'yúnkoho raá xinkjá.

¹³ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin niyá kama mjena nga kfínsenüu tunga santahá ni nd'ai tjin ni xi tib'échjana. Mjena ta ts'ian xá xi kitsjana Jesucristo ajinnüu xi nkú nga ta títs'ian ajihin xuta naxinantá xingisoo. ¹⁴ Tjihin nga ts'ian ajihin tü mí xutahá ni xá xi kitsjana, xuta xi nchja én griego ko xi nchja kj'ai én, xi nkjink'uhun ko xi najmi nkjink'uhun. ¹⁵ Kui nga mangimjehena nga k'uenijmíhinüu ko ta jun xi tintsúboo Roma én nda tsuhü Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga tjihin nga'yún én nda tsuhü Jesucristo

¹⁶ Najmi ma subana nga én nda tsuhü Jesucristo b'enijmía, at'aha kui xi nga'yúhün Ntjaná xi ts'ínk'ankikoho ngayjee xi s'ejihin, xi ntje judio tjehen ra ko xi najmi ntje judio tjehen ra. ¹⁷ Én nda tsuhü Ntjaná bakúchji xi nkú ts'in Ntjaná tsjáha xuta nga naxu ma nginkun tü ngat'aha nga s'ejihin. B'a ma at'aha s'ejihin, xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjaná nga b'i títsu: "Xi ja naxu nginkun Ntjaná tü ngat'aha nga s'ejihin k'úéjña tík'un."

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta tjihin je

¹⁸ Ntjaná xi tijná nk'a ján b'éjña chji kjuakjahan nga ts'in nibánehe ngayjee xuta xi najmi benkjúhün ko incha ts'in ni xi najmi naxu nginkun. Kui xuto xi b'échja nga cha ni xi naxu tjin. ¹⁹ At'aha ni xi yaha Ntjaná,

kui ta incha be. Ntjaná ta y'éjña chjihí. ²⁰ Najmi tjin xi nkú ts'in b'a incha kuitsuhu nga najmi be. At'aha xi nkúhu nga kamanda asuntee tsakúchji nga'yúhún Ntjaná xi najmi maha ndyja ko nga nkuhú kui xi Ntjaná. Kjuaxí kjáihín nga najmi ma chji Ntjaná, tunga kamankjihinná tsa chaseéhe ni xi kin'enda.

²¹ Tunga ta ndahá ni tsa incha kieke jóo ni xi ts'e Ntjaná, najmi incha kits'ínkie yjoho nga Ntjaná xi tjihín kjuachánka ko ta ndaha najmi incha kitsjáha máb'achjihí. Tu sa ní ni xi najmi chumi ni chjihí ra incha kits'innkjink'un ko incha kama jjihín. ²² Já nkjink'un chuba incha kits'in mahá yjoho, tunga já sihi incha kama. ²³ Incha kits'in t'axín kjuachánkaha Ntjaná, kui xi najmi maha 'me. Kits'intsjoho sénnistjihín xuta xi maha 'me ko sénnistjihín nisee, chu ko ye.

²⁴ Kui nga Ntjaná kits'in ndáihí ra xuto nga ni xi najmi ndoo incha ts'íhín, ni xi nchjaha animaha. Ta kui ta maha najmi incha kikienkjún yjonintehe nga ch'on kits'ínko. ²⁵ Incha kits'in t'axín éhen Ntjaná xi naxu tjin. Tu én tsank'óhó incha tsakj'á. Incha kikienkjún ko incha kits'intsjoho ni xi kin'enda antehe ni nga xi kits'innda niu ts'intsjoho, xi tjihín nga n'etsjoho tu nkjéhe ni. B'a tjin.

²⁶ Kui nga Ntjaná kits'in ndáihí ra xuto nga ni xi suba maná incha ts'ín. Jminchjihín jóo incha y'éntu xi nkú ts'in tjeheh ra nga incha ts'ínko x'íhín. ²⁷ Já x'in ya ta incha y'éntu xi nkú ts'in tjeheh ra nga incha ts'ínko jmichjún. Ta kuihi xinkjín x'in incha kits'in mje. Tjihín kjuasuba ni xi incha kits'in. Ta kuihi jáx'in incha kikjantuko xinkjín. Tunga ta incha kits'ínkjáihín ra chji xi tjeheh ra kjuangasten xi incha kits'in.

²⁸ At'aha najmi incha kits'ínsihín Ntjaná, kui nga Ntjaná kits'in ndáihí ra nga kuatsúhun kjuankjink'uhún, tu xi incha ts'íhín ni xi najmi ma n'e. ²⁹ Kui nga kitsejihín ra ngayje tíkjá ni ch'onk'un. Najmi naxu incha ts'in, fantuko jminchjín xi najmi kjee bixan, incha fásihín ni xi tjihín xinkjín ko ch'on incha ts'in. Kitsejihín animaha kjuaxintak'un, incha ts'ínk'ien xinkjín, ko ta kitsejihín kjuachán, kjuamaña ko kjuach'onk'un. ³⁰ Nchjane xinkjín, én tsank'á ts'inne xinkjín, ts'in unkie Ntjaná, najmi ch'a benkjún, ma ngak'un, nk'a b'asje yjoho, kjuankjintak'uhún b'asjejin nkjin tíkjá ni xi ch'onk'un, najmi nt'é'éhen xi cháha, ³¹ si, najmi ts'intjusun én xi nchja, najmi ch'a xi ts'intjo, najmi ma n'e jnenta ko najmi ma nimaha xinkjín.

³² Be xuta xu'bó nga xi b'a ts'ín ngabaya tjeheh ra, at'aha b'a ts'in y'éjña Ntjaná. Tunga tu nku b'ahá tjincha ts'in ko santaha tsjo incha maha nga kj'ai xi b'a ta ts'in.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Ntjaná ts'ínkokjua ngayjee xuta

¹ Ji xi chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda ko tín'ek'anji jé xuta xi kj'ai, najmi tjin nkú ts'in n'esjenkihini yjohi. Nk'ie nga chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda, ta ji ta maha n'ek'anji jé yjohi, at'aha ji b'a ta n'ei. ² Yaá nga kixi ts'ínkokjua Ntjaná xuta xi b'a ts'ín.

³ Ji nda, ji xi chaseihí yá xi najmi nda títs'in ko nk'ie nga b'a ta n'ei, ¿a b'a bixín nga kuitjunkihi yjohi nga ts'ínkokjuahi Ntjaná? ⁴ ¿Á tín'e t'axíhín ri yjohi kjuanda chánkaha Ntjaná ko nk'ie nga tu xí ts'in'yún tak'uhúnná ko nk'ie nga tu xí ndahá ts'in? ¿A najmi mankjihín ri nk'ie nga kui kjuandaha Ntjaná títsjániyáhi nga k'úinchj'aha ri animahi?

⁵ Tunga tu ngat'aha nga ndja tjyahi ko nk'ie nga najmi tí'michj'aihi animahi, tu sahá t'n'etsenéi yjohi kjua'un xi nibanehe asuntee njstjin nk'ie nga ts'in nibá Ntjaná kjuakjahan ko ts'in sisin kjua. ⁶ Nk'ie b'a kamo, Ntjaná tsjáha chjhi nga nkúnkú xuta ngat'aha xi nkú tjin ni xi kits'in.

⁷ Xuta xi tu nku tjincha tít's'ihín ni xi nda, xi b'a ts'in t'ibangisjáhi nga sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntjaná ko nga nda cha ko nga k'úentu tik'un sín, kui xutaha xi Ntjaná ts'in'k'íéntu tik'un síhin. ⁸ Tunga xuta xi sin kjua ko najmi nt'é'éhen ni xi naxu tjin, xi tu sahá nt'é'éhen ni xi najmi ndoo, kui xi incha ts'in'k'jáhi kjua'un xi ts'in nibanehe Ntjaná ko kjuakjahan.

⁹ Kjuanimá ko kjuaba sakúhu ngayjee xuta xi ts'in ni xi ch'onk'un, b'aha ra xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹⁰ Tunga ngayjee xuta xi incha ts'in ni xi ndoo, kui xi sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntjaná, nda cha ko s'ehe kjuajyu, b'aha ra xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹¹ At'aha namji ngabi ts'in Ntjaná.

¹² Ngayjee xi incha kits'in ngatitsun nga najmi be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tu nkú ndyjahá ta ndaha tsa najmi kits'in'kokjuaha kjuatéxumoo. Ko ngayjee xi incha kits'in ngatitsun nga ja be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, kui kjuatéxumoo ts'in'kokjuaha. ¹³ Najmi xuta xi tu basínjuhú ra kjuatéxumoo xi naxu ma nginkun Ntjaná. Xuta xi ts'intjusun ní kjuatéxumoo xi naxu n'e ma.

¹⁴ Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra najmi kik'aihi kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise tunga ts'ihín ni xi tít'su kjuatéxumoo, at'aha mankjihin ni xi nda ko ni xi najmi nda. B'a ts'in kuenta ts'e suba sakúhu ra nku kjuatéxuma, ndaha tsa najmi tijnaha kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise. ¹⁵ Incha bakúhji xuto nga ajin animaha tjit'a ni xi bakúya kjuatéxumoo. Animaha tsuyaha tsa nda ko tsa najmi nda ni xi tjincha ts'in. Ko kjuankjintak'uhun tsuyaha tsa tjeheh je ko tsa najmi tjeheh ngat'aha ni xi tjincha ts'in. ¹⁶ B'a kama njstjin nk'ie nga Ntjaná k'uéxaha Jesucristo nga kuasehe ni xi tjintu'maha xuta. B'a kama xi nkú tít'su én nda tsu xi t'ib'enjímia.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjin je xuta judio ndaha tsa kui kik'aihi kjuatéxumoo

¹⁷ Ji xi b'a t'ibixín nga ji xi ntje judio tjeheh ri, nga kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise kich'ai ko tsjo mahi at'aha Ntja nku tutuu s'ejihin. ¹⁸ Yai ni xi mjehe Ntjaná nga n'ei. Yai má nihi xi nda at'aha kjuatéxumoo kisakúyahi. ¹⁹ Behé tak'uin nga mahi baku njyáhi xuta ka ko nga ji xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'in ndzjehen xuta xi tjima má jyuu. ²⁰ Ji xi bakuyáhi xuta xi najmi be ni xi ts'e Ntjaná. Ji xi nda maestruhu xuta xi najmi mankjihin, at'aha tijnahi kjuatéxuma xi bakúhji kjuankjintak'uun ko ni xi naxu tjin.

²¹ Ji xi bakuyái, ¿a najmi bakuyaha ri yjohi? Ji xi b'enjímí nga najmi ma n'e ndyjé, ¿a n'ei ndyjé? ²² Ji xi b'a bixín nga chan'k'jáan kjuabixanná, ¿a b'a n'ei? Ji xi unchai ntja xi ntsja xuta ts'innda, ¿a najmi n'ei ndyjé ninkuhu ntja xu'bo? ²³ Ji xi tsjo mahi at'aha yai kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tunga najmi t'iyankjún'ni Ntjaná nk'ie nga t'ibiyunéi kjuatéxumoo. ²⁴ B'i tít'su éhen Ntjaná má nga tjit'a: "Ngat'anuu najmi t'iyankjún Ntjaná ajihin xi najmi ntje judio tjeheh ra."

²⁵ Chjíhi ra nga kin'ehi circuncision tsa t́n'etjusuin kjuatéxumoo. Tunga tsa t́biyunéi kjuatéxumoo, circuncision xi kin'ehi b'a ma xi nkúhu tsa najmi kin'ehi niu. ²⁶ Kui nga tsa xi najmi kin'ehe ra circuncision kjuatjoho ni xi t́jt'a kjuatéxumoo, za najmi n'echjíhi ra ni xi t́ts'ín nga chasehe xi nkúhu tsa kin'ehe circuncision? ²⁷ Xi najmi kin'ehe circuncision yjonintehe tunga t́ts'íntjusuhún kjuatéxumoo, kui xi k'uéjñanehi ni xi kanéhi ji xi t́jñahi kjuatéxumoo ko kin'ehi circuncision tunga t́biyunéni.

²⁸ Najmi yjonintee tsuya yá xi judio, ko najmi ni xi n'ehe yjonintee xi circuncision xi ndoo. ²⁹ Judio ní xi b'a ts'ín t́jyaha ko circuncision xi nda, kui ní xi ma ajin animaha xuta. Espirituhu Nt́ianá b'a ts'ín, najmi ni xi t́jt'a xujun. Xi b'a ts'ín t́jyaha, Nt́ianá nda nchjanehe xuta xu'bo, najmi xuta.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú naxuhú ts'ín Nt́ianá

¹ Kui b'a maha, zmí ni xi t́jn saha xi ntje judio t́jehen ra ni ma? ¿Ko má xi kui chjéhen circuncision? ² Chjíhi ra niu, tu xi nkú ts'ín chasehé raá. T́tjun Nt́ianá kits'ínkjas'eheh xuta judio éhen. ³ T́jn xi najmi kis'ejihin éhen Nt́ianá, tunga, za kuihi nihi xi ts'ín nga Nt́ianá najmi ts'íntjusuhun éhen? ⁴ ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! Ndaha tsa tsank'á ngayjee xuta, tunga Nt́ianá tu nkú ts'ín ni xi naxu t́jn. Xi nkú ts'ín t́jt'a xujun éhen Nt́ianá nga b'i t́tsu:

S'ejña chji nga ji xi naxui nk'ie nga chubai,
ko n'e nganai nk'ie nga n'ekokjuahi.

⁵ Tsa kjuach'onk'unná b'éjña chji nga Nt́ianá xi naxu ts'ín, ¿nkú kuxíaán ni ma? ¿A najmi naxu ts'ín Nt́ianá nk'ie nga ts'ín nibájennená kjuakjahan at'aha ch'on k'aán? Nk'ie nga b'a t́xian, t́nchja xi nkúhu nku nda. ⁶ ¡Ndaha tsa mí yehe najmi b'a t́jn! At'aha tsa najmi naxu ts'ín Nt́ianá, ¿nkú ts'ín ts'ínkokjuaha xuta?

⁷ Tunga tsa ngat'aha én tsank'á xi t́nchja, ko tsa b'a ts'ín t́s'ejña chjiji nga b'a t́jn ni xi ts'ín Nt́ianá ko sakú saha kjuachánka, za b'a t́minaha ni ma nga ngatitsun t́ts'ian? ⁸ Ka ma ra b'i k'úhín xinkjá kai: “Ch'on n'ée tu xi nda kamaha asunntej.” B'a t́ncha tsu xi t́ncha nchjayaneni nga kui niu xi t́ncha bakuyái. Nda t́jn nga s'ejñanehe mí nihi xi kanéhe xi b'a t́ncha tsuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi t́jn xi bichú ma naxu nginkun Nt́ianá tu ngat'aha nga ts'íntjusun kjuatéxumoo

⁹ ¿Nkú kuxíaán ni ma? ¿A 'yún nda sai jin xi ntje judio t́jeheni nga xuta xi najmi ntje judio t́jehen ra? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! At'aha ja kuayaá nga xi judio ko xi najmi judio nkuhú ngatitsuun t́jntujín. ¹⁰ Xi nkú ts'ín t́jt'a éhen Nt́ianá nga b'i t́tsu:

Najmi t́jn xi naxu nginkun Nt́ianá,
ndaha nku najmi t́jn.

¹¹ Najmi t́jn xi mankjihin,
najmi t́jn xi bangisjai nga skue yáha Nt́ianá.

¹² Ngayjee kindyjajihin niyóo,
nkuhú nga tsatsuhun animaha.

Najmi t́jn xi nda ts'ín, ndaha nku najmi t́jn.

¹³ Ngabaya y'aha ra ni xi tsu,

tū subahá én tsank'á nchja.

Én xi bitju ts'a b'a joyaha xáhan ye,

¹⁴ kitsehe ts'a én ch'on tsu kō én stinta.

¹⁵ Kĩtsá b'ema nga ts'ínk'ien anĩma,

¹⁶ ni xi incha ts'ín ts'ín x'ahan xuta kō kjuanĩma tsjáha.

¹⁷ Najmi incha be má tĩn kjuajyu,

¹⁸ najmi incha tĩnjĩn tak'un

nga Ntĩaná xi tĩhĩn nga chankjũn.

¹⁹ Yaá nk'ie nga xuta xi tĩñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuatéxumoo tĩnchjakohō xuta xu'bo tū xi nk'ie nga kuasehe ra Ntĩaná mí nihi xi kits'ín xuta najmi ta incha kuĩnchjaha nga najmi ta kuitjunkihi ra yjohō. ²⁰ At'aha ndaha nku najmi naxu cháha nginkun Ntĩaná tū ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tĩt'a kjuatéxumoo. At'aha tū sa ní kjuatéxumoo b'éjña chjiná nga tĩnná ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tū ngat'aha nga s'ejihĩn xuta Jesucristo naxu bichũ ma nginkun Ntĩaná

²¹ Tunga nd'ái ja y'éjña chji Ntĩaná xi nkú ts'ín naxu ma xuta nginkun. Najmi kjuatéxumoo xi maha b'a ts'ín. Santa níhi ma n'eya niĩ ajihĩn xujun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise kō ni xi y'ét'a já profeta. ²² Ngat'aha ní nga s'ejihĩn xuta Jesucristo, b'a ts'ín naxu maha nginkun Ntĩaná. Kō b'a maha ngayjee xi s'ejihĩn, at'aha najmi ngabi ts'ín Ntĩaná. ²³ Tū ngat'aha nga ngayjee xuta kits'ín ngatitsun, ndaha nku najmi sakúhu kjuachánka xi Ntĩaná tsjá.

²⁴ Tunga chánkaha kjuandaha Ntĩaná xi tū tĩtsjáha nga naxu kama xuta nginkun, at'aha Jesucristo y'échjĩntjai xuta kō kits'ín ndaĩhi jéhe.

²⁵ Kui xi Ntĩaná kits'ín ma nku chje. Tsaténdzjo jnĩhi tū xi sakúhuná kjuan'endyjat'a nk'ie nga s'ejinná Jesucristo. B'a ts'ín tsakúchjhi Ntĩaná nga naxu ts'ín. Nĩstjĩn nk'ie, tū ngat'aha nga tsenta najmi kits'ínnijéhe ra xuta ngatitsun xi kits'ín. ²⁶ Tunga nĩstjĩn nd'ái ja tsakúchji nga naxu ts'ín kō nga tū nku naxuhú tĩts'ín nk'ie nga tĩtsjáha xuta nga naxu ma nginkun tū ngat'aha nga s'ejihĩn Jesucristo.

²⁷ Kui b'a maha, ¿a tĩn nkú ts'ín kama nk'a n'esjehená yjoná nginkun Ntĩaná at'aha ngat'aha kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise naxu kama-haná nginkun? Najmi kama. S'ejña t'axĩn ni xu'bo tū ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo. ²⁸ At'aha mankjinná nga ma naxu xuta nginkun Ntĩaná tū ngat'aha nga s'ejihĩn Jesucristo, najmi ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tĩt'a kjuatéxumoo.

²⁹ ¿A tū nkuhú Ntĩaha xuta xi ntje judio tjehe ra Ntĩaná? ¿A najmi kohó Ntĩaha xuta naxinantá xingisoo? Johon, b'a tĩn. Ntĩaná ta Ntĩaha xuta xi najmi ntje judio tjehe ra. ³⁰ At'aha nkuhú maha Ntĩaná xi ts'ín nga naxu ma xuta judio xi kin'ehe ni circuncision at'aha s'ejihĩn, kō ta tsjá nga naxu ma xuta xingisoo xi najmi kin'ehe ni circuncision tū ngat'aha nga s'ejihĩn. ³¹ Kui nga, ¿a tĩn'endyanáá chjĩhi kjuatéxumoo tū ngat'aha nga s'ejinná? ¡Najmi b'a tĩn! Tū sa ní b'a ts'ín tí'baĩhi raá chjĩ xi tĩhĩn kjuatéxumoo.

4

B'i ts'ín y'éjña chubayahā Pablo nga kits'ínchjén ntje cháha xuta judio xi 'mi Abraham

¹ Chubanjmíyahaná ntje cháná Abraham. ¿Mí nihi xi kisakúhu? ² Tsa Ntíaná kits'ínkjáihín Abraham nga kui xi naxu tu ngat'aha ní nda xi kits'ín, ka ma ra nk'a k'uasje yjoho. Tunga najmi kamahá nk'a k'uasje yjoho nginkun Ntíaná. ³ ¿Nkú títsu éhen Ntíaná ngat'a ts'e ni xu'bo? B'í títsu: "Kis'ejihín Abraham Ntíaná ko kui niu xi kits'ínchíhí ra Ntíaná nga Abraham xi nku nda xi naxu."

⁴ Xi nkúhu xuta xi ts'inxá, kui xi ch'axkihí ni xi ts'ín ko b'a ts'ín s'echjíhi ra. Najmi tu 'báihí ni xi ts'ínkjáihín. ⁵ Tunga máha xuta xi najmi ma 'yún k'un ní nda xi kits'ín, nga tu sahá s'ejihín Ntíaná xi tsjáha xuta ngatitsuun nga naxu ma nginkun, Ntíaná be nga xuto s'ejihín ko kui niu xi b'axkihí Ntíaná nga naxu basehe.

⁶ B'í kitsú David nga: ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi Ntíaná naxu basehe, najmi tu ngat'aha ní xi kits'ín tsa kui kjuaha nga naxu n'e ma! ⁷ B'í ts'ín y'ét'a:

¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta
xi kin'endyjat'aha ra jéhe,
ko kin'endyjajnuhu ngatitsuun!

⁸ ¡Á b'a nda tjíhin ts'e nda
xi Ntíaná najmi b'axkihí ra ngatitsuun!

⁹ ¿A tu nkúhu xuta xi kin'ehe ni circuncision sakúhu kjuanda xi títsu David, a ra kohó xi najmi kin'ehe ni circuncision? Ja b'a kuixiáan nga Abraham kis'ejihín Ntíaná ko nga kui niu xi kin'echjíhi ra nga naxu kin'e ma. ¹⁰ Tunga, ¿nkjé kin'echjíhi ra Abraham nga kui xi nku nda xi naxu? ¿A nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, a ra nk'ie nga najmi kjehé n'ehe ni circuncision? Nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision b'a kama.

¹¹ Askahan kin'ehe Abraham ni circuncision. Kui niu xi kama nku chubá xi kis'et'aha, chubá xi tsuhu ra nga naxu kama at'aha kis'ejihín Ntíaná nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision. B'a ts'ínj'ai maha Abraham na'mihí ngayjee xuta xi s'ejihín Ntíaná, ndaha tsa najmi kin'ehe ni circuncision. Ntíaná b'axkihí xuta xu'bo xi nkúhu xuta xi naxu. ¹² Ko ta j'ai ma Abraham na'mihí xuta xi kin'ehe ni circuncision, xi najmi tu nkú ni circuncision kin'ehé ra, ko ní ta s'ejihín Ntíaná xi nkú ts'ín kis'ejihín ntje cháná Abraham nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kits'íntjusun Ntíaná ni xi kitsúya tíjuhun Abraham

¹³ Ntíaná kitsúya tíjuhun Abraham nga kui ko ntje xi s'ehe askahan ts'ínkjáihín asuntee nga kama ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní tsa kits'íntjusun Abraham kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsa kui kjuaha nga b'a kik'in tíjuhun ra. B'a ní kik'ihín at'aha kis'ejihín Ntíaná ko kui niu xi kich'axkihí ra nga kui xi naxu. ¹⁴ At'aha tsa xi tíncha ts'íntjusun kjuatéxumo, tsa kui xi ts'ínkjáihín ni xi kitsúya tíjun Ntíaná nga tsjá, kui xi tsuhu ra nga najmi chumi ní chjíhi ra nga s'ejihín xuta Ntíaná ko najmi ta chumi ní chjí kamaha ra én xi kitsúya tíjun Ntíaná. ¹⁵ Nk'ie nga biyuné kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuakjahan Ntíaná ts'ín nibánehe xuta. Tunga má najmi tjin kjuatéxumo, najmi tjin xi nkú ts'ín kujyúnehe ni xi títsu.

¹⁶ Kui b'a maha, at'aha ní nga s'ejihín xuta Ntíaná, kui kjuaha nga sakúhu ra ní xi kichuba tíjun, tu xi ngat'aha kjuandaha Ntíaná sakúhu ra ngayjee ntjehe Abraham ní xi kichuba tíjun. Najmi tu nku xi y'aha ra kjuatéxumo xi sakúhu niu. Ta sakúhu xi s'ejihín Ntíaná xi nkú ts'ín

kis'eji^hin Abraham Ntⁱaná. Kui xi na'miná ngatenteé¹⁷ nginkun Ntⁱaná xi nkú ts'ín t^jít'a, má nga b'a kitsúhu Ntⁱaná Abraham: "Ji xi kits'in maha na'mihⁱ nkjin xuta naxinantá." Kis'eji^hin Abraham Ntⁱaná, kui xi ts'ínk'íentu tⁱk'un xuta k'ien ko tu ts'ínkjohó ni xi najmi kjee t^jín, as'ái s'e.

¹⁸ Abraham kikuyá ni xi kik'ihⁱin ko kama na'mihⁱ nkjin nkjún xuta naxinantá at'aha kis'eji^hin Ntⁱaná, ndaha tsa najmi t^jín xi nkú ts'ín kuitjusuhun niu. Kama xi nkú nga kik'ihⁱin: "B'ⁱ ts'ín nkjin kama nt^jehi."

¹⁹ Tu nkú kis'eji^hin ra Abraham, ndaha tsa kamankjihⁱin nga ja tu xi nibajehén ra yjonintehe at'aha ja ma kfehé ra unchan nú ko tsa ngat'aha nga ntⁱ Sara xi chjuúhun maha. ²⁰ Najmi jo jan kamaha tsa najmi ta kis'eji^hin ra ni xi kitsúya tⁱtjuhun Ntⁱaná nga tsjáha. Tu sahá ndjá tsasinjña sa nga kis'eji^hin ko kits'ínkie yjohó nga chánka Ntⁱaná. ²¹ Y'énku k'un nga t^jihⁱin nga'yún Ntⁱaná ko nga kamaha ts'íntjusun ni xi kitsúya tⁱtjuhun. ²² Kis'eji^hin Abraham Ntⁱaná ko Ntⁱaná kits'ínchjⁱhi ra niu nga Abraham xi nku ndá xi naxu.

²³ Má nga t^jít'a nga Ntⁱaná kits'ínchjⁱhi ra nga kis'eji^hin Abraham, najmi tu nkuhu ngandaha Abraham kis'et'a niu. ²⁴ Nganda níná kis'et'aha niu. Ta n'e^hjiná ko ñá xi nkúhu xuta xi naxu at'aha s'ejiná Ntⁱaná xi kits'ínk'áiyaha ngabayoo Ndá Ntⁱaná Jesu. ²⁵ Kui xi kin'ek'ienntjáⁱhi ngatitsunná ko kin'ek'áiyá ngáha ra ngabayoo tu xi ta kamahaná xuta xi naxu nginkun Ntⁱaná.

5

B'ⁱ ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nd'ai t^jínkoná kjuajyu Ntⁱaná

¹ Kui b'a maha, naxu kamaá nginkun Ntⁱaná at'aha s'ejihinná Ntⁱaná ko t^jínkoná kjuajyu ngat'aha ni xi kits'ín Ndá Ntⁱaná Jesucristo. ² At'aha s'ejiná Ntⁱaná, kui nga Jesucristo kits'ínin nga tsitjas'enjihinná kjuanda xu'bⁱ. Ndjá tinchaján kjuandoo. Kui nga tsjo mahaná nk'ie nga tichuyáá kjuachánka xi tsjáná Ntⁱaná.

³ Ko najmi tu nku ni xu'bⁱ xi tsjo maná. Ta tsjo maná kjua'un xi tⁱbitjajlaán, at'aha yaá nga kjua'uun tsjá nga'yúnná tu xi n'e chúkjuahaná ni xi tⁱmat'aán. ⁴ Ko tsa n'e chúkjuá, kixi bitjukaá ni xi tⁱmaná. Ko tsa kixi bitjukaá ni xi tⁱmaná, ma chuyáá ni nda xi tsjáná Ntⁱaná. ⁵ Ko najmi sakúná kjuasuba, ndaha tsa najmi kjee tíyaá ni xi tichuyáá. At'aha Espiritu Santo xi kik'ainá kits'íntsejⁱhin animaná kjuatjohó Ntⁱaná.

⁶ Nk'ie najmi kama kin'ek'anki subáá yjoná, Cristo k'ienntjáⁱhi xuta ngatitsuun nⁱst^jin xi kitsú Ntⁱaná. ⁷ Ni t^jín tsa t^jín xi kuayántjai nku xuta xi naxu ts'ín, tunga kutsa t^jihⁱin xi kama k'un kuayántjai nku xuta xi 'yún nda. ⁸ Tunga Cristohó k'ienntjáⁱhiná nk'ie nga xuta ngatitsun saá. B'a ts'ín tsakúchjⁱhi Ntⁱaná xi nkú ts'ín t^johó ñá.

⁹ Nk'ie nga ja xuta xi naxu kamaá nginkun Ntⁱaná ngat'aha jⁿi xi tsaténdzjo Cristo, ¿nkú ts'ín najmi n'ek'ankihiná nⁱst^jin nga ts'ín nibájen kjuakjahan Ntⁱaná? ¹⁰ At'aha nk'ie nga kamaá xuta kontraha Ntⁱaná, ngat'aha ngabayaha Ntⁱhi kinchjako ndaná. ¿Nkú ts'ín najmi n'ek'ankiná ngat'aha kjuatⁱk'uhun Ntⁱhi, ñá xi ja nchjako ndaná nd'ai? ¹¹ Ko najmi tu suba ni xu'bⁱ tichuyáá. Ta tsjo maná nga Ntⁱaná kjuáts'ená, at'aha Ndá Ntⁱaná Jesucristo kits'ín nga tⁱbichúk'un ngáha raá Ntⁱaná.

B'ⁱ ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Adan j'aiko ngabayoo tunga Jesucristo kits'ínk'íentu tⁱk'unná

¹² Ngat'ahá ni xi kits'ín nku ndá ngatitsuun jas'en asunntej ko ngatitsuun j'aiiko ngabayoo. B'a ts'ín ngjindjuhu ngabayoo ajihín ngayjee xuta, at'ahá ngayjee xuta kits'ín ngatitsun. ¹³ Kintehe ni nga Ntjaná kits'ínkjas'eheh Moise kjuatéxumoo kis'e ngatitsun asunntej, tunga najmi ch'axkihí ra ngatitsun xi ts'ín xuta nk'ie nga najmi kjee tjín kjuatéxumoo. ¹⁴ Yaha nk'ie nga nistjihín Adan santaha nistjihín Moise tsatéxuma ngabayoo. Ta k'ien xi najmi kits'ín ngatitsun xi nkúhu xi kits'ín Adan. Adan, kui y'éjña chubayaná xi kju'uai askahan.

¹⁵ Kjuandaha Ntjaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ngatitsun xi kits'ín Adan. At'ahá ngat'ahá ngatitsuun nku ndá nkjin xuta k'ien, tunga ngat'ahá kjuandaha nku ndá, kui xi Jesucristo, nkjin xuta 'yún kisakúhu kjuandaha Ntjaná ko ni xi tu kitsjáhá ra. ¹⁶ Ko ni xi tu kitsjáhá Ntjaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ni xi y'aha ra ngatitsuun Adan. Ngat'ahá nku ngatitsun xi kits'ín Adan, Ntjaná kits'innijéhe ko b'a ts'ín jé y'ejñajihin. Tunga askahán ni nga kis'e nkjún ngatitsun, tu kitsjáhá Ntjaná nga naxu kama xuta nginkun. ¹⁷ Ngat'ahá ngatitsun xi kits'ín nku ndá tsatéxuma ngabayoo, tunga ngat'ahá ní nku ndá, kui xi Jesucristo, incha k'úentu tík'un ko kuatéxuma xuta xi ts'ínkjáihín kjuanda chánkaha Ntjaná ko k'uaihi nga naxu kama nginkun.

¹⁸ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tu ngat'ahá nku ngatitsun xi kits'ín nku ndá jé y'entujihin ngayjee xuta, b'a ta ts'ín tu ngat'ahá nku ni nda xi kits'ín nku ndá naxu bichú ma ngayjee xuta nginkun Ntjaná ko k'úentu tík'un. ¹⁹ Xi nkú kama nga najmi kint'é'én nku ndá ko kui nga nkjin xuta tsichu maha xuta ngatitsun, b'a ta kama nga kint'é'én nku ndá ko kui nga nkjin xuta naxu kuichú maha nginkun Ntjaná.

²⁰ Ko ta j'ai s'ejña kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise tu xi sáha ngatitsuun, tunga nk'ie nga ja kisá ngatitsuun, 'yún kisá sa kjuandaha Ntjaná. ²¹ At'ahá xi nkú ts'ín kis'ehe nga'yún ngatitsuun ko j'aiiko kjuabayoo, b'a ta ts'ín tjihín nga'yún kjuandaha Ntjaná, kui xi ts'ín nga naxu mahaná nginkun ko ts'ínk'íentu tík'un síná ngat'ahá ni xi kits'ín Nda Ntjaná Jesucristo.

6

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsuun ko nga tintsuba tík'unqaá Cristo

¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? ¿A tu nku n'enáhá ngatitsun tu xi 'yún s'ejña chji saha kjuandaha Ntjaná? ² ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ja tsayahaá ngatitsuun. ¿Nkú ts'ín kuintsabajín sahaná ngatitsuun? ³ ¿A najmi yanú ni xu'bi? Ngatenteé xi ksaténtájián Jesucristo nkuhú ja makaá ko nkuhú ja tsichu majihín ngabayaha. ⁴ Nk'ie nga ksaténtájián Cristo, b'a ts'ín tsyakohoná ko kis'eyanjikaá, tu xi kuintsuba tík'un tsetse ngáhaná xi nkú ts'ín Ntja Nā'miná kits'ínkj'áiyaha Cristo ngabayoo nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha.

⁵ At'ahá tsa nkuhú tsichu makaá Cristo nk'ie nga k'ien, b'a ts'ín ta nkuhú kuichú makaá nga kju'uaiya ngáhaná xi nkú ts'ín j'áiya ngáha ra ngabayoo. ⁶ Yaá nk'ie nga kisut'a kruukaá Cristo. Najmi b'a ta ts'ín tintsubaháná xi nkúhu nk'ie. Ja tsatsun yjonintená xi tijnajihin ngatitsun tu xi najmi ta kúnú'yá'éhen raá ngatitsuun. ⁷ At'ahá xi 'me, najmi ta tjín xi nkú ts'íihin ra ngatitsuun.

⁸ Tsa ja tsayakaá Cristo, ta s'ejinná nga ta kuintsuba tík'unkaá. ⁹ Yaá nga Cristo j'áiya ngáha ra ngabayoo ko najmi ta kuayá saha. Najmi ta tjihin ra nga'yún ngabayoo tsa nkú ts'ín saha. ¹⁰ At'aha nk'ie nga k'ien Cristo, nkuhú n'iyá k'iehen tu xi kikjexihin ra nga'yún xi tjihin ngatitsuun. Ngat'a ts'e nga tjíña tík'un, tjíña tik'un xi nkú ts'ín mjehe Ntjáná. ¹¹ Ko máha jun, b'a ta ts'ín n'enkjintak'un nga ja tsayoho ngatitsuun ko tintsuba tík'un xi nkú ts'ín mjehe Ntjáná, nga nkuhú makoo Jesucristo.

¹² Kui b'a maha, najmi tu 'baintehe ruu ngatitsuun tsa kui xi kuatéxumaha yjonintenuu xi maha 'me, tsa kuinú'yá'óhoon nga n'oo ni xi mjehe yjonintenuu. ¹³ Najmi tu ngatitsuun 'boho yjonintenuu, tsa ni xi najmi nda n'oo. Tu sa ní Ntjáná tjohon yjonuu, jun xi ja tsayo ko j'áiya ngáhanuu ngabayoo. Tjohon yjonintenuu Ntjáná nk'ie nga n'oo ni xi naxu n'e. ¹⁴ Najmi ta kuatéxumahanuu ngatitsuun, at'aha najmi ta kjuatéxumoo tjíñanehenuu. Kjuandaha ní Ntjáná tintsubankiu nd'ai.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ta batéxumahaná ngatitsuun

¹⁵ Ei ni ma, ¿a n'eé ngatitsun, tsa najmi ta kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise tjíñanehená, at'aha kjuandaha Ntjáná tintsubankiá? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁶ ¿A najmi yanú, tsa tjín xi n'ekjas'ohoon yjonuu nga kuinú'yá'óhoon xi nkúhu xuta musuhu, jun xi bichúmu xuta musuhu xi tínu'yá'óhoon? Tsa xuta musuhu ngatitsuun kamo, kuayó. Tunga tsa kuinú'yá'óhoon Ntjáná, naxu kamo nginkun. ¹⁷ Jun xi kamo xuta musuhu ngatitsuun n'istjin nk'ie, tunga nd'ai máb'achjiji ra Ntjáná nga tu sahá ngayjehe animanuu tínu'yá'óhoon én xi tsinchiyó, én xi kin'ekjas'ennuu. ¹⁸ Ja kamandoóho ngatitsuun ko tsichumo xuta musuhu ni xi naxu tjín.

¹⁹ Tíb'ejná chubayanuu ni xu'bi nga tinchjakonuu at'aha 'ni mankjinná ni. N'istjin nk'ie, ni xi chuntí nginkun Ntjáná ko kjuach'onk'uun kin'ekjas'ohoon yjonintenuu tu xi ch'on kin'ehenu. Xuta musuhu niu kamo, tunga nd'ai n'ekjas'on yjonintenuu nga kamo xuta musuhu ni xi naxu tjín tu xi xuta xi ts'e Ntjáná kamahanu.

²⁰ Nk'ie nga kamo xuta musuhu ngatitsuun, kjin tintsuboho ni xi naxu tjín. ²¹ ¿Mí nihi xi kisakúnuu nga kin'o ni xi kin'o nk'ie, ni xi tu subahá manuu nd'ai? Ngabaya y'aha ra ni xi kin'o. ²² Tunga nd'ai ja kamandoóho ngatitsuun ko yjankihuu Ntjáná. Tísakúnuu kjuaje xi tsjanuu Ntjáná tu xi kuintsuba tík'un síhinu. ²³ At'aha ngabayoo, kui xi chjiji ngatitsuun, tunga Ntjáná tu tsjáhá nga k'úentu tík'un sín xuta xi nkuhú mako Nda Ntjáná Jesucristo.

7

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nga ja tsayahaá kjuatéxumoo

¹ Jun já nts'e, tinchjakonuu jun xi yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi yanú nk'ie nga tjíntu tík'un sa xuta y'aha kjuatéxumoo? ² Xi nkúhu nku tachjuún xi tjíñaha x'ín, tjít'a kjuatéxumoo nga najmi tjihin nga k'úejña x'ihin. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndai ngáha ra yjoho kjuatéxumaha kjuabixoon. ³ Kui nga tsa kj'ai nda k'úejñakoho nk'ie nga tjíña sa x'ihin, tibangane kjuabixahan. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndai ngáha ra yjoho ni xi tjít'a kjuatéxumoo. Najmi tibangane kjuabixoon tsa kj'ai nda k'úejñako ngáha.

⁴ B'a ta kamanuu, ja nts'ena. Xi ja k'ien najmi ta y'aha ra kjuatexumoo, ko jun ja tsayakoo Cristo nk'ie nga k'ien tu xi kja'ái xi kama ts'e ngahanuu. Xi j'áiya ngaha ra ngabayoo, kui xi ts'enuu nd'ai. B'a ts'in kama n'ehená ni xi ts'e Ntjaná. ⁵ Nk'ie nga kich'a saá asuntee, ngatitsuun kits'inxájin yjonintená. Ngatitsuun kits'inchjén kjuatexumoo nga kin'e mjeé ni xi najmi nda, ko kin'eé ni xi tjehe ra ngabaya. ⁶ Tunga nd'ai ja najmi ta kjuatexumoo tjñanehená, at'aha ja tsayahaá kjuatexuma xi kik'íét'a'yúnná nistjin nk'ie. Kui nga tin'ehená ni xi mjehe Ntjaná nd'ai xi nkú ts'in tibakú nyá tsetsená Espirituhu Ntjaná, najmi xi nkú ts'in tsakú nyáná xujun xi kis'et'a nistjin nk'ie.

B'i ts'in tsakúya Pablo xá xi tjihin kjuatexumaha Ntjaná

⁷ Ei ni ma, ¿nkú kuxiáán? ¿A kjuatexuma xi kin'ekjas'ehen Moise y'a ngatitsuun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Tunga tsa najmi kis'ejña kjuatexumoo, najmi kikié ra ni xi 'mihí ngatitsuun. Najmi be tsa najmi nda tjín nk'ie nga ni xi tjihin xuta kjuasihin tsa najmi b'j títu kjuatexumoo: "Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta." ⁸ Tunga ngatitsuuhún kits'inchjén ni xi jtít'a kjuatexumoo ko b'a ts'in kinchjahana nga jasihin nkjin tákjá ni xi najmi an ts'an. At'aha tsa najmi tjín kjuatexuma, najmi tjihin nga'yún ngatitsuun.

⁹ Xi nkúhu an. Nk'ie nga najmi kjee s'ejñanena kjuatexuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsátejña tík'an. Tunga nk'ie nga kamankjinna ni xi jtít'a kjuatexumoo, kisakú nga'yúhun ngatitsuun, as'ai tsaya. ¹⁰ Kikie nga kjuatexuma xi tjihin nga ts'ínk'íejña tík'unna, kui xi tu sahá kits'ínkjina ngabayoo. ¹¹ At'aha ngatitsuun kits'inchjén ni xi jtít'a kjuatexumoo tu xi ts'anachahana. B'a ts'in kits'ínk'ienkohona ni xi jtít'a kjuatexumoo.

¹² Jehé kjuatexumoo, ko ni xi jtít'a kjuatexumoo je ko naxu tinchja ko nda. ¹³ Tunga, ¿a ni xi ndoo xi kitsjana ngabaya? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ngatitsuun ní kits'inchjén ni xi ndoo nga kitsjana ngabaya tu xi chaha nga kui xi ngatitsuun. Ni xi jtít'a kjuatexumoo tsakúchji nga tu xí'yúhún ch'onk'un ngatitsuun.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi ts'ihin ngatitsuun

¹⁴ Yaá nga kjuatexumoo ajihin Espirituhu Ntjaná tsitjuhu, tunga an asuntee y'ahana. Ja ts'atsena ngatitsuun ko an kama nda musuhu.

¹⁵ Najmi mankjinná ni xi ts'ian. At'aha najmi ni xi mjena ts'ian. Tu sa ní ni xi najmi sasínna, kui nihi xi ts'ian. ¹⁶ Tunga tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, ni xi tít's'ian tít's'inkíékohona yjoná nga nda kjuatexumoo. ¹⁷ Kui nga najmi ta an xi b'a ts'ihinna nga b'a ts'ian. Ngatitsuun xi tjñajin nína xi b'a ts'in.

¹⁸ Be nga xi nkú ts'in y'ahana asuntee, ndaha nku ni xi nda najmi tjñajinna. At'aha ndaha tsa mjena ts'ian ni xi nda, tunga najmi chúkjuahána b'a ts'ian. ¹⁹ Najmi ts'ian ni xi nda xi mjena ts'ian, tu sa ní ni ch'onk'un xi najmi mjena ts'ian. ²⁰ Tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, najmi ta an xi b'a tít's'ihinna. Ngatitsuun xi tjñajin nína xi b'a tít's'ín.

²¹ Mankjinna ni xu'b'i. Nk'ie nga mjena ts'ian ni xi nda, tu ni ch'onk'un xi tjñajihinna bitjuchji. ²² Tsjo maha animana kjuatexumaha Ntjaná, ²³ tunga mankjihinna nga kja'ái kjuatexuma tít's'inxájin yjonintená, kui xi kjuatexumaha ngatitsuun. Kui xi kjánko kjuatexuma xi tsjániyáha kjuankjintak'unna. F'akj'ánijéna ko ts'in mana nda nubayáha.

24 ¡Níma rú ts'ihinna! ¿Yá xi kuasinkona tu xi kama ndáihí ra yjoninte xu'bi xi títsjána ngabaya? 25 ¡Tsjaha máb'achjihí Ntíaná! Nda Ntíaná Jesucristo kits'in ndáina. Títs'inchjén kjuankjintak'unna nga tint'e'éhen kjuatéxumaha Ntíaná, tunga xi nkúhu nku nda, kjuatéxumaha ngatitsuun tint'e'éhen.

8

B'í ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntíaná ts'ínk'íentu tík'unná

1 Kui b'a maha, najmi ta chumi nihi ta n'enijéhe ra xuta xi nkuhú mako Cristo Jesu, 2 at'aha Espirituhu Ntíaná ts'ínk'íentu tík'unkoná Cristo Jesu ko tsjáná nku kjuatéxuma xi ts'in ndáiná kjuatéxumaha ngatitsuun ko ngabayoo.

3 Ni xi najmi kamaha kits'in kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise at'aha asuntee y'aha ra xuta ko najmi kamaha ts'íntjusun ni xi tjít'a, kui nihi xi kits'in Ntíaná nga kits'in nibá Ntíhi. Ntíu kik'a yjoninte xi nkúhu yjoninte ngatitsuun xuta tu xi y'échjintjaihi ngatitsuun. B'a ts'in kik'ojenkihi Ntíaná ngatitsuun xi tjíñajihín xuta. 4 B'a kits'in Ntíaná tu xi kuitjusuhun ajinná ni nda xi banki kjuatéxumoo, ñá xi najmi ta tintsubaháná xi nkú ts'in mjehe yjonintená. Tintsuba nínáá xi nkú ts'in mjehe Espirituhu Ntíaná.

5 At'aha xi asuntee y'aha ra nga tjíntu, kui xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, tunga xi Espirituhu Ntíaná y'aha ra nga tjíntu, kui xi ni xi ts'e Espiritu ts'ínkjink'un. 6 Xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, kui xi kuayá, tunga xi ni xi ts'e Espirituhu Ntíaná ts'ínkjink'un, kui xi k'úentu tik'un ko s'ehe kjuajyu. 7 At'aha xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, kui xi unkie Ntíaná. Najmi tjíntunkí kjuatéxumaha Ntíaná ko najmi maha tsa b'a incha ts'ín. 8 Xi asuntee y'aha ra nga tjíntu, kui xi najmi maha ts'in ni xi tsjoho Ntíaná.

9 Tunga máha jun, ja najmi ta asuntee y'ahanuu nga tintsuboo. Espirituhu ní Ntíaná y'anuu nga tintsuboo tsa kjuaxí nga kui xi tjíñajinnuu. Xi najmi tjíñajihín Espirituhu Jesucristo, kui xi najmi Jesucristo ts'ehe. 10 Tunga tsa Cristo tjíñajinnuu, tsuhu ra nga Espirituhu títs'ínk'íentu tík'unnuu ko ja naxu tsichumo nginkun Ntíaná, ndaha tsa ngatitsuun ja kits'ínk'ien yjonintenuu. 11 Tsa Espirituhu xi kits'ínkj'áiyaha Jesu ngabayoo tjíñajinnuu, ta kuihi xi kits'ínkj'áiyaha Jesu ta ts'ínk'íentu tik'un yjonintenuu xi maha 'me. B'a ts'ínkonuu Espirituhu Ntíaná xi tjíñajinnuu.

12 Kui b'a maha, já nts'e, ja najmi ta tjíhin tsa kuintsubaá xi nkúhu xuta xi ts'in ni xi mjehe yjonintee. 13 At'aha tsa kuintsuboo xi nkúhu xuta xi ts'in ni xi mjehe yjonintee, kuayó. Tunga tsa Espirituhu Ntíaná n'ek'ienkohonu ni xi mjehe yjonintenuu, kuintsuba tík'un.

14 Ngayjee xi Espirituhu Ntíaná bakú n'yáha, kui xi ntíhi Ntíaná. 15 At'aha Espiritu xi kin'ekjóhoon najmi kits'in manuu xuta musuhu kjuabinkjuun. Kits'in ma nínuu Ntíhi Ntíaná ko ts'in nga: "Na'mi ichí", k'úihíin Ntíaná. 16 Kui Espirituhu Ntíaná nkúhú mako animaná nga tsuya kixi nga ñá xi ntíhi Ntíaná. 17 Tsa ñá xi ntíhi Ntíaná, ta sakúná ni xi ts'e. Jesucristo n'ekj'áinkóoho ni xi ts'e Ntíaná. Tsa nd'ai tibitjajiaán kjuanima xi j'ajin, ta sakúná kjuachánkaha.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tichuyáhaá nistjin nga Ntjaná ts'in ma kikjinná ntíhi

¹⁸ B'a mana nga najmi chumi nihi kjuá'un xi tibená nistjin nd'ai tsa ch'achubakohoná kjuachánkahá Ntjaná xi kama chjiná askahan. ¹⁹ Ngayjee ni xi kits'innda Ntjaná tíncha kuyá ko 'yún mjehe nga s'ejña chji yá xutaha xi ntíhi Ntjaná. ²⁰ At'ahá ni xi kamandoo najmi ta tjihin ra nga'yún xi kis'ehe nga tjuhun. Najmi kui kama mjehe nga b'a kamat'ain. Ntia níná b'a ts'in y'énda nga b'a kamat'ain. Tunga ta tíkuyahá ra ²¹ ni xi kamandoo nistjin nga najmi ta kuatsúhun. Tíkuyáha nk'ie nga kama ndaíhi ch'á xi y'anji, nistjin nk'ie nga b'a ts'in kama ndaíhi xi nkú tsjo ts'in kama ndaíhi ntíhi Ntjaná.

²² Yáa nga santaha nd'ai un tibehe ngayjee ni xi kits'innda Ntjaná, xi nkúhu nku tachjuún xi tsíhin ntí. ²³ Ko najmi tu nku kui xi un tibehe. Ta un tibená ko ñá. At'ahá ja tijnajinná Espirituhu Ntjaná. Ja kik'ai títjunná ajihin ngayjee ni xi n'ekjálhín askahan. Nkjún tibehe animaná nga tichuyáhaá nistjin nga ts'in ma kikjinná Ntjaná ntíhi, nistjin nga n'ek'aneki yjonintená.

²⁴ At'ahá ja kin'ek'aniná ko tichuyáhaá ni xi sakúná, tunga tsa ja kisuya ntsáa ni xi tichuyáhaá, najmi ta tichuyá saha raá ni xu'bo. ¿At'ahá yá xi kuyáha ni xi ja tijnaha? ²⁵ Tunga tsa tichuyáhaá ni xi najmi kjee yaá, tjihin nga chuyáhaá santa nkúhu nga n'ekjálhín.

²⁶ Ta basinkoná Espirituhu Ntjaná, at'ahá najmi ndjá tjintuyáná. Najmi yaá ni xi kuincháa, tunga Espirituhu ní Ntjaná bankintjálná. Nk'ie nga nchjantjai un'unná Espiritu nginkun Ntjaná, najmi tjin én xi kuixínyahaná xi nkú tsu. ²⁷ Ntjaná xi be animáha xuta, kui xi be mí xi mjehe ts'in Espiritu. At'ahá xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, b'a ts'in banki Espiritu nga nchjantjai xuta xi Ntjaná kikjats'e.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjoná Ntjaná

²⁸ Yáa nga ngayjee ni xi mat'ain xuta xi incha ts'intjo Ntjaná, Ntjaná ts'inchjén niu ngandaha xuta xu'bo. Ntjanáhá j'ájihin xuta xu'bo at'ahá b'a ts'in kama mjehe. ²⁹ At'ahá xuta xi kikié títjun Ntjaná, ta y'énda títjun nga b'a ts'in s'eyaha xi nkúhu Ntíhi, tu xi kui Ntíu kamaha Ntí tjun ajihin já nts'e xi nkjin maha. ³⁰ Ko xi y'énda títjun Ntjaná, ta j'ájin. Ko xi j'ájin, ta kits'in nga tsichu ma naxu nginkun. Ko xi kits'in nga tsichu ma naxu nginkun, ta kitsjáha kjuachánka.

³¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixín sahaná? Tsa Ntjaná makoná, ¿yá xi ngjuai kontráná? ³² Kui xi ja y'éjña nga tu nkú tsjáhá Ntíhi. Kits'ínkjas'en Ntíhi nga kin'ek'ien ngandaná. Kui nga tsa kitsjáná Ntíhi, ¿nkú ts'in najmi ta tsjáhaná ngayjee ni xi tjin?

³³ ¿Yá xi kamaha ts'ínk'anji jé xuta xi Ntjaná j'ájin? Ntjaná kits'in nga naxu xuta xi ts'e. ³⁴ ¿Yá xi b'a kuitsu nga ngatitsun y'a? Cristo Jesu k'ien ko j'áiya ngáha ra ngabayoo ko tijnat'ahá Ntjaná nd'ai nga tbankintjálná. ³⁵ Tjoho ñá Cristo. ¿Yá xi kamaha kjé'aná kjuatjoho? ¿A kjuanima? ¿A kjuaboo? ¿A kjuá'unchoo? ¿A kjintío? ¿A tu ngat'ahá nga x'aán? ¿A ni ch'onk'un xi mat'aán? ¿A ra ngahá n'ek'ienná? ³⁶ B'a ma xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjaná:

Ngat'a ts'i tehente tintsúbajjin ngabayoo.

Xi nkúhu chutsánka xi n'ek'ien, b'a ts'in baseni jóo.

³⁷ Tunga ajihin ngatentee ni xu'bi xi kits'íntjoná tã ts'in nga tu sahá 'yún n'e nganá saá. ³⁸ At'aha behe k'an nga najmi tjin xi kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntjaná, ndaha tsa kuayáá ko ndaha tsa kuíntsuba tík'aán, tã ndaha ntítsjee ko xi batéxuma ko xi tjihin nga'yún, tã ndaha ni xi tíma nd'ái ko xi kama askahan, ³⁹ tã ndaha ni xi nk'a ko xi nanka, tã ndaha nku ni xi kits'innda Ntjaná. Najmi tjin xi kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntjaná, kjuatjo xi tsakúchjiná nga kitsjáná Nda Ntjaná Cristo Jesu.

9

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in Ntjaná j'ájin xuta xi ntje judio tjeheh ra

¹ Cristo be nga kjuaxi ni xi tíxian. Najmi tít'anača. Ko Espiritu Santo b'a títsuna nga b'a tjin ni xi títs'inkjihin k'an. ² Tjin babana ko íxí tíneyahá tíma animana. ³ Tsa kama kai, mjena tsa santaha an kama nku xi najmi nda nginkun Ntjaná ko tsa kjin kúátejñaha Jesucristo, tsa tu ahá ni b'a ts'in kama kúásinka já nts'é, kui xi ntjena. ⁴ Xi ntje Israel tjeheh ra. Ntjaná kits'in ma ntíhi. Y'eñajihin ko tsakúchjiji kjuachánkaha. Ni y'éndako ntje cháha ko kitsjáha kjuatéxumaha. Tsakúchjiji xi nkú ts'in tjihin nga ts'íintsjoho ko kitsúya tíjuhun ni xi tsjáha. ⁵ Nkúhu ntje chá xi j'ájin Ntjaná, yo nibaha ra xuta Israel ko ajihin xuto tsitjujin xi kits'in niba Ntjaná nk'ie nga kik'a yjoninte xi nkúhu xuta. Kui xi Ntja xi batéxumaha ngayjee ni xi tjin. Kan'etsjo tehentehe tu nkjéhé ni. B'a katuma.

⁶ Tunga najmi j'a tiyahá éheh Ntjaná. At'aha najmi ngatentee xuta xi y'aha ra ntjehe Israel, tsa kui xi xuta Israel kikjin. ⁷ Ko najmi ngatentee xi y'aha ra ntjehe Abraham, tsa kui xi ntí kikjihin Abraham. At'aha Ntjaná b'a kitsúhu Abraham: "Ntje xi s'ehi Isaac nibaha ra." ⁸ Kui xi tsuhu ra nga najmi ntí xi kis'ehe Abraham xi nkú ts'in s'ená ntí, tsa kui xi ntíhi Ntjaná. Ntí xi kis'e níhi xi nkú ts'in kitsúya tíjun Ntjaná, kui xi kits'ínchjiji nga kui xi ntjehe Abraham. ⁹ At'aha kui én xu'bi xi kitsúya tíjuhun Ntjaná Abraham: "Núni xi nkú ma nistjin xu'bi kuakuchjiji nga'yúnna. Nku ntíx'in s'ejñaha Sara."

¹⁰ Ko najmi tu nku ni xu'bi kama. B'a tã kamat'ain Rebeca nk'ie nga y'a ntí'yun. Kui xi kama chjuúhun Isaac xi tã ntje cháha xuta Israel. ¹¹ Ntjaná kinchjako tíjuhun Rebeca nga kinchjanjímíyaha ntíhi nk'ie nga najmi kjee tsin ko najmi kjee ts'in ni xi nda ko a ra ní xi ch'onk'un, tu xi kuitjusuhun ni xi y'enda tíjun Ntjaná nga j'ájin ntí xi kama mjehe. At'aha Ntjaná f'ájin xuta xi mjehe, najmi f'ájin tu ngat'aha ni nda xi ts'in xuta. ¹² Kui nga b'a kitsúhu ra Rebeca: "Ntí xi tjun tsíun, musúhu ntí xi tsjénkiu kama." ¹³ Xi nkú ts'in tjit'a éheh Ntjaná nga b'i títsu: "Tjo kits'ian Jacob ko kits'in unkie Esau."

¹⁴ Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? ¿A ts'in Ntjaná ni xi najmi naxu tjin? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁵ At'aha b'a kitsúhu Moise: "Kama nimana xi mjena nga kama nimana, ko kuase nimaħa xi mjena nga kuase nimaħa." ¹⁶ Kui b'a maha, najmi ngat'aha tsa ni xi mjená ko tsa ni nda xi tít'eé, tsa kui kjuaha nga nda ts'ínkohoná Ntjaná. Nda ní ts'ínkóná at'aha ma nimaħa ná. ¹⁷ At'aha b'i ts'in tjit'a má nga b'a kitsú Ntjaná nga kinchjako nda faraon: "Kítsja xáha tu xi kuakuchjihina nga'yúnna ko tu xi cháhana nga ngúsuhun asuntee." ¹⁸ Kui b'a maha, Ntjaná ma nimaħa ra xi mjehe nga kama nimaħa ko ts'in ndjá animaha xi mjehe nga ts'ín ndjá animaha.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in Ntíaná bakúchji kjuakjahan ko kjuatsentaha

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixínní: “¿Mí nihi xi ts'ínnijéhená Ntíaná yo ní ma? At'aha, ¿yá xi ma fi kontraha ni xi mjehe Ntíaná?”

²⁰ ¿Yáhá ni ji ndá, tsa kuinchíhi kuenta Ntíaná? Nku ndjii najmi ma: “¿Á b'a n'e kin'endahaní?”, tsa kuitsuhu xi kits'índaha. ²¹ ¿A najmi tjihin rá kixi ndá xi ts'índá ndiú nga ts'íinko nintee xi nkú ts'in mjehe? Ta kuihi nintee kama ts'índako nku ndjii xi sasíña tsjo ko nku xi n'echjén tehente.

²² Ntíaná mjehe nga kuakúchji kjuakjahan ko nga k'uéña chji nga'yúhun. Tunga títs'in chúkjuaha ko títs'intsentako xuta xi nibajennehe kjuakjahan, kui xi xá n'ekjehe. ²³ B'a títs'in Ntíaná tu xi chaha rá xi nkú ts'in chánka kjuachánka xi tjinkohó xuta xi tíma nimaha, xuta xi ja y'enda tíjun nga tsjáha kjuachánkaha.

²⁴ Ná xuta xu'bo. Ntíaná j'ájinná najmi tu nku ajihin xuta xi ntje judio tjeheh rá, tu sa ní ko ta ajihin xi najmi ntje judio tjeheh rá. ²⁵ B'a kama xi nkú ts'in y'ét'a éhen Ntíaná ndá profeta Osea nga b'i titsu:

Xuta xi najmi xutana, kui xi ts'in ma xutana.

Ko xi najmi kits'intjá, kui xi ts'intjá.

²⁶ Ko xi má nga b'a kik'ihin xuta:

“Jun xi najmi xutana mahanu”,

b'a k'úin nga kui xi níhi Ntíaná xi tjíña tík'uun.

²⁷ Ko b'a ta kitsú ndá profeta Isaia nga kinchjanjímíyaha xuta Israel: “Ndaha tsa b'a ts'in nkjin maha xuta Israel xi nkú joyaha tsumí xi tjíndai ntáchak'uun, tunga tu chubahá xi n'ek'anki. ²⁸ At'aha ja ts'íintjusun xatí Ntíaná ni xi kitsú nga kama nga ngúsuhun asuntee.” ²⁹ Xi nkú nga ta kitsú tíjun Isaia nk'ie nga b'i kitsú:

Tsa najmi y'ejña saná ntje Ntíaná xi tjihin nga'yún, ja rá b'a ta kamat'aán tsakai xi nkúhu xuta Sodoma ko tsichu ma ráá tsakai xi nkúhu xuta Gomorra.

B'i ts'in tsakúya Pablo yá xi naxu bichú ma nginkun Ntíaná

³⁰ Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? Xuta xi najmi ntje judio tjeheh rá, xi najmi tsangisjai nga naxu k'úentu nginkun Ntíaná, kui xi naxu tsichu ma nginkun Ntíaná. Kis'ejihin Ntíaná, kui nga naxu tsichu maha.

³¹ Tunga máha xuta xi ntje judio tjeheh rá, incha tsangisjai nga ts'íintjusun kjuatexuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tu xi b'a ts'in naxu k'úentuhu nginkun Ntíaná, tunga najmi tsichukjuahá rá.

³² ¿Á b'a kamaha? At'aha najmi tsangisjai nga naxu k'úentu nginkun Ntíaná xi nkúhu xuta xi s'ejihin Ntíaná. Tu sa ní incha kama mjehe nga ts'íintjusun ni xi tjít'a kjuatexumoo tu xi b'a ts'in naxu kuichú maha kai. Incha kisaténki ndjio xi saténki xuta. ³³ B'a kama xi nkú ts'in tjít'a:

An k'uejña nanki Sion nku ndjio xi saténki xuta,

nku naxi xi ts'íinxuntuhu.

Tunga xi s'ejihin xi ts'in nibá,

kui xi najmi sakúhu kjuasuba.

10

¹ Jun já nts'e, nk'ie nga nchjaka Ntíaná, bankintjá xuta Israel, at'aha mjena nga n'ek'anki. ² At'aha kama xinya nga kui xi 'yún tíincha bangisjai ní xi ts'e Ntíaná, tunga najmi incha mankjihin rá xi nkú ts'in tjihin nga

incha ts'ín. ³ Najmi kamankjihin nga Ntíaná tu tsjáhá ra xuta xi s'ejihin nga naxu kama. Tu sa ní kuenta ts'e suba incha tsangisjai xi nkú ts'ín naxu kuichú ma nginkun Ntíaná. Najmi kits'ín nimakjua yjoho tsa ts'ínkjáihin nga Ntíaná tu tsjáhá ra xuta nga naxu kama nginkun. ⁴ At'aha tsichutjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie nga j'ai Cristo, tu xi naxu kuichú maha nginkun Ntíaná ngayjee xi s'ejihin.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta xi s'ejihin Ntíaná naxu bichú ma nginkun Ntíaná

⁵ B'i ts'ín y'ét'a Moise xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. B'i kitsú: "Xi ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, ngat'aha kjuatéxumoo sakúhu ra nga k'úéña tik'un." ⁶ Tunga b'íhí ts'ín y'ét'a ngá xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi s'ejihin Ntíaná: "Najmi tu b'i ts'ín n'enkjintak'uin: ¿Yá xi ngjuainji ndjiojmi ján?" Tshu ra éin tsa n'e nibájen xi ts'ín niba Ntíaná ngajoho. ⁷ Kó b'i tá kitsú ya: "Kó najmi tu b'i ts'ín n'enkjintak'uin: ¿Yá xi ngjuai kinte t'ananki?" Tshu ra éin tsa chjúsintjen xi ts'ín niba Ntíaná ngajoho ajihin xuta k'ien. ⁸ B'i kitsú Moise: "Tjñat'a tiñahi éhen Ntíaná, tsu'bai ko animahi tjñat'a." Kui éin xi t'ib'enjmí nd'aj, éin xi tsu nga xuta tjihin nga s'ejihin Ntíaná.

⁹ At'aha tsa tsu'bai kuitjuhu nga n'ekie yjohi nga Jesu xi Nda Ntíaná, kó tsa ngayjee animahi s'ejihin nga Ntíaná kits'ínkj'áya ngáha ra Jesu ngabayoo, n'ek'ankihi. ¹⁰ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga s'ejihin Ntíaná, tu xi naxu bichú maha. Kó ts'a bitjuhu nga b'a tsu nga Jesu xi Nda Ntíaná, tu xi n'ek'ankihi.

¹¹ B'i ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: "Xi s'ejihin Ntíaná najmi sakúhu kjuasuba."

¹² At'aha nkúhu chasehe ra xuta xi ntje judio tjeheh ra kó xi najmi ntje judio tjeheh ra. At'aha nkúhu maha Nda Ntíaha ngayjee xuta kó tsjáhá ngayjee xi kuinchjakoho kjuanchiná xi tjihin. ¹³ At'aha b'i ts'ín tjít'a: "N'ek'anki ngayjee xi ts'ínkjáihin nga kui xi Nda Ntíaná."

¹⁴ Tunga xuta xi najmi kjee s'ejihin, ¿nkú ts'ín ts'ínkjáihin ra nga kui xi Nda Ntíaná? ¿Nkú ts'ín s'ejihin ra xi najmi kjee nt'é yáha kui? ¿Nkú ts'ín kuínt'éhe tsa najmi tjín xi k'uénjmíhi? ¹⁵ ¿Nkú ts'ín k'uénjmíhi xuta tsa najmi s'et'a xáha nga k'uénjmí? At'aha b'i ts'ín tjít'a: "Á b'a tsjo tjihin nga f'aik'úhunná xi b'énjminá éin nda tsu."

¹⁶ Tunga najmi ngayjeehé xuta Israel kits'ínsihin éin nda tshu Ntíaná. B'i kitsú Isaia: "Ji Ntía, ¿yá xi kis'ejihin éin xi y'enjmí?" ¹⁷ Kui b'a maha, s'ejinná Ntíaná nk'ie nga nu'yáá éhen, kó nu'yáá éin nk'ie nga s'enjminá Jesucristo. ¹⁸ Tunga b'áhá xian: ¿A najmi kinu'yáhá éen? Johon, kinu'yá. At'aha b'i ts'ín tjít'a:

Nga ngúsuuñ asuntee kinu'yá ntaha,
santaha má fekuhu asuntee tsichu éhen.

¹⁹ Kó b'i tá xin ya: ¿A najmi incha kikiehé xuta Israel ni xu'bi? Tjun Moise b'i ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná:

An ts'ian nga jun kama xintak'un
xi tu a xutahá,
kó ts'ian nga n'ekjankoo
xi najmi chumi nihi xi mankihjin.

²⁰ Kó askahan kama k'un Isaia nga b'i tá ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná:
Xi najmi tsangisjaina, kui xi kisakúhu an,
kó xi najmi kingjásjaiyana, kui xi tsakuchjhi yjona.

²¹ Ngat'a ts'e xuta Israel b'i ts'in tjit'a: "Nku nistjin ntanta kik'ana nga kingjentéhe ntsa nku naxinantá xi najmi nt'é'én ko si."

11

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjin ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra xi ja ts'anki

¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a kits'in t'axihín Ntjaná xutaha? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha ta nda Israel ná, ntjehe Abraham. Ntje cháná Benjamin y'ahana. ² Najmi y'éjña t'axín Ntjaná xuta xi ts'e xi j'ájin títjun. ¿A najmi yanú xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná má nga nda profeta Elia kinchjako Ntjaná ko tsatéjéne xuta Israel? B'i ts'in tjit'a: ³ "Ji Ntja, ja kits'ínk'ien xuta xu'bi já profeta xi ts'i ko ja kits'ínkatsún naxhan chjehi. Tu nkuhú an tijná sa. Ta incha mjehé ta ts'ínk'ienna." ⁴ Tunga b'ahá kitsú Ntjaná: "Ja kits'in ts'an yatu mij já xi najmi tsasinkúunch'int'aha ntja Baal."

⁵ B'a ta tíma nistjin nd'ai. Tu ngat'aha kjuandaha Ntjaná tjinu sa chuba xuta xi Ntjaná j'ájin. ⁶ Tsa tu ngat'aha kjuandaha Ntjaná kich'ajihin xutai, tsuhu ra nga najmi kich'ajin tu ngat'aha ni nda xi incha kits'in. At'aha tsa tu ngat'aha ni nda xi incha kits'in xuta kich'ajihin, kjuandaha Ntjaná najmi ta chjhi ra ma.

⁷ Kui b'a maha, ¿mí nihi xi kama? Najmi kisakúhu ni xi tsangisjái xuta Israel. Xi j'ájin ní Ntjaná, kui ní xi kisakúhu niy. Xingisoó kama ndjá animaha. ⁸ B'a kama xi nkú ts'in tjit'a: "Ntjaná kitsjáha xuta xu'bo kjuankjintak'un tiya, tunkun xi najmi skuéko ho ko tjabaxínñju xi najmi kujint'ékoho santaha nistjin nd'ai."

⁹ Ko b'i ta kitsú ya David:
Kasaténkiko s'íhi xuta xu'bo,
ta kuihi kats'índyjajihin ko kats'ínk'íechjíhi.
¹⁰ Incha katuma ka tu xi najmi ta skuéhe,
ko musu incha katuma sín.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta n'ek'anki xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra

¹¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a tu nyá kis'entuhú xuta Israel nk'ie nga ksaténki? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! B'i ní kama. Tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntjaná xuta Israel, kui nga j'aihi ra én xi ts'ínk'ankihi xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra, tu xi b'a ts'in kama xintak'uhun xuta Israel. ¹² Tsa tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntjaná xuta Israel, tsa kui ngat'oo kisakúhu ra kjuanchínáha Ntjaná xuta xi tjin asuntee, ko nk'ie nga ksaténki Israel kisakúhu kjuanchínáha Ntjaná xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra, ¿nkú sa kama nk'ie nga sakú ngáha ra xuta Israel ante xi ts'e nginkun Ntjaná?

¹³ Tinchjako nu jun xi najmi ntje Israel tjeheh nu. Ntjaná kits'in mana nda postruhu xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra ko xinya kjuachánkaha xana. ¹⁴ B'a ts'ian tsa tu ahá ni ngat'anuu kama xintak'uhun ntjena, tsa tu xi b'a ts'in n'ek'ankihi k'ua. ¹⁵ At'aha kisakúhu kjuajyu nginkun Ntjaná xuta xi tjin asuntee nk'ie nga kin'e t'axín xuta Israel. Kui nga, ¿nkú sa kama nk'ie nga n'ekjái ngáha ra? Sakú ngáha ra nga k'úentu tik'un xuta k'ien.

¹⁶ Tsa tsje nginkun Ntjaná na'yu xi n'endakoho ninkuan chje xi bai tjuhun Ntjaná, tsuhu ra nga ta tsje ngayjee na'yu ninkuon. Tsa tsje nginkun Ntjaná kjamaha nku yá, tsuhu ra nga ta tsje tjiaha. ¹⁷ Xuta

Israel, kui xi nkú joyaha tjia xi kitit'áha nku yá olibo, ko ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá. Tunga jihí kis'et'ai antehé tjia xi kitit'óo ko kisakút'aihi kjuatík'un xi tijnájin kjamaha yá olibo xi ndoo. ¹⁸ Tunga najmi tu nk'ahá n'esjei yjohí, tsa b'a kuxín nga ji xi 'yún nda sai nga tjia xi kitit'óo. Tsa mjehi nk'a n'esjei yjohí, tu sahá n'ekj'áitsjein nga kjamaha yóo y'aha ri. Najmi ji xi kich'ai kjamó.

¹⁹ Kutsa b'ahá kuxín: "Tu xi an s'et'ahana antehé yóo, kui nga kitit'áha." ²⁰ B'a tjin. Tunga kitit'áha at'aha najmi kis'ejihin Ntjaná, ko ji ndjá tisinjñai nd'ai at'aha s'ejihin. Kui nga najmi tu n'enkjintak'uhunni tsa ji xi 'yún nda sai. Tu sa ní tinkjún Ntjaná. ²¹ At'aha tsa Ntjaná najmi kits'índyjat'aha tjia xi ndaha yá olibo, ¿a tu kjehe ji ts'índyjat'ahi nga tu kisut'ani yóo?

²² Chasei xi nkú ts'in nda ko ndjá ts'ínko Ntjaná xuta. Ndjá kits'ínko xi kisaténki ko ji nda kits'ínkóhi. Ko nda ts'ínkóhi tsa tu nku kunchunjiní kjuandaha. Tunga tsa najmi b'a n'ei, ko ta ji kuichát'ahi. ²³ Ko ta xuta Israel, tsa ngjuaik'áha ra animaha ko s'ejihin Ntjaná, k'uai ngáha ra ante xi ts'e. At'aha tjihin nga'yún Ntjaná nga tsjá ngáha ra ante xi ts'e xuta Israel ajihin yá olibo. ²⁴ At'aha ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá tu kis'et'ani antehé yá olibo xi ndoo. Kui b'a maha, ¿a najmi kamahá k'uai ngáha ra xuta Israel antehé? At'aha kui xi tjia xi ndoo.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kama nimaha Ntjaná ngayjee xuta

²⁵ Jun já nts'e, mjena nga choo nku ni xi y'éña 'ma Ntjaná, tu xi najmi nk'a n'esjehenu yjonuu. K'ua xi tjin ajihin xuta Israel kama ndjá animaha. B'a kama santa nkúhu nga sakúntehe nginkun Ntjaná ngayjee xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra. Kui xi tjihin nga n'ek'anki. ²⁶ Nk'ie nga ja b'a kama, ta n'ek'anki ngayjee xuta Israel. Xi nkú ts'in tjit'a ehén Ntjaná:

Nanki Sion nibaha xi ts'ínk'anki xutana,
kui xi kjéxihin kjuach'onk'uhun ntjehe Jacob.

²⁷ Kui nij xi y'endáka xutana nga ts'ian,
nk'ie nga ja kjexían ngatitsuhun.

²⁸ Najmi mjehe xuta Israel én nda tsuhu Ntjaná. Ngandanuu xuta kontraha Ntjaná tsichu ma. Tunga tjohó ra Ntjaná xuta Israel tu ngat'aha nga Ntjaná j'ájin ntje cháha. ²⁹ At'aha najmi kje'á Ntjaná ni xi tsjá ko ta ndaha najmi ts'in t'axín xuta xi j'ájin.

³⁰ Njstjin nk'ie, najmi kinu'yá'óhooon Ntjaná, tunga tibase nimahánuu nd'ai tu ngat'aha nga najmi kint'é'én xuta Israel. ³¹ Ko santaha njstjin nd'ai najmi tint'é'én xuta Israel, tu xi ta chase nimaha ra tu ngat'aha nga jun kichase nimanuu. ³² B'i tjihin ra nij. Ndaha nku xuta xi tjin najmi nt'é'ehén Ntjaná. Ntjaná y'éñaha xuta nga najmi kint'é'én, tu xi nkuhú nga kama nimaha ra ngayjee.

B'i ts'in kits'intsjoho Pablo Ntjaná

³³ ¡Á b'a nkjún ts'in chánkaha kjuanchiná Ntjaná! ¡Á b'a nkjún ts'in nanaka ts'innkjink'uhun ko á b'a nkjún ts'in tsehe kjuankjintak'uhun! Najmi tjin xi mankjihin ni xi ts'in Ntjaná ko najmi ch'a maha tsuya á b'a ts'ihin.

³⁴ At'aha, ¿yá xi be xi nkú ts'in ts'innkjink'un Ntjaná?

¿Yá xi kitsúyaha ni xi tjihin nga ts'ín?

³⁵ ¿Yá xi kits'ínkienyaha tsa mí nihi,

tụ xi Ntịaná tjihin nga ts'íink'óya ngáha rá?

³⁶ At'aha Ntịaná kits'índa ngayjee ni xi tjin. Ngat'aha kọ nga tsjohọ tjihin niu. ɲN'ekie yjoná nga tjihin kjuachánka Ntịaná tụ nkjéhé ni! B'a katuma.

12

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tintsubaá nd'ai nga ja yjankiá Cristo

¹ Kui b'a maha, já nts'e, at'aha tibase nimaná Ntịaná, kui nga tibankihinu nga ngayjehe tak'un n'etsjohọ Ntịaná, nga n'ekjas'ohoon yjonu xi nkú joyaha nku chje tik'un xi tsje kọ xi sasihin Ntịaná. ² Najmi tụ bintsuḅoo xi nkú ts'in tjintu xuta asuntee. Tụ sa ní n'ek'ontjaiyo yjonu xi nkú ts'in Ntịaná tits'in tsetse kjuankjintak'unnu, tụ xi b'a ts'in kamankjihinnu ni xi mjehe Ntịaná, ni xi nda, xi sasihin kọ xi ja nda tsichu ma.

³ Nga nkúnkú jun tinchjakonu, at'aha Ntịaná kitsjana kjuandaha. Najmi tụ nk'a n'esjo yjonu. Nkú ní ts'in tjiyanu. B'a ts'in n'esjo yjonu xi nkú ts'in kitsjanu Ntịaná nga s'ejinnu. ⁴ At'aha xi nkú ts'in nkjin tikjá maha ni xi y'aha yjonintená kọ xi nkú ts'in kj'ai kj'ai xá xi kik'ahi nga nkúnkú. ⁵ B'a tá joyaha ñá. Nkjin mahaná tunga nkuhú yjoninte kamakaá Cristo. Nga nkúnkáá kich'aá xinkjá.

⁶ Kj'ai kj'ai ni xi maná n'eé. Kui kjuanda xi kitsjaná Ntịaná nga nkúnkáá. Xi Ntịaná kitsjaha éhen tu xi ts'íinkjas'ehen, kui xi katsúya éhen Ntịaná xi nkú ts'in kik'ahi nga s'ejihin. ⁷ Xi kik'ahi nga kuasinko xuta, kui xi katasinko xuta. Xi kik'ahi nga kuakúya, kui xi katakúya. ⁸ Xi kik'ahi nga tsjá nga'yún, kui xi katsjá nga'yún. Xi kik'ahi nga tsjá toon, kui xi ngayjehe animaha katsjá toon. Xi kik'ahi nga tsjén tíjün, kui xi kixi katjiko xáha. Xi kik'ahi nga kuase nimaha xuta, kui xi tsjo kat'ehe nga b'a kats'in.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjo tjñajinná

⁹ N'etjọ kjuaxi xinkiu. Najmi tụ n'esiuhun ni xi ch'onk'un. Ni xi nda ch'a ntsja ntsjon. ¹⁰ B'i ngján n'etjọ xinkiu xi nkú ts'in tjohọ xinkjin xi nts'e maha, at'aha nts'ohó mahanu xinkiu. 'Yún chanjún so xinkiu. ¹¹ Kixi n'oo ni xi tín'o kọ najmi tụ n'ets'o. Tụ xí tsjohó kat'ehe animanu nga n'oo ni xi mjehe Nda Ntịaná. ¹² Tsjo kat'enu nga chúyohọ ni xi tsjanu Ntịaná. N'echújuo kju'a'un xi tíyo. Najmi tụ n'ekj'ajiun nga chubakoo Ntịaná. ¹³ Tjohoon ni xi ndyjat'áha xuta xi yjanki Ntịaná kọ nda n'ekjohoon xi kujichúk'unnu.

¹⁴ Chubantjo xuta xi tjennki unkienu. B'a t'ihun Ntịaná nga nda kats'ínkoho. Najmi tụ ni xi najmi nda binchinó nga kamat'ain. ¹⁵ Tsjo kat'ekonu xi tsjo tjihin. Ch'íiko xi tikjintá. ¹⁶ B'i ngján nda chasohọ xinkiu. Najmi tụ nk'a katumanu yjonu. Tụ sa ní nda chasohọ xuta x'an. Najmi tụ xuta nkjink'un n'e ma suboo yjonu.

¹⁷ Najmi tụ ch'on n'ohọ xi ch'on títs'innu. Chase nínú xi nkú ts'in nda kama n'ohọ ngayjee xuta. ¹⁸ Tsa kama, tsa aya ntsoo tíña, kas'ekonu kjuajyu ngayjee xuta. ¹⁹ Já nts'ena, najmi tụ n'e ngajoyo ni xi tín'enu. Aya ntsja ní Ntịaná t'ejñayo xi b'a títs'íun. At'aha b'i ts'in tjit'a éhen Ntịaná: "Ahán xi k'uasjé chjiá, an xi tsjaha chjiji. B'a títsu Ntịaná." ²⁰ B'i tá ts'in tjit'a ya: "Tsa tíma b'johọ ndá kontrahí, tjeihin ni xi kjine. Tsa tíma xintáha, tjeihin ntá xi k'úi. At'aha tsa b'a n'eí, tụ ni xí kama subahá ra

nda kontraḥi.” ²¹ Najmi tu 'bainte tsa kjuach'onk'uun xi ts'jin nganahi. Tu sa ní ni xi nda n'ei. B'a ts'in n'e nganaha ri ni ch'onk'uun.

13

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga chanjkún xi batéxuma

¹ Ngayjee xuta tjihin nga kuint'é'ehen xi batéxuma. At'aha xá xi tjihin xi batéxuma nginkun Ntjaná nibáha ra. Ntjaná y'éjña xóo. ² Kui nga xi fi kontraḥa ra xi batéxuma, kui xi tífi kontraḥa ni xi ja y'éjña Ntjaná. Ko xi b'a títs'in, ta kuihi t'bangisjai suba nga n'ekokjuaha.

³ At'aha já xi batéxumoo najmi tjintu tsa tu xi ndjá ts'inkoho xuta xi nda ni xi títs'in. Xuta xi najmi nda ni xi títs'in, kui xi b'a kats'ihin. ¿A mjehi nga najmi ndjá ts'inkohi já xi batéxumoo? Tsa b'a, nda n'ei, ko nda ts'in kuasehi já xi batéxumoo. ⁴ At'aha ngandahi ní títs'inxát'aha ra jóo Ntjaná. Tunga tsa ni xi najmi nda tin'ei, tjihin nga kuinkjún tu ngat'aha ni xi ts'inkohi jóo. At'aha najmi tu a tjihin xá jóo. Ntja níná títs'inxát'aha tu xi ts'ink'íechjhi ko ts'inkokjuaha xi ch'on títs'in. ⁵ Kui nga tjihin nga kuinú'yá'ehen raá já xi batéxumoo, najmi tu ngat'aha ni tsa ts'ink'íechjiná ni xi n'ee. B'a ní n'ee tu xi je s'eyaha kjuankjintak'unna nginkun Ntjaná.

⁶ Kui kjuaha nga b'echjihinu ni xi f'áchjínúu já xi tjihin xá, at'aha kui xi t'íncha ts'inxát'aha Ntjaná. Xaha t'íncha ts'in. ⁷ Tjohon ni xi kanéhe nga nkúnkú jóo. T'echjínúu xi f'áchjintjai ni xi tjinnúu ko xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Roma. Chanjkún xi nkú ts'in tjihin nga chanjkún, ko nda n'esiuhun xi nkú ts'in tjihin nga nda n'eshin.

B'i ts'in tsakúya Pablo mí kjuaha nga n'etjohoná xinkjá

⁸ Najmi tu chumi nihi xi katsjennuu. Tjohon kjuatjo xinkju. At'aha xi tjoho xinkjin, kui xi títs'intjusun ngayjee kjuatéxumaha Ntjaná. ⁹ B'i ts'in jtít'a kjuatéxumoo: “Najmi tu ch'at'aihi chjihin. Najmi tu n'ek'iein animá. Najmi tu n'ei ndyjé. Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta.” Kui kjuatéxumoo ko ngayjee kjuatéxuma xingisoo nkuhú bichú majihin kjuatéxuma xu'bj: “N'etjói xutahi xi nkú ts'in tjohi yohi.” ¹⁰ Xi tjoho xinkjin, kui xi najmi ch'on títs'ihin. Kui nga bichútjusuhun kjuatéxumoo ajihin xuta xi tjihin ra kjuatjo.

¹¹ B'a n'oo at'aha yo nistjin xi kich'aá nd'ai. Ja chubaha nga n'ek'áhaá yjoná nga kuintsuba ndaá. Ja 'yún chuba ndyjahá nd'ai nk'ie nga Ntjaná ts'ink'ankiná. Najmi b'a ta tjín ndyjahá ra xi nkúhu nk'ie nga kis'ejinná. ¹² Ja ma kujchúhú chuba. Najmi ta n'ehená ngatitsun, ataha nk'ie nga ngatitsun n'ee, b'a joyaha xi nkúhu tsa má jyuun tintsubaá. Ni xi nda n'ee. Kui xi b'a ta joyaha xi nkúhu tsa má ndzjen tintsubaá. K'úendaá yjoná tu xi kuinimajihinná má ndzjeen.

¹³ Kixi tankínkáá yjoná xi nkúhu xuta xi tjíma nga nistjiun. Najmi kuintsubaá tsa tu xi s'ihiná ko chineé. Najmi tjihin nga chuba súntukonáá xinkjá ko tsa n'ejnu n'et'aá. Ko ta ndaha najmi tu bixkjankaá xinkjá ko tsa kama xin k'aán ni xi tjihin. ¹⁴ Tu sa ní t'ínúngjiun yjonuu Nda Ntjaná Jesucristo ko najmi tu n'enkjintak'un xi nkú ts'in n'ehenu ni xi mjehe yjoninte ngatitsuun.

14

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjihin nga n'ek'anjá je xinkjá

¹ Nda n'ekjóhooon xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná, kò najmi tu b'esikoo ngat'aha xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un. ² Tjín xi b'a ts'ín s'ejihin nga ma kjine tu mí nichinehé ni, kò tjín ngá xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná kui nga tu xkahá kjinehe. ³ Xi kjine tu mí nichinehé ni najmi tjíhin nga ch'on ts'ín kuasehe xi b'éch'ohó yjohó ni xi kjine. Kò xi b'éch'ohó yjohó ni xi kjine najmi tjíhin nga ts'ínnk'anji jé xi kjine tu mí nichinehé ni. B'i incha kats'ín at'aha Ntíaná ja kits'ínkjáihin nga joo. ⁴ ¿Yáha ji xi t'ín'ek'anjihinni jé ndá musuhu xi k'jáí? Tsa ndjá síjña ndá musu kò tsa tsáténki, Nda Ntíaha kjinehe ni xu'bo. Tunga ndjáhá kuasijña, at'aha tjíhin nga'yún Nda Ntíaná nga ndjá ts'ínnkasíjñaha.

⁵ Tjín xi b'a maha nga 'yún nkjún sa nku nistjin nga k'jáí nistjin, kò tjín ngá xi tu nku chubá maha nistjiun. Nkúnkú tjíhin nga ts'ínnkjink'un sisin xi nkú ts'ín behe k'un. ⁶ Xi benkjún nku nistjin, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntíaná. Kò xi kjine tu mí nichinehé ni, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntíaná. Tsjáha máb'achjíhi Ntíaná ngat'aha nichinehe. Kò xi b'éch'ohó yjohó ni xi kjine, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntíaná kò tá tsjáha máb'achjíhi Ntíaná.

⁷ Najmi tjín ajinná xi kuenta ts'e suba tjíña t'ík'uhun kò tsa kuenta ts'e suba 'mehe. ⁸ Tsa tintsuba t'ík'aán, Nda Ntíaná tintsuba t'ík'uhunná. Kò tsa tibayaá, Nda Ntíaná tibayahaná. Kui b'a maha, ndaha tsa tintsuba t'ík'aán kò ndaha tsa tibayaá, Nda Ntíaná ts'ená. ⁹ At'aha kui kjuaha k'iehen Cristo kò j'áíya ngáha rá ngabayoo, tu xi b'a ts'ín kamaha Nda Ntíaha xuta k'ien kò xi tjíntu t'ík'uun.

¹⁰ Kò máha ji, ¿á ji tichasehe ri tsa nda kò tsa najmi nda t'íts'íhin nda nts'ei? Kò tá, ¿á kinte n'esjeheni nda nts'ei? Katumankjihin nga ndyjun nkiní kuasehe Ntíaná mí nihi xi kin'eé nga nkúkáá. ¹¹ B'i ts'ín t'ít'a éhen Ntíaná:

Ahán xi t'íjña t'ík'an, t'ítsu Ntíaná.

Kuasínnk'unch'in ngayjee xuta nginkán,

kò ngayjee ts'ínnkie yjohó nga an xi Ntía.

¹² Kui b'a maha, nga nkúnkáá n'ekjas'ehéen kuenta Ntíaná ni xi kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjíhin nga n'endyjajihín xinkjá

¹³ Kui nga najmi tá chasehe raá tsa nda kò tsa najmi nda ni xi t'íts'ín xinkjá. Tu sa ní chasoo xi nkú ts'ín najmi n'endyjajihun nda nts'o kò xi nkú ts'ín najmi n'ekijnejiun ngatitsun. ¹⁴ S'ejinna Nda Ntíaná Jesu kò be nga ndaha nku ni najmi chuntí nginkun. Tunga tsa tjín xi: "Chuntí ni xu'bjí nginkun", tsa kuítsu, tu nginkun ndohó chuntí niu.

¹⁵ Tunga tsa tu ngat'aha ni xi tichinei t'íts'índyjajihín rá yjohó nda nts'ei, najmi tá t'ín'etjohoni nda nts'ei ma. Najmi tu 'bainteí tsa tu ngat'aha nichinehí ndyjaha xuta xi k'ienntjáihi Cristo. ¹⁶ Najmi tu 'bainto tsa ch'on ts'ín kuínchjayane xuta ni xi n'ekjóhooon nga nda. ¹⁷ At'aha ni xi chineé kò ni xi s'já najmi chumi ni chjíhi rá. Nk'ie ní Espiritu Santo tsjáná nga naxu kuínsubaá nginkun Ntíaná kò nga s'ená kjuajyu kò kjuatsjo, kui ní ni xu'bjí xi bakúchji nga ja tsitjas'enjián nga Ntíaná tibatéxumaná. ¹⁸ Xi b'a ts'ín t'íjña nginkun Cristo, kui nií xi tsjohó Ntíaná kò xuta tá nda ts'ín nchjayanehe.

¹⁹ Kui b'a maha, t'ínchísjaihiná xi nkú ts'ín s'ehená kjuajyu kò xi nkú ts'ín kuínsinkaá xinkjá nga saájíán ni xi ts'e Ntíaná. ²⁰ Najmi tu ngat'aha nichinehí n'ekatsúhunni xá xi t'íts'ín Ntíaná ajihín xuta xi ts'e. Kjuaxí

kjáiḥin nga je nginkun Ntíaná ngayjee nichine xi t́jín, tunga najmi ndahá t́jín tsa ch́inej nichine xi ts'ínkijnejihín ngatitsun xuta xingisoo. ²¹ Tu sahá nda n'ej tsa najmi ch́inej yjo ko tsa najmi s'i binu ko tsa najmi n'ei ndaha nku ni xi ts'ínkijnejihín ngatitsun já nts'ei.

²² Xi nkú ts'ín s'ejihin ni xu'bj, tu ji b'a ts'ín kas'ejihín ri nginkun Ntíaná. Já b'a nda t́jihin ts'e xi behe k'un nga nda t́jín ni xi t́ts'ín ko najmi t́ts'innijéhe rá kjuankjintak'uhun askahan! ²³ Tunga xi jo jan tímaha nga t́kjine tsa mí nihi, ta kuihi t́ts'ínk'anji jé yjoho, at'aha najmi t́ts'ín xi nkú ts'ín s'ejihin. At'aha ngayjee ni xi n'éé xi fi kontra xi nkú ts'ín s'ejinná Ntíaná, kui xi ngatitsun.

15

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga t́jihin nga kuisínkaá xinkjá tu xi saájihinná ni xi s'ejinná

¹ Ná xi ja ndjá tinchaján xi nkú ts'ín s'ejinná najmi tu n'éé ni xi tu ná tsjo subaháná. T́jihin ni nga n'ekjáihín xi najmi kjee ndjá t́inchajin xi nkú ts'ín s'ejinná. ² Nga nkúnkáá t́jihin nga n'éé ni xi tsjoho xinkjá ko ni xi ngandaha n'éé, tu xi saájihin xi nkú ts'ín s'ejinná. ³ At'aha ko ta Cristo najmi ni xi tsjoho kits'ín. Ni xi t́jt'a ní éhen Ntíaná má b'a t́tsu kits'ínkjáiḥin: “Én ch'on tsu xi kitsúhi xuta, kui xi j'aisaténa.” ⁴ Ni xi kis'et'a ństjin nk'ie, kis'et'a tu xi kuakú nýáhaná. At'aha ajin xujun éhen Ntíaná sakújinná kjuatsenta ko sakú nga'yunná tu xi chúyaha ráá ni xi tsjáná Ntíaná.

⁵ Ntíaná xi tsjáná kjuatsenta ko tsjá nga'yunná, kui xi katsjánuu nga nkuhú n'enkjínk'un xi nkú ts'ín t́jyaha Cristo Jesu. ⁶ Nkuhú kas'eya animanuu ko nkuhú katuma ntanuu. B'a ts'ín n'ekiehenu yjonuu nga t́jihin kjuachánka Ntíaha ko Na'mihi Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio t́jehen ra tsichujihín én nda tsuhu Cristo

⁷ Kui b'a maha, b'i ngján nda n'ekjáihín ruu xinkju xi nkú ts'ín nda kits'ínkjáinnuu Cristo, tu xi s'ejña chjili kjuachánkaha Ntíaná. ⁸ At'aha an b'a t́xinnuu. J'ai Cristo ngandaha xuta xi ntje judio t́jehen rá. Tsakúchji nga ts'ín Ntíaná ni xi kitsú nga ts'ín. J'ai ts'intjusun ni xi kitsúya t́tjuhun Ntíaná ntje cháha xuta judio. ⁹ B'a ts'ín ko ta xuta xi najmi ntje judio t́jehen rá ts'ínkie yjoho nga t́jihin kjuachánka Ntíaná, at'aha ko ta kui kichase nímaha xi nkú ts'ín t́jt'a éhen Ntíaná:

Kui nga xínyahana kjuachánkahi ajihin xuta xi t́jintu asuntee,
ko séhe nga ts'intjsjoho.

¹⁰ Ko b'a ta ts'ín t́jt'a ya:

Jun xuta xi tintsubo asuntee, n'etsjoko xutaha Ntíaná.

¹¹ Ko b'a ta t́tsu sa:

N'etsjoho Ntíaná ngayjee xuta xi t́jintu asuntee.

Chanink'o Ntíaná ngayjee xuta naxinantá xi t́jín.

¹² Ko b'a ta ts'ín y'ét'a nda profeta Isaiá:

Stjúkjá nda xi kama kjamaha Isai,

nda xi kj'uaítéxumaha xuta xi t́jintu asuntee,

kui kama 'yún tak'un xuta.

¹³ Ntíaná xi tíma 'yún tak'aán, kui xi kats'íntsejinye animanuu kjuatsjo ko kjuajyu, jun xi s'ejinuu Ntíaná. Katsjá nga'yúnnuu Espiritu Santo tu xi tu nku ndjáhá kuinchajihinnu ni xi tíchuyóho.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kui xi nku nda postru xi ts'inxájihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra

¹⁴ Behe k'an, já nts'e, nga kitsejihinnuu kjuanda ko kjuankjink'un, tu xi kama k'uai niyáha ruu xinkiu. ¹⁵ Tunga tjíhín ni xi tíma k'an túb'et'á xujunuu ei tu xi najmi n'echayahanu. At'aha Ntíaná kitsjána kjuanda xu'bj ¹⁶ nga an xi ts'inxát'aha Cristo Jesu ngandaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Tíb'enijmíhi én nda tsuhu Ntíaná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu xi kuichú maha chje xi tsjoho Ntíaná, chje xi títs'in tsje Espiritu Santo.

¹⁷ Tsjo mana nga nchjanimíya xá xi kitsjána Cristo Jesu nga ts'inxát'aha Ntíaná. ¹⁸ At'aha najmi ma k'an nchja ni xi k'ái, tu nkuhú xi nkú ts'in ts'inchjénna Cristo tu xi kuint'é'éhen ra Ntíaná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Cristo ts'inchjén ntana ko xána ¹⁹ ko nkjin tikjá kjuankjún xi bakúchji nga'yúhun. Nga'yúhun Espiritu Santo b'a títs'íun. B'a ts'in jehena nga y'enijmía én nda tsuhu Cristo nanki Jerusalem ko santaha má nga 'mi Ilirico.

²⁰ Y'enijmía én nda tsuhu Cristo ante má nga najmi kjee ch'a b'enijmíhi. B'a kits'ian at'aha najmi kama mjena y'esún saha xá xi kik'atuts'ihín xuta xi k'ái. ²¹ Tu sa ní títs'ian xi nkú ts'in tjít'a éhen Ntíaná:

Xi najmi kjee 'miyaha yáha kui, kui xi skuéhe.

Ko xi najmi kjee nt'é yáha kui, kui xi kamankjihín.

B'i ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga mjehe nguaisehe xuta ninku Roma

²² Nkjin niyá najmi kisakú niyána nga kama kfínsenenuu, ²³ tunga nd'ai ja kama ndjuúna xá xi títs'ian ante xi tjín ei ko ta ja tjíhín nú nga mjena kfínsenuu. ²⁴ Kui nga mjehena nga skuenuu nk'ie nga kfían España, at'aha mjena yo kfian. Tsjo kamana nga kúátejñajinnuu chuba nistjín. Nk'ie nga k'ua yo, tisinkonú nga ts'inndjaá niyána.

²⁵ Tunga nd'ai nanki Jerusalem tífia. Xuta xi kikj'áts'e Ntíaná kfiinsinka yo. ²⁶ At'aha ngayjehe k'un xuta ninku xi tjín ante Macedonia ko ante Akaya incha kits'ínsun toon tu xi ts'íinkjihí ra xuta x'an xi kikj'áts'e Ntíaná xi tjintu Jerusalem. ²⁷ Tsjo kamaha nga b'a incha kits'ín. Ko kjuaxí nga tjeheh ts'e xuta xu'bo. At'aha nd'ai títs'ínkjáihín xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ni xi ts'e Ntíaná, ni xi Ntíaná kitsjáha xuta xi ntje judio tjeheh ra. Kui nga xi najmi ntje judio tjeheh ra tjíhín nga kuasinkoho nga kuakjányako xuta xi ntje judio tjeheh ra ni xi tjíhín ei asunntej. ²⁸ Kui b'a maha, nk'ie nga ja kama ndjuúhuna xá xu'bj ko nk'ie nga ja ts'ínkjas'en ni xi kama ñjakúy, as'áihí ní kfían España ko k'ua má nga tintsuboo. ²⁹ Be nga Cristo tu xi ndahá ts'íinkoná nk'ie nga kama ñjakáá.

³⁰ Jun já nts'e, ngat'aha Nda Ntíaná Jesucristo ko ngat'aha kjuatjo xi tsjáná Espiritu Santo títbankinuu nga chubantjainú nginkun Ntíaná. B'a ts'in n'ekohonú nga'yún. ³¹ Tinchíhuu nga najmi tu kasatéjña xuta xi najmi s'ejihín Nda Ntíaná xi tjintu ante Judea. Ko ta tinchíhuu nga xuta xi kikj'áts'e Ntíaná xi tjintu nanki Jerusalem nda ts'in ts'íinkjáihín ni xi kfínkoho. ³² B'a ts'in tsjo tjíhinna nga kuichusenuu ko ts'ínkj'áiyá ichí kutju ajinnuu. B'a katuma tsa b'a ts'in mjehe Ntíaná. ³³ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu kat'eñajinnuu ngatentoo. B'a katuma.

16

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjintu Roma

¹ Be na nichjaá Febe. Ninku xi tjin nanki Cencrea ts'inxát'a. ² Ngat'aha Nda Ntjaná nda n'ekjóhoón xi nkú ts'ín tjihin nga n'eé ñá xi xutaha Ntjaná mahaná. Tisinko nga tjoohon tu mí nihí ni xi machjéhen. At'aha nkjin nkjún xuta tsasinko kó ta tsasinkona.

³ Tjoohon kjuasuniñana Priscila kó Akila, xi ta títs'inxát'aha Cristo Jesu xi nkúhu an. ⁴ Najmi incha kitsankjún tsa kuayá ngat'ana. Títsjaha máb'achjíhi ngat'aha ni xi incha kits'ín. Najmi tu nku an xi b'a tíxian. B'a ta tjincha tsu ngayjee xuta ninku xi najmi ntje judio tjehehen ra.

⁵ Tjoohon kjuasuniñana xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha Priscila kó Akila. Tjoohon kjuasuniñana Epeneto. 'Yún tjona ndo. Ajihin xuta xi tjin ante Asja, kui xi tjun kis'ejihin Cristo. ⁶ Tjoohon kjuasuniñana Maria. 'Yún tse xá xi kits'ín ajinnuu. ⁷ Tjoohon kjuasuniñana Androniko kó Junias, xi ta ntje judio tjehehen ra. Ta kis'eya'yúnka nubayá jóo. Ta já postruhú jóo kó yankjún. Kui tjun kis'ejihin Cristo nga an.

⁸ Tjoohon kjuasuniñana Ampliato. 'Yún tjona ndo at'aha ta s'ejihin Nda Ntjaná. ⁹ Tjoohon kjuasuniñana Urbano, kui xi nkúhu jin ta Cristo títs'inxát'aha. Tjoohon kjuasuniñana Estakis. 'Yún tjona ndo. ¹⁰ Tjoohon kjuasuniñana Apeles, xi ja tsakúchji nga 'yún s'ejihin Cristo. Tjoohon kjuasuniñana xuta xinkjin Aristobulo.

¹¹ Tjoohon kjuasuniñana Herodion, xi ta ntje judio tjehehen ra. Tjoohon kjuasuniñana xuta xinkjin Narciso, xi ta s'ejihin Nda Ntjaná. ¹² Tjoohon kjuasuniñana Trifena kó Trifosa, xi ta títs'inxát'aha Nda Ntjaná. Tjoohon kjuasuniñana Persida, xi 'yún tjona kó xi 'yún tse xá xi kits'ín at'aha Nda Ntjaná tjenki.

¹³ Tjoohon kjuasuniñana Rufo, xi Nda Ntjaná j'ájihin, kó naaha, xi ta kó an basehe xi nkúhu tsa naana maha. ¹⁴ Tjoohon kjuasuniñana Asinkrito kó Flegonte kó Hermes kó Patrobas kó Hermas kó já nts'eé xi tjintujihin. ¹⁵ Tjoohon kjuasuniñana Filologo kó Julia kó Nereo kó na nichja kó Olimpás kó ngayjee xutaha Ntjaná xi tjintujihin.

¹⁶ B'i ngján súniñoho xinkiu. Títs'ínkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta ninku xi ts'e Cristo.

¹⁷ Jun já nts'e, tibanjinuu nga chúhuun yjonuu xi bakjanya xuta kó xi ts'índyjajihin xuta. Kui xi fi kontraha ni xi ja tsinchiyó. N'e t'axihuun yjonuu xuta xu'bo. ¹⁸ At'aha xi b'a títs'ín najmi títs'inxát'aha Nda Ntjaná Jesucristo. Ni xi tsjo níhi tjincha bangisjai. Én sin én nda nchja nga b'anachaha xuta xi najmi kjee 'yún mankjihin ni xi ts'e Ntjaná.

¹⁹ Ya tu má xi tjehehen ni nga tinu'yá'ón. Kui nga tsjo mahana ngat'a ts'ajun kó mjena nga 'yún kamankjin sanuu ni xi nda kó nga kuankin t'axihuun ni xi najmi ndoo. ²⁰ Ntjaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi ts'ín nga n'e nganoho ndanindoo. Kas'enuu kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo.

²¹ Timoteo títs'ínkjinuu kjuasuniña. Kui xi tjenkona nga tin'exát'ajhi Jesucristo. Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Lucio kó Jason kó Sosipater, xi ta ntje judio tjehehen ra.

²² Kó ta an Tercio xi títs'inntá xi nkú ts'ín títsuyana Pablo, títs'ínkjinuu kjuasuniña, an xi ta s'ejinna Nda Ntjaná.

²³ Gayo tít's'ínkjinu kjuasuniña. Ni'yaha tijiña. Yo má nga ma ñjakú ngayjee xuta ninku. Kō ta tít's'ínkjinu kjuasuniña Erasto, xi tjiñin xá nga f'átjo toohon xuta nantio, kō ta nda nts'eé Cuarto.

²⁴ Kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo kat'ejñajinnu ngatento. B'a katuma.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujin

²⁵ Kan'etsjoho Ntjaná. Kui xi kamaha nga ndjá ts'ínkinchánu xi nkú ts'in tjiña én nda tsuhu Jesucristo xi tixinya kō tlb'enijmía. Tís'ejña chji nd'ai ni xi kis'ejña 'ma nkúhu nú chá ján. ²⁶ Ja tís'ejña chji nij xi nkú nga tít'su xujuhun já profeta kō t'n'ekint'é ngayjee xuta xi tjin asuntee. B'a kitsú Ntjaná xi tjiña t'k'un sín nga b'a n'e tu xi s'ejihin ra kō kuint'é'éhen ra ngayjee xuta.

²⁷ Ngat'aha Jesucristo kas'ejña chji síhin kjuachánkaha Ntja, kui xi nku tutuu kō xi nkjink'uun. B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, Ntjaná kits'ín mana nku nda postruhu Jesucristo at'aha b'a ts'ín kama mjehe. An ko nda nts'eé Sostene ² tísuniñaihí jun xuta ninkuhu Ntjaná xi tintsu³oo nanki Corinto. Cristo Jesu kits'ín nga Ntjaná kikj'áts'enuu. Kinchjanuu nga kjuáts'enuu xi nkú ta kits'ínko ngatentee xuta xi tu má xi tje⁴hén ni s'ejihín Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi Nda Ntjaná ko ta Nda Ntjaha xuta xu⁵bo.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsjáha Pablo máb'achjihí Ntjaná nk'ie nga f'áitsjehén xi nkú ts'ín nda kits'ínkoho Ntjaná xuta ninku Corinto

⁴ Tehente tsjaha máb'achjí Ntjaná nga f'áitsjenna jun, at'aha kisakúnuu kjuandaha Ntjaná. Cristo Jesu kits'ín nga kisakúnuu kui niu. ⁵ Kits'ín nga kin'ekjóhoon ngaye tikjá kjuanchiná xi tsjá Ntjaná. Kui kjuanchinóo xi nkú ts'ín tjihín nga chubo ko xi nkú ts'ín tjihín nga kamankjinnuu ni xi ts'e Ntjaná. ⁶ B'a ts'ín kis'ejña chjihí ajinnuu nga kjuaxi én nda tsuhu Cristo xi kis'enjímínuu.

⁷ Kui nga najmi ndyjat'ahanuu ndaha nku kjuanda xi tsjá Ntjaná nk'ie nga tíchuyóho nistjin nga kuakúchji yjoho Nda Ntjaná Jesucristo. ⁸ Ko ndjá ts'ínkinchánuu Ntjaná santaha nistjin xi fekuu, tu xi najmi tjin ni xi n'enijéhenuu nistjin nk'ie nga k'juái ngáha Nda Ntjaná Jesucristo. ⁹ Ts'íntjusun Ntjaná ni xi tsu. Kui xi kinchjanuu nga nkuhú kamakoo Ntjihí, kui xi Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi nda tjin tsa najmi nkuhú k'ua xinkjín xuta ninku

¹⁰ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntjaná Jesucristo b'a tíxinnuu nga nkuhú ni xi chubo ko nkuhú ch'oo xinkju. Nkuhú kas'eyanuu ko nkuhú ni xi n'oo. ¹¹ B'a tíxian, já nts'e, at'aha xinkjín Kloe kitsúyana nga kjuachán rú tjin ajinnuu. ¹² Tjin rú ajinnuu xi: “An tjennkia Pablo”, tjincha tsu rú. Ko rú tjin ngá xi: “An tjennkia Apolo”, tjincha tsu rú. Ko ta tjin rú ngá xi: “An tjennkia Pedro”, tjincha tsu rú. Ko ta tjin rú ngá k'já xi: “An tjennkia Cristo”, tjincha tsu rú.

¹³ Nga chasehe raá, ¿a tsakjányahá yjoho Cristo? ¿A Pablohó kis'et'a kruu ngandanuu? ¿A Pablohó kikj'áts'enuu nk'ie nga kisasaténtó? ¹⁴ Tsjaha máb'achjihí Ntjaná nga najmi tjin ajinnuu xi an tsatentá, nku tutuhú Krispo ko Gayo. ¹⁵ B'a ts'ín najmi ch'a xi b'a kjuitsuhu tsa an kikj'ats'an.

¹⁶ Ta tsatentá xinkjín nda Estefana. Najmi ta f'áitsjehenna tsa tjin sa k'já xi tsatentá. ¹⁷ At'aha najmi kui xá xi kitsjana Cristo, tsa xuta kuatentá. Nk'ie ní k'uenjímía én nda tsuhu, kui ní xáha xi kitsjana. Ko najmi én nanka ts'inchjén nga nchja, tu xi najmi nku én tiya kamaha ngabayaha Cristo t'a kruu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ajihin ni xi kits'ín Cristo kis'ejña chji nga'yuhun ko kjuankjintak'uhun Ntjaná

18 Én xi s'enijmí ngat'a ts'e xi nkú ts'ín k'ien Cristo t'a kruu, kui xi tu a éhén mahá xutá xi tindyja. Tunga máha ná xi kin'ek'ankiná, nga'yúhún Ntíaná maná kui éen. 19 At'ahá b'i títso Ntíaná má nga jtít'a xujun: Ts'innndyja kjuankjintak'uhun já xi nanka ts'innkjink'un. Ts'innndyjajian xi nkú ts'ín ts'innkjink'un já nkjink'uun.

20 ¿Yá ndá xi nanka ts'innkjink'un? ¿Yá ndá xi tu xí mahá ra xujun? ¿Yá ndá xi mahá nchjanijmíyaha ni xi tjin asunntei? Tu a nihí kits'ín ma Ntíaná kjuankjintak'un nanka xi tjin asunntee. 21 At'ahá ajin kjuankjintak'un nankaha Ntíaná y'enda nga najmi kjuankjintak'un xi tjihin xutá skuékoḥo ra. Kama mje nihí nga xutá xi s'ejihin én xi tís'enijmíu, nga kui xi ts'innk'anki, én xi tu a éhén mahá xutá.

22 Xutá xi ntje judio tjeḥen ra mjehe skué kjuankjúhún Ntíaná, kó xi najmi ntje judio tjeḥen ra mjehe kuasínñjuhu nku kjuankjink'un nanka. 23 Tunga jin, nga kis'et'a kruu Cristo tíb'enijmí. Kui ni xi najmi sasihin xutá xi ntje judio tjeḥen ra kó tu a éhén mahá xutá xi najmi ntje judio tjeḥen ra.

24 Tunga máha xutá xi Ntíaná kinchjaha nga kjuáts'e, ndaha tsa xi ntje judio tjeḥen ra kó ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeḥen ra, kui xi ts'innkáiḥin nga ajihin Cristo tsakúchji Ntíaná nga'yúhún kó kjuankjintak'uhun. 25 At'ahá ni xi y'enda Ntíaná xi tu a nihí mahá xutá, 'yún tjin saha sin nk'ie nga ni xi ts'innkjink'un xutá. Kó má b'a mahá xutá nga ts'innkjink'un nga najmi tjihin nga'yún Ntíaná, yó ní 'yún bakúchji nga'yúhún nga nga'yún xi tjihin xutá.

26 Jun já nts'e, n'ekj'áitsjon xi nkú ts'ín kinchjanuu Ntíaná nga kjuáts'enuu. Najmi nkjin mahanu xi yaha nga nkjink'un. Najmi nkjin mahanu xi já k'aku. Najmi nkjin mahanu xi nk'a tjoon. 27 Tunga xi tu a xutahá mahá xutá, kui xi j'ájin Ntíaná tu xi tsjáha ra kjuasuba já nkjink'uun. Kó j'ájin xutá xi najmi chumi ni chjihí ra nginkun xutá tu xi tsjáha ra kjuasuba já xi nk'a tjen. 28 Ta j'ájin xutá xi najmi b'achjihí ra xutá kó xi najmi nda tí'mihí. Ta j'ájin santaha ni xi najmi kjee tjin tu xi kjéxihin ni xi ja tjin. 29 B'a kits'ín Ntíaná tu xi najmi ch'a nk'a kama k'uasjehe yjoho nginkun.

30 Tunga nkuhú kits'ín makonuu Ntíaná Cristo Jesu kó kits'ín nga Cristo tsichu ma kjuankjintak'unná. Ngat'ahá ni xi kits'ín Cristo naxu tsichu maá nginkun Ntíaná, kík'áts'ená kó y'échjintjai jéná. 31 Kui b'a maha, xi nkú ts'ín jtít'a éhén Ntíaná: “Xi nk'a k'uasje yjoho, ngat'ahá ní ni xi kits'ínkoḥo Ntíaná, kui ní ngat'ahá nga nk'a kat'asjehe yjoho.”

2

B'i ts'ín kits'ínkáiḥin Pablo xutá ninku Corinto xi nkú ts'ín y'énijmíhi én nda tsuhu Cristo

1 Já nts'e, nk'ie nga tsichuk'ienijmínuu én xi Ntíaná tíb'éjña chji nd'ái, najmi én tsjo tsu kits'inchjén kó tsa én xi nanka. 2 Najmi kama mjena tsa kj'ái nihi kinchja ajinnuu. Nku tutuhú Jesucristo kinchjanijmíya kó á kruu k'ient'áha.

3 Nk'ie nga tsátejñajinnuu najmi ndá chánka kamana yjona. Títankjun níná kó xí tíb'atsénkjunná. 4 Kó nk'ie nga y'enijmínuu kó tsakuyánuu éhén Ntíaná, najmi kits'inchjén én nkjink'un xi s'ejihin xutá. Espirituhu ní Ntíaná kó nga'yúhún Ntíaná y'ejña chjikoḥona ni xi kinchja, 5 tu xi s'ejihinnuu Ntíaná xi tjihin nga'yún, najmi kjuankjink'uhun xutá.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntiana xi y'éña chjiná kjuankjink'uhun Ntiana

⁶ Tunga ajihin ní xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntiana kjuankjink'un n'echjén nk'ie nga chubaj, kō tā ndaha najmi kjuankjink'un xi ts'inchjén xuta n'echjén nga chubaj, kō tā ndaha najmi kjuankjink'un xi ts'inchjén já xi batéxuma n'echjén, já xi ndyja ndyjun nkini. ⁷ Nk'ie ní bakuyái éhen Ntiana, chubanijmíyái ni xi kits'innkjink'un Ntiana nga y'éña 'ma. Kui niu xi y'enda Ntiana kintehe ni nga kits'innnda asuntee. B'a kits'in tu xi s'ehená kjuachánka. ⁸ Ndaha nku xi batéxuma asuntei najmi kamankjihin kjuankjintak'un xu'bi. At'aha tsa kamankjihin niu, najmi kingját'a kruu ra Nda Ntiana xi tjihin kjuachánka.

⁹ Tunga b'ahá kama xi nkú ts'in tjt'a éhen Ntiana:

Ni xi najmi kieke xuta kō najmi kint'é,
xi ndahachí najmi kjee n'enkjink'un,
kui nihi xi Ntiana y'enda titjun,
ngandaha xuta xi incha tjoho Ntiana.

¹⁰ Espirituhu Ntiana y'éña chjiná ni xi y'enda titjun Ntiana. At'aha Espirituhu Ntiana be sisin ngayjee ni xi tjin kō santaha ni xi yún nankaha Ntiana. ¹¹ At'aha, ¿yá xi be xi nkú ts'in ts'innkjink'un xuta xi k'ái? Nku tutuhú xuta xu'bo xi be xi nkú ts'in ts'innkjink'un. B'a tā ts'in najmi ch'a be xi nkú ts'in ts'innkjink'un Ntiana. Nku tutuhú Espirituhu Ntiana be xi nkú ts'in ts'innkjink'un.

¹² Ngat'a ts'aña bi, nginkun Ntiana nibáha Espiritu xi kin'ekjálhín, najmi asuntei ts'e. Ntiana kitsjáná Espirituhu tu xi kamankjihinná kjuanda xi kitsjáná. ¹³ Kui niu xi chubaj nk'ie nga bakuyái. Najmi n'echjén én xi bitjuhu kjuankjink'uhun xuta. Kjuankjink'un xi bitju níhi Espirituhu Ntiana n'echjén. B'a ts'in 'miyaha ri xuta xi tijnajihin Espirituhu Ntiana ni xi ts'e Espiritu.

¹⁴ Xuta xi najmi tjihin Espirituhu Ntiana najmi ts'ínkjálhín ni xi ts'e Espiritu, at'aha tu a nihí maha. Najmi tjin nkú ts'in kama kamankjihin ra, at'aha nku tutuhú Espirituhu Ntiana b'éña chji niu. ¹⁵ Xi tijnajihin Espirituhu Ntiana, kui xi mankjihin ni xi tjin. Tunga xuta xi k'oo najmi mankjihin á k'ái ts'in ts'innkjink'uhun xuta xi tijnajihin Espirituhu Ntiana.

¹⁶ At'aha b'i ts'in tjt'a éhen Ntiana:

¿Yá xi be xi nkú ts'in ts'innkjink'un Ntiana?

¿Yá xi tsjániyáha?

Tunga ñá bi, n'enkjink'aán xi nkúhu Cristo at'aha Espirituhu Ntiana tijnajinná.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo xá xi kikanéhe kō xá xi kikanéhe Apolo ajihin xuta ninku Corinto

¹ Jun já nts'e, najmi kama kinchjakoñuu xi nkú ts'in nchjaka xuta xi tijnajihin Espirituhu Ntiana. Kinchjako nínuu xi nkú ts'in nchjaka xuta xi asuntee tjehen ra, xi nkúhu xuta xi as'ai kuakatuts'ihin ra nga kuakak'á éhen Cristo. ² Kintehe ni nga ni xi ndjá kuakuyáñuu, tu ni xi najmi ndjáhá tsakuyáñuu. At'aha b'a k'un ntí xihí k'un, ntí xi tu ntáchikihí 'bi, xi najmi ma kjine ni xi ndjá. Kō santaha nd'ai najmi kjee tjídanuu yjonuu tsa kamankjinnuu ni xi nanka tjin.

³ Asunntee y'a sanuu. Nk'ie nga tjin sa ajinnuu kjuanchini ko kjuachan, za najmi asunnteehé y'ahanuu? ¿A najmi b'ahá ts'ín tintsuboo xi nkú ts'ín tjinu xuta asunntee? ⁴ At'aha tjin xi: "An tjennkia Pablo", titsu ko tjin nga xi: "An tjennkia Apolo", titsu. Nk'ie nga b'a tin'o, za najmi b'ahá tin'o xi nkú ts'ín xuta xi najmi be Ntjaná, xi najmi tijnajihin Espirituhu Ntjaná?

⁵ ¿Yaha Pablo? ¿Yaha Apolo? Tu já musuhú niu xi Ntjaná kits'inchjehen tu xi s'ejihinnuu. Nga nkúnkú kin'ej xá xi kitsjani Ntjaná. ⁶ Xi nkúhu tsa an y'entje yá tuu ko Apolo kikuhun, tunga Ntjanáhá xi kits'ín nga kisá yoo. ⁷ Kui b'a maha, najmi xi b'entje yoo ko ta ndaha xi kuhun, tsa kui xi chánka. Nku tutuhú Ntjaná xi kits'ín nga kisá yoo, kui xi chánka. ⁸ Xi b'entje ko xi kuhun yoo tu nku chubahá. S'echjhi nga nkúnkú xi nkú ts'ín kits'inxá. ⁹ Nga nkúnkú mako xi xinki nga tin'exát'ajhi Ntjaná. Jun xi nkú joyaha jná xi ts'e Ntjaná xi jin tin'exájin.

Jun xi nkú joyaha ni'yaha Ntjaná. ¹⁰ Xi nkú ts'ín tijná kjuandaha Ntjaná xi kitsjana, an xi kama nda maestru chjinxjó xi kingjájna tuts'in ni'yoo. Ko kj'ai ngá xi tincha kjesintjen xjóho ni'yoo nd'ai, tunga ndahá ts'ín kats'innkjink'un nga nkúnkú xi nkú ts'ín ngjuaindjuko xjó. ¹¹ At'aha Jesucristo, kui xi tuts'in xjóho ni'yoo. Najmi ma s'ejna sa kj'ai tuts'in xjó nga xi ja kjiijnoo.

¹² Asun tuts'in ni'yoo kama chjúsintjen xjó xi kamandakoho toonsine, ko a ra toontaba, ko a ra ndjio tsjo k'un, ko a ra yate, ko a ra ndji, ko a ra xka. ¹³ S'ejna chji xá xi kits'ín nga nkúnkú xuta nistjin nga kuasehe Ntjaná ni xi kits'ín xuta. At'aha nd'í xi kj'uai kui nistjiun k'uéjna chji xi nkú k'un xá xi kits'ín nga nkúnkú xuta. ¹⁴ Xi kits'innnda xjó xi kuichúkuaha nd'íu, kui xi ts'ínkjáihin chjhi. ¹⁵ Tunga xi kits'innnda xjó xi k'uétihi nd'íu, kui xi ndyja ni xi kits'ín, ndaha tsa tu kui kuankihí xi nkú maha xi nd'í bitjulin.

¹⁶ ¿A najmi yanú nga jun xi ninkuhu Ntjaná ko nga Espirituhu Ntjaná tijnajinnuu? ¹⁷ Tsa tjin xi ts'ínkatsún ninkuhu Ntjaná, Ntjaná ts'ínkje xi b'a ts'íun. At'aha tsje ninkuhu Ntjaná, ko jun bi, jun xi ninkuhu Ntjaná.

¹⁸ Najmi tu ch'a k'uanachaha yjoho. Tsa tjin ajinnuu xi b'a maha nga kui xi nkjink'un xi nkúhu já nkjink'un xi tjin asunntee, tu sa ní nku nda xi najmi chumi nihi xi maha kats'ín ma yjoho, tu xi b'a ts'ín kuichú ma kjuaxihi nku xi nkjink'un. ¹⁹ At'aha kjuankjink'un xi tjin asunntee, kui xi tu a nihi nginkun Ntjaná. At'aha b'i ts'ín tjit'a éhen Ntjaná: "Ntjaná ts'ín nga ta kuihi kjuamañaha já nkjink'uun jnejin." ²⁰ Ko b'i ta ts'ín tjit'a ya: "Ntjaná be nga tu a nihi ni xi ts'innkjink'un já nkjink'uun."

²¹ Kui b'a maha, najmi tu ch'a nk'a k'uasjehe yjoho ngat'aha yá xi tjennki. Jun kich'o ngayjee ni xi tjin. ²² Pablo, Apolo ko Pedro, asunntee, kjuatik'uun ko ngabayoo, ni xi tíma ko ni xi kama, ngayjee niu jun kich'o. ²³ Cristo y'anuu, ko Ntjaná y'aha Cristo.

4

B'i ts'ín kitsúya Pablo nkú tjihin ra xaha já postru

¹ Kui b'a maha, já xi ts'inxát'aha ra Cristo katumanuu jin nga chasenj, já xi kik'ai xaha nga kuakúya ni xi y'éjna 'ma Ntjaná nistjin nk'ie ko mjehe nga k'uéjna chji nd'ai. ² Yahá nga xi baihi nku xá binchihí nga kixi ngjuaikó xaha. ³ An bi najmi kjintahana tsa chasohó mí nihi xi nda ko tsa najmi nda tít'sian ko tsa nku nda jue xi b'a ts'ín. Ta ndaha an najmi be xi nkú ts'ín ts'innisihí ra yjona tsa mí nihi.

⁴ Nda tjiya kjuankjintak'unna tunga najmi kuihi niu tsuhu ra tsa najmi tjenna. At'aha Ntjanaha xi basehe ni xi ts'ian. ⁵ Kui nga najmi tu chasehe ruu ya xi nda tits'in ko ya xi najmi nda tits'in kintehe ni nga kjuai Nda Ntjaná. At'aha kuihi xi kuakuchji ni xi tjina ma má jyuun ko k'uejna chji xi nkú ts'in tjintuyá animaha xuta. Kui nistjiun Ntjaná nda ts'in kuinchjane xuta xi nkú ts'in kanéhe nga nkunkú.

⁶ Jun já nts'e, Apolo ko yjona kuanchjanijmíyahana tu xi chahanu nga najmi tjihin nga kuitjatihuu xi nkú ts'in tjit'a. Kui nga najmi tu chanka katumahanuu yjonuu ngat'aha xi tjennkiu ko as'ai najmi n'echjhi ruu xinkuu. ⁷ At'aha, za xi b'a titsu nga ji xi 'yún nda sai ajihin xuta xingisoo? Ngayjee ni xi tjihin tu kik'aihiri. Nk'ie nga tu kik'aihi ri ni xi tjihin, za chuba chankaha tin'esjeheni yjohi, xi nkúhu tsa najmi tu kik'aihi ri ni xi tjihin?

⁸ Jun ja tjinnuu ngayjee ni xi mjenuu. Ja kama nchinó. Ja tsichumo xi nkú joyaha já rej xi najmi ta machjehen ra jin. Mjena tsa já rej kjuaxi kamo kai, tu xi b'a ts'in ko jin sakút'ahani xanuu nga ta kuatexumai. ⁹ At'aha b'a mana nga jin xi t'ini já postru Ntjaná kitsjante nga kama xi nkúhu já xi finijé, xi tjín nga n'ek'ien. Ntitsjee ko xuta tibe ni xi timat'ain. ¹⁰ Jin xi xuta chini t'ini at'aha Cristo n'exát'aihi, ko jun xi xuta nkjink'un kamo nga kis'ejinnuu Cristo. Jin xi najmi tjinni nga'yún, jun xi tjinnuu nga'yún. Jun nda ts'in ts'inkjainuu xuta, jin ch'on ts'in ts'inkjainni.

¹¹ Santaha nistjin nd'ai kjintjia tyai ko santaha ni xi s'i najmi tsakuni. Najmi tjinni najyun, tibich'onjinni ko chuba tinimasun ni. ¹² Jin kjeneni yjoni. Ch'on tsuni xuta, tunga binchintjai ni xi b'a tsuni tu xi Ntjaná nda ts'inkohó ra, ndaha tsa b'a titsuni. Tjennki unkieni xuta, tunga n'e chukjua ni. ¹³ Ch'on ts'in nchjayaneni xuta, tunga én ndahá n'ek'oyaihi xi b'a tsuni. Ja tsichu mai xi nkúhu stjé ajihin xuta asuntee, xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjhi ra. B'a timat'ain santaha nistjin nd'ai.

¹⁴ Najmi tib'et'anuu ni xu'bi tsa tu xi tsjahanuu kjuasuba. Tib'et'a nina ni xu'bi tu xi titsjanijahanuu jun xi ntina xi tjona. ¹⁵ At'aha ndaha tsa s'enuu te mij xi kuakuyanuu ehen Cristo, tunga najmi nkjihin na'mi xi s'enuu. An tsichu ma xi nkúhu tsa na'minuu nga y'enijminuu én nda tsuhu Cristo Jesu, kui xi kits'ink'íentu tik'unnuu.

¹⁶ Kui b'a maha, tibankihinuu nga chase chubayahanu tu xi b'a ta n'ehenu. ¹⁷ Kui kjuaha nga tits'inkjisehenu Timoteo, xi ta kikj'ats'ehé Nda Ntjaná. Kui xi xi nkú joyaha ntina xi tjona, xi ma 'yún k'an. Ts'inkj'áitsjennuu xi nkú tits'ian nga tits'inxát'aha Cristo Jesu, xi nkú ts'in bakuyá ngayjee ninku xi tjín tu má xi tjeén ni.

¹⁸ Tjin xi chuba tibasín titjuhún ajinnuu at'aha b'a titsu nga najmi kfínsenuu. ¹⁹ Tunga tsa Ntjaná mjehe, kfínse xatinuu ko skue najmi tu nkú titsu jóo. Ta skue nkú tu nk'a xaha xi b'a tincha tsu. ²⁰ Nk'ie nga Ntjaná batéxumaha xuta, ni xi ts'in xuto bakúchji nga Ntjaná batéxumaha, najmi ni xi tsu. ²¹ ¿Má nihi xi mjenuu? ¿A nk'ie nga kfínsenuu, ndjá ts'inkonuu? ¿A ra tu sahá kjuatjo kfínkonuu ko nimakjua kuasenuu?

5

B'i ts'in tsasehe Pablo kjuaha nda xi tjñajihin xuta ninku Corinto

¹ Kjuaxi nga tinu'ya nga tjñajinnuu nku xi ta kuihi najuhun tjñako, ni xi ta santaha xuta xi najmi be Ntjaná najmi ts'in. ² ¿Nkú ts'in nga tsjo tímahanuu xi nkú ts'in tífi ninku? ¿A najmi tjihin ni nga k'ué babanuu

ngat'aha ni xi tímoo kō najmi tā k'ua^uintehe ruu nga k'úéñajinnuu nda xi b'a tít's'íun?

³ Ndaha tsa kjin tíjñanuu tunga animanahá tintsubajiun. Kui nga b'a mahana xi nkúhu tsa tíjñajinnuu. Kō xi nkúhu tsa tíjñajinnuu, ja b'a kixian nga najmi nda tjin ni xi tít's'ín ndo. ⁴ Nk'ie nga kama ñjakú xi nkúhu tsa an kúáteñajinnuu kō tā k'úéñajinnuu nga'yúhun Nda Ntjaná Jesu, ngajoho Nda Ntjaná Jesu ⁵ n'ekjas'ohoon ndanindoo nda xi b'a tít's'íun. B'a ts'ín katatsuhun yjoninte ngatitsuhun tū xi n'ek'ankihi animaha ndo nistjin nga k'j'uaí ngáha Nda Ntjaná Jesu.

⁶ Ngat'a ts'e xi nkú ts'ín tintsu^uoo, ¿nkú ts'ín nga tsjo tímahanuu nk'ie nga tín'ekjohoon nda xi b'a tít's'íun? ¿A najmi yanú nga kutin na'yú san ts'ínsanyje na'yú nínkuon? ⁷ Ngatitsuhun ndo, kui xi nkú joyaha na'yú san. Tít's'ínkatsúnnuu ngatitsuhun. Chjúxiun ndo xi nkú tā ts'ín xutā xi ntjehe judio tjeheⁿ rā nga k^jexín na'yú soon kintehe ni nga k'uasje S'í Pascua. At'aha Cristo ja k'ienntjái ngandaná, kui xi chutsankaha S'í Pascuaná kō jun xi nkú joyaha na'yú tsetse xi najmi tā tjihin rā na'yú san. ⁸ Kui b'a maha, n'esjekohoná S'íu nínku^uan xi najmi tjihin na'yú san. Kui xi tsuhū rā nga najmi tā kas'eñajinná kju^uangak'un kō kju^uach'onk'un. Tū sa ní je kas'eyaná kō naxū.

⁹ Xujun xi ja kits'inkjínuu b'a kixinnuu nga najmi tū n'engujinkoo yjonuu xutā xi fantukō jminchjín nga najmi kjee bixan. ¹⁰ Tunga najmi xutā xi najmi behé Ntjaná kinchjajihin nga b'a kixian. Tā ndaha xi 'yún mjehe toon, tā ndaha xi ts'ín ndyjé, kō tā ndaha xi ts'intsjoho ntja xi ntsja xutā ts'índaha. At'aha tsa najmi kujntsubajihuun xutā xi b'a ts'íun, tjihín ni nga kuitju eí asuntee ma. ¹¹ Nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a kixinnuu nga najmi tū n'engujinkoo yjonuu xi chubā já nts'eé ts'ín ma yjoho tunga jminchjihín fantukō ngá, kō tsa xi 'yún mjehe toon, kō tsa xi ts'intsjoho ntja xi ntsja xutā ts'índaha, kō tsa xi nchjā én ch'on tsu, kō tsa xi ma ch'í, kō tsa xi ndyjé ts'ín. Xi chubā já nts'ehé ts'ín ma yjoho tunga b'ahá ts'ín ngá, santaha níñu najmi tū chinekoo.

¹² At'aha an najmi tjeheⁿna nga kuasehe tsa tjeheⁿ jé kō tsa najmi tjeheⁿ ní xutā xi najmi nínku nchjaha rā. Tunga máha jun, ¿a najmi tjihín ni nga chasohō ni xi tíma aya nínku? ¹³ Kui nga tiyú tjennkihinu nda ngatitsuun. Xutā xi najmi nínku nchjaha rā bi, Ntjaná tjeheⁿ rā nga kuasehe tsa tjeheⁿ jé kō tsa najmi tjeheⁿ jé.

6

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjihin nga s'enda nku kju^uasti ajihin xutā nínku

¹ Tsa kju^uasti sakúkohō xinkjín já nts'eé, ¿á ma k'un fisehe rā já jue xi najmi benkjúhun Ntjaná tū xi k'úéndaha kju^uaha, antehe ni nga xutā xi s'ejihin Ntjaná nguaisehe rā? ² ¿A najmi yanú nga xutā xi s'ejihin Ntjaná kuasehe ni xi nda kō tsa xi najmi nda xi kits'ín xutā xi tjin asuntee ndyjun nkiní? Tsa jun xi b'a n'oo, ¿nkú ts'ín najmi kamanuu k'úéndahanu nku ni xi najmi 'ni tjin? ³ ¿A najmi yanú nga tā santaha ntítsjee chaseéhe mí nihi xi kits'ín? Kui nga tjihin nga kamahaná k'úéndaá kju^uasti xi sakúná asuntej.

⁴ Kui nga tsa tín'ekokju^uahanu xinkjū ngat'aha kju^uasti xi tjin asuntej, ¿á já xi najmi yankjúhun ajihin xutā nínku tibankisehe ruu nga k'úéndaha kju^uanuu? ⁵ B'a tixinnuu tū xi kama subahanuu. ¿A najmi tjihin ajinnuu

nku xi nkjink'un, xi kamaḥa k'uénda kjuḗ xi tjínkoho xinkjín já nts'eé? ⁶ Tū sa ní nginkun já xi najmi s'ejihin Ntjaná tüncha ts'inkokjuḗ xinkjín já nts'eé.

⁷ Nga tā juhun tjínkonu kjuḗsti xinkiu tsuhu rā nga ja tindyajinnu. ¿Á najmi tū sahá t'n'e chúkjuḗhanu ni xi najmi b'a'á tjín xi t'n'enu? ¿Á najmi tū sahá tí'bañtehenu nga n'ehenu ndyjé? ⁸ Tunga tā juhún ni t'n'o ni xi najmi b'a'á tjín kō ndyjé. Najmi xutā xi kj'ái xi b'a'á t'n'oho. Já nts'ehé ní xi b'a'á t'n'oho.

⁹ ¿A najmi yanú nga xutā xi najmi naxu ts'ín nginkun Ntjaná, kui xi najmi kama kjuḗs'enjin nga Ntjaná kuatéxumaha? Najmi tū ch'anachoho yjonu. Xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, xi ts'intsjoho ntjā xi ntsja xutā ts'índaha, xi najmi benkjún kjuḗbixahan, já nō ya, ¹⁰ xi ts'ín ndyjé, xi 'yún mjehe toon, xi ma ch'i, xi ch'on ts'ín nchjane xutā, kō xi b'anachaha xutā nga kje'áha ni xi tjíhin, ngayjee xi b'a'á ts'ín najmi kama kjuḗs'enjin nga Ntjaná kuatéxumaha. ¹¹ Kui ni xu'bjí kits'ín k'uḗ xi tjín ajinnu nistjín nk'ie, tunga nd'ai ja kisanéjnnu. Ntjaná ja kik'áts'enu. Ja naxu tsichumo nginkun Ntjaná ngat'aha ni xi kits'ín Ndā Ntjaná Jesucristo kō ngat'aha Espirituhu Ntjaná.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Ntjaná ts'e yjonintená

¹² “Ma ts'ian tū mí nihí ní”, tsu xutā. B'a'á tjín, tunga najmi ngandanáá ngatenteē ni. Ndaha tsa ma ts'ian tū mí nihí ní, tunga najmi tsjantéhe rā tsa tjín nku ni xi kjé'yúnna nga ts'ínts'ena. ¹³ “Nichinee kants'á tjeḥen rā kō kants'á tjeḥen rā nichinee”, tsu xutā kō b'a'á tjín kjáihin, tunga Ntjanáhá ts'ínkatsún nga joo ni. Najmi kui xáha yjonintená tsa tū chubā súntukonáá xinkjá. Tjñā ní tū xi Ndā Ntjaná kama ts'ehe kō tū xi ts'íihin xáha Ndā Ntjaná. ¹⁴ At'aha nga'yúhun Ntjaná kits'ínkj'áiyakoho Ndā Ntjaná ngabayoo, kō ñá bi, nga'yúhun tá ts'ínkj'áiyakoná ngabayoo.

¹⁵ ¿A najmi yanú nga nku te ninku nga nkúnkú jun kō nga ninku kui xi yjonintehe Cristo? ¿A nda tjín tsa nku te ninkuhu Cristo kamangujinko nku naská? Najmi. Ndaha tsa mí yjehe. ¹⁶ ¿A najmi yanú nga xi ts'ínkō nku naská, kui xi nkuhú bichú mako yjonintehe naskóo? At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntjaná: “Nkuhú yjoninte kuichú ma nga joo.” ¹⁷ Tunga xi nkuhú ts'ín mako yjoho Ndā Ntjaná, kui xi nkuhú bichú mako Espirituhu Ndā Ntjaná.

¹⁸ Kui nga t'yú t'axíhin ruu ngayje t'kjá ni xi ts'ín nga chubā fantukohó xinkjín xutā. Tū má ngatitsuhún ni xi ts'ín xutā najmi fas'enjin yjonintehe, tunga xi chubā fantukohó xinkjín, kui xi ts'ín nku ngatitsun xi ts'ín chuntí yjonintehe. ¹⁹ ¿A najmi yanú nga yjonintenu xi ninkuhu Espiritu Santo xi tjñajinnu, Espiritu xi kitsjánnu Ntjaná? Najmi tā ts'ajuhunnu yjonu. ²⁰ At'aha kis'echjintjainnu nga kich'atsenu. Kui nga chankjúnkohonu yjonintenu Ntjaná.

7

B'i ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e nga k'úéntuko xinkjín xutā

¹ Kuinchjako ma ngánu nd'ai ngat'aha ni xi kichasjaiyanú nga kin'e nibánú xujun. Nda tjín tsa nku ndā najmi kuixan. ² Tunga tū ngat'aha ní nga ma mjehe nga chubā kjúántukohó xinkjín xutā, kui nga tū sahá kat'entukoho chjuún jáx'jun kō nga jminchjún kas'ehe x'in. ³ Xi tí'mi x'in najmi tū kat'échoho yjoho chjuúhun nga kjúájñako, kō xi tí'mi chjuún

najmi tu kat'échoho yjoho x'ihin nga kjuájñako. ⁴ At'aha xi tí'mi chjuún najmi ta kui batéxuma subaha ra yjoho. Ko ní x'ihin batéxumaha yjoho. B'a ta tjin ts'e xi tí'mi x'in. Najmi ta kui batéxuma subaha ra yjoho. Ko ní chjuúhün batéxumaha yjoho. ⁵ Najmi tu b'ech'óho yjonu xinkiu, nku tutuhú tsa tse mjenüu chubakoo Ntjaná. Tunga t'endako títjunnú xinkiu tu xi tu chubahá nistjin najmi chjúngajnuhunu xinkiu, askahan chjúngajnu ngáhanu xinkiu. At'aha tsa najmi chjúngajnu xinkiu, kjút'ayák'unnuu ndanindoo nk'ie nga najmi kama 'yúhünnüu.

⁶ Tíb'ejña ndáinüu tsa b'a n'oo. Najmi kjuá'yún títs'ihünnüu kui ni. ⁷ Mjena kai tsa ngatentee xuta k'úentu suba xi nkúhu an, tunga kj'ai kj'aihi kjuanda xi kitsjáná Ntjaná nga nkúnkáá. Najmi tu nku chuba kjuanda xi kik'ainá.

⁸ Ngat'a ts'e xi najmi kjee bixan ko jminchín xi ja k'ien x'ihin, b'a tíxian nga nda tjin tsa k'úentu suba xi nkúhu an. ⁹ Tunga tsa najmi kama 'yühün nk'ie nga mjehe nga chjúngajnu, tu sahá incha katixan. At'aha tu sahá nda tjin nga kuixan tsa ch'on ts'in kujinchja animaha.

¹⁰ Ngat'a ts'e xi ja tsixan títsjaha kjuatéxuma xu'bi, kjuatéxuma xi najmi an ts'an, xi Nda Ntjaná ts'e. Xi tí'mi chjuún najmi tu kat'éjña x'ihin. ¹¹ Tunga tsa ni xi táb'ejñaha x'ihin, najmi ta katixahan ko tsa kanchjakonda ngaha. Ko xi tí'mi x'in najmi tu kat'éjña chjuúhün.

¹² Ngat'a ts'e xi tjintuko xinkjin nga s'ejihin ko xi najmi s'ejihin Ntjaná, an xi b'a tíxihin, najmi Nda Ntjaná xi b'a ts'in tibatéxumaha. Tsa nku nda nts'eé tíñaha chjuún xi najmi s'ejihin Ntjaná ko tsa yuhu chjuúhün nga k'úejñakoho, najmi tu kat'éjña. ¹³ Ko tsa nku tachjuún tíñaha x'in xi najmi s'ejihin Ntjaná ko tsa yuhu x'ihin nga k'úejñakoho, najmi tu kat'éjña. ¹⁴ At'aha nda xi tí'mi x'in xi najmi s'ejihin Ntjaná, fáts'ehe Ntjaná tu ngat'aha chjuúhün xi s'ejihin. Ko tachjuún xi najmi s'ejihin Ntjaná, fáts'ehe Ntjaná tu ngat'aha x'ihin xi s'ejihin. Tsa najmi b'a maha niu, najmi je ntíhi nginkün Ntjaná. Tunga nd'ai Ntjaná ja ts'e ntíhi.

¹⁵ Tunga tsa xi najmi s'ejihin Ntjaná mjehe k'úejña xi s'ejihin, tsa x'ihin ko tsa chjuúhün maha, najmi tjihin kjuá'yún nda nts'eé ko a ra nichjaá nga k'úejñako xi najmi s'ejihin Ntjaná. At'aha Ntjaná mjehe nga s'ená kjuajyu nga kujntsubaá. ¹⁶ At'aha, ¿nkú n'e yahani ji xi tí'mihi chjuún tsa kujjneihi x'ihin? ¿Ko nkú n'e yahani ji xi tí'mihi x'in tsa kujjneihi chjijihin?

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ja játs'ená Ntjaná, kui xi 'yún chjijihí ra

¹⁷ Tunga tjihin ni nga kat'entu nga nkúnkú xuta xi nkú ts'in kitsjáha Ntjaná ko kat'entu xi nkú ts'in tjintu nk'ie nga Ntjaná kinchjaha nga kjuáts'ehe. Kui kjuatéxuma xu'bi xi tsjaha ngayjee xuta ninku. ¹⁸ Xi Ntjaná kikj'áts'ehe nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, najmi tu katjántaha ra yjoho. Ko xi Ntjaná kikj'áts'ehe nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision, najmi tu kats'in ni circuncision. ¹⁹ Najmi chumi ni ts'ijihin tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'iehé nga n'etjusaán kjuatéxumaha Ntjaná, kuihi xi chjijihí ra.

²⁰ Kat'entu saha nga nkúnkú xuta xi nkú ts'in tjintu nk'ie nga Ntjaná kinchjaha nga kjuáts'ehe. ²¹ Tsa ja tsatéñahi jóo nk'ie nga kikj'áts'ehi Ntjaná, najmi tu fantaha ri yjohi. Tunga tsa tsakú nyáhi nga kama ndáihí yjohi, b'a n'ei. ²² At'aha xi kich'ats'e nk'ie nga Ntjaná kikj'áts'ehe, kui xi ja ndáihí yjoho nginkün Nda Ntjaná. B'a ta tjin ts'e xi ndáihí yjoho nk'ie nga Ntjaná kikj'áts'ehe. Kui xi xuta musuhu Cristo nd'ai. ²³ Tse

chjí xi kis'echjí nga kich'atsenuu, kui nga najmi tu xuta musuhu xuta n'e mahanu yjonuu. ²⁴ Kui b'a maha, ja nts'e, xi nku ts'in tintsu_{bo} nk'ie nga Ntjaná kitsúyanuu nga kjuáts'enuu, b'a ts'in tintsu_{ba} sahanu nginkun Ntjaná.

B'i ts'in basehe Pablo ngat'a ts'e tsa kuixan xuta ninku ko tsa najmi

²⁵ Ngat'a ts'e xi tjña xunkú najmi tjinna nku kjuatexuma xi kitsjá Nda Ntjaná xi tsjahá. Tunga xinyahánuu xi nku ts'in ts'innkjihin k'an. At'aha Ntjaná tsase nimana nga kits'in mana nku xi ma n'e s'ejihin ni xi tsu. ²⁶ B'a mana nga nda tjín nga kat'entu saha xuta xi nku nga ts'in tjintu tu ngat'aha kjuanima xi tjín nd'ai.

²⁷ ¿A tjñahi chjuún? Najmi tu binchisjái niyái xi nku ts'in k'úejñai. ¿A najmi tjihin chjuún? Najmi tu binchisjái niyái nga kuixain. ²⁸ Tsa tibixain, najmi ngatitsun tín'ei. Ko tsa nku takjín xunkú tibixan, najmi ngatitsun títs'in. Tunga xi kuixan s'ehé kjuasti xi tjín asuntee. An bi, najmi mjena tsa kuitjáiun kui niu.

²⁹ Jun ja nts'e, ni xu'bi xi mjena xinnuu. Tu chubahá nistjin tjña sa. Kui nga nistjin xi ndyja saha, xi tjihin chjuún kats'in xi nkúhu tsa najmi tjihin. ³⁰ Xi tíntá kats'in xi nkúhu tsa najmi tíntá. Xi tsjo tjihin kats'in xi nkúhu tsa najmi tsjo tjihin. Xi tib'atse tsa mí nihi, kats'in xi nkúhu tsa najmi kui ts'e niu. ³¹ Ko xi títs'inchjén tsa mí nihi, kats'in xi nkúhu tsa najmi kui niu xi 'yún chjí. At'aha ndyja asuntee xi tiyáá nd'ai.

³² Mjena nga najmi kjuántaha ruu yjonuu. Xi tjña xunkú, kui xi ni xi ts'e Nda Ntjaná fántaha ra yjoho ko xi nku ts'in ts'ín ni xi tsjoho Nda Ntjaná. ³³ Tunga xi tjñaha chjuún, ni xi tjín kui xi fántaha ra yjoho ko xi nku ts'in ts'ín ni xi tsjoho chjuúhun. ³⁴ B'a ts'in najmi nkúhu ni xi kjintaha ra. Nku tachjuún xi najmi tjihin x'in ko a ra takjín xi tjña xunkú, kui xi fántaha ra yjoho ni xi ts'e Nda Ntjaná ko xi nku ts'in kama je yjonintehe ko animaha. Tunga tachjuún xi tjñaha x'in, ni xi tjín kui xi fántaha ra yjoho ko xi nku ts'in ts'ín ni xi tsjoho x'ihin.

³⁵ Ngandanuu b'a tíxihinnuu. Najmi mjena tsa ch'á ts'ink'anjinuu. Mje nina nga nda n'e kuintsu_{bo} ko n'ekjas'en sisihun yjonuu Nda Ntjaná.

³⁶ Tsa tjín xi b'a maha nga najmi títs'intjusunko ni xi y'éndako takjín xi ja tjíndakoho, ko tsa ja tíf'a núhu takjín ko b'a maha nga tu sahá nda tjín nga kuixanko, kats'in xi nku ts'in tíma mjehe. Katixan. Najmi ngatitsun niu. ³⁷ Tunga xi tjínkuhu k'un nga najmi kuixan ko chúkjuaha ts'in jnenta yjoho nga chjuún ma mjehe, ko ma 'yúhun nga b'éch'oho yjoho, ko ja kits'innkjink'un sisin nga tu sahá nda tjín nga najmi kuixan, nda tjín nga najmi kuixan. ³⁸ Kui b'a maha, xi kuixankoho xi tjíndakoho, nda ts'ín. Tunga 'yún nda tjín sa ni xi ts'ín xi najmi kuixan.

³⁹ Nku tachjuún xi tjñaha x'in, kui xi tjít'a'yúnko x'ihin nk'ie nga tjña sa. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndaí ngáha ra yjoho ko kama k'úejñako ngáha xi mjehe, tsa nku xi ta s'ejihin Ntjaná k'úejñako. ⁴⁰ Tunga b'ahá xian nga 'yún nda ts'in k'úejña tsa najmi ta k'úejñakoho x'in. B'a ts'in ts'innkjihin k'an ko ndzjen mana nga ta tjñajinna Espirituhu Ntjaná nga b'a tíxian.

8

B'i ts'in tsakúya Pablo ngat'a ts'e nichine xi chje 'baihi ntia xi ntsja xuta ts'ínnda

¹ Kuinchjako ma ngánuu nd'ái ngat'a ts'e nichine xi chje 'bajhi ntia xi ntsja xuta ts'índa. Ja yaá nkú tjihin ra ngat'a ts'e kui ni. Tunga ni xi be xuta, kui xi ts'in ngak'uhun. Kjuatjoo bi, kui xi tsjá nga'yúhun xuta. ² Xi b'a maha nga be tsa mi nihi, kui xi najmi kjee be xi nkú ts'in tjihin nga skue. ³ Tunga xi tjoho Ntjaná bi, Ntjaná be yáha xuta xu'bo.

⁴ Kui b'a maha, ngat'a ts'e tsa ma chine nichine xi chje kik'aihi ntia xi ntsja xuta kits'índaha, yaá nga ntia xu'bo najmi chumi ni chjhi ra ko nga nku tutuhú maha Ntjaná. Najmi tjín sa k'ái. ⁵ Kjuaxi nga tjín nk'a ján ko t'anankiu xi ntia tsuhu xuta, ko santaha nkjin maha xi 'mi ntia ko nkjin maha xi chuba yankjúhún. ⁶ Ná bi, nku tutuhú maha Ntjaná. Kui xi Ntia Na'miu xi kits'índa ngayjee ni xi tjín ko at'aha mjehe kui nga tintsubahaná. Ko ta nku tutuhú maha Nda Ntjaná, kui xi Jesucristo xi ngat'aha tjihin ni xi tjín ko xi ngat'aha tintsubahaná.

⁷ Tunga najmi ngatenteehé xuta be ni xu'bi. Tjín xi ja kama nkaha ntia xi ntsja xuta ts'índaha. Tsa xuta xu'bo kjine nichine xi chje kik'aihi ntio, tu sa b'ahá tsu ngá kjuankjintak'uhun nga ja chuntí kama nginkun Ntjaná, at'aha najmi ndjá tjíya kjuankjintak'uhun. ⁸ Kjuaxi nga najmi ngat'aha ni xi chineé binchúk'un tiñahaá Ntjaná. Najmi 'yún nda kama saá tsa chineé ko najmi 'yún ch'onk'un kama saá tsa najmi chineé.

⁹ Tjña ndáinu ni xi ma chino, tunga chasenú nga ni xi chino najmi ts'índyajahin xuta xi najmi ndjá tjincha. ¹⁰ At'aha tsa nku xi najmi ndjá tjíya kjuankjintak'uhun skuehi ji xi ja yai ni xu'bi nga kabinchin nku ante má yankjún ntia xi ntsja xuta kits'índaha ko nga tichinei ni xi tjín yo, ¿a najmi kohó kui kama k'un kjine ni xi chje kik'aihi ra ntia xu'bo? ¹¹ B'a ts'in ngat'aha ni xi yai ndyaha nda nts'eé xu'bi xi najmi ndjá sjña, xi Cristo k'ienntjáhi.

¹² Nk'ie nga b'a ts'in tín'ekatsúnjiun kjuankjintak'uhun já nts'eé xi najmi ndjá tjincha, ngatitsun xi tífi kontraha já nts'eé tín'o ko ta xi tífi kontraha Cristo. ¹³ Kui b'a maha, tsa ngat'aha nichinena tít's'inkijnejhinna ngatitsun nda nts'é, tu sahá ndaha nku nstjin najmi ta kjinehena yjo, tu xi b'a ts'in najmi ts'inkijnejhinna ngatitsun nda nts'é.

9

B'i ts'in tsasintjai yjoho Pablo nga kjuaxi nga nda postru

¹ ¿A najmi kamahá ts'ian ni xi ts'in nku nda postru? ¿A najmi nda postruná? ¿A najmi tunkáhán kikiékohona Nda Ntjaná Jesu? ¿A najmi juhún nga chjihí xá xi tít's'ian nga Nda Ntjaná tít's'in xáha? ² Ta ndaha tsa tjín xi najmi ts'ínkjáihín nga an xi nku nda postru, tunga jun tjihin nga n'ekjáinnú. At'aha nd'ái nk'ie nga s'ejinnu Nda Ntjaná, kui niu xi bakúchji nga kjuaxi nga an xi nku nda postru.

³ B'i ts'in básintja yjona nginkun xuta xi b'aya xána. ⁴ ¿A najmi kamahá n'ekjáihín an ko Bernabe ni xi chineí ko ni xi s'í? ⁵ ¿A najmi kamahá nga s'ejñani chjuún xi s'ejihín Ntjaná, xi tsjénkoní nga kuinimai xi nkú incha ts'in já postru xingisoo ko já nts'e Nda Ntjaná ko Pedro? ⁶ ¿A tu nkuhú an ko Bernabe tjihinni nga n'exái tu xi sakúhuni ni xi machjenni?

⁷ Nku nda jun, ¿a kuihi b'échjí ni xi fet'aha nga ts'in xáha? Xi b'éntje tuntsajé, ¿a najmi kjinehé tuu? Xi kunntá chutsanka, ¿a najmi yohó sakút'aha ni xi kjine? ⁸ ¿A kjuankjintak'un ts'ahán tít'asjéna ni xi tixian? ¿A najmi b'ahá ta ts'in tjit'a kjuatexumoo? ⁹ At'aha b'a ts'in y'ét'a Moise xujun kjuatexumoo: “Najmi tu tsa b'e'ohoo turu tsa tu xi najmi kjinehe

tuniñu nk'ie nga títs'ínxá nga tíbitjía tuniñu.” ¿A turuhú kjintaha ra Ntjaná? ¹⁰ ¿A najmi ngandanáhá b'a kitsú? Johon, ngandaná b'a ts'in kis'et'aha kjuatéxumoo. At'aha xi bakján t'anankiu ko xi bitjía tuniñu, kui xi tjihin nga kúyaha nga ta sakút'aha chon.

¹¹ Kui kjuaha, tsa jin tib'entjehení ajinnuu ni xi ts'e Ntjaná, ¿a tsehé ni xi tbinchii tsa ta sakút'aní chuba chahan ni xi tjinnuu ei asunntei? ¹² Tsa kj'ai ma sakút'aha ni xi tjinnuu, ¿a najmi 'yuhún tsuhuni nga sakút'aní ni xi tjinnuu? Kamaní kuinchíi, tunga najmi b'ahá t'n'ei. Ni xi n'e níi, n'e chúkjuai ngayjee ni xi mat'ain tu xi najmi chumi ni k'u'éch'oho ra xuta én nda tsuhu Cristo.

¹³ ¿A najmi yanú nga xi ts'ínxá ninku kjine ni xi masún ninku ko xi ts'ínxát'a nanchan chje ta sakút'aha yjoho chu xi n'ek'ien yo? ¹⁴ B'a ta ts'in y'enda Ntjaná nga xi b'énijmí én nda tsuhu, én xi k'u'énijmí k'úéntuhu. Yo sakúhu ra ni xi kjine.

¹⁵ Tunga an ndahachí najmi tibanxia ni xi tjihin nga kanéna kai. Ko ta ndaha najmi títs'inntúnuu tsa tu xi ni k'u'aihinú. Tu sa ní nda tjin tsa kuayá kintehe ni nga tu nku k'u'aihina ni, at'aha tsjo tjinna nga najmi chumi ni tí'baina. ¹⁶ Nk'ie nga tib'enijmía én nda tsuhu Jesucristo, najmi kui kjuaha tsa nk'a k'uasjehena yjona. At'aha ja tjinena nga b'a ts'ian. ¡Nima rú ts'ihinna tsa najmi k'uenijmía én nda tsuhu Jesucristo!

¹⁷ Kui b'a maha, tsa xá an mjehena k'uenijmihina én nda tsuu, ts'inkjáihin chjina. Tunga tsa tjinena nga k'uenijmía, a xá xi kik'aihina títs'ian ma. ¹⁸ Kui nga, ¿mí chjii xi ts'inkjáihin ra ma? Chjina nga najmi f'achjá nga b'enijmía én nda tsuhu Jesucristo ko nga najmi bankia ni xi kanéna ngat'aha nga tib'enijmía én nda tsuu.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi ts'in nga ts'in xáha

¹⁹ Ndaha tsa ndaina yjona, tunga jahá kits'in ma yjona nku nda musuhu ngayjee xuta, tu xi b'a ts'in nkjin xuta ts'in ngana sahana nga kuak'já éhen Cristo. ²⁰ Ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra b'a ts'ian xi nkú ts'in xuta xi ntje judio tjeheh ra, tu xi ts'in nganahana kui xuto. Ndaha tsa an najmi tjñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tunga ajihin xuta xi tjñanehe kjuatéxumoo b'a ts'ian xi nkú ts'in xi tjñanehe kjuatéxumoo, tu xi ts'in nganahana kui xuto.

²¹ Ajihin xuta xi najmi tjñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise b'a ts'ian xi nkúhu tsa ko an najmi tjñanena kjuatéxumoo, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi tjñanehe kjuatéxumoo. Tunga najmi tjñna t'axíhin ra kjuatéxumaha Ntjaná, at'aha kjuatéxumaha Cristo tjñajihin. ²² Ajihin xuta xi najmi ndjá tijncha nginkun Ntjaná b'a ta ts'in ts'in ma yjona, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi kje ndjá tijncha. Ts'in ma yjona xi nkú k'un ngayje tjká xuta tu xi tjin xi k'uankihi. ²³ B'a títs'ian at'aha xáha én nda tsuhu Jesucristo títs'ian ko tu xi ta sakúhuna kjuanda xi tsjá.

²⁴ ¿A najmi yanú, nk'ie nga nkjin maha xi bangatsanka, nkúhu xi ts'in ngana? Kui nga tiyútsanka sisihinnu tu xi kama n'ekjáihin ruu chjí xi k'uainá. ²⁵ Ko xi b'enda yjoho nga tsúton, nkjin ni xi b'éch'oho yjoho. B'a incha ts'in tu xi kama ts'inkjáihin ra nku chjí xi batsun. Tunga ná bi, tib'endaá yjoná tu xi n'ekjáihin raá nku chjí xi najmi maha batsun.

²⁶ An bi, najmi tibanxatsanka xi nkúhu xi chuba tibanxatsankahá ko najmi tijkjan xi nkúhu xi chuba tib'éjin séhen. ²⁷ Tu sa ní títsjaha kjuanima

yonintena ko títs'ink'a niyá, tu xi najmi ndyjahana an xi y'enijmíhi xuta xingisoo.

10

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kits'inchjén ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio

¹ Jun já nts'e, najmi mjena nga n'echayo ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio. Ngayjee y'ema kintehe ninti xi kitsjáníyáha ko ngayjee j'atikjá ntáchak'uun. ² B'a ts'in ngayjee nkuhú kamakoho Moise nga kisaténtájin nintju ko ntáchak'uun.

³ Nkuhú nichine xi kitsjáha Ntjaná incha kikjine ngayjee ⁴ ko nkuhú ntá xi kitsjáha Ntjaná incha kik'i ngayjee. Incha kik'i ntánijua xi tsitjuhu nku naxi xi kitsjáha Ntjaná. Kui naxiu xi Cristo ko kui naxiu xi kitsjenkoho. ⁵ Tunga ndaha tsa b'a kama, najmi kisafhín Ntjaná xi nkú ts'in y'entu nkjin xuto. Kui kjuaha incha k'iehen ante kixiu.

⁶ Ni xi kamat'ain xuta xu'bo kis'ejña chubayaná, tu xi najmi n'e mjehená ni xi najmi nda xi nkú ts'in kits'in mje xuta xu'bo. ⁷ Najmi tu n'etsjohoo ntia xi ntsja xuta ts'innda xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo, xi nkú ts'in tjt'a ehen Ntjaná: "Y'entu xuta nga kikjine ko kik'i ko askahan incha tsisintjen nga kitenki tsjo."

⁸ Najmi tu chuba suntukonáá xinkjá xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen kan jan mi nga nkuhú nistjin sa. ⁹ Najmi tu chjut'ayák'aán Nda Ntjaná xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen nga kikjinehe ra ye. ¹⁰ Najmi tu chubayanó Ntjaná xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha nga ntítsje xi ts'ínkje xuta kits'ínk'iehen ra.

¹¹ Ni xu'bj xi kamat'ain ntje cháha xuta judio, kui xi kis'ejña chubayaná. Xujun ehen Ntjaná kis'et'a niu tu xi tsjáníyáhaná ná xi tintsubaá nd'ai nistjin xi fekuu. ¹² Kui b'a maha, xi ts'innkjink'un nga najmi kujjnenki, kakuhun yjoho tu xi najmi kujjnenkihi. ¹³ Ni xi timat'on nga tíchjut'ayák'unnuu najmi ts'ati sa nga ni xi mat'ain xuta. Ma ma 'yún tak'aán Ntjaná. Najmi tsjante tsa 'yún chjut'ayák'un sanuu nga kj'uaínenuu nku ni xi najmi kuichjúkjuanuu. Tsjáníyá nínuu xi nkú ts'in kujtjunkihihihi nk'ie nga chjut'ayák'unnuu, tu xi b'a ts'in n'e chúkjuahanu ni xi njbanenuu.

¹⁴ Já nts'ená xi tjona, kui nga tankín t'axíhin ruu ntia xi ntsja xuta ts'inndaha. ¹⁵ Tíinchjakonuu xi nkúhu xuta xi be ni xi ts'in. N'enkjink'un sisiun ni xi tíxinnuu. ¹⁶ Nk'ie nga 'yaá binu nkjúun nga 'bajhíí máb'achjíhi Ntjaná, ¿a najmi nkuhú bichú majihín jníhi Cristo? Ko nk'ie nga chineé nínkuan xi bakjanyáá, ¿a najmi nkuhú bichú majihín yjonintehe Cristo? ¹⁷ Nkuhú maha nínkuon, kui nga nkuhú yjoninte bichú mahaná ndaha tsa nkjin mahaná. At'ahá ngatenteé sakút'aná nínkuan xi nkuhú maha.

¹⁸ Chasé chubayohoo xuta xi ntje Israel tjeheh ra. Xi incha kjine yjoho chu xi chje 'bajhi Ntjaná, ¿a najmi nkuhú bichú majihín chje xi s'entusún naxhan chje? ¹⁹ Nk'ie nga b'a tíxian, najmi b'a tíxian tsa chjíhi ra ntia xi ntsja xuta ts'inndaha ko ta ndaha tsa chjíhi ra yjo xi 'bajhi chje. ²⁰ Ni xi tíxian níná, chje xi tsjáha ntia xuta, kui xi jánindoo títsjáha. Najmi Ntjaná tsjáha niu. Najmi mjena tsa tjin ni xi s'ekonuu jánindoo.

²¹ Najmi kama s'ujuo chutsín xi ts'e Nda Ntjaná ko ta chutsín xi ts'e jánindoo. Najmi kama kuintsubat'o yámixa xi ts'e Nda Ntjaná ko ta yámixa

xi ts'e jánindoq. ²² ¿A ra mjehéná nga kama stihí Ntíaná? ¿A 'yúhún tjínná nga'yún nga kama kuankín kontraá Ntíaná?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nkjé chineé yjo xi ja kin'e ma chje

²³ “Ma ts'ian tu mí nihí ni”, tsu xuta. Tunga najmi ngandanáhá ngayjee niu. “Ma ts'ian tu mí nihí ni”, tsu xuta. Tunga najmi ngatenteehé niu tsjá nga'yúnná. ²⁴ Ndaha nku najmi tu katangisjai ngandaha. Ni xi kama ní ngandaha xuta xinkjín katangisjai.

²⁵ Kama chinoo tu mí yjohó ni xi tjin má satéña yjo. Najmi tu b'a bixiún tsa kui niu xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁶ At'aha ngayjee asuntee ko ni xi tjiin, Ntíaná ts'e.

²⁷ Tsa nku xi najmi s'ejihin Ntíaná b'a kuitsunuu nga kuankín chinoo niñu ni'yaha ko tsa mjenuu kuankiún yo, chinoo tu mí ni xi k'uejñat'ahanuu. Najmi tu b'a bixiún tsa kui niu xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁸ Tunga tsa tjin xi b'a kuitsunuu: “Ntia xi ntsja xuta ts'índaha ja kik'aihi chje yjo xu'bi”, najmi tu chino nk'ie. T'ech'ohoo yjonuu niu tu ngat'aha tsa nku kamaha xi b'a kuatsunuu ko tu ngat'aha tsa kuatsún kjuankjintak'uhun.

²⁹ Najmi b'a tíxian tsa kjuankjintak'uhun xi kjine niu kuatsún. Kjuankjintak'un níhi xi b'a kuatsúu tíxian. At'aha, ¿á xi nkú ts'ín tinchjaha kjuankjintak'uhun xuta xi kj'ai chasehe ra nga cha mí nihí xi ma ts'ian? ³⁰ Tsa tsjaha máb'achjhi Ntíaná at'aha tísjána ni xi tíne, ¿á kuinchjayanehena xuta tsa kjine ni xi ja kuatsjaha máb'achjhi Ntíaná?

³¹ Kui b'a maha, tsa chinoo ko tsa s'iu ko tsa tu mí nihí ni xi n'oo, ngayje ni xi n'oo katakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ³² Najmi tu n'o nga ndyjajihin xuta xi ntjehe judio tjeheh ra ko xi najmi ntjehe judio tjeheh ra ko ta ndaha xuta ninkuhu Ntíaná. ³³ An bi, tu mí nihí ni xi ts'ian, ni xi sasihin ngayjee xuta ts'ian. Najmi tu ni xi ngandana bangisja nga ts'ian. Ni xi kama ní ngandaha xuta ts'ian. B'a ts'ian tu xi k'uankihi.

11

¹ B'a ta n'oo xi nkú nga ts'ian, at'aha an bi, b'a ta ts'ian xi nkúhu Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín skuenkjún jminchjün

² Tsjó ts'ín nchjanijmíyahanuu, já nts'e, at'aha tehente f'áitsjennuu an ko at'aha tín'o ni xi tsakuyánuu. Kui ni xi kik'aina ko b'a ta ts'ín kits'inkjas'ennuu. ³ Tunga mjehéna nga choo nga Cristo kui xi tjen tíjuhun nga nkúnkú jáx'in, ko xi tí'mi x'in kui xi tjen tíjuhun chjuúhun, ko Ntíaná kui xi tjen tíjuhun Cristo.

⁴ Tu yá ndahá ni xi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntíaná ko tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui xi najmi tibenkjún xi tjen tíjuhun. ⁵ Ko tu yá tachjuúhún ni xi najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntíaná ko tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui tachjuún xi najmi tibenkjún xi tjen tíjuhun. Nk'ie nga chasehe raá, b'a joyaha tsa kichj'ajnu kaha. ⁶ At'aha tsa nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku, tu sahá katate ntsjaha. Ko tsa subaha nga kuate ntsjaha ko a ra nga kj'ujánu kaha yjoho, tu sahá kat'é'ma nintaku ma.

⁷ Xi tí'mi ndax'in najmi tjiin nga k'ué'ma nintaku. At'aha xi nkú ts'ín tjíyaha Ntíaná, b'a ts'ín kits'índaha Ntíaná ndax'in xi tjuun, ko kui ndo bakúchji kjuachánkaha Ntíaná. Tunga xi tí'mi tachjuún, kui xi bakúchji kjuachánkaha xi tí'mi x'in. ⁸ At'aha ndax'in xi tjuun najmi yjonintehe

tachjuun nibaha ra. Tachjuun xi tjuun ní xi nibaha ra yjonintehe ndax'iun. ⁹ Najmi ngandaha tachjuun kin'endaha ndax'iun. Ngandaha ní ndax'iun kin'endaha tachjuun. ¹⁰ Kui kjuaha tjihin nga k'ué'maha nintaku xi tí'mi tachjuun, tu xi skuenkjühun xi batéxumaha ko skuenkjühun ntitsjee.

¹¹ Tunga ajinná xi s'ejinná Nda Ntjaná, tjín xi chjuún at'aha ta tjín xi x'in, ko tjín xi x'in at'aha ta tjín xi chjuún. ¹² At'aha xi nkú ts'in yjonintehe ndax'iun nibaha ra tachjuun xi tjuun, b'a ta ts'in nd'ai xi tí'mi tachjuun tsihin xi x'in tí'mi. At'aha ngatentee ni xi tjín nginkun Ntjaná nibaha ra.

¹³ N'enkjintak'un sisiun ni xu'bj. ¿A nda tjín nga nku tachjuun najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntjaná? ¹⁴ Xi nkú ts'in yaha, tsa nku nda ts'íinnju ntsjaha, ta kui ta maha títsjáha kjuasuba yoho. ¹⁵ Tunga tsjohó tjihin nku tachjuun tsa ts'íinnju ntsjaha. At'aha kui xi kik'aihi nga ndju kama ntsjaha tu xi k'ué'makoho nintaku.

¹⁶ Tunga tsa tjín xi mjehe k'ué'siyáha ni xu'bj, najmi b'a ts'in nkaní ko ta ndaha najmi b'a ts'in nkaha xuta ninkuhú Ntjaná.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjihin nga n'ekj'áitsjen ngabayaha Nda Ntjaná nk'ie nga kama ñjakú xuta ninku

¹⁷ Najmi tinchjako tsjo tsjonuu ni xi xinnuu nd'ai, at'aha najmi ngandanuu ma ñjakúkohonu xinkiu. N'e'un níhi xinkiu nga ma ñjakú. ¹⁸ Kui ni xu'bj xi tjun xinnuu. Tí'miyana nga b'i ngjáhán ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axiún yjonuu nk'ie nga ma ñjakú ninku. Ko santaha tí's'ejinna ni xi tí'mina, ¹⁹ at'aha tjihin ni nga ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axiún yjonuu tu xi chaha yá xi ndjá síjña nginkun Ntjaná.

²⁰ Nk'ie nga ma ñjakúko xinkiu, najmi n'o xi nkú ts'in tsakúyaná Nda Ntjaná nga kikjineko sa já ni'yakuyáha. ²¹ At'aha nk'ie nga chino, b'i ngján nkúnkú fakj'á ni xi ts'e. Tjín xi najmi sakúhu nichinee ko tjín ngá xi ma chí. ²² ¿A ra najmi tjihinnuu ni'ya má nga kama chinoo ko s'iu? ¿Á tu ni xi najmi chumi ni chíhi ra tín'ekohonu xuta ninkuhú Ntjaná ko tí'báihí ruu kjuasuba xuta xi najmi chumi ni xi tjihin ra? ¿Nkú xinnuu? ¿'Nda tín'o', a xinnuu? Nk'ie nga b'i tín'o, najmi tjín xi nkú ts'in "Nda tín'o" xihinnuu.

²³ Ta kui ma maha én xi kitsjána Nda Ntjaná, ta kui ma maha én xi tsakuyánuu. B'i kixinnuu: Ta kuihi nistjen nga kin'ekjas'en Nda Ntjaná Jesu, jakj'á ninkuan. ²⁴ Nk'ie nga ja kamaha nga kitsjáha máb'achjihí Ntjaná, tsakjánya ninkuon ko b'i kitsú: "Kui xu'bj xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanuu. B'i ta n'oo tu xi kj'uaítsjehennuu an."

²⁵ B'a ta ts'in jakj'á chutsiun nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee. B'i kitsú: "Kui chutsiun tibakúhji jnina xi ja tib'éndako tsetsehe Ntjaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. B'i ta n'oo tu xi kj'uaítsjehennuu an xki xki nga s'iu." ²⁶ Kui b'a maha, xki nga chinoo ninkuon ko s'iyó chutsiun, b'aha ra nga kik'atuts'ihin kui nií santa nkúhu nga kj'uaí ngáha Nda Ntjaná, tibixínyo nga k'ien.

²⁷ Kui nga tu yáha ni xi najmi skuenkjühun nga kjine ninkuon ko nga k'úíya chutsiun nga ts'ín xi nkú kitsú Nda Ntjaná, kui xi títsjehen je nga najmi tibenkjün yjonintehe ko jníhi Nda Ntjaná. ²⁸ Kui b'a maha, kintehe ni nga xuta kjine ninkuon ko nga k'úíya chutsiun, tjihin ni nga katasejin sisin animaha. ²⁹ At'aha tsa tjín xi chuba kjinehé ko chuba k'úhí nga

najmi ts'íinkie yjohó nga yjonintehe Nda Ntíaná niu, kui xi n'enijéhe ra at'aha chubá tíkinehé ko tí'bi niu.

³⁰ Kui kjuaha nga tjíhin ajinnuu nkjin xi kjintu'un ko xk'ién ko k'ua xi ja k'ien. ³¹ Tunga tsa chajéjin sisihín animaná, Ntíaná najmi ts'íink'anjiná jé. ³² Nk'ie nga base Ndanntíaná tsa nda ko tsa najmi nda ni xi n'éé, yo títsjányáná tu xi najmi n'enijéhená nístjin nga n'enijéhe xuta xi tjín asuntee.

³³ Kui b'a maha, já nts'ena, nk'ie nga kama ñjakú nga chingo nichinee, b'i ngján chúyohoo xinkiu. ³⁴ Tsa tjín xi tíma bjohó, ni'yaha kakjine. B'a kats'in tu xi najmi ts'íink'a niyáha ra Ntíaná ngat'aha ni xi títs'in nk'ie nga tíma ñjakúkoo xinkiu.

Ni xi tjín sa ajinnuu, nk'ie nga kfínsenuu k'uendá.

12

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kj'ai kj'ai kjuanda tsjáha Espirituhu Ntíaná xuta ninku

¹ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin tákjá kjuanda xi tsjáha Espirituhu Ntíaná xuta ninku.

² Yo xi nkú n'e tintsúboo nk'ie, nga najmi kjee s'ejinnuu Ntíaná. Xi nkúhu tsa kichju'yúnnuu nga kitsjennkíhuu ntia xi najmi maha nchja, xi ntsja xuta ts'índaha. ³ Kui b'a maha, tíxinyahanuu nga ndaha nku xuta xi Espirituhu Ntíaná títs'ínkinchjaha najmi ma b'a tsu: “¡Najmi nda Jesu!” Ko ta ndaha nku najmi ma: “¡Jesu xi Nda Ntíaná!” tsu, tsa najmi tíñajihin Espirituhu Ntíaná.

⁴ Kj'ai kj'ai kjuanda xi 'baihi xuta, tunga nkuhú maha Espirituhu Ntíaná xi tsjáha. ⁵ Kj'ai kj'ai xá xi maha ts'in xuta, tunga nkuhú maha Nda Ntíaná xi tsjá xaha. ⁶ Kj'ai kj'ai ni xi maha incha ts'in, tunga nkuhú Ntíaná xi ts'in ngayjee niu nga ts'inxájinyeje xuta ninku.

⁷ Nga nkúnkú kik'aihi nga Espirituhu Ntíaná kuakúchji yjohó ngandaha ngayjee xuta ninku. ⁸ Tjín xi Espiritu tsjáha nga kuitsuyaha xuta én xi nanka, ko ta tjín xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga kuitsuyaha xuta ni xi kamankjihin. ⁹ Tjín xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga 'yún s'ejihin Ntíaná, ko tjín ngá xi ts'ínnkíhi xuta. Ta kuihi Espiritu xi tsjáha nga b'a ts'ín.

¹⁰ Tjín xi maha ts'in kjuankjún, ko tjín ngá xi Ntíaná tsjáha éhen, as'ai ts'ínkjas'en niu. Tjín xi mankjihin tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntíaná tíñajihin xuta. Tjín xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, ko tjín ngá xi ts'ínk'atiya én xi tsjá Espiritu. ¹¹ Nkuhú Espirituhu Ntíaná xi ts'in ngayjee ni xu'bi. Xi nkú ts'in mjehe tsjá nií, b'a ts'in tsjáha nga nkúnkú xuta ninku.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú kich'aá xinkia ñá xi xuta ninku

¹² Xi nkúhu yjonintená, nkuhú maha tunga nkjihin ni xi tjíhin nga tíxanya. Ko ngayjee ni xi tjíhin, ndaha tsa nkjin maha tunga nkuhú yjoninte bichú ma. B'a ta tjín ngat'a ts'e Cristo. ¹³ At'aha nkuhú Espirituhu Ntíaná ksaténtáhaná ngatenteé ko ngayjee kik'ainá nga ki'yaá ta kuihi Espirituhu Ntíaná. B'a ts'in nkuhú yjoninte tsichu mahaná, ndaha tsa xuta xi ntje judio tjeheñ ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeheñ ra, ndaha tsa xuta musu xi kich'atse ko ta ndaha tsa xi ndai yjohó.

¹⁴ Nku yjoninte najmi nku ndjuu maha. Nkjin ní ni xi y'aha ra nku yjoninte. ¹⁵ Tsa b'a kuitsu nku tsukaá: “Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi ntsa 'mina”, tsa b'a kuitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi ta yjonintee

y'ahā rā? ¹⁶ Kō tsa nku tjabaxínñjaá b'a kuĩtsu: “Najmi yjonintee y'ahana at'ahā najmi tunkun 'mina”, tsa b'a kuĩtsu, ¿a kui kjuaha nga najmi yjonintee y'ahā rā?

¹⁷ Tsa tu subahá tunkun kama yjonintee, ¿nkú ts'ín kunú'yáhaná? Kō tsa tu subahá tjabaxínñju kama yjonintena, ¿nkú ts'ín kjuántahaná? ¹⁸ Xi nkú ts'ín kisasihin Ntjaná, b'a ts'ín y'entu nga nkúnkú ni xi tjihin yjonintena. ¹⁹ At'ahā tsa nkuhú ni xi tijná, najmi ta yjonintehe ma. ²⁰ Kui nga ndaha tsa nkjin maha ni xi y'ahā rā yjonintee, tunga nkuhú maha yjonintee.

²¹ “Najmi machjénna ji”, najmi tsuhu tunkaán ntsaá. Ta ndaha: “Najmi machjénna jun”, najmi tsuhu nintakaá tsukaá. ²² Tu sa ní má najmi 'yún machjénna yjonintena bixíhaán, tu sa ní kui xi 'yún machjén sa. ²³ Kō xi b'a maná nga kinte tjen, kui xi tu sahá tsjo n'ek'íe saá. Kō má najmi mjená nga kama chji, kui xi b'e'maá, ²⁴ at'ahā najmi machjéhen nga k'úe'maá yjonintena má nga ma chji bixíhaán. B'a kits'ínk'íe Ntjaná yjonintena nga 'yún n'echjí saá xi b'a maná nga kinte tjen.

²⁵ B'a kits'ín Ntjaná tu xi najmi kama ngabihí rā xinkjín yjonintena kō tu xi b'í ngján kúhún rā xinkjín. ²⁶ Nga ngayjee ni xi y'ahā rā yjonintena, tsa tjin xi un tíbehe, ta un skuéhe xi k'oo. Kō tsa 'yún tichun sahaá nku, ngayjee xi k'oo ta tsjo incha kamaha.

²⁷ Jun xi yjonintehe Cristo. Nga nkúnkú jun, jun xi yjonintee. ²⁸ Ntjaná kitsjá nga s'e ajihin xuta ninku tjun já postru, xi ma johó já profeta xi tsuya én xi Ntjaná tsjáha, xi ma jahan já maestru, kō askahan xi maha ts'ín kjuankjún, kō xi maha ts'ínk'íe xuta, kō xi be nkú ts'ín kuasinko xuta, kō xi tsjen títjun, kō xi nchja k'ái én xi Espirituhu Ntjaná tsjáha.

²⁹ ¿A ngatenteéhé xuta ninku xi já postru? ¿A ngatenteéhé xi já profeta? ¿A ngatenteéhé xi já maestru? ¿A ngatenteéhé xi maha ts'ín kjuankjún?

³⁰ ¿A ngatenteéhé xi kik'aihi nga kamaha ts'ínk'íe xuta? ¿A ngatenteéhé xi kik'aihi nga nchja k'ái én xi tsjáha Espirituhu Ntjaná? ¿A ngatenteéhé xi maha ts'ínk'atiya nkú tsuhu rā k'ái én xi Ntjaná tsjáha xuta?

³¹ Kui b'a maha, ajihin ngayjee kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntjaná, n'e mjo xi kjennu niyá. Tunga xinyahanu nku xi 'yún kjennu niyá.

13

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjoo xi 'yún chjí saha

¹ Tsa mayjena én xi tjin kō én xi nchja ntítsjee tunga tsa najmi tjihinna kjuatjo, xi nkú joyaha nku ni xi tu tífanehé bichú ma kō a rā nku kichá xi tífane't'áha son xi ch'on ts'ín nu'yá nga t'ín'ekjane. ² Tsa ts'ínkjas'en én xi tsjana Ntjaná, tsa mankjinna ngayjee ni xi y'éjña 'ma Ntjaná, tsa be tu mí nihí ni, kō tsa 'yún s'ejinna Ntjaná nga santaha kama ts'ínkji t'axián naxi, tunga tsa najmi tjihinna kjuatjo, najmi chumi ni chjihí rā an. ³ Tsa tsjáha xuta x'an ngayjee ni xi tjinna kō tsa ts'ínkjas'en yjona tu xi kuítihí ngandaha xuta xi k'ái, tunga tsa najmi tjihinna kjuatjo, tu kjuandahá b'a ts'ian.

⁴ Xi tjihin kjuatjo, kui xi ta tjihin kjuatsenta kō nda animaha. Xi tjihin kjuatjo najmi xintak'un, najmi nchja én ngak'un, najmi nk'a b'asje yjoho, ⁵ najmi ts'ín ni xi najmi sasíhin xuta xingisoo, najmi tu ni xi ts'e subahá bangisjai, najmi kitsa ma kjahān, najmi b'éjin tak'un ni xi najmi nda kin'ehe, ⁶ najmi tsjo maha ni ch'onk'un xi ts'ín xuta. Tsjo ní maha ni xi naxu ts'ín xuta. ⁷ Xi tjihin kjuatjo ts'ín'yún tak'unyaje ni xi f'ajin, s'ejihin

ngayjēē ni xi ts'e Nt̄ianá, ma 'yún k'un tehente Nt̄ianá, kō ts'ín chúkjuayje ni xi mat'ain.

⁸ Najmi kamaha kfeya kjuatjoo. Kuichú n̄stjin nga najmi ta ts'ínkjas'ehen já profeta éhen Nt̄ianá, kō nga najmi ta tsjáha Nt̄ianá nga kuinchja xuta kj'ai kj'ai én, kō nga najmi ta kamachjéhen nga chá xi nkú ts'ín yaá nd'ai. ⁹ At'aha tu ichíhí yaá nd'ai kō tu ichíhí ni xi tsuyaná já profeta nd'ai, ¹⁰ tunga nk'ie nga kuitjusun ni xi t̄jihin nga kama, nk'iehé kfet'a ni xi tu ichíhí yaá nd'ai.

¹¹ Nk'ie nga ndyjana, kinchja xi nkú ts'ín nchja jánti xi, kits'innkjihin k'an xi nkú ts'ín ts'innkjink'un jánti xi, kō kamankjinna xi nkú ts'ín mankjihin jánti xi. Tunga nk'ie nga ja kama chá, y'eñá t'axián ni xi ts'ín jánti xi. ¹² At'aha nd'ai tu tíya xanáá ni xi ts'e Nt̄ianá xi nkú joyaha tsa nku chutsín tichaseyaá nga najmi nda ts'ín tíyaá, tunga kuichúhú n̄stjin nga chá sisián Nt̄ianá. Nd'ai chuba be, tunga kuichúhú n̄stjin nga skue sisan. B'a ts'ín skue xi nkú ts'ín bena.

¹³ Najmi maha feya nga t̄s'ejinná Nt̄ianá kō nga tíma 'yún k'aán kō nga t̄jinná kjuatjo. Tunga kjuatjoo hó xi 'yún ch̄j̄ih̄i ra nga nga jaan n̄i.

14

B'i ts'ín tsakúya Pablo xá xi t̄jihin nga kj'ai kj'ai én nchja xuta

¹ N'e mjo kjuatjoo kō ta n'e mjo nkjin t̄k̄já kjuanda xi tsjá Espirituh̄u Nt̄ianá. Tunga ajihin kui niu, 'yún n'e mjo nga Nt̄ianá tsjanuu éhen kō nga n'ekjas'on. ² At'aha xi tsjáha Espirituh̄u Nt̄ianá nga kj'ai én kuinchja, kui xi Nt̄ianá nchjako, najmi xuta. Nkuhú Espiritu be ni xi nchja. Najmi t̄j̄ña chji niu. Najmi ch'a be nkú tsuhu ra. ³ Tunga xi Nt̄ianá tsjáha éhen kō nga ts'ínkjas'en, kui xi xuta nchjako tu xi k̄j̄es̄int̄j̄ehen, kuas̄inko kō tsjá nga'yúh̄un.

⁴ Xi kik'aihi nga nchja kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ta kuihi tsjá nga'yún subaha yjoho. Tunga xi kik'aihi nga Nt̄ianá tsjáha éhen kō nga ts'ínkjas'en, kui xi k̄j̄es̄int̄j̄en xuta n̄inku. ⁵ Mjena kai tsa ngatento k'uainuu nga chubo én xi kj'ai xi tsjá Espiritu, tunga 'yúh̄un mje sana tsa k'uainuu nga tsjanuu Nt̄ianá éhen kō nga n'ekjas'on. At'aha 'yún ch̄j̄i saha ra xi ts'ínkjas'en én xi Nt̄ianá tsjáha nga xi nchja én xi kj'ai xi najmi ch'a mankjihin. Tunga ndahá t̄jin tsa t̄jin xi ts'ínk'atiya én xi kj'ai xi tsjáha Espiritu, tu xi b'a ts'ín k̄j̄es̄int̄j̄ehen xuta n̄inku.

⁶ Kui b'a maha, já nts'e, tsa kf̄ins̄enuu kō kuinchjakonuu kj'ai én xi tsjana Espiritu xi najmi ch'a mankjihin, ¿mí nihi xi sakúnuu tsa b'a ts'ian? ¿A najmi tu sahá nda t̄jin nga xinyanuu ni xi b'ej̄ña chjina Nt̄ianá, kō a ra ni xi ts'e Nt̄ianá xi mankjinna, kō a ra ts'inkjas'ennuu nku én xi kitsjana Nt̄ianá, kō a ra t̄jin ni xi kuakuyánuu?

⁷ Santaha ni xi fane xi nkúhu yánaxu kō a ra arpa, tsa najmi kj'ai kj'ai ts'ín fane, ¿nkú ts'ín cháha suun xi t̄in'ekjanekoho yánaxu kō a ra arpa? ⁸ Kō tsa najmi kjuane sisan t̄jio xi nchjaha já juun nga k̄ján, ¿yá xi k'uénda yjoho nga nguai k̄ján? ⁹ B'a ma ajinnuu. Tsa chubo kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ¿nkú ts'ín kamankjihin ra xuta ni xi chubo? B'a joya xi nkúhu tsa t̄chubajih̄insón.

¹⁰ Nkjin maha én xi t̄jin asuntee kō nkúnkú t̄j̄ihin sin. ¹¹ Tunga tsa najmi tímankjinna nkú tsuhu ra én xi t̄inchjakona nku nda, nku nda xi najmi yo nankih̄i kamaha an ndo kō an nku nda xi xin nankih̄i kamana ndo. ¹² B'a ta tíma ajinnuu. Mjenuu nga s'enuu nkjin t̄k̄já kjuanda xi

tsjá Espiritu Ntjaná. 'Yún ní n'e mjo nga nkjin katuma kjuanda xi kjénsintjen xuta ninku.

¹³ Kui b'a maha, xi nchjaha kj'ai én xi tsjáha Espiritu, katankihi Ntjaná tu xi kamaha rá ts'ínk'atiya én xi kuinchja. ¹⁴ At'aha tsa nk'ie nga kuinchjaka Ntjaná, kuinchja kj'ai én xi tsjana Espiritu, najmi ts'inchjén kjuankjink'unna. Tu animana tinchjakohó Ntjaná. ¹⁵ Kui nga, ¿mí ni xi ts'ian ni ma? Animana kuinchjakohona Ntjaná, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. Animana sékohona, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. ¹⁶ At'aha tsa tu animahi ní tín'etsjokoho ri Ntjaná ko as'ai tibasínñjuhi nku xi najmi be ni xi tín'ei, ¿nkú ts'ín nkuhú ts'ín makoho ri yjoho nga ts'íntsjoho Ntjaná nk'ie nga najmi tímankjihin ni xi tichubai? ¹⁷ At'aha kjuaxi nga nda ts'ín tín'etsjoihi Ntjaná nga b'a tín'ei, tunga najmi tichjusintjenni nda xinkuu.

¹⁸ Tsjaha máb'achíhi Ntjaná nga 'yún nchja sa kj'ai én xi tsjana Espiritu nga jun. ¹⁹ Tunga nk'ie nga ma ñjakúka xuta ninku, tu sahá mjena kuinchja tsa tu un tsu'ba én xi kuitjuijin kjuankjintak'unna nga te mií tsu'ba én xi najmi ch'a kamankjihin. At'aha én xi bitjuijin kjuankjintak'unna, kui xi tsjániyáha xuta xingisoo.

²⁰ Jun já nts'e, najmi b'a tu ts'ín n'enkjintak'un xi nkú ts'ín ts'ínkjink'un jánti xi. Xi nkú ní ts'ín je tjíyaha ntí xi, b'a ní ts'ín je kas'eyanuu, tunga n'enkjintak'unnú xi nkú ts'ín ts'ínkjink'un xuta xi chá. ²¹ B'i ts'ín tjt'a xujun kjuatéxumoo:

Kj'ai én ko kj'ai xuta xi xin nankihi
ts'inchjén nga kuinchjaka xuta xu'bi.
Tunga ndaha tsa b'a ts'ian,
najmi kuasínñjuna, kitsú Ntjaná.

²² Kui b'a maha, kj'ai én xi tsjá Espiritu nga nchja xuta, kui xi bakúchji nga'yuhun Ntjaná ngandaha xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná, najmi ngandaha xi ja s'ejihin. Tunga én xi tsjá Ntjaná nga n'ekjas'ehen xuta, kui xi 'bai ngandaha xuta xi ja s'ejihin, najmi ngandaha xi najmi s'ejihin.

²³ Tsa tíma ñjakú xuta ninku ko tsa ngayjee kuinchja kj'ai kj'ai én xi tsjáha Espiritu, ko tsa as'ai kjuas'en yo xuta xi najmi be ni xi tín'o ko tsa xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná, ¿a najmi b'ahá kuitsu nga lukuu? ²⁴ Tunga tsa ngatentoo tín'ekjas'on én xi títsjánuu Ntjaná, tsa as'ai kjuas'en yo xi najmi s'ejihin ko tsa xi najmi be ni xi tín'o, nk'ie nga kuint'é ni xi tichubo, b'a kuitsu animaha nga tjihin ngatitsun ko nga n'enijéhe ra ni xi tjeheh. ²⁵ S'ejña chji ni xi tjintu'má animaha ko kuasínkúnch'in nga ts'íntsjoho Ntjaná ko b'a kuitsu nga kjuaxi nga Ntjaná tíñajinnuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú n'e aya ninku

²⁶ Kui nga, ¿nkú kuixíaán ni, já nts'e? Nk'ie nga ma ñjakúko xinkiu, tjín xi se, tjín xi bakúyaha xuta xingisoo, tjín xi tsuya ni xi b'éjña chjihí Ntjaná, tjín xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, ko tjín xi ts'ínk'atiya éen. Ngatentee ni xi n'oo nga nkúnkú, b'a n'oo tu xi chjúsintjehennu xuta ninku. ²⁷ Tsa tjín xi kuinchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, tsa jo ko santaha tsa jan katuma. Nkúnkú b'a incha kats'ín ko nku xi kats'ínk'atiya éen. ²⁸ Tsa najmi tjín xi maha ts'ínk'atiya éen, xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu tu sahá jyu kat'ejña. Kanchjako suba yjoho ko kanchjako Ntjaná.

²⁹ Ko máha xi ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntjaná, tsa jo ko tsa jan katuma ko xuta xingisoo kats'ínkjink'un sisin nkú tsuhú ra ni xi tín't'é. ³⁰ Ko tsa nku

xi kab'ejña yo Ntjaná k'u'éjña chjihí kj'ai ni, kandjén jyu xi tínchjo. ³¹ B'a ts'in nkúnkú jun kama n'ekjas'on én xi Ntjaná tsjánuu tu xi ngatentoo chahanu ko sakú nga'yúnnuu. ³² Xi kik'aihi kjuanda nga ts'ínkjás'en én xi tsjáha Ntjaná, kui xi tjihin nga skue chuba nga kuinchja. ³³ At'aha kjuajyu tsjoho Ntjaná, najmi ni xi n'eju n'et'a.

Xi nkú ts'in tíjñaha ngayjee xuta ninku xi ts'e Ntjaná, ³⁴ jminchjün tjihin nga ngjuén jyu aya ninku. At'aha najmi tjihin kjuá tsa kuinchja. Kant'é'éhen x'ihín xi nkú nga títsu kjuatéxumoo. ³⁵ Tsa tjín ni xi mjehe skue, ni'yaha kandjásjaiyaha x'ihín. At'aha najmi nda tjín tsa ajihín xuta ninku kuinchja nku tachjuún.

³⁶ ¿A ajinnuuhú kich'atuts'ihín ra nga kis'enjímí éhen Ntjaná? ¿A tu nkuhú jun xi kin'ekjóhooon éen? ³⁷ Tsa tjín xi b'a maha nga Ntjaná tsjáha éhen ko a ra tsa kui xi kits'ínkjáihiin nku kjuanda xi tsjá Espiritu, kui xi kats'ínkie nga kjuatéxumaha Nda Ntjaná xi tít'et'ánuu ei. ³⁸ Tsa tjín xi najmi ts'ínsihín ni xi tít'et'ánuu ei, najmi tu n'esihuun ko kui.

³⁹ Kui b'a maha, já nts'ena, katuma mjenuu nga Ntjaná katsjánuu éhen nga n'ekjas'on ko najmi tu b'ech'óhoo xi kuinchja kj'ai én xi tsjá Espiritu. ⁴⁰ Ngatentee ni xi n'oo, n'esisiun ko tankínko ch'ich'iun.

15

B'i ts'in kits'ínkj'áítsjehen Pablo xuta ninku Corinto ni xi tjun tsakúyaha

¹ Ko nd'ai já nts'e, mjena ts'ínkj'áítsjennuu én nda tsuhu Nda Ntjaná xi y'enjímínuu, xi kin'ekjóhooon ko xi ndjá tinchajiun. ² Kui én nda tsu xu'bi ts'jín nga k'uánkinuu yonuu. B'a kama tsa n'etjusun én xi y'enjímínuu. At'aha tsa najmi, tsuhu ra ma nga tu kjuandahá kis'ejinnuu éen.

³ Titjun kits'ínkjás'enuu én xi kits'ínkjáihiin, nga ngat'aha ngatitsunná k'iehen Cristo. B'a kama xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná. ⁴ Kis'eyanji ko nistjin xi ma jahan j'áiya ngáha ra ngabayoo, xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná.

⁵ Tsakúchjihí yjoho Pedro ko askahan já postru xi te joo. ⁶ Askahan nkuhú nga tsakúchjihí ra yjoho ts'ati un unchan já nts'eé. Nkjin maha xi tjintu sa xi incha kikié Nda Ntjaná ko k'ua xi ja k'ien. ⁷ As'ai ta tsakúchjihí yjoho Santiago ko askahan ngayjee já postru.

⁸ Ko xi fekuhu, askahan kjin tsakúchjina yjoho. ⁹ At'aha b'a xian nga an xi yún ichi sa ajihín já postru ko najmi ma k'an tsa nda postru xihín yjona, at'aha kitsjennki unkie xuta ninkuhu Ntjaná. ¹⁰ Tunga tu ngat'aha ní kjuandahá Ntjaná tsichu mahana yáha an nd'ai, ko najmi tu kjuandahá kitsjana kjuandahá Ntjaná. An xi yún kits'inxá sa nga ngayjee já postru xingisoo. Tunga najmi ahán xi b'a kits'ian. Kjuanda xi kik'ai nína, kui xi b'a kits'íun. ¹¹ Kui b'a maha, tsa an ko tsa já postru xingisoo, én nda tsuu y'enjímí ko kui xi kis'ejinnuu.

B'i ts'in tsakúyaha Pablo nk'ie nga kjuaiyaha ngáha ra xuta xi ja k'ien

¹² Tunga tsa ni xi ts'enjímíhi nga j'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo, ¿nkú ts'in b'a tijncha tsuhu k'ua xi tjín ajinnuu nga najmi ta kjuaiyaha ra xuta xi ja k'ien? ¹³ At'aha tsa najmi kjuaiyaha xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áiyaha ngabayoo ma. ¹⁴ Ko tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, kui xi tsuhu ra ma nga tu kjuandahá tít'enjímí ko nga tu kjuandahá ts'ejinnuu éen. ¹⁵ Tsa ni xi b'a tjihin ní, já tsank'á ní jin, at'aha najmi b'a tjín ni xi títixínyai. B'a tíxian at'aha jin tsixínyai nga Ntjaná kits'ínkj'áiyaha

Cristo ngabayoo, tunga tsa najmi ta kj'uaíyaha ra xuta, kui xi tsuhu ra nga najmi j'áiyaha Cristo.

¹⁶ At'aha tsa najmi ta kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áiyaha. ¹⁷ Tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, tu kjuandaha kis'ejinnuu ni xi kis'ejinnuu. Tu yje tintsujihín so ngatitsunnu b'a. ¹⁸ Ko ta ja kindyja xuta xi k'ien xi kis'ejihín Cristo. ¹⁹ Tsa ni xi tu ejihí asunntej tichuyáá ni xi sakúná at'aha s'ejinná Cristo, tu xi kintehé tsjéheén ngayjee xuta xi ta tjín asunntej b'a.

²⁰ Tunga j'áiya kjuaxihí ra Cristo ngabayoo. Kui xi nkú joyaha chan xi tjun xi 'baili Ntjaná, at'aha kui xi tjun j'áiyaha ajihín xuta k'ien. ²¹ At'aha xi nkú ts'ín ngat'aha ni xi kits'ihin nku nda j'aikjas'eheh ngabayoo, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'ihin kj'ai nda kj'uaíyaha xuta ngabayoo. ²² Xi nkú ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Adan fesuhun ngayjee xuta, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Cristo n'ek'iéntu tik'un síhin ngayjee xuta.

²³ Tunga f'áiyahá ra nga nkúnkú xi nkú ts'ín kanéhe. Tjun j'áiyaha Cristo ko askahan nk'ie nga kj'uaí ngáha kj'uaíyaha xuta xi ts'e. ²⁴ Nk'iehé kuitjusunye ni xi kama asuntee. Tjun ts'ínkje Cristo ngayjee xi batéxuma ko ngayjee xi tjihín xá ko xi tjihín nga'yún, ko askahan ts'ínkjas'en má batéxuma aya ntsja Ntjaná xi Na'miná maha. ²⁵ Tjihín nga kuatéxuma Cristo santaha nkúhu nga k'uéntu kinte sjai ngayjee xi tifi kontraha. ²⁶ Kontra xi kfekuhu nga n'ekje, kui xi ngabayoo.

²⁷ At'aha Ntjaná kits'ínk'iéntu kinte sjai Cristo ngayjee ni xi tjín. Tunga nk'ie nga b'a titsu éheh Ntjaná nga kin'ek'iéntu ngayjee ni xi tjín kinte sjai Cristo, tinchja chji chji nga najmi ko Ntjaná xi tjíña kinte sjai Cristo, at'aha kui xi b'a kits'ín. ²⁸ Ntjaná kits'ínkjas'eheh aya ntsja Cristo ngayjee ni xi tjín, ko nk'ie nga kits'ínk'iéntu Cristo ngayjee ni xi tjín kinte sjai, as'ai ko ta Cristo xi Ntjihí Ntjaná ts'ínkjas'eheh yjoho Ntjaná. B'a ts'ín Ntjaná nkuhú kui kama ts'ehe ngayjee ni xi tjín.

²⁹ Tjín xi baténtá yjoho ngajoho xuta xi ja k'ien. Tunga tsa najmi kj'uaíyaha xuta xi ja k'ien, ¿á ngajoho xuta xu'bo incha baténtáha yjoho xi b'a ts'ín?

³⁰ Ko jin, ¿á t'n'ekjáihín rj ni ch'onk'un xi tímat'ain tehenteheni? ³¹ An bi, já nts'e, xki nistjin tújñajihín ngabayoo. Kjuaxi ni xi tíxinnuu xi nkú ts'ín kjuaxi nga tsjo mana nga s'ejinnuu Nda Ntjaná Jesucristo. ³² Nanki Efeso kis'ekona kjuasti já xi b'a ts'ín kjan xi nkúhu chu kjan, tunga tsa najmi ta kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ¿mí nihi xi tsjina nga b'a kits'ian? Tu sahá b'a n'ee xi nkú incha tsu k'ua já: "S'ía ko chineé, at'aha ndyjunní kuayáá."

³³ Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachannuu. Yo nga b'a tsu én: "Xi tsjenko xuta xi ch'onk'un, ta ch'onk'un bitju." ³⁴ N'ek'óntjaiyo kjuankjintak'unnuu ko najmi tu n'o ngatitsun. At'aha tjín ajinnuu xi najmi be ni xi ts'e Ntjaná. B'a tíxinnuu tu xi kama subahannuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nkú kama nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

³⁵ Kutsa tjihín xi b'a kuitsu: "¿Nkú kama nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta k'ien? ¿Mí yjonintehe xi k'ua ngáha?"

³⁶ Ji nda nchini xi b'a tibixín! Ni xi b'entjei najmi kuasu tsa najmi títjun kuayá. ³⁷ Najmi ni xi stjúkjóo b'entjei. Xujmá ní b'entjei, tsa xujmá tuniñu

ko tsa kj'ai xujmá. ³⁸ Ntjaná tsjáha xujmóo yjoninte xi mjehe. Nga nkúnkú xujmóo tsjáha yjoninte xi kanéhe.

³⁹ Najmi tu nku chuba yjoninte xi tjin. Kj'ai k'un yjonintehe xuta ko kj'ai k'un xi ts'e chu. Kj'ai k'un nga xi ts'e nisee ko ta kj'ai k'un xi ts'e tiu. ⁴⁰ B'a ta ts'in kj'ai k'un ni xi tjin nk'a jan ko xi tjin t'anankiu. Tsjo k'un xi tjin nk'a jan ko tsjo k'un xi tjin t'anankiu, tunga kj'ai kj'ai kjuatsjo xi tjihin. ⁴¹ Ts'iu kj'ai ts'in bat'ai, ko soko kj'ai ts'in bat'ai, ko niñuu kj'ai ts'in bat'ai nga. Ko nga nkúnkú niñu xi tjin kj'ai kj'ai ts'in bat'ai.

⁴² B'a ta kama nk'ie nga kj'uaíyaha xuta ngabayoo. S'eyanji yjoninte xi maha batsun, tunga yjoninte xi kj'uaíyaha ngaha ra najmi ta kamaha ra kuatsuhun. ⁴³ S'eyanji ni xi najmi chumi ni chjhi ra, tunga nk'ie nga kj'uaíyaha ngaha ra s'ehe kjuachanka. S'eyanji xi najmi tjihin nga'yun, tunga nk'ie nga kj'uaíyaha ngaha ra s'ehe nga'yun. ⁴⁴ S'eyanji yjoninte xi kich'aá nd'ai, tunga kj'uaíyaha ngaha ra yjoninte xi Espirituhu Ntjaná k'uenda xi nkú ts'in mjehe. Tsa tjin yjoninte xi nkúhu xi kich'aá, ko ta tjin nga xi k'uenda Espirituhu Ntjaná.

⁴⁵ B'a ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná: "Nda xi tjuun kin'enda ko y'eña tik'un." Kui xi Adan. Tunga Adan xi fekuhu, xi Cristo, kui xi tsichu ma Espiritu xi ts'ink'ientu tik'un xuta. ⁴⁶ Tunga najmi kjuatik'un xi tsjáha Espiritu xi tjun. Títjun ní kjuatik'un xi tsjá asunntej, askahan kjuatik'un xi tsjá Espiritu.

⁴⁷ Nda xi tjuun ndyjo t'anankiu kin'endakoho, tunga nda xi ma joho ndjiojmi jan nibaha. ⁴⁸ Xi nkú tjin nda xi kin'endakoho ndyjo t'anankiu, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e t'anankiu. Ko xi nkú tjin nda xi nibaha ndjiojmi jan, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e ndjiojmi jan. ⁴⁹ Xi nkú ts'in tjíyaná nd'ai xi nkúhu nda xi kamandakoho ndyjo t'anankiu, b'a ta ts'in s'eyaná xi nkúhu nda xi kin'e nibaha ndjiojmi jan.

⁵⁰ Jun ja nts'e, tixinyanuu nga yjoninte xi kich'aá nd'ai najmi kama kjuas'enjin nga Ntjaná kuatexumaha. Ta ndaha ni xi maha batsun najmi ma sakuntehe ajihin ni xi najmi maha batsun. ⁵¹ Xinya manuu ni xi tjina maná. Najmi ngatente kuayáa, tunga ngatenteehé k'oontjaiyaa. ⁵² Xi nkú ts'in kitsa b'echjáa ko chjux'aa tunkaan, b'a ts'in kitsa k'oontjaiyaa nk'ie kjuane tjio xi fekuu. At'aha kjuane tjioo, as'ai kj'uaíyaha ngabayoo xuta xi ja k'ien tu xi najmi ta kuayá saha, ko ná ta k'oontjaiyaa. ⁵³ At'aha yjoninte xi kich'aá nd'ai xi maha batsun tjihin nga yjoninte xi najmi maha batsun kama. Yjonintená xi maha 'me nd'ai tjihin nga yjoninte xi najmi ta kuayáha kama.

⁵⁴ Nk'ie nga yjonintená xi maha batsun kama yjoninte xi najmi maha batsun, ko nk'ie nga yjonintená xi maha 'me kama yjoninte xi najmi ta kuayáha, nk'iehé kuitjusun én xi tjit'a:

Ja kuan'ekje ngabayoo, ja kuan'e nganaha.

⁵⁵ Ji ngabaya, ¿má ni nga kin'e nganai?

Ji ngabaya, ¿má ni nga'yun

xi n'ek'ienkohoni xuta?

⁵⁶ At'aha ngabayoo ts'inchjén ngatitsuun nga ts'ink'ienkohoni xuta, ko ngatitsuun ts'inchjén kjuatexumoo nga bakúchji ni xi 'mihj ngatitsuun. ⁵⁷ Tunga máb'achjhi ra Ntjaná, kui xi tsjáná nga n'e nganaaha ngabayoo ngat'aha ni xi kits'in Nda Ntjaná Jesucristo.

⁵⁸ Kui b'a maha, já nts'ena xi 'yún tjona, ndjá tìncho kò tjen nga'yúhūun yjonūu. Tehente tankínko ndju so xáha Nda Ntjaná. Yo nga najmi xá tiya tìn'o nga Nda Ntjaná tìn'exát'ohoo.

16

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga n'esúhūn toon chje xuta nínku Jerusalen

¹ Máha ngat'a ts'e toon chje xi t́masúhūn xuta nínku Jerusalen, b'a ta n'oo xi nkú nga kixihín xuta nínku xi t́jntu nanki xi t́jín ante Galacia.

² Xi nkú t́jín mahanu, xkí tuminku t'ejña t'axiún ichí toon nga nkúnkú. Xi nkú t́jín sakúnūu, b'a t́jín t'ejña t'axiún. Ch'atjótó tooon tu xi nk'ie nga kuichusehenuu najmi t́jihin nga chj'asúhūn toon chje.

³ Nk'ie nga kuicha yo ts'inkjiá nanki Jerusalen xuta xi jun chj'ajiun kò tsjaha xujun má nga an tib'exá, tu xi ngjuaikohoo ra toon xi kin'esúūn xuta nínku xi t́jín ján. ⁴ Tsa nda t́jín nga kò an kfián yo, ta ts'inka niyá jóo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi t́jindaha nga ts'ín

⁵ Kfínsenuu, tunga nk'iehé nga kj'ua ante Macedonia kfínsenuu, at'aha t́jihin nga kj'ua nanki xi t́jín yo. ⁶ Kutsa nkjihín nistjin kúátejñajinnūu nga kuicha yo. Kutsa yohó ts'inkj'a nistjin chunch'óon, tu xi b'a ts'ín kama kujsinkohonú má xi t́jehen kfián ngáhana askahan. ⁷ At'aha najmi mjena tsa tu skuehénūu nga kj'ua yo. Mje nína nkjin nistjin kúátejñajinnūu. B'a ts'ian tsa Ntjaná tsjántena. ⁸ Tunga kúátejñaná nanki Efeso santaha nkúhu nga kuichú S'í Pentekoste, ⁹ at'aha sakúntena nga ts'inxá sisiaan, ndaha tsa nkjin maha xi fi kontraha ni xi t́ts'ian.

¹⁰ Tsa kuichúsenūu Timoteo yo, nda n'e n'ekjóhooon tu xi tsjo k'úéhe ra nga k'úejñajinnūu. At'aha ta xáha Nda Ntjaná t́ts'ín xi nkúhu an. ¹¹ Kui nga najmi tu 'bainto tsa t́jín xi tu tohón kamaha ndo. Tu sa ní t́sínkoo tu xi nda ts'ín kats'innđuúhu niyáha nga kj'uaísehena ei. Kas'ehe kjuajyu nga kanibá, at'aha t́kuyá nga kj'uaíko já nts'eé xingisoo.

¹² Máha nda nts'eé Apolo, b'a kixin nkjúhūn nga ngjuaikoo já nts'eé xi ngjuaitsubek'únnūu, tunga najmi kits'ín yuhú nga nd'ai ngjuai. Nk'ie rú nga sakúntehe, nk'ie rú nga ngjuai.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujūn

¹³ T́ntsuba ndo kò ndjá t́nchajiun xi s'ejinná. Ndjá n'esjo yjonūu kò tjen nga'yúhūun yjonūu. ¹⁴ Ngayjee ni xi n'ekoo xinkju, katakúchji kjuatjonūu.

¹⁵ Jun já nts'e, yo nga xuta xinkjín nda Estefana tjun kits'ínkjáihín éhen Ntjaná ajihín xuta xi t́jín ante Akaya kò kitsjáha yjohoo nga t́incha basinkoo xuta nínku. ¹⁶ T́bankinūu nga tásinñjuhūu xuta xi b'a k'un xi nkúhu xuta xu'bi kò ngayjee xi ta kuihi xá xi ts'ín kò xi ts'ínkjas'ehen yjohoo xóo.

¹⁷ Tsjo mana nga j'aisena Estefana kò Fortunato kò Akaike, at'aha ngajonūu incha tsasinkona. ¹⁸ Kits'ín nga kikjenta animana xi nkú nga ta kits'ín ajinnūu. Xuta xi nkúhu xu'bi kayaha nga nda nkjún xá xi ts'ín.

¹⁹ T́ts'ínkjinūu kjuasuniña xuta nínku xi t́jín ante Asja. Akila kò Priscila kò ngayjee xuta nínku xi ma ñjakú ni'yaha 'yún t́ts'ínkjinūu kjuasuniña jun xi ta s'ejinnūu Nda Ntjaná. ²⁰ Kò ngayjee já nts'eé xi t́jín ei t́ts'ínkjinūu kjuasuniña. B'i ngján súníñohoo xinkju.

²¹ An Pablo ntuna t́b'et'áhanūu kjuasuniñana.

²² Tsa t́jín xi najmi t́johoo Nda Ntjaná Jesucristo, kui najmi nda katuma nginkun Ntjaná. ¡Nibái Nda Ntja!

²³ Kas'enu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo. ²⁴ Tjona ngatentoo jun xi nkú ts'ín Cristo Jesu tjoho ñá.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntiana b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo tísuniñaihi jun xuta ninkuhu Ntiana xi tintsuḅoo nanki Corinto ko ngatentoo xutaha Ntiana xi tintsuḅoo nga ngúshun ante Akaya.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Jesucristo.

B'i ts'in y'éña chji Pablo nga Ntiana kitsjáha nga'yuhun ajihin kjuanima xi j'ajin

³ Kan'etsjoho Ntiana, kui xi Ntiahá ko Na'mihí Nda Ntiana Jesucristo. Kui xi Na'miná ko Ntiana xi ma nimaha ñá ko xi tehente tsjá nga'yunná.

⁴ Ajihin ngayjee kjuanima xi títbitjajaán tsjá nga'yunná tu xi ko ta ñá ta kama k'uai nga'yuhun raá xuta xi kjuanima tí'ajin. At'aha títsjá nga'yunná Ntiana, kui nga kamahaná k'uai nga'yuhun raá xuta.

⁵ Xi nkú ts'in nkjin kjuanima títbitjajin ngat'aha Cristo, b'a ta ts'in tse nga'yún xi tísakújinni Cristo. ⁶ Tu xi sakú nga'yún nihinu ko tu xi k'uankihinu, kui nga títbitjajihinni kjuanima. Ko nk'ie nga tí'bai nga'yunni, tí'bai nga'yunni tu xi sakú nga'yuhunnuu. Kui nga'yún xi kuasinkonuu tu xi n'e chúkjuanu nk'ie nga nibanenuu kju'un xi títbitjajin. ⁷ Yai xi nkú ts'in tíyanuu. Kui niu xi tíma 'yún tak'uin. At'aha yai nga nkuhú bitjajaán kju'un ko b'a ta ts'in sakú nga'yunná.

⁸ Jun já nts'e, najmi mjeni tsa k'úé'mai kjuanima xi tsitjajin ante Asia. Tu xi tsehé ni xi kamat'ain nga ta santaha najmi ta tichúkjuahani niu. "Ja najmi ta kuitjunktihiná xu'bi", tsixín. ⁹ B'a kamaní xi nkú maha já xi n'ek'ien. Tunga b'ahá kamaní tu xi najmi jin suba kama 'yún tak'uhunni yjoni. B'a ní kama tu xi Ntiana kama 'yún tak'uhunni. Kui xi ts'ínkj'áiyaha xuta k'ien. ¹⁰ Ntiana kits'ínk'ankini nga ja ma kuayá ní ko behe tak'uin nga tu nku ts'ínk'ankihini. Tu nkú b'ahá ts'ín.

¹¹ Chubantjai sahaní nk'ie nga chubakoo Ntiana. At'aha tsa nkjin maha xi kuinchjantjainí nk'ie nga kuinchjako Ntiana, ta nkjin kamaha xi tsjáha máb'achjihí Ntiana ngat'aha nga nda títs'ínkoni.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga tu xujuhún kits'ínkjihí ra xuta ninku Corinto

¹² Tsjo maní nk'ie nga chasej xi nkú ts'in tintsuḅai ko yai nk'ie nga naxu kin'eí ajihinnuu ko ajihin ngayjee xuta. Najmi ch'a kich'anachaihi. Nk'ie nga b'a kin'eí ajinnuu, kjuandaha ní Ntiana kitsjánianí. Najmi xi nkú ts'in tíñaha xuta kitsjánianí. ¹³ Nk'ie nga n'ekjiihi xujun, b'et'ajihí ni xi kamankjinnuu nga n'eyo. Nda nkjún tjin tsa kamankjinyenuu niu. ¹⁴ Ja tímankjinnuu ichí nd'ai nga nistjin nga k'uai ngáha Nda Ntiana Jesu tsjo kamanuu jin xi nkú ta ts'in tsjo kamaní jun.

¹⁵ Tu ngat'aha nga ja be nga b'i tíma ajinná, kui nga kama mje-hena nga tjun kfinsehenuu tu xi sakúhunuu kjuanda nga jo niyá kfintsubek'uhunnuu. ¹⁶ Mjena kai nga tjun k'ua ajinnuu nk'ie nga kfian ante Macedonia ko askahan ta kjuáisehé ngáhanuu nk'ie nga k'oóya

ngáhana yo. B'a ts'in kama kujisinkohonú nga ts'inndjuú ngáhana niyána xi tjehe ante Judea.

¹⁷ Kui b'a maha, nk'ie b'a ts'in y'endáhana, ¿a najmi kits'innkjín sisihín ra k'an? ¿A ra b'endána ni xi ts'ian xi nkú ts'in b'enda xuta ni xi ts'in, nga ta kuihi chubo "johon" ko tsa "najmi" tsu? ¹⁸ Ntíaná xi be nga najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" bixíhjin. ¹⁹ At'aha ajinnuu an ko Silbano ko Timoteo y'enjmí Jesucristo xi Ntíh Ntíaná, ko kui xi najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" títsu. Kui ní xi "johon" títsuná. ²⁰ At'aha ngayjee ni xi tsuya tíjün Ntíaná nga ts'ín, kui xi bitjusun ajihín Cristo. Kui kjuaha ngat'aha Cristo "b'a kat'e" bixíhinná tu xi sakúhu ra kjuachánka Ntíaná.

²¹ Ntíaná ts'in nga jun ko jin ndjá binchajián Cristo, kui xi j'ájinná. ²² Kikj'áts'ená nga y'éjñajin Espirituhu animaná. B'a ts'in yahaná nga n'ekjáihín ni xi tsjáná askahan.

²³ Nginkun Ntíaná b'a tíxinnuu: Nk'ie nga najmi ngjisenuu nanki Corinto, najmi ngjia at'aha najmi mjena tsjanuu kjuaba. Kataya tsa najmi kjuaxi ni xi tíxian. ²⁴ Najmi tín'e kjuá'yúhün rí xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntíaná, at'aha ja ndjá tincho. Tu sa ní túbisinkoihi tu xi s'ehenuu kjuatsjo.

2

¹ Kui nga b'a kixihinna nga najmi kfínsenuu, tu xi najmi kjuaba k'uejñájihinnuu. ² At'aha tsa tsjanuu kjuaba, ¿yá xi ts'ín nga k'ué tsjo tsjona? ¿A najmi nku tutuhú jun xi kitsjanuu kjuaba n'oo nga k'ué tsjo tsjona?

³ Kui nga kits'inntúhünuu tu xi najmi sakúhuna kjuaba nk'ie nga kuichusehenuu. At'aha jun xi tíhín nga k'uainú kjuatsjo. Ko behe k'an nga kjuatsjona, kui xi ta kjuatsjonuu. ⁴ At'aha ni xi y'et'ánuu nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a ts'in y'et'á at'aha tu xi bahá tíhín animaná ko tu xi nusihín tíyahá kui chubo nga santaha íxí kikjinnntaná. Najmi kits'inntúnuu tsa tu xi k'ué babahanuu. Kits'inntú nínuu tu xi chahanu nga tu xi tjohóna jun.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga tíhín nga n'endyjat'aha ra nda xi najmi nda kits'ün

⁵ Tsa tíjün xi kits'in nga kik'ie babana, najmi tu nku an xi b'a kits'inna. Nk'ie nga chasehe raá, ko ní jun b'a ta kits'innuu. Nk'ie nga chasehe raá tíxian, b'a tíxian tu xi najmi k'uatíhi ra ni xi tíxian. ⁶ Nkjín maha xi tíjün ajinnuu xi ja kits'ínk'íéchjí nda xi kits'ínk'íé babana. Najmi ta chúkjuaha ra. ⁷ Tu sahá n'endyjat'ohoo ndo ko tjon nga'yúhün tu xi najmi kjuaboo ts'ínkjet'aha ra k'un. ⁸ Kui nga títankihínuu nga takúchji ngáha ruu ndo nga tjonuu.

⁹ ¿Á kits'inntúhünuu? Kits'inntúnuu tu xi skuehena tsa kuinú'yá'énnú. ¹⁰ Xi n'endyjat'ohoo ko ta an ts'inndyjat'aha. Tsa ni xi tíhín nga n'endyjat'a nku ni, ja kits'inndyjat'a. B'a kits'ian ngandanuu nginkun Cristo, ¹¹ tu xi najmi tíjün xi nkú ts'in tsungijihín yjoho ndanindoo. At'aha ja yaá xi nkú ts'in ch'on ts'in tíyahá.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga najmi ts'andayahá ra nk'ie nga ngji nanki Troa

¹² Nk'ie nga tsichuk'ienjmíá nanki Troa én nda tsuhu Cristo, ndaha tsa kitsjántena Nda Ntíaná nga k'uenjmíá yo, ¹³ tunga najmi kis'eya tsjo

tsjohó rā animānā, at'ahā najmi kisakúna ndā nts'eé Tító yō. Kui nga “ja tífhina”, kixihīn rā xutā xi tjin yō kō ngjia ante Macedonjā.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga Ntjaná kits'inchjéhen nga ngjindjuko én nda tsuhu Cristo

¹⁴ Máb'achjīhi rā Ntjaná xi ts'ín nga tehente n'e nganakōi Cristo Jesu kō nga jin tít's'inchjénni nga tīb'éjña chji éhen. Kui éen xi nkú joyaha ni xi sinjñe xi tíf'ánta tū má xi tjuhén ni. ¹⁵ Jin xi nkú joyaha ntahā chje sinjñe xi Cristo ts'ínkjas'ehen Ntjaná, xi tíf'ánta ajihīn xi tīb'anki kō ajihīn xi tindyja. ¹⁶ Xi tindyjoo jñe ngabaya tíf'ántahā jin kō kui ntō tít's'ínk'iehen. Tungā jñe kjuatík'uhún tíf'ántahā jin xi tīb'anki kō tít's'ínk'iéntu tík'uhun ntō. ¿Yá xi kamahā ts'ín xá xu'bi? ¹⁷ Jin najmi b'a t'n'ei xi nkú incha ts'ín xi tibatéña éhen Ntjaná tū xi sakúhu rā ni. Ngayjehe ní animāni b'enijmíi Cristo. B'a n'ei nginkun Ntjaná xi kitsjá xáni.

3

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo mí nihi xi y'ahā ni xi y'énda Ntjaná nga tjuhun kō ni tsetse xi y'énda nd'ai

¹ Nk'ie nga b'a tībixiín, ¿a jihín nda ts'ín tíchubantjái yjoni? ¿A ra machjéhénni xi nkúhu xutā xi k'j'ai nku xujun xi nda ts'ín kuinchjantjaini tū xi jun n'ekjáihinnī? ¿Kō a rā machjéhénni tsa jun n'endo nku xujun tū xi ts'ínkjáihinnī xutā xingisoo? ² Jun ní xujun xi nda nchantjaini, kui xi y'éjñajinnī Cristo. Be kō ts'inya ngayjee xutā, ³ at'ahā ya chji chjihī nga jun xi xujun xi kits'ínntu Cristo xi jin kin'ekjas'ejn. Najmi kin'entú xi nkú ts'ín n'entú xujun. Espirituhū ní Ntjaná xi tijnā tík'uun kin'entúkōho. Kō najmi ndjio kis'et'a éen. Ajin níná xi xutahá kis'et'a.

⁴ Cristo tít's'ín nga ma k'uín nga b'a kuixiín nga b'a tjin ni xi tībixiín nginkun Ntjaná. ⁵ Najmi tjinni nga'yún kuentā ts'ajin subai, tsa b'a kuixiín nga ts'ajin ni xi manī n'ei. Ntja níná tsjání nga'yún nga n'ei ni xi n'ei. ⁶ Kui xi y'éndanī tū xi kama n'exájihīn rī ni tsetse xi Ntjaná y'énda nga nda ts'ínkōho xutā xi ts'e. Ni xi tsetse, najmi nku kjuatéxuma xi tjit'a niu. Ni xi tít's'ín ní Espirituhū Ntjaná niu. At'ahā ngabaya fikoná kjuatéxuma xi kis'et'oo, tunga Espirituhū Ntjaná ts'ínk'iéntu tík'unná bi.

⁷ Kis'ehe kjuachánka xá xi kis'ehe kjuatéxuma xi kis'et'a ndjio nga santaha xutā Israel xi kis'e nk'ie najmi kama tsase'a Moise tū ngat'ahā kuachánka xi tibat'ajin ankjin, ndaha tsa najmi tse kamahā nga tsat'ai. Tsa kjuatéxuma xi kis'ehe xá nga ts'innijéhe rā xutā nga tjeheh ngabaya, tsa kui xi b'a nkjún ts'ín kis'ehe kjuachánka, ⁸ ¿a najmi 'yúhún nkjún ts'ín tjin saha kjuachánka ni xi ts'ín Espiritu?

⁹ Tsa kis'ehe kjuachánka xahā kjuatéxuma xi ts'innijéhe xutā, ¿a najmi 'yúhún tjin saha kjuachánka xahā én nda tsuhu Ntjaná xi ts'ín nga naxu tíma xutā nginkun Ntjaná? ¹⁰ At'ahā kjuachánka xi kis'ejña nk'ie ja kindyja. B'a ts'ín mankjinná nga ch'achubakáá kjuachánka xi 'yún chánka sa xi tijnā nd'ai. ¹¹ Tsa kis'ehe kjuachánka ni xi najmi tse kamahā nga tsat'ai, ¿a najmi 'yúhún tjin saha kjuachánka ni xi najmi mahā feya?

¹² At'ahā yai nga b'a tjin ni xi s'ejinni, kui nga najmi tjin ni xi tít's'ínkasín'yúhunnī. ¹³ Najmi b'a n'ei xi nkú kits'ín Moise. Kui xi najjun y'é'makōho ankjin tū xi najmi skuéhe xutā Israel nd'ihī kjuachánka xu'bo, kjuachánka xi najmi tse kamahā nga tsat'ai. ¹⁴ Tungā kis'e jjuhún kjuankjintak'uhun xutā xu'bo. Kō santaha nd'ai, nk'ie nga incha

ts'inya ni xi y'éndakoḥo Ntjaná nk'ie, b'a ma tsa ta kuihi najyuun b'é'ma kjuankjintak'uhun. Najmi kje chjuxihin najyun xi nkuhú Cristo maha kjexin. ¹⁵ Santaha nistjin nd'ai, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'ét'a Moise, kji'ma sa kjuankjink'uhun.

¹⁶ Tunga nk'ie nga s'ejihin xuta Nda Ntjaná, chjuxihin najyuun. ¹⁷ At'aha nkuhú Nda Ntjaná ko Espiritu, ko má nga tíña Espirituḥu Nda Ntjaná ndáihj yjoho xuta. ¹⁸ Kui b'a maha, ngatenteé najmi ta tí'maha ankjián. Xi nkú ní ts'in ma chjiya sénnistjinná nku chutsín, b'a ts'in bakuchjáa kjuachánkahá Nda Ntjaná. Tíbi chú má xi nkú tjin ko xki nistjin 'yún tísakú saná kjuachánkahá. B'a títs'ínkoná Nda Ntjaná xi Espiritu.

4

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in y'énjimi

¹ Kui nga najmi n'ekjeḥe ri tak'uin, at'aha Ntjaná tsase nimanj nga kitsjáni xá xu'bj. ² Najmi tjin ni xi kin'ej xi suba manj. Najmi chumi nihi n'e'mái. Najmi kjuamaña tin'echjéin ko najmi tin'ek'óntjaiyai éhen Ntjaná. Tíbi xinya chji chji nú éhen Ntjaná xi naxu tjin. B'a ts'in nginkun Ntjaná bakuchjihj ri nkú k'uin ngayjee xuta xi je tjintuyá kjuankjintak'uhun. ³ Tsa b'a ma tsa tíña 'ma sa én nda tsuhú Ntjaná xi tib'enjimi, tu ajihin ní xuta xi ndyja tíña 'ma.

⁴ At'aha ntja xi batéxumaha asunntej kits'in jyun kjuankjintak'uhun xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná tu xi najmi incha skuēhe nd'iu, tsa kamankjihin én nda tsu xi títsuya kjuachánkahá Cristo. At'aha nk'ie nga chaseheé Cristo, Ntjaná yaá. ⁵ Najmi jin tib'enjimiyaḥanj yjonj. Tib'enjimi nú nga Jesucristo xi Nda Ntjaná maha. Ngandanuu tin'ej ni xi tin'ej at'aha tíñajinnj kjuatjoho Jesu. ⁶ At'aha Ntjaná xi kitsjá kjuá nga kuat'ai nd'iu má jyuun, kui xi ta kits'ínkat'ajinná tu xi b'a ts'in cháhaná kjuachánkahá Ntjaná xi tibat'ai ankjin Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi j'ajin

⁷ Kik'ainj kjuanchiná xu'bj, tunga b'ahá joya jin xi nkú joyaha ndjii ninte xi má nga tíñaya kjuanchinóo. B'a kama tu xi s'ejña chjihi nga Ntjaná ts'e nga'yún chánko ko najmi jin ts'ajin. ⁸ Nkjin tíkjá maha kjuanima xi tiyai, tunga tísakú niyáháni. Kjintahanj, tunga najmi tifet'ahá ra k'uin. ⁹ Tjin xi yjanki unkienj, tunga najmi títs'in nga maháni Ntjaná. Tjin xi 'yún títs'in'unnj, tunga najmi títs'ihin nga tibayaj.

¹⁰ Tu má xi tjeḥén ni nga tibanáin, ta kuihi kjuanima tibitjajjin xi nkúhu xi j'ajin Jesu nga k'ien, tu xi b'a ts'in ta sakúchjihj ajinnj nga Jesu xi tíña tík'un. ¹¹ At'aha jin xi tintsuba tik'uin, tehente tintsubajjin ngabayoo tu ngat'aha Jesu, tu xi b'a ts'in ta sakúchjihj nga tíña tík'un Jesu ajihin yjonintenj, yjoninte xi tjihin nga kuayá ndyjun nkinj. ¹² B'a ts'in jin xi tibayahanj ko jun tibintsuba tik'un.

¹³ B'i ts'in tjit'a éhen Ntjaná: "Kis'ejinna, kui nga kinchahana." Ko jin b'a ta ts'in tjintuyáni. Ta s'ejinnj, kui nga ta chubahanj. ¹⁴ At'aha yaá nga Ntjaná xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Nda Ntjaná Jesu ngabayoo, kui xi ta ts'íinkj'áiyakoná Jesu ko ts'íinkincháná nginkun. ¹⁵ Ngandanuu ngayjee ni xu'bj, tu xi nkjin xuta tsjáha ra máb'achjihj Ntjaná tu ngat'aha kjuanda xi t'incha sakúhu. B'a ts'in ts'ejña chjihj kjuachánkahá Ntjaná.

¹⁶ Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'uin. Ndaha tsa tifenki nga'yuhun yjoninteni, tunga xki nistjihin tsakú nga'yuhun animani. ¹⁷ Ichí ko kutjuhú f'a kjuanima xi tiyaá nd'ai, tunga kuihi niu xi ts'in nga nku kjuachánka xi tijná sín ko xi nda ts'ati sa sákúná. ¹⁸ Najmi ni xi tiyaá n'esihin. Ni xi najmi tiya nínáá kjintahana. At'aha ni xi ma chji tu tífahá, tunga ni xi najmi ma chji s'eijná sín.

5

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga yjoninte tsetse ch'aa

¹ At'aha yjonintena, kui xi nkú joyaha nku ni'ya najyunte xi tintsubayaá ei asuntei. Ko nk'ie nga kuatsún ni'ya najyuntee, yaá nga ndjiojmi ján ch'aa nku ni'ya xi 'yún nda xi tsjáná Ntjaná, xi najmi xuta kits'innda ko xi najmi maha batsun. ² Un títaná nk'ie nga tintsubaá ei. Mangimjena n'ekjáihiin ni'ya xi k'uiná ndjiojmi ján. Kui xi nkú joyaha tsa najyun tsetse kamaná nga ndyjaá. ³ B'a ts'in ndaha tsa chjuxiná ni'ya najyunte xi kich'aa nd'ai, najmi kisti chaná.

⁴ At'aha nk'ie nga kich'a saá ni'ya najyunte xu'bi xi yjonintena, xi f'áitse'uhunná nga najmi ta chúkjuahaná. Nk'ie nga najmi mjena ch'aa yjoninte xi kich'aa nd'ai, najmi tsuhu ra tsa najmi mjena yjoninte. Ni xi mje nínáá, nga ch'aa yjoninte tsetse tu xi b'a ts'in ni xi tijná tik'uun k'úejñaha ngajoho ni xi maha 'me. ⁵ Kui ngat'o'o kits'inndahaná Ntjaná ko kitsjáná Espirituhu, tu xi cha kixihiná nga n'ekjáihiin ni xi tsjáná askahan.

⁶ Kui nga tehente ndjá tinchahaná ko yaá nk'ie nga tintsubajin saá yjonintee, tintsuba t'axihin Nda Ntjaná. ⁷ Tinimaa tu ngat'aha xi s'ejinná, najmi ngat'aha ni xi tiyaá. ⁸ Ndjá tinchaá ko mangimjena nga tu sahá k'úejña t'axiaán yjoninte xi kich'aa nd'ai nga kuintsubakaá Nda Ntjaná.

⁹ Kui nga tu nkú mjehená nga n'eé ni xi tsjoho Nda Ntjaná, tsa ni xi tintsubajin saá yjoninte xu'bi ko tsa ja kin'ek'áiyá. ¹⁰ At'aha ngatentee tjihin nga kuicháá nginkun Cristo nga kuasehe ni xi kin'eé, tu xi n'ekjáihiin raá ni xi kanená nga nkúnkáá, ni xi kin'eé nga tintsubajian yjonintena ei asuntei, tsa nda ko tsa najmi nda kin'eé.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi kits'in Cristo ngandaná

¹¹ Kui b'a maha, at'aha yankjuin Nda Ntjaná, kui nga tí'miya sisihin ri xuta nga ta s'ejihin. Ntjaná be xi nkú ts'in tjiyani ko mjena nga ko ta jun xi nda animanuu choo xi nkú ts'in tjiyani. ¹² Najmi ta tichubantjai ngahani yjoni, tsa tu xi jun n'ekjáihiinni. Tu sa ní tí'bainteji nga jun tsjo títanuu jin. B'a ts'in kama n'ek'oyaha ruu xi chuba tsjohó maha xi nkú ts'in tiya, xi najmi nusihin xi nkú ts'in tjiyaha.

¹³ At'aha tsa jin xi lukui tsu xuta, luku ní at'aha xaha Ntjaná tin'ei. Tunga ngandanuu, kui nga n'esisihinni ni xi n'ei. ¹⁴ At'aha kjuatjoho Cristo tijnajinni ko tibatéxumani. Behe tak'uin nga nkuhú maha xi k'ien ngandaha ngatentee xuta, ko kui nga k'iehen ngatentee xuta. ¹⁵ K'ien Cristo ngandaha ngatentee xuta, tu xi xi tjintu tik'uhun ja najmi ta kuenta ts'e suba k'úentu tik'uhun. K'úentu ní tu xi ts'ihin ni xi tsjoho Cristo. Kui xi k'ien ngandaha xuta ko j'áiyá ngaha ra.

¹⁶ Kui nga najmi ta chasehe ri xuta xi nkú ts'in basehe xinkjin xuta. Ndaha tsa nk'ie b'a ta ts'in kichasehi Cristo, tunga nd'ai najmi b'a ta ts'in

chasehe rj. ¹⁷ Kui nga xi nkuhú kamako Cristo, kui xi xuta tsetse ngáha. Ja j'a ni chóo. Ja j'ai ni xi tsetse.

¹⁸ Ngayjee ni xu'bi Ntjaná nibáha ra. Cristo kits'ínchjén nga tsichuk'un ngáha raá Ntjaná. Ko jin kitsjá xáni nga k'úenjmíhí xuta nga ja ma bichúk'un ngáha ra. ¹⁹ Tsuhu ra níj nga Ntjaná kits'ínchjén Cristo nga kama kuichúk'un ngáha ra xuta xi tjin ngayjee asuntee, nga najmi ts'jinsihín jéhe. Jin kitsjání nga k'úenjmí nga ja ma bichúk'un ngáha raá Ntjaná.

²⁰ Jin xi y'éxáni Cristo nga kuixínyai éhen. Kui nga xi nkúhu tsa Ntjaná tinchjakonuu nk'ie nga tíchubakoihí. Ngajoho Cristo b'a tí'miíhí nga t'endako Ntjaná. ²¹ Cristo najmi kis'ehe ngatitsun, tunga tsasehé ra Ntjaná xi nkúhu tsa ngatitsun kis'ehe. Ngandaná b'a kits'íhin Ntjaná, tu xi tu ngat'aha Cristo naxu kamahaná nginkun.

6

¹ Kui nga tbinchihí rj jin xi tín'exát'aihí Ntjaná nga najmi tu tohón manuu kjuandaha Ntjaná. ² At'aha b'í titsu éhen Ntjaná:

Nda chuba tsasinñjúhu,

tsásinkoho nistjin nga kits'ink'ankia xuta.

B'a tíxinnuu nga nd'ai ja kich'aá chubaha Ntjaná. Ja tinchajián nistjin nga títs'ínk'anki xuta.

B'í ts'ín kitsúya Pablo ni xi incha j'ajin tu ngat'aha xáha

³ Ndaha nku najmi tín'endyjajihín tsa tu xi ndyjaha. B'a tín'eí tu xi najmi ch'on ts'ín chubayanéhe xá xi tín'eí. ⁴ Tu sa ní ajihín ngayjee ni xi n'eí bakúchji nga Ntjaná tín'exát'aihí. Tín'e chúkjuai nkjin tákjá kjua'un ko kjuanimá xi tíyai ko kjuaba xi tísakúni. ⁵ Tís'eni, nubayá tín'ekjas'enni, ko tíma ñjakúneni xuta nga tífi kontrani. Xá ndjá tín'eí, najmi tísuntuféi, ko kjintía tíyai.

⁶ Naxu tibanánkoi yjoni ko mankjinni ni xi najmi chuba mankjina. Tjinni kjuatsenta ko n'etjóihi xuta. Tjñajinni Espirituhu Ntjaná ko tjñajinni kjuatjo xi nda. ⁷ En xi b'a tjin tíchubai ko nga'yúhun Ntjaná tjñajinni. Naxu tinchai nginkun Ntjaná, kui xi n'echjéin nga binsinkoi yjoni.

⁸ Tjin nga yankjúnni ko tjin nga najmi yankjúnni. Tjin nga nda ts'ín chubantjáini ko tjin nga ch'on ts'ín chubantjáini. Já tsank'á n'e maní, ndaha tsa én xi naxu tíchubai. ⁹ Xuta xi najmi ch'a xi behe n'e maní, ndaha tsa ya sisinni. Xuta xi ja tí'me n'e maní, ndaha tsa tintsuba tük'un sai. Tí'baini kjuanimá, tunga najmi tábaya ní. ¹⁰ Tintsubaí xi nkúhu tsa kjuaba tjinni, tunga tehentehé tjin tsjo tsjoni. Tintsubaí xi nkúhu xuta xi x'an, tunga nkjihín maha xi ja kin'e nchinái. Tintsubaí xi nkúhu xi najmi chumi nihi xi tjíhin, tunga tjíhinni ni.

¹¹ Jun xuta Corinto, jin ja kuachubako kixi kixihí. Tí'miyaihí ni xi tjñajin animani. ¹² Mje níni jun, tunga jun najmi b'a ts'ín mjenuu jin. ¹³ Kui nga tinchjakohonuu xi nkúhu tsa ntína jun. B'a ta n'oo xi nkú nga tín'eí. B'a ta ts'ín takúni ni xi tjñajin animanuu.

B'í ts'ín kitsúya Pablo nga najmi tjíhin nga nkuhú ts'ín mako yjoho xi s'ejihín Ntjaná ko xi najmi s'ejihín

¹⁴ Najmi tu nkuhú n'e makoo yjonuu xuta xi najmi s'ejihín Ntjaná nga ts'ínkonuu ni xi ts'e. At'aha, ja nkuhú mako xinkjín ni xi jee ko ni xi

ch'onk'uun? ¿A mahá má ndzjeen kò má jyuun b'atjijihin xinkjín? ¹⁵ ¿A mahá nda nchjako Cristo ndanindoo? ¿Mí ni xi nkuhú incha y'a xi s'ejihin Ntjaná kò xi najmi s'ejihin?

¹⁶ ¿A kamahá ninkuhú Ntjaná ts'ínkjáíhín ntia xi ntsja xuta ts'ínnda? At'ahá ñá xi ninkuhú Ntjaná xi tíña tik'uun. B'í kitsú Ntjaná nk'ie:

Kúátejñajihin kò kjuatsú'bajihin xuta xu'bo.

An xi kama Ntjahá kò kui xi kama xutana.

¹⁷ Kui nga b'a tá kitsú saha Ntjaná:

Títjujúhún xuto, tankín t'axiún.

Najmi tú n'ekoo ni xi si nginkán,

kò b'a ts'ín an nda ts'ín ts'ínkjáínnuu.

¹⁸ An xi kama Naminuu kò jun xi kamo ntina.

B'a títsu Ntjaná xi tíhín nga'yún.

7

¹ Kui b'a maha, jun xi tjona, ñá ts'añáá ni xi kitsúya tíjún Ntjaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Kui nga n'e jehená yjoná nginkun Ntjaná nga n'e t'axiáán ngayjee ni xi ts'ínsi yjonintená kò animaná. Katuma je kikjián nginkun Ntjaná nk'ie nga chjankjáán.

B'í ts'ín kitsúya Pablo nga tsjo tímahá ni xi nda ts'ín j'ajin xuta ninku Corinto

² Tjennteni ajin animanuu. Ndaha nku najmi ch'on kin'eijhi. Ndaha nku najmi kin'e'ujhin. Ndaha nku najmi kich'anachaihi. ³ Najmi b'a tíxinnuu tsa tú xi s'entahanuu. At'ahá xi nkú nga ja kixinnuu, jun xi tintsúbajiun animani, tú xi nkuhú ch'ahaná xinkjá ndaha tsa kuintsubaá kò ndaha tsa kuayáá. ⁴ Ma k'an nchjako kixi kixinuu kò tsjo mana jun. Ajihin ngayjee kjuanimá xi tíyai, 'yún tísakúna nga'yún kò títséjhinna kjuatsjo.

⁵ Nk'ie nga jái ante Macedonia, ndahachí najmi kin'ekj'áiyai. Tú sa ní kjuasti kisakúni tú má xi tje'hén ni. Incha kikjanko xinkjín xuta xi tíjintundáini kò tsinkjunyai. ⁶ Tunga Ntjaná xi tsjá nga'yúhún xuta xi tíhín kjuaba, kui xi kitsjá nga'yúnni nga kits'ín nibáseni Tito. ⁷ Najmi tú nku nga kiyai Tito nga kisakú nga'yúnni. Tá kisakú nga'yún níni nga kitsúyani xi nkú ts'ín kisakú nga'yúhún ajinnuu. Kitsúyani nga 'yún mjenuu chá ngáhaná kò nga nusin tíjintuyánuu kò nga kjintahánuu an. Kui niú xi kits'ín nga 'yún kis'e sana kjuatsjo.

⁸ Ndaha tsa kits'ínk'íe babanuu xujún xi kits'ínkjínuu, tunga najmi tá kjintahana nd'ai. Kjuaxi nga kis'entana nga tjuhun, at'ahá kamankjinna nga kik'ie babanuu kutju ngat'ahá xujún xi kits'ínkjínuu. ⁹ Tunga nd'ai tsjo tímana, najmi tú ngat'ahá nga kik'ie babanuu, tú ngat'ahá ní nga kui kjuaboó kits'ín nga tsankinchj'a ngáha ruu animanuu. Kik'ie babanuu xi nkú ts'ín sasíhín Ntjaná. Kui nga najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kin'ehe ri. ¹⁰ At'ahá kjuaba xi nibáha rá Ntjaná ts'ín nga bankíchj'ahá raá animaná. Kui niú xi ts'ín nga b'ankiá. Kui nga najmi tíjín xi nkú ts'ín un kamaha tak'aán nga kui kjuaboó njbanehená. B'a tíxian at'ahá kjuaba xi tsjáná asuntee, kui xi ts'ínk'ienná.

¹¹ Chasoo ni xi kits'ínkonuu kjuaba xi kits'ín nibánuu Ntjaná. Tú xí kj'aihí ts'ín kis'eyanuu. Nku tutuhú nga b'a kamanuu, kíyo nga najmi chumi nihi tjenna. Santaha kichubantjái. Kama stinuu kò tsinkjun ngat'ahá ni xi kama kai. Kama mjenuu nga chanú kò kik'oho xi nkú

ts'in tjeheŋ ɾa nda xi ch'on kits'ín. Nk'ie nga b'i nkjún kama, tsakuchjúú nga najmi kɔ jun y'ahanuu ni ch'on tjin xi kamoo. ¹² Kui nga ndaha tsa kits'inkjihinu xujun xu'bo, najmi b'a kits'ian tu ngat'aha xi ch'on kits'ín kɔ ta ndaha ngat'aha xi ch'on kin'ehe. B'a ní kits'ian tu xi cháha nginkun Ntjaná nga kjintahanu jin. ¹³ Ni xi kamoo kitsjá nga'yúnni.

Kɔ najmi tu nku ni xu'bi xi kitsjá nga'yúnni. Ta tu xi tsjo ní kamaní nga kiyai nga tu xí tsjohó tjihin Tito at'aha kisakú nga'yúhun nga y'eñajinnuu. ¹⁴ Ja ní b'a kixihin Tito nga tsjo mana jun, kɔ b'a tjin ni xi kixian. Najmi tíya tsank'ána. Xi nkú ts'in kjuaxi ngayjee ni xi tsixihin, b'a ta ts'in kjuaxi ni xi kik'ihin Tito nga tsjo maní jun. ¹⁵ Tito 'yún tjo ts'atihí jun nd'ai, at'aha f'áitsjehen xi nkú ts'in ngatento kinu'yá'óhooŋ kɔ xi nkú ts'in nda kin'ekjóhooŋ kɔ kiyankjún. ¹⁶ Tsjo mana, at'aha be nga ma ma 'yún tak'unnuu.

8

B'i ts'in kitsúya Pablo nga tjihin nga kamakúhu toon chje xuta ninku xi tjin ante Judea

¹ Kɔ nd'ai, já nts'e, mjeni nga choo xi nkú ts'in Ntjaná títjáha kjuandaha xuta ninku xi tjin ante Macedoniá. ² Ndaha tsa ndjá kjuanimá xi tjincha satéjin nga tíchjut'ayák'un, tunga tsjohó tjintuhu. Kɔ ndaha tsa x'an nkjún, tunga incha kits'ínsuhún toon chje xi nkú joyaha tsa nchiná.

³ Be nga ngayjehe k'un incha kitsjá. Xi nkú tjin kamaha kitsjá, kɔ santaha y'ésun saha nga kitsjá. ⁴ 'Yún tsankini nga kjuanteihí nga sakút'aha kjuatsjo xu'bi tu xi kuasinkoho xuta xi s'ejihin Ntjaná xi tjinu ante Judea. ⁵ Kɔ najmi tu nku ni xi tsixin nga ts'in incha kits'ín. At'aha títjun títjun incha kitsjáha yjoho nga incha tsjénki Ntjaná, kɔ ta incha kitsjáha yjoho nga kamakoní xi nkú ts'in mjehe Ntjaná.

⁶ Kui nga tsinchihi ri Tito nga ts'innđuúhu xá nda xi kik'atuts'ihin ɾa ajinnuu, nga k'uénda chje nda xi t'n'esún. ⁷ 'Yún nda n'o ngayjee ni xi n'o. S'ejinuu Ntjaná. Chubanímíyahanu ni xi ts'e Ntjaná. Mankjinnuu éhen Ntjaná. Tjindanu yjonuu nga kuisinkoo xuta xi k'ai. Tjonuu jin. Kui nga xi nkú ts'in tehente nda n'ehenu ni xi n'o, b'a ta ts'in nd'ai nda n'ésún ngó toon chje xu'bi.

⁸ Najmi b'a tíxian tsa tjihin kjuayún nga b'a ta n'oo. Ni xi mje nína, nga choo ni nda xi tjincha ts'in já nts'eé xi k'oo tu xi b'a ta ts'in kuakúchjihinu nga ta ngayjee animanuu tinibáha kjuatjonuu. ⁹ Ja yo kjuanda xi y'a Nda Ntjaná Jesucristo nga j'ai, nga ndaha tsa tu xí nk'ahá tjen tunga ts'asje x'ahán yjoho ngandanuu, tu xi ajihin kjuax'an xi kis'ehe ɾa kisakúhunuu kjuanchiná.

¹⁰ Tsjanuu nku kjuatéxuma at'aha kjennuu niyá nga choo kui ni. Nk'ie nú jun tjun kama mjenuu nga n'ésún toon chje kɔ jun tjun kin'esún. ¹¹ Kui nga n'endjuúhunuu nd'ai ni xi kich'atuts'ihinruu. Xi nkú ts'in ngayjehe k'un kama mjenuu nga b'a n'oo, b'a ts'in ngayjehe k'un xi nkú ts'in tísakúnuu tjon niu nd'ai. ¹² At'aha tsa ngayjee animaná tí'baá, kɔ tsa tí'baá xi nkú tjin tísakúná, Ntjaná ts'inkjáihin ni xi tí'baá. Najmi tibaniná ni xi najmi tjinná.

¹³ Najmi b'a tíxian tsa jun tjihin nga kuitjájiu kjuanimá kɔ tu sa k'aihi ngá xi nda ts'in k'úentu. Ni xi nda ní tjin nga nkuhú nga nda ts'in kuintsuboo. ¹⁴ Nd'ai tjinnuu kɔ kama k'uoho ni xi ndyjat'aha xuta xu'bo, kɔ k'ai nistjin ngáha kui s'ehe ni xi ndyjat'anuu. B'a ts'in ta kama tsjanuu.

Nku chubahá s'enuu. ¹⁵ Kuitjusun xi nkú ts'ín tít'a éhen Ntíaná: “Najmi ts'anki kamaha xi 'yún tse j'áya ko najmi kindyjat'aha xi chuba j'áya.”

B'i ts'ín kitsúya Pablo yá xi ngjuaike toon chje

¹⁶ Tsjaha máb'achjihí Ntíaná at'aha kitsjáha Tito nga ta ngjuántaha ra yjoho jun xi nkú ta ts'ín kjintahana an. ¹⁷ Kits'ínj'ó nga ts'íintjusun ni xi an tsankihí ko ngayjehe k'un tífisenuu. Ja b'a títu koyaha animaha.

¹⁸ Ko ta tít'ekjikoí Tito nda nts'eé xi nda ts'ín nchjayanehe ngayjee xuta nínku, at'aha kixi b'énijmí én nda tsuhú Ntíaná ndo. ¹⁹ Ko najmi tu nku nda ts'ín chubanijmíyaha ndo. Ta y'ét'a xáha xuta nínku nga kui xi ngjuaikeoni nga kuankínkoí toon chje. B'i nda tít'ei ko b'a ts'ín tít'etsjoho ra Nda Ntíaná ko tít'ejña chjii nga mjeni kuisínkoí xuta. ²⁰ Najmi mjeni tsa tjin xi kúinchjayanení ngat'aha xi nkú ts'ín tinka títjuíhín toon chje chánka xi tímakú. ²¹ Kui nga nda nda tichasehe ri xi nkú ts'ín kixi títbankínkoí ni xi tít'ei nginkun Nda Ntíaná ko ta nginkun xuta.

²² Ko ta tít'ekjikoí já xu'bjí kj'ái nda nts'eé xi ja nkjin nijá tsakúchjini nga nda fiko xáha. 'Yún mjehe kuasínkonuu, at'aha 'yún sasíhín jun. ²³ Ko máha Tito, ta kui xáha xi tít's'ín xi nkúhu an, nga ta títbasínkonuu. Ko já nts'eé xingisoo xi tjenko, xuta nínku kits'ínkjihí. Kui jóo ta ts'ín nga yankjún Cristo tu ngat'aha xá xi ts'ín. ²⁴ Kui b'a maha, nda ts'ín n'ekjáihín ruu jóo tu xi skuehe ngayjee xuta nínku xi nkú tjin kjuatjonuu ko mí kjuaha nga tsjo mahani jun.

9

B'i ts'ín y'énda Pablo xi nkú ts'ín s'ekú toon chje xi kamakú

¹ Ta ndaha najmi machjéhen tsa kuet'ánuu nga toon chje tímasúhún xuta xi Ntíaná kikj'áts'ehe xi tjintu ante Judea. ² At'aha be nga nda animanuu. Xi tsjohó tímana nk'ie nga kixinyaha kui nij xuta xi tjin ante Macedonia. B'a kixihín nga jun xi tintsúboo ante Akaya nk'ie nú kjin tintsúba ndahanu nga k'uo toon. Nk'ie nga kint'é xuta Macedonia kui nij, nkjin xi ta kixinchá tsjoho nga ta ts'íinsun toon.

³ Tungá tít's'ínkjísehénuu já nts'eé xu'bjí tu xi najmi tu a éhén kamaha ni xi kixihín jóo nk'ie nga b'a kixian nga tsjo mana jun ngat'aha ni xi tít'ó. Tífi jóo yo tu xi kuasínkohonuu nga k'úékú toon xi k'uo. B'a ts'ín kamaha ni xi kixihín. ⁴ At'aha tsa kuankínkoí yo k'ua xuta Macedonia, ko tsa as'aihi incha skue nga najmi kjee tjkúnuu toon chje, kama subani. At'aha ja tu xí tíma 'yún k'un ní ni xi tsixíún. Ko jun ta kama subanuu. ⁵ Kui nga b'a kixihinna nga tu sahá b'a xihín já nts'eé nga tjun ngjuaisehenuu tu xi k'uéndakohonuu toon chje xi tsixínya títjun nga k'uo. B'a ts'ian tu xi b'a ts'ín s'ejña ndaha nku toon chje xi ngayjee animá t'bai, najmi tu kjuayúhún t'bai.

⁶ N'ekj'átsjon ni xu'bjí. Xi chuba ni xi b'éntje, kui xi chuba chan kjesíntjen, ko xi tse ni xi b'éntje, kui xi tse chan kjesíntjen. ⁷ Nga nkúnkú tjon xi nkú tjin nibáha ra animanuu. Najmi tu un katuma k'un ni xi k'uo nga k'uo, ko ta ndaha najmi tu kjuayún 'boo. At'aha Ntíaná tjoho xi tsjo tjihín nga tsjá ni xi tsjá. ⁸ Tjihín nga'yún Ntíaná nga tu ni xí tsjáhanuu ngayje títjá kjuanda, tu xi tu nkjéhé nihi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu ko b'a ts'ín kama n'ehenu ngayjee ni xi nda. ⁹ Xi nkú ts'ín tít'a éhen Ntíaná nga b'i títu:

Kits'ínnzdjo ni xi tjihín,

xuta x'an kitsjáha.

Tu nkjéhé ni nga naxu ts'in.

¹⁰ Ntjaná xi tsjá xujmá xi s'entje ko tsjá nichine, kui xi tse ni xi tsjánuu tu xi ta kama kujsinkohonuu xuta. Ts'ín nga 'yún tse s'enuu ko nga xubáya ni nda xi t'n'o. ¹¹ Nkjin t'ikjá kjuanchíná s'enuu tu xi ngayjehe k'un kama kujsinkoo xuta. Ko máha ni xi n'e nibákoni, kui xi ts'ín nga já nts'ee tsjáha máb'achj'íhi Ntjaná.

¹² Nk'ie nga t'ibisinkoo xuta xi Ntjaná kikj'áts'e, ti'boho ni xi machjéhen ko kui nga nkjin xi t'itsjáha ra máb'achj'íhi Ntjaná. ¹³ Nk'ie nga skue ni xi t'n'o, incha ts'íintsjoho Ntjaná, at'aha t'ínu'yá'óhoo en nda tsuhu Cristo ko at'aha ngayje animanuu t'ibisinkoo, ko najmi tu kui, kj'ai sa xuta. ¹⁴ Ko nk'ie nga incha kuinchjako Ntjaná, kuinchjantjainuu at'aha tjoho jun. Incha skue nga tu xi tshé kjuandaha Ntjaná kitsjánuu. ¹⁵ ¡Máb'achj'íhi ra Ntjaná ngat'aha ni xi tsjáná! ¡Najmi tjinná en xi kuixinyahaná xi nkú ts'in chánka ni xi tu kitsjáhaná!

10

B'i ts'in y'éjña chji Pablo nga tsjo maha xá xi Ntjaná kitsjáha

¹ Nginkun Cristo xi tjoho ko xi nda ts'ínko xuta, an Pablo t'ibankinuu nku ni. B'a t'ixian at'aha tjín xi b'a tsu nga najmi nda nkjún tján nk'ie nga t'ijñajinnuu ko nga ndjá nchja nk'ie nga kjin t'ijñanuu. ² T'ibankinuu nga najmi tu n'o nga ndjá kuinchjakonuu nk'ie nga kuichusenuu. At'aha t'jinnkuhu k'an nga ndjá kuinchjaka xi b'a maha nga b'a ts'in tintsubaí xi nkú ts'in nkaha xuta asunnteí.

³ Kjuaxi kjáhin nga asunnteí tintsubaí, tunga najmi b'ahá ts'in t'ibixkjain xi nkú ts'in kján xuta asunnteí. ⁴ At'aha najmi asunnteí ts'e ni xi t'n'echjéin nga t'ibixkjain. Nga'yúhun ní Ntjaná t'n'echjéin, nga'yún xi maha ts'ínkje nga'yúhun já kontra ko basinne'yún en xi nchja xi fi kontrañi. ⁵ Chjuxubai ngayje nga'yún ch'onk'un xi b'échjaha xuta nga skue Ntjaná, ko n'e nganaihi ngayje ni ch'onk'un xi ts'innkjink'un xuta. B'a n'ei tu xi kuint'é'éhen ra Cristo. ⁶ Tjindani yjoni nga n'ek'íechj'í xi nkú ts'in tjeheh ra xi najmi kuint'é'éen, tunga t'itjuhún t'ihin nga jun tjun kuinú'yá'en sisinnú.

⁷ Jun xi chase sunnk'ohoo ni xi tjín. Tsa tjín xi behe k'un nga Cristo yjanki, kui xi ta kats'in kuenta nga ko ta jin yjanki Cristo xi nkúhu kui. ⁸ Ndaha tsa nk'a b'asjé yjona ngat'aha xáni, tunga najmi subahá mana nga b'a ts'ian, at'aha Nda Ntjaná kitsjá xáni. Kui xi mjehe nga n'ei nga saájin so ni xi ts'e Ntjaná, najmi mjehe tsa n'ei nga ndyoo.

⁹ Najmi mjena tsa xujun xi t'its'inkjínuu kuinchánkjúnnuu. ¹⁰ At'aha tjín xi b'a tsu nga ndjá rú ko kjan rú en xi b'et'ánuu, tunga nk'ie rú nga t'ijñajinnuu najmi ndjá rú b'asjé yjona ko rú najmi chumi ni chj'íhi ra en xi nchja. ¹¹ Tunga xi b'a t'itsuu kats'in kuenta nga ni xi b'et'a xujun nga kjin tintsubaí, kui niu xi n'ei nk'ie nga kuintsabajih'in.

¹² Tjín xi nda ts'in nchjanijmíyaha yjoho. Tunga máha jin, najmi ma k'ujin tsa b'a bix'in nga jin xi nkú joyaha já xu'bo, ko tsa ta ñja n'e makoi yjoni jóo. Ta ndaha najmi be ni xi incha ts'in jóo, at'aha ta kuihi xinkjin base chubayakoho ra yjoho ko incha base chubayahá xinkjín. ¹³ Tunga máha jin, nku tutuhú ngat'aha xá xi kik'aini jin, kui niu xi chánka n'esjekohoni yjoni. Najmi bitjat'íhi chjintí xi y'éjñaha Ntjaná xáni, xá xi tsichuk'únnuu santaha ko jun. ¹⁴ Tsa najmi tsichuk'úh'in kai,

ja ra tibatjatíhí má tjeheŋ ra xáni. Tunga kjuaxíhí kjáíhín nga jín tjun tsichukojíhí én nda tsuhú Cristo.

¹⁵ Najmi tí'f'a ts'ajín xá xi incha kits'ín kj'ái xutaha, tsa tú xi nk'a n'esjeheŋi yjoni. Tú sa ní tichuyáíhí nga xi nkú ts'ín 'yún s'ejin sanuu Ntíaná, b'a ts'ín kama tse sa ajinnuu xáni, ¹⁶ tú xi kama kuankínk'iénimíhíni én nda tsuhú Cristo ajíhín xutá xi kjin tjintu sa nga jun. At'aha najmi mjeni tsa n'e ts'ajín xá xi kits'ín kj'ái, tsa tú xi b'a ts'ín n'e chánkahaŋi yjoni.

¹⁷ Tsa tjín xi mjehe nk'a k'uasje yjoho, ngat'aha ní ni xi kits'ínkoŋo Ntíaná, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjoho. ¹⁸ At'aha najmi xi nda ts'ín nchjayane suba yjoho, tsa kui xi nda n'ekjáiíhín. Xi nda ní ts'ín nchjayanehe Ntíaná, kui ní xi nda n'ekjáiíhín.

11

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi ts'ín já postru ts'ank'óo

¹ N'echúkjúo íchí tsa kuinchajnu kuinchjat'a. Johon, n'e chúkjuanú. ² At'aha nginkun Ntíaná nibáha ra xi nkú ts'ín tikkunuu. At'aha jun xi nkú joyaha takjín xi an kits'ínkjas'en nga kuixanko nku nda, kui xi Cristo. Ko mjena ts'ínkjas'ehen jun xi nkú joyaha nku takjín xunkú. ³ Tunga tsankjunná tsa b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain Eva nk'ie nga kjuamañaha ye ts'anachakoŋo ra, tsa b'a ts'ínndyajíhín kjuankjintak'unnuu ko najmi ta ngayjehe k'un ko je tsjénkíhí ruu Cristo.

⁴ B'a tíxian at'aha nda ts'ín n'ekjóhoŋon já xi kj'ái én b'énimínuu, kui xi najmi éhen Jesu xi jín y'enimí. Jun xi ja kin'ekjóhoŋon Espirituhú Ntíaná, ta n'ekjóhoŋon kj'ái xi najmi Espirituhú Ntíaná. Jun xi ja kin'ekjóhoŋon én nda tsuhú Cristo, ta t'n'ekjóhoŋon kj'ái én. ⁵ Najmi íchí mana yjona nginkun já postru i xi tjín. ⁶ Ndaha tsa najmi 'yún mana nchja nga nchja, tunga bená ni xi ts'e Ntíaná. Ja ní tú xí tsakuchíhí rí nga yaí ni xi ts'e Ntíaná.

⁷ Nk'ie nga y'enimínuu én nda tsuhú Ntíaná, najmi j'achjínuu. B'a ts'ín ts'asjé nímakjuahana yjona ko jun ts'asjénk'anuu. ¿A ngatitsuhún kits'ian nga b'a kits'innuu? ⁸ Tsakj'a toon xi kitsjána kj'ái ninku tú xi kama ts'ihinna xána ajinnuu. ⁹ Nk'ie nga tsátejñajinnuu ko nga kindyjat'ana tsa mí nihi, najmi kits'instinnuu. At'aha ni xi kindyjat'ána, já nts'eé xi nibáha ante Macedonjá kitsjána. Najmi y'enénuu yjona ko tú nkú najmi k'uenéhénuu yjona. ¹⁰ Kjuaxi nga éhen Cristo tijnajinna ko kjuaxi nga ngúsuhún ante Akaya najmi kama s'ech'ónna kjuatsjo xi tjinna nk'ie nga najmi f'achjá nga b'enimíá én nda tsuhú Cristo. ¹¹ ¿Áhan? ¿A at'aha najmi tjona jun? Ntíaná be nga tjona jun.

¹² Tú nkú kfíndjukoná ni xi títs'ian. B'a ts'ín najmi tsjantéhe ra xi tijncha bangisjai níyáha nga xi nkúhu jín ts'ín ma yjoho, tsa tú xi b'a ts'ín nk'a k'uasjehe yjoho. ¹³ At'aha já postru tsank'áhá jái. Xá xi incha ts'ín b'anachakoŋo ra xutá. Já postruhú Cristo ts'ín ma maña yjoho. ¹⁴ Najmi ni tsetse ní xi tijncha ts'ín jóo. At'aha ndanindoo nku ntítsjehe Ntíaná ts'ín ma maña yjoho. ¹⁵ Kui nga najmi ma nkjúhunná nga já xi ts'ínxát'aha ra ndanindoo xutá xi ts'ín ní xi nda incha ts'ín ma maña yjoho. Tunga kuichúhú nístjin nga ts'ínkjáiíhín chjíhí ni xi tijncha ts'ín.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga nkjin kjuanima j'ajin ngat'aha xaha

16 B'ahá tã tíxin ngáhanuu. Ndaha nku najmi b'a tũ katsú nga nchajnu nchjat'a. Tunga tsa jun xi b'a kuixiún, tũ sa ní tjennténú nga kuinch-jakonuu xi nkúhu nku xi nchajnu nchjat'a tũ xi chánka k'uasjéhena íchí yjonã. 17 Nga ma k'an chánka k'uasjé yjonã, najmi Ndã Ntjanã tìnbáha rá nga b'a tíxian. An ní subã chubã tìnchjanã. 18 Xihĩ nkjihín maha xi chánka íncha mahã yjohõ ngat'ahã xi nkú ts'ín, kui nga kõ tã an chánka kamahana yjonã. 19 At'ahã jun xi nkjink'un, kui nga nda ts'ín n'ekjálhĩn ruu xi nchajnu nchjat'a. 20 Santaha 'bainto nga xutã musu n'e manuu, nga ch'anachãnuu, nga chju'anuu ni xi ts'ajun, kõ 'baintohõ xi nk'a b'asjenuu yjohõ kõ xi íncha m'ojinnuu.

21 Jĩn bi najmi b'a ts'ín ndjá kin'ekoĩhĩ xi nkúhu já xu'bo. Xí tíma subahána nga b'a tíxian. Tsa tjin xi ma k'un nga tsjo mahã ngat'a ts'e yáha kui, tã kama k'an b'a tã ts'ian, ndaha tsa tìnchajnu tìnchjat'a nga b'a tíxian. 22 ¿A já hebreõ niu? Tã nda hebreonã. ¿A ntje Israel tjehe ra jóõ? Tã ntje Israel tjehe. ¿A ntjehe Abraham jóõ? Tã ntjehe Abraham an. 23 ¿A kui xi tijncha ts'ínxát'ahã Cristo? An xi 'yún títs'inxát'a saha, ndaha tsa b'a ts'ín tìnchja xi nkú ts'ín nchjã xi nchajnu nchjat'a. An xi 'yún kits'inxã sa nga kui jóõ. 'Yún nkjin niyã kin'ekjina nubayã. 'Yún nkjin niyã kis'ena. Kõ nkjin niyã ja ma tsyanã kai. 24 Un niyã kingjána já k'aku xi tjihĩn xutã judio kan t'ion ñju niyã. Xi nkú ts'ín tijnãha, b'a kits'ín. 25 Jan niyã tsich'onyána. Nku niyã y'éjtisena ndjio jóõ. Jan niyã ngijintú yábarku xi tjiyã. Nku nistjen kõ nku nistjin kitsjenb'ásan ntáchak'uun.

26 'Yún nkjún jatsú'ba tũ má xi tjehe ni. Nk'ie nga kits'ian niyã kitsankjan ni xi kamat'an ajin ntáje. Kitsankjan tsa já ndyjée satéjian. Kitsankjan tsa nkú íncha ts'ínna xi tã ntje judio tjehe ra xi nkúhu an kõ tã xutã xi najmi ntje judio tjehe ra. Kitsankjan tsa nkú kamat'an ajin nantio kõ ngijñoo kõ ajin ntáchak'uun, kõ tã ajihĩn xi já nts'eé ts'ín ma mañã yjohõ. 27 Tũ xi nchjáhã ni xi kits'ian kõ tse kjuanimã kikié. Tũ xi nkjihín niyã najmi kikjafé. Kama bjona, kama xintána, kõ tũ xi nkjihín niyã tsátejña kjintía nga najmi chumi nihi xi kisakúna nga kjine. J'ajian nch'an kõ kindyjat'ána najyun.

28 Ndaha tsa b'a tímat'an, tunga tã kis'entahána ngayjee ninku xki nistjin. 29 Tsa tjin xi saté ch'in, kõ tã an ma unna. Tsa tjin xi n'endyjajihĩn ni xi ts'e Ntjanã, tũ xi kjahán mana.

30 Tsa ni xi machjéhe ra nga chánka k'uasjéhena yjonã, chánka ní k'uasjé yjonã nga najmi tjinna nga'yún xi ts'an. 31 Ntjahã kõ Na'mihĩ Ndã Ntjanã Jesucristo xi tjihĩn nga n'etsjohõ tũ nkjéhé ni. Kui xi be nga najmi tìb'anachã. 32 Nk'ie nga tsátejña nanki Damasco, kitsjá kjuã ndã títjun xi ts'ínxát'ahã ndã rej Aretã nga chúnnta ankjuahã nankiu tũ xi chjubénijéhena. 33 Tunga nkuhú nisĩn kichjujenkõhona xjó xi tífa tjin daihĩ nankiu. Ankjuank'a xi tjent'a xjóhõ nankiu kin'esjehena. B'a ts'ín tsankahã rá jóõ.

12

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga nga'yúhun Cristo tijnãha

1 Ndaha tsa najmi chumi ni chjihĩ rá nga chánka k'uasjé yjonã, tunga tjihín ni nga b'a ts'ian. Kui nga kuinchjahana ni xi kikié kõ xi tsakúchjina Ndã Ntjanã. 2 Be nku ndã xi s'ejihĩn Cristo xi kichjubéjihĩn sèn nga ngji nk'a ján xi ma jahan. Ja tjihĩn te ñju nú nga b'a kamoõ. Tsa ngji yjonintehe kõ tsa najmi ngji, najmi be. Ntjanã xi be. 3 Be nga ndã xu'bo ngji ndjiojmi

ján. Tsa ngji yjonintehe ko tsa najmi ngji, najmi be. Ntjaná xi be. ⁴ Yo kint'é én xi najmi tjín xi nkú ts'in chubahaná, xi tjíña nkjún nga k'úinyaha xuta.

⁵ Kama chánka k'uasjé yjona ngat'aha ni xi kamaha nda xu'bo, tunga najmi chuba chánkahá k'uasjé yjona. Chánka ní k'uasjé yjona ngat'aha nga najmi an ts'an nga'yún xi tjínna. ⁶ Tunga tsa chánka k'uasjé yjona, najmi tinchajaju tinchjat'a tsa b'a ts'ian, at'aha b'a tjín ni xi kuinchja. Tunga najmi b'ahá ts'ian tu xi najmi ch'a b'a kujtsuhu tsa nihi xi nkjún ts'ian ko nihi xi nkjún ts'in nchja, tsa as'ai najmi b'a tjín niu.

⁷ Tu xi najmi chánka kamahana yjona ngat'aha ni chánka xi kis'ejiña chjina, Ntjaná kits'in nibánena nku kjuá'un xi nkú joyaha tsa na'yá kisasíns'eheñ yjonintena. Tsuhu ra nga nda musuhu ndanindoo ts'in'unna tu xi najmi chánka kamahana yjona. ⁸ Jan niyá tsankihí Nda Ntjaná nga kjéxinna kjuá'uun, ⁹ tunga b'ahá kitsúna: "Kjuandanahá xi machjéhin, at'aha ajihín xi najmi tjíhín nga'yún s'ejiña chji nga'yúnna." Kui nga tsjo mahana nga chánka tímahana yjona ngat'aha nga najmi tjínna nga'yún. B'a ts'in s'ejiña chjihi nga'yúhún Cristo ajinná. ¹⁰ At'aha mjena Cristo, kui nga tsjo mahana nga najmi tjíhinna nga'yún, ko nga ch'on ts'in nchjayanena xuta, ko nga ndyjat'ána ni xi machjénna, ko nga tsjennkí unkiena xuta, ko nga sakúna kjuanima. At'aha nk'ie nga najmi tjínna nga'yún, nk'iehé nga tjínna nga'yún.

B'i ts'in y'ejiña chji Pablo nga kjintaha ra xuta ninku Corinto

¹¹ Kuanchja xi nkúhu nku nda xi nchajaju nchjat'a, tunga juhún kuan'e kjuá'yúnnú nga b'a kuats'ian. Kutsa juhún xi tjíhin nga nda k'úinnú. At'aha najmi 'yún nk'a tjenna já xi chuba já postruhú maha yjoho ko chuba ihí maha yjoho nga an, ndaha tsa b'a xian nga najmi chumi ni chjíhí ra an. ¹² Kjit'a kjit'a kama kjuankjún ko kjuachánka ko ni xi tsakúhji nga'yúhún Ntjaná ajinnuu. Kui ni xi tsakúhji nga nda postruná. ¹³ ¿Mí nihi xi kisakúhu xuta ninku xingisoo xi najmi kisakúnnu? Nku tutuhú nga najmi kik'ienénuu yjona nk'ie nga tsátejñajinnuu, xi nkú kits'inka xuta ninku xingisoo. ¿N'e'yún tak'unnú nga b'a ch'on kits'inkonuu!

¹⁴ Ja tjíndana yjona nga kfínsenuu niyá xi ma jahan ko ta ndaha nd'ai najmi k'uenénuu yjona. At'aha najmi ni xi tjínnuu títangisja. Jun ní xi nusinna. At'aha najmi xi tí'mi nti tjíhin nga kj'uatjo toon xi ts'ínchjén xi cháha. Xi tí'mi ní xi chá, kui xi tjíhin nga kj'uatjo toon xi ts'ínchjén ntíhí ndyjun nkiní. ¹⁵ Kui nga tsjo tjíhinna nga ts'inchjén ngayjee ni xi tjínna ko santaha yjona katjejnú tsa ma tu ngat'aha ngandanuu. Nk'ie nga 'yún mjena jun, ¿á 'yún íhí t'n'e mjehenú?

¹⁶ N'ekjálhín nga najmi y'enénuu yjona, ndaha tsa b'a tsu xuta nga nda mañaná xi ts'anachanuu. ¹⁷ Já xi kits'inkjísenuu, ¿a kits'inkjía jóo tu xi kjé'ahanuu ni xi tjínnuu? ¹⁸ Tsankihí Tito nga ngjisenuu ko ta kits'inkjika kj'ai nda nts'eé. ¿A ra kikje'áhanuu Tito ni xi tjínnuu? ¿A najmi tu nkuhú tjíntuyá animani an ko Tito? ¿A najmi ta kuihí ni xi t'n'ei?

¹⁹ Kutsa b'ahá ts'in t'n'enkjínk'un, nga tíbiskoi yjoni nga b'i tíbixín. Cristo ts'eni ko nginkun Ntjaná tichubaj. Jun xi tjoni. Ngayjee ni xi t'n'ei, b'a t'n'ei tu xi sahánu nginkun Ntjaná. ²⁰ At'aha kjintahana tsa nk'ie nga kujchusenuu, skue nga najmi b'a n'e tintsu'oo xi nkú ts'in mjena nga skuenuu. Ko jun kutsa najmi chahánú xi nkú ts'in mjenuu nga chanú. Kjintahana tsa najmi nkuhú kich'o xinku, tsa tjín kjuaxintak'un, tsa

tjín kjuakjan, tsa tjín xi nk'a tí'ahá xinkjín, tsa tjín én tsank'á, tsa tjín xi tínchjayane xinkjín, tsa tjín xi ngak'un, kō tsa tjín xi túb'éntje kjuachán.

²¹ Kjintahana tsa nk'ie nga kuichuse ngáhanuu, sakúna kjuasuba nginkun Ntjaná. Kutsa tjíhín ni nga kjiintat'á nkjin xi tjín ajinnu xi kits'ín ngatitsun kō najmi kjee fikj'áha rá animaha ngat'ahá ni xi incha kits'ín, xi ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntjaná, xi chubá fantukohó xinkjín, xi tu ts'ínkjas'ehén rá yjohō tu mí nihí ni xi nchjahá animaha.

13

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ínko xuta Corinto nga kuichúsehe

¹ Njyá xi ma jahan nga kfínsenuu xu'bjí. S'enda tu mí kjuahá ni tsa jo kō tsa jan já testiyu kuinchjá ni xi be. ² Ja b'á kixinnuu nk'ie nga ngjisenuu njyá xi ma johō kō nd'ái nga najmi tíjñajinnuu b'ahá tá tixin ngáhanuu. Nk'ie nga kfínse ngáhanuu, najmi kama njmana xi kits'ín ngatitsun nk'ie kō tá ndaha tsa kj'ái sa. ³ B'á ts'ian at'ahá tbinchisjō ni xi kuakúchji nga éhen Cristo tínchja. Tunga ajinnuhú bakúchji nga'yúhun. Najmi tíjñajinnuu Cristo xi nkúhu nku xi najmi tjíhín nga'yún. ⁴ Ndaha tsa najmi tsakúchji nga'yúhun nk'ie nga k'ient'á kruu, tunga nd'ái nga'yúhun Ntjaná tjíña tók'uhun. Kō jin b'á tá ts'ín najmi tjínni nga'yún, xi nkúhu Cristo nk'ie nga k'ien. Tunga ngandanuu nga'yúhun Ntjaná tintsuba tók'unkohoni Cristo.

⁵ Jun chasē subohō yjonuu tsa s'ejinnuu Jesucristo. ¿A najmi mankjihinnuu nga Jesucristo tíjñajinnuu? N'enkjínk'un sisin ní ngáhanu. Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, kutsa najmi tíjñajihinnuu Cristo. ⁶ Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, tikuyáha nga s'ejíña chji nga éhen Cristo tichubai. ⁷ Tíbinchihí Ntjaná nga ndahachí najmi ch'on n'ehenu. Najmi b'á tibixín tsa tu xi cháha nga tín'etjusun sisiin xáni. B'á ní tibixín tu xi nda n'ehenu, ndaha tsa b'á kuitsu xuta nga najmi nda tín'eí xáni. ⁸ At'ahá najmi ma bankín kontrahí ni xi b'á tjín xi bakúya Jesucristo. Jin ní tín'exát'ahí kui niu.

⁹ Tsjo maní nk'ie nga b'á tsu xuta nga najmi tjínni nga'yún kō nk'ie nga jun xi tjínnuu nga'yún xi tsjá Ntjaná. Tu nku tbinchihí rí Ntjaná nga kuichúmo xi nkú ts'ín mjehe Ntjaná. ¹⁰ Kui kjuaha nga b'í ts'ín tib'et'áhanuu ni xu'bjí nk'ie nga najmi tíjñajinnuu, tu xi nk'ie nga kuichusehenuu najmi tjíhín nga 'yún ndjá ts'ínkonuu. At'ahá Ndá Ntjaná kitsjá xána xi má nga ts'ian nga saájiun xi s'ejinná. Najmi kitsjá xána tsa ts'ínkjénuu.

B'i ts'ín kits'ínke Pablo xujin

¹¹ Kō ni xi fekuhu xi xinnuu, já nts'e, kas'enuu kjuatsjo. Tínchísjo xi nkú ts'ín naxu kamo nginkun Ntjaná. Tjen nga'yúhun xinkju. Nkuhú kas'eyanuu. Jyu tintsubaqoo xinkju. Kō k'úejñajinnuu Ntjaná ma xi tsjáná kjuatjo kō kjuajyu.

¹² B'í ngján súniohōo xinkju. ¹³ Títs'ínkjinnuu kjuasuniña ngayjee xuta xi kikj'áts'e Ntjaná xi tjín ejí.

¹⁴ Ngatentoō kas'enuu kjuandaha Ndá Ntjaná Jesucristo kō kjuatjohō Ntjaná kō kat'ejñajinnuu Espirituhū Ntjaná.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Galacia

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin ante Galacia

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postru at'aha Jesucristo kitsjá xána ko Ntia Na'miná xi kits'ínkj'áíya ngáha ra Jesucristo ngabayoo. Najmi xuta kitsjá xána ko y'éxána. ² An ko ta ngayjee já nts'eé xi tjintukona ei tin'ekjiihi xujuin jun xuta ninku Galacia.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo. ⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáihiná at'aha ngatitsun tjinná. B'a kits'ín tu xi ts'ín ndaihiná asunnte ch'onk'un xi kich'aá nd'ai. Kitsjá yjoho xi nkú ts'ín kama mjehe Ntia Na'miná.

⁵ ¡Kas'ehe Ntia Na'miná kjuachánka santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú én nda tsuhu Jesucristo xi tjiña

⁶ Tu b'ahá tu mana nk'ie nga kutjuhú títbankín t'axíhuun Ntjaná xi j'ájinnuu ko xi kitsjánuu kjuanda xi sakújinná Jesucristo. Tín'ekjóhooon kj'ai én xi incha tsu jóo nga kui xi én nda tsuhu Ntjaná. ⁷ Tunga najmi tjihín kj'ai én nda tsu. B'a tíxian at'aha tjin xi títs'innnyajinnuu ko mjehe nga ts'ínk'óntjaiya én nda tsuhu Jesucristo.

⁸ Tsa tjin xi najmi b'a ts'ín k'uénijmínuu én nda tsuhu Ntjaná xi nkú ts'ín y'enijmí, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntjaná. B'a ta katumani tsa jin kj'ai ts'ín k'uénijmí ko tsa nku ntitsje xi nibaha ndjiojmi já. ⁹ Ja b'a kixinnuu nga tjuhun ko b'ahá ta tíxin ngáhanuu nd'ai. Tsa tjin xi k'uénijmínuu nku én nda tsuhu Ntjaná xi kj'ai nga xi kin'ekjóhooon, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntjaná.

¹⁰ ¿Yá xi mjena nga nda ts'ín kuasena nd'ai? ¿A xuta a ra Ntjaná? ¿A ra títbangisainá nga tsjaha kjuatsjo xuta? Tsa mjena nga tsjaha kjuatsjo xuta, ja najmi ta Cristo títs'inxát'aha ra ma.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'ín kama nku nda postruhu Jesucristo

¹¹ Tíxinyanuu ni xu'bj, já nts'e. Én nda tsu xi tít'enijmíá, najmi éhen xuta niu. ¹² Najmi xuta kitsjána éen ko ta ndaha najmi xuta tsakúyana. Jesucristo kikjihín y'éjña chjina éen.

¹³ Ja yo xi nkú ts'ín tsátejña nistjin nk'ie. Kikienkjan Ntjaná xi nkú ts'ín tjíñaha xuta xi ntje judio tjeheñ ra. Yún kitsjennkí unkie xuta ninkuhu Ntjaná. Kama mjena nga ts'ínkjé kai. ¹⁴ Xi nkú ts'ín tjíñaha xuta judio nga k'úéentu nginkun Ntjaná, an xi yún nk'a kitsjeheñ nkjin já judio xi ta nja kama cháka. Ngayjehe k'an kits'intjusan sin cháha ntje chána.

¹⁵ Kintehe ni nga kitsian, at'aha chánka kjuandaha Ntjaná, y'éjña t'axinna ko j'ájinna. Chuba nk'ie nga kama mjehe ¹⁶ tsakúchjina Ntíhi, tu xi k'uenijmíhi ra én nda tsuhu xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Ko nk'ie nga tsakúchjina Ntíhi, najmi xuta ngjingjasáiyaha. ¹⁷ Ta ndaha najmi ngjia nanki Jerusalem, tsa ngjisehe já postru xi tjun nga an. Ante Arabia ní ngjia. Askahan kik'óya ngáhana nanki Damasco.

¹⁸ Askahan nk'ie nga ja j'a jan nú, ngjia Jerusalem nga ngjisehe Pedro. Tj'ion nistjin ts'andayana yo nga tsátejñaka. ¹⁹ Najmi kieke já postru

xingisoo. Nkuhú Santiago kíkíe, kui xi nts'e maha Ndá Ntíaná Jesu.
 20 Ntíaná be nga najmi tíb'anachanuu ni xi tíb'et'á xujunnuu ei!

21 Askahan ngjia ante Sirjá ko ante Cilicia. 22 Kui chubo najmi bena xuta nínkuhu Cristo xi tjin ante Judea. 23 Tu incha behé nk'ie nga b'a kitsú é: "Ndá xi kitsjennki unkie rúná nk'ie, kui rú xi ja ta tíb'enjímí nd'ai é nnda tsu xi s'ejinná, é n xi kama mjehe nga ts'ínndyja nistjin nk'ie." 24 B'a ts'in, ngat'ahá ni xi kamat'an, incha kits'ínkiehe yjoho nga Ntíaná xi 'yún chánka.

2

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in incha kits'ínkjáhin já postru xingisoo

1 Nk'ie nga ja ja te ñju nú ta ngjihí ngáhana Jerusalem. Ngjikona Bernabe ko ta ngjika Tito. 2 Ngjia at'ahá Ntíaná tsakúchjina nga tjihin nga b'a ts'ian. Yo kinchjanjímiko t'axián já xi yaha nga kui xi já k'akuhu xuta nínku. Kixinyaha xi nkú ts'in tíb'enjímí é nnda tsuhu Jesucristo xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra. B'a kits'ian tu xi najmi ndyjaaha xá xi tít's'ian.

3 Tito, ndá xi tjenkona xi najmi ntje judio tjeheñ ra, najmi kin'e kjuayúhuna nga n'ehé ni circuncision, 4 ndaha tsa jas'enjinní k'ua xi já nts'eé kits'ín ma maña yjoho. Kama ñjajinní tu xi tsase mañaha xi nkú ts'in ñá xi s'ejinná Jesu Cristo najmi tijnanená kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise nk'ie. B'a kits'ín jóo at'ahá mjehe nga ts'ín maná xuta musuhu kjuatéxumoo. 5 Tunga ndahá ichí najmi kik'ainteihí, ataha mjeni nga xi nkú tít'su é nnda tsuhu Ntíaná, kuihí xi ngjuaindu ajinnuu.

6 Máha já xi yaha nga kui xi já k'akuhu xuta nínku, najmi y'esuhuna ni xi tíb'enjímí. Tsa já k'aku niu a ra najmi, najmi an be. At'ahá tu nku chubanáhá nginkun Ntíaná. 7 Incha kamankjihin nga Ntíaná kitsjá xána nga xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra k'uenjímí é nnda tsuhu, xi nkú ta ts'in kik'ai xáha Pedro nga kui xi k'uénjímí xuta xi ntje judio tjeheñ ra. 8 At'ahá xi tít's'inchjéheñ Pedro nga kama ndá postru ajihin xuta judio, ta tít's'inchjénna nga kama ndá postru ajihin xuta xi tjin asuntee.

9 Incha kamankjihin Santiago, Pedro ko Jua, xi yaha xi nkúhu já k'aku, nga Ntíaná kitsjána kjuanda xu'bi. Incha kitsjáni ntsja nga b'i ts'in y'ejñai nga an ko Bernabe n'ei xáha Ntíaná ajihin xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra ko nga kui incha ts'ín xáha Ntíaná ajihin xuta xi ntje judio tjeheñ ra. 10 Nku tutuhú ni xu'bi xi tsankini, nga katj'áítsjenni xuta x'an, ni xi ngayjehe k'an ja nd'ai tít's'intjusuhunna.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in b'a kitsúhu Pedro nga najmi nda kits'ín

11 Nk'ie nga tsichu Pedro nanki Antiokia, ankjin ankjin b'a kixihin nga najmi nda tjin ni xi tít's'ín, at'ahá jé tjeheñ ra ni xi kits'ín. 12 Kintehe ni nga incha tsichu yo k'ua já xi mako Santiago, títjun tíkjineko maha xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Tunga nk'ie nga tsichu jóo, as'ai kikjexin yjoho Pedro ko ngji t'axin. Kitsankjún já xi tsu nga ta tjihin nga n'ehé ni circuncision já xi najmi ntje judio tjeheñ ra. 13 As'ai já nts'eé judio xingisoo ta jo kits'ín éheñ xi nkúhu Pedro. Santaha ko Bernabe ta kama k'un nga kits'ín jo éheñ.

14 Kíkíe nga najmi kixi tjincha fiko é nnda tsuhu Ntíaná xi nkú ts'in tjeheñ ra éen, as'ai b'i kixihin Pedro nginkun ngayjee xuta: "Ji xi ntje judio tjeheñ ri ko tinchin xi nkú ts'in tjintu xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra, najmi xi nkú ts'in tjintu xuta xi ntje judio tjeheñ ra. Kui nga, zá mjehe

ri n'e kjuá'yúhún rj xutá xi najmi ntje judio tjeheñ rā nga k'úéntuhu xi nkú ts'ín tjintu xutá xi ntje judio tjeheñ rā?"

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xutá judio tā bichú ma naxu nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga Jesucristo s'ejihñ

¹⁵ Jín xi xutá judio nga kitsiín, najmi tintsúbajjín ngatitsun xi nkúhu xutá xi tjín asunntej. ¹⁶ Tunga yaní nga naxu bichú ma xutá nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga s'ejihñ Jesucristo, najmi tu ngat'aha ni tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise. Kui nga kō tā jín kin'e s'ejihñni Cristo Jesu tu xi naxu kuichú mahañi nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga s'ejinnñi Cristo, najmi tu ngat'aha tsa tñ'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo. At'aha ndaha nku xutá najmi naxu kuichú ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

¹⁷ Jín xi xutá judio tā tñbinchisjái nga naxu kuichú mai nginkun Ntíaná ngat'aha ni xi kits'ín Cristo. Tunga nk'ie nga b'a tñ'eñ, tñyaní xi nkúhu xutá ngatitsun. ¿A kui xi tsuhu rā nga Cristo y'ejñajinnñi ngatitsuñ? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁸ Tsa tā ts'ihín ngáhana ni xi ja y'ejñá t'axián, nk'iehé nga tā ahan títs'in ma subá yjoná nku ndá xi tñihñ jé. ¹⁹ At'aha kjuatéxumoo tsayahana. Kjuatéxumoo xi b'a kits'ínna, tu xi ngat'aha Ntíaná kúatejña tík'uhunna nd'ái.

²⁰ T'a kruu tsayaká Cristo. Najmi tā an tñjña tík'un sahana. Cristohó tñjña tík'unjinna. S'ejinna Ntíhi Ntíaná xi kits'íntjona kō kits'ínkjas'ennñtjaihina yjohō. B'a ts'ian nga tñjña sa asunntej. ²¹ Najmi ts'ín t'axián kjuandahá Ntíaná. At'aha tsa kjuatéxumoo mahá ts'ín nga naxu ma xutá nginkun Ntíaná, kui xi tsuhu rā nga tu kjuandahá k'ien Cristo.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi kits'ínkoho Espiritu xutá Galacia

¹ Jun xutá Galacia, já b'a nkjún ts'ín nchñihinu! ¿Yá ts'anachañu? Kis'ejña chjñu xi nkúhu tsa tunkun kiyakohonu xi nkú ts'ín kis'et'a kruu Jesucristo. ² Nku ni mjena kuasjáyanu. ¿Nkú ts'ín kin'ekjáihñ ruu Espirituhu Ntíaná? ¿A at'aha kin'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a rā at'aha ní nga kis'ejññu éñ nda tsu xi kinu'yó?

³ ¿A tu xí nchñinú? Nga tñjuhun ni Espirituhu Ntíaná tsasinkonuu xi nkú ts'ín kuñtsúbōo nginkun Ntíaná, tunga nd'ái, ¿á jun subá b'a tñ'ehenu? ⁴ ¿A tu kjuandahá nkjñ kjuañima tsitjajjún? ¡Kutsa tu kjuandahá b'a kama! ⁵ Ntíaná tsjánuu Espirituhu kō ts'ín kjuankjún ajinnuu. ¿Á b'a maha? ¿A at'aha tñ'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a rā at'aha ní nga s'ejññu éñ nda tsu xi kinu'yó?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga naxu tsichu ma Abraham nginkun Ntíaná nk'ie nga kis'ejihñ Ntíaná

⁶ Abraham bi kis'ejihñ Ntíaná. Kui niu xi kits'ínchjñi rā Ntíaná nga nku ndá xi naxu kama Abraham. ⁷ Kui nga katumankjñhññu nga xutá xi s'ejihñ rā Ntíaná, kuihi xi ntjehe Abraham. ⁸ Kis'et'a éheñ Ntíaná xi má nga Ntíaná tsjáha nga naxu kuichú ma xutá xi najmi ntje judio tjeheñ rā tu ngat'aha nga Ntíaná s'ejihñ. Ntíaná kitsúya tñjuhun Abraham éñ nda tsuhu nk'ie nga b'i kitsúhu: "Ts'inchjéheñ tu xi tu ngat'ahi nda kamat'aihin ngayjee naxñnantá xi tjín asuntee." ⁹ Kui b'a maha, xi

s'ejih̄in r̄a Nt̄ianá nd'ai, Nt̄ianá t̄a nda ts'ínk̄oh̄o xi nkú ts'ín nda kits'ínk̄o Abraham xi kis'ejih̄in nk'ie.

¹⁰ Ngayjee xi t̄ikuyá nga kuichú ma nax̄u nginkun Nt̄ianá at'aha t̄its'íntjusun ni xi t̄jít'a kjuat̄éxumoo, kui xi t̄j̄ñanehe nga najmi nda kama nginkun Nt̄ianá tsa najmi ts'íntjusun ngayjee kjuat̄éxumoo. At'aha b'j̄ ts'ín t̄jít'a: "Najmi nda nginkun Nt̄ianá ngayjee x̄ut̄a xi najmi ts'íntjusun tehente nga nkúnkú ni xi t̄jít'a xujun kjuat̄éxumoo." ¹¹ K̄o t̄j̄ñ̄a chji chji nga ndaha nku x̄ut̄a najmi nax̄u bichú ma nginkun Nt̄ianá t̄u ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi t̄jít'a kjuat̄éxumoo, at'aha b'j̄ t̄a ts'ín t̄jít'a ya: "Xi ja nax̄u nginkun Nt̄ianá t̄u ngat'aha nga s'ejih̄in k'úej̄ña t̄ik'un." ¹² Najmi b'a t̄itsu kjuat̄éxumoo: Xi s'ejih̄in Nt̄ianá kui xi k'úej̄ña t̄ik'un. B'j̄ ní t̄itsu: "Xi ts'íntjusun ni xi t̄jít'a kjuat̄éxumoo, kui ní nihi xi ts'ínk'íej̄ña t̄ik'uhun."

¹³ Cristo y'échj̄intainá. Ngajoná kits'ín ma yjoh̄o nku ni xi najmi nda nginkun Nt̄ianá t̄u xi ts'ín ndaíhiná kjuat̄éxumoo. At'aha b'j̄ t̄a ts'ín t̄jít'a ya: "T̄u yáhá ni xi tsjén t̄jenb'ankit'a nku yá nga n'ek'ien, kui xi najmi nda katuma nginkun Nt̄ianá." ¹⁴ B'a kits'ín Cristo t̄u xi Nt̄ianá ts'íh̄in nga nda kamat'ain x̄ut̄a xi t̄j̄n asuntee xi nkú nga kitsúya t̄it̄juhun Abraham, k̄o t̄u xi n'ekj̄áih̄in raá Espirituhu Nt̄ianá xi kitsúya t̄it̄jun nga tsjáha xi s'ejih̄in.

B'j̄ ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ts'ínk'óntjaiya Nt̄ianá ni xi y'enda nk'ie

¹⁵ Jun já nts'e, k'uej̄ñá chubayanuu nku ni. Nk'ie nga t̄j̄n xi b'enda nku ni k̄o basínnehe ntsja xujun, najmi t̄a ch'a ma banganehe ni xi t̄jít'oo k̄o a r̄a tsa k'uésun saha. ¹⁶ Nt̄ianá kitsúya t̄it̄juhun Abraham ni xi tsjáha kui k̄o nt̄je xi s'eh̄e. Najmi b'a t̄itsu éhen Nt̄ianá tsa nkjin maha nt̄jehe Abraham. B'a ní t̄itsu nga nku íchí maha. "Nt̄je xi ts'j̄", t̄itsu. Kui nt̄je, kui xi Cristo.

¹⁷ Kui ni xu'bj̄ xi mjena x̄innuu nga b'a t̄ixian. Ni xi y'endako Nt̄ianá Abraham najmi maha ts'inn̄dyajnu nku kjuat̄éxuma xi j'ai s'ej̄ña ñju unchan k̄o katé nú askahan. Tsa ni xi b'a kamaha, kindyja ni xi kitsú Nt̄ianá nk'ie. ¹⁸ At'aha tsa kjuat̄éxumoo y'aha r̄a ni xi tsjáná Nt̄ianá, ja najmi t̄a én xi kitsúya t̄it̄juhun Nt̄ianá xi y'aha r̄a ni xi tsjá. Tunga b'ahá kitsú t̄it̄juhun Nt̄ianá Abraham nga t̄u tsjáhá r̄a niu.

B'j̄ ts'ín tsakúya Pablo xá xi t̄j̄h̄in kjuat̄éxumaha Nt̄ianá

¹⁹ Kui b'a maha, ¿má xi kui xáha kjuat̄éxumoo? J'ai s'ej̄ña t̄u xi skuhehe x̄ut̄a nga ngatitsun ni xi t̄j̄ncha ts'ín. Kui xá xi kis'eh̄e santa nkúhu nga kis'ej̄ña nt̄jehe Abraham, kui nt̄je xi t̄j̄h̄in nga ts'ínkj̄áih̄in ni xi kitsúya t̄it̄jun Nt̄ianá nga tsjáha. K̄o najmi ntsja Nt̄ianá kitsjáha r̄a x̄uto kjuat̄éxumoo. T̄u kits'ínk'at̄iyahá. Nt̄itsjee k̄o Moise kits'ínchjén nga b'a kits'ín. ²⁰ Tunga nk'ie nga kinchj̄ako Nt̄ianá Abraham, najmi kits'ínk'atiya éhen.

²¹ Kui b'a maha, ¿a t̄ifi kontrahá r̄a kjuat̄éxumoo ni xi kitsúhu Nt̄ianá Abraham? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha tsa kis'ej̄ña nku kjuat̄éxuma xi kamaha ts'ínk'íéntu t̄ik'un x̄ut̄a, nk'iehé kama ts'ínchjén x̄ut̄a kjuat̄éxumoo k̄o b'a ts'ín kuichú ma nax̄uhu nginkun Nt̄ianá. ²² Ni xi t̄itsu ní éhen Nt̄ianá, nk'ie nga ngatitsuun t̄j̄'yúhun ngayjee x̄ut̄a, t̄u xi x̄ut̄a xi s'ejih̄in r̄a Jesucristo, kui xi ts'ínkj̄áih̄in ni xi kitsú Nt̄ianá nga t̄u tsjáhá r̄a xi s'ejih̄in.

²³ S'ejinná Jesucristo nd'ai, tunga kintehe ni nga kis'ej̄ña chji Jesucristo, kjuat̄éxumoo t̄j̄'yúhun ñá. ²⁴ Xi nkú joyaha nku nda musu xi k̄jebénki jánti

xi, b'a ts'in ngjikóná kjuatéxumoo nginkun Cristo tu xi s'ejihinná ko b'a ts'in naxu kujichú mahaná nginkun Ntjaná. ²⁵ Tunga nd'ai, nk'ie nga ja s'ejinná Jesucristo, ja najmi ta machjéhenná xi kjébénkiná.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntjaná nd'ai

²⁶ Ngatentoo ja ntíhi Ntjaná mahanu nd'ai, at'aha s'ejinnuu Cristo. ²⁷ Ngatentoo kusaténtájiun Cristo ko Cristo tintsúbajiun. ²⁸ Najmi chumi ni ts'ihin yá xi ntje judio tjeheñ ra ko yá xi najmi ntje judio tjeheñ ra, yá xi musu xi kich'atse ko yá xi ndaihi yjoho, yá xi x'ihin ko yá xi chjuuhun. At'aha nkúhu makoo Cristo Jesu, kui nga nku chubahanu nginkun Ntjaná. ²⁹ Tsa Cristo ts'enuu, ntjehe Abraham tjeheñnuu ko n'ekjóhooon ni xi kik'inya tíjuhun Abraham.

4

¹ B'i ts'in xinyanuu ni xi tíxian. Ntíhi nku nda ts'ínkjáihin ni xi ts'e na'mihi santaha nga kama chá. Nk'ie nga ndyja saha, b'a ta joya xi nkúhu nku nda chí musu xi kich'atse, ndaha tsa kui ts'e ngayjee ni xi tjihin na'mihi. ² Tjin xi kunntáha ko tjin xi ts'in kuenta ni xi machjéheñ. Tunga nk'iehé nga b'a kuitsu na'mihi nga najmi b'a ta ts'in k'úejñaha, ja ndaihi yjoho.

³ B'a ta kamataán ko ñá. Nk'ie nga najmi kjee yaá Nda Ntjaná, ni xi ts'e asuntee tsatéxumaná. Kamaá xi nkúhu musu xi kich'atse. ⁴ Tunga nk'ie nga tsichu nistjin xi y'éña Ntjaná, kits'in nibá Ntíhi. Kitsihin nku tachjuun ko kis'eñanehe kjuatéxumoo nkúhu nga kitsin. ⁵ B'a kits'in Ntjaná tu xi y'échjintjaihi xuta xi tijnanehe kjuatéxumoo, tu xi ko ta ñá Ntjaná ts'ín mahaná ntíhi.

⁶ At'aha ja ntíhi Ntjaná mahaná nd'ai, kui nga Ntjaná kits'in nibáha ajin animaná Espirituhu Ntíhi, xi: "ji Na'mi ichí!", tsuhu Ntjaná nga nchjako. ⁷ Kui b'a maha nd'ai ja najmi ta xuta musu xi kich'atseheñ. Ntíhi ní Ntjaná ji nd'ai. Ko tu ngat'aha nga ji xi ja ntíhi Ntjaná, kui nga ta n'ekjáihin ri ni xi tsjáha ra Ntjaná ntíhi.

B'i ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga tu b'ahá tu maha ni xi títs'in xuta ninku xi tjintu ante Galacia

⁸ Nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntjaná, nkjin tikjá ntia xi najmi Ntjaná tsatéxumanuu. ⁹ Tunga nd'ai ja yo Ntjaná, nk'ie nga kjuaxihi Ntja níná xi benuu. Kui nga, ¿nkú ts'in ta tín'ek'ótjyay'ún ngáhanu ni xi najmi tjihin nga'yún, ni xi najmi chumi ni chjíhi ra? ¿A mjehénuu nga ta kuatéxuma ngáhanuu ntia xi najmi Ntjaná? ¹⁰ At'aha k'ua nistjin ko sá ko s'í ko nú týankjún. ¹¹ Tu b'ahá tu mana. Kutsa xá tiyahá kits'ian ajinnuu, tjin nga xian.

¹² Tíbankinuu, já nts'e. Kas'eyanuu xi nkúhu an. At'aha an bi ja tjíyana xi nkúhu jun. Najmi b'a tíxian tsa at'aha tsa tjin ni xi kin'enú. ¹³ Xi nkú ts'in ja yo, nga tjuhun najmi nda tjinna nk'ie nga ngjik'ienijmínuu én nda tsuhu Jesucristo. ¹⁴ Ko ndaha tsa kjuasti kitsjanuu ngat'aha ch'in xi kiséna, tunga najmi ch'ohón ts'in kichasenu ko ta ndaha najmi kin'e t'axinnú. Tu sa ní kin'ekjáinnú xi nkúhu tsa nku ntítsjehe Ntjaná an, xi nkúhu tsa Cristo Jesu kikjin xi kin'ekjóhooon. ¹⁵ Kui nga, ¿má ngjihí ra ngayjee kjuatsjo xi kis'eñajinnuu kui nistjin xu'bo? At'aha kama xinya kixia nga santaha kama k'un kai nga kin'esjo tunkun nga kik'ainú kui nistjin. ¹⁶ Kui b'a

maha, ¿a ndá kontranyuhú an nd'ají tū ngat'ahá nga tíxinyanūu ni xi naxū tjin?

¹⁷ Nda ts'ín basenūu já xi mjehe nga kō kjuatéxumoo ch'oo, tunga najmi ngandanūu nga b'a tjincha ts'ín. At'ahá ni xi mje níhi jóo nga n'e t'axíhín xinkjá, tū xi kui jóo nda ts'ín chaseherūu. ¹⁸ Nda tjin nga nda ts'ín basehe xinkjín xutá. Ná bi, tehente b'a n'eé, najmi tū nku nk'ie nga tíjñajinnūu. ¹⁹ Mjena jun xi nkúhu tsa ntína mahanu. Nk'ie nga najmi kjee b'a ts'ín s'eyanūu xi nkú ts'ín tjiyahá Cristo, tí'bainú kjuanīma xi nkúhu kjuanīma xi f'ajin nku tachjuún xi t'ib'éntaha ntí. ²⁰ Já b'a uhun kjuá nga najmi yo tíjñajihinnūu nd'ají tū xi kuinchjako sisihinnūu kai! Najmi tá behena nkú ts'innūu, at'ahá tū b'ahá tū mana ni xi t'ín'o.

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nga tsakúya ni xi y'enda Ntjaná nk'ie

²¹ T'inyanū ma, jun xi mjenuu nga s'ejñanenuu Kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise. ¿a najmi kjehe nu'yó ni xi tjit'a yo? ²² B'a títu nga jo ntí kis'entuhū Abraham, nku xi kitsihín na musu xi kich'atse kō nku xi kitsihín chjuúhūn. ²³ Kitsin ntíhi na musu xi kich'atsee at'aha kikjantuko xinkjín jóo, tunga kitsihín ntíhi chjuúhūn Abraham at'aha Ntjaná ja b'a kitsúhu nga nku ntí tsjáha.

²⁴ Ni xi tíxinnūu, b'i ts'ín tjiña chubayaná. Nga joō ni xi y'endako Ntjaná xutá xi ts'e, kui xi nga joō jminchjūn. Ni xi tjun y'enda Ntjaná naxi Sinai, kui xi na xi tjuun. Kui xi 'mi Agar kō ntíhi nō, kui xi ma xutá musu. ²⁵ Na Agar, kui xi naxi Sinai xi tjiña ante Arabiá. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalem xi tjiña nd'ají. Xutá musu xi kich'atse kui kō ntíhi.

²⁶ Ni tsetse xi y'enda Ntjaná, kui xi chjuúhūn Abraham. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalem xi tjiña nk'a ján. Ndaíhi yjohō kō tá ndaíhi yjohō ntíhi, kui xi ná. ²⁷ At'ahá b'i ts'ín tjit'a éheñ Ntjaná: Kat'etsjohi ji tachjuún ntí xi najmi tjiñin ntí. Chajnutsin ji xi najmi yai xi nkú ts'ín nibá chjintíhi ntí. At'ahá 'yún s'e saha ntí tachjuún xi kis'ejña masen nga tachjuún xi tjiñaha x'ín.

²⁸ Jun já nts'e, jun xi nkúhu Isaac. Jun xi ntí xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha Abraham. ²⁹ Tunga xi nkú kama nk'ie, b'a tá tíma nd'ají. Ntí xi kitsin tū ngat'ahá nga kikjantuko xinkjín jóo, kui xi kitsjennkí unkie ntí xi kitsin xi nkú ts'ín mjehe Espirituhū Ntjaná. ³⁰ Tunga, ¿nkú títu éheñ Ntjaná? B'i títu: “Tiyútjennki na musu xi kich'atsee kō ntíhi. At'ahá ntíhi na musu xi kich'atsee najmi kama sakút'ahá ni xi ts'ínkjáihín ntíhi chjuúhūn Abraham.” ³¹ Kui b'a maha, já nts'e, najmi ntíhi na musu xi kich'atsee ná, ntíhi ní na xi ndaíhi yjohō ná.

5

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Jesucristo kits'ín ndaíná kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise

¹ Cristo kits'ín ndaíná ni xi tíjñanená tū xi kujnima ndaíhiná. Kui nga ndjá tinchahanu kō najmi tū 'bainto tsa tū mí níhi ni xi tá k'u'é'yún ngáhanūu.

² Tasinñjunú. An Pablo b'a tíxinnūu. Tsa n'enuu ni circuncision, najmi sakúnūu ni xi mjehe Cristo nga tsjánūu. ³ Tá ts'inkj'áitsjen ngáhanūu nga ngayjee xi n'ehe ni circuncision, kui tjiñin nga ts'jintjusun ngayjee ni xi tjit'a kjuatéxumoo. ⁴ Xi t'ibangisjai nga naxū kuichú ma nginkun Ntjaná tū

ngat'aha nga títs'íntjusun kjuatéxumoo, kui suba suba ngji t'axíhín Cristo. Najmi ta tíjñajihin kjuandaha Ntíaná. ⁵ N'á bi tíjñajinná Espirituhu Ntíaná ko tíchuyáá nga naxu kuichú maá nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga Cristo s'ejinná. ⁶ Nkuhú makaá Cristo Jesu. Najmi ta chjíhi ra tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'ie ní s'ejinná Ntíaná, kui ní nihi xi chjíhi ra ko kui xi bakúyaná xi nkú ts'ín n'etjáá xinkjá.

⁷ Nga tjuhun nda ts'ín tintsuboo, tunga, zyá xi y'éch'onuu nga najmi ta tínu'yá'éhen ruu én xi naxu tíjn? ⁸ Én xi tínu'yó nd'aj najmi nginkun Ntíaná xi j'ájinnuu nibáha ra. ⁹ B'i tsú xuta: “Kutin na'yu san ts'ínsanyje na'yu nínkuon.” ¹⁰ Behe k'an nginkun Ntíaná nga najmi kj'ái ts'ín n'enkjíntak'un ngat'aha ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi títs'índyjajinnuu ni xi kis'ejinnuu, Ntíaná ts'ínnijéhe.

¹¹ Já nts'e, tsa an xi k'uenijmíhina nga tíhín nga n'ehe ni circuncision xuta xi s'ejihín Jesu, najmi ta k'úema tjenki unkiehena jóo b'a. Ko b'a ts'ín najmi incha kama stihí ra nk'ie nga k'uenijmía Cristo Jesu xi k'ient'á t'a kruu. ¹² Já xi títs'índyjajinnuu, xi mjehe nga kuichát'o yjonintenuu nga n'enuu ni circuncision, ítu sahá katatet'ayje má nkjúhun ma!

¹³ Jun já nts'e, Ntíaná j'ájinnuu tu xi kama ndáihinnuu ntia xi najmi Ntíaná, xi tsatéxumanuu nk'ie. Tunga ndaha tsa ja ndáinnuu yjonuu, najmi tíjña ndáinnuu nga n'oo ni xi kuinchjaha animanuu. Tu sa ní tu ngat'aha kjuatjo xi tíjnnuu, b'i ngján tísjinkoo xinkju. ¹⁴ At'aha ngayjee ni xi tíjt'a kjuatéxumoo nkuhú bichú majihín kjuatéxuma xu'bj: “N'etjói xutahí xi nkú ts'ín tjohi yjohi.” ¹⁵ Tunga tsa ta jun tíjnkoonuu kjuasti ko tín'e'uhun xinkju, chúhun yjonuu, at'aha kutsa ta jun ta mahá n'ekjehenu xinkju.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntíaná tsjáníyaná xi nkú ts'ín kuínsubaá

¹⁶ Kui nga b'a tíxihinnuu. Tintsuboo xi nkú ts'ín mjehe Espirituhu Ntíaná. Najmi tu n'o ni xi tínchjaha animanuu. ¹⁷ At'aha ni xi nchjaha animaná fi kontraha Espirituhu Ntíaná, ko Espiritu fi kontraha ni xi nchjaha animaná. Satékjo nga joo, ko tu ngat'aha nga b'a ma najmi jun batexumohoo yjonuu. ¹⁸ Tunga tsa Espirituhu Ntíaná títsjáníyanuu, tsuhu ra ma nga najmi tíjñanenuu kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise.

¹⁹ Yahá nk'ie nga ni xi nchjaha animaha xuta ts'ín. Chuba fantukohó xinkjín, ts'ín ni xi si nginkun Ntíaná, najmi chumi nihi b'éch'ohó yjohó, ²⁰ benkjún ntia xi ntsja xuta ts'índaha, ts'ín tj'e, fi kontraha xinkjín, b'ésiko xinkjín, nchíní, ts'ín unkie xinkjín, ts'ínxkíhín xinkjín ni xi tíhín, kjuachán b'éntje ko xin ma ñjakúko xinkjín, ²¹ ni xi tíhín xuta xingisoo mjehe, ma ch'j, ko tu nku ngatitsuhún incha mjehe ts'ín. Ngayjee ni xu'bj ko kj'ái sa ni xi nkúhu ni xu'bj incha ts'ín xuta xi ts'ín ni xi nchjaha animaha. Títs'inkj'áítsjennuu nd'aj xi nkú nga ta kixinnuu nga tjuhun. Xuta xi b'a tíjncha ts'ín najmi tsuhu ra nga Ntíaná kuatéxumaha.

²² Tunga Espirituhu Ntíaná bi ts'ín s'ená kjuatjo, kjuatsjo, kjuajyu ko kjuatsenta. Ts'ín ya nga bisinkaá xinkjá, nga nda s'eya animaná, nga kixi n'etjusaán ni xi nda, ²³ nga nimakjua n'e maá yjoná, ko nga k'úéch'o subáaha yjoná ni xi tíjn. Nk'ie nga n'eé ni xu'bj, najmi tíjn kjuatéxuma xi k'úéch'oná. ²⁴ Ko xuta xi ts'e Cristo Jesu ja kingját'a kruu animaha, animá ngatitsun xi mjehe ko fásihín ni ch'onk'un xi tíjn asuntee. ²⁵ Tsa Espirituhu Ntíaná tintsuba tík'uhunná nd'aj, ta tjenjeheé nga Espiritu

katsjáníyáná. ²⁶ Najmi tū nk'a n'esjeé yjoná. Najmi tū n'estihí xinkíá. Najmi tū kas'ená kjuanchiní.

6

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjin nga kuisinkaá xinkíá

¹ Jun já nts'e, tsa yo nga tjin xi tjnejin ngatitsun, jun xi ja tintsu_{oo} xi nkú ts'ín bakú niyáná Espirituhu Ntíaná tísinkoo nga chjúsintjen ngáhanu. Chaso sisiun kō nímakjua n'esjo yjonuu nga b'a n'oo, tū xi najmi kō tā jun chjút'ayák'uhunnuu. ² Xinkiu xi tíf'ajin kjuanima b'i ngján tísinkoo. Nk'ie nga b'a n'oo, kjuatéxumaha Cristo tín'etjusun.

³ Tsa tjin xi chubā chánka suba kuihí k'uasje yjoho nk'ie nga yaha nk'ie nga najmi b'a tjin ni xi títakú, tā kuihí tíb'anacha subaha yjoho.

⁴ Nga nkúnkáá tjin nga chasē sisihín tsa b'a tjin ni xi tín'eé. B'a ts'ín tsjo k'úéhená ngat'aha ni xi tín'eé, najmi ngat'aha ni xi tít'sín kj'ái xuta.

⁵ At'aha nga nkúnkáá ch'anji ch'anjiná ni xi tín'eé.

⁶ Xi títangiya éhen Ntíaná tjin nga kuakjányako xi títakúyaha ngayje tikjá ni xi nda títakúhu.

⁷ Najmi tū ch'anachoo yjonuu. Ndaha nku najmi ma tsutonko Ntíaná. At'aha ni xi k'uéntje xuta, kui nihi xi sakú ngáha ra. ⁸ Xi tít'sín ni xi nchjaha animaha, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi najmi nda tít'éntje. Chan xi kj'úaya, kui xi ngabayoo. Tunga xi tít'sín ni xi bakúyaha Espirituhu Ntíaná, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi nda tít'éntje. Chan xi kj'úaya, kui xi kjuatík'uun. At'aha Espirituhu Ntíaná ts'ínk'íéña tít'un síhin. ⁹ Kui nga najmi tū n'ekjentaha raá yjoná nga n'eé ni xi nda. At'aha tsa najmi n'ekjeheé tak'aán, kuichú nistjin nga chj'ayaá chahan ni xi y'entjeé. ¹⁰ Kui b'a maha, nda n'ehe raá tū yáhá ni xki xki nga sakúntená nga b'a n'eé. Kō 'yún nda n'e sahá já nts'eé xi tā s'ejihin Ntíaná.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujin

¹¹ An suba suba tít'sínntúnuu. Chaso nga xí ihí ntu xi tít'et'ánuu.

¹² Xi tíncha ts'ín kjua'yuhunnuu nga n'enuu ni circuncision, b'a tíncha ts'ín at'aha mjehē nga nda skuēhe xuta. Najmi mjehē nga n'e unkie, kui nga najmi y'énijmíhi nga nku tutu Cristo xi kis'et'a kruu ts'ínk'anki xuta. ¹³ Tā ndaha já xi n'ehe ni circuncision najmi ts'íntjusun ni xi tít'a kjuatéxumoo. Ni xi mjehē rá jóo nga n'enuu ni circuncision tū xi nk'a k'uasjehe yjoho nk'ie nga kuinchjanjmíyaha nga kui ngat'aha tít'ahanuu kui chubō. ¹⁴ An bi, najmi mjena tsa nk'a k'uasjé yjona ngat'aha ni xi tít'sían. Nku tutuhú ni xi kits'ín Nda Ntíaná Jesucristo t'a kruu, kui nihi xi b'asjé chánkakhona yjona. T'a kruu xu'bō k'ien ni asunnte xi nchjana kō an tā tsaya yo. ¹⁵ Najmi chumi ni chjíhi rá tsa kin'ená kō tsa najmi kin'ená ni circuncision. Ni xi chjí níhi rá, nk'ie nga Ntíaná kits'ín maná xuta tsetse. ¹⁶ Ntíaná katsjáha kjuajyu kō katasinko ngayjeé xuta xi b'a ts'ín tjinu xi nkú ts'ín tít'sáníyá kjuatéxuma xu'bí kō xi kjuaxi nga xutaha Ntíaná.

¹⁷ Nd'ái tít'aha rá nga najmi tā mjehena tsa tjin xi tsjana kjuasti. At'aha yjonintena yjajnu chubaha ni xi kin'ena. Kui xi títakúhchi nga Jesu tít'sínxát'aha.

¹⁸ Já nts'e, katsejihin animanuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo. B'a katuma.

Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Efeso

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Efeso

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. Tifaniñanu jun xuta Efeso xi kikj'ats'enuu Ntjaná, jun xi s'ejinnuu Cristo Jesu.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in tsakúya Pablo kjuandaha Ntjaná

³ Kan'etsjoho Ntjaná xi Ntjaha ko Na'mihi Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi kits'in nga ajihin Cristo kisakúná ngayje tjká ni nda xi nibáha ndjiojmi ján, ni xi tsjáná Espirituhu. ⁴ Cristo kits'inchjén nga j'ájinná kintehe ni nga kits'innda asuntee tu xi kjuáts'eñená ko tu xi najmi s'eñená jé nginkun. Tjoho Ntjaná ñá. ⁵ Kui nga y'enda títjuhun nga Jesucristo ts'inchjéhen tu xi ntíhi tsichu mahaná. Tsitjusun xi nkú ts'in kama tsjoho ko kama mjehe. ⁶ Kui nga kan'etsjoho ra Ntjaná xi bakúchji kjuanda chánkaha, kjuanda xi sakújinná Ntíhi xi tu xi tjohó ra.

⁷ Kisaténdzjo jníhi Ntíu. B'a ts'in kis'echjintjaihi jéná ko kin'endyjat'aná ngatitsunná. Kama xi nkú tjin bichú kjuachánkaha kjuandaha Ntjaná. ⁸ Kui kjuandoo xi tu ni xi kitsjáháná tu xi s'eñená ngayje tjká kjuankjintak'un ko tu xi kamankjihinná ni xi ts'e. ⁹ Y'éjña chjiná ni xi kama mjehe nga ts'in, xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie. Kama tsjoho nga y'enda títjun ni xi ts'in Cristo. ¹⁰ Y'enda nga nkuhú kuichúk'iekú ajihin Cristo ngayjee ni xi tsichuba ndjiojmi ján ko asuntee. B'a kama nk'ie nga ja kuichú chuba. Ts'jintjusun ni xi ja y'enda.

¹¹ Xi nkú ts'in y'enda títjun Ntjaná, b'a ts'in kits'inchjén Cristo tu xi j'ájihinni jin xi ntje judio tjeñeni ko kitsjání ni xi tsjaha ntíhi. B'a kits'in at'aha Ntjaná ts'intjusun ngayjee ni xi b'enda. ¹² Ko jin kichuyáihí ni nda xi sakújinni Cristo. Jin tjun b'a kin'eí. Kui nga t'n'etsjoho ra Ntjaná xi tjihin kjuachánka.

¹³ Jun bi kinu'yó ko kis'ejinnuu én xi naxu tjin. Kui xi én nda tsuhu Jesucristo xi kits'ínk'ankinnuu. Ko Cristo kits'in nga kin'ekjóhooon Espirituhu Ntjaná, Espiritu xi kitsúya títjun nga tsjá. B'a ts'in kis'eñña chjili nga Ntjaná ts'enuu. ¹⁴ At'aha tsjá títjun Espirituhu tu xi chaha nga n'ekjáihi ni xi tsjaha ntíhi nk'ie nga kama ndaíyjehe xuta xi ja kis'echjintjai. Kui nga kan'etsjoho ra Ntjaná xi tjihin kjuachánka.

B'i ts'in kinchjantjai Pablo xuta ninku nanki Efeso

¹⁵ Kui b'a maha, nkúhu nga kint'e nga s'ejinnuu Nda Ntjaná Jesu ko nga tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná, ¹⁶ najmi tít's'ínk'áíya nga nchjantjáiinnuu nk'ie nga nchjaka Ntjaná ko tsjaha máb'achjíhi nga nda títmat'on. ¹⁷ Tibankihí xi Ntjaha Nda Ntjaná Jesucristo, Na'mi xi tjihin kjuachánka, nga Espirituhu katsjánuu kjuankjintak'un ko k'uejña chjinuu ni xi ts'e, tu xi kamankjihinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntjaná.

¹⁸ Tibankihí nga kakjex'ájin kjuankjink'unnuu tu xi chahanu ni xi tikuyáha xuta xi Ntjaná j'ájihin ko tu xi chahanu xi nkú ts'in chánka ni

xi ts'ínkjálhín xutá ts'e. ¹⁹ Mjena nga choo xi nkú ts'ín chánka ts'ati nga'yúhún Ntíaná, nga'yún xi basinkoná ñá xi s'ejinná éhen. Kui nga'yún xu'bo bakúchji ni xi ts'ín Ntíaná. ²⁰ Kui xi kits'ínxájihín Cristo nk'ie nga Ntíaná kits'ínkj'áiyahá ngabayoo ko kits'ínk'íéjñat'ahá Ntíaná nk'a ján, yo má batéxuma.

²¹ Kitsjáha ante xi 'yún nk'a ajihín ngayjee xi batéxuma asunntej ko xi tjihín xá, xi yankjún, xi nk'a tjen ko xi tjihín tu mí xáhá ni xi yankjún. Najmi tu nku nistjin xi kich'aá nd'ai b'a ts'ín nk'a tjen, ko ní nistjin xi kj'uaí askahan. ²² Ngayjee ni xi tjin aya ntsja Cristo y'éya Ntíaná ko y'éjña titjun ya Cristo nga kuatéxumaha ngayjee ni xi tjin ngandaha xutá ninku. ²³ At'aha xutá ninku, kui xi yjonintehe Cristo ko Cristo xi ts'ín nga kama ndjuú tu mí nihí ni. Tsa ni xi najmi tjihín xutá ninku, najmi ma ndjuú Cristo kai.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga n'ek'ankiná tu ngat'aha ni xi kits'ín Cristo

¹ Jun bi tu ngat'aha ngatitsunnuu ko jénuu xuták'ien kamo. ² Nk'ie tintsúbajiun jénuu xi nkú ts'ín tíjñaha xutá asunnte xu'bi ko xi nkú ts'ín mjehe ndaninda k'aku xi tjihín nga'yún ajihín séen. Kui xi títs'ínxájihín nd'ai xutá xi najmi nt'é'éhen Ntíaná.

³ Ngatenteé b'a tá n'e tintsubaá nistjin nk'ie xi nkú ts'ín kinchjaha animaná asuntee. Kin'eé ni xi kama mjehe animá ngatitsunná ko ni xi tíjñin kjuankjink'unná. Xi nkú k'aán nk'ie, ñá tsuhuná kjuakjahan Ntíaná xi nkúhu xutá xingisoo. ⁴ Tunga tu ni xi ma nimahá rá Ntíaná xutá, kui nga 'yún kits'íntjohoná. ⁵ Kui kjuaha kits'ínk'íéntu tít'unkohoná Cristo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsunná. Ngat'aha kjuandaha tu títs'ínk'ankihínuu Ntíaná.

⁶ Ntíaná tá ñja kits'ínkj'áiyakoná Cristo ngabaya xi tintsúbajián kai ko kits'ínk'íéntukoná Cristo ndjiojmi ján. ⁷ B'a kits'ín tu xi nistjin xi nibáha kuakúchjili xi nkú ts'ín chánka tíjña kjuandaha, kui xi tu xi ndahá, at'aha nda tsasená ngat'aha ni xi kits'ín Cristo Jesu. ⁸ Ngat'aha kjuandaha Ntíaná ts'ankihinu at'aha kis'ejinnuu. Ntija níná tu kits'ínk'ankihínuu. Najmi jun manuu n'o ni xu'bi. ⁹ Najmi ngat'aha ni nda xi kin'eé ts'ankihiná, tsa tu xi b'a ts'ín tjin xi nk'a k'uasjehe yjoho. ¹⁰ Ntíaná kits'ínndaná. Y'éyaná xi nkúhu Cristo nga kits'ínndaná tu xi n'ehená ni xi nda xi y'énda titjun ko tu xi kuintsúbajihinná ni xi ndoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo nkuhú ntje kits'ín ma xutá judio ko xi najmi judio

¹¹ Kui b'a maha, jun xi najmi ntje judio kich'o nga kitsiun, n'ekj'áítsjehenu xi nkú n'e tintsúboo nistjin nk'ie. Xutá xi najmi kin'ehe ni circuncision kitsúnuu xutá xi ntje judio tjehe ra, at'aha kui xi ts'íhín yjoninintehe ni circuncision. ¹² N'ekj'áítsjon nga kui nistjiun tintsuba t'axíhún Cristo ko nga najmi ntjehe xutá Israel jun. Najmi kama ts'ajun ni xi y'éndako titjun Ntíaná xutá xi ts'e, ni xi kitsúya tíjuhún nga tsjáha. Ndaha nku ni xi tsjáha Ntíaná xutá xi ts'e najmi tíchuyóhoo nga sakúnuu kai. Chubá tintsubanú asuntee nga najmi yo Ntíaná. ¹³ Kjin tintsúboo nistjin nk'ie, tunga nd'ai nkuhú ja kamakoo Cristo Jesu ko ja tintsuba tíño tu ngat'aha jní xi tsaténdzo Cristo.

¹⁴ Ngat'aha Cristo tji'hinná kjuajyu. Kui xi nkuhú ntje kits'ín ma xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Kikjexuba xjó xi y'échjaha xuta nk'ie tu xi nkuhú kamaha. Kikjexín ni xi ngji kontraħa ra xinkjín xuta. Kitsjá yjonintehe ¹⁵ tu xi y'éjña t'axíhin kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise xi nkjin ni jtít'aha. B'a ts'ín nkuhú ntje tsetse kits'ín maha nga joo ko nkuhú kits'ín mako yjoho. Kits'ín nga tsichut'áha xinkjín nga nkúnkú. ¹⁶ K'ient'á kruu tu xi nkuhú ntje ts'ín maha nga joo ko nga kuinchjako nda ngáha Ntjaná. B'a ts'ín kikjexíhin ni xi ngji kontraħa ra xinkjín xuta.

¹⁷ Cristo j'ai tsjá én nda tsu, kui xi y'a kjuajyu. B'a ts'ín kisakúhunuu kjuajyu jun xi kjin tintsu boho Ntjaná nistjin nk'ie ko ta kisakúhu kjuajyu xi tiña tjintu. ¹⁸ Ngat'aha Cristo xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra ma bichút'aha Ntjaná nd'ai. Nkuhú Espirituhu Ntjaná xi ts'ín nga bichút'aha.

¹⁹ Kui b'a maha, najmi ta xuta kj'aihinu ko ta ndaha xuta xi tjímasún. Ja ní tsichumo ko jun xuta xi ts'e Ntjaná ko nkuhú ja makoo xuta xi tjintunkí nk'íeheñ Ntjaná. ²⁰ Jun xi nkú joyaha nku ni'ya xi tímanda, xi já postru ko já profeta kik'atuts'ihín. Tunga Jesucristohó kitsjá xáha nga b'a incha ts'ín. ²¹ Cristo be xi nkú ts'ín ngjuai ni'yo. Nk'ie nga kama ndjuú ni'yo, nku ninku xi tsje kamaha Ntjaná. ²² Jun xi y'ahanuu Cristo bichúmo ninku xi má nga tijnaya Espirituhu Ntjaná.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kik'aihi

¹ An Pablo ngat'aha Cristo Jesu kjíya'yúhunna. B'a tímat'an tu ngat'aha ngandanuu jun xi najmi ntje judio tjeheñuu. ² Yo nga kik'aina nga k'uenjímínuu kjuandaha Ntjaná. ³ Tsakúchjina ni xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie, xi nkú nga ja ta kuak'iet'ánuu. ⁴ Nk'ie nga n'eyo xujuin, choo nga be sisian ni xi kis'ejña 'ma ngat'a ts'e Cristo. ⁵ Kui niu xi najmi kik'inyaha xuta xi kis'e nú chá ján nk'ie, tunga nd'ai Espirituhu Ntjaná ja tsakúchjihí já postruhu ko já profetaħa Ntjaná ⁶ nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra ta ts'ínkjáihín ni xi tsjáha Ntjaná ntíhi ko ta kuichú ma nku yjonintehe Cristo ko ta sakú yaha ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Én nda tsuhu Cristo xi b'a ts'ín.

⁷ Ntjaná tu kitsjáhana nga k'uenjímía én nda tsu xu'bi. Kjuandaha Ntjaná xi b'a kits'ín. Kitsjána xi nkú ts'ín tjeheñ ra nga'yún chánkaha. ⁸ An xi 'yún ichí sa ajihín ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná, tunga kik'aihína kjuandaha nga tib'enjímíhi xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra kjuanchínaha Cristo xi ndaha nku najmi ch'a mankjinyjehe. ⁹ Tib'ejña chja xi nkú ts'ín tibitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntjaná nistjin nk'ie, kui xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjín. ¹⁰ B'a ts'ín xuta ninku tib'ejña chji nd'ai xi nkú tjín kjuankjink'uhun Ntjaná, kjuankjink'un xi kj'ai kj'ai ts'ín yaha. Kui ni xu'bi tís'ejña chji nginkun xi tjiñin xá ko xi tjiñin nga'yún nk'a ján.

¹¹ Kui niu xi y'énda títjun Ntjaná nkúhu nistjin nk'ie ko Nda Ntjaná Jesucristo ja kits'íntjusun niu nd'ai. ¹² At'aha nkuhú makaá Cristo ko at'aha s'ejinná én nda tsuhu, kui nga tsuhu ra tak'aán ko najmi binkjaán nga bichúk'un tiñahaá Ntjaná. ¹³ Kui b'a maha tibankihínuu nga najmi tu n'ekjehe ruu tak'un ngat'aha nga un tibena ngandanuu. Ngat'aha nga un tibena, Ntjaná tít'sín nga tís'ejña chjínuu kjuachánkaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín bankintjái xuta ninku Efeso

¹⁴ Kui kjuaha báasinkúnch'ihinna nginkun Ntja Na'miná. ¹⁵ Kui xi b'éña nga s'e nga nkúnkú ntje xi tjin ndjiojmi ján ko asuntee. ¹⁶ Bankihí nga Espirituhu Ntjaná katsjá nga'yúnkohonuu xi nkú ts'in tijná kjuachánka tsjo tjihin tu xi s'ehé rá nga'yún animanuu, ¹⁷ ko nga Cristo kat'ejñajin animanuu tu ngat'aha nga s'ejinnuu. Katji nanka kjamanuu ajihin kjuatjoo ko ndjá tinchajiu, ¹⁸ tu xi b'a ts'in jun ko ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná kama kamankjihinnuu xi nkú ts'in tayá ko ndju ko nanka ko nk'a kjuatjoho Cristo. ¹⁹ Mjena nga choo kjuatjoho Cristo tu xi b'a ts'in katsejin kikjihinnuu Ntjaná, ndaha tsa 'yún chánka sa kjuatjoho nga ni xi mankjinná.

²⁰ Kan'etsjoho Ntjaná, kui xi ts'ati ni xi maha ts'in nga xi nkúhu ni xi binchihí ko tsa xi nkú ts'in títsu animaná nga kama. B'a ma xi nkú ts'in tijná nga'yún xi ts'e xi títs'inxájiná. ²¹ Kats'ínkjáihin Ntjaná kjuachánka ajihin xuta ninku xi ts'e Cristo Jesu. Tehente b'a katuma ko santaha tu nk'éhé ni. Johon, b'a katuma.

4

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú tinchajian Cristo

¹ Kui b'a maha tbankihinnuu an xi kjiya'yán ngat'aha Nda Ntjaná. Kixi tankinkoo yjonuu xi nkú ts'in tjihin nga ts'in xuta xi Ntjaná j'ajihin. At'aha Ntjaná j'ajinnuu. ² Nimakjua n'esjo yjonuu ko nda kas'eya animanuu. Kas'enuu kjuatsenta ko b'i ngján n'e'yún tak'un xinkiu. B'a n'oo tu ngat'aha kjuatjo xi tijnajinnuu. ³ Tjen nga'yuhun yjonuu nga nkuhú katumako tehento xinkiu xi nkú ts'in tsjániyanuu Espirituhu Ntjaná ko xi nkú ts'in nkuhú ts'in manuu kjuajyuu.

⁴ Nkuhú maha yjonintehe Cristo ko nkuhú maha Espirituhu Ntjaná xi tijná. B'a ta ts'in nkuhú j'ajinnuu Ntjaná, kui nga nkuhú ni xi tichuyóho. ⁵ Nkuhú maha Nda Ntja xi tijná. Nkuhú ni xi s'ejinná ko nkuhú Nda Ntjaná n'ekjas'ehéen xuta nga batentáhaa. ⁶ Nkuhú maha Ntjaná xi Na'miná ngatenteé, kui xi batéxumaha, ts'inchjén ko tijnajihin ngayjee ni xi tjin.

⁷ Tungá kin'ekjálhin ráa kjuanda nga nkúnkáa. Xi nkú ts'in kits'índzjoná Cristo, b'a ts'in kisakúná. ⁸ Kui nga b'i ts'in tjit'aha éhen Ntjaná: Ngjinji nk'a ján nga ngjiko xi jakj'a, ko tu kitsjáha rá xuta ni xi nda.

⁹ ¿Nkú tsuhu rá nga ngjinji? Kui xi tsuhu rá nga tjun ngjijen má nankaha t'anankiu. ¹⁰ Ko xi ngjijeen, kui xi ta ngjinji má 'yún nk'aha nk'a ján tu xi ts'íntjusuhun ngayjee ni xi tsichuba.

¹¹ Ko kui kikjin xi kitsjá nga tjin xi kama já postru, ko nga tjin xi kama já profeta, ko nga tjin xi k'uénjímí én nda tsuhu Ntjaná, ko nga tjin xi kama já bastuu ko já maestru. ¹² Kui kjuandoo kik'aihi jóo tu xi kuakúyaha rá xuta xi ts'e Ntjaná xi nkú ts'in kuasinko xinkjin ko tu xi b'a ts'in sakú nga'yuhun rá xuta ninku, kui xi yjonintehe Cristo. ¹³ B'a ts'in nkuhú s'ejhinná ko nkuhú cháa yáha Ntjih Ntjaná. Yohó ni ma kuichú maá xi tjihin nga kuichú maá ko s'eyaná xi nkúhu kui.

¹⁴ Nk'ie nga b'a kamo, najmi s'eyaná xi nkúhu jánti xi xi kjit'a kjit'a kja'í ts'in s'eyaha ko najmi k'uaínteé tsa tu mí ni tsetsehé xi sakúyaná, tsa kui niu xi kjé'yunná nga mjehe k'uanacháná. At'aha kui niu xi ts'inchjén já maña xi ni tsank'á bakúya. ¹⁵ Tu sa ní én xi naxu chubáa at'aha tjoná xinkia. B'a ts'in sájihinná Cristo, kui xi nintaku xuta ninku. ¹⁶ Cristo

ts'ín nga ngayjee yjonintee nkuhú bichú mako xinkjín ko b'a'yún sisihín xinkjín ngatentee ni xi tjíhín yjonintee. Tsa ngatentee yjonintee ts'ínxá sisin, ngayjee yjonintee sá sisin ko sakú nga'yúhún nga binchajin kjuatjo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhín nga kuintsubaá nginkun Ntíaná

¹⁷ Kui nga b'a xíhinnuu ko ngajoho Nda Ntíaná b'a xíhinnuu ma. Najmi b'a ta n'e bintsuba sahanu xi nkú ts'ín tjíntu xuta xi tjín asuntee, xuta xi ni tiya ts'ínkink'un. ¹⁸ Kui xi ja kis'ejuryún kjuankjintak'uhún ko najmi tjíntu tík'un xi nkú ts'ín ts'ínk'íéntu tík'un Ntíaná xuta xi ts'e. At'aha ja kits'ín ndjá animaha ko najmi ta mankjihín ra ni xi ts'e Ntíaná. ¹⁹ Ja najmi ta tjíhín ra kjuasuba ko ja kits'ínkjas'eheñ yjoho ni ch'onk'uun. Najmi ta b'éch'ohó ra yjoho nga ts'ín ngayje tík'á ni xi chuntí nginkun Ntíaná.

²⁰ Jun bi najmi b'a tsu éheñ Cristo xi tsakuyáihí tsa b'a noo. ²¹ At'aha ja kinu'yó éheñ Cristo ko tsinchiyó ni xi ts'e, ko yo nga Jesu tjíñajihín ni xi naxu tjín. ²² Najmi b'a ta ts'ín bintsubahanu xi nkúhu nk'ie. N'ek'óntjaiyo animanuu. At'aha ni xi kama mjenuu nk'ie ts'anachaha ko kits'ínkatsúhún. ²³ Tjíhín nga n'e tsetse ngáhanu animanuu ko kjuankjintak'unnuu. ²⁴ N'e tsetsoo yjonuu, at'aha Ntíaná kits'ínnda tsetse ngáha animanuu. Xi nkú ts'ín tjíyaha nga kixi ko je, b'a kits'ínk'íé.

²⁵ Kui b'a maha, najmi ta ch'anachaha ruu xinkiu. Najmi tu én tsank'á chubo, at'aha nkuhú yjoninte mahaná ngatenteé.

²⁶ Nk'ie nga tíma kjannuu, najmi tu ngatitsun n'o. Najmi tu bintsuba kjon nku nistjin tanto. ²⁷ Najmi tu 'baintohoo ndanindoo.

²⁸ Xi ndyjé ts'ín nk'ie, najmi b'a ta kats'íhin. Kats'ínxá ní ko kats'ínchjén ntsja nga kats'ín ni xi nda, tu xi b'a ts'ín kama kuasinkoho xuta xi machjéheñ ra tsa mí nihi.

²⁹ Ndaha nku én ch'on tsu najmi tu kuitju tsu'bo. Én xi nda ní chubo, én xi tsjá nga'yúhún xuta, tu xi nda kamat'aihin xuta xi kuint'é énnuu.

³⁰ Najmi tu ni xi ts'ín'uhún Espirituhú Ntíaná n'o. At'aha kui xi kik'ainuu tu xi chaha nga jun xi xuta xi ts'e Ntíaná nk'ie nga kuichú nistjin nga kuitjusun nga kama ndái kikjinnuu.

³¹ Tich'onsjoo ngayjee ni ch'onk'un xi tjíntujín animanuu, kjuakjoon ko kjuastintoo. Najmi tu ch'íya kjon, ko najmi tu ch'on 'mihú xinkiu, ko najmi tu ngat'aha tu mí nihi ni n'e uncho xinkiu. ³² Nda ní chasohó xinkiu ko chasenimohó xinkiu. N'e ndyjat'ohoo xinkiu xi nkú ts'ín kisakújinnuu kjuan'endyjat'a ajihín Cristo.

5

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ná xi ntíhi Ntíaná

¹ Ntí joho Ntíaná jun, kui nga b'a ta n'ehenu xi nkú ts'ín Ntíaná. ² Xi nkú ts'ín y'eñajin kjuatjo Cristo nga kits'íntjoná, b'a ts'ín tintsubajiun kjuatjo. Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáihiná. Kui xi kama nku chje sinjñe xi kin'ekjas'eheñ Ntíaná.

³ Ja kik'áts'enuu Ntíaná. Kui nga ta santaha najmi tjíhín nga chubanímíyahanu xi nkú ts'ín chuba fantukohó xinkjín xuta xi tjín, ko tsa tu mí nihi ni xi chuntí nginkun Ntíaná, ko tsa kjuásihúun ni xi tjíhín xuta xingisoo. ⁴ Ko najmi tu chubo én xi najmi nda tsu, ko tsa én ton ch'on tsu, ko tsa nku én xi najmi nda fane, at'aha najmi chumi ni chjhi ra ni xu'bo. Tu sa ní én xi tsjáha máb'achjhi Ntíaná chubo. ⁵ At'aha ja yo nga xi chuba fantukohó xinkjín, ko xi ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntíaná, ko

xi fásih̄in ni xi t̄jih̄in x̄uta xingisoo, kui xi najmi tsuh̄u r̄a nga Cristo ko Nt̄ianá kuat̄exumaha. Xi tífásih̄in ni xi t̄jih̄in x̄uta xingisoo, kui xi k'j'á' nt̄ia t̄jennki.

⁶ Najmi tu 'bainto tsa t̄jín xi k'uanachakonuu nku én tiya, at'aha ngat'aha ni xu'bj̄i kjuakjah̄an Nt̄ianá nibánehe r̄a x̄uta xi najmi nt'é'éhen.

⁷ Kui nga najmi tu jun n'engujih̄in ruu yjonuu x̄uta xi b'a t̄incha ts'ín.

⁸ At'aha n̄istjin nk'ie má jyuun tintsu_{oo}, tunga nd'ái ja má ndzjeen tintsu_{oo} nga nkuhú makoo Nd̄a Nt̄ianá. Kui nga tintsu_{bahanu} xi nkú ts'ín t̄jih̄in nga k'úentu xi t̄jintu má ndzjeen. ⁹ N'oo ni xi nda ko nax̄u ko kixi, at'aha kui niu xi bakúchji nga má ndzjeen t̄jehenná. ¹⁰ T̄inchis̄jo má nihi xi sasih̄in Nt̄ianá. ¹¹ Ndahachí najmi tu n'o ni xi najmi chumi ni ch̄jih̄i r̄a, ni xi ts'ín x̄uta xi ts'e má jyuun. Tu sa ní t'ejñachiu nga najmi nda niu.

¹² At'aha tu ñáhá x̄i subahá maná nga n'ekjáá ni xi ts'ín'ma x̄uta xu'bo.

¹³ Tunga ma ch̄jih̄i ngayjee ni xi t̄jín nk'ie nga s'entuch̄j̄i má ndzjeen,

¹⁴ at'aha nd'íu b'éjña ch̄ji tu mí nihi ni. Kui nga b'a ts'ín t̄jt'a:

N'ek'áih̄i yjoh̄i, ji xi kisufei.

T̄sint̄jein ajih̄in x̄utak'ien.

Tsa b'a n'ei, Cristo ts'j̄in ndzjehin.

¹⁵ Kui b'a maha, nda nda ch̄sehenu xi nkú n'e kuintsu_{oo}. Najmi tu ni xi ts'ín x̄uta t̄jen n'o. N'e nínú xi nkú ts'ín x̄uta nkjink'un. ¹⁶ N'oo ni xi nda tu mí chubáhá ni nga sakúntenuu nga b'a n'oo, at'aha ch'on chun n̄istjin xi kich'aá nd'ái. ¹⁷ Kui nga najmi tu nch̄ini n'esjehenu yjonuu. Katumankjin níngu mí nihi xi mjehe Nd̄a Nt̄ianá nga n'oo.

¹⁸ Najmi tu n'e ch'íu, at'aha kui niu xi ts'ín nga n'eé tu mí nihi ni. Tu sa ní Espirituh̄u Nt̄ianá katsej̄ih̄innuu. ¹⁹ Salm̄o ko sohon n̄inku chubanjimíyakohonu xinkju ko só xi nkú ts'ín kuakúyanuu Espirituh̄u Nt̄ianá. Ngayjehe animanuu só ko n'etsjohoo Nd̄a Nt̄ianá. ²⁰ Tu mí kjuahá ni tehente tjohoon máb'ach̄jih̄i Nt̄ia Na'miná. B'a n'oo at'aha Nd̄a Nt̄ianá Jesucristo ts'enuu.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úentuko xinkj̄in x̄uta

²¹ Chankjún xinkju at'aha Cristo t̄yankjún. ²² Jun xi tí'minuu chjuún, chankjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín t̄yankjún Nd̄a Nt̄ianá. ²³ At'aha xi tí'mi x'ín, kui xi s̄jña t̄tjuhun chjuúhun xi nkú t̄a ts'ín Cristo s̄jña t̄tjuhun x̄uta n̄inku. X̄uta n̄inku kui xi yjonintehe Cristo, ko Cristo kui xi kits'ínk'ankih̄i. ²⁴ Xi nkú ts'ín x̄uta n̄inku benkjún Cristo, b'a t̄a ts'ín xi tí'mi chjuún tu nk̄jéhé ni katenkjún x'ih̄in.

²⁵ Ko jun xi tí'minuu x'ín, n'et̄j̄o chjuúnnuu xi nkú ts'ín Cristo kits'íntjo x̄uta n̄inku ko kitsj̄a yjoh̄o ngandaha. ²⁶ B'a kits'ín tu xi kikj'áts'ehe. Éhen kits'ín jekoh̄o ko ntánijua tsanéjnukoh̄o ²⁷ tu xi ja t̄jih̄in r̄a kjuachánka x̄uta n̄inku nk'ie nga kuichú nginkun. Najmi s'ehe ni chuntí, najmi ch'on k'úé, ko najmi s'ehe tsa mí nihi. Mje níh̄i Cristo nga je ko nga nda kikjin kama x̄uta n̄inku.

²⁸ B'a t̄a ts'ín xi tí'mi x'ín t̄jih̄in nga ts'íntjo chjuúhun. Kats'íntjo xi nkú ts'ín tjoh̄o yjonintehe. Xi tjoh̄o chjuúhun, kui xi tjoh̄o yjoh̄o. ²⁹ At'aha najmi t̄jín xi unkie yjonintehe. Tsj̄a níh̄i nichine ko kuhun xi nkú nga ts'ih̄in Cristo x̄uta n̄inku. ³⁰ At'aha t̄a yjonintehe Cristo tintsu_{bajián}.

³¹ B'í ts'ín t̄jt'a: "Kui nga nku nda k'uéjñaha xi cháha nga k'úéjñako chjuúhun ko nkuh̄u yjoninte kuichú ma nga joo." ³² Yún nan̄ka ni xu'bj̄i, tunga nk'iehé nga nchjanjimíya Cristo ko x̄uta n̄inku ts'inch̄jén niu. ³³ Jun

tjĩhin nga n'etjõ chjuúnnyu xi nkú ts'ín tjonuu yjonuu. Kõ xi tí'mi chjuún katenkjún x'ihĩn.

6

¹ Kõ jun xi tí'minuu ntí, tĩnú'yá'óhõon xi chánuu at'ahã Nda Ntĩaná s'ejinnuu. At'ahã kui niu xi nda tjin nginkun Ntĩaná. ² Ajihĩn kjuatexuma xi kin'ekjas'eheñ Moise kui kjuatexuma xu'bjĩ xi tjun tĩtsuya ni xi Ntĩaná tsjáha xi kuint'é'éheñ. B'a tĩtsu: “Chankjún na'mihĩ kõ naahi ³ tũ xi nda kamat'aihinni kõ tse nĩstjin kamaha ri nga kuĩnchin asuntee.”

⁴ Kõ jun xi tí'minuu na'mi, najmi tũ chubã kjan n'ekõõ ntĩnyu. Tũ sa ní tjen niyóhõõ nga n'echõ kõ takúyohõõ ni xi ts'e Ntĩaná.

⁵ Kõ jun xi tí'minuu xutã musu xi kich'atse, tĩnú'yá'óhõon xi já ntĩnyu eĩ asunteĩ. Chankjún kõ tĩnkjún kõ ngayjehe anĩmanuu tĩnú'yá'óhõon, xi nkú joyaha tsa Cristõ tĩnu'yá'óhõon. ⁶ Najmi tũ nku nk'ie nga tĩbasenyu nga b'a n'õõ, tsa tũ xi b'a ts'ín nda skuheñnyu. N'e nĩnú xi nkúhu xutã musu xi Cristõ ts'atse. Ngayjehe anĩmanuu n'õõ ni xi mjehe Ntĩaná. ⁷ Nk'ie nga tĩn'o nku xá, ngayjehe k'un b'a nõõ. B'a nõõ xi nkúhu tsa nku xáha Nda Ntĩaná tĩn'o. ⁸ At'ahã yo nga Ntĩaná tsjá ngajoya ngáha ra ni xi nda kits'ín nga nkúnkú xutã, ndaha tsa musu xi kich'atse kõ ndaha tsa xi ndaĩhi yjohõ.

⁹ Jun xi tí'minuu já ntĩa, b'a tã n'õõ xi nkú nga tĩxihĩn xutã musu. Najmi tũ binchankjũhũun. Ja yo nga nkuhú maha Nda Ntĩanuu xi tĩña ndjĩojmi ján kõ nga kui xi najmi ngabi ts'ín ajihĩn xutã.

B'ĩ ts'ín tsakúya Pablõ xi nkú ts'ín k'uéndaã yjonã tũ xi najmi ts'ĩin nganahanã ndanĩndõõ

¹⁰ Ni xi fekuhu xi xĩnnuu, kasakũnyu nga'yún ajihĩn nga'yún chánkaha Nda Ntĩaná. ¹¹ Xi nkú joyaha já jun xi b'énda yjohõ nga kján, b'a ts'ín n'ech'okõhonu yjonuu ni xi tsjánã Ntĩaná, tũ xi ndjá kama kuĩnchahanu nga kuankĩn kontrolõõ kjuamañaha ndanĩndõõ.

¹² At'ahã najmi xutã asunnte tĩbixkjankaã. Xi tjin níhi nga'yún tĩbixkjankaã, xi nk'a xáha, xi batexuma asunnte ngatĩtsun xu'bjĩ. Kui xi jáninda ch'onk'un nkjún xi tjin nk'a ján. ¹³ Kui nga t'endahanu yjonuu xi nkú joyaha já jun xi Ntĩaná kitsjáyjehe ni xi ts'ĩinch'okõhõõ ra yjohõ, tũ xi kuĩchúkuahanuu nk'ie nga kuĩchú nĩstjin xi ndjá nĩba. Kõ nga ja tĩnda sisinnuu yjonuu, ndjá tĩncho.

¹⁴ Kui b'a maha, ndjá tĩnchahanu. Ni xi y'éjña Ntĩaná kõ ni xi naxu nginkun, kui xi n'ech'okõhonu yjonuu xi nkúhu já jun xi ts'ĩnch'ohõ yjohõ. ¹⁵ T'endo yjonuu nga t'enĩjmíú én nda tsu xi tsuya kjuajyuhu Ntĩaná. ¹⁶ Machjehẽn nga n'e s'ejiun Ntĩaná, tũ xi najmi tjin xi nkú ts'ín ts'ĩin'uhũnnuu ndanĩndõõ. ¹⁷ T'ejin tak'un nga Ntĩaná kits'ĩnk'ankĩnyu. Chjúbõ ehẽn, kui xi kitsjánuu Espiritũhu Ntĩaná tũ xi kuĩsĩnkõkõhonu yjonuu.

¹⁸ Tehẽnte chubakõõ Ntĩaná xi nkú ts'ín tsjánĩnyũ Espiritũhu. Chubakõõ kõ tĩnchĩnyu ni xi machjénnuu. Tĩntsubã ndõ kõ najmi tũ n'ekjiohõõ tak'un nga chubantjo ngayjee xutã xi ts'e Ntĩaná. ¹⁹ Kõ tã chubantjainú nk'ie nga chubakõõ Ntĩaná, tũ xi tsjáhana én xi kuĩnchja, tũ xi ndjá kuĩnchjahanu nga k'uenĩjmíã ni xi kis'ejña 'ma nĩstjin nk'ie, xi ja tĩb'éjña chji én nda tsuhu Ntĩaná nd'ãi. ²⁰ Kui ngat'ahã ehẽn kjĩya'yúhunna an xi tsú'bã ngajohõ Nda Ntĩaná. Chubantjainú nginkun

Nt̄ianá t̄u xi kuinchjahana xi nkú ts'ín t̄j̄ih̄in nga kuinchja k̄o t̄u xi najmi tsankjuhunna.

B'í ts'ín kits'ínk̄je Pab̄lo x̄uj̄in

²¹ Ngatentee ni xi tímat'an k̄o ni xi títs'ian kūitsuyan̄u Tik̄iko, nda nts'eé xi tjona k̄o xi kix̄i títs'ínxát'ah̄a Nda Nt̄ianá. ²² Kui k̄jūaha títs'ínkj̄iseh̄enūu t̄u xi ch̄ahanu nkú ts'ín tint̄sub̄aj̄ k̄o t̄u xi tsjá nga'yúh̄un r̄a an̄iman̄u.

²³ Nt̄ia Na'miná k̄o Nda Nt̄ianá Jesucristo katsjáha já nts'eé k̄jūaj̄yu k̄o k̄jūat̄jo, k̄o kat'éyah̄a nga 'yún s'ejih̄in. ²⁴ K̄jūandaha Nt̄ianá kas'ehe ngatentee xi t̄joh̄o Nda Nt̄ianá Jesucristo, k̄jūat̄jo xi najmi mah̄a feya.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablu xuta ninku Filipo

B'i ts'in kikjaniñaha Pablu xuta ninku xi tjin nanki Filipo

¹ An Pablu ko Timoteo, jin xi tin'exát'aihi Jesucristo. Ngayjee jun xi tintsuḅoo nanki Filipo, jun xi kikj'áts'enūu Jesucristo tísuniñaihi ko ta tísuniñaihi já xi basehe xuta ninku ko já xi ta tjiḥin xá.

² Kas'enūu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablu xi nkú ts'in nchjantjai xuta ninku Filipo

³ Tsjaha máb'achjihí Ntíaná xki nga f'áitsjenna jun. ⁴ Xki nga nchjaka Ntíaná nchjantjáiḅuu ngatentoo. Tsjo mana nga b'a ts'ian ⁵ at'aha nkuhú makaá xinkjá nga tin'exát'ahaá én nda tsuhu Jesucristo. B'aha ra nistjin nga tjun tsichujinnūu éen ko santaha nd'ai. ⁶ Behe k'an nga xi kik'atuts'ihín ni xi nda ajinnūu, kui xi tu nku ngjuaikondjuhú santaha nistjin nga kj'uaí ngáha Jesucristo.

⁷ Ajin animañá tintsuḅajiun, kui nga f'áitsjehenna jun. Xian nga nda ts'ian nga f'áitsjenna jun at'aha nkuhú kjuandaha Ntíaná tísakúná jun ko an, ndaha tsa nuḅayá kjiya'yán ko ndaha tsa nginkun já tjióo tixinya chich'an én nda tsuhu Jesucristo ko t'ib'ejña chja nga najmi én tiya niu. ⁸ Ntíaná be xi nkú ts'in mjena jun. Kjuatjoho Jesucristo xi tjiñajinna, kui xi tjokohonūu.

⁹ Nk'ie nga nchjantjáiḅuu, bankihí Ntíaná nga 'yún kasaá sa kjuatjo xi tjinūu, ko nga 'yún kas'enūu kjuankjintak'un, ko nga kixi kamankjinnūu ni xi ts'e Ntíaná. ¹⁰ B'a ts'in kama chj'ajihinnu má nihi xi kjuaxi nga nda tu xi je kuintsuḅahanu ko najmi s'e ni xi n'enijéhenūu nistjin nga kj'uaí ngáha Cristo. ¹¹ Kui nistjiun kuakuchjiú nkjin tikjá ni xi naxu kin'o, xi kitsjánūu Jesucristo nga n'oo tu xi s'ejña chjihí kjuachankaha Ntíaná ko n'etsjoho ra.

B'i ts'in kitsúya Pablu nga ngandaha tíma ni xi tífajin

¹² Mjena nga choo, já nts'e, nga ni xi tímat'an ei, kui xi tu sahá títs'in nga tífindju én nda tsuhu Jesucristo. ¹³ At'aha tibe ngayjee já juhun nda títuun ko ngayjee xuta xingisoo nga ngat'aha Cristo kjiya'yuhunna. ¹⁴ Tu ngat'aha nga kjiya'yán, nkjin já nts'eé 'yún tjincha ma 'yún k'un Nda Ntíaná ko tjincha ma k'un t'ib'énijmí éhen.

¹⁵ Kjuaxi nga tjin xi t'ib'énijmí ni xi kits'in Cristo at'aha tíma xintak'un ko mjehe nga ts'in ngana. Tunga tjiḥin ngá xi ngayjehe animaha t'ib'énijmí. ¹⁶ Xi tíma xintak'un, kui xi tjincha b'énijmí Cristo at'aha ngandaha tjincha bangisjai. Najmi kjuaxihí nga b'a tjincha ts'in. Ni xi incha mje níhi nk'ie nga tu sahá 'yún sakúna kjuanima nk'ie nga kjiya'yán. ¹⁷ Tunga máha xuta xingisoo, tjincha b'énijmí Cristo at'aha tjiḥin kuaatjo. Be nga kjiya ei tu xi xinya chich'ihinna én nda tsuhu Ntíaná nginkun já tjióo.

¹⁸ Tunga najmi chumi ni ts'ihín ra. Ndaha tsa najmi kjuaxihí ko ndaha tsa ngayjehe k'un nga tjincha b'énijmí, xi tu ja ní ts'enijmíhi ni xi kits'in Cristo ko kui niu xi tsjo mana. Ko 'yún s'e sana kjuatsjo. ¹⁹ At'aha be nk'ie nga tu ngat'aha nga tíchubantjáiḅú nginkun Ntíaná ko xi nkú ts'in

títsjá nga'yúnna Espirituhu Jesucristo kuitju'a. ²⁰ Mje nkjúnna ko tókuyá nga ndahachí najmi sakúna kjuasuba. Tụ sa ní 'yún ndjá kúásinjña nd'ai xi nkú nga tít's'in tehente, ko chá kjuachánkahá Cristo ajihin ni xi tímat'ain yjonintena. B'a kama tsa tíjña ko tsa ja kabaya.

²¹ At'ahá an bi nk'ie nga tíjña tik'un sa, Cristo tíjña tik'uhunna. Ko tsa ni xi túbayahana, tụ sahá ts'in nganaka. ²² Tsa kúátejña tik'un sa, 'yún xúbaya xána. Najmi be má nihi xi k'uajían. ²³ At'ahá síjñaya masehen nga joo niu. Mjena k'uejña asuntee ko kfinsehe Cristo. Tsa ni xi kfinsehe ra Cristo, tụ sahá 'yún nda tjín ngat'a ts'an. ²⁴ Tunga ngat'ahá ní ngandanuu 'yún machjén sahá nga kúátejña tik'un sa. ²⁵ Behe k'an nga b'a tjín niu, kui nga behena nga kúátejña tik'un sahana ko nga k'uandaya sana ajinnuu, tụ xi 'yún s'ejín sahanuu ko tsjo k'úenuu nga b'a n'oo. ²⁶ B'a ts'in nk'ie nga kuichuse ngáhanuu, tsjo kamanuu nga n'etsjohoo Cristo Jesu.

B'i ts'in kitsúyaha Pablo xuta ninku nga tu nku ndjáhá kuincha

²⁷ Nkuhú nga tintsúbahanu xi nkú ts'in tjeheñ ra xuta xi y'a én nda tsuhu Cristo. Kui nga tsa kfinseñuu, skue, ko tsa kjin kúátejña, kuint'e én xi nkú ts'in tintsúboo, nga ndjá tincho, nga nkuhú ni xi n'enkjintak'un, ko nga nkuhú tín'e mo yjonuu nga ta ñja ta ñja tín'oo nga'yún ngandaha én nda tsuhu Cristo xi s'ejinná. ²⁸ Ndahachí najmi tụ binkjun já kontrannuu. Kui niu xi kuakúchjihí xuta xu'bo nga ndyja ko nga jun xi n'ek'anकिनuu. Ntjáná tsjánuu nga n'e nganoo.

²⁹ At'ahá jun bi kik'ainuu nga s'ejinnuu Cristo, tunga ta kik'aihínuu nga ngat'ahá ta choo kjuanimá. ³⁰ B'a ta ts'in títbitjáiún kjuanimá nd'ai xi nkúhu kjuanimá xi kiyo nga j'ajian ko xi tínu'yó nd'ai.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjihin nga s'eyaná

¹ Kui b'a maha tsa Cristo basinkonuu, ko tsa kjuatjohoo tsjá nga'yúnnuu, ko tsa Espirituhu nkuhú tít's'in manuu, ko tsa nda tichasohoo ko tíma nimanuu xinkiu, ² kui nga n'ehenu nga tụ xí tsjohó kat'ena. Nkuhú kas'eyanuu ko nkuhú kjuatjo xi kas'eya animanuu. Nkuhú ch'a xinkiu ko nkuhú ni xi n'enkjintak'un. ³ Ndaha nku ni najmi tụ n'o tsa tụ xi n'e nganaha ruu xinkiu ko tsa tụ xi nk'a n'esjehenu yjonuu. Tụ sa ní nímakjua n'esjo yjonuu ko chasohoo xinkiu, chasohoo xi nkúhu tsa 'yún nk'a tjeñ nga jun. ⁴ Najmi tụ nku ni xi ts'ajun chasohoo, ta chasohoo ni xi ts'e já nts'o.

⁵ B'a ta ts'in kas'eyanuu xi nkú ts'in kis'eyaha Cristo Jesu. ⁶ Kui xi tụ b'a ts'in Ntjánáha, tunga najmi kits'innisihí ni nga y'éjña chji nga kui xi Ntjáná. ⁷ Tụ sa ní y'éch'ohoo yjoho yáha kui ko nku nda musu kits'in ma yjoho nga j'ai tsin xi nkú ts'in tsin xuta. ⁸ Ko nk'ie nga kik'a yjoninte, kinte ts'asje yjoho. Kint'é'éhen Ntjáná santaha nga ngji ngabayoo. Kruu kin'ek'ient'á.

⁹ Kui kjuaha Ntjáná 'yún tse kjuachánka kitsjáha ra, ko kitsjáha nku j'áin xi tụ xí 'yúhún nk'a tjeñ, ¹⁰ tụ xi nk'ie nga kúnú'yáha j'áihin Jesu kúinchakúñch'in tụ yáhá ni xi tjín ndjiojmi ján ko asuntee ko kinte t'anankiu. ¹¹ Ko ngayjee xi tjín b'a kuitsu nga Jesucristo xi Ntjá. B'a ts'in s'ejña chjiji kjuachánkahá Ntjá Na'miu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úentu xuta ninku ajihin xuta

¹² Kui b'a maha, jun já nts'ena, xi nkú ts'in tehente kinu'yá'énnú nk'ie nga tsátejñajinnuu, b'a ta n'oo nd'ai nk'ie nga kjin tíjñanuu. Chankjún Ntjaná kó kat'atsó nga n'endjuú ni xi títs'in Ntjaná ajinnuu nga títs'ínk'ankinuu. ¹³ At'aha xi nkú ts'in sasíhín Ntjaná, kui xi títs'in nga n'e mjo ko nga n'oo ni xi mjehe.

¹⁴ Tsa tjín ni xi n'oo, najmi tu katuma stinuu nga b'a n'o ko najmi tu chubatikoo xinkju, ¹⁵ tu xi je ko naxu skuéhenuu xuta. Jun xi ntíhi Ntjaná ko tjihin nga je kuíntsubajihun xuta xi tjín nd'ai xi ch'onk'un ko xi ja kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun. Katumo ajihín xuta xu'bo xi nkúhu niñu xi tibatai má jyuun. ¹⁶ Chubanijmíyahanu én xi ts'ínk'íéntu tik'uhun xuta. Tsa b'a n'oo, tsjo k'úéna nístjin nga kj'uaí ngáha Cristo. At'aha nk'ie kama chji nga najmi tu kjuandahá kits'ian nga'yún nga kits'inxá ajinnuu.

¹⁷ Nk'ie nga s'ejinnuu Ntjaná, b'a joyaha tsa chje tí'bohoo Ntjaná. Ko tsa n'ek'ienna ej, an xi kuichú ma xi nkú joyaha chje xi ts'ííndjuú'ta chje xi tí'bohó Ntjaná. Tunga tsjohó tjínna ndaha tsa b'a n'ena. Ta n'etsjokoho kjuatsjona. ¹⁸ B'a ta ts'in tsjo katumanuu ko ta tjennú kjuatsjonuu.

B'i ts'in kitsúyaha Pablo xuta Filipino nga ts'ínkjisehe Timoteo

¹⁹ Tsa Nda Ntjaná Jesu tsjante, kitsa ts'ínkjisenuu Timoteo tu xi tsjo kamahana nga kuint'e ni xi tíma ajinnuu. ²⁰ Najmi tjín sana kj'ai xi nkúhu kui, xi b'a ta ts'in ts'ínk'ink'un xi nkúhu an nga kjintahá ra jun. ²¹ At'aha kj'ai xutaha bi ni xi ts'e bangisjai, najmi ni xi ts'e Jesucristo.

²² Tunga jahá yo xi nkú k'un Timoteo ko xi nkú ts'in títs'ínxákona nga tib'énijmíkona én nda tsuhu Jesucristo, xi nkú joyaha nku ndati xi ts'inxáko na'mihí. ²³ Kui nga tib'endáhana nga kui ts'ínkjisenuu chuba nga skue xi nkú ts'in s'enda ni xi tí'ajian. ²⁴ Ko behe k'an nga Nda Ntjaná ta tsjántena nga kama kfínsenuu.

B'i ts'in kitsúyaha Pablo xuta Filipino nga títs'ínkjisehe Epafrodito

²⁵ Tunga nd'ai títs'innkíhín k'an nga tjihin nga ta ts'ínkjisehé ngáhanuu nda nts'eé Epafrodito. Kui xi títs'ínxákona nga tí'ajinkona kjuaníma ngat'aha Cristo. Kui xi y'exó nga kin'e nibásenú tu xi kuásínkohona nga ts'ín ni xi machjénna. ²⁶ Tu xí tíma bahá ra jun ko kjintahá ra jun, at'aha be nga kinu'yó nga kisaté ch'in. ²⁷ Kjuaxi kjáíhín nga 'yún ndjáhá kisaté ch'in, nga ja ma kuayáhá kai. Tunga Ntjanáhá tsase nímaha nga kits'ínkíhí. Ko najmi tu suba kui xi tsase nímaha Ntjaná, ta tsase nímaha ko an, at'aha tsa k'ien ndo 'yún kama tse kjuabana kai.

²⁸ Kui nga kitsa mjehena nga ts'ínkjisehenuu tu xi tsjo k'úéhenuu nga chá ngáhanu ko tu xi najmi ta 'yún s'entáhana. ²⁹ N'ek'jóhooon ndo xi nkú ts'in tjehe ra xuta xi ts'e Nda Ntjaná. Tsjo kat'enuu nga b'a n'oo. Chankjún xuta xi b'a k'un xi nkúhu kui. ³⁰ At'aha ngat'aha xáha Cristo ja ma k'ienntjáíhí ni kai. Kitsjá yjoho ndaha tsa ja ma k'iehén tu xi ts'ííntjusuhun ngandana xá xi kik'aihíruu.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo nkú ts'in y'éjña ni xi kis'ehe

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tsjo kat'enuu at'aha Nda Ntjaná Jesucristo tíjñajinnuu. Najmi tífehe k'an nga ta kui ta maha ni xi tib'et'ánuu, at'aha ngandanuu niu.

² Chúhuun yjonuu já ch'onk'un xi ja yo, xi ch'onk'un xá xi títs'in, xi mjehe nga n'e circuncision tiya. ³ At'aha circuncision xi ndoo, kui xi

kich'aá ñá xi yankjáán Ntíaná xi nkú ts'ín bakúyaná Espirituhu Ntíaná ko ma 'yún k'aán ngat'ahá ni xi kits'ín Cristo Jesu, najmi ngat'ahá ni xi n'ehe yjonintená.

⁴ An bi kama nkjún kama 'yún k'an ntje xi y'ahana. Najmi tjín kj'ai xi b'a ts'ín kama 'yún k'un nií xi nkúhu an, ⁵ nga ajihín xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kitsian ko kin'ena ni circuncision nga tjínna jin nistjin nga kitsian. Ntje chánj Benjamin tjeheña. Xuta hebreohó xi chána. Nku nda fariseo xi 'yún kits'intjusun chich'in kjuatéxumaha Moise kama. ⁶ Kui kjuatéxumoo 'yún kikhun nga santaha kitsjennki unkie xuta ninkuhu Cristo. Naxu tsátejña xi nkú ts'ín bakúya kjuatéxumoo. Najmi tjín xi ch'on ts'ín kinchjayanena ngat'a ts'e kui nií.

⁷ Nk'ie bi, ngat'a ts'an 'yún chjihí ra ngatentee ni xu'bi, tunga nd'ai tu ngat'a ts'e Cristo xi nkú joyaha ni xi najmi chumi ni chjihí ra kits'in ma kui niú. ⁸ Nd'ai b'a xian nga najmi chumi ni chjihí ra ngayjee niú, at'aha ja be Cristo Jesu. Kui xi Nda Ntiana maha ko kui xi 'yún chjí saha ra nga tu mí nihí ni. Ngat'aha Cristo kits'inndyja ngayjee ni xi tjínna tu xi kama ts'in nganahana Cristo. Nd'ai nk'ie nga basehe ni xi kindyjo, b'a mana xi nkúhu tsa stjé niú mana. ⁹ Mjena kúátejñajian ni xi kits'ín Cristo. Nk'ie kits'intjusan kjuatéxumoo. Kuenta ts'an tsangisja nga naxu kuichú ma nginkun Ntíaná. Tunga nd'ahí s'ejinna Jesucristo. Kui nga Ntíaná titsjáhana nga naxu tíjña nginkun tu ngat'aha nga s'ejinna.

¹⁰ Ni xi mjena nd'ai, mjena nga skue sisan Cristo ko nga'yúhun Ntíaná xi kits'ínkj'áya ngáha ra Cristo ngabayoo. Mjena nga ta sakúna kjuanjima xi kits'ínkjáihín. Mjena b'a k'úé xi nkú kik'ie Cristo nk'ie nga k'ien ¹¹ tu xi ta kj'uaíyahana ko an ajihín xuta k'ien.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi kingjásihín nga y'ejña

¹² Najmi b'a tíxian tsa ja kisakúna ni xi kuaxian ko a ra tsa ja kama yá xi tjíhín nga kama. Tunga tu nku tífi tjennkiná ni xi kuaxian, tu xi sakúhuna ni xi kama mjehe Cristo Jesu nk'ie nga kisakúhu an. ¹³ Jun já nts'e, najmi b'a mana tsa ja kisakúna niú. Ni xi títs'inná, títs'inchaya ni xi chóo ko títs'in kjua'yúhún ra yjona tu xi sakúhuna ni xi níba askahan. ¹⁴ Cristo Jesu ts'ínchjén Ntíaná nga tíinchjaná nk'a ján. An bi tífi tjennkia ni xi títsu nga tsjáha xi nt'é éhen.

¹⁵ B'a ts'ín tjíhín nga s'eyahaná ñá xi ja tsichu maá xi tjíhín nga kamaá. Ko tsa tjín xi kj'ai ts'ín s'eyaha, Ntíaná ta k'uéjña chjihí ni xu'bo. ¹⁶ Tunga tjíhín ni nga tu nku ndjáha kúinchajián ni xi ja kin'ekjáihín santaha nd'ai.

¹⁷ Jun já nts'e, b'a n'oo xi nkú nga títs'ian ko ta chase chubayohoo xuta xi b'a ta tíntcha ts'ín xi nkú ts'ín kik'iejña chubayaihi. ¹⁸ At'aha nkjin maha xi tjíntu xi nkúhu tsa tu kjuandahá kin'ek'ien Cristo at'a kruu. Ja ma nkjin n'yá b'a xinnuu ko nd'ai santaha tínta ts'íhinna nga tíxinyanuu xi nkú ts'ín tíyahá xuta xu'bo. ¹⁹ Kui xi tíntcha fi má nga ndyja, ko ni xi incha mjehe s'ehe kui xi ntíaha. Tíntcha bangisjai kjuachánka ajihín ni xi tu subahá maná, ko tu nku ni xi ts'ehé asuntee tjíntuyáha kjuankjintak'uhun.

²⁰ Tunga máha ñá, nanki xi tíjña nk'a ján tjeheñná. Yohó nankiná má nga tíchuyáhaa nga níabajehen Nda Ntíaná Jesucristo xi ts'íink'ankiná. ²¹ Tjíhín nga'yún nga kuatéxumaha ngatentee ni xi tjín ko ts'ínchjén nga'yúhun nga ts'íink'óntjaiya yjoninte x'an xi kich'aá nd'ai. Xi nkú ts'ín tjíhín kjuachánka yjonintehe, b'a ta ts'íink'íé xi ts'aña.

4

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi incha ts'ín xuta nínku Filipino

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tjo nkúnna jun ko f'áitsjenna jun. Jun xi kjuatsjona ko nga chjihí xána. Tu nku b'a n'e ndjáhá tinchajiun Nda Ntjáná, jun xuta tjona.

² Tíbankihí na Ebodía ko tíbankihí na Sintike nga kanchjako nda ngáha xinkjín at'aha nkuhú Nda Ntjáná incha yjanki. ³ Ko ji ta tíbankihí nga tísinkoi jminchjún, ji xi b'a ta tsu xá xi t'n'ei. At'aha nga y'enijmía yo, kui jminchjún ta y'enijmí én nda tsuhú Ntjáná, xi nkú nga ta kits'ín nda Clemente ko xuta xingisoó xi kits'ínxákona. Kui xi ja t'jintut'á j'áihín xujun má nga t'jintut'á j'áihín xuta xi k'úéntu t'ík'un sín.

⁴ Kas'enuu kjuatsjoho Nda Ntjáná. B'ahá ta tixin ngáhanuu. Tsjo kat'enuu. ⁵ Ngatentee xuta incha kate nga nda anímanuu. Ja t'jña t'ña Nda Ntjáná.

⁶ Najmi tu chumi nihi xi fantaha ruu yjonuu. Tu sa ní tehente t'inyohoo Ntjáná ni xi machjénnuu nga chubakoo. Tinchíhuu ko ta t'johoon máb'achjihí ni xi t'í'ainuu. ⁷ Kjuajyuhu Ntjáná xi najmi mankjihín xuta, kui xi kúhún anímanuu ko tsján'yá xi nkú ts'ín n'enkjínk'un at'aha Cristo Jesu ts'enuu.

⁸ Ko ni xi fekuhu, já nts'e, tíbankinuu nga n'enkjínk'un ni xi naxu t'jín, ni xi yankjún, ni xi nda, ni xi je, ni xi tsjo k'un, ni xi nda chasehe. Ngayjee ni xi 'yún nda ko ni xi sasinná, kui ni xi n'enkjínk'un. ⁹ N'etjusun ni xi tsakuyánuu ko xi kixinyanuu nga n'oo, ni xi kinu'yó nga kinchja ko xi kiyo nga kits'ian. B'a n'oo ko k'úéñajinnuu Ntjáná xi tsjáná kjuajyu.

B'i ts'in kitsjáha Pablo máb'achjihí xuta nínku Filipino at'aha tsasinkoho

¹⁰ 'Yún títsjána kjuatsjo Nda Ntjáná nga ta kis'entahá ngáhanuu an. Kjuaxí nga tehente kjintahannuu an, tunga santahá ni nd'ái kisakú njánuu nga tsisinkonú. ¹¹ Najmi tsuhú ra tsa ndyjat'ana tsa mí nihi, tsa kui nga b'a tíxihinnuu. At'aha ja kamankjinna nga tsjo k'úéna ajihín tu mí nihí ni xi kamat'an. ¹² Be xi nkú ts'ín bintsúbajían kjuax'an ko ta be xi nkú ts'ín bintsúbajían kjuanchíná. Ja kama nkana tu mí nihí ni, tsa tsé sisinna ko tsa kama bjona, tsa 'yún s'ena ni ko tsa najmi chumi nihi xi s'ena. ¹³ Ts'in chúkua tu mí nihí ni, at'aha Cristo tsjá nga'yúnna. ¹⁴ Tunga ndahá t'n'o nga t'bisinkonú ajihín kjuanima xi t'í'ajian.

¹⁵ Jun xuta nínku nanki Filipino, yo ni xu'bi. Nk'ie nga tjun y'enijmínuu én nda tsuhú Jesucristo ko nk'ie nga tsitja ante Macedonía, ajihín xuta nínku xingisoó tu nkuhú jun xi tsisinkonú. Kik'ainú xi nkú t'jín kitsjánuu Ntjáná. ¹⁶ Santaha nga tsátejña nanki Tesalonika, nku jo njáyá ta kin'ekjínú ni xi kamachjénna. ¹⁷ Najmi chje xi t'í'ainú t'ibangisja. T'ibangisja nína nga 'yún kas'e sanuu kjuanchíná nginkun Ntjáná.

¹⁸ Ja kits'ínkjáihín ngayjee ni xi kin'e nibánú ko santaha t'í'anki tímana nd'ái. Ni xi kin'e nibákonú Epafrodito, kui xi kits'ínndjuú ngayjee ni xi machjénna. Kui niu xi nkú joyaha nku chje sinjne xi ts'ínkjáihín Ntjáná ko sasíhín. ¹⁹ Tsjánuu Ntjáná ngatentee ni xi machjénnuu, xi nkú ts'ín t'jñajin kjuanchíná chánka xi sakújinná Cristo Jesu. ²⁰ Ntjáná xi Na'miná maha, kui xi kayaha kjuachánkahá santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

B'i ts'in kits'ínke Pablo xujin

²¹ T'johoon kjuasuniñana ngatentee xuta xi ts'e Cristo Jesu. Títs'ínkjínuu kjuasuniña já nts'eé xi t'jintukona ei. ²² Títs'ínkjínuu kjuasuniña ngatentee

xuṭa xi ts'e Ntjāná xi tjin ei. Kō xi tjincha ts'inxá ni'yaha nda títjun k'aku Cesar, kui xi 'yún títs'ínkji sanu kjuasuniña.

²³ Kat'ejñajinnu kjuandaha Nda Ntjāná Jesucristo.

Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Colosa

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'ín kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo ² tísuniñaihi já nts'eé xi tintsuḅoo nanki Colosa, jun xi kikj'áts'enuu Ntjaná ko s'ejinuu Cristo.

Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná.

B'i ts'ín kinchjantjai Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

³ Xki nga chubantjáhi nginkun Ntjaná xi Na'mihi Nda Ntjaná Jesucristo, 'báhi máb'achjhi ⁴ at'aha kik'inanyi xi nkú ts'ín s'ejinuu Jesucristo ko xi nkú ts'ín tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná. ⁵ B'a t'n'o at'aha kinu'yó én nda tsuhu Jesucristo, én xi naxu tjin. Y'éña chjinuu ni xi tjinda ngandanuu ndjiojmi ján. Kui niu xi ja tichuyóho nd'ai.

⁶ Kui éin xi tsichujinnuu nda tít's'ín ko tífindju ajihin xuta nga ngúsuhun asuntee. B'a ta tíma ajinnuu b'aha ra nistjin nga kinu'yó ko tsichu mankjinnuu xi nkú tjihin ra kjuandaha Ntjaná. ⁷ Kui éin xi tsakúyanuu nda Epafra, nda musu xinki xi 'yún tjonj. Naxu tífikó xáha ei nga tít's'ínxát'aha Cristo ngajonuu. ⁸ Kui xi kitsúyani kjuatjo xi y'éñajin animanuu Espirituhu Ntjaná.

⁹ Nkúhu nga kik'inanyi kui niu, najmi t'n'ekj'áiyai nga tichubantjáhi nk'ie nga tichubakoi Ntjaná. Tíbinchjhi nga katumankjinyenuu ni xi mjehe, ko nk'ie nga Espirituhu katsjánuu nga nanka n'enkjintak'un ko nga kamankjinnuu ni xi ts'e Ntjaná. ¹⁰ B'a katuma tu xi kuintsuḅahanu xi nkú ts'ín tjeheñ ra xuta xi ts'e Nda Ntjaná ko nga n'oo ni xi sasihin. Tíbinchjhi nga n'oo ngayje tikjá ni xi nda ko nga 'yún kamankjinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntjaná. ¹¹ 'Yún kasakú nga'yúnnuu xi nkú ts'ín tjeheñ ra nga'yúhun Ntjaná xi tjihin kjuachánka, tu xi kuichúkuahánuu tu mí nihí ni ko tu xi najmi n'ekjehe ruu tak'un.

¹² Tsjo kat'enuu ko tjohon máb'achjhi Ntia Na'miná xi kits'ín nga kama sakúnuu ni xi ts'ínkjáihin xuta xi ts'e xi k'úentu má ndzjeen. ¹³ At'aha ja kikjexinná ajihin nga'yún xi tjin má jyuun ko kits'ínk'aná má batéxuma Ntí xi tjoho. ¹⁴ Kui xi y'échjintjainá, kui nga kin'endyjat'ahaná ngatitsunná nd'ai.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi kits'ín Cristo ngandaná

¹⁵ Cristo kui xi nk'ie nga yaá, Ntjaná yaá. Ntukaán bi najmi ma chjhi Ntjaná. Kui xi Ntíhi Ntjaná xi tjun kintehe ni nga n'enda ngayjee ni xi kin'enda. ¹⁶ At'aha kui tjña, kui nga kin'endaha ni xi tjin ndjiojmi ján ko asuntee, ni xi ma chji ko ni xi najmi ma chji, xi k'aku ko xi tjihin xá, xi batéxuma ko xi nk'a tjeñ. Kui kin'echjén nga kamanda ni xi tjin ko kui kama ts'e. ¹⁷ Kui xi tu b'a ts'ín jahá tjña kintehe ni nga kamanda ngayjee ni xi tjin, ko kui ngat'aha b'a k'uhun ni xi tjin xi nkú k'un.

¹⁸ Xi nkú ta ts'ín nintakaá batéxumaha yjoninténá, b'a ta ts'ín Cristo batéxumaha xuta ninku. Kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien tu xi nk'a tsjéheñ ra ngayjee ni xi tjin. ¹⁹ At'aha kama tsjoho Ntjaná nga y'éñajihin Jesucristo xi nkú ts'ín tjíyaha. ²⁰ Ntjaná kits'ín nga kjuaák'un

ngáha ra ngayjee xi incha ngji t'axín. Cristo kits'ínchjén, kui nga tu ngat'aha jní xi tsaténdzjoho Cristo t'a kruu kitsjáha ra kjuajyu ngayjee xi tjín t'anankiu ko xi tjín nk'a ján.

²¹ Njstjin nk'ie tsinima t'axíhuun Ntjaná ataha ni ch'onk'un kin'o ko animanuu ngji kontraha Ntjaná. ²² Tunga nga nd'ai Ntjaná ja kits'ín nga kjuáik'un ngáha ruu tu ngat'aha nga Cristo kits'ínkjas'en yjonintehe nga kin'ek'ien. B'a kits'ín Ntjaná tu xi kama kuichúnchahanu nginkun ko kamo xuta xi ts'e xi najmi tjihin chuntí ko xi najmi kama n'enijéhe ra tsa mí nihi.

²³ B'a kama tsa tu nku kixihí ko ndjá kuinchajiun xi nkú ts'ín s'ejinnuu Ntjaná ko tu nku chúyahá ruu ni xi y'éjña chjinuu én nda tsuhu Jesucristo xi ja kinu'yó. Kui éen xi tís'enijmíhi xuta xi tjín nga ngúsuhun asuntee. An Pablo kik'ai xána nga k'uenijmía éin.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kik'qihí

²⁴ Nd'ai tsjo tjínna nga tísakúna kjuu'un ngandanuu. Ajihin yjonintena tífindju kjuu'un xi tísakúhu Cristo ngandaha xuta ninku, at'aha xuta ninku xi yjonintehe Cristo. ²⁵ Títs'inxá ajihin xuta ninku xi nkú ts'ín y'éjña Ntjaná nga kitsjana xá xu'bj ngandanuu, tu xi b'a ts'ín s'enijmíhi xi nkú tjihin ra éhen Ntjaná.

²⁶ Tíb'enijmía ni xi kis'ejña 'ma nú chá ján. Najmi kisakúchjihí niu xuta xi kis'e njstjin nk'ie. Tunga nd'ai xuta xi Ntjaná kik'áts'e tís'ejña chjihí niu. ²⁷ Kits'ín mje nga kuakúhu xuta xi ts'e xi nkú ts'ín tjña kjuanchináha ko kjuachánkahá ajihin xuta xi tjín nga ngúsuhun asuntee. Kui nihi xi ja tís'ejña chji nd'ai. Ko ni xi tís'ejña chjiu, kui xi Cristo. Kui xi tjñajinnuu ko títs'ín nga tíchuyohoo nga sakúhunuu kjuachánka.

²⁸ Kui Cristo xu'bj tíb'enijmíhi xuta. Ya sisiin xi nkú ts'ín tí'bai nijáihí ko títakuyáihí ngayjee xuta, tu xi kuichú maha ngayjee xuta xi s'ejihin Cristo xi nkú ts'ín mjehe Ntjaná. ²⁹ Kui nij xi títs'ian nk'ie nga títs'inxá. Nga'yún xi títsjana Cristo títasinkona, kui nga ndjá títs'inxáhana.

2

¹ Mjena nga choo nga tu xí tsehé kjuanimá tibenkinuu jun ko xuta ninku nanki Laodicea ko ngayjee xuta xi najmi be xi nkú tján. ² Mjena nga sakú nga'yúhun ngayjee xuta ninku, nga nkuhú k'ua xinkjín at'aha tjoho, ko nga nkuhú b'a kuítsu kjuankjintak'uhun nga nkúnkú, ko nga kamankjinyjehe ni xi mjehe Ntjaná. Yohó ni ma kamankjihin ni xi y'éjña 'ma Ntjaná, kui nihi xi Cristo nd'ai. ³ Kui nga nk'ie nga yahaná Cristo yaá ngayjee kjuankjink'un xi y'un nanka xi chjihí ra.

⁴ B'i ts'ín tít'et'ánuu tu xi najmi ch'a én tsjo tsu tsank'á k'uanachakohonuu. ⁵ Ndaha tsa najmi an kikjin tjñajinnuu, tunga kjintahána jun ko tsjo mana nga be xi nkú ts'ín nda tintsubako xinkiu ko xi nkú ts'ín ndjá tinchajiun Cristo, at'aha kui xi s'ejinnuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tintsubakaa Cristo

⁶ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín kin'ekjáihin ruu Nda Ntjaná Jesucristo, tu nkú b'ahá ts'ín tsjénku. ⁷ Nanka katji kjamanuu ajihin Cristo ko ndjá tinchajiun, at'aha kui xi kis'ejinnuu xi nkú ts'ín kisakúyanuu. Ko tehente tjohonon máb'achjihí Ntjaná nga ja kamo xuta xi ts'e.

⁸ Chúhúun yjonúu nga najmi tū ch'a xi k'uanachakohonúu én nanka tiya xi be xuta. Kui xi nibáha ra sin chá xi be xuta, ni xi asunnte y'aha ra. Najmi Cristo nibáha ra.

⁹ Ajin yjonintehe Jesucristo tñajin kikjin Ntíaná, ¹⁰ kō jun ja kisakúnúu ni xi ndyjat'anúu kai at'aha nkuhú tsichu makoo Cristo. Kui xi batéxumaha ngayjee xi tñihin xá kō xi batéxuma.

¹¹ Nk'ie nga kis'ejinnúu Cristo, kin'enúu nku circuncision, tunga najmi circuncision xi n'ehé ra yjonintee kin'enúu. Circuncision xi kjaxín ní jé xi kich'o kin'enúu. Cristo xi b'a kits'innúu. ¹² Nk'ie nga kisatentó, tsangiyanjikoo Cristo. Nk'ie nga kis'ejinnúu nga'yúhun Ntíaná xi kits'ínkj'áiyako ngáha ra Cristo ngabayoo, ta j'áiyakoo kō kui ajihin ngabayoo.

¹³ Jun xuta k'ien kamo nistjin nk'ie tū ngat'aha ngatitsunnúu, nk'ie nga najmi kin'enúu ni circuncision xu'bo. Tunga Ntíaná kits'ínkj'áentu tik'unkonúu Cristo. Kits'inn dyjat'aná ngayjee ngatitsunná. ¹⁴ Kikjetiya xujun xi má nga kis'et'a ni xi tjenná, xi ngji kontraná. Kikjaxín xujun kō kingját'a kruu. ¹⁵ Cristo kits'ínchjén Ntíaná nga kits'ín nganaha xi tñihin xá kō xi nk'a tjen. Kiya kjuasuba xi kisakúhu nga kin'e nganaha xi tñihin xá kō xi nk'a tjen.

¹⁶ Kui nga najmi tū ch'a n'esihiñ ruu xi kuinchjayanenúu ngat'aha ni xi tichino kō tsa xi ti'yu, kō a ra ngat'aha nistjin nga tibitju s'í, kō a ra nistjin nga tib'atuts'ihin sóo, kō tsa nistjin nkjún. ¹⁷ Ngayjee ni xu'bi mjehe kuakúchji ni xi nibá askahan, tunga Cristo bi b'éjña chji sisin ni xi nibóo.

¹⁸ Najmi tū 'bainto nga xi b'asje nimakjua maña yjoho kō benkjún ntitsjee incha k'uéchjanúu ni xi n'ekjóhōon. Kui jóo xi ni xi ma chji suba kuihi nchjanimíyaha kō nk'a b'asje tiya yjoho ngat'aha ni xi mankjihin ej asuntee. ¹⁹ Ja incha ngji t'axihin xi nintaku xuta ninku maha. At'aha xi nintaku xuta ninku maha, kui xi ts'ín nga sá yjonintee xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná nga sá. Sá yjonintee at'aha incha y'a y'ahá ra xinkjín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo tsayakaá kō j'áiyako ngáhaná

²⁰ Ja tsayakoo Cristo, kui nga kama ndaíhi ruu ni xi batéxumaha asuntee. Kui nga, zá tintsuba saha ruu asuntee xi nkú ts'ín tjintuhu xuta xi ts'e? ¿Á tñu'yá'én saha ruu kjuatéxuma xi tsuhu xuta? ²¹ B'a tsu éen: "Najmi tū n'ekoo niu. Najmi tū chjut'o niu. Najmi tū chjubó niu." ²² Kui ni xu'bi nintaku xuta tsitjuhu kō xuta y'éjña. Feya niñ nga n'echjén. ²³ B'a maha xi kixi mankjihin maha nga b'a ts'ín nchja, at'aha ts'ín kjuayúhun ra xuta nga skuenkjún Ntíaná kō nga ts'ín nimakjua yjoho kō nga 'yún tsjáha kjuanima yjonintehe. Tunga najmi chumi ni chjihi ra tsa basinkoná nga b'éch'oná ni xi nchjaha animaná asuntee.

3

¹ Ja j'áiyakoo Cristo ngabayoo, kui nga tñichisjaihinu ni xi tjín ndjiojmi ján má tññat'aha Cristo Ntíaná. ² Ni xi tñehen ra ndjiojmi ján n'enkjintak'un, najmi ni xi ts'e asuntee. ³ At'aha ja tsayo kō tintsuba tik'unkoo Cristo nginkun Ntíaná. Kui nga najmi ma chjihi yáha jun nd'aj. ⁴ Cristo xi ts'ín nga tintsubo. Nistjin nga kjuakúchji yjoho Cristo, kui nistjiun ta chá yáha jun kō kuakúchjiu kjuachánkaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín chúhúun yjoná

⁵ Kui nga n'ek'iehenu ni xi tjintujín animanúu xi tñehen ra asuntee. Najmi tū ch'a xi chuba kjuántukohó xinkjín, kō tsa ts'ín ni xi chuntí

nginkun Ntjaná, tsa yjonintee xi kuatéxumaha, tsa mjehe ts'ín ni xi ch'on tjin, tsa kjuanchiná 'yún kjuásihin. Xi 'yún fásihin kjuanchiná, kui xi kj'ái ntia tjennki. ⁶ Tu ngat'aha nga b'a incha ts'ín xuta, kui kjuaha nga incha nibánehe ra kjuakjahan Ntjaná. ⁷ Ko jun b'a ta kin'o nistjin nk'ie, nk'ie nga tintsubajuni xu'bo.

⁸ Nd'ai ta n'e t'axiún kjuakjoon, kjuastintoo, kjua'unchoo, én chubati'oon ko én ch'on tsuu. ⁹ Najmi tu ch'anachoho xinkiu. Xi nkú ts'ín tintsuoo nistjin nk'ie, b'a joyaha tsa nku najyun chá kin'esjo. ¹⁰ Tunga xi nkú ts'ín tintsuoo nd'ai, b'a joyaha tsa najyun tsetse kindyja ngáhanu. Xi nkú ts'ín tjiyaha Ntjaná, b'a ts'ín tís'eyanuu nk'ie nga tít'sín tsetsenuu ko nga tímankjin sisinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntjaná. ¹¹ Ajihin xuta xi ja kama tsetse najmi ta chumi ni behe yá xi ntje judio tjeheh ra ko yá xi najmi ntje judio tjeheh ra, yá xi kin'ehe ni circuncision ko yá xi najmi kin'ehe, yá xi xin nibáha ko yá xi kinte tjeheh nginkun xuta, yá xi xuta musu xi kich'atse ko yá xi ndáhi yjoho. Ngayjee kui ni nkúhú bichú majin Cristo, ko Cristo tijnajihin ngayjee.

¹² Ntjaná j'ajinnuu, kikj'áts'enuu ko tjoho jun. Kui nga n'e tsetse yahanu xi nkú ts'ín kuintsuoo nga chasenimoo xinkiu, kas'enuu kjuanda, nimakjua kas'eyanuu, nimakjua n'ekoo xinkiu ko najmi tu kitsa katuma stinnuu. ¹³ N'e'yún tak'uhun xinkiu ko n'endyjat'ohoo xinkiu tsa tjin ajinnuu kjuasti. Xi nkú ts'ín kits'innuyat'anuu Ndá Ntjaná, b'a ta ts'ín n'endyjat'ohoo xinkiu. ¹⁴ N'etjoo xinkiu, at'aha kjuatjoo xi 'yún chji saha ra nga ngayjee ni xingisoo ko nkúhú ts'ín manuu.

¹⁵ Kichj'ajinnuu tu xi nkúhú yjonintehe Cristo kamahanu ko b'a ts'ín s'ehenuu kjuajyu. Kjuajyuhu Cristo katsjánijáha animanuu ko tehente tjohoon máb'achjih Ntjaná ngat'a ts'e kui niu. ¹⁶ Kat'ejñajinyjenuu éhen Cristo. N'enkjín'un sisiun xi nkú ts'ín kuakúyohoo ko nga k'uai nyóhoo xinkiu. Tjohoon máb'achjih Ntjaná ajin animanuu nga sóhoo salmo ko sohoo ninku ko xi nkú ts'ín kuakúyanuu Espiritu nga só. ¹⁷ Ngatentee ni xi n'oo, tsa chubo ko tsa tu mí xáha ni xi n'oo, Ndá Ntjaná Jesu n'ekasiún tijn nga b'a n'oo ko tjohoon máb'achjih Ntja Na'miná ngat'a ts'e ni xi kisakújinnuu Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úénu xuta

¹⁸ Jun xi tí'minnuu chjuún, chankjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tijnaha xuta xi yjanki Ndá Ntjaná.

¹⁹ Jun xi tí'minnuu x'in, n'etjoo chjuúnnuu ko najmi tu ndjá n'ekoo.

²⁰ Jun xi tí'minnuu ntí, tinú'yá'én tehentohoo xi chánuu. At'aha kui niu xi sasihin Ndá Ntjaná.

²¹ Jun xi tí'minnuu na'mi, najmi tu chuba kjahan n'ekoo ntinnuu, tu xi najmi kfehe ra k'un.

²² Jun xi tí'minnuu xuta musu xi kich'atse, tinú'yá'én tehentohoo xi já ntjanuu maha ei asunntej. Najmi tu nk'ie nga tibasenuu b'a n'o, tsa tu xi nda kuasehenuu. Ngayjehe ní tak'un b'a n'oo at'aha Ndá Ntjaná yankjún. ²³ Tu mí xáha ni xi n'oo, ngayjehe animanuu b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa Ndá Ntjaná t'n'exát'ohoo, najmi tsa xuta. ²⁴ Yo nga sakúnnuu ni xi tjinaha Ntjaná nga tsjáha ntíhi. Cristo t'n'exát'ohoo, kui xi Ndá Ntjanuu. ²⁵ Xi tít'sín ni xi najmi b'a tjin, kui xi ts'ínkjáin ngayjaya ngáha ra chjih ni xi tít'sín. Najmi ngabi ts'ínko Ntjaná xuta.

4

¹ Kō jun xi t'í'minūu já ntia, nda kō kixi n'ekoo xuta musu xi kich'atso. At'aha yo nga ta tijnanu ko jun nku Nda Ntia ndjiojmi jan.

² N'ekjas'ohoon yjonuu nk'ie nga chubakoo Ntiana. Najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga tjohoon mab'achjihi ngat'a ts'e ni nda xi tsjanuu.

³ Kō ta chubantjaini tu xi Ntiana tsjanteni ma nga k'uenijmii ehēn, tu xi kuxinyahani ni xi kis'ejna 'ma nistjin nk'ie kō tís'ejna chji nd'aj ngat'aha Cristo. At'aha kui kjuaha kjiya'yuhunna ei. ⁴ Chubantjainu tu xi kama kuakuchji sisihinna ehēn kō xi nkú ts'in tjihin nga kuinchja.

⁵ Nanka n'ekjink'un xi nkú ts'in kuintsabajihun xuta xi najmi s'ejihin Ntiana. Xki nistjin xi kjuā chase sisihun ni xi n'oo. ⁶ Tehente tsjo ts'in chubo kō kas'ehē sin ni xi chubo. B'a ts'in chahanu xi nkú k'úhūn nga nkunkú xuta.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujin

⁷ Xi nkú ts'in tijnā ei kuitsuyayjenu nda Tikiko, nda nts'eé xi tjona, xi kixi tít's'intjusun xaha, xi ta tít's'inxát'aha Nda Ntiana xi nkúhu an.

⁸ Kui xi tít's'inkjisenū tu xi chahanu xi nkú n'e tintsūbai ei kō tu xi sakú nga'yuhunnu. ⁹ Kō tít's'inkjika Onesimo, nda nts'eé xi tjona xi ta kixi tít's'intjusun xaha kō xi nda nankinuu maha. Incha kuitsuyanuu ngatete ni xi tīma ei.

¹⁰ Tít's'inkjinuu kjuasuniña Aristarko, nda xi kjiya'yunkona nubayá ei, kō Marko xi nts'esti maha Bernabe. Ja ta tsichunuu ehēn Marko. Nda n'ekjóhōn tsa kuichusenū yo. ¹¹ Kō tít's'inkjinuu kjuasuniña Jesu, kui ndo xi ta 'mi ya Justo. Tu kuihi já judio xu'bi xi y'anjikona xá xi tít's'ian nga tib'enijmía xi nkú ts'in batexuma Ntiana. Kui jóo xi tsjá nga'yúnna.

¹² Ta tít's'inkjinuu kjuasuniña Epafra, xi nda nankinuu maha. Kui xi ta tít's'inxát'aha Cristo Jesu kō tehente ngayeje k'un tibankintjainuu nga tinchjako Ntiana, tu xi ndjá kuinchahanu kō kama je kikjiun kō kamo xi nkú ts'in mjehe Ntiana. ¹³ An be sisan xi nkú ts'in Epafra kjintaha ra jun kō ta kjintaha ra xuta xi tjin nanki Laodicea kō xi tjin nanki Hierapoli.

¹⁴ Ta tít's'inkjinuu kjuasuniña Luca, nda chjinenki xi tjona, kō Dema.

¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana já nts'eé xi tjin nanki Laodicea kō tjohoon kjuasuniñana tachjuún Ninfā kō xuta ninku xi ma njakú ni'yaha. ¹⁶ Nga ja kamanuu nga n'eyo xujin, ta n'ekjihuu nga kats'inya xuta ninku Laodicea. Kō jun ta n'eyo xujin xi nibaha Laodicea.

¹⁷ B'a t'ihuun Arkipo: "N'enkjintak'uin nga nda n'etjusuin xaha Nda Ntiana xi kik'aihi."

¹⁸ An Pablo ntuna tib'et'ahanuu kjuasuniñana. N'ekj'áitsjon nga kjiya'yán.

Kas'enuu kjuandaha Ntiana.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbano ko Timoteo tísuniñaihi, jun xuta ninku nanki Tesalonika, xi kikj'áts'enuu Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo. Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu.

B'i ts'in tít's'ínkj'áitsjen Pablo xi nkú ts'in kits'ínkjáihin xuta ninku nanki Tesalonika én nda tsuhu Jesucristo

² Tehente nk'ie nga chubakoi Ntjaná chubantjáihí ko 'báihí máb'achjíhí Ntjaná at'aha kichubó éhen. ³ Nginkun Ntia Na'miná f'áitsjen tehentení xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntjaná ko t'n'o xá xi mjehe, xi nkú ts'in tjonuu ko t'ibisinkoo xinkiu, ko xi nkú ts'in t'n'echjúkjo kjuanimá xi t'ibitjáiún nga t'ichuyóho nga k'juai ngáha Nda Ntjaná Jesucristo.

⁴ Jun já nts'e, tjoho Ntjaná jun ko yai nga j'áinnuu. ⁵ At'aha nk'ie nga kik'ienjmí én nda tsuhu Jesucristo ajinnuu, najmi tu suba én kichubai. Kis'ejña chji ní nga'yúhün Ntjaná. Espirituhu Ntjaná kits'inxá ko ndahachí najmi jo jan kamaní nga kichubai. Yo xi nkú n'e tintsubai ajinnuu nga ngandanuu ni xi kin'ei.

⁶ Nk'ie nga kichaseni tá kichasoohó Nda Ntjaná, b'a ts'in tsinchiyó xi nkú ts'in kuintsuboo. At'aha nk'ie nga ja kin'ekjóhön éhen Ntjaná, tá kisakúnuu nkjin t'ikjá kjuanimá, tunga Espirituhu ní Ntjaná kitsjánuu kjuatsjo. ⁷ B'a ts'in y'ejña chjihí ruu ngatentee xuta xi s'ejihin Ntjaná xi tjin nga ngúshün ante Macedonia ko ante Akaya xi nkú ts'in tsjenkiaá Nda Ntjaná.

⁸ At'aha jun tjun kichjubó éhen Ntjaná ko t'ifindju éen najmi tu suba ante Macedonia ko ante Akaya. Tu má níhi tiya xi nkú ts'in tís'ejinnuu Ntjaná. Kui nga najmi tá machjéhen rá tsa nkú kuixín sahaní jin. ⁹ At'aha xuta t'íncha nchjanjmíyaha xi nkú ts'in jun kin'ekjáinni nk'ie nga tsichusejihí, ko xi nkú ts'in kin'ekjí t'axiún ntja xi ntsja xuta ts'índaha nga kin'ekjóhön Ntjaná. Nd'ai yjankiu Ntia xi t'ijná t'ik'uun. Kjuaxi nga kui xi Ntjaná. ¹⁰ Nd'ai t'ichuyóho Ntíhí Ntjaná xi nibá ngáha ndjiojmi ján. Kui xi Jesu xi Ntjaná kits'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo ko xi ts'ínk'ankiná nstjin nga nibánehe kjuakjahan Ntjaná asunntee.

2

B'i ts'in tít's'ínkj'áitsjen Pablo xi nkú ts'in kits'inxá ajihin xuta ninku nanki Tesalonika

¹ At'aha ja yo jun, já nts'e, nk'ie nga najmi xá tiya kama nk'ie nga tsichii ajinnuu. ² Yo nga un kikiení ko ch'on kamat'ain nanki Filipo kintehe ni nga tsichii ajinnuu. Tunga Ntjanáhá kitsjá nga'yúnni, kui nga ndjá kin'esjeheni yjoni nga y'enjmí én nda tsuhu Ntjaná ajinnuu. B'a kin'ei ndaha tsa nkjin maha xi ngji kontrani.

³ Najmi ni xi ngasten ko tsa ni xi ch'onk'un nibáha rá ni xi b'enjmí ko tá ndaha najmi ch'anachaihi xuta. ⁴ Nda ní tsaseni Ntjaná ko kin'ekjas'enni nga k'úenjmí én nda tsuhu, ko b'a n'e tichubai. Najmi xuta t'ibaihi kjuatsjo. Ntia níná t'ibaihi kjuatsjo, kui xi be xi nkú ts'in tjintuyáni.

⁵ Xi nkú n'e ja yo, najmi kichuba un uin ko ta ndaha najmi kich'anachaihi, tsa tu xi b'a ts'in kjuaihiini toon. Ntiana be nga b'a tjin ni xi tixian. ⁶ Najmi tsinchisjai tsa kjuachanka sakuni ajinnuu ko ta ndaha ajihin xuta xingisoo, ⁷ ndaha tsa jin xi ja postruhu Cristo kama kai tsinchijhi ni xi machjenni. Kichase sisihin. B'a kin'eji xi nkú ts'in nku tachjuun xi basehe ntíhi.

⁸ Yún nkjún tjoní jun, kui nga santaha najmi tu nku én nda tsuhu Ntiana kin'ekjas'ehen ri. Tsa ni xi kuayantjaihi ri kai, tsayantjaihi ri. 'Yún nkjún kisasini jun. ⁹ ¿A f'áitsjennuu, ja nts'e, xi nkú ts'in kin'exái ko kiyai kjuanimá ajinnuu? Nistjin nistjen kin'exái tu xi najmi ch'a kamahani nk'ie nga y'enijmíhi én nda tsuhu Ntiana.

¹⁰ Jun ko Ntiana be xi nkú ts'in je ko naxu tintsubaí ajinnuu jun xi s'ejinnuu Ntiana, ko nga najmi tjin xi kjanineni tsa mí nihi. ¹¹ Yo xi nkú ts'in kichijhin nga nkunkú jun, xi nkú ts'in kuhun xi tí'mi na'mi ntíhi. ¹² Kik'ai nyáihi ko kik'ai nga'yíhin. Kik'inyaihi nga kuintsuboo xi nkú ts'in tjihin nga k'úentu xuta xi ts'e Ntiana. At'aha jun j'ajinnuu Ntiana nga kuitjas'enjiun nga Ntiana kuatéxumanuu ko nga sakunuu kjuachankaha.

¹³ Kui kjuaha nga najmi n'ekj'áiyai nga tehente 'baihi máb'achjíhi Ntiana, at'aha kichjubó éhen Ntiana xi kik'ienijmí. Najmi kin'ekjóhooon xi nkúhu tsa éhen xuta. Kjuaxi kjáihin nga kui xi éhen Ntiana ko títs'inxáinnuu nd'ai jun xi s'ejinnuu Ntiana. ¹⁴ Jun ja nts'e, b'a ta kamat'on xi nkú kamat'ain xuta ninkuhu Ntiana xi tjin ante Judea xi ta s'ejihin Cristo Jesu. Un kikienuu aya ntsja xuta nankinuu xi nkú ts'in ta un kikiéhe xuta ninku xu'bo aya ntsja xuta judio xinkjin.

¹⁵ Kui xi ta incha kits'ínk'ien Nda Ntiana Jesu ko ja profeta, ko jin incha kikatjennkiní. Najmi maha incha ts'in ni xi sasihin Ntiana ko fi kontraha ngatentee xuta. ¹⁶ B'éch'oní nga b'enijmíhi xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra én xi ts'ínk'ankihí xuta. Tehente títs'intsené jé yjoho nga b'a t'incha ts'in, tunga nd'ai ja j'aik'úhun xuta xu'bo kjuakjahan Ntiana.

B'i ts'in kitsúya Pabló nk'ie nga ta mjehé ngáha ra ngjuaisehe xuta ninku Tesalonika

¹⁷ Jun ja nts'e, kama mje nkjúnni ko tu ni xi tsinchisjai nyá ní nga kuankínse ngáha ri nk'ie nga ja j'a chuba nistjin nga tsankin t'axin má nga tintsuboo, ndaha tsa najmi ngji t'axihin xinkjin animaná. ¹⁸ Kui nga kama mjeheni nga kuankínse ngáha ri. An Pabló nku jo nyá kama mjena nga kfínse ngáhanuu kai, tunga ndanindooho y'échjani. ¹⁹ At'aha, ¿mí nihi xi tichuyáihí ko mí nihi xi kama kjuatsjoni ko mí nihi xi kama chanka n'esjekohoni yjoni nginkun Nda Ntiana Jesucristo nk'ie nga kj'uai ngáha? ¿A najmi juhún? ²⁰ Kjuaxi nga jun xi kjuachankani ko kjuatsjoni.

3

B'i ts'in kitsúya Pabló mí kjuaha nga y'éxaha Timoteo

¹ Kui b'a maha nk'ie nga najmi ta kama 'yún sahani, tu xi b'a ts'in chahani ni xi tímát'on y'endai nga kuintsuba subai nanki Atena ² ko kin'ekjií nda nts'eé Timoteo, nga kui xi ngjuaisenuu. Kui xi ta títs'inxát'aha Ntiana nga túb'énijmí én nda tsuhu Cristo. Kin'ekjií tu xi tsjá nga'yúhunnuu nga kuasinkohonuu ko ndjá kuinchajiun xi s'ejinná. ³ Najmi mjeni tsa tjin xi tjin ajinnuu kfehe k'un tu ngat'aha ni xi tíf'ajin. Ja yo nga tjihin nga b'a kamát'aán.

⁴ At'aha nk'ie nga tintsuba sai ajinnuu, tsixinya tíjuihin nga sakúná kjuá'un, xi nkú nga ja kama ko yo. ⁵ Kui kjuaha tu xí kis'entahána. Kui nga kits'inkjisehenuu Timoteo tu xi skuehena tsa tu b'a ts'in ndjáhá s'ejin sanuu. Najmi mjena tsa ndanindoo kjút'ayák'unnuu, tsa b'a ts'inndyjahá xá xi kin'ej ajinnuu.

⁶ Ja kik'óya ngáha Timoteo nga ngjisenuu. Én nda tsu j'aikonj. B'a títsu nga tu nkú b'ahá ts'in s'ejinnuu Ntjaná ko nga tu b'a ts'in tíhinnuu kjuatjo. Kitsúyani nga tsjo ma tehentenuu nga f'áitsjennuu jin ko nga tu xí mjehénuu chá ngáhani xi nkú tá ts'in jin 'yún mjenj nga chaihj jun.

⁷ Kui kjuaha, já nts'e, ajihin kjuanusin xi tjinni ko kjuá'un xi tíbenj, tísakú nga'yúnni nga tínu'yái nga tu nku b'ahá ts'in ndjá s'ejinnuu Ntjaná. ⁸ Títsjá nga'yúnni nga yaj nga ndjá tinchajiun Nda Ntjaná. ⁹ Najmi tísakújinni én xi nkú ts'in k'uaihj rj máb'achjihj Ntjaná at'aha ndjá tinchajihun Nda Ntjaná ko tí'bainj kjuatsjo nginkun Ntjaná. ¹⁰ Nístjin nístjen 'yún nkjún binchihj Ntjaná tu xi katsjánteheni nga chase'a ngáhaná xinkjá ko nga n'endjuút'aj ni xi s'ejinnuu, tsa tu aha tjín ni xi ndyjat'a sa.

¹¹ Katsjániyáni Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesu tu xi kama kuankihinse ngáha rj. ¹² Ko 'yún katsjá sanuu kjuatjo Nda Ntjaná tu xi b'i ngján n'etjohonu xinkju ko xuta xingisoo xi nkú ts'in tjonj jun. ¹³ Katsjá nga'yúhun anjmanuu tu xi najmi chumi ni sakújihinnuu ko je s'eyahanuu nginkun Ntja Na'miná nístjin nga kj'uaiko Nda Ntjaná Jesu ngayjee xuta xi kikj'áts'e.

4

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjihin nga kuintsubaá nginkun Ntjaná

¹ Nd'aj já nts'e, ngajoho Nda Ntjaná Jesu tíbinchihj ko tí'baj niyáihj nga n'ehenu xi nkú ts'in kisakúyanuu ko xi nkú tín'o tu nkú b'ahá n'e so. At'aha ja y'ejna chjihj xi nkú ts'in tjihin nga kuintsuboo ko nga k'uhoo kjuatsjo Ntjaná. ² Yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihj, kui kjuatéxumaha xi y'ejna Nda Ntjaná Jesu.

³ Ni xi mjehe Ntjaná, mjehe nga xuta je kamo nginkun. N'e t'axihun yjonuu nga chuba súntukonú xinkju. ⁴ Nga nkúnkú xi tjín ajinnuu katumankjihj xi nkú ts'in je ko kixj ts'ínchjén yjonintehe. ⁵ Najmi tu nku ni xi fásihj yjonintenuu n'esihun, xi nkú nga ts'in xuta xi tjín asuntee xi najmi be Ntjaná.

⁶ Ndaha nku najmi tu ch'a xi kuankikjuaha nda nts'e ko tsa k'uanachaha. Xi nkú ts'in kik'inayahj ko y'ejna chjihj, Ntjaná ts'ínnijéhe ra xuta xi ts'ín kui ni. ⁷ At'aha najmi j'ájinná Ntjaná tsa tu xi ni xi chuntí kuintsubajihinná. J'ájin níná tu xi ni xi je kuintsubajihinná nginkun. ⁸ Kui b'a maha, xi ts'ín t'axihin kjuatéxuma xu'bi, kui xi najmi kuatéxumaha xuta títs'in t'axín. Kjuatéxumaha ní Ntjaná xi kitsjánuu Espiritu Santo títs'in t'axín.

⁹ Ngat'a ts'e kjuatjo xi tíñajinná ná xi nts'eé mahaná, najmi machjén tsa k'uet'á xujunuu. At'aha Ntjaná ja tsakúyanuu nga b'i ngján tjihin nga n'etj xinkju. ¹⁰ B'a ts'in kjáihin tín'etjohu ngayjee já nts'eé xi tjín nga ngúsuhun ante Macedonia. Tunga jin tíbinchihj, já nts'e, nga 'yún nkjún kas'e sanuu kjuatjo. ¹¹ Tinchisjo nga kas'enuu kuajyu nga tintsuboo, ko n'oo ni xi ts'ajun, ko ntsoo n'exákohonu. B'a n'o xi nkú tsixjin nga n'oo,

¹² tu xi nda ts'in kunimahanu ajihin xuta xi najmi s'ejihin Nt'ianá ko tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in kj'uaik'ána Nda Nt'ianá Jesu

¹³ Jun já nts'e, mjení nga choo ni xi kamaha xuta xi ja k'ien, tu xi najmi k'úé babaha ra yjonuu xi nkú ts'in 'be babaha xuta xingisoo, xuta xi najmi chumi nihi xi tikuyáha. ¹⁴ Xi nkú ts'in s'ejinná nga k'ien Jesu ko j'áya ngáha ra ngabayoo, b'a ta ts'in s'ejinná nga Nt'ianá ts'íinkj'áiyako ngáha ra Jesu xuta k'ien, kui xuta xi kis'ejihin Jesu.

¹⁵ Éhen Nda Nt'ianá ni xi tibixínyaj nga ñá xi tintsubaá nistjin nga kj'uai ngáha Nda Nt'ianá najmi kuitj'á títjuhúun xuta xi ja k'ien. ¹⁶ At'aha nk'a ján nibaha Nda Nt'ianá. Kuinú'yá nku nta xi k'uéxá ngajoho Nt'ianá, kui xi ntáha ntitsje k'aku, ko kjuane tjioho Nt'ianá. Tjun xuta xi kis'ejihin Cristo kintehe ni nga kuayá kj'uaiyaha ngabayoo. ¹⁷ Ko askahan ñá xi tintsuba tik'un saá kui nistjiun n'ekjínjikóná xuta xu'bo ajin nintiu xi má nga n'ekjáihín Nda Nt'ianá nk'a ján. Yohó ni ma kuintsuba síhaán Nda Nt'ianá. ¹⁸ Kui én xu'bi tjen nga'yúnkoho ruu xinkiu.

5

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú chun nk'ie nga kj'uai Nda Nt'ianá

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nistjin xi nibá ko nkjé kuitjusun niu, najmi machjéhen tsa k'uet'á xujunnuu. ² At'aha jun ja ya sisiun nistjin nga kj'uai ngáha Nda Nt'ianá, kj'uai nistjin nga najmi ch'a xi tikuyáha, xi nkú ts'in f'ai nku nda ndyjé nga jyuun. ³ Nk'ie nga: "Tjinná kjuajyu nd'ai ko ja nda n'e tintsubaá", kuitsu xuta, nk'ie tjen'yún nibanehé ra ni xi ts'íinkjehe xi nkú ts'in nibanehe chjintj' nku tachjuún xi ja tshin ntí. Najmi s'e má kuanka 'ma xuta kui nistjin xu'bo.

⁴ Tunga máha jun, já nts'e, najmi má jyuun tintsuboo, tsa tu ndyjahánu nga kj'uai nistjin xu'bo xi nkú joyaha nku nda ndyjé. ⁵ Ngatentoo tintsuboo má ndzjeen ko má nistjiun. Najmi má nistjen ko tsa má jyuun ts'ená. ⁶ Kui nga najmi tu sufehená xi nkúhu xuta xingisoo. Tintsuba tik'un nínáá ko chaseéhe ni xi n'éé.

⁷ At'aha xi fantufé, nga jyuun fantufé, ko xi ma ch'i, nga jyuun ma ch'i. ⁸ Tunga ñá xi má ndzjeen ts'ená tjihin nga n'enkjín sisihín tak'aán ko k'úéndaá yjoná xi nkú joyaha já jun xi kjaán. N'e s'ejían Nt'ianá, kas'ená kjuatjo, ko chuyahaá nga k'uankiá. B'a ts'in chjúhun raá yjoná xi nkú ts'in kuhun yjoho já jun xi kján.

⁹ At'aha najmi b'a ts'in y'énda Nt'ianá tsa ñá sakúná kjuakjahan. Y'éña ní nga Nda Nt'ianá Jesucristo ts'íink'ankiná. ¹⁰ Kui xi k'ienntjáihiná tu xi kuintsuba tik'unkehoná, ndaha tsa ja tsayaá ko ndaha tsa tintsuba tik'un saá ej asuntej. ¹¹ Kui b'a maha, b'i ngján tjen nga'yúhunruú xinkiu ko tisinkoo tu xi ndjá kuinchunjihinnu xi s'ejinná. B'a n'oo xi nkú nga t'n'oo santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi incha ts'ín xu'ta ninku

¹² Jun já nts'e, tibinchihí nga katumankjinnuu nga Nda Nt'ianá tít's'inxát'aha já xi t'incha ts'ínxájinuu, já xi yja títjunnuu ko tít's'ániyánu. ¹³ Yún chankjún ko n'etj'ó j'ó tu ngat'aha xá xi t'incha ts'in. Co b'i ngján kas'enuu kjuajyu nga tintsuba^{ko} xinkiu.

¹⁴ Jun já nts'e, tá tibinchihí ni xu'bi. Tjen niyóhoo xi najmi mjehe ts'íinxá. Tjen nga'yúhun xi tifehe k'un. Tisinkoo xi najmi ndjá t'inchajin

xi s'ejinná. N'e'yún tak'uhūun ngatentee xuta. ¹⁵ Tsa tjin ajinnūu xi ch'on kin'ehe, chasoo nga najmi tu ts'ín ngajoya ngáha ni xi kin'ehe. B'i ngján nda n'e tehentohoo xinkiu ko ngayjee xuta xingisoo.

¹⁶ Tehente tsjo kat'enūu. ¹⁷ Tu nkú chubakonú Ntíaná. ¹⁸ Tu mí nihí ni xi kamat'on, tjohoon máb'achjli Ntíaná. At'aha kui niu xi mjehe Ntíaná nga n'oo jun xi s'ejinnūu Cristo Jesu.

¹⁹ Najmi tu n'ek'ienyo nd'í xi títs'ínkat'ai Espirituhu Ntíaná ajinnūu. ²⁰ Najmi tu tohón manūu xi nchja én xi tsjá Ntíaná. ²¹ Chasohoo ngayjee tu mí nihí ni nga tinchísjaiiun ni xi nda ko kui xi n'oo. ²² T'ech'óhoo yjonūu ngayje tjká ni xi najmi nda.

²³ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kats'ín jeyjenūu nginkun ko kakunnūu, tu xi ndahachí najmi s'ehe jé ajin kjuankjintak'unnūu ko tsa ajin animanūu ko tsa ajin yjonintenūu nistjin nga kj'uai ngáha Nda Ntíaná Jesucristo. ²⁴ Ntíaná xi kixi ts'intjusun ni xi nchja, kui xi j'ajinnūu ko ts'íintjusun ni.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

²⁵ Jun já nts'e, nk'ie nga chubakoo Ntíaná, chubantjáini.

²⁶ Ngajoni súniñaha ruu ngatentee já nts'eé.

²⁷ Ngajoho Nda Ntíaná tbankihinūu nga kan'eya xujuin nginkun ngatentee já nts'eé.

²⁸ Kas'enūu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi ma johu xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbano ko Timoteo tísuniñahi, jun xuta ninku xi tintsuboo nanki Tesalonika, xi kikj'áts'enüu Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

² Kas'enüu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi kamat'ain xuta nk'ie nga kj'uaí ngáha Jesucristo

³ Jun já nts'e, jin tjihin nga tehente k'uaihi máb'achjihi Ntjaná nga ja kichjubó éhen. Kixi tjihin nga b'a n'ej, at'aha 'yún tís'ejin sanüu éhen Ntjaná ko at'aha b'i ngján 'yún tít'etjó so xinkju. ⁴ Kui nga tsjo mahani jun ajihin xuta ninku xingisoo xi Ntjaná ta ts'e. Tibixínyaí xi nkú ts'in tít'e chúkjuo ni xi títat'on ko xi nkú ts'in tít'e s'ejiun Ntjaná, ndaha tsa tít'e unchanüu ko nkjin títjá kjuanima tísakúnüu. ⁵ Kui ni xu'bi xi bakúchji nga kixi basehe Ntjaná mí nihi xi nda ko tsa xi najmi nda tít's'in xuta. Tib'axkínüu nga jun xi tsuhunüu má batéxuma. Kui kjuaha nga un tibeheüu.

⁶ Kixi ts'ín Ntjaná nga tsjáha kju'a'un xuta xi tít's'ínkj'ajinnüu kju'a'un ⁷ ko nga tsjánüu jun xi tít'ekj'ajinnüu kju'a'un nga n'ekj'áiyakoní. B'a kama nístjin nga kj'uaí kúchji yjoho Nda Ntjaná Jesu, nk'ie nga nibajenko nk'a ján ntútsjehe xi tjihin nga'yún nga tjenjin ts'ihin nd'í. ⁸ Kj'uaí ts'ínkj'íechjí xi najmi be Ntjaná ko xi najmi kint'é'éhen én nda tsuhu Nda Ntjaná Jesu.

⁹ Kui xutaha xi ts'ínkj'áihin kjuanima nga ndyja sín. N'ekjí t'axín nginkun Nda Ntjaná. Najmi skué kjuachánkaha ko nga'yúhün. ¹⁰ B'a kama kui nístjiun nk'ie nga ja kj'uaí ts'ínkj'áihin Nda Ntjaná kjuachánkaha ajihin xuta xi ts'e, ko ngayjee xuta xi kis'ejihin tsjo kamaha nga skué. Ta choo at'aha kin'e s'ejiun éhen Ntjaná xi tsixínyaí ajinnüu.

¹¹ Kui kjuaha, nk'ie nga chubakohoni Ntjaná tehente chubantjáihi ri, tu xi k'uaí kúchji Ntjaná nga jun xi tsuhunüu nga kamankukoo xuta xi j'ájin. Binchihi Ntjaná nga kats'intjusunko nga'yúhün ngayje títjá ni xi nda mjenüu nga n'oo ko ngayjee xá xi tít'o tu ngat'aha nga s'ejiinnüu. ¹² Nk'ie nga b'a kama, sakúhu kjuachánka Nda Ntjaná Jesu ajinnüu ko jun ta sakúnüu kjuachánka ngat'aha Nda Ntjaná, xi nkú ts'in tjeheñ ra kjuandaha Ntjaná ko kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo ni ch'onk'un xi kama kintehe ni nga kj'uaí kúchji yjoho Jesucristo

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nga kj'uaí ngáha Nda Ntjaná Jesucristo ko nga kama ñjakúkaá, jin tibinchihi ² nga najmi tu kitsa n'ek'óntjaiyo xi nkú ts'in n'enkjintak'un. Najmi tu fantaha ruu yjonüu tsa kuínú'yó én nga ja kuichu nístjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntjaná, ndaha tsa tjin xi b'a kuítsu nga Espirituhu Ntjaná tít's'ínkinchjaha ko tsa b'a kuítsu nga éhen Ntjaná tib'énijmí, ko ndaha tsa n'ekjóhön nku xujun xi nkúhu tsa jin kin'e nibái.

³ Ndahachí najmi tu bainto tsa tjin xi k'uanachanu. At'aha kintehe ni nga kuichú kui nistjiun, tjun incha ts'ín t'axín xuta Ntjaná ko kuakúchji yjoho nda xi ngatitsuun ts'ehe, xi ngak'ien tjeheñ ra. ⁴ Kui xi ts'ín chánka yjoho ko nguai kontraha ngayjee ni xi tsu xuta nga Ntia ko ngayjee ni xi benkjún xuta. Santaha ante nkjúhun ninkuñ Ntjaná k'úéjña nga ntia ts'ín ma suba yjoho.

⁵ ¿A najmi ta f'áitsjehennu, nk'ie nga tsátejñajinnu kixinyanu ni xu'bi? ⁶ Ko ja yo nd'ai mí nihi xi tib'échjaha nda xi ngatitsuun ts'ehe, tu xi kuakúchji yjoho nga kuichú nistjihin. ⁷ At'aha ja títs'ínxá nd'ai nga'yúhun ngatitsun xi tijná'moo. Tu ni xi ndyjahá sa, ndyja nga chjúxin xi tib'échjaha nd'ai. ⁸ Nk'iehé kuakúchji yjoho nda ch'onk'uun. Tunga ntjo ts'ahá Nda Ntjaná Jesu ts'ín nganakoho ra ko nd'íhi sénnistjihin ts'ínkjekoo nk'ie nga kj'uai.

⁹ Ndanindoo ts'ínxájihin nda ch'onk'uun nk'ie nga kj'uai. Chánka nga'yún xi kj'uai ko. Ts'ín ni xi kuakúchji nga'yúhun ko kjuankjún tsank'á ts'ín. ¹⁰ Ts'ínchjén ngayje tákjá ni xi najmi nda nga k'uanachaha xuta xi tjin nga ndyja. Kui xutaha xi kits'ín t'axín én xi naxu, én xi kama ts'ínk'ankihí kai. ¹¹ Kui kjuaha nga Ntjaná ts'ín nibáha ra xuta xu'bo nku nga'yún xi k'uanachaha nga s'ejihin én tsank'oo. ¹² B'a ts'ín n'enijéhe ra ngatentee xi najmi kis'ejihin én xi naxu, xi tu sahá kama tsjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntjaná.

B'i ts'ín kinchja Pablo nga ndjá kuinchajin xuta Tesalonika ni xi ts'e Ntjaná

¹³ Tunga máha jin, tehente tjin nga k'uaihi máb'achjhi Ntjaná at'aha kichjubó éhen. Yún tjoho Nda Ntjaná jun, já nts'eé. At'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni j'áinnu Ntjaná tu xi n'ek'ankihinnu ngat'aha Espirituhu Ntjaná xi títs'ín jenuu nginkun ko ngat'aha én naxu xi kis'ejinnu. ¹⁴ Kui kjuaha kinchjahanu Ntjaná nga kits'ínkint'énu én nda tsu xi y'enijmí ajinnu, tu xi b'a ts'ín sakúhunu kjuachánkaha Nda Ntjaná Jesucristo.

¹⁵ Kui b'a maha, já nts'e, ndjá tinchahanu ko n'etjusun ni xi tsinchiyó nga kin'ekjas'eihin, ni xi tsixinyaihi ko xi y'é't'a xujuihin. ¹⁶ Tjoho ñá Ntia Na'miná ko tsjá nga'yúnná ko tsjáná nga chúyahaá ni xi nda, at'aha chánka kjuandaha. Nda Ntjaná Jesucristo ko Ntia Na'miná ¹⁷ katsjá nga'yúhun animanu ko kats'ín nga ni xi nda n'oo ko chubo.

3

B'i ts'ín tsanki Pablo nga chubako Ntjaná

¹ Ni xi xín yanuu, já nts'e, chubantjaini nk'ie nga chubakoo Ntjaná. Tinchúhuu nga kitsa katjitse ko nda ts'ín kan'ekjáiñin éhen Nda Ntjaná tu má xi tjeheñ ni. B'a katuma xi nkú nga kama ajinnu. ² Ko tinchintjaini tu xi Ntjaná kjéxiñni ajihin já xi kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun ko ch'onk'un xi tjin. At'aha najmi ngayjee xuta s'ejihin Ntjaná.

³ Tunga ts'intjusuhún Nda Ntjaná ni xi nchja. Kui xi ndjá ts'ínkinchánuu ko kúnnu ajihin ni ch'onk'un xi tjin. ⁴ Xihí nkuhú Nda Ntjaná s'ejinná behe tak'uin nga tín'etjusun ko nga tu nku n'etjusunú kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin. ⁵ Nda Ntjaná katsjániyáha animanu nga n'e mjo xi nkú ts'ín mjehe ñá Ntjaná ko nga n'e chúkjuo ni xi tbitjajúñ xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuá Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ts'ínxá xuta ninku Tesalonika

⁶ Jun já nts'e, ngajohó Nda Ntíaná Jesucristo b'a tí'miihi nga n'e t'axihúun yjonuu ngatentee já nts'eé xi tjíntu ts'e, xi najmi tíincha ts'ín xi nkú ts'ín tíjña én xi tsakuyáihí kó kin'ekjóhóon. ⁷ At'ahá jun ja yo xi nkú ts'ín tíjhin nga kuíntsuboo nga chase chubayani. Najmi tintsuba ts'eí ajinnuu.

⁸ Ndaha nku najmi chuba kichinei nichinehe tsa najmi y'echjiihi. Nístjin nístjen ní kin'exái kó kiyai kjuanimá tu xi ndaha nku xi tjin ajinnuu najmi jin y'enéhe ri yjoni. ⁹ Kjuaxi nga kama tsinchiihi ni xi kamachjenni kai, at'ahá tínni kixi nga b'a n'eí. Tunga tu sa ní kin'exái nga y'ejna chubayaihi xuta, tu xi b'a ta n'ehenu xi nkú nga kin'eí. ¹⁰ At'ahá nk'ie nga tintsubai ajinnuu, kik'aihi kjuatexuma xu'bi: "Tsa tjin xi najmi mjehe ts'inxá, ta najmi kakjine ma."

¹¹ At'ahá tínu'yái én nga tjin ajinnuu xi tíjma ts'e, xi najmi chumi nihi xi tíincha ts'ín, nga tu sahá chuba tíincha tsungijihín yjohó má najmi kui tjeheñ ra. ¹² Ngajohó Nda Ntíaná Jesucristo b'a tí'miihi kó tíbinchiihi xuta xu'bo nga tu sahá jyukj'i kats'inxá. B'a ts'ín sakúhu ra ni xi machjéhen.

¹³ Kó jun já nts'e, najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga n'oo ni xi nda. ¹⁴ Tsa tjin xi najmi ts'ínsihín én xi tib'et'ai xujuin, chase sisiun yá xi b'a ts'ín kó najmi ta makohonu, tu xi katuma subaha ra. ¹⁵ Tunga najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kui xi xuta kontranu. Tjenniyá níhuu at'ahá nda nts'o maha.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

¹⁶ Nda Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi katsjá tehentenuu kjuajyu ajihin ni xi kuitjájiun. Nda Ntíaná kat'ejñajinnuu ngatentoo.

¹⁷ An Pablo ntuna tib'et'ahanuu kjuasuniñana. Kui xi bakúchji ngayjee xujun xi ts'ínkjihí xuta. B'a ts'ín b'et'á.

¹⁸ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo xi nkú ts'ín y'éjña Ntjaná xi ts'ínk'ankiná ko Jesucristo xi tichuyáhaa. ² Tifaniñaha Timoteo, ji xi ntína at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Katsjáhi kjuanda ko kjuajyu Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi tjihin nga ts'ínko já maestru xi tsank'á

³ Xi nkú ts'ín tsankihi nk'ie nga ngjia ante Macedonía, tinchin nanki Efeso kixihin ko t'ech'óhí xuta xi najmi b'a tjín ni xi tibakúya, ⁴ at'aha échá xi nchja xuta ko xi nkú ts'ín nibatuts'ihín ra ntje cháha títs'insihín. At'aha yo nibáha ra nga b'ésiko xinkjín xuta. Najmi basinkoná nga n'ée xá xi kitsjáná Ntjaná. Nga ní s'ejinná, kui ní nihi xi basinkoná.

⁵ Mjena nga s'e kjuatjo, kui kjuaha nga tsankihi ra nga k'úéch'oho rí xuta xu'bo. At'aha nk'ie nga je animaha xuta ko je s'eya kjuankjintak'uhun ko ngayjehe k'un ts'ín s'ejin Ntjaná, yo ní nibáha ra kjuatjo. ⁶ Tjín xi ja ngji t'axihín ni xu'bi. Kindyjajihín niyo ko tsichujnejin én xi najmi tjihin sin. ⁷ Já maestruhu kjuatéxumaha Ntjaná mjehe ts'ín ma yjoho, ndaha tsa najmi mankjihín ni xi nchja ko chuba b'ahá tsu nga b'a tjín ni xi bakúya.

⁸ Yaá nga nda kjuatéxumaha Ntjaná tsa sakúya xi nkú ts'ín tjihin nga sakúya. ⁹ At'aha yaá nga najmi xuta xi ma naxu nginkun Ntjaná tjíñanehe kjuatéxumoo. Xi najmi nt'één ní tjíñanehe kjuatéxumoo, xi najmi benkjún Ntjaná ko ts'ín ngatitsun, xi najmi ts'ín ni xi naxu tjín ko najmi benkjún ni xi ts'e Ntjaná, xi ts'ínk'ien na'mihí ko ts'ínk'ien naaha ko ts'ínk'ien animá, ¹⁰ xi chuba fantukohó xinkjín, xi na, xi batéña xuta musu, xi nchja én tsank'á, xi najmi ts'íntjusun ni xi ts'ínkie Ntjaná nga ts'ín, ko xi ts'ín tu mí nihí ni xi fi kontraha ni nda xi bakuyáa. ¹¹ At'aha ni nda xi bakuyáa, yo nibáha ra én nda tsu chánkaha Ntjaná xi n'etsjoho. Ko an kik'aina nga k'uenjmía kui én nda tsuu.

B'i ts'ín títsjáha Pablo máb'achjihí Cristo at'aha kui kits'ín maha nku nda postru

¹² Tsjaha máb'achjihí Nda Ntjaná Jesucristo xi tsjá nga'yúnna, at'aha tsasejnuna nga kamana ts'ian xáha, ¹³ ndaha tsa ch'on ts'ín kinchjané nistjin nk'ie ko kitsjennkí unkie xuta xi ts'e ko én ch'on tsu kixihín. Tunga kama nimahá ra an at'aha najmi be ní xi kits'ian ko najmi kjee kui s'ejinna. ¹⁴ Yún nda kits'ínkona Nda Ntjaná ko kitsjána nga kui s'ejinna ko kitsjána kjuatjo xi kui nibáha ra.

¹⁵ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi ko ngayjee xuta tjihin nga ts'ín s'ejin, nga Cristo Jesu j'ai asunntej tu xi j'ai ts'ínk'ankihi xuta ngatitsun, b'aha ra an xi 'yún tjínna jé. ¹⁶ Tunga kuihí kjuaha kama nimaha ra an Ntjaná, tu xi nk'ie nga chahana an xi 'yún tjínna jé, kuakúchiji Jesucristo ngayjee kjuatsentaha. B'a ts'ín kis'ejña chubayahá ra an xuta xi askahan s'ejihín Jesucristo ko sakúhu nga k'úéntu tik'un sín. ¹⁷ Kui b'a maha, jkayankjún ko

kats'inkie yjoho xuta nga tjihin kjuachanka santaha tu nkjehé ni Ntjaná xi Nda rej xi batéxuma sín, xi najmi maha 'me, xi najmi ma chji, xi nku tutu Ntjaná maha! B'a katuma.

¹⁸ Ji Timoteo, xi nkúhu tsa ntína ji, ja kuaxinyaha ni xi n'ei. Én xi kitsjáhi já xi kinchja én xi kitsjáha Ntjaná nibáha ra kui ni. En xi incha kitsú kuasinkohi nga nda kuitjusun xá xi t'n'ei. ¹⁹ Ndjá tisinjñajin ni xi s'ejinná ko je kas'eya kjuankjintak'uhin. At'aha tjin xi ja kits'in t'axin ni xu'bi ko b'a ts'in kits'inndyjajihin ra yjoho. Najmi ta s'ejihin ra Ntjaná. ²⁰ B'a kamat'ain nda Himeneo ko nda Alejandro. Kui jóo xi ja kits'inkjas'en aya ntsja ndanindoo tu xi katehe nga tjihin nga skuenkjún Ntjaná nga kuinchja.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi n'e aya ninku

¹ Títjun tibankia nga xuta ninku katankihj Ntjaná ni xi machjéhen. Kanchjako ko katankintjai ngayjee xuta xi tjin ko katsjáha máb'achjihj nga nda tít's'inkoho. ² Kanchjantai já rej ko ngayjee já xi tjihin xá, tu xi kjuajyu ko kjuanch'an s'ehená nga kuintsubaá ko tu nku chankjúhunná Ntjaná ko nda kuintsubaá. ³ At'aha kui ni xu'bi xi nda ko sasihin Ntjaná xi ts'ink'ankiná. ⁴ Mjehé Ntjaná nga n'ek'anke ngatentee xuta ko nga kuichú mankihjin ni xi naxu tjin.

⁵ At'aha nkuhú maha Ntjaná ko nkuhú maha nda xi nchjantjai xuta nginkun Ntjaná. Jesucristo, kui xi nda xu'bo. ⁶ Kui xi kitsjá yjoho nga y'échjintjai ngayjee xuta. Kui niu xi kik'inyaha xuta nk'ie nga tsichu nstjin xi y'enda Ntjaná. ⁷ Kui kjuaha nga kin'e mahana nku xi b'énjimi én nda tsuhu Ntjaná, nku nda postru. Kjuaxi ni xi tixian. Najmi t'b'anacha. Kin'e mana nda maestruhu xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu xi kuakuyaha ra ni xi tjihin nga s'ejihin, ni xi naxu tjin.

⁸ Kui b'a maha, mjena nga tu má antehé ni kanchjako Ntjaná jáx'iun, katjénk'ahá ts'ihin ntsja ko je kas'eya animaha nga b'a incha ts'iin. Najmi tu kjuakjan tjintujihin nga b'a incha ts'iin ko tsa kjuastinta.

⁹ Ko máha jminchjün, mjena nga najmi tu ni xi nkjün ts'in k'uénda yjoho, tsa tu xi b'a ts'in nda skuéhe ra xuta xingisoo. Katenkjün ni yjoho ko nimakjua kat'asje. Najmi tu nihi xi nkjün ts'in kat'énda ntsjaha, tsa ts'iintsejñuhu yjoho toonsine ko tsa ndjio tsjo k'un perla, ko tsa ngjua najyun xi 'yün chji. ¹⁰ Xá xi nda ni n'e, kui niu xi tsjo ts'in katakúhu, xi nkú ts'in tjeheh ra jminchjin xi ja kitsjáha yjoho nga skuenkjün Ntjaná.

¹¹ Jyu katasinju jminchjün ni xi tsakúyaha ko kant'é'éhen éen. ¹² Najmi tsjanté tsa nku tachjuún kuakúya aya ninku ko tsa kui nk'a kjuaha jáx'iun. Tu sa ni jyu kat'ejña. ¹³ At'aha najmi Eva tjun kin'enda, tjun ni Adan kin'enda. ¹⁴ Ko najmi Adan xi kich'anachaha. Tachjuun ni xi kich'anachaha ko b'a ts'in tsijnejihin ngatitsun. ¹⁵ Tunga n'ek'ankihí jminchjün nga kuasehe ntí xi s'ehé, tsa ndjá kuinchajin ni xi s'ejinná ko kjuatjoo ko ni xi je nginkun Ntjaná, ko tsa nda s'eyaha.

3

B'i ts'in tsakúya Pablo má jáha xi kama ts'iin xaha ninku

¹ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi. Tsa tjin xi mjehé kuasehe xuta ninku, nda tjin xá xi mjehé. ² Tunga katumahá nda xi kuasehe ninku nku nda xi najmi

tjín ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuúhún, xi kixi fiko yjoho, xi nda basehe ni xi ts'ín, xi benkjúhún xuta, xi nda ts'ínkjáihún xuta ni'yaha, xi maha bakúyaha xuta, ³ xi najmi 'yún 'bi binu, xi najmi kitsa ma kjahán, xi nda animaha, xi tsjoho kjuajyu, ko xi najmi toon mangimjehe.

⁴ Tjihin nga nda ts'ín kuatéxumaha xuta xi tjín ni'yaha ko ts'ín nga ntíhi kuint'é'éhen ko nga kixi skuénkjúhún. ⁵ At'aha nku nda xi najmi maha batéxumaha xuta xi tjín ni'yaha, ¿nkú ts'ín kamaha ra kúnntaha nínkuhu Ntjaná?

⁶ Ko najmi tjihin nga s'et'a xá nku nda xi as'ai kis'ejihín ra Ntjaná, tu xi najmi nk'a k'uasjehe yjoho ko kujjnejihín ngatitsun xi tsijnejin ndanindo ko b'a ts'ín n'enijéhe ra. ⁷ Nda xi mjehe xá xu'bi ta tjihin nga ja yankjún ajihín xuta xi najmi s'ejihín Ntjaná, tu xi najmi ch'a ch'on ts'ín kuinchjayanéhe ra ko tu xi najmi kujjnejihín kjuamañaha ndanindo.

⁸ B'a ta tjín ts'e já xi basinko já xi basehe nínku. Tjihin nga já xi benkjún yjoho s'et'a xá, xi najmi nchja én tsank'á, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. ⁹ Tjihin nga ndjá katinchajin ni xi s'ejinná, ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie ko tís'ejña chji nd'ai, ko je kas'entuyá kjuankjintak'uhún. ¹⁰ Tjun kachase sisihín xi nkú ts'ín tjíma já xu'bi. Tsa najmi chumi nihi xi sakújin, kas'et'a xá nga kuasinko já xi basehe nínku.

¹¹ Ko b'a ta ts'ín jminchjún, tjihin nga katenkjún yjoho, najmi tu én tsank'á k'uasjené xuta, kixi katjiko yjoho, ko katuma 'yún tak'aán.

¹² Nkuhú chjuún kas'ejñaha nda xi k'uai xáha nga kuasinko já xi basehe nínku. Tjihin nga nda ts'ín kuatéxumaha ntíhi ko xuta xi tjín ni'yaha. ¹³ At'aha xi kixi fiko xá xu'bi, kui xi yankjún ajihín xuta xingisoo ko najmi jo jan maha nk'ie nga b'énijmí nga ja kis'ejihín Jesucristo.

¹⁴ Ndaha tsa mjena kfínse xatíhi, tunga tíb'et'áha ra ni xu'bi ¹⁵ tsa tu aha k'uandayana nga kfínsehe. Tíb'et'áha kui ni tu xi b'a ts'ín chahani xi nkú ts'ín xuta xi ts'e Ntjaná, kui xi xuta nínkuhu Ntjaná xi tjíña tík'uun. Tjíncha kjanínk'a ko tsjá nga'yúhún én xi naxu tjín.

¹⁶ Tjíña chji chji nga 'yún tse ni xi y'aha ra ni xi s'ejinná, kui nihi xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie ko ja y'éjña chji Ntjaná nd'ai.

Tsakúchji yjoho nga kik'a yjoninte,

y'éjña chji Espiritu nga kui xi naxu.

Ntítsjee kíkíehe,

kis'enijmíhi ajihín xuta.

Xuta asunntej kis'ejihín kui,

ko ngji ngáha má tjíña kjuachánkaha.

4

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo nga s'e xi ngjuai t'axihín én nda tsuhu Cristo

¹ Tsuya chji chji Espirituhu Ntjaná nga nistjin xi fekuu s'e xi ngjuai t'axín ko nga najmi ta s'ejihín ra Ntjaná. Tsjénnkihi jáninda xi k'uanachaha xuta ko ni xi kuakúya jánindo. ² Kui niu xi kuitsuya já maña tsank'á xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntjaná, kui já xi ja tsatsun kjuankjintak'uhún.

³ Kui jóo najmi ts'ínj'o nga bixan xuta ko b'éch'o má nihi xi najmi ma chine, nichine xi Ntjaná y'éjña nga kjine xuta xi s'ejihín Ntjaná, xi ja kíkíe ni xi naxu tjín ko tsjáha má b'achjihí Ntjaná nk'ie nga kjine ni xi

tjín. ⁴ Nda ní ngayjee ni xi kits'ínnda Ntíaná. Najmi tjíhin nga n'e t'axíaán niu tsa k'uáihí máb'achjíhí Ntíaná nga títsjáná. ⁵ At'ahá bichú ma je nginkun Ntíaná ni xi sakúná nk'ie nga mankjinná éhen Ntíaná kó nk'ie nga chubakáá Ntíaná.

B'í ts'ín kitsúyahá Pablo Timoteo xi nkú ts'ín k'úéjñajihín xutá nínku

⁶ Nda ts'ín n'exát'aihi Jesucristo tsa b'í ts'ín kuakúyahí já nts'eé. Kasakú nga'yúnkoihí éni xi s'ejinná, éni nda xi tsinchiyái kó kich'ai. ⁷ Najmi tu n'esihín échá nchíni xi ts'e asunnteí. N'enkahí animahí ni xi ts'e Ntíaná. ⁸ Kjuaxi kjáihín nga nk'ie nga n'enkaháá yjoná nku ní, basinkohó yjonintená. Tunga 'yuhún basinkoná nga n'enkaháá animaná nga chankjáán Ntíaná. At'ahá nga tíyankjáán Ntíaná, kui xi basinkoná xi nkú ts'ín tintsúbaá nd'ai kó tá xi nkú ts'ín kuíntsubaá askahan.

⁹ Éni xi ma n'e s'ejin xu'bí kó ngayjee xutá tjíhin nga ts'íin s'ejin. ¹⁰ Kui kjuaha 'yún tín'exáhaná kó tí'báihí raá kjuanimá yjoná, at'ahá tíchuyáá ni nda xi tsjáná Ntíaná xi tíjña tík'un. Kui xi mahá ts'ínk'aní ngayjee xutá, xi s'ejihín kui b'ahá rá nga ts'ínk'aní.

¹¹ B'a ts'ín tjenniyáihí xutá kó takúyahí. ¹² Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha jí at'ahá ndati. Nk'ie nga skuehi xutá xi s'ejihín Ntíaná xi nkú ts'ín chubai, xi nkú ts'ín tinchin, xi nkú ts'ín n'etjói xutá, xi nkú ts'ín s'ejihín Ntíaná, kó xi nkú ts'ín je tinchin nginkun Ntíaná, tá katumaha kui ní.

¹³ N'eyajihín xutá nínku éhen Ntíaná, takúyai kó tjen nga'yúihín santaha nga kuichá yo. ¹⁴ Najmi tu n'e nga mahí yjohí kjuanda xi kik'aihi nk'ie nga kitsjáhi éhen Ntíaná já xi Ntíaná kits'ínkinchjaha. B'a kama nk'ie nga kingjénnehi ntsja jácháha xutá nínku. ¹⁵ Nda n'esihín ní xu'bí kó tisinjñajin, tu xi skuehe ngayjee xutá nga tíxubáya ni xi kik'aihi. ¹⁶ Chíhín yjohí kó nda chashéhi ní xi tíbakuyái. N'etjusun tehentei niu. Tsa b'a n'ei, n'ek'aní yjohí kó tá n'ek'aní xi tíincha basínñjhi.

5

B'í ts'ín kitsúyahá Pablo Timoteo xi nkú ts'ín ts'íinxáko xutá nínku

¹ Najmi tu ndjá chubakoi nku ndá chá. Tjenniyáihí xi nkúhu tsa ná'mihí maha. B'a tá n'ekoi já xunkúu xi nkúhu tsa já nts'ei maha. ² Kó tjenniyáihí jminchjín chóo xi nkúhu tsa náhi maha, kó istinchjín xunkúu xi nkúhu tsa nichjai maha. Je kas'eya animahí nk'ie nga tjenniyáihí jminchjín.

³ Tisinjñajin xi ja k'ien x'ihín, kui xi najmi ch'a xi tjíhín. ⁴ Tunga tsa nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi naa kó tsa nachá tí'mi, xi títsu naa kó tsa nachá, kui xi tjun katuma chubayahá ni xi tjíhín nga ts'íin at'ahá ja s'ejihín Ntíaná. Kats'ínk'óya ngáha rá kjuanda xi kitsjáha xi cháha nk'ie nga kjintí. At'ahá kui ní xi sasíhín Ntíaná.

⁵ Nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín kó xi najmi ch'a xi tjíhín, kui xi kuyá nga Ntíaná kuasinkohó. Nístjin nístjen nchjako Ntíaná nga bankihí ni xi machjéhen. ⁶ Tunga xi ja kits'ínkjas'ehén yjohó kjuatsjo xi tjín, kui xi ja k'ien ndaha tsa tíjña tík'un sa.

⁷ N'ek'a njákoi xutá nínku ni xi kuaxihín, tu xi najmi chubayanéhe ngat'ahá ni xi tíincha ts'ín. ⁸ At'ahá xi najmi nkjún mahá xutá xinkjín, b'ahá rá xi tjintu ní'yaha, kui xi títs'ín t'axín xi s'ejinná kó 'yún ch'onk'un sa nga xutá xi najmi s'ejihín Ntíaná.

⁹ Tu j'áíhín ní jminchjín xi k'ien x'ihín, xi ja tjíhín cháte kó te nú, kui xi kas'et'a xujún, xi nkuhú x'in kis'ejñaha, ¹⁰ xi behe xuta nga nda kits'in, xi 'mihí nga nda ts'in kits'ínchá ntíhí, nga nda ts'in kitsjantehe xuta ni'yaha, nga nda ts'in kits'ínkjáíhín xuta xi ts'e Ntjáná, nga nda ts'in tsasinko xuta xi un kíkíehe kó nga ngayjehe animaha kits'in ngayje tákjá ni xi nda.

¹¹ Jminchjín xi ja k'ien x'ihín tunga kjintíhí sa, najmi tu b'et'a xujuin. At'aha nk'ie nga kuinchja animaha, nguají t'axíhín Cristo kó kama mjehe nga kuixan ngáha. ¹² Kui niu n'enijéhe ra, at'aha najmi ngjikondju ni xi tjun kits'ínkjas'ehen yjoho. ¹³ Kó ni xi incha ts'in ya, ts'e ma kó xkí ni'ya incha b'ema. Kó najmi tu suba ts'e ma, én ní ya incha b'emako kó tsungijin yjoho tu mí nihí ni, kó nchja ni xi najmi tjíhín nga kuinchja. ¹⁴ Kui b'a maha, mjehena nga kuixahan jminchjín xi ja k'ien xihín xi ndyja saha, kó nga s'ehé ntí kó nga kuasehe ni'yaha, tu xi b'a ts'in najmi tsjantehe tsa kuinchjayanéhe ra xi fi kontrana. ¹⁵ At'aha tjín xi ja ngji t'axín kó yjankihí Satana nd'ai.

¹⁶ Tsa ni'yaha xuta xi s'ejihín Ntjáná tjintut'á jminchjín xi ja k'ien x'ihín, katsjáha ni xi machjéhen, tu xi najmi ch'á kamaha ra xuta nínku. B'a ts'in xuta nínku kama kuasinkoho kj'ai jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi najmi ch'a xi tjíhín.

¹⁷ Kó máha jácháha xuta nínku xi yja títjun nga nda ts'in tífindjuko xáha, kui xi 'yún kayankjún, b'aha ra xi tjíhín xá ts'e s'énjímí kó xi bakúya éhen Ntjáná. ¹⁸ At'aha b'a títsu éhen Ntjáná: "Najmi tu tsa b'e'ai ts'a chu xi tibasine tuníñu nga títbitjá." Kó b'a tá ts'in tjt'a ya: "Nda xi títs'inxá tjíhín kixí nga kamachjíhí." ¹⁹ Najmi tu n'esihín xi kuatéjéne nku ndacháha xuta nínku tsa najmi tjíhín tsa jo kó tsa jan já testiyu. ²⁰ Tunga máha xi tu nku tíncha ts'íhín sa ngatitsun, kui xi nginkun ngayjee xuta nínku n'ek'a niyái, tu xi kas'ejña nkjúhún ra xuta nínku.

²¹ Nginkun Ntjáná kó Jesucristo kó ntítsje xi ts'e, títbankihi nga n'etjusuin ni xi tíxihin. Najmi tu ngabi n'ei nga chaseihí xuta. Nkuhú n'ei. ²² Najmi tu ch'a chuba mjenéi ntsai nga k'uai xáíhí. At'aha tsa chuba k'uai xáhá rí, n'engujin yjohí ngatitsuhún. Je katumai.

²³ Najmi tá tu nku ntánjua s'ihini. Tu sa ní s'í íchí kó binu tu xi kamandaha kants'ai kó kuitjuxín ch'in xi nkjin niyá tsjáhi kjuasti.

²⁴ Tjín ngatitsun xi yaha kintehe ni nga n'ekokjua xi b'a kits'ín, kó tjín ngá xi yaha askahan. ²⁵ B'a tá ts'in ya chji chji ni nda xi ts'in xuta, kó ni xi najmi tjíntuchjí nd'ai najmi kama s'entu'má tehente.

6

¹ Máha xuta musu xi kich'atse, b'í ts'in kats'ínkjink'un ngat'a ts'e jántjiaha. Katenkjún kjuaxí jóo, tu xi b'a ts'in chanjúhún Ntjáná kó ni xi títakuyáa. ² Kó xi tjíhín já ntia xi s'ejihín Ntjáná, kui xi tá katenkjún, ndaha tsa já nts'e ja tsichu ma jóo. Tu sa ní nda ts'in kats'ínxát'a saha, at'aha tjoho xi títs'ínkjáíhín xáha kó at'aha tá s'ejihín Ntjáná.

Kui niú xi takúyaihí kó tíxínyaihí xuta nínku.

B'í ts'in tsakúya Pablo ngat'a ts'e tooon

³ Tsa tjín xi kj'ai ní títakúya, nga ja ngji t'axíhín ni nda xi tsakúya Nda Ntjáná Jesucristo kó kjuatéxuma xi bakúyaná nkú ts'in chanjúján Ntjáná, ⁴ xi b'a ts'ín, kui xi chuba nk'ahá tít'asje yjoho. Najmi chumi nihi xi be. Najmi nda títs'ínkjink'un kó chuba mjehé ra k'uékjoko xuta kó k'uésiyáha tu mí éhen ni. Kui xi b'éntje kjuaxintak'uun kó kjuakjoon, nga ch'on tsuhu

xinkjín xuta ko nga najmi s'ejihin xinkjín, ⁵ nga kjánko tehente xinkjín xuta xi ngakjá ts'innkink'un ko xi najmi tjihin ni xi naxu tjin. Kui jóo xi ni xi ts'e Ntjaná ma nchinántjaihi.

⁶ Nga ní yankjáan Ntjaná, kui xi kjuanchiná chánkaná, kui nga najmi ta kj'ai nihi fasihin raá. ⁷ B'a tjin at'aha najmi chumi nihi xi jáikaá asuntej ko najmi chumi nihi xi kuankínko ngáhaná. ⁸ Kui b'a maha, tsa tísakúná nichine ko najyun xi tindyjáa, tsjo kat'ená.

⁹ Xi mjehe kama nchiná, kui xi najmi maha b'éch'oho yjoho ni xi nchjaha animaha, ko ngayjee ni xi ma mjehe b'ét'a'yuhun niu. Nkjin tikjá ni xi ma mjehe, tunga tu a nihí niu ko ts'in'uhun. Ts'ínkatsúhun ko ts'innidyaha niu. ¹⁰ At'aha nk'ie nga 'yún mjehe toon xuta, yo nibáha ra ngayje tikjá ni ch'onk'un. Tjin xi b'a incha kits'in, 'yún incha kama mje saha toon, kui nga ngji t'axihin ra ko najmi ta kis'ejihin ra Ntjaná. B'a ts'in ta kui ta maha kits'in'uhun ra yjoho.

B'i ts'in kitsjányáha Pablo Timoteo

¹¹ Tunga máha ji xi Ntjaná ts'ehi, tiyú t'axihin ngayjee ni xu'bi. Tinchinjin ni xi naxu nginkun Ntjaná, chankjún Ntjaná, ko tu nku n'e s'ejinní Ntjaná. Kas'ehi kjuatjo ko kjuatsenta ko kjuanimatak'un. ¹² N'e sahani nga'yún nga ch'ai xi s'ejinná. Ch'a ntsjan ntsjain xi ts'ínk'íéña tik'un sinná, at'aha j'ájihin nga kuinchun tik'uin. Kui kjuaha nga tsixínyahani nga s'ejihin Jesucristo nginkun nkjin xuta.

¹³ Ntjaná xi ts'ínk'íentu tik'un ngayjee xi tjin ko Jesucristo xi kitsúya yáha kui nk'ie nga kin'ekokjua nginkun Poncio Pilato, tijncha be nga tib'exáha. ¹⁴ N'etjusun sisin ni xi tíxihin ko najmi tu kas'e má ndyjajihin. B'a n'ei santaha nkúhu nga k'j'uaikúchji yjoho Nda Ntjaná Jesucristo. ¹⁵ Kui xi k'j'uaí nk'ie nga kuichú chuba, chuba xi Ntjaná y'éjña, at'aha Ntjaná xi n'etsjoho ko kui xi batéxuma suba, kui xi Nda rejhi já rej ko Ntjaha já ntja. ¹⁶ Nku tutu kui xi najmi maha ndyja, xi tjñajin nd'í nga najmi ch'a ma bichúk'un tiñaha, xi najmi kjee ch'a behe ko najmi ch'a ma base'aha. ¡Kui xi tu nkjéhé ni kayankjún ko kasakúchji nga'yuhun! B'a katuma.

¹⁷ Já nchiná xi tjin asuntej n'ek'a niyái nga najmi tu nk'a k'uasje yjoho ko nga najmi tu kjuanchináha kama 'yún k'un, at'aha maha fe kjuanchinóo. Ntja níná katuma 'yún k'un, kui xi tsjáná ngayje tikjá ni xi machénná tu xi nda ts'in kuintsubahaná. ¹⁸ B'a t'ihin já nchinóo nga kats'in ni xi nda ko nga kui niu xi katuma kjuanchiná ndaha. Katsjáha xuta xingisoo ni xi machjéhen ko najmi tu kats'ínxkihín xuta ni xi tjihin. ¹⁹ Tsa ts'in kui ni, s'ehé kjuanchiná nda xi kuasinkoho ko sakúhu nga k'úentu tik'un xi nkú ts'in tjehe ra.

²⁰ Ji Timoteo, n'etjusun sisin ch'á xi kich'anji. Najmi tu nungijin yjohi én tiya xi tjin asuntej ko ta ndaha ni tsank'á xi b'ésiyáha xuta xi b'a tsu nga tjihin kjuankjintak'un. ²¹ At'aha tjin xi kits'in s'ejin kjuankjintak'un tsank'á xu'bo ko b'a ts'in incha ngji t'axihin ra xi s'ejinná.

Kjuandaha Ntjaná kas'enu.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. Tíbitjusun ni xi kitsúya títjun nga ts'ínk'íéntu tík'un xuta xi s'ejihin Cristo Jesu. ² Tífaniñaha Timoteo, ji xi nkúhu tsa ntína ko tjo nkjúnna ji.

Katsjáhi kjuanda ko kjuajyu Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'i ts'in kitsjá nga'yúhun Pablo Timoteo

³ Nistjin nistjen nchjantjáhi nginkun Ntjaná ko tsjaha máb'achjíhi ngat'a ts'e ni xi tín'ei. Kui xi tít's'inxát'aha xi nkú nga ta kits'ín ntje chána ko je tjíya kjuankjintak'unna nga b'a tít's'ian. ⁴ F'áitsjenna nga kich'í ko mjena skue ngáha ra tu xi b'a ts'ín tséjihinna kjuatsjo. ⁵ Ts'ínkj'áitsjen xi nkú ts'ín ngayjehe animahí s'ejihin Ntjaná. Tjun Loída, nacháhi, b'a ta ts'ín kis'ejihin, ko Eunice, náhi. Nd'ai be sisihin k'an nga ko ji b'a ta ts'ín s'ejihin.

⁶ Kui b'a maha, tít's'ínkj'áitsjehen ra nga n'e'yúnyai kjuanda xi kitsjáhi Ntjaná nk'ie nga kingjennéhe ntsa. ⁷ At'aha najmi kjuabinkjun tsjáná Espiritu xi kits'ín nibáná Ntjaná. Nga'yún ní tsjáná ko kjuatjo, ko ta tsjáná nga naxu s'eyaná.

⁸ Kui nga najmi tu n'e subaha ri yjohi nga k'úenijmí Nda Ntjaná ko ta ndaha nga kjíya'yán ngat'aha nga tít'énijmía. Nga'yúhun Ntjaná katasinkohi nga kuitjájín kjuanima ngat'aha én nda tsuhu Ntjaná xi nkúhu an. ⁹ Ntjaná kits'ínk'ankiná ko j'ájinná nga kamaá xuta xi ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní ni xi kin'eé j'ájihinná. B'a ní kits'ín at'aha b'a ts'ín y'énda títjun ko b'a ts'ín nibá kjuandaha. Kintehe ni nga kamanda asunntej, ajihin Cristo Jesu kits'ín nga ñá tsuhuná kjuanda xu'bj. ¹⁰ Nd'ai ni ma ja y'éña chji kjuandoo nk'ie nga ja j'ai Cristo Jesu xi kits'ínk'ankiná nga j'ai kjexín nga'yúhun ngabayoo ko ts'asje chji nga kama kuintsuba tík'un síán tu ngat'aha én nda tsuhu Ntjaná.

¹¹ Ntjaná kits'ín mana nku xi b'énijmí éhen, nku nda postru ko nku nda maestrú. ¹² Kui kjuaha nga tít'ajihinna kjuanima. Tunga najmi subahá mana, at'aha be yá xi kits'ín s'ejian ko behé k'an nga tjíhin nga'yún nga kj'uatjo ni xi kits'ínkjas'enna. B'a ts'ín santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta.

¹³ Ndjá n'e s'ejin Cristo Jesu ko tinchinjín kjuatjoho. Xi nkú kits'ínkoho nga tsakuyáha, ni nda xi tsakuyáha, b'a n'ei. ¹⁴ Nga'yúhun Espiritu Santo xi tijnajinná chúnkoho ri én nda tsu xi kin'ekjas'ehin.

¹⁵ Ja yai nga ja incha kits'ín nga mana ngayjee xuta xi tjin nga ngúshun ante Asia. Santaha ko nda Figelo ko nda Hermogene b'a kits'ínkona.

¹⁶ Ntjaná katase nimaha xuta xinkjín nda Onesiforo. Nkjin niyá kitsjá nga'yúnna ndo ko najmí kama subaha ngat'aha nga kjíya'yán. ¹⁷ Ni xi kits'ín ní, nk'ie nga j'ai nanki Roma tsangisjaina santaha nkúhu nga kisakúhu an. ¹⁸ Nda Ntjaná katase nimaha nistjin nga chasehe mí nihi xi

kits'ín nga nkúnkú xuta. Kò ji ja ya sisin xi nkú ts'ín tsasinkoná ndo nanki Efeso.

2

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nk'ie nga tsakúyaha Timoteo

¹ Kui b'a maha, ji ntína, n'ejahani nga'yún xi sakújinná kjuandaha Cristo Jesu. ² Kò ni xi kinu'yái nga kixian nginkun nkjin xuta, kui xi n'ekjas'eihin já xi ma 'yún tak'aán, já xi kama kuakúya ngáha rá kj'ái.

³ N'e chúkjuai kjuanimá xi kuitjájín, at'aha ji xi nkú joya nda juhun Cristo Jesu ji, nda jun xi nda ts'ín xáha. ⁴ Yaá nga ndaha nku nda jun xi tákján najmi tsungijin yjoho ni xi tjin asunntej. B'a ts'ín at'aha mjehe nga nda skuehe xi kitsjá xáha. ⁵ Kò tá máha nku ndatsuton, najmi kama ts'ín nana tsa najmi tsuton xi nkú ts'ín tijná nga nuton. ⁶ Kò tá máha nku xi tít'sín kjuanimá nga tít'sínxá, bichú nistjin nga sakúhu ni tjun xi b'éntje. ⁷ N'echubayahí yjohí ni xi tíxihin kò b'a tá ts'ín Nda Ntjáná ts'ín nga kamankjihin ngayjee ni.

⁸ N'ek'áitsjein Jesucristo xi j'áya ngáha rá ngabayoo, xi ntjehe David y'aha rá. B'i tsu én xi túb'enijmiá. ⁹ Kò kui ngat'aha éen un tibeheha kò santaha kjiya'yán xi nkúhu tsa an xi nda ch'on k'an. Tunga máha éhen Ntjáná, najmi kjiya'yún. ¹⁰ Kui nga ngandaha xuta xi Ntjáná j'ájin tít'sín chúkjuahana ngayjee ni xi tímat'an, tu xi kò kui incha sakúhu rá nga Cristo Jesu ts'ínk'anki kò tsjáha kjuachánka xi najmi maha feya.

¹¹ Ma n'e s'ejin én xi tsu:

Tsa tsayakaá Cristo,
tá kuintsubá tík'unko ngáhaná.

¹² Tsa t'n'e chúkjuá nga un tibená,
tá kuatexumakaá.

Tsa najmi n'ekié yjoná nga yaá,
kò kui najmi ts'ínkie yjoho nga bená.

¹³ Tsa najmi ch'a s'ejihin ñá,
tunga kui ma ma 'yún tak'aán,
at'aha kui najmi maha ts'ínjo éhen.

B'i ts'ín tsakúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'ín ts'ínxát'aha Cristo

¹⁴ N'ek'áitsjeihin xuta ninku, nginkun Ntjáná tu xí b'ahá t'ihin, nga najmi tu mí éhen ni incha k'uésiyáha, at'aha kui ni xu'bjí xi najmi chumi ni chjíhí rá. Tu sa ní ts'innidyajihin xuta xi mjéñjuhu kui niu. ¹⁵ Ngayjehe k'uin n'ei ni xi nda nginkun Ntjáná tu xi nda skuehe ni xi t'n'ei. N'ei xi nkúhu nku nda musu xi najmi ma subaha ni xi tít'sín kò xi nda ts'ín bakúya én xi naxu tjin.

¹⁶ Najmi tu nungijin yjohi én tiya xi tjin asunntej, at'aha xi b'a ts'ín nchja, kui xi tu nku fi t'axihín rá Ntjáná. ¹⁷ Kò kui éhen xi nkú joyaha tsé xi finanka. Najmi maha manda. B'a ts'ín tsatsun nda Himeneo kò nda Fileto. ¹⁸ Kui xi ja ngji t'axihin ni xi naxu tjin. B'a tijncha tsu nga ja j'a nistjin nga kj'uaíya ngáha rá xuta ngabayoo. B'a ts'ín tít'sínndyajihin rá k'ua xuta xi s'ejihin Ntjáná. ¹⁹ Tunga tu nkú ndjáhá sijná éhen Ntjáná. Sijná xi nkúhu nku xjó xi: “Nda Ntjáná be xuta xi ts'e”, tsu ntu xi tjit'aha. Kò b'a tá ts'ín tjit'a yaha: “Ngayjee xi tsu nga s'ejihin Cristo kats'ín t'axihin yjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntjáná.”

²⁰ Xi nkúhu nku ni'ya chánka, najmi tu suba ni toonsine ko toontaba tjihin. Ta tjin nihí ni xi kamandakoho yá ko ninte. K'ua xi n'echjén nk'ie nga tjin s'i ko k'ua xi n'echjén tehente. ²¹ Ko b'a ta ts'in tíjña ajinná. Tsa tjin xi ja kits'in je yjoho, kui xi nkú joyaha ni xi ma n'echjén nk'ie nga tjin s'i. Ja je ko Ntjaná kama ts'ínchjéhen, at'aha ja tjin daha yjoho nga kama ts'in ngayjee ni xi nda.

²² Chihin yjohi ni xi nchjaha animaha ja istiu. N'ei ni xi naxu nginkun Ntjaná, tu nku n'e s'ejinní Ntjaná, ko kas'ehi kjuatjo ko kjuajyu. Nkuhú n'e makoi yjohi xuta xi je tjiintuyá animaha ko nchjaha Nda Ntjaná. ²³ Najmi tu n'esihin én tsujnu tsut'a ko én xi najmi tjihin sin xi nchja xuta, at'aha ja yai nga yo nibaha ra kjuachán. ²⁴ Xi títs'ínxát'aha Nda Ntjaná najmi tjihin nga kjuachán kjuájin yjoho. Nda ni ts'in kats'ínsihin ngayjee xuta. Ko tjihin nga kamaha kuakúyaha xuta. Kats'in chúkjuá ni xi kamat'ain.

²⁵ Nimakjuá kat'asje yjoho nk'ie nga tsjániyáha xi tífi kontraha. Kutsa Ntjanáhá tsjáha xuta xu'bo nga ts'ínk'óntjaiya animaha nga skue ni xi naxu tjin ²⁶ ko nga kuankaha ni xi ts'anachakoho ra ndanindoo. At'aha incha kjintuyá'yún ko ni xi mjehe ndanindoo títs'ínkoho.

3

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú kama kintehe ni nga kj'uai ngáha Nda Ntjaná

¹ Katumankjihin ni xu'bi. Nistjin xi fekuhu s'e nistjin kjuá'un. ² At'aha kamaxkín xuta ko 'yún ts'in mje toon. Ngak'un kama ko nk'a k'uasje yjoho. Ch'on ts'in kuinchjane Ntjaná ko najmi kuint'é'éhen xi cháha. Ndjá s'eyaha ko najmi skuenkjún Ntjaná. ³ Najmi s'ehe kjuatjo ko najmi kama nimaha xuta. Kuinchjayane xuta ko najmi k'uéch'oho yjoho ni xi kuinchjaha animaha. Kjan kama ko ngjuai kontraha ngayjee ni xi nda. ⁴ Tsank'á kama, najmi kama nusihin ni xi incha ts'in, ko tséjihin ra kjuangak'un. Najmi kuangisjai Ntjaná. Ni xi kuinchja nihí animaha kuangisjai. ⁵ B'a incha ts'in xi benkjún Ntjaná ts'in, tunga xi nkú ts'in tjiintu kui niu xi kuakúchji nga najmi tíjñajihin nga'yún xi Ntjaná tsjáha xuta xi benkjúhun.

N'e t'axihin yjohi xuta xu'bi. ⁶ At'aha xi b'a k'un, kui xi xki ni'ya incha fi ko b'anachaha jminchjin xi najmi ndjá tjiintuyáha, xi kitsejihin ra ngatitsun ko nt'é'éhen tu mí nihí ni xi nchjaha animaha. ⁷ Kui jminchjin xi tehente bangiya tunga ndahá ichí najmi ma bichú mankjín sisihin ni xi naxu tjin. ⁸ Xi nkú ts'in ját'je Jané ko Jambre ngji kontraha Moise nistjin nk'ie, b'a ta ts'in ko kui já xu'bi tífi kontrahe ni xi naxu tjin. Najmi nda kjuankjintak'uhun ko yaha nga najmi Ntjaná s'ejihin. ⁹ Tunga najmi ngjuaindjukohó ni xi incha y'a, at'aha ngayjee xuta skue kjuanchinihi. B'a kamat'ain xi nkú nga ta kamat'ain Jané ko Jambre.

B'i ts'in kitsjániyáha Pablo Timoteo

¹⁰ Ji Timoteo, ja yai sisin ni xi tsakuyá ko xi nkú ts'ian. Ta yai ni xi mjena ts'ian, xi nkú ts'in s'ejinna, kjuatsentana, kjuatjona, ko xi nkú ts'in títs'in chúkjuá ni xi tímat'an. ¹¹ Yai xi nkú ts'in kitsjennki unkiena xuta, ko kjuá'un xi kikié, ko ni xi kamat'an nanki Antiokia, nanki Ikonio ko nanki Listra. Kitsjennki unkiena xuta tunga Nda Ntjanáhá tsasinkona ajihin ngayjee ni xu'bi.

¹² Kjuaxi nga ngayjee xi mjehe skuenkjún Ntjaná ko Cristo Jesu, kui xi tsjénki unkiehe xuta. ¹³ Tunga máha xuta ch'onk'uun ko xi tsank'óo, 'yún ch'onk'un kama sa. K'uanacha ko ta ch'anachaha.

¹⁴ Tunga máha ji, ndjá tsinjñajin ni xi tsinchiyái, ni xi tsichu mankjihin. At'aha yai yá xi tsakúyahi niu. ¹⁵ N'ekj'átsjein nga santa nkúhu nga ndyahi yai nkú titsu xujun éhen Ntjaná. Kui xi tsje. Kui xi tjihin nga'yún nga tsjáhi kjuankjintak'un, at'aha s'ejihin Cristo Jesu ko tib'anki. ¹⁶ Espirituhu Ntjaná kits'inxájihin xi y'ét'a ngayjee xujun éhen Ntjaná ko kui xujun basinkoná nga bakuyáhaá xuta, nga n'ek'a niyáhaá, nga bixínyahaá má nihi xi najmi nda tjín tít'sín, ko nga 'bai niyáhaá xi nkú ts'ín naxu ngjuaiiko yjoho. ¹⁷ B'a ts'ín xujun tu xi nda xi ts'inxát'aha ra Ntjaná skue sisihin ni xi tjihin nga ts'ín nga ts'ín xá xi nda.

4

¹ Nginkun Ntjaná ko nginkun Cristo Jesu, kui xi kuasehe ni xi kits'ín xuta xi tjintu tík'un ko xi ja k'ien nk'ie nga k'juakúchji yjoho nga k'juaitéxuma, tu xi tibankihí ra nga ² t'enjimi éhen Ntjaná. Tu nkú b'ahá n'ei tu mí nistjihín ni ko tu mí chubáhá ni. T'inyaihi xuta tsa najmi nda tjín ni xi tít'sín, ko n'ek'a niyái, ko tjennniyáhi. Kas'e tehentehi kjuatsenta nk'ie nga kuakúyai éhen Ntjaná.

³ At'aha kuichú nistjin nga najmi ta ts'ínsihin ra xuta én nda xi bakuyáá, xi nda ts'ínkoná. Tu sa ní incha kuangisjai nga nkjin nkjún já maestru xi kuakúyaha ni xi tsjoho nga kuint'é, at'aha kui niu xi nchjaha animaha. ⁴ Ngjuai t'axihin ko najmi ta kuasinñjuhu ra én xi naxu tjín. Énchá xi nchja xuta incha ts'ínsihin. ⁵ Tunga máha ji, tu nkú chase sisinní ni xi n'ei. N'e chúkjuai kjuu'uun. N'ekjas'eihin yjohi nga t'enjimi éhen Ntjaná. Nda n'etjusuin xáhi.

⁶ An bi, ja ma kamaná nku chje xi kuichúsehe Ntjaná. Ja tibichú tiña chuba nga k'uejñá asunntej. ⁷ Ja tsásinchjaha xi fi kontraha éhen Ntjaná. Ja tsichu kjet'a niyána. Tu nkú kis'ejihinna Ntjaná. ⁸ Ja tikuyána nd'ai chí xi ts'ínkjáihin xuta xi ja naxu nginkun Ntjaná. Nda Ntjaná tsjana niu, at'aha naxu ts'ínko xuta nistjin nga kuase mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú. Ko najmi tu nku an tsjana chí xu'bo. Ta tsjáha ngayjee xuta xi tjoho ko xi tijncha kuyá nga k'juai gáha.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi mjehe nga ts'ín

⁹ N'e kitsa xáhi yjohi nga nibáase xatíní. ¹⁰ At'aha nda Dema 'yún tjo saha ni xi tjín asunntej. Ja kits'ín nga mana. Nanki Tesalonika ngji. Nda Krescente ngá ante Galacia ngji, ko nda Tito ja ngji ante Dalmacia. ¹¹ Tu nkuhú nda Luko tjñako sana ei. Tijnchísjai nda Marko ko nibákoj, at'aha kui xi kama kuasinkona ajihin xána. ¹² Nda Tikiko bi, nanki Efeso kits'inkjá. ¹³ Nk'ie nga nibai, nibakoní najyunna xi ts'inchjén nistjin chunch'óon. Kui xi y'ejñá nanki Troa, ni'yaha nda Karpo. Ko ta nibakoní xujunna. Tu xi najmi tu n'echayaní ichí xi tjabaxín kamandakoho.

¹⁴ Tse nkjún kjuasti kitsjáná nda Alejandro, nda xi ts'innda ni kicha. Nda Ntjaná k'uéhji ngajoya ngáha ra ni xi kits'ín. ¹⁵ Ko ji, chíhin yjohi ndo, at'aha tu xi 'yúhun ngji kontraha én xi tib'enjimiáa.

¹⁶ Nk'ie nga tjun kinchjantja yjona nginkun já tjixóo, najmi ch'a tsasinkona. Ngayjee y'entu masenna. Najmi tu kat'axkihí ra Ntjaná ni xi incha kits'ín. ¹⁷ Tunga Nda Ntjaná tsasinkona ko kitsjana nga'yún tu xi kama y'enjímíyehena éhen. B'a ts'ín kint'éhe ngayjee xuta xi najmi ntje

judiō tjeheñ ra. Ts'asje'ana Nda Ntjaná ngabayoo. ¹⁸ Kō tā k'uasjejinna ajiñin ngayjee ni ch'onk'un xi tjin kō ngjuaikona má batéxuma ndjiojmi jáñ. ¡N'ekié yjoná nga tjiñin kjuachánka santaha tū nkjéhé ni! B'a kat'e.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujin

¹⁹ Tjeihin kjuasuniñana na Priska kō nda Akila kō xuta xinkjin nda Onesiforo. ²⁰ Nanki Corinto y'eña nda Erasto. Nanki Miletō kiséché'in nda Trofimo kō yō y'eñá. ²¹ N'e'ahi yohi nga nibáasení kintehe ni nga kj'uaí nistjin chunch'ón. Títs'inkjihi kjuasuniña nda Eubulo kō nda Pudente kō nda Lino kō na Claudia kō ngayjee já nts'eé xi tjin ei.

²² Nda Ntjaná Jesucristo kat'ejñakohi. Ngatentoō kas'enuu kjuandaha Ntjaná.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Tito

B'í ts'ín kikjaniñaha Pablo Tito

¹ An Pablo, an nda musu síhín Ntíaná kō nda postruhū Jesucristo. Xi nkú ts'ín s'ejihín xutā xi j'ájin Ntíaná kō kamankjihín ni xi naxu tjin, kui xi xána, kui nga kui xutaha xi skuenkjúhun Ntíaná. ² Tíchuyáá nga kuíntsubā tík'un síáán. Kui niu xi kitsúya títjun Ntíaná kintehe ni nga kin'enda asuntee, kō yaá nga najmi maha b'anachā. ³ Nd'ai ni ma, nk'ie nga ja tsichu chūba, ajihín én xi kik'aina nga k'uenjímíá y'éjña chji Ntíaná ni xi kitsú. Ntíaná xi maha ts'ínk'ankiná kitsjána kui xóo.

⁴ Tífaniñaha Tito, jì ntína at'aha nkuhú xi s'ejinná. Kas'ehi kjuanda kō kjuajyu xi tsjáná Ntía Nā'miná kō Jesucristo xi ts'ínk'ankiná.

B'í ts'ín kitsúyaha Pablo Tito xá xi ts'ín

⁵ Kits'ínk'íejñaha xjō Creta tu xi k'úéndahani ni xi kindyjat'a sa yō kō tu xi k'uaí xáha rī jácháha xutā ninku xi tjin xkī nanki xi tjin yō. Kixinya chich'ihín ni xi n'ei. ⁶ Kama s'et'a xá xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuúhun, xi tjihín ntí xi s'ejihín Ntíaná kō naxu incha ts'ín ntíhī kō nt'één.

⁷ At'aha nku nda xi kuasehe ninku, kui xi tjiñaha nga kúnnta ni xi ts'e Ntíaná. Kui xáha. Kui nga kas'et'a xáha nku nda xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi najmi ngak'un, xi najmi stinta, xi najmi b'atihī nga 'bi binu, xi najmi kjánkō xutā kō najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. ⁸ Nda xi ts'ínkjáín níhī xutā ni'yaha machjén, xi tsjohō ts'ín ni xi nda, xi nda basehe ni xi ts'ín, xi naxu ts'ín, xi benkjún Ntíaná, xi maha b'éch'ohō yjohō ni xi mjehe animaha. ⁹ Ni xi kuakúya tjiñin nga ni xi tsangiya nibaha ra, tu xi b'a ts'ín kama tsjániyá sisihín ra xutā kō kama k'uéjña chjihī já xi tífi kontraħa ni xi bakúya.

¹⁰ At'aha tjin nkjún xi ngji t'axihín én xi naxu, xi tu a éhén ni xi bakúya kō b'anachaha xutā. Xi incha bakúya nga n'e ni circuncision, kui xi 'yún b'a incha ts'ín. ¹¹ Najmi tā k'uaíntehe ra nga b'a incha ts'ín jái, at'aha ni xi najmi tjiñin nga kuakúya tjincha bakúya. B'a tjincha ts'ín tu xi títs'ín ngana ndaha toon. Ja nkjin xutā ts'ínndyjajihín.

¹² Santaha nku nda profeta xi ts'e jóo b'a kitsú: "Xutā Creta én tsank'á nchjā tehente. Ch'onk'un jóo xi nkúhu chū ch'onk'un, xutā ts'e xi najmi tsehe." ¹³ Kjuaxī kjáíhín ni xi kitsú ndo. Kui nga ndjá chubakohoni jóo tu xi incha skué sisihín ni xi s'ejinná ¹⁴ kō tu xi najmi ngjuénñjuhū rá én tiyaha xutā judío kō tā ndaha ni xi b'éne'yúhun já xi ngji t'axihín ni xi naxu tjin.

¹⁵ Je ngayjee ni xi tjin kō ma n'echjén tsa je tjintuyá animaha xutā, tunga najmi tjihín ni xi je ngat'a ts'e xutā xi chuntí tjintuyáha kō xi najmi s'ejihín Ntíaná. At'aha ngasten ts'ínnkjink'un kō ja tsatsun kjuankjintak'uhūn. ¹⁶ Kui xi tsu nga be Ntíaná tunga ni xi incha ts'ihín bakúchji nga najmi be. Kui xi ch'onk'un, najmi nt'één, kō najmi maha ts'ín ni xi nda.

2

B'í ts'ín kitsúyaha Pablo Tito xi nkú ts'ín tjiñin nga kuakúyaha xutā ninku

¹ Tunga máha ji, takúyai ni xi y'aha ra ni xi nda ts'ínkoná xi tsinchiyái.
² B'a t'ihin já xi ja chá nga kixi incha katjiko yjoho, incha katenkjún yjoho, nda incha katasehe ni xi incha ts'ín, nda incha katumankjihin ni xi s'ejinná, ko incha kas'ehe kjuatjo ko kjuatsenta.

³ Ko jminchjín xi ja chá b'a ta ts'ín incha katenkjún Ntjaná, najmi tu én tsank'á incha k'uasjené xuta ko najmi tu 'yún incha k'úi binu. Incha katakúya ni xi nda ⁴ ko incha katsjániyáha jminchjín xi kjintí sa nga ts'íntjo x'ihin ko ntíhi, ⁵ ko nga nda incha katasehe ni xi incha ts'ín, nga je kas'entuyá animaha, nga incha kuasehe ni'yaha ko nda incha s'entuyáha, ko nga incha skuenkjún x'ihin. B'a ts'ín chankjúhun éhen Ntjaná.

⁶ Ko já istiu b'a ta t'ihin nga nda incha katasehe ni xi incha ts'ín.
⁷ Ngatenteé ni xi n'ei, nda n'ei tu xi b'a ta incha ts'íhin. Nga kuakúyai, katuma chji nga kixi tjíyahi ko nga tíyankjún yjohi. ⁸ Én nda katitju tsu'bai, én xi najmi tjín xi nkú ts'ín n'eníjéhe ri. Kui niu xi ts'ín nga kama subaha ra já kontra, at'aha najmi sakúhu nkú ts'ín ch'on ts'ín kuinchjayanehená.

⁹ Ko b'a t'ihin já musu xi kich'atse nga tehente katenkjún já ntiaha ko kats'ín ni xi sasihin jóo. Najmi tjíhin tsa kuinchja tsa'ako jóo ¹⁰ ko tsa ndyje ts'íhin. Tu sa ní incha katakúchji nga ma ma 'yún k'aán jóo, tu xi ngayjee ni xi ts'íhin chankjúhun én xi b'éjña chjiná Ntjaná xi ts'ínk'ankiná.

¹¹ Ntjaná ja y'éjña chjihí ngatentehe xuta kjuandaha, kui xi ts'ínk'ankiná ¹² ko bakúyaná nga k'úech'ohó yjoná ni xi najmi je nginkun Ntjaná ko ni xi nchjaha animaná ej asuntej, nga nda chasehé ni xi n'eé ko nga naxu n'eé ko nga chankjáán Ntjaná nk'ie nga tintsuba saá ej asuntej. ¹³ Chúya saha raá ma ni nda xi tichuyáá, kui niu xi nistjin nga chaá kjuachánkaha Jesucristo, kui xi Ntjaná xi chánka ko xi ts'ínk'ankiná. ¹⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga kin'ek'ien ngandaná tu xi k'uasjejihinná ngayjee ni xi najmi ndoo ko ts'ín je nku naxinantá xi kui ts'e, xi ngayjehe k'un mjehe ts'ín ni xi nda.

¹⁵ Kui nij xi takúyai. Tjenniyáihí xuta ko n'ek'a niyái. Najmi tu jo jan katumahi nga b'a n'ei. Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha ji.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín t'ihin nga incha ts'ín xuta ninku

¹ N'ek'áitsjeihin xuta ninku nga katenkjún já tíjuun ko já tíxóo. Incha kant'é'éhen ko incha kat'entu nda nga incha ts'ín ngayje tíkjá ni xi nda.
² Ndaha nku xuta najmi tu ch'on ts'ín incha kuinchjane ko najmi tu ch'a xi kjaánko. Nda ní ts'ín incha kas'eyaha. Ko kate xuta nga nimakjua incha tjíntuyáha.

³ At'aha nistjin nk'ie ta tu xí sináá. Najmi kinu'yá'één, ngakjá kin'enkjíntak'aán, ko nkjin tíkjá ni xi nchjaha animaná tjí'yúhun ná ko ni xi mjehe yjonintená. Kjuakjan ya ko kjuaxíntak'un tintsubajían. Kits'ín unkiená xuta ko b'i ngján kin'e unchaá xinkjá. ⁴ Tunga nk'iehé nga kis'ejña chji kjuandaha Ntjaná xi ts'ínk'ankiná ko kjuatjo xi t'ihin, ⁵ kits'ínk'ankiná. Najmi ngat'aha tsa nda tjín ni xi kin'eé, tsa kui kjuaha nga b'a kits'ihin. B'a ní kits'ín at'aha kama nimaha ná. Kits'ín jená nk'ie nga kits'ín tsin tsetse ngáhaná ko Espirituhu kits'ín tsetsená.

⁶ Tu ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo xi ts'ínk'ankiná, najmi kits'ínxkín Ntjaná nga kitsjáná Espirituhu. ⁷ Ko tu ngat'aha kjuandaha Ntjaná kits'ín nga naxu tsichu maá nginkun. B'a kits'ín tu xi n'ekjálhin raá ni xi tichuyáhaá, kui xi tsuhu ra nga kuintsuba tík'un síaán.

8 Ma n'e s'ejin én xu'bj̄ kō mjena nga takuyáí sisin nij̄, tū xi xut̄a xi s'ejih̄in r̄a Nt̄ianá ts'ínkj̄as'ehe n r̄a yjoh̄o nga ts'íh̄in ni xi nda. Tū xí ndahá t̄j̄in kō basinkoná nga b'a n'eé. 9 Xi mjehe nku én k'uésintjáihi, t̄iyú t'axih̄in. Najm̄i tū n'esih̄in xi b'ésiyáha ntj̄e chá xi y'ah̄a r̄a kō t̄a ndaha xi b'ésiyáha kō kjántj̄aihi kjuat̄éxuma xi kin'ekjas'ehe n Moise. At'ah̄a najmi basinkoná kui kjuast̄iū kō najmi t̄j̄ih̄in sin.

10 Xi kuakj̄anya xut̄a n̄inku, chubakoi tsa nku kō tsa jo niyá t̄j̄ih̄in. Tunga tsa najmi ts'ínsih̄in, najmi t̄a k'uāintehe r̄a aya n̄inku. 11 Yai nga xi b'a t̄its'íun, kui xi ja kits'ínkatsún suba yjoh̄o kō niyáha ngatitsuun tsú'baya. T̄a kuihi t̄ifikō yjoh̄o xi má nga ndyja.

B'í ts'ín kitsúyaha Pablo ni xi mjehe nga ts'ín Tito

12 Nk'ie nga ts'ínkj̄isehe nda Artema kō a r̄a nda Tikiko, n'e kits̄a xáih̄i yjoh̄i nga nibáasení nanki Nikopol̄i. At'ah̄a ja t̄j̄indana nga yō ts'ínkj̄'a n̄st̄j̄in chunch'ón. 13 Nda t̄isinkoi nda Zena, nda xi nchjant̄jai xut̄a, kō nda Apolo, tū xi ts'índjuúhu niyáha kō tū xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ah̄a r̄a. 14 Katangiya xut̄a ts'añá nga ts'ín ni xi nda kō nga tsjáha xut̄a ni xi machj̄eh̄en. B'a ts'ín incha saájih̄in ni xi ts'e Nt̄ianá.

B'í ts'ín kits'ínkje Pablo xujun

15 T̄its'ínkj̄ihi kjuasuniña ngayjee xut̄a xi t̄j̄intukona ei. Tj̄eih̄in kjuasuniña xut̄a xi t̄joh̄o ñá at'ah̄a nkuhú xi s'ejinná.

Ngatento kas'enuu kjuandaha Nt̄ianá.

Xujun xi kits'ínkijihí nda postru Pablo Filemon

B'í ts'ín kikjaniñaha Pablo Filemon

¹ An Pablo kjíiya'yán ngat'aha Cristo Jesu. An ko nda nts'eé Timoteo tísuniñaihi nda Filemon. Tjo nkjúnna ji. Ji xi ta tín'exát'aihi Cristo.

² Tísuniña yayihí nichjaá Apiá, ko nda nts'eé Arkipo xi ta tít'sín nga'yún ngat'aha Cristo, ko xuta ninku xi ma ñjakú ni'yahi.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntjáná Jesucristo.

B'í ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín nchjantjai Filemon

⁴ F'áitsjenna ji nk'ie nga nchjaka Ntjáná. Tehente tsja máb'achjihí ⁵ nga tí'miyana xi nkú ts'ín tjohi ngayjeé xuta xi Ntjáná kits'ín ts'e ko xi nkú ts'ín n'e s'ejin Nda Ntjáná Jesu.

⁶ Bankihí Ntjáná nga xi nkú ts'ín n'e s'ejin ni xi ngujihn n'e s'ejián, kui xi kats'ínxájin kjuankjintak'uhin tu xi b'a ts'ín kamankjihin ri ngayjeé ni nda xi tjinná ngat'aha Cristo Jesu. ⁷ Tsjo nkjún tjinna ko sakúna nga'yún ngat'aha xi nkú ts'ín tjohi xuta ninku. At'aha ngat'ahi, nda nts'é, kisakú nga'yúhun animaha xuta xi ts'e Ntjáná.

B'í ts'ín nchjantjai Pablo Onesimo

⁸ Kui b'a maha, ndaha tsa ngajoho Cristo kama kuinchjako masen masehen ni xi tjihin nga n'ei, ⁹ tunga tu sa ní tbankihi ni xi xihin at'aha tjoná xinkía. An Pablo xi ja kama chá ko kjíiya'yán nd'ai tu ngat'aha Cristo Jesu ¹⁰ tbankihi nku kjuanda ngat'a ts'e Onesimo. Kui xi ja tsichu ma xi nkú joyaha tsa ntína ei aya nubayóo. ¹¹ Kui xi najmi kamachjéhin nistjin nk'ie tunga nd'ai ji ko an machénná ndo.

¹² Tít's'inkjise ngáhara. N'ekjáihin xi nkúhu tsa an niu. ¹³ Mjena nga k'úejñako sana ei tsakai tu xi ngajohi ts'ínxát'ahana ei má nga kjíiya'yán tu ngat'aha én nda tsuhu Nda Ntjáná. ¹⁴ Tunga ndahá nku ni najmi mjena chuba ts'ian tsa najmi tjínkuhu tak'uin, tu xi animahi nibaha ra kjuanda xi n'ení ko najmi an ts'in kju'a'yúhunra.

¹⁵ Kutsa kuihi kjuaha ngji t'axihin ri Onesimo chuba nistjin, tu xi n'ekjain sín ngáha ri nd'ai. ¹⁶ Tunga najmi ta xi nkúhu ni tsa nku nda musu xi kich'atsei chahéhi. Tu sa ní chahéhi xi nkúhu nku nda xi 'yún chji saha ra nga nku nda musu. Ngat'a ts'an ndats'é ja tsichu ma ndo ko tjona. Ngat'a ts'i 'yún chji saha ra ndo, at'aha ta ts'ínxát'a ngáha ri ko ta s'ejihin Nda Ntjáná xi nkúhu ji.

¹⁷ Kui b'a maha, xihí yaní nga nkúhu tinchajián ni xi ngujihn s'ejinná, n'ekjain ngáha ri Onesimo xi nkúhu tsa an niu. ¹⁸ Tsa tjin má najmi nda kits'ínkóhi ko tsa tjin ni xi tjeheh ts'i, kuentana t'et'ai niu. ¹⁹ An k'uechjá ni xi tjeheh. An Pablo ntuna t'et'áhana xujun nga b'a ts'ian, ndaha tsa kama ts'inkj'áitsjehen ni xi tjeheh ts'an. Ngat'ana tinchihinni. ²⁰ Ji nda nts'e, at'aha tjohi Nda Ntjáná, kasakújinna ji nku kjuanda. Tjen nga'yihin animana tu ngat'aha nga nkúhu kich'aa Cristo.

²¹ B'a ts'ín t'et'áha at'aha behe k'an nga kuinú'yá'énni. Be nga 'yún n'etjusun sai ni xi tbankihi. ²² Ko ta tbankihi kj'ai sa ni. T'endaní nku ante

ni'yahj, at'aha t́binchihuu Nt́ańa nga kama kf́nsenuu. Tu t́kuyáhá ŕa nga b'a kama.

B'i ts'in kits'ínkje Pabló xujun

²³T́ts'ínkjihj kjuasuniña nda Epafra. Eí ta kjiya'yúnkóna ngat'aha Cristo Jesu. ²⁴Ko ta t́ts'ínkjihj kjuasuniña nda Marko, nda Aristarko, nda Dema ko nda Luko. Kui jái ta y'anjikóna xá xi t́ts'ian.

²⁵Kjuandaha Nda Nt́ańa Jesucristo kas'eyaha animanuu.

Xujun xi kin'ekjíhi xuta xi ntje Hebreo tjehe ra

B'i ts'in tís'ejña chji nga kinchjakoná Ntíaná nk'ie nga kits'in nibá Ntíhi

¹ Nkjin niyá ko kj'ai kj'ai ts'in kinchjako Ntíaná ntje cháná. Já profeta kits'inchjén nga kinchja nistjin nk'ie. ² Tunga nistjin fekuhu xi kich'aa nd'ai Ntíaná kits'in nibá Ntíhi nga j'ai nchjakoná ngajoho. Kui Ntíu xi kits'inchjén nga kits'innda asuntee ko nk'a ján, ko kitsjáha nga kama ts'e ngayjee ni xi tjín.

³ Ajihin Ntíu sakúchji kjuachánkaha Ntíaná ko kui xi bakúchji kjuatík'uhun Ntíaná. Kui xi ts'in nga s'e ngayjee ni xi tjín tu ngat'aha nga'yún chánkaha éhen. Nk'ie nga ja kikjexinná ngatitsunná nga kits'in jená nginkun Ntíaná, ngjik'iejnat'aha Ntíaná nk'a ján.

B'i ts'in tís'ejña chji nga 'yún nk'a tje Jesu nga ntítsjee

⁴ 'Yún nk'a kin'etsjen nga ntítsjee, at'aha tu nkuhú kui xi 'mi Ntíhi Ntíaná. ⁵ B'i kitsúhu Ntíaná nga kinchjako:

Ji xi Ntína,

an xi tsichu ma Na'mihi.

Ndaha nku ntítsje najmi b'a kik'ihin. B'i ts'in kinchjanijmíyaha Ntíhi:

An xi kama Na'mihi,

ko kui xi kama Ntína.

Nk'ie nga b'a kitsú, najmi ntítsjee kinchjanijmíyaha.

⁶ Nk'ie nga kits'in nibá Ntí tjuhun asuntee, b'i kitsú:

Ngatentee ntítsjena kats'intsjoho.

⁷ Ko b'i ts'in kinchjanijmíyaha ntítsjee:

Ntítsjena, kui xi xi nkúhu ntjo.

Ko xi ts'inxát'ana, kui xi xi nkúhu njai nd'í.

⁸ Tunga b'ihí ts'in kinchjanijmíyaha Ntíhi:

Ntía ní, ji xi kuatexumai sín,

ko kuatexumai sisin nk'ie nga kuatexumai.

⁹ Tsjohi ni xi naxu tjín,

ko najmi sasíhin ni xi najmi nda.

Kui nga j'ajihin ra an xi Ntíahí,

ko 'yún kitsjaha kjuatsjo nga xi tjíntujíhin.

¹⁰ Ko b'i ta kitsú sa:

Ji xi Ntía,

nga tuts'ihin ni kin'endai asunteei,

ko ntsai kin'endakohoni nk'a ján.

¹¹ Kfe ngayjee ni xu'bi,

tunga ji tu nkú kuinchunní.

Kama chá ngayjee niyú xi nkú joyaha tsa najyun.

¹² Kama b'a n'eihí xi nkúhu nku najyun,

ko n'ek'óntjaiyai

xi nkú ts'in n'ek'óntjaiya nku najyun.

Tunga ji bi najmi k'óntjaiyai,

ko ndaha nku nistjin najmi kama cháí.

¹³ Ndaha nku ntítsje najmi b'i kik'ihin:

Tinchint'ání má batexuma,
k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.

¹⁴ At'aha ntítsjee bi, kui xi ntjo xi ts'ínxát'aha Ntíaná. Kui xi n'e nibá tu xi basinkoho xuta xi ts'ínkjáihín nga k'uanki.

2

B'i ts'in tís'ejña chji nga tjihin nga n'eshiín én xi kits'in nibáná Ntíaná

¹ Kui kjuaha tjihin nga 'yún n'eshiín raá ni xi kinu'yáá, tu xi najmi kuankín t'axihín raá ni xi ts'e Ntíaná. ² At'aha santaha én xi kits'ínkjas'en ntítsjee kis'ehe nga'yún ko kits'ínkjáihín chjí xi kanéhe ngayjee xuta xi kits'in ngatitsun nga najmi kint'é'éhen éen. ³ Kui nga nd'ai, ¿nkú ts'in kuitjunkiinná tsa najmi n'eshiín én chánka xi ts'ínk'ankiná? Tjun Nda Ntíaná kitsúya xi nkú ts'in kuankihiná ko as'ai xi incha kint'éhe nga b'a kitsú kitsúya kixi ngáhaná kui niu. ⁴ Ko Ntíaná ta tsakúchji nga kjuaxi éen. Kits'in ni xi bakúchji kjuachánkaha ko nga'yúhún ko nkjin tákjá kjuankjún, ko xi nkú ts'in mjehe kits'inndzoná kjuanda xi tsjá Espiritu.

B'i ts'in tís'ejña chji nga xi nkúhu ñá j'ai ts'in ma yjoho Jesu

⁵ Asunnte xi tichubanijmíyahaná, xi as'ai nibáhá, najmi aya ntsja ntítsjee y'éjñaya Ntíaná, tsa kui xi incha kuatexumaha. ⁶ Tjít'a xujun éhen Ntíaná má nga b'i kitsú nku xi kinchja:

¿Yáha xuta, nga najmi ndyjajihin kjuankjintak'uhin?

¿Á ch'axkihí ri xuta, yáha kui?

⁷ Chubahá 'yún kinte kin'e mai nga ntítsjee,

ko kik'aihi kjuachánka ko nga chankjún.

⁸ Aya ntsja y'entuyái ngayjee ni xi tjín asunntee.

Nk'ie nga aya ntsja xuta y'éntuyá Ntíaná ngayjee ni xi tjín, ndaha nku ni najmi y'éjña ndái ma. Tunga nk'iehé nga chasehéé, yaá nga najmi ngayjee niu tjíntuyáje aya ntsja. ⁹ Tunga yanáá xi nkú ts'in Jesu. Tu chubahá 'yún kinte kin'e ma nga ntítsjee. Kik'aihi kjuachánka ko týankjún at'aha j'ajin ngabayoo. Tu ngat'aha kjuandaha Ntíaná ngabayaha Jesu ngandaná kamaha.

¹⁰ Tu xi nkjin kamaha ntíhi Ntíaná xi sakúhu rá kjuachánka, Ntíaná xi kits'innda ngayjee ni xi tjín ko ngat'aha Ntíaná tjíntuhu niu, kits'in nga ajihin kjuá'uun kama Cristo xi tjihin nga kama, tu xi ts'ínk'ankihí xuta.

¹¹ At'aha xi ts'in je xuta nginkun Ntíaná ko xuta xi n'e je, nkuhú maha Na'mihí. Kui kjuaha nga najmi ma subaha rá Ntíhi Ntíaná nga nts'e tsuhu rá xuta xu'bo.

¹² Tjít'a xujun éhen Ntíaná má nga b'a kitsú:

Ji k'uenijmíhi já nts'é,

ko ts'intsoho ajihin xuta xi ma ñjakú nga ts'intsohi.

¹³ Ko b'i kitsú ya:

Kama 'yún tak'an Ntíaná.

Ko b'a ta kitsú sa nginku niyá:

Á an ej síjñaká ntíhi Ntíaná xi kitsjána.

¹⁴ Xi nkú ts'in yjoninte y'a ntí xi tinchako Jesu, kui nga b'a ta kik'iehe. B'a kik'ie tu xi nk'ie nga kuayáha ts'ínkjehe xi batexumaha rá ngabayoo, kui xi ndanindo. ¹⁵ B'a ts'in kits'in ndáihí rá ngatentee xuta xi y'entuhu xi nkúhu xuta musu xi kich'atse at'aha kitsankjún ngabayoo.

¹⁶ At'aha tǐña chji chji nga najmi ntǐtsjee j'aisinko. Xi ntjehe ní Abraham y'aha ra, kui xi j'aisinko. ¹⁷ Kui kjuaha nga j'ai ts'in maha yjoho xi nkúhu já nts'e, tu xi nginkun Ntǐaná tsichu maha nku nda na'mi títjun xi s'ejinná. ² Kui xi kixi kits'in nginkun xi kitsjá xáha, xi nkú ts'in Moise ta kixi ngjiko xáha ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntǐaná. ¹⁸ Kikie kjuanjima ko kichjut'ayák'un. Kui kjuaha nga ta ma basinkoho nd'ai xi chjut'ayák'uhun.

3

B'i ts'in tís'ejña chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga Moise

¹ Kui b'a maha, já nts'e, jun xi kin'e jenuu ko j'ájinnuu Ntǐaná nga kjuáts'enuu, n'enkjintak'un sisiun yáha Jesu. Kui xi y'éxáha Ntǐaná ko kui xi nda na'mi títjun xi s'ejinná. ² Kui xi kixi kits'in nginkun xi kitsjá xáha, xi nkú ts'in Moise ta kixi ngjiko xáha ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntǐaná.

³ Yún chánka sa kjuachánka xi kikanéhe Jesu nga xi kikanéhe Moise. B'a kama xi nkú ts'in 'yún chánka sa kjuachánka xi ts'ínkjáihin nda xi ts'innnda nku ni'ya nga kjuachánka xi sakúhu ni'yoq at'aha tsjo tjin. ⁴ Tu má ni'yahá ni, tjin xi ts'innnda. Tunga ngayjee ni xi tjin, Ntǐaná kits'innnda.

⁵ Nku nda musu xi kixi ngjiko xáha ajihin xutaha Ntǐaná kama Moise. Kui xi y'éjña chji ni xi kuitsu Ntǐaná askahan. ⁶ Cristo bi, ta kixi fiko xáha, tunga Ntǐhí tí'mi bi. Kui nga batéxumaha ra ni'yaha Ntǐaná. Ko ni'yoq, kui xi ná nd'ai. Ni'yaá tsa tu nku ndjáhá kuinchajían ni xi ma 'yún tak'aán ko tsjo maná at'aha tichuyáhaá ni xi tsjáná Ntǐaná.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi maha xi fi t'axihin Ntǐaná

⁷ Kui b'a maha, n'esihin ruu xi nkú ts'in tjit'a ni xi títsu Espirituhu Ntǐaná:

Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,

⁸ najmi tu ndjá b'eyo animanuu,

xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín éna,

nístjin nga kikjut'ayák'unna nanki kixiu.

⁹ Yo kikjut'ayák'unna ntje chánuu xi nkú k'an, ndaha tsa yachán nú kikie ni xi kits'ian.

¹⁰ Kui nga kits'inkjankohona xuta xi kis'e nk'ie ko b'a kixian:

“Ja kindyjajihin já,

ko najmi mjehe incha k'úémajin ni xi ts'an.”

¹¹ Kui nga kama kjahanna

ko ts'intjusan ni xi kixian,

nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,

má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'an.

¹² Chúhuun yjonuu, já nts'e. Najmi tu kas'e ajinnuu xi najmi nda tjiya animaha, xi najmi s'ejihin, xi ngjuai t'axihin Ntǐaná xi tǐña tik'un. ¹³ Tu sa ní xki nístjin b'í ngján tjen nga yúhuun xinkju nk'ie nga tǐña sa nístjin xi títsu éhen Ntǐaná, tu xi ndaha nku xi tjin ajinnuu najmi k'uanachaha ra ngatitsuun ko ndjá s'eya animaha. ¹⁴ Tísakút'aná nd'ai ni xi ts'e Cristo, tunga tjihín ni nga tu nku ndjáhá kuinchajían xi nkú ts'in kama 'yún tak'aán Ntǐaná nk'ie nga tuts'ihin ni. B'a n'eé santaha nístjin xi fekuhu.

¹⁵ At'aha tinchjako saná éhen Ntǐaná xi b'í ts'in tjit'a:

Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,

najmi tu ndjá b'eyo animanuu,

xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín énná.

¹⁶ ¿Yá xutáha xi kint'é tunga kits'ínkj'a t'axihín éhen Ntíaná? ¿A najmi ngatenteehé xutá xi tsitjuko Moise Egipto? ¹⁷ ¿Kó má xutáha xi kits'ínkjanko Ntíaná yachán nú tjihin? ¿A najmi xi kits'ihín ngatitsun? Kui xi kis'entu yjoninte k'iehen ánte kixiu.

¹⁸ Kó nk'ie nga b'a kitsú kixi kixi Ntíaná nga: “Najmi kjuas'en xuta xu'bo má nga ts'ínkj'áiya xutá xi ts'an”, ¿yá xi kits'ínkjó nga b'a kitsú? ¿A najmi xutá xi najmi kint'é'éhén? ¹⁹ Kui nga yahaná nga najmi kama incha jas'eheh at'aha najmi kis'ejihin Ntíaná.

4

B'i ts'in tís'ejña chji nga xutá xi ts'e Ntíaná kjuas'en ante xi má nga ts'ínkj'áiya

¹ Kui b'a maha, b'a títsu saha nd'ai éhen Ntíaná xi títsuya tíjtun nga kuitjás'eén má nga tsjá Ntíaná nga ts'ínkj'áiya xutá xi ts'e. Tungá tjihín ní nga kjúántaha raá yjoná tu xi najmi s'ehe xi natsin k'úentu. ² At'aha ñá tá kis'enjímíná én nda tsuhú Ntíaná. Kama xi nkú tá ts'in kis'enjímíhi xutá xu'bo. Tungá máha kui, najmi tsakj'á kjuanda xi y'a éen at'aha najmi kis'ejihin én xi kik'inyaha.

³ Tungá ñá xi ja kis'ejinná kuitjás'eén má nga ts'ínkj'áiya xutá xi ts'e Ntíaná. B'i kitsú Ntíaná: Kui nga kama kjahanna kó ts'intjusan ní xi kixian, nga najmi kjuas'en xutá xu'bo, má nga ts'ínkj'áiya xutá xi ts'an.

B'a kitsú ndaha tsa ja kama ndjuúhu xáha Ntíaná nistjin nga kits'inná asuntee. ⁴ At'aha b'i ts'in tjit'a xujun éhen Ntíaná ngat'a ts'e nistjin xi yatuú:

Nistjin xi ma yatuú
kama ndjuúhu ngayjee xáha Ntíaná
kó kits'ínkj'áiya.

⁵ Kó b'a tá títsu ya:
Najmi kjuas'en xutá xu'bo,
má nga ts'ínkj'áiya xutá xi ts'an.

⁶ Kui b'a maha, ndyjat'a sa xutá xi kjuas'en yo. At'aha xi tjun kis'enjímíhi én nda tsuhú Ntíaná najmi kint'é'éhén, kui nga najmi jas'eheh yo. ⁷ Kó kui nga tá y'éjñahá ngáha Ntíaná kj'ai nistjin, kui xi nd'ai. Askahan nga ja j'a nkjin nú, kits'ínkinchja David nga b'i kitsú xi nkú nga ts'in ja kab'et'á ei:

Tsa nd'ai kwinú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo animanuu.

⁸ At'aha tsa Josue kitsjáha xutá xu'bo nga incha ts'ínkj'áiya, najmi tjin xi nkú ts'in kj'ai nistjihin tá k'uéjña ngáha Ntíaná. ⁹ Kui kjuaha nga tíjña sa nga ts'ínkj'áiya xutá xi ts'e Ntíaná xi nkú ts'in kits'ínkj'áiya Ntíaná nistjin xi yatuú.

¹⁰ At'aha xi kjuas'en má nga tsjáha Ntíaná nga ts'ínkj'áiya, kui xi ja kama ndjuúhu xáha xi nkú tá ts'in Ntíaná kits'ínkj'áiya nga ja kama ndjuúhu xá xi kits'in. ¹¹ Kui nga n'ehená nga'yún nga kuitjás'eén má nga ts'ínkj'áiya xutá xi ts'e Ntíaná, tu xi najmi s'ehe ajinná nku xi kuijne, tsa b'a tá ts'in xi nkú nga kits'in xutá xi najmi kint'é'éhén.

¹² Éhen Ntjaná najmi ni k'ien. Tjihin nga'yún. Kui xi 'yún yjo sa nga ngayjee kicha xi yjo nga jo ngaba. Nga masehen animaná ko espirítuná fas'enjin nga bateya, ko nga masehen má tjíxanyaha nintaná ko na'yuhú nintaná fas'enjin nga bateya. Base sisin ni xi n'enkjíntak'aán ko xi nkú ts'in tjíya animaná. ¹³ Najmi tjín ni xi kamanda xi najmi tíbe Ntjaná. Tjintu chji chji. Najmi tjín ni xi tjintu'máha xi tjihin nga n'ekjas'eheén kuenta.

B'i ts'in tís'ejña chji nga Jesu xi nda na'mi tíjunná

¹⁴ Kui nga tjihin nga tu nku ndjáhá kuinchajihinná xi s'ejinná. At'aha tíjnaná nku nda na'mi tíjún chánka xi tsichu ndjiojmi ján, kui xi Jesu Ntíhi Ntjaná. ¹⁵ Ko Nda na'mi tíjunná, kui xi maha base nimaná nk'ie nga najmi ndjá tjíyaná, at'aha ko ta kui ta kichjut'ayák'un xi nkúhu ñá, tunga ndahá íchí najmi kits'in ngatitsun. ¹⁶ Kui nga najmi tu jo jan kas'eyahaná nga kfink'úhuún Ntjaná xi batéxumaná ko xi tjihin kjuanda, tu xi b'a ts'in kama nimaḥa ra ñá ko sakúná kjuandaha xi kuasinkoná nistjin nga un skuena.

5

¹ Ajihin xuta ch'ajin ngayjee xi ma nda na'mi tíjún ko 'bai xáha nga kui xi tsjén tíjuhún xuta nginkun Ntjaná, tu xi tsjáha chje ko ts'íink'ien chu tu xi kama ndyjat'aha ngatitsuun. ² Be xi nkú ts'in base nimaḥa xuta xi machjéhen nga sakúyaha ko xi kindyjajihin, at'aha nda na'mi tíjuun ta xutahá niu. ³ Kui nga machjéhen nga ta tsjáha chje xi ts'e tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhún, xi nkú ts'in ta tsjá chjehe xuta naxinantóo.

⁴ Nk'ie nga b'i tsu xá xi ts'in jóo, najmi kui b'et'a xá suba yjoho. Ntja níná tsjá xá xu'bj, xi nkú ta kamat'ain Aaron nistjin nk'ie. ⁵ Cristo bi, nk'ie nga kama nda na'mi tíjún, najmi kui suba ts'asje nk'a yjoho. Ntja níná xi b'a kits'in. B'i kitsúhu:

Ji xi Ntina,

an xi tsichu ma Na'mihj.

⁶ Ko b'i ta ts'in tjít'a ya éhen Ntjaná:

Ji xi nda na'mi tu nk'éhé ni.

B'a ts'in tíjña xáhi

xi nkúhu xá xi ts'e nda na'mi Melkisedec.

⁷ Nk'ie nga y'ejña Cristo asunntej, animaha ngjik'áha ra nga kinchjako Ntjaná ko kikjaníndzjo ntánkun. Tsankihj Ntjaná nga ts'íink'a t'axíhin ngabayoo, ko tsasínju Ntjaná ni xi kitsú at'aha tu xi kits'ínkjas'ehén ra yjoho Ntjaná. ⁸ Ndaha tsa kui xi Ntíhi Ntjaná, tunga j'ajihin kjuanima. B'a ts'in kikiehe ni xi 'mihj nga nuú'yá'één. ⁹ Ko nk'ie nga ja kama xi tjihin nga kama, tsichu ma xi tu nkjéhé ni ts'íink'anki ngayjee xuta xi kuint'é'éhen. ¹⁰ Ko Ntjaná kits'in maha nda na'mi tíjún nga kitsjáha xá xi tjeḥen ra Melkisedec.

B'i ts'in tís'ejña chji nga tjihin nga kfinndjukáa xi s'ejinná

¹¹ Ngat'a ts'e ni xu'bj tjín nkjún sa ni xi kuixín kai, tunga 'nihí tjín nga k'úéjña chjihj, at'aha ja najmi ta kitsa mankjihinnuu. ¹² Ja ní nd'ai tjihin nga kamo já maestrú kai, tunga tu yje machjén sahanuu xi kuakúyanuu nku nryá sa ni xi tjún binchiyáá éhen Ntjaná. Jun ja ta tsichu ma ngáhanu xi nkúhu ntinta xi machjéhen ntáchiki. Kui xi najmi nichine nda machjéhen. ¹³ Ngatenteé xi baki, kui xi ntinta ko najmi kjeé be má nihi xi naxu nginkun Ntjaná. ¹⁴ Tunga nichine ndoo, já xi chóo ma kjine. Kui xi

ts'inchjén tehente kjuankjintak'uhun kō mankjihin má nihi xi nda kō má nihi xi najmi nda.

6

¹ Kui b'a maha, ja kuichu chubā nga k'úentaá ni xi tjun binchiyáá Cristo, tū xi tū nku kfinndjunáá ni xi ndyjat'áná nga chaá. Najmi chubaha nga tā sakúya ngáhaná nga kfinchj'a ngáha raá animaná, kō tsa tā sakúya ngáhaná nga k'úentaá ni ch'onk'un xi ngabayoo fikóná, kō tsa tū nku sakúyaháná nga s'ejinná Ntjaná, ² kō ni xi ts'e nga mjenéé ntsaá xinkíá nga saténtáá, kō nga ni xi ts'e nga kuichú nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xutā ngabayoo kō nk'ie nga kuasehe Ntjaná mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xutā. ³ Mjení kuakúyahí ni xi ndyjat'ánuu. B'a n'ei tsa Ntjaná tsjántení.

⁴ Xutā xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntjaná kō kits'intsjojin ni xi tsjáná Ntjaná, kō tā kisakút'ahā Espirituhū Ntjaná, ⁵ kō kits'intsjojin én ndaha Ntjaná kō nga'yúhun Ntjaná xi kama chji askahan, ⁶ tsa k'uéjña ni xi ts'e Ntjaná xi ja kikjut'a ngayjee ni xu'bi, najmi tā tjin xi nkú ts'ín kama tsetse saha, tsa ngjuaik'á ngáha ra animaha. At'ahā tā kuihi kuenta ts'e suba tíncha fát'a kruu xi ma jo niyá ngáha Ntíhí Ntjaná kō títsjante nga tíchajnuha Ntíhí Ntjaná.

⁷ B'a maha xutā xi yjanki Ntjaná, xi nkúhu t'ananki xi nkjin niyá b'anehe ts'í. Tsjáha chan xi kjine xi ts'ínxásun t'anankiu, kō Ntjaná nda ts'ínko t'anankiu. ⁸ Tunga t'ananki xi tū jñáhá tsjá kō na'yá, ndaha tsa ts'íu b'anehe, kui xi najmi chumi ni chjíhí ra kō ni xi najmi nda nginkun Ntjaná bichú ma. Kui xi sakúhu nga kuití.

⁹ Kō máha jun, já nts'e xi tjoní, ndaha tsa b'a ts'ín tíchubai, behe tak'ujin nga jun xi sakúnuu ni xi 'yún nda sa. Kui ni xi y'ahā ra nga k'uaníá. ¹⁰ Kixí ts'ín Ntjaná kō najmi ts'ínchaya ni xi kin'o kō xi nkú ts'ín tsakuchjúu nga tjonuu Ntjaná nk'ie nga nda kin'ekoo xutā xi ts'e nistjin nk'ie, xi nkú nga tā t'n'ó santaha nd'ái.

¹¹ Mjení nga tū nkú b'a n'enú santaha nistjin xi fekuu tū xi sakú kikjihinnuu ni xi tíchuyóho. ¹² Najmi mjení tsa kama ts'o. Tū sa ní b'a tā n'oo xi nkú nga incha ts'ín xi sakúhu ni xi kitsúhu Ntjaná nga tsjáha. Kui xutaha xi tū nkú s'ejihín ra Ntjaná kō maha kuyá.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga ts'ín Ntjaná ni xi tsu

¹³ Nk'ie nga kitsúya tíjtun Ntjaná ni xi tsjáha Abraham, tā y'éjña nga ts'íntjusun ni xi kitsú. B'a kits'ín at'ahā najmi tjin xi 'yún chánka sa, tsa kui xi ts'ínkie nga ts'íntjusun ni xi kitsú. ¹⁴ B'i kitsú Ntjaná: “An ts'ian nga nda kamat'ain kō an ts'ian nga ntje xi s'ehi 'yún nkjin kama.” ¹⁵ Kikuyá k'uk'un Abraham kō kui nga kits'ínkjáihín ra ni xi kitsúya tíjtun Ntjaná nga tsjáha.

¹⁶ Xutā, tū xi chahā ra nga ts'íntjusun ni xi t'ib'enda, nku xi 'yún nk'a tjen nga kui ts'ínkie nga ts'íntjusun éhen. B'a ts'ín najmi tā s'ehe én. ¹⁷ Kui nga y'éjñaha Ntjaná nga ts'íntjusun ni xi kitsú, at'ahā kama mjehe nga skue sisihin xi ts'ínkjáihín ni xi kitsúya tíjtun nga tsjáha kō nga najmi ts'ínk'óntjaiya éhen.

¹⁸ Ntjaná najmi maha b'anacha. Kui nga nga joo ni xi kitsúhu Ntjaná najmi maha b'óntjaiyaha, kō kui niu xi tsjá nga'yúnná ñá xi kich'aá ni xi kik'inná nga n'ekjáihiín. ¹⁹ Nk'ie nga b'a ts'ín tíchuyáhaá ni xi tsjáná Ntjaná, tísasjña ntsjan ntsjan animaná nga tíma 'yún tak'un xi jas'en santaha ante xi 'yún nkjúhun ninku xi síjña ndjiojmi ján. ²⁰ Yo má nga

jas'en Jesu ngajoná, nga ngji tíjunná. Kò kui xi tsichu ma nda na'mi tíjun xi nkú ts'in tjeheñ ra Melkisedec. Najmi ma feya xáha.

7

B'i ts'in tís'ejña chji xáha nda na'mi Melkisedec

¹ Melkisedec, kui xi kama nda rejhi nanki Salem kò nda na'mi xi kits'inxát'aha Ntjaná, Ntjaná xi tíjña nk'a ján. Nk'ie nga ja tik'óya ngáha Abraham nga kits'in nganaha já rej xi ngji kjánko, as'ai Melkisedec ngjik'á nnyáha kò nda kinchjane nginkun Ntjaná. ² Kò Abraham ta kitsjáha nku tikjá ngayjee ni xi kisakúhu.

J'ain Melkisedec, kui xi tsuhu ra "nda rej xi naxu ts'in". Kò nda rejhi Salem, kui xi tsu ngáha ra "nda rejhi kjuajyu". ³ Najmi yaha má nibaha ra. Najmi kis'ehe na'mi kò nga kò ntje chá. Kui xi najmi kitsin kò najmi k'ien, nda na'mi xi nkú nga ts'in nda na'mi Ntíh Ntjaná. Najmi maha feya xáha.

⁴ Chasoo xi nkú ts'in 'yún chánka Melkisedec. Santaha ntje cháná Abraham kitsjáha nku tikjá ni xi kisakúhu nga ngji kjánko já rej. ⁵ Tjít'a kjuatéxumaha Moise nga já na'mi xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Levi tíihin nga ts'ínkjáihin nku tikjá ni xi sakúhu xuta, ndaha tsa xinkjín maha xinkjín, at'aha nkuhú ntjehe Abraham y'aha ra.

⁶ Tunga Melkisedec xi najmi ntjehe Levi y'aha ra, kui xi kits'ínkjáihin nku tikjá ni xi kisakúhu Abraham kò nda kinchjane nginkun Ntjaná Abraham, nda xi Ntjaná kitsúya tíjuhun ni xi tsjáha. ⁷ Kò tíjña chji chji nga 'yún chánka sa xi nda nchjane xinkjín nginkun Ntjaná nga xi nda chubantjai.

⁸ Nk'ie nga nku tikjá toon ts'ínkjáihin já na'mi xi ntjehe Levi y'aha ra, a xutahá xi ts'ínkjáihin kui niu, xi ndyun nkiní kuayá. Tunga ngat'a ts'e Melkisedec b'a títsu éhen Ntjaná nk'ie nga kui najmi k'ien. ⁹ Kò nk'ie nga Abraham kitsjáha Melkisedec nku tikjá ni xi kisakúhu, ma b'a bixiáán nga kò Levi kitsjá, ndaha tsa Levi xi askahan ts'ínkjáihin nku tikjá ni xi sakúhu xuta. ¹⁰ B'a tíjín kjáihin at'aha Levi tíjñajin sa yjonintehe Abraham nistjin nga j'aikj'á nnyáha Melkisedec, at'aha yaá nga Abraham xi ntje cháha Levi.

B'i ts'in tís'ejña chji á nku nda na'mi tíjun tsetse kamachjéhen

¹¹ Xuta Israel kits'ínkjáihin kjuatéxumaha Ntjaná nk'ie nga tíihin xá já na'mi xi y'aha ra Levi. Tunga najmi tsichukjuahá ra xáha já na'mi xu'bo nga ts'in nga kama xuta xi tíihin nga kama. Kui kjuaha kamachjéhen nga j'aihi kj'ai nda na'mi xi kik'aihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, najmi xi nkúhu xi ts'e Aaron. ¹² Kui nga tsa túb'óntjaiya xáha já na'mi, ta tíihin nga ta n'ek'óntjaiya kjuatéxuma xi y'aha ra Moise.

¹³ At'aha xi títsu éhen Ntjaná ei, xi k'uaihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, kui xi y'aha ra kj'ai ntjehe xuta Israel má nga najmi kjee bitujin ndaha nku nda na'mi. ¹⁴ Tíjña chji chji nga Nda Ntjaná Jesucristo ntjehe Juda nibaha ra, ntje xi najmi kits'ínkjó Moise nk'ie nga kinchja nga s'e já na'mi.

¹⁵ 'Yún tíjña chji chji sa ni xi tíchubayaá ei. At'aha nda na'mi tsetse xi j'ai b'a tíjín xáha xi nkúhu xi ts'e Melkisedec. ¹⁶ Najmi kik'ai xáha xi nkú ts'in tíjña kjuatéxuma xi títsuya má ntje cháha nibaha ra já na'mi. Kik'ai xá níhi at'aha tíihin nga'yún nga tíjña tik'un sín. Najmi maha 'me.

¹⁷ At'aha b'i ts'in tjít'a má nga tíchubanijmíyaha:
Ji xi nku nda na'mi santaha tu nkjéhé ni.

B'a ts'ín tǐjña xáhi
xi nkúhu xá xi ts'e Melkisedec.

¹⁸ Kui b'a maha, tsichukjet'aha kjuatéxuma chóo, at'aha najmi kis'ehe nga'yún ko najmi tsasinkoná. ¹⁹ At'aha najmi kamaha kjuatéxumoo nga ts'ín nga kama xuta xi tǐhin nga kama. Tunga nd'ai 'yún nda sa ni xi tǐchuyáá xi tsjáná Ntǐaná, kui nga tǐbichúk'un tǐnahá raá Ntǐaná at'aha kui ni tǐchuyáá.

²⁰ Nk'ie nga kama ni xu'bi, Ntǐaná kikjihín y'éjña nga kuitjusun. ²¹ At'aha nk'ie nga kik'ai xáha já na'mi xi ntjehé Levi nibaha rá, najmi Ntǐaná kikjin y'éjña. Tunga ngat'a ts'e nda na'mi xu'bi, Ntǐaná kikjihín y'éjña nga kuihí xi kama nda na'mi. At'aha b'i ts'ín tǐt'a má nga b'a kik'ihín:

Ntǐaná y'ejña ni.

Najmi ts'ínjo éhen nga b'i kitsú:

“Ji xi nku nda na'mi tu nkjéhé ni.”

²² Kui nga Jesu kits'ihín nga nku ni tsetse y'éndako ngáha Ntǐaná. 'Yún nda sa kjuá tsetse xu'bi nga kjuá xi chóo.

²³ Nkjin nkjún kama já na'mi xingisoo at'aha ngabayoo y'échjaha nga ngjuaindjuko xáha. ²⁴ Tunga máha Jesu, najmi kfet'a xáha at'aha tǐjña tǐk'un sín. ²⁵ Kui kjuaha nga maha rá ts'ínk'anki síhin xi f'aik'úhún Ntǐaná tu ngat'aha ni xi kits'ín, at'aha kui xi tǐjña tǐk'un tu nkjéhé ni ko bankintjái xuta xi ts'e.

²⁶ At'aha machjénná nku nda na'mi tǐtjun xi nkúhu xu'bi, nku xi je, xi najmi n'enijéhe rá tsa mí nihi, xi najmi chuntí, xi najmi kin'engujihín já ngatitsuun. Kui xi n'etsjoho ndjiojmi já. ²⁷ Kui xi najmi tǐhin nga xki nǐstjin tǐjun tsjá chje tu xi n'endyjat'aha rá ngatitsuhún ko askan ngáha tu xi n'endyjat'aha rá ngatitsuhún xuto, at'aha b'a incha ts'ín já na'mi xingisoo. Nkúhú niyá kitsjá sín chje nk'ie nga kits'ínkjas'en yjoho. ²⁸ Kjuatéxumoo já na'mi tǐtjun xi yjoninte y'a kitsjá xáha, tunga askahan nga kitsjá Ntǐaná kjuatéxumoo, as'ai y'éjña nga kitsjá xáha Ntǐhi. Kui xi kin'e ma xi tǐhin nga kama. B'a kik'ie sín.

8

B'i ts'ín tǐs'ejña chji xáha Jesu ndjiojmi já

¹ Nd'ai tǐjñaná nda na'mi tǐtjun xi b'a tǐjín xáha, kui xi Ntǐaná kitsjáná. Ngjik'iejñat'aha Ntǐaná má tǐbatéxuma ndjiojmi já. Kuihí ni xu'bi xi mjeni nga choo. ² Kui xi tǐhin xá ante xi 'yún nkjúun, ante xi tǐjña aya nǐnku najyunte xi kui kikjin. Kui xi Ntǐaná kits'innda, najmi xuta.

³ ¿Má xi kui xáha já na'mi tǐtjun? Chje tsjá ko ts'ínk'ien chu xi f'aiko xuta. Kui nga Jesucristo ta tǐjñaha rá chje xi tsjáha. ⁴ Tsa ni xi k'úejñaha ei asunntej, najmi ka ma rá nda na'mi kai, at'aha ja tǐjín já na'mi ei xi tsjá chje xi nkú ts'ín tǐt'a kjuatéxumoo.

⁵ Nǐnku ni'ya najyunte xi kui kikjihín nk'a já tǐjña. Kui nga xi tǐjñaha ei, kui xi ma joho. Yo má nga ts'ínxá já na'mi xi tǐjín asunntej. Ko yaá ni xu'bi at'aha nk'ie nga ts'ínnda Moise nǐnku najyuntee, Ntǐaná b'a kitsúhu: “Nda nda chasej. B'a n'ek'íe sisin ngayjee xi nkú tǐjín xi tsakuhu nga tsichuk'unní asunntu tjennkiu.” ⁶ Tunga nd'ai 'yún nda sa xá xi kik'aihí Jesucristo nga já na'mi xi tǐjín asunntej. Kui xi kits'ínchjéhen Ntǐaná nga y'éndako xuta ni tsetse xi 'yún nda sa, at'aha Ntǐaná kitsúya tǐtjun ni xi 'yún nda sa xi tsjáha xuta xi ts'e.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi y'énda tsetse Ntíaná

⁷ Tsa najmi chumi nihi xi kindyjat'ahá ni xi tjun y'éndako Ntíaná xuta, najmi kamachjén xi ma joho kai. ⁸ Tunga najmi kisasihín rá Ntíaná ni xi kits'in xuta xi ts'e. B'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná:

B'i kitsú Ntíaná: Kuichú nistjin, nga k'uendáka nku ni tsetse xuta Israel ko xuta Juda.

⁹ Ko ni tsetse xi tíxian nga k'uendá, najmi b'a joyaha xi nkúhu xi y'endáka ntje cháha, nga jakj'a ntsja nga kik'onsje ante Egipto. At'ahá najmi ndjá tsinchajin ni xi tjun y'endáka, kui nga kits'in nga mahá ra.

¹⁰ Kuichú nistjin nga kuihí ni xu'bjí xi k'uendáka xuta Israel. K'uejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun, ko ta k'uet'á asun anímaha.

An xi kama Ntíaha, ko kui xi kama xutana.

¹¹ Najmi ta b'í ngján kuakúyaha rá já nts'e, ko ta ndaha xinkjín, tsa tu xi skuéhe nga an xi Ntíaha.

At'ahá ngatentee skuena, xi 'yún ndyjaha ko santaha xi 'yún cháha.

¹² An ts'inndyjat'ahá ngatitsuhun, ko najmi ta ts'inkj'áítsjehenna jéhe.

¹³ Nk'ie nga Ntíaná tít's'inkjó ei nga nku ni tsetse tób'enda, kui xi tsuhú rá nga ja chá xi tjuun. Ni xi ja chá xi najmi ta ndaha, kui xi ja najmi ta tse kamaha rá ma.

9

B'i ts'in tís'ejña chji xi nkú chjun nínku najyuntee

¹ Ni xi tjun y'énda Ntíaná kitsúya xi nkú ts'in tjihin nga n'etsjoho, tunga asunnteihí kisasínña ante nkjún xi má nga n'etsjoho. ² B'i ts'in kin'enda nínku najyuntee. Ante xi tjuun, kui xi kik'in ante nkjún. Yo kisasínña nd'í setiú ko kis'ejña yámixa xi s'entusún nínkuan chje.

³ Ko ante xi tijná astun najyun xi ma joho xi tjenchja aya nínku najyuntee, kui xi kik'in ante xi 'yún nkjún. ⁴ Yo kis'ejña naxhan chje toonsine xi má nga s'etísun ni xi sinjne. Ko yo ta kis'ejña kaxa tse xi kjijnuyjehe toonsine. Kui xi bakúchji nga Ntíaná y'éndako nku ni xuta xi ts'e, ko aya kaxo kisasínñaya chutsín toonsine xi má nga kis'eya nichine mana, ko ta kis'ejñaya yánisehe Aaron xi kitjuhú nts'én, ko ndjiote xi tjit'a kjuatéxumoo. ⁵ Asun kaxo kis'entusún jo xi yjaha tsjanka. Kui xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná ko kitsjennéhe tsjankaha ante xi má nga Ntíaná kikjexín jéhe xuta. Ngat'a ts'e ni xu'bjí najmi machjéhen tsa 'yún tse chubanímíyaá nd'ai.

B'i ts'in tís'ejña chji xá xi kis'ehe nínku najyuntee

⁶ B'a ts'in kis'enda ni xu'bjí, as'ai fas'en tehente já na'miu ante xi tjuun nga ts'intjusun xáha. ⁷ Tunga máha ante xi ma joho, nku tutuhú nda na'mi titjusun fas'en yo. Nku niyá fas'en xki nú. Ko nk'ie nga fas'en yo, tjihin nga ngjuaikó jní tu xi tsjáha chje xi k'úéchjí ngatitsuhun ko ngatitsun xi tu

ndyehé ra kits'in xuta. ⁸ B'a ts'in bakúchjiji Espiritu Ntíaná nga nk'ie nga tǎña sa ninku najyunte xi tjuun, najmi kjee yaha niyá xi bichú ante xi 'yún nkjún.

⁹ Ngayjee niu bakú chubayaná xi nkú ma nd'ai. At'aha chje ko chu xi n'ek'ien najmi maha b'éya xi nkú ts'in tjihin nga s'eya kjuankjintak'uhun xuta xi kui niu ts'intjokoho ra Ntíaná. ¹⁰ Najmi maha b'a ts'in niu at'aha ni xi títshú kjuatéxuma xu'bo xi tu a tjent'ahá, tu ni chinehé y'aha ra ko ni xi s'i ko nga kj'ai kj'ai ts'in ts'in je yjoho xuta nginkun Ntíaná y'aha ra. Kui xi n'etjusun santa nkúhu nga kj'ai k'uéña ngáha Ntíaná.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi kits'in jníhi Jesu

¹¹ Tunga ja j'ai Cristo ko nd'ai kui xi nda na'mi títjun xi bangisjainá ni xi nda kjuaxi. Kui xi jas'en ninku najyunte xi 'yún nda sa ko xi nda kikjin, xi najmi xuta kits'innda. Kui xi tsuhu ra nga najmi asuntee y'aha ra. ¹² Nkuhú niyá jas'en ante xi 'yún nkjún. Najmi jníhi chutentsu ngjiko yo ko ta ndaha jníhi ntí turu. Jní xi ts'e ní ngjiko. B'a ts'in y'échjintjai síhinná.

¹³ Jníhi turu ko jníhi chutentsu ko nasuhu ntí turu xi kití, kui xi saténdzjojnúhu xuta xi najmi je nginkun Ntíaná, ko kjuaxi nga b'a ts'in ma jehe ej asuntei. ¹⁴ Tsa ni xi b'a ts'ihin kui niu, za najmi 'yúhún tjín saha nga'yún jníhi Cristo? Kui xi tǎñajihin Espiritu xi tǎña sín nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu nku chje xi je nginkun Ntíaná. Kui nga jníhi Cristo ts'in jehe kjuankjintak'unná, tu xi najmi ta n'ehená ni xi fikóná ngabaya nga tu sahá tsjénkijí Ntíaná xi tǎña tǎk'un.

¹⁵ Kui b'a maha, Cristo k'ienntjáhi xuta ko b'a ts'in kits'in ndáhi ra ngatitsun xi incha kits'in nk'ie nga chjí saha ra ni xi tjun y'énda Ntíaná. Ko Cristo kits'in nga kama chjíhi ra ni tsetse xi y'énda Ntíaná, tu xi xuta xi Ntíaná j'áihin kama ts'ínkján síhin ra ni xi kitsúya títjun nga tsjáha.

¹⁶ Xi nkúhu xuta, kintehe ni nga kuayá, b'énda títjun ni xi kama ts'e ntihi. Tunga najmi kamahá n'ekjáihi niu tsa najmi tjun kuayá xi kitsjá niu. ¹⁷ At'aha nǎstjin nga kuayá xuta xi b'a kits'íun chjíhi ra ni xu'bo, tunga tsa tǎña tǎk'un sa, najmi kjee chjíhi ra niu.

¹⁸ Ko b'a ta kits'in Ntíaná. Jní ta y'éndakoho ni xi tjuun. B'a ts'in kama chjíhi ra kui niu. ¹⁹ B'a kits'in Moise nk'ie nga kitsúyaha ngayjee xuta nga nkúnkú kjuatéxuma xi tǎt'a xujun kjuatéxumoo. As'ai jakj'á jníhi ntí turu ko jníhi chutentsu. Ntánjua kits'intjijinkoho ko kitsungijin tsanka xi ni ko yá isopo. Kui xi kits'ínchjén nga tsaténdzjojnúko ra jníu xujun kjuatéxumoo ko ta ngayjee xuto. ²⁰ As'ai b'a kitsú Moise: "Kui jní xu'bjí xi tít'sín nga chjíhi ra ni xi tǎb'éndakonuu Ntíaná."

²¹ Ko Moise ta tsaténdzjojnuhu jníu ninku najyuntee ko ngayjee ni xi n'echjén yo nga n'etsjoho Ntíaná. ²² Xi nkú nga ts'in tǎt'a kjuatéxumoo nga tu xi nku ni kama jehe nginkun Ntíaná, jníhi xi maha b'a ts'in. At'aha tsa najmi ngjuai ndzjo jní, najmi tjín kjuan'endyjat'a.

B'i ts'in tís'ejña chji nga Jesu kits'ínkjas'en yjoho ngandaná

²³ B'a ts'in tjihin nga kin'e je nginkun Ntíaná ni xu'bo. Kui niu xi b'éña chubaya ni xi tjín ndjiojmi ján. Tunga máha ni xi tjín ndjiojmi ján, nku chje xi 'yún nda sa nga xu'bo kamachjéhen nga kin'e je. ²⁴ Cristo najmi ante xi 'yún nkjún xi ntsja xuta kits'inndakoho jas'en, ko tsa nku xi b'a mama tjín xi nkú nga tjín xi kui kikjin. Ndjiojmi ján ní tsichu ko tǎña nginkun Ntíaná nd'ai ngandaná.

²⁵ Kō najmi jas'en ndjiojmi ján tsa tū xi nkjin niyá tsjáha chje yjoho, xi nkú ts'in fas'en já na'miū ante xi 'yún nkjúun nga xki nú fas'enko jní xi najmi kui ts'e. ²⁶ At'aha tsa nkjin niyá jas'en Cristo yo, nkjin ra niyá k'ien kai, b'aha ra nkúhu nga kamanda asuntee kō santaha nd'ai. Tunga nkuhú niyá tsakúchji yjoho nd'ai, nistjin fekuhu xi kich'aá nd'ai, kō kits'ínkjas'en yjoho xi nkúhu chje tū xi kits'in t'axihin ngatitsuun.

²⁷ Xi nkú nga ts'in tíjña nga ngayjee xuta tjihin nga nkuhú niyá kuayá kō askahan chasehe mí nihi xi kits'in, ²⁸ kui nga b'a ta ts'in Cristo nkuhú niyá kitsjá yjoho xi nkúhu chje nga kikjexín ngatitsuun xuta. Kō nk'ie nga kj'uaí niyá xi ma joho, najmi kj'uaí tsa ngatitsuun ts'ínndyjat'a. Xuta xi tikuyá níhi kj'uaík'á.

10

B'i ts'in tís'ejña chji nga nkuhú niyá kitsjá Jesu chje tū xi n'endyjat'aha ngatitsuun

¹ Kjuatéxumaha Moise tu 'ya y'éjña chubayahá ni nda xi kj'uaí askahan. Najmi kui xi nda kikjiun. Kui nga kjuatéxumoō ndahachí najmi maha ra ts'ihin nga kama xi tjihin nga kama xuta xi xki nú f'aik'úhun Ntjaná nga ta kuihi chje tsjá. ² At'aha tsa xuta xi chje tsjáha Ntjaná nkuhú niyá kama je kai, najmi b'a ta kuitsuuhu kjuankjintak'uhun nga jé tjehe kō najmi ta tsjáha chje. ³ Tunga chje xi tsjá ní xki nú, kui xi ts'ínkj'áitsjehen nga tjihin ngatitsuun. ⁴ At'aha jníhi turu kō jníhi chutentsu najmi maha kjexín ngatitsuun.

⁵ Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi Cristo asuntee, b'i kitsú: Najmi kin'e mjei chu xi n'ek'ien kō chje, kui nga nku yjoninte kin'ek'ahaní.

⁶ Najmi kama tsjohi chu xi s'etiyje, kō ta ndaha xi n'ek'ien nk'ie nga s'echjí ngatitsuun.

⁷ Kui nga b'a kixihinna: “Á an ei. Ji Ntjana, jáa tū xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi, xi nkú ts'in tínchjanjmíyahana xujun éhin.”

⁸ Títjun b'i kitsú nga kinchja: “Najmi kin'e mjei kō ta ndaha najmi kama tsjohi chu xi n'ek'ien kō chje kō chu xi s'etiyje kō xi n'ek'ien nga s'echjí ngatitsuun.” B'a kitsú ndaha tsa b'a títsu kjuatéxumoō nga xuta tjihin nga tsjá ni xu'bo. ⁹ Askahan b'i ta kitsú sa: “Á an ei. Jáa tū xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi.” B'a ts'in kits'in t'axihin chje xi tjun kits'ínkjó tū xi y'éjñaha ni xi kitsú askahan. ¹⁰ Kō at'aha kits'intjusun Jesucristo ni xi mjehe Ntjaná, kui nga tsichu ma jehená nginkun Ntjaná nk'ie nga nkuhú niyá kits'ínkjas'en yjonintehe xi nkúhu chje.

¹¹ Ngayjee já na'miū xki nistjin ts'in xá xi kanéhe. Nkjin niyá tū nku kuihi xáha xi ts'in nga tsjá chje, chje xi ndahachí najmi maha kjexín ngatitsuun. ¹² Tunga Jesucristo nkuhú niyá kitsjá chje. Kui xi kits'inndyajnū ngatitsuun xuta kō tū nkjéhé ni chíhi ra. As'ai ngjik'ieñat'aha Ntjaná. ¹³ Yo tíjña nga tikuyá santa nkúhu nga k'uéntu Ntjaná xi fi kontraha kinte tsuku. ¹⁴ Nkuhú chje kitsjá tū xi kamaha xuta xi kík'áts'e xi tjihin nga kama kō b'a k'uéntu sín.

¹⁵ Kō Espirituhū Ntjaná b'éjña chjiná niū nga b'i tsu:

¹⁶ Nk'ie nga b'a kama, títsu Ntjaná, kuihi ni xu'bi xi k'uendáka xuta xu'bo.

K'uejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,
ko ta k'uet'á asun animaha.

¹⁷ Ko b'i ta kitsú:

Najmi ta ts'inkj'áitsjen sahana
ngatitsuhun ko ni ch'onk'uhun.

¹⁸ Ko má nga n'endyjat'a ngatitsun, najmi ta n'ek'ien saha chu nga s'echjí.

B'i ts'in tís'ejña chji nga tjihin nga kfinndjukaá ni xi tsjáná Jesu

¹⁹ Kui b'a maha nd'ai, já nts'e, ngat'aha ngabayaha Jesu najmi ta binchankjúhun raá yjoná nga kuitjás'eén ante xi 'yún nkjúun. ²⁰ At'aha Jesu kikjex'ána nyá xi f'atikjá najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúun, nku nyá tsetse xi tijná tik'un. Kui najyuun, kui xi tsuhú ra yjonintehe Jesu. ²¹ Ko kui xi nda na'mi k'akuná xi basehe ninkuhú Ntjáná. ²² Kui nga ngayjehe animaná tjink'uhun raá Ntjáná ko najmi tu jo jan katumaná nga s'ejinná Ntjáná. At'aha ja kin'e je animaná. Najmi ta chuntí tjíyaha kjuankjintak'unna ko ja kin'e chunkoho ntánijua je yjonintená.

²³ Ndjá tinchajián ni xi tichuyáá, at'aha b'a ts'in s'ejinná ko yaá nga ts'in Ntjáná ni xi kitsú. ²⁴ Tinchísjai nyáá xi nkú ts'in b'i ngáhán kujsinkaá xinkjá tu xi s'e sahaná kjuatjo ko nga n'e saá ni xi nda. ²⁵ Najmi tu b'ejñaá nga kama ñjakúkaá xinkjá, xi nkú incha ts'in k'ua. Tu sa ní b'i ngján tjen nga'yúhuún xinkjá, ko 'yún b'a n'e saá at'aha týaa nga tibichú tiña nistjin nga kj'uai Ndá Ntjáná.

²⁶ Tsa ja yaá én xi naxu tjin ko tu nku tín'enáá ngatitsun, najmi ta tjin saha chje xi k'uai tu xi n'endyjat'aha ngatitsunna. ²⁷ Nku tutuhú nkjúhun kjuá xi n'ená ndyjun nkiní chuyahaá ko nd'í xi tu xi 'yúhún xi ts'inkjekoho Ntjáná xi fi kontraha.

²⁸ Nistjin nk'ie, xi najmi ts'intjusun kjuatéxumaha Moise, kui xi najmi ch'a ma nimaha nga n'ek'ien. B'a ma tsa jo ko tsa jan xi kuitsuya je xi kits'in. ²⁹ Tsa b'a ts'in nkjún tijná kjuatéxumoo, ¿mí ni xi n'ehe xi tibusinne Nthi Ntjáná? ¿Mí nihi xi n'ehe xi tu a nihí tímaha jní xi y'endakoho Ntjáná ni tsetse xi ts'in jehe xuta xi b'a tít's'íun? ¿Mí nihi xi kamaha xi ch'on tít'suhú Espiritu xi ts'inn dzjo kjuandaha Ntjáná? 'Yún tse kjuanimá xi ts'ínkjáihín xi b'a ts'íun.

³⁰ Yaá nga b'i kitsú Ntjáná: "Ahán xi k'uasjé chjía, an xi tsjaha chjíhi." Ko b'i ta ts'in tjit'a ya: "Ntjáná kuasehe mí nihi xi kits'in xuta xi ts'e."

³¹ ¡Tu xí nkjúhún tjin nk'ie nga Ntjáná xi tijná tik'uun ts'ink'íechjí xi najmi benkjúhun!

³² N'ekj'áitsjohon yjonuu nistjin nk'ie, nk'ie nga as'ai kamankjihinnuu én nda tsuhú Ntjáná. 'Yún ndjá tsincho nga kin'e chúkjuo kjuanimá xi kisakúnuu. ³³ Tjin nistjin nga ch'on kik'innuu ko kin'e'unnuu nginkun ngayjee xuta nantjo, ko kj'ai nistjin ngáha ta kamakoo xuta xinkiu xi b'a ta kamat'ain. ³⁴ Ta kama nimanuu xuta xi kjintuyá'yún ko kin'ekjón nga kichju'ánuu ni xi tjinnuu. Tsjo kamanuu nga b'a kamat'on at'aha yo nga ndjiojmi ján tijnanu ni xi 'yún nda sa xi najmi maha fe.

³⁵ Tu nkú katuma 'yún tak'unnú Ntjáná, at'aha tsa b'a n'oo, chánka chjí xi n'ekjohon. ³⁶ Tjihin nga n'e chúkjuo ni xi tím'at'on, tu xi kama n'ehenu ni xi mjehe Ntjáná ko b'a ts'in sakúhunu ni xi kitsúya títjun nga tsjá.

³⁷ At'aha b'i ts'in tjit'a éhen Ntjáná:

Ndyja sa ichí nga kj'uai xi tjihin nga kj'uai,
najmi ta k'uandayaha ra.

³⁸ Xuta xi ts'an xi ja naxu nginkán

k'úéjña tík'un tu ngat'ahá nga s'ejihin an.

Tunga tsa ngjuainjihistun,
najmi ta sasihinna kui xuta.

³⁹ Nã najmi xuta xi finjihistun nga tífi xi má nga ndyja. S'ejin níná ko tíchuhúun animaná.

11

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi 'mihí ko nkú tsuhu ra nga s'ejinná Ntjaná

¹ Nk'ie nga s'ejinná Ntjaná, ya kixjá nga n'ekjáihín ni xi tíchuyáhaá ko behe tak'aán nga kjuaxi ni xi najmi tíma chjiná. ² At'ahá kis'ejihín xuta xi kis'e nístjin nk'ie, kui nga nda ts'in incha kichubanijmíyaha.

³ At'ahá s'ejinná Ntjaná, kui nga yahaná nga én xi tsitjuhu ts'a Ntjaná kits'innakohó asuntee ko mankjinná nga ni xi tíyáá kin'endakohó ni xi najmi ma chji.

⁴ At'ahá kis'ejihín Abel Ntjaná, kui nga kitsjáha ra Ntjaná chje xi 'yún nda sa nga xi kitsjá Cain. At'ahá kis'ejihín, kui nga Ntjaná b'a kitsúhu nga kui xi nku nda xi naxu ko kits'ínkjáihín chjehe. Ko ndaha tsa ja k'ien Abel, tunga tábakú chubayahána xi nkú ts'in kis'ejihín.

⁵ At'ahá kis'ejihín Enoc Ntjaná, kui nga Ntjaná ngjiko tík'uhun ra ndjiojmi ján ko najmi k'ien. Najmi ta kisakúhu, at'ahá Ntjaná jakj'ájihínséhen. Ko kintehe ni nga kichjubé, nda ts'in kichubanijmíyaha nga kits'in ni xi kisasihín Ntjaná. ⁶ Tsa najmi s'ejihín xuta Ntjaná, najmi tjin xi nkú ts'in sasihin ra Ntjaná xuta xu'bo. At'ahá xi mjehe kj'uaik'un tíñaha Ntjaná, tjihin nga s'ejihín nga tíjña Ntjaná ko nga Ntjaná tsjáha ni xi nda xuta xi bangisjaihi.

⁷ At'ahá kis'ejihín Noe Ntjaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga Ntjaná kitsúya tíjuhun ra ni xi najmi kjee ma chji ko kits'inná tsutsu chánko ko nga kits'ínk'anki xuta xi ts'e. B'a ts'in kis'ejíanehe ra xuta nga kfe, ko kisakúhu Noe nga naxu kama nginkun Ntjaná at'ahá kis'ejihín.

⁸ At'ahá kis'ejihín Abraham Ntjaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga kichubaha nga ngjuai nanki xi ts'ínkjáihín askahan, ndaha tsa najmi be sisin má nga ngji nga tsutju. ⁹ At'ahá kis'ejihín, kui nga y'ejñaha nanki xi kitsúya tíjuhun ra Ntjaná nga tsjáha, ndaha tsa y'ejña xi nkúhu nku nda xi xin nibáha. Ni'ya najyunte y'ejñayako Isaac ko Jacob, xi askahan ta ts'ínkjáihín ni xi kitsúya tíjuhun Ntjaná. ¹⁰ B'a kits'in Abraham at'ahá ja tíñajin kjuankjintak'uhun nga nanki xi najmi ndyja k'úéjña, xi Ntjaná k'uénda ko ts'ínnda.

¹¹ Ko at'ahá kis'ejihín Abraham Ntjaná, kui nga kik'aihi ra nga'yún nga kamaha na'mi, ndaha tsa ja chá nkún ko ntí Sara, at'ahá kis'ejihín nga Ntjaná ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjuhun. ¹² Kui nga nku nda xi najmi ta tjihin ra nga'yún yjonintehe, kui xi kis'ehe ntje xi b'a ts'in nkjin tsichu ma xi nkúhu niñu xi tjin nk'a ján ko xi nkúhu tsumí xi tjin andai ntáchak'uun, kui xi najmi mahá s'exki.

¹³ Ngayjee xuta xu'bj incha k'ien nga najmi kits'ínkjáihín ni xi kitsúya tíjuhun Ntjaná nga tsjáha. Tunga incha kis'ejihín ra ko kama chubayaha niu, ko b'a incha kitsú animaha nga kui xi xin incha nibáha ko nga tu tímasúhun asuntee. ¹⁴ Xi b'a incha tsu, kui xi bakúchji nga nanki xi ts'e tíincha bangisjai. ¹⁵ At'ahá tsa tu nku kama bahá ra má nga incha nibaha, kik'óya ra ngáha kai. ¹⁶ Tunga kama mjehé ra nku ante xi 'yún nda sa, kui

xi tǐjña ndjiojmi ján. Kui nga najmi ma subaha ra Ntǐaná nga ya nga kui xi Ntǐaha xuta xu'bo, at'aha Ntǐaná ja y'endaha nku nanki.

¹⁷ At'aha kis'ejihin Abraham Ntǐaná, kui nga kitsjáha Isaac xi nkúhu tsa chje nk'ie nga kikjut'ayák'uhun Ntǐaná. Kama k'un nga xi nkúhu nku chje tsjá ntí nku tutuhu, ndaha tsa ntíu kinchjajin Ntǐaná ¹⁸ nga b'i kitsúhu: "Isaac y'aha ra ntje xi s'ehi." ¹⁹ B'a kitsú Abraham nga Ntǐaná tjíhin nga'yún xi má nga ts'ínkj'álya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nga kisakú ngáha ra ntíhi xi nkúhu tsa j'álya ngáha ra.

²⁰ At'aha kis'ejihin Isaac Ntǐaná, kui nga nda kinchjanehe Jacob ko Esau nginkun Ntǐaná nga kitsúyaha ni xi kama askahan.

²¹ At'aha kis'ejihin Jacob Ntǐaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, nda kinchjane nginkun Ntǐaná nga nkúnkú ntíhi Kuse. Kits'intsjoho Ntǐaná nga y'a'yúhún ko ya yánisehe nga tsisintjen.

²² At'aha kis'ejihin Kuse Ntǐaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, kitsúya titjun nga kuichú nistjin nga kuitju xuta Israel ante Egipto ko kitsúya xi nkú n'ehé nintaha.

²³ At'aha kis'ejihin xi cháha Moise Ntǐaná, kui nga kingjáña 'maha ntíu jan sá tjíhin nk'ie nga kitsin, at'aha incha kieke nga tsjo tjín ntíu ko najmi kitsankjún kjuatéxuma xi kitsjá nda rejhi Egipto.

²⁴ At'aha kis'ejihin Moise Ntǐaná, kui nga najmi kits'in yuhu nga ntíhi takjihin nda faraon k'úhín ra nga ja kama chá. ²⁵ Kama mje níhi nga ta sakút'aha kjua'un xi tibehe xutaha Ntǐaná ko najmi nga ts'íintsjojin kutju kjuatsjo xi tsjá ngatitsuun. ²⁶ Kits'innkjink'un nga 'yún chjí saha ra kjuanimá xi sakúhu nga kjuanchíná xi tjín ante Egipto, at'aha kikuyáha chjí xi ts'íinkjáihín askahan. Ta kuihi kjuanimá xi akahan sakúhu xi ts'íin nibá Ntǐaná ngajoho.

²⁷ Ko at'aha kis'ejihin Ntǐaná, kui nga tsitjuhu ante Egipto ko najmi kitsankjún kjuakjahan nda rej. Najmi kits'ínkjehe k'un, at'aha b'a kama xi kieke Ntǐaná xi najmi ma chji kamaha. ²⁸ Ko at'aha ya kis'ejihin Ntǐaná, kui nga ts'asjehe S'í Pascua ko kitsjákuá nga jní n'ek'ikoho ankjuaha ni'yaha xuta Israel, tu xi ntútsje xi ts'íink'iehen ntí tjuhún xuta Egipto najmi ts'íinkoho ntí tjuhún xuta Israel.

²⁹ At'aha kis'ejihin xuta Israel Ntǐaná, kui nga j'atikjáha Ntáchak'un Niu xi nkúhu tsa nanki kixi. Tunga k'ienjinnntáhá já jun Egipto nk'ie nga kama mjehe nga b'a ta incha ts'íin ko kui.

³⁰ At'aha kis'ejihin xuta Israel Ntǐaná, kui nga tsixuntuuho xjóho nanki Jerico askahan nga y'emandai xuta Israel yo yatu nistjin tjíhin. ³¹ At'aha kis'ejihin naská Rahab Ntǐaná, kui nga najmi k'iehen xi nkúhu xuta xi najmi kint'é'één, at'aha nda ts'in kits'ínkjáihín já jun Israel xi tsichukase maña yo.

³² ¿Ko mí nihi xi xín sa? Tse nkjún ngjuaikona tsa kuinchjanijmíyahana nda Gedeon, nda Barak, nda Sanson, nda Jefe, nda David, nda Samuel ko já profeta. ³³ At'aha kis'ejihin Ntǐaná jóo, kui nga tjín xi kits'in nganaha ra já rej, ko nga nda tsatéxumaha xuta xi ts'e, ko nga kits'ínkjáihín ni xi kitsúya titjun Ntǐaná nga tsjáha, ko nga kits'in nganaha xoo, ³⁴ ko nga kits'ínk'ienya nd'í xi tu xí 'yúhún, ko nga tsitjunkihi yjoho nga kis'ehé kicha, ko nga kitsjá nga'yúhún yjoho ndaha tsa najmi ta chúkjuaha ra, ko nga ndjá ts'asje yjoho nga kikján, ko nga tsanka tjenni já jun konraha.

³⁵ Kis'e jminchjín xi kits'ínkjáin tik'un ngáha ra xuta xinkjín xi ja k'ien. Ko tjín ngá xi un kiekehe nga k'ien, at'aha ante xi 'yún nda sa nga kj'uaíya

ngáha ra mjehe. Kui nga najmi kits'in yuhu nga ts'ihin ni xi kik'ihin tu xi kama ndáhi ra kai. ³⁶ Ko ta tjin xi kichajnuca ko kis'ehe, ko santaha kis'e'yún ko kis'entuyá'yún.

³⁷ Ko tjin xi ndjio kis'ehe, ko xi kicha'yá kitikjáha, ko xi kicha ndju kin'ek'ienkoho. Ko tjin xi y'emasún nga chubá kingjahá tjabáxihín chutsanka ko xi ts'e chutentsu. X'an y'entu, ko kitsjennki uncha, ko kin'e'uhún. ³⁸ Y'emasún nanki kixiu ko ajin asunntu tjenki. Y'entuyá tixa ngijoo ko tixa xi ya t'anankiu. Xuta xu'bi, kui xi 'yún nda kama nginkun Ntjaná. Asunntee najmi tjeheh ra xuta xu'bi.

³⁹ Nda ts'in kichubanijmíyaha ngayjee xuta xu'bi at'aha kis'ejihín Ntjaná, tunga najmi nstjihín kisakúhu ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha. ⁴⁰ B'a kama at'aha kits'in kuantaná Ntjaná. Najmi kitsjá nga nkuhú kui xuta xu'bo kama xi tjihín nga kama. Kama mje níhi Ntjaná nga ta ñja ta ñja kamakaá xuta xu'bo xi tjihín nga kamaá.

12

B'i ts'in tís'ejña chji nga Ntjaná ts'ínk'a niyá xi tjoho

¹ Kui b'a maha, kitsendáihiná xuta xi bakú chubayaná xi nkú ts'in kis'ejihín Ntjaná. Kui nga t'entu t'axihinná tu mí níhi ni xi ts'in'áiná ko ngatitsun xi mjehe k'ojennkiná, ko tjen nga'yúhuún yjoná nga kfin jahaná má títbankaán. ² Nkuhú Jesu xi n'esihín. Kui xi kik'atuts'ihin nga s'ejinná ko ts'in nga s'ejinná xi nkú ts'in tjihín nga s'ejinná. Kikie títjun kjuatsjo xi sakúhu ko kui nga kits'ihin nga'yún nga k'ient'á kruu ko najmi nkjún kamaha ngat'aha kjuasuba xi kisakúhu nga b'a ts'in k'ien. Ko askahan y'ejñat'aha Ntjaná má nga batéxuma.

³ Chase chubayohoo Jesu xi 'yún nkjún kits'in chúkjuá nk'ie nga kitsújnu kitsút'ahá já ngatitsuún. Chase chubayohoo, tu xi najmi kfentahanuu ko kfehe ra tak'un. ⁴ Tibixkankoo ngatitsuún, tunga najmi kjehe sakúnuu ngabaya nga b'a t'n'o.

⁵ Ko ja kin'echayo én xi tsjánnyánuu, xi títuya nga jun xi ntíhi Ntjaná. At'aha b'i ts'in tjit'a:

Ji ntína, najmi tu tohón mahi
éhen Ntjaná xi ts'ínk'a niyáhi,
ko najmi tu n'ekjehi tak'uin
nk'ie nga ndjá kuinchjakohi.

⁶ At'aha Ntjaná ts'ínk'a niyáha xi tjoho,
ko bjáha ngatentee xi bichú ma ntíhi.

⁷ N'echúkjuo nk'ie nga ts'ínk'a niyánuu Ntjaná, at'aha Ntjaná tít'ínkonuu xi nkúhu ntíhi. Ngatentee xi tí'mi na'mi ts'ínk'a niyá ntíhi.

⁸ Tunga tsa najmi ts'ínk'a niyánuu Ntjaná xi nkú ts'in ts'ínk'a niyá ngayjee ntíhi, tu a ntínú ma, najmi ntí kikjihín jun.

⁹ Nk'ie nga ndyjaná, na'miná xi tjin ei asunntei ts'ínk'a niyáná ko yankjáán. ¿Nkú ts'in najmi 'yún kuínú'yá'éhen raá Na'miná xi tñña ndjiojmi ján ma, tu xi sakúhuná nga kuintsuba tít'uhunná? ¹⁰ Najmi tu xi tsehé ts'ínk'a niyáná na'miná. Ts'in xi nkú ts'in ma chubayahá. Tunga nk'ie nga Ntjaná ts'ínk'a niyáná, ngandaná b'a ts'in, tu xi b'a ts'in ta je kamahaná xi nkuhu kui. ¹¹ Kjuaxi nga najmi tsjo maná nk'ie nga tjin xi ts'ínk'a niyáná. Ma un níná. Tunga xi b'a ts'in 'bai niyáha, kui xi askahan b'ejñajin kjuajyu ko be xi nkú ts'in naxu fiko yjoho.

¹² Kui b'a maha, n'ehenu nga'yún. Tjen nga'yúhún ruu yjonuu. ¹³ Niyá xi naxu tjen tankíno, tu xi kamandaha tsuku xi nimat'a ko najmi ta ts'ónki saha.

B'i ts'in tís'ejña chji nga najmi kfi t'axihín Ntjaná

¹⁴ Tinchísjo nga kas'ekonuu kjuajyu ngatentee xuta ko nga kjuaje tintsubajiun. At'aha xi najmi tijnajin kjuaje, kui xi najmi skué Ntjaná. ¹⁵ Nda nda chasoo nga najmi tu kas'e ajinnuu nku xi najmi ts'ínkjáihín kjuandaha Ntjaná, tsa xi najmi nda s'eyaha ko as'ai tsjá kjuasti ko ts'ín nga ajihín nkjin xuta nguaitse ni xi najmi ndaha.

¹⁶ Najmi tu kas'e ajinnuu xi chubá kjuántukohó xinkjín ko ta ndaha xi najmi skuénkjún Ntjaná xi nkú kits'in Esau. Kui xi kama ntí tjun ko nga kui ts'ínkjáihín ni xi ts'e na'mihí, tunga nkuhú nichine kikatéñaha ni xi kanéhe kai. ¹⁷ At'aha yo xi nkú ts'in askahan kin'e t'axín, nk'ie nga kama mjehe nga ts'ínkjáihín nga nda kúinchjanehe na'mihí kai. Ndaha tsa kikjintá nga tsangisjai niyá, tunga najmi ta kis'ehé ra nki ni xi kits'in.

¹⁸ Jun najmi b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain xuta Israel. Kui xi ngjik'úhún nku asunntu tjennki xi tijná ei asunntej, xi kis'ejña ndzjen ndzjen nga kití, má nga kama nistjen nistjen ko kis'ejyún ko ntjo kama. ¹⁹ Ko kinu'yá tjio ko nku nta xi kinchja. Xuta xi kint'é nto tsanki nga najmi ta kúinchjako saha ra, ²⁰ at'aha najmi tsichukjuaha kjuatéxuma xi b'a títuu: “Santaha ko chu xi kuasint'a tsuku asunntu tjennki tjihin nga ndjio s'ehé.” ²¹ Tu ni xi nkjühún tjin ni xi kama chjiu nga santaha Moise: “Tib'atsé nkján”, kitsú.

²² Tunga máha jun, tsankink'úhún Asunntu Tjennki Sion, nanki xi ts'e Ntjaná xi tijná tik'uun, nanki Jerusalen xi tijná ndjiojmi ján, má nga kama ñjakú nkjin nkjún ntitsje xi tít'sintsjoho Ntjaná, ²³ má nga kama ñjakú xi tjun kama ntíhí Ntjaná, xi tjintut'á j'áihín ndjiojmi ján. Tsankink'úhún Ntjaná xi kuasehe mí nihi xi kits'in ngayjee xuta, má nga tjintu animaha xuta xi naxu kits'in, xi ja kama xi tjihin nga kama. ²⁴ Tsankink'úhún Jesu xi kits'inchjéhen Ntjaná nga y'enda tsetse nku ni. Ko ta tsankink'úhún jni xi ksaténdzjo, kui xi bakú chubayaná ni xi 'yún nda sa nga xi tsakú chubaya jnihí Abel nistjin nk'ie.

²⁵ Chuhun yjonuu. Najmi tu n'e t'axiún xi tinchja. At'aha yaá nga najmi tsitjunki nistjin nk'ie xuta xi kits'in t'axín xi ndjá kinchjakohó ei asunntej. Kui nga, ¿nkú ts'in kuitjunkihiná ñá tsa najmi n'esihín xi tijná ndjiojmi ján xi ndjá tinchjakoná nd'ai? Kui xi Ntjaná. ²⁶ Nistjin nk'ie ntaha Ntjaná kits'ink'atsé t'anankiu, tunga nd'ai títuya títjun ni xi ts'ín nga b'i títuu: “Nku niyá ts'ink'atsé sa t'anankiu ko santaha nk'a ján.”

²⁷ Nk'ie nga “nku niyá sa” títuu, kui xi tsuhu ra nga chjúxin ni xi kin'endog, ni xi maha f'ajniyá, tu xi b'a ts'in s'entuhu ni xi najmi maha ra f'ajniyáha. ²⁸ Najmi ma f'ajniyá má batéxuma Ntjaná, ko kui xi n'ekjáihín. Kui nga tjeheñ raá máb'achjihí Ntjaná ko n'etsjohó xi nkú ts'in sasihín nga 'yún chankjáán. ²⁹ At'aha Ntjaná, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'inkjeje tu mí nihi ni.

13

B'i ts'in tís'ejña chji xi nkú ts'in kuintsubaa

¹ Tehente b'i ngján n'etjò xinkju, at'aha nkuhú maha Na'minuu. ² Najmi tu n'echayo nga nda ts'in n'ekjóhooon xi k'juaisenuu ni'yanuu, at'aha tjín xi kits'ínkjáihin ntítsje ni'yaha nga najmi be tsa ntítsje xi j'aisehe.

³ Tjantaha ruu yjonuu xi kjintuyá'yún, xi nkúhu tsa ko ta jun kisuntuyá'yúnkoo. Ko ta tjantaha ruu yjonuu xi kjuanjima tíf'ajin xi nkúhu tsa ko ta jun b'a tímat'on.

⁴ Ngatento chankjún kjuabixooon, chankjún xi tintsuakoo, at'aha Ntjáná ts'ínkokuja xi tjín xi kjúájñako nga najmi kje bixan ko xi k'uat'aha xinkjín.

⁵ Najmi tu toon n'e mjo. Katumahanuu ni xi tjínuu. At'aha b'i kitsú Ntjáná: "Ndahachí najmi k'uejñaha ko ta ndaha najmi ts'in nga maha."

⁶ Kui nga ma k'aán nga b'a bixíhinná:

Ntjáná basinkona,

najmi tjín ni xi kuinchánkjúnna.

¿Mí nihi xi kama ts'ínna xuta?

⁷ N'ekj'áitsjohoon yjonuu já k'aku xi kis'enuu, xi kitsúyanuu éhen Ntjáná. N'enkjintak'un xi nkú ts'in y'entu ko xi nkú ts'in jet'a nístjihin, ko b'a ts'in ta n'e s'ejiun Ntjáná xi nkú ts'in kis'ejihin Ntjáná.

⁸ B'a ts'in tjíyaha Jesucristo nk'ie xi nkú ts'in tjíyaha nd'ai, ko tu nkú b'ahá ts'in s'eyaha. ⁹ Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachanuu nga kuaqúyanuu kj'ai kj'ai ni. Nda tjín nga sakú nga'yúhun animaná ajin kjuandaha Ntjáná, najmi ajihin kjuatéxuma xi tsjá xuta xi b'a tsu nga níchinee sakújinná nga'yún. Ndahachí najmi basinkoná kui nií.

¹⁰ Nginkun Ntjáná tjíñaná nku nathan chje. Yaá nga tjíña nkjúhun já na'mi xi ts'ínxát'aha ninku najyuntee nga kjine chje xi s'ejñasun nathan chjená.

¹¹ Tjíña nga nda na'mi tíjuun fas'enko jníhi chu ante xi 'yún nkjúhun ninku najyuntee nga tsjá chje tu xi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun xuta, tunga najmi máhá tjintu xuta s'etí yjonintehe chu. Natsin ní s'etí.

¹² Kui nga un kikiehe ra Jesu natsin nantio, tu xi jníhi kits'in jekoho xuta.

¹³ Kui nga tjihinsehe raá Jesu natsihin nantio ko kasakúná kjuasuba xi ta kisakúhu. ¹⁴ At'aha najmi tjinná ei nku nanki xi tjíña sín. Nanki xi s'ejña ní askahan tjenkiá.

¹⁵ Kui nga tehente n'etsjoho raá Jesucristo, a jahá Ntjáná tín'etsjoho nga b'a tín'ee. Kui xi chjená. Katitju tsu'baá nga Jesu xi Ntíhi Ntjáná.

¹⁶ Ko najmi tu n'echayo nga n'oo ni xi nda ko nga b'i ngján tísinkoo xinkju, at'aha ta sasihin Ntjáná chje xu'bj.

¹⁷ Tinú'yá'ohoon já k'akunuu ko chankjún, at'aha kui xi basehe nga n'oo ni xi tjíhin nga n'oo, ko tjíhin nga ts'ínkjás'ehen kuenta Ntjáná. B'a n'oo tu xi tsjo k'úehe ra nga ts'ílin xaha ko najmi aí kamaha xoo, at'aha ta ngandanuu tsa najmi aí kamaha xaha.

¹⁸ Nk'ie nga chubakoo Ntjáná, chubantjáini. Ndahá tjíya kjuankjintak'unni nga tín'ei xáni ko mjeni nga tu nkú ndahá n'ei.

¹⁹ Chubantjáinu nginkun Ntjáná nku kjuanda, tu xi tsjante xatihina Ntjáná nga kfínsenuu.

Nda xi kits'ínnda xujuin b'i ts'in títs'ínkjet'a

²⁰ Ntjáná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kits'ínkj'áiya ngaha ra ngabayoo Nda Ntjáná Jesucristo. Kui xi Nda bastu chánkaha chutsanko, at'aha jni xi ts'e y'éndakoho Ntjáná ni xi najmi maha fe. ²¹ Ntjáná katsjánuu ngayjee ni xi nda xi machjénuu, tu xi kama n'etjusuhunnu ni xi mjehe. Jesucristo

kats'ínchjén nga katuma ajinná ni xi sasihín. N'ekié yjoná nga tjihín kjuachánka Jesucristo santaha tū nkjéhé ni. B'a katuma.

²² Jun já nts'e, t́bankinuu nga nda n'ekjóhōon én xi t́b'et'ánuu eí nga títsjaníyánuu, at'ahá najmi 'yún tse ni xi kuakiet'á.

²³ Mjena nga chōo nga ja tsitju'a nubayóo nda nts'eé Timoteo. Tsa kj'uaíse xatína, kfínka kō kui nk'ie nga kfínsenuu.

²⁴ Tífaniñaha ngayjee já k'akunuu kō ngayjee xi kikj'áts'ehe Ntjáná. Xuta ante Italia ta tífaniñanuu.

²⁵ Ngatentoō kas'enuu kjuandaha Ntjáná.

Xujun xi kits'inntu Santiago

B'i ts'in kikjaniñaha Santiago xuta ninku

¹ An Santiago, an nda musu sihin Ntjaná ko Nda Ntjaná Jesucristo, tits'inkjinuu xujun jun xi y'ahanuu ntje te jo xi tsitjujihin ra ntje chána Israel. Jun xi kindzjoyo asuntee.

Tifaniñanuu.

B'i ts'in tsakúya Santiago mí nihi xi basinkoná nga ndjá s'ejinná Ntjaná

² Jun já nts'e, tsjo nkjún katumanuu nk'ie nga nkjin tákjá ni kuitjájiun nga nibanenuu. ³ At'aha ja yo nga nk'ie nga nibanenuu ni xi kuitjájiun ko nda bitjunku at'aha ndjá s'ejinnuu Ntjaná, b'a ts'in sakúhunuu nga kama n'e chúkjuo tu mí nihi ni xi kamat'on. ⁴ Tjehennto nga nk'ie nga tín'e chúkjuo, kjuachúkjuu xi tjinnuu kats'innujuú xá xi ts'e ajin animanuu. Kui xi ngjuaikonuu nga kamo xi tjihin nga kamo ko s'eyanuu xi nkú ts'in tjihin nga s'eyanuu, ko najmi chumi nihi xi ndyjat'anuu.

⁵ Tsa tjín ajinnuu xi ndyjat'aha nga nanka ts'inkjink'un, katankihi Ntjaná ko Ntjaná tsjáha. At'aha kui ngayjehe k'un tsjáha xuta ko najmi b'éch'oho yjoho nga b'a ts'in. ⁶ Tunga xi kuankihi Ntjaná tjihin nga s'ejihin ko najmi tu jo jan katumaha. At'aha xi jo jan maha, kui xi nkú joyaha t'éhen ntáchak'uun, kui xi tu má fikohó ra ntjo. ⁷ Xi b'a ts'in tjíyaha najmi tu kakuyá nga Ntjaná tsjáha tsa mí nihi. ⁸ At'aha jo jan tjíyaha ko najmi ts'innujuú ni xi ts'in.

B'i ts'in kitsúya Santiago nkú tjihin ra ngat'a ts'e xi x'an ko xi nchiná

⁹ Nda nts'eé xi x'an, kui xi tsjo katumaha, at'aha nk'a tjen nginkun Ntjaná. ¹⁰ Ko tsjo katumaha xi tí'mi ndanchiná, at'aha x'an nginkun Ntjaná. At'aha xi nchiná, kui xi ndyja xi nkú joyaha naxú xi tjín ajin jñóo. ¹¹ Nk'ie nga bitju ts'íu ko 'yún sje ma nubóo, ts'inxí jñóo ko jne naxúhu ko ndyjajihinsén kjuatsjotjihin. B'a ta ts'innadya xi tí'mi ndanchiná ajihin xá xi tits'in.

B'i ts'in tsakúya Santiago ngat'a ts'e ni xi bitjajíán

¹² Á b'a nda tjihin ts'e xi tits'in chúkjuaha ni xi tinibán'ehe, at'aha kui niu tób'éjña chji yáha kui ko nk'ie nga nda kuitjuko kui niu, ts'ínkjáihin nga k'úéjña ták'un. Kui chjiú xi kitsúya tíjún Ntjaná nga tsjáha xuta xi tjoho Ntjaná.

¹³ Nk'ie nga tjín xi tinibánehe nga ts'ín ni xi najmi nda, najmi tu kats'innkjink'un tsa Ntjaná xi tits'in nibánehe kui niu. At'aha Ntjaná najmi nchjaha nga ts'ín ni xi najmi nda, ko ta ndaha najmi ts'ín nibánehe xuta nku ni xi nchjaha tu xi ts'íihin ni xi najmi nda. ¹⁴ Ni xi nchja níhi animaha xuta, kui xi b'anachaha ko kje'yúhun tu xi ts'íihin ni xi najmi nda. ¹⁵ As'ai tu nku fásihín ra ni xi nchjaha animaha ko yo tsihin ngatitsuun. Ko nk'ie nga ja sá ngatitsuun, yo nibáha ra ngabayoo.

¹⁶ Jun já nts'ená, najmi tu ch'anachoho yjonuu. ¹⁷ Ngayjee ni xi 'yún nda xi 'bainá, kui nihi xi 'yún nda ko ndjiojmi ján nibáha ra. Kui xi tsjáná Nā'miná xi kits'innnda ngayjee ni xi bat'ai nk'a ján, xi najmi b'óntjaiya ko ta ndaha najmi f'ajniyá xi nkúhu nku nk'ién. ¹⁸ Kama mjehe nga kits'in maná ntíhi. Én xi bakúyaná ni xi naxu tjín, kui xi kits'inchjén nga

kits'íntinná, tū xi kuichu mahaná xi nkú joyaha tu xi tjun chjúsitjen ajihin ngayjee ni xi kits'ínnda.

B'i ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ts'ín chúhuun njaá kō xi nkú ts'ín tjihin nga n'etjusaán éhen Ntíaná

¹⁹ N'ekj'áitsjon ni xu'bj, já nts'ena. Tjintsuba ndo nga tasinjju, chúyakoo nga chubo kō 'ni katuma kjannuu. ²⁰ At'aha kjuakjooon najmi basinkoná nga naxu n'eé nginkun Ntíaná. ²¹ Kui b'a maha, t'entuhunu ngayjee ni xi si kō ni ch'onk'un xi tjín nkjún. N'esje nimakjuo yjonuu nga n'ekjohoon én xi kis'entjedin animanuu. Kui xi tjihin nga'yún nga ts'íink'ankinuu.

²² Tunga n'etjusunnú éen. At'aha tsa tū nku kuasinñjuhú ruu kō najmi n'etjusun, yjonuu tich'anachō. ²³ Xi tū basínñjuhú ra éen kō najmi ts'íntjusun, kui xi nkú joyaha xuta xi baseya nku chutsín nga basehe sénnistjihin, ²⁴ as'ai fi kō kutjuhú chayaha ni xi kuakie. ²⁵ Tunga máha xuta xi base sisihin kjuatéxuma xi naxu tjín, kjuatéxuma xi ts'ín ndainá, kō xi tū nku b'ejñajihín kui kjuatéxumoo, xi najmi ts'ínchaya ni xi basínñjuhu nga tū sahá ts'íntjusun ni xi títsu kjuatéxumoo, kui xutaha xi Ntíaná ts'ín nga nda kamat'ain ajihin ni xi tüncha ts'ín.

²⁶ Tsa tjín xi b'a máha nga nda ts'ín nginkun Ntíaná, tunga tsa tū sa najmi máhá ngáha b'éch'ohō ts'a xi nkú nga ts'ín nchja, kui xi b'anachaha yjohō kō najmi chumi ni chjihí ra xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná. ²⁷ Tunga nk'ie nga bisinkaá ntí xi ja k'ien xi cháha kō jminchjín xi ja k'ien x'ihin nga un tíbehe, kō nk'ie nga najmi n'esikaá yjoná ni ch'onk'un xi tjín asuntee, b'a ts'ín je kō nda n'eé nginkun Ntíaná xi Na'miná maha.

2

B'i ts'ín tsakúya Santiago nga ngúsuún n'ekaá xuta

¹ Jun já nts'ena, Nda Ntíaná Jesucristo tjihin kjuachánka kō kui xi s'ejinnuu. Kui nga najmi tū ngabi n'ehenu ajihin xuta. ² K'úéñaha raá tsa kjuas'enjinnuu xi má nga ma ñjakúko xinkiu nku nda xi tjíyaha stjink'un tōonsine kō yja najyun tsjo tjín, kō tsa ta kjuas'en yō nku nda x'an xi yja najyun chá. ³ Tsa nda n'ekjohoon nda xi yja najyun tsjo tjín nga: “Tínchin ante nda xu'bj” k'úíhuun, kō tsa b'a k'úíhuun nda x'on: “Tisínñña ndjuí yō jì” kō tsa: “Tínchintet'ání” k'úíhuun, ⁴ tsa b'a n'oo, ¿a najmi ngabihí tìn'o? ¿A najmi ch'ohón ts'ín ja tìn'enkjintak'un nga jun tichasohoo yá xi nk'a tjen?

⁵ Jun já nts'ena, tasínñjú nga Ntíaná j'ájin xuta xi x'an xi tjín asuntee tū xi sakúhu ra kjuanchíná xi tjihin xi s'ejinná kō tū xi ts'íinkjáhín ra nga Ntíaná kuatéxumaha. Kui nij xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha xi tjohō. ⁶ Tunga máha jun, xi najmi chumi ni chjihí ra n'e mo xuta x'an. ¿A najmi jánchinóghó xi b'anachanuu nga ngandaha n'o ni xi n'o kō a najmi kuihí xi fikō kjuá'yúnnuu nginkun já jue nga batéjéneuu? ⁷ ¿A najmi kuihí jóo xi najmi benkjún Jesucristo, kui xi ja ts'enuu?

⁸ Nda n'oo tsa n'etjusun kjuatéxuma xi xi 'yún nk'a tjen, xi nkú ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná: “N'etjóí xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.” ⁹ Tunga tsa ngabi n'oo ajihin xuta, ngatitsun tìn'o kō kjuatéxumoo kuítsuyanuu nga jé tjennuu.

¹⁰ At'aha tsa tjín xi ts'íintjusunye kjuatéxumoo, tunga tsa ndyjat'ahá ra nga ts'íintjusun nku ni xi tjit'a yō, kui xi jé tsjehen ngat'aha ngayjee ni xi tjit'a kjuatéxumoo. ¹¹ At'aha xi: “Najmi tū ch'at'aihi chjihin” kitsú, kui xi

ta: "Najmi tu n'ek'iein" kitsú. Máha ji, ndaha tsa najmi ch'at'aihi chjihin ko tsa x'ihin, tunga tsa n'ek'ienni animá, tsa b'a n'ei, jé tjehin nga tibiynéí kjuatéxumaha Ntjaná.

¹² Chubo ko n'oo xi nkúhu tsa kjuatéxuma xi ts'in ndainá n'ekokjuakohonu. ¹³ At'aha nistjin nga kuasehe Ntjaná mí nihi xi kits'in xuta, najmi kama nimaha xi najmi kama nimaha xuta xingisoo. Tunga xi kama nimaha xuta xingisoo, kui xi nda kuitju kui nistjun.

B'i ts'in tsakúya Santiago ni xi 'mihí nga s'ejinná

¹⁴ Jun já nts'ena, ¿mí xi chjihí ra tsa tjín xi titsu nga s'ejihin Ntjaná tunga tu sa najmi tits'intjusuhún ngá xi nkú ts'in s'ejihin? ¿A kamahá n'ek'anki tu ngat'aha nga b'a ts'in s'ejihin? ¹⁵ K'úéjñaha raá tsa nku nda nts'éé ko tsa nku nichjaá ndyjat'áha najyun ko najmi tjihin nichine. ¹⁶ Ko tsa tjín ajinnu xi: "Tankihin ndo, tich'okjó sisiun najyun ko chine sisiun", tsa kuitsuhu tunga najmi kuasinkohó nga tsjáha ni xi machjéhen, ¿a najmi tu kjuandahá b'a kuitsu? ¹⁷ B'a ta ts'in tjíña ngat'a ts'e xi nkú ts'in s'ejinná. Tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'in s'ejinná, b'a ta joya xi nkúhu tsa ndahachi najmi s'ejinná.

¹⁸ Kutsa tjíhín xi b'a kuitsu: "Ji xi s'ejihin Ntjaná ko an tits'intjusan ni xi nda." Tunga takúchjihini nga s'ejihin Ntjaná nk'ie nga najmi tín'etjusuin xi nkú ts'in s'ejihin, ko an ni xi tits'intjusan kuakuchjiko ra nga s'ejinna Ntjaná. ¹⁹ Ji xi s'ejihin nga nkuhú maha Ntjaná. Nda nkjún n'ei. Tunga janindoghó b'a ta ts'in s'ejihin, ko b'atsenkjún.

²⁰ Najmi nda ts'in tín'enkjintak'uin. ¿A mjehi chai nga najmi basinkoná nga s'ejinná Ntjaná tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'in s'ejinná? ²¹ Ntje cháná Abraham naxu tsichu ma nginkun Ntjaná tu ngat'aha ni xi kits'intjusun nk'ie nga kitsjá Isaac xi ntíhi xi nkúhu chje asun nathan chje.

²² Tíyai nga nkuhú tsichu ma xi nkú ts'in kis'ejihin Abraham ko xi nkú ts'in kits'intjusun ni xi kik'ihin. Xi nkú ts'in kis'ejihin, kui xi tsichu ma ndjuú nk'ie nga kits'intjusun ni xi kik'ihin. Kuihi ni xu'bi xi 'mihí nga s'ejinná. ²³ B'a ts'in tsitjusuhun ni xi tjít'a xujun éhen Ntjaná: "Kis'ejihin Abraham Ntjaná ko kui niu xi kits'inchjihí ra Ntjaná nga Abraham xi nku nda xi naxu." Ko b'a kik'ihin Abraham nga kui xi nda'amigoho Ntjaná. ²⁴ Tíyo nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntjaná tu ngat'aha ni xi ts'intjusun ko najmi tu nku ngat'aha nga s'ejihin Ntjaná.

²⁵ Ko b'a ta kamat'ain naská Rahab. Naxu tsichu ma nginkun Ntjaná tu ngat'aha ni xi kits'intjusun, nk'ie nga nda ts'in kits'ínkjáihin já Israel xi tsichuse 'maha nankihí ko kitsjániyáha nga xin kits'ínkji. ²⁶ Xi nkú ts'in najmi tjíña tik'un yjonintehe xuta nga ja bitju animaha, b'a ta ts'in najmi tjíña tik'un xi nkú ts'in s'ejinná Ntjaná tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'in s'ejinná.

3

B'i ts'in tsakúya Santiago nkú k'uhun njaá

¹ Jun já nts'e, najmi tu nkjin xi kama já maestru kas'e ajinnu, at'aha yo nga jin xi já maestru ndyjun nkiní 'yún ndjá chasehe ni xi tín'ei nga xuta xingisoo. ² At'aha ngatenteé n'eé nkjin tikjá ni xi najmi b'a tjín. Tsa tjín xi najmi bitju ts'a ni xi najmi b'a tjín, kui xi ja tsichu ma xi tjihin nga kama ko ta maha b'éch'oyjehe yjoho tu mí nihí ni.

³ Nk'ie nga b'e'ahaá n'úts'a ndje tū xi kuint'é'éhenná, ndaha tsa chánka tunga nt'éhéná. ⁴ Tā chasē chubayohoo yábarkū. Ndaha tsa i kō ndaha tsa b'ī ngján 'yún nibá ntjō xi kjenimanehe, tunga já xi ts'ínkohó yōo fiko xi má nga mjehe, at'aha yá ichí xi tjen tuts'in yábarkū xi bate ntōo tsjányákohō ra.

⁵ B'a tā tjin ngat'a ts'e njaá. Kui xi nku tákjá ichíhi yjonintená, tunga mahá rā ts'in ni xi i. Chasē chubayohoo xi nkú ts'in kutin ichí nd'í mahá b'éti nku jñáchá chánka. ⁶ Xi nkú joyaha nku nd'í njaá. Tū xí ch'onk'uhún. Yjonintená tijnajin tunga ts'ínkatsúnyjehéná. Ngak'ien b'é't'a nd'íhi njaá, kō kui xi b'é't'a nd'í xkī nistjin xi kich'aá.

⁷ Ngayje tákjá chū kjan xi tjin ma n'ent'é, nisee, ye, chū xi tjin ajin ntáchak'uun. Kui xi xutā ts'ínt'éhe. ⁸ Tunga ndahá nku najmi mahá ts'ínt'é njaá. Kui xi nku ni ch'onk'un xi najmi ma n'ek'íejña jyu. Xi nkúhu ye, kitsejihin rā xán xi ts'ínk'ienná.

⁹ Njaá n'echjéén nga n'etsjohó Ntjā Nā'miná kō tā kuihi xi n'echjéén nga én xi najmi nda 'mihíi xutā, xutā xi Ntjaná kits'ínta nga kik'íeyaha xi nkúhu kui. ¹⁰ Tā kuihi tsu'baá bitjuhu én xi n'etsjokohō rāá Ntjaná, kō tā kuihi xi bitjuhu én xi najmi nda 'mihíi xutā. Jun já nts'ena, najmi tjihin nga b'a n'eé.

¹¹ ¿A mahá tā kuihi ntá tixā xi bitjuhu ntánijua xi nda tā bitjuhu ntánijua xi sja? ¹² Jun já nts'ena, ¿a mahá tsjá tu olibo nku yá higuera? ¿A mahá tsjá tu higo nku n'ú tuntsajé? B'a tā ts'in, tā ndaha najmi ma bitjuhu ntánijua xi nda nku ntá tixā má bitju ntánijua xi ntia.

B'ī ts'in tsakúya Santiago kjuankjink'un xi nibáha rā Ntjaná

¹³ ¿Yá xi nanka ts'ínkjin'k'un ajinnuu kō mankjihin ni xi tjin? Kixi katjiko yjoho kō kats'in ni xi nda nga nimakjua kat'asje yjoho, kō b'a ts'in katakúchjiji nga kjuaxi nga kui xi nanka ts'ínkjin'k'un. ¹⁴ Tunga tsa kjuaxintak'un tijnajin animanuu kō mjenuu nk'a kuankíhuun xinkiu, najmi tū tsjo katumanuu, at'aha b'a ts'in tibiunéhenu én xi naxu tjin ni xi bakúya. ¹⁵ Xi b'a ts'in ts'ínkjin'k'un, najmi Ntjaná xi tibatúyaha xi nkú ts'in nanka ts'ínkjin'k'un. Asuntee ní ts'e, kjuankjintak'uhun xutā nibáha rā, kō ndanindoo ts'e. ¹⁶ At'aha xi má nga tjin kjuaxintak'un kō xi má nga nk'a fihí xinkjin xutā, najmi nkúhú y'a xinkjin kō ngayje tákjá ni ch'onk'un ma.

¹⁷ Tunga xutā xi Ntjaná tsjáha nga nanka ts'ínkjin'k'un, kuihí xu'bo xi je nginkun Ntjaná, tjihin kjuajyu, nda tjíyaha, najmi si, nima tjíyaha kō ni xi nda ts'in, najmi ngabi ts'in, kō naxu ts'in.

¹⁸ Xutā xi b'éntje kjuajyu, kjujyu sakúhu. Kui nij xi nga chjihí nga naxu ts'in xutā.

4

B'ī ts'in tsakúya Santiago mí nihi xi ngakjá tín'eé

¹ ¿Má nibáha rā kjuachán kō kjuasti xi s'e ajinnuu? ¿A najmi ngat'aha ní ni xi fasihūun nibáha rā? Kui niu xi kjánkonuu. ² Mjenuu tsa mí nihi, tunga najmi sakúhūnuu. N'ek'ion anjma kō ma xintak'un, tunga najmi mahá bichú tjennkiu ni xi mjenuu. N'estikoo xinkiu kō bixkankoo. Najmi sakúnuu ni xi mjenuu at'aha najmi Ntjaná binchuhūu.

³ Kō nk'ie nga binchu, najmi n'ekjohoon at'aha ngakjá binchu. Ni tiya xi mjehēnuu n'etsjoiún, kui nihi xi binchu. ⁴ Jun xi najmi kixi yjankiu Ntjaná! ¿A najmi yanú nga xi tjoho asuntee, kui xi kontraha Ntjaná?

Tu yáhá ni xi mjehe nga kama ndamigohó asunntee, kui xi ndá kontraha Ntíaná títs'in ma yjoho.

⁵ Tjíhín sin nga b'í ts'in tjí't'a: "Espirituhu Ntíaná xi y'éjñajinná, kui xi 'yún mje ts'atíhi ñá." ⁶ Ntíaná tsjá saná kjuanda. Kui nga b'í títsuhu xujun éhen Ntíaná: "Ntíaná tsjáha kjuanda xi nímakjua kó fi kontraha xi ngak'un."

⁷ Kui nga nímakjua n'esjehenu yjonuu nginkun Ntíaná. Tankín kontrohó ndanindoo, kó kui xi ngjuai t'axínnuu. ⁸ Tankín'un tíñohó Ntíaná, kó Ntíaná nìbak'un tíñanuu. Jun xi n'o ngatitsun, je tintsuboo. Jun xi jo jan tjíyanuu, n'oo nga katumaje anímanuu. ⁹ N'ekio yjonuu nga tjennuu nginkun Ntíaná. Tankínchj'aha ruu anímanuu nga ch'íú. Antehé nga chajnuu, tu sahá ch'íú. Antehé nga tsjo k'úénnuu, tu sahá kat'e nusin nusinnuu. ¹⁰ N'e nímakjuo yjonuu nginkun Ntíaná, kó kui xi kjanínk'anuu.

B'í ts'in tsakúya Santiago nkú ts'in chaseéhe já nts'eé

¹¹ Jun já nts'e, najmi tu chubait'ón xinkíu. Xi nchjatit'ain nda nts'e kó xi basehé tsa nda kó tsa najmi nda títs'in nda nts'e, kui xi tínchjatit'ain kjuatéxumaha Ntíaná kó b'a títsu nga najmi kixi tínchja kjuatéxumoo. Tsa b'a tibixín nga najmi kixi tínchja kjuatéxumoo, najmi tínu'yá'éfíhín. Ji ní xi chubá tíchasehé rí tsa nda kó tsa najmi nda títsu kjuatéxumoo. ¹² Nku tutuhú maha xi kitsjá kjuatéxumoo, kui xi basehé tsa nda kó tsa najmi nda ni xi ts'in xutá. Kui xi maha ts'ínk'anki xutá kó ts'in nga ndyja xutá. ¿Tunga yáha ji xi tíchaseihí tsa nda kó tsa najmi nda ni xi títs'in xutá xinkí?

B'í ts'in tsakúya Santiago nga aya ntsja Ntíaná kuíntsubayáá

¹³ Máha nd'ái jun xi b'a bixiún: "Nd'ái kó tsa ndyjunní kuankíáán nanki xu'bo. Tsa nku nú kamaná yo. Ch'atsee kó kuatèñaá ni kó n'e nganasaán toon." ¹⁴ B'a bixiún, tunga najmi yanú ni xi kámat'on ndyjunní, tsa kuíntsuba so. Jun xi nkú joyaha nintí xa xi kutju ma chji kó kutjuhú ndyjajihínsén.

¹⁵ Tu sa ní b'í tixiún: "Tsa mjehe Ntíaná, katsjáná nístjín kó chaseé ni xi n'eé." ¹⁶ Tunga nd'ái, nk'a t'n'esjo yjonuu ajihín kjuangak'unnuu. Ngatentee xi b'a ts'in nk'a b'asje yjoho, kui xi najmi nda ni xi títs'in. ¹⁷ Xi be xi nkú ts'in ts'íín ni xi nda kó najmi b'a títs'in, kui xi títs'in ngatitsun.

5

B'í ts'in tsakúya Santiago ni xi tjeheh ra xutá nchiná xi najmi naxu ts'ínko xutá musuhu

¹ Jun xi 'minuu xutá nchiná, ch'íú kó ch'ííbo ngat'aha kjuanímá xi nìbanenuu. ² Ja tsatsun kjuanchínánuu. Ja jehe xubíu najyunnuu. ³ Ja katju tsjían toonsinenuu kó toontabanuu, kó kui tsjion xi kjuakúchji nga ch'on kin'o kó ts'íínkje yjonintenuu xi nkú ts'in ts'ínkje nd'íú ni xi tjin. Jun xi tích'atj kjuanchíná nístjín nd'ái xi nístjín xi fekuhu.

⁴ Chase maruu. Najmi y'echjihu xutá musu xi kits'ínxájin jñánuu, kó toon xi najmi y'echjihu tíkintáya nga tífi kontranuu. Ni xi tíkintáyaha já musu xi j'áya ntjenuu, kui xi ja tsichu nginkun Ntíaná xi tjíhín nga'yún. ⁵ Ni xi nkjún tsjo ts'in tintsuboo ei asunntei kó najmi tib'ech'óhoo yjonuu ngayjee ni xi mjenuu. Tín'e chánko yjonuu, tunga xi nkú joyahá ni turu jun, xi t'n'e chánka tu xi n'ek'iehen. ⁶ B'a tsixiún nga tjíhín jé xi najmi tjíhín jé kó b'a ts'in kin'ek'iehennu. Najmi kámaha tsasinko yjoho.

B'i ts'in tsakúya Santiago xi nkú ts'in chúyahaá Nda Ntíaná

⁷ Tunga máha jun, já nts'ena, n'e chúkjuá sahanu santa nkúhu nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná. Chase chubayohoo xuta xi ts'inxájin jñáha, xi nkú ts'in kuyáha ntje xi nda xi tsjá t'anankiu. Kuyá k'uk'un santa nkúhu nga f'ai ts'í xi b'a nistjin chuts'íu. ⁸ B'a ta ts'in jun chúya k'un k'uhun nga ja ma kj'uaíhí Nda Ntíaná ko tjen nga'yúhun animanuu, at'aha ja tibichú tiña kui nistjiun.

⁹ Jun já nts'e, najmi tu kjuasti binchajohoon xinkiu, at'aha tsa b'a n'oo chasehe kjuanuu. At'aha xi kuasehe mí nihi xi ts'in xuta ja síñnasti ankjuo.

¹⁰ Jun já nts'ena, chase chubayohoo xi nkú ts'in un kiekehe ko xi nkú ts'in kits'in chúkjuá já profeta xi ngajoho Ntíaná kinchja. ¹¹ "Á b'a nda tjihin ts'e!" B'a 'mihí xi ts'in chúkjuá ni xi mat'ain. Ja kinu'yó xi nkú ts'in kits'in chúkjuá Job ni xi kamat'ain ko yo xi nkú kits'inkohoo Ntíaná askahan. At'aha 'yún tjihin kjuanimatak'un Ntíaná ko ma nimaha xuta, kui nga b'a ts'ihin.

B'i ts'in tsakúya Santiago xi nkú ma nga chubakaá Ntíaná

¹² Jun já nts'ena, kui ni xu'bi xi 'yún tibankinuu. Najmi tu nungijiun ndjiojmi ján ni xi kujixún ko ta ndaha t'anankiu, ko ta ndaha najmi tu nungijiun tu mí nihi ni xi tjin. Tsa tichasaiyanuu, "johon" tixiún tsa b'a tjin, ko "najmi" tixiún tsa najmi b'a tjin. B'a n'oo tu xi najmi ts'íinnijéhenuu Ntíaná.

¹³ Tsa tijnajinnuu xi un tibehe, kanchjako Ntíaná. Tsa tijná nku xi tsjo tjihin, kase tsjoho Ntíaná. ¹⁴ Tsa tijná nku xi kjiijná un, kanchjaha jácháha xuta ninku tu xi chubantjaihi nga incha kuinchjako jóo Ntíaná ko ngajoho Nda Ntíaná kat'ojnuhu seti. ¹⁵ Ko nk'ie nga kuinchjako Ntíaná xi s'ejihin, kamanda xi kjiijná uun ko Nda Ntíaná kjésintjehen. Ko tsa tjeheh ngatitsun xi kjiijná uun, kama ndyjat'aha. ¹⁶ Kui nga b'i ngján t'inyaha ruu xinkiu ngatitsun xi tjennuu, ko b'i ngján chubantjo xinkiu nga chubako Ntíaná tu xi kama nkihinnuu. At'aha nk'ie nga ndjá nchjako Ntíaná xi naxu nginkun Ntíaná, 'yún tjihin nga'yún ni xi nchja.

¹⁷ Nda profeta Elia, ta xuta kama xi nkúhu ñá. Nk'ie nga kinchjako Ntíaná ndjá b'a kits'in. Kui chubo tsanki nga najmi tu k'ua ts'í, ko najmi kik'a ts'í asun t'anankiu jan nú masen. ¹⁸ Askahan ta kinchjako ngáha Ntíaná, ko kik'a ts'í ko kama chá ngáha ni asun t'anankiu.

¹⁹ Jun já nts'ena, tsa tjin ajinnuu xi ngjuai t'axihin ni xi naxu tjin ko tsa as'ai tjin xi ts'ín nga kui nda xu'bo k'óoyak'un ngáha ni xi naxu tjiun, ²⁰ tsa b'a kama, katumankjinnuu nga tu yáha ni xi ts'ín nga k'uejña ngáha nku xutangatitsun n'iyá ch'onk'uhun, kui xi tib'asjehihin ngabayo ko tít's'in nga nkjin ngatitsun n'endyjat'a.

Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Pedro

B'i ts'in kikjaniñaha Pedro xuta ninku

¹ An Pedro, an nda postruhu Jesucristo tít's'inkjínnuu xujun jun xi j'ájinnuu Ntíaná. Jun xi kindzjoyo ante Ponto nga tinimasún, ko ante Galacjá ya, ante Capadocjá, ante Asjá ko ante Bitinjá. ² Kikie títjunnuu Ntía Na'miná, kui nga j'ájihinnuu ko Espirituhu kits'ín jenuu, tu xi kuinú'yá'éhen ruu Jesucristo ko tu xi tu ngat'aha jníhi Jesucristo kjuáts'ehenuu Ntíaná.

Kas'e nkjúnnuu kjuanda ko kjuajyu.

B'i ts'in tsakúya Pedro ni xi ña tjeñhá nga kuichú nistjin xi fekuu

³ Kan'etsjoho Ntíaná xi Ntíaha ko Na'mihí Nda Ntíaná Jesucristo. Ngat'aha kjuanimatak'un chánkaha kits'ínsin tsetse ngáhaná nk'ie nga kits'ínkj'áíya ngáha ra Jesucristo ajihin xutak'ien. Kui nga tichuyáhaná nga kuintsuba tik'aán ko ña ⁴ ko nga n'ekjáihín ni xi tsjáná, ni xi najmi maha batsun ko najmi ma chuntí ko najmi maha 'meya, ni xi títjoho ndjiojmi ján ngandanuu. ⁵ Nga'yúhún Ntíaná tikunkohónuu tu ngat'aha nga s'ejinnuu. At'aha tjindaha yjoho Ntíaná nga kuakúchji xi nkú ts'ín ts'ínk'anki xuta xi ts'e nistjin xi fekuu.

⁶ Kui kjuaha nga kitsejihinnuu kjuatsjo, ndaha tsa chuba nistjin tjihin nga n'e nibánnuu nkjin títjá ni xi kuitjájiiun. ⁷ Kui xi kuakúchji yáha jun nga kjuaxi. At'aha nga s'ejinnuu, kui xi 'yún chji saha ra nga toonsinee. Ndaha tsa maha batsun toonsinee, tunga chasehé ra tu xi s'eñña chjihi tsa kui kjuaxi. Ko nk'ie nga s'eñña chji xi nkú ts'ín s'ejin kjuaxinnuu, nda ts'ín chubayanénuu ko sákúnuu kjuachánka ko nda k'úinnuu nistjin nga kj'uaikúchji yjoho Jesucristo.

⁸ Tjonuu Jesucristo, ndaha tsa najmi yo nkú tjín. Ko ndaha tsa najmi tíyo nd'ai, tunga s'ejihinnuu ko tjinnuu kjuatsjo xi tjihin kjuachánka, xi najmi yaá xi nkú ts'ín bixíyaá. ⁹ Tjinnuu kui ni at'aha tísakúnuu nga t'n'ek'ankinnuu, kui xi nibáha ra ngat'aha nga s'ejinnuu.

¹⁰ Já profeta xi kis'e nistjin nk'ie, xi kitsúya títjun kjuanda xi sákúnuu, kui xi kits'innkjink'un nga kama chubayahá xi nkú ts'ín k'uankihi xuta, at'aha mjehe skué kui ni. ¹¹ Kama mjehe nga incha skué yá xutaha ko mí nistjihin xi y'éñña chji Espirituhu Cristo xi y'eññajihin já profeta nga kitsúya títjuhún kjuá'un xi tjihin nga skué Cristo ko nga askahan s'e kjuachánka. ¹² Tunga Ntíanáhá tsakúchjiji já profeta xu'bo nga ni xi tíncha tsuya najmi kui kamats'e, nga ní ngandanuu b'a kitsúhu. Kui niu xi ta kitsúyanuu já xi y'énjímínuu én nda tsuhu Jesucristo. Nga'yúhún Espiritu xi kin'e nibáha ndjiojmi ján y'énjímínuu. Ko ta ntitsjee mje nkjúhún nga skué nkú tjihin ra ni xu'bi.

B'i ts'in tsakúya Pedro nga tintsuba ndaa at'aha Ntíaná ja ts'ená

¹³ Kui b'a maha, chase sisihin ruu xi nkú n'oo. Nda n'enkjíntak'un ko chúya k'un'uhúun kjuanda xi kj'uaítsjánuu Jesucristo nistjin nga kuakúchji yjoho. ¹⁴ B'a n'oo xi nkú ts'ín ntí xi nt'é'én. Najmi ta n'ehenu xi nkú ts'ín kinchjá animannuu nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntíaná. ¹⁵ Tsje katumo nginkun Ntíaná, xi nkú ts'ín tsje xi j'ájinnuu. ¹⁶ At'aha b'i ts'ín tít'a éhen Ntíaná: "Tsje katumo, at'aha tsjená."

¹⁷ Xihj “Na'mihí” bixíhūun xi ngúsuhún basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'ín nga nkúnkú xuta, kui nga kas'enūu kjuabinkjuhūn xi nkú ts'ín kuankinko yjonūu nk'ie nga tinimasún so ei asunntej. ¹⁸ Yo nga kis'echjintjainūu tu xi kama ndahinūu nga chubā tintsūbanū. B'a ts'ín tintsūboō nk'ie at'aha kui nihi xi y'éñanūu ntje chánūu. Najmi tōonsine ko tsa tōontaba kin'echjén nga kis'echjintjainūu, ni xi maha batsun. ¹⁹ Jníhi ní Cristo kin'echjén, kui xi 'yún chjí. Xi nkúhu nku chutsanka kama Cristo, chutsanka xi najmi chumi nihi xi k'uhūn ko xi najmi uhūn.

²⁰ Kintehe ni nga kamanda asuntee kis'enda títjun ni xi ts'ín Cristo, ko nistjin feku xi kich'aá nd'ai j'aikúchji yjohō ngandanūu. ²¹ Ngat'aha Cristo s'ejihinnū Ntíaná, kui xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Cristo ngabayōō ko kitsjáha kjuachánka. Kui nga tín'e s'ejihinnu ko tíma 'yún tak'uhunnu Ntíaná.

²² Nd'ai ni nga ja kamaje animanūu at'aha kinu'yá'óhōon én xi naxu tjin ko nga tu xi ndahá ts'ín tjíyanūu nga n'etjō xuta ninku, kui nga ngayjee animanūu n'etjōhonu xinkju. ²³ At'aha ja kitsin tsetse ngáhanu. Najmi kitsiun xi nkú ts'ín tsin xuta xi maha 'me. Éhen ní Ntíaná kits'ínsin tsetse ngáhanūu. Kui xi fi ndju. Najmi kamaha kfe.

²⁴ At'aha b'j ts'ín tjt'a xujun éhen Ntíaná:
 Ngayjee xuta, xi nkú joyaha jñá xi tjin.

Ko ngayjee kjuachánkahā xuta,
 xi nkú joyaha naxúhu jñóo.

Xi jñóo ko jne naxúu,

²⁵ tūnga éhen Ntíaná santaha tu nkjéhé ni ngjuai ndju.
 Kui éen, kui én nda tsu xi ja kis'enjimi ajinnūu.

2

¹ Kui b'a maha, n'e t'axihinnu ngayje kjuach'onk'un, ngayje ni tsank'á, kjuajohonkjin, kjuaxintak'un ko ngayje tikjá kjuachubati't'ain. ² Katumo xi nkú joyaha ntinta xi mje nkjūhūn ntáchiki. B'a ts'ín katuma mjenuu én xi ndoō. Kui xi tsjá nga'yūhūn kjuankjintak'unūu, tu xi b'a ts'ín saáhanu santaha nkúhu nga kjuáts'e sínūu Ntíaná. ³ Xihj jahá kichjut'o ngandaha Nda Ntíaná.

B'j ts'ín tsakúya Pedro nga nku ndjio k'aku kits'ín ma Jesucristo nga y'éñā chubāya

⁴ Nibák'un tíhōhōo Nda Ntíaná, kui xi nkú joyaha nku ndjio xi tjinā tik'un. Kikjaníya xuta ndjio xu'bo, tūnga Ntíanáhā j'ájin ndjio ko nginkun Ntíaná 'yún chjihí ra. ⁵ Jun xi nkú joyaha ndjio xi tjinu tik'un, xi kin'endakoho nku ninku xi najmi asuntee y'aha ra. Kin'e manūu já na'mi jehe Ntíaná xi tsjáha chje Jesucristo, chje xi nk'a ján tjehe ra. A Ntíanáhā tí'bohōo kui chje nga b'a tín'o, kui chje xi sasihin Ntíaná.

⁶ At'aha b'j ts'ín tjt'a xujun éhen Ntíaná:
 An k'uejñá nanki Sion nku ndjio k'aku,

xi j'ajián ko xi 'yún chjí.

Ndahachí najmi sakúhu kjuasuba

xuta xi s'ejihin ndjio.

⁷ Ngat'a ts'ajun xi s'ejinūu Nda Ntíaná, chjihí ra kui ndjio. Tūnga xi najmi s'ejihin, bitjusen má nga b'j ts'ín tjt'a xujun éhen Ntíaná:
 Ndjio xi kikjaníya já chjinejōo,

kui xi ja j'ai ma ndjio k'aku.

⁸ Kō b'j̄ t̄a t̄itsu ya:

Tsichu ma nku ndjio xi ts'ín saténki xuta,
nku naxi xi ts'ínxuntuhū.

Saténki xuta xu'bo ngat'aha éen, at'aha najmi nt'é'éhen éen. B'a maha xuta xu'bo at'aha ja b'a ts'ín t̄j̄ña nga b'a kamaḥa.

⁹ Tunga máha jun, jun xi xuta xi kichj'ajin, jun já na'mi xi ts'ínxát'aha xi batéxumaha nk'a ján, tsjenú jun xi xuta naxinantáha Nt̄ianá, xuta xi ja tsichu ma ts'e Nt̄ianá. B'a kin'e manuu tu xi kuixinyahanu xi nkú ts'ín chánga xi j'ájinnuu. At'aha Nt̄ianá j'ájinnuu nga kuitjujiun má jyuun kō nga kuitjás'enjiun má nga ts'ín ndzjen kjuachánkaha. ¹⁰ N̄istjin nk'ie, najmi xuta naxinantá kik'innuu, tunga nd'ai ja tsichumo xuta naxinantáha Nt̄ianá. Kō n̄istjin nk'ie najmi kichase nimanuu, tunga nd'ai ja t̄ichase nimanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín t̄j̄hin nga kuankikaá yjoná ajih̄in xuta xi t̄j̄n asunntej̄

¹¹ Tjona jun, já nts'e. T̄ibankinuu nga t'ech'óhoo yjonuu xi nkú ts'ín mjehe animanuu. At'aha kui nīi, kui xi t̄ifi kontranuu. Yo nga xin nankinuu kō tu t̄inimasúnnú ej̄ asunntej̄. ¹² Tu nku kixih̄i tankinkoo yjonuu ajih̄in xuta xi najmi be Nt̄ianá. B'a n'oo ndaha tsa b'a incha kuitsu nga najmi nda t̄in'o. Tunga incha skuehé ni nda xi n'oo kō ts'j̄intsjohō Nt̄ianá n̄istjin nga kuanki kuenta.

¹³ Ngat'aha nga Nda Nt̄ianá ts'enuu, kui nga chankjühunnu ngayjee já xi t̄j̄h̄in xá ej̄ asunntej̄. B'a n'oo nginkun nda t̄itjun k'aku Roma ¹⁴ kō b'a n'oo nginkun já k'aku xi b'éxá nda t̄itjun k'aku nga ts'innijehē xi ch'on ts'ín kō nga kjan'ink'a xi nda ts'ín. ¹⁵ At'aha mjehe Nt̄ianá nga n'oo ni xi nda. B'a ts'ín k'úechjahanu ts'a xuta xi najmi be Nt̄ianá kō najmi mankjih̄in ni xi ts'e.

¹⁶ Ndaínuu yjonuu nginkun Nt̄ianá, tunga najmi tu n'echjénnú kjuandaínuu tsa k'uaintoshō yjonuu nga n'oo ni xi najmi nda. Tu sa ní t̄intsuḅoo xi nkú ts'ín b'entu xuta xi ts'ínxát'aha Nt̄ianá. ¹⁷ Chankjún ngayjee xuta. N'etj̄o xi t̄a Nt̄ih̄i Nt̄ianá. Chankjún Nt̄ianá. Nuú'yá'óhōon nda t̄itjun k'aku Roma.

B'i ts'ín t̄itsuya Pedro ni xi t̄j̄hin nga ts'j̄in xuta musu xi kich'atse

¹⁸ Jun xuta musu xi kich'atsenuu, chankjún já nt̄ianuu kō nuú'yá'óhōon, najmi tu suba xi nda t̄j̄yaha kō xi ma nimaḥa jun xi b'a n'ekoo. B'a ní t̄a n'ekoo xi kjan ts'ínkonuu. ¹⁹ At'aha nda nginkun Nt̄ianá nga ts'j̄in chúkjuā jámusu kjuā'un xi t̄if'ajin, ndaha tsa najmi t̄j̄h̄in nga kj'uj̄ajin niu kai, tunga ts'ín chúkjuahá at'aha ja kitsjáha yjohō Nt̄ianá. ²⁰ Tunga tsa ch'on t̄in'o kō tsa as'ai t̄its'ín'unnuu já nt̄ianuu kō t̄in'echjúkjuo, ¿mí ni chánkaha xi t̄in'o ma? Tunga tsa nda t̄in'o kō as'ai t̄in'e chúkjuo kjuā'un xi t̄ibitjaj̄iún, kuih̄i ni xu'bi xi nda nginkun Nt̄ianá.

²¹ J'ájinnuu Nt̄ianá nga n'oo ni xi nda kō nga n'e chúkjuo ni xi tu kjuandahá kuitj̄aj̄iun, xi nkú t̄a kits'ín Cristo nga un kikiēhe ngandanuu. Y'éj̄na chubayanuu, tu xi b'a t̄a n'ehenu. ²² Najmi kits'ín ngatitsun kō najmi kik'anacha. ²³ Nk'ie nga ch'on kik'ih̄in, najmi ch'on ts'ín kits'ínk'óya. Nk'ie nga un kikiēhe, najmi b'a kitsú nga k'uasje ch̄j̄i ni xi t̄in'ehe. Tu sa ní aya ntsja Nt̄ianá y'éj̄ñaya yjohō, at'aha kui xi kixi ts'ín kjuā.

²⁴ Kui kikjin kik'anji ngatitsunná nga kis'et'a kruu. B'a kits'ín tu xi kuayáha ráá ngatitsuun ko naxu n'ée nga kuintsubaá. Ko tu ngat'aha nga kin'e'uhun Cristo, kui nga kin'enkihínuu. ²⁵ Nistjin nk'ie xi nkú joyaha chutsanka xi ngi t'axín kamo, tunga nd'ai ja kik'óyak'un ngáhanu Nda bastuu, kui xi kunnuu.

3

B'i ts'ín títuya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga k'uéntuko xinkjin xuta

¹ Ko jun xi tí'minuu jminchjín, chankjún x'innuu. B'a ts'ín ni xi n'ehenu ts'íihin nga s'ejihin Ntjaná x'innuu. Najmi ni xi chubo ts'ín nga s'ejihin x'innuu. ² Skue xi nkú ts'ín naxu t'bankínko yjonuu ko nga týankjún Ntjaná.

³ Najmi tu tsjo n'ek'íesunk'o yjonuu, tsa nihi xi nkjún ts'ín k'uéndo ntsjanuu ko tsa nihi xi nkjún ts'ín ngjúát'o toonsine ko tsa najyun xi 'yún chjí ndyjo. ⁴ Tu sa ní ajin animanuu kas'e kjuatsjotjín xi najmi maha feya, kui xi tsuhu rá nga nda kas'eyanuu ko najmi stinta. Kui ni xu'bjí xi 'yún chjíhi rá nginkun Ntjaná.

⁵ Nistjin nk'ie b'a ts'ín y'énda yjoho jminchjín je xi kis'e. Kui xi kama 'yún tak'un Ntjaná ko incha kikienkjún x'íihin. ⁶ Xi nkúhu Sara, kui xi kint'é'éhen Abraham ko “Chá Ntjaná” kitsúhu. Tsa ni xi nda n'ehenu ko najmi kuinkjún ni xi kamat'on, jun xi ntíhi Sara b'a.

⁷ Ko jun xi tí'minuu jáx'in, n'enkjínk'un sisiun xi nkú ts'ín kuintsubaako chjuúnnuu. Chankjún at'aha najmi ndjá tjiyahá xi nkúhu jun, ko at'aha jun ko kui tá ñja n'ekjáínkohoo kjuandaha Ntjaná nga kuintsuba tík'un. B'a ts'ín tintsubaako tu xi najmi chumi nihi xi k'uéchjaha rá nga chubako Ntjaná.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga kuintsubaá

⁸ Ko ni xi fekuhu, nda ts'ín tintsubaako xinkju. B'i ngján chase nimohoo ko n'etjé xinkju at'aha nts'o mahanu. N'e'yún tak'un xinkju ko nimaqjua katumo. ⁹ Najmi tu n'es'echjítu tsa ch'on t'n'enu ko najmi tu én ch'on tsu n'ek'óyo tsa ch'on tí'minuu. Tu sa ní chubantjé nginkun Ntjaná xi nkú tít'sinnuu, at'aha tu xi nda ts'ínkohonu Ntjaná, kui nga kichj'ajihinnuu.

¹⁰ At'aha b'í titsu xujun éhen Ntjaná:

Xi mjehe ts'íintjo nistjin xi y'a,
ko mjehe nga tsjo ts'ín kj'uhá nistjin,
kui xi kat'éch'ohó njai én ch'on tsu,
ko najmi tu katitju ts'a én tsank'á.

¹¹ Kats'ín t'axíhin yjoho kjuach'onk'uun,
ko kats'ín ni xi nda.

Katangisjai kjuajyu ko kat'eñajin.

¹² At'aha Ntjaná basehe xuta xi naxu ts'ín,
ko nda basínñjuhu ni xi 'mihí nga chubako,
tunga fi kontrahá rá xi ch'on ts'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín s'eyaná tsa kjuanimá kuitjáján

¹³ ¿Yá xi ch'on ts'íinnuu tsa ngayjehe k'un n'oo ni xi nda? ¹⁴ ¡Á b'a nda tjihin ts'ajun tsa nk'ie nga t'n'o ni xi naxu tjin t'bitjajún kjuanimá! Najmi tu binkjun xuta ko najmi tu nkjún manuu. ¹⁵ Tu sa ní chankjún Cristo ajin animanuu, at'aha kui xi Nda Ntjanuu maha. Ko tintsuba ndo nga kamanuu k'únyohoo xi ngjuásjayanuu ngat'a ts'e kjuanda xi tichuyóhoo.

¹⁶ Tunga n̄imakjuahá n'esjo yjonuu kō ch̄ankjún jóo nga b'a n'oo. Najmi tū chumi ni chubá n'ek'anjiu yjonuu, tū xi nk'ie nga chubayanéhenuu kjuasuba kasakúhu rá xi t̄inchjatit'ainnuu ngat'ahá xi nkú ts'ín naxu t̄ibankinkoo yjonuu nga yjankiu Cristo. ¹⁷ Tsa ni xi kjuanimá t̄ibitjajihinnu, b'a katuma tsa Nt̄ianá b'a ts'ín mjehe. Tunga ngat'ahá ni nga nda t̄in'o b'a katumanuu, najmi ngat'ahá nga ch'on t̄in'o.

¹⁸ At'ahá kui nihi xi t̄a j'ajin Cristo. Nkuhú n̄iyá k'ien tū xi kits'inn̄dyajnuhu ngatitsuhun xuta. Xi naxu nginkun Nt̄ianá un k̄ikiehe ngandahá xi najmi naxu nginkun Nt̄ianá. B'a kamahá tū xi ngjikohoná nginkun Nt̄ianá. Kui xi ngat'a ts'e yjonintehe kin'ek'ien tunga ngat'a ts'ehé espirit̄uhū kin'ekj'áiyahá. ¹⁹ Kō espirit̄u nk'ie nga ngik'ién̄ijm̄ih̄i xi ja k'ien xi kjintuyá'yún, ²⁰ xi najmi kint'é'én n̄istjin nga y'ej̄ña Noe nk'ie, kui n̄istjiun nga tsakúchji kjuatsentahá Nt̄ianá nga kikuyá tsa ngjuaik'jáha rá animahá xuta nk'ie nga t̄its'inn̄da tsutsu ch̄ankoo Noe. Jin mahá xuta xi kits'ínk'ankih̄i ntóo nk'ie nga incha jas'en tsutsu ch̄ankoo.

²¹ Ntóo y'ej̄ña chji t̄itjun xi nkú ts'ín kits'ínk'ankinuu nt̄anijuo nk'ie nga saténtáa. Tunga nk'ie nga saténtáná, n'ek'ankiná at'ahá j'áiyahá Jesucristo ngabayoo. Najmi saténtáa tsa tū xi chjuxih̄in kjuachunt̄ih̄i yjonintená. B'a ní n'ená tū xi t̄ibinchisjáih̄iná nga je s'eyahaná nginkun Nt̄ianá. ²² Ngjin̄i Jesucristo nk'a ján kō t̄j̄ñat'ahá Nt̄ianá. Nt'é'eh̄en nt̄itsjee, xi t̄j̄ñ yahá xá kō xi batéxuma.

4

B'i ts'ín t̄itsuya Pedro ni xi k'úéch'oo'hó yjoná

¹ Tū ngat'ahá nga un k̄ikiehe Cristo nga kik'a yjoninnte, kui nga t̄jehen ruu yjonuu nga t̄a kui niu xi kj'uj̄jin. At'ahá xuta xi ja j'ajin kjuanimá, kui xi ja y'ej̄ña ngatitsuun. ² B'a incha kits'ín tū xi n̄istjin xi k'ua saha najmi t̄a k'úéntuhu xi nkú ts'ín nchjahá animahá. K'úéntu ní xi nkú ts'ín mjehe Nt̄ianá. ³ Ja j'a xi nkú n'e t̄intsuboo n̄istjin nk'ie, nk'ie nga kin'o ni xi tsjohó xuta xi najmi be Nt̄ianá, kō kik'aintohoo yjonuu nga kin'o tū mí nihi ni, kō kin'o ni xi nchjahá animanuu, kō kama ch'iu, kō kik'ohoo kjuatsjo animanuu, kō tū nku kjuatsjohó kama mjenuu, kō kiyankjún nt̄ia ch'onk'un xi ts'inn̄da xuta.

⁴ Xuta xu'bo najmi mankjih̄in á najmi t̄a n'ekohonu ni ch'onk'un xi tū ni xí jahá kits'ínkjas'eh̄en yjohó. Kui nga nd'ai ch'on ts'ín nchjayanehenuu. ⁵ Tunga t̄jih̄in ni nga ts'ínkjas'en kuenta nginkun Nt̄ianá. Kui xi ja t̄j̄indahá yjohó nga kuasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xi t̄j̄ntu t̄ik'uun kō xi ja k'ien. ⁶ Kui kjuaha nga t̄a kis'en̄ijm̄ih̄i rá xi ja k'ien én nda tsuhu Nt̄ianá, tū xi k'úéntu t̄ik'uhun espirit̄uhū xi nkú ts'ín mjehe Nt̄ianá, ndaha tsa ja kichasehe xi nkú ts'ín y'entu asuntee.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga nda n'exákáá ni xi kitsjáná Nt̄ianá

⁷ Ja t̄ibichú tiña n̄istjin nga n'ekje ngayjee ni xi t̄j̄in. Kui nga ch̄ase sinsih̄in ruu ni xi n'oo kō najmi tū n'ekj'áiyoo nga chubakoo Nt̄ianá. ⁸ Yún mjena nga n'et̄jó xinkiu, at'ahá kjuatjoo nkjin nkjún ngatitsun ts'inn̄dyajnu. ⁹ N'ekjohoon xinkiu ni'yanuu kō tsjo kat'enuu nga b'a n'oo.

¹⁰ Xi nkú nga ts'ín xk̄i kjuanda xi kin'ekjohoon nga nkúnkú, b'a ts'ín n'e ch̄jónjih̄in xinkiu kui niu. Ngandahá xinkiu katumachjén kjuandoo, at'ahá t̄jih̄in nga nda n'e ch̄jón nga nkúnkú kjuandahá Nt̄ianá xi kin'ekjas'ennuu. ¹¹ Tsa t̄j̄in xi kuinchja, én xi t̄itsjáha Nt̄ianá kui xi

kanchja. Tsa tjín xi kuasinko xuta, katasinko xi nkú ts'in tjíña nga'yún xi títsjáha Ntjáná. B'a ts'in ajihín ngayjee ni xi n'oo sakúhu ra kjuachánka Ntjáná. B'a kama at'aha Jesucristo yankiu. Kui xi kas'ehe kjuachánka ko nga'yún santaha tu nkjéhé ni. B'a katuma.

B'i ts'in tsakúya Pedro xi nkú ts'in ndjá kuinchajián ni xi ts'e Ntjáná

¹² Tjona jun, já nts'e. Najmi tu katuma nkjúnnyu ni xi tímat'on nga ndjá tíchjut'ayák'unnyu, tsa b'a kamanuu tsa ni xi kj'ai kui nij. ¹³ Tu sa ní tsjo kat'enyyu nga tísakút'anyyu kjuá'un, kjuá'un xi ta j'ajin Cristo, tu xi 'yún tse katumaha kjuatsjonyyu nístjin nga kama chji kjuachánkaha Cristo. ¹⁴ Tsa ch'on tí'minyyu at'aha Cristo yankiu, já b'a nda tjíhin ts'ajun! At'aha Espirituhu Ntjáná tjíñajinnyyu, Espiritu xi tjíhin kjuachánka. ¹⁵ Tjín xi un behe at'aha aníma ts'ínk'ien, ko tsa ndyjé ts'in, ko tsa ch'on ts'in, ko tsa chuba tsungijihín yjoho kjuá xi tjíhin kj'ai xutaha, tunga najmi b'ahá katuma ajinnuu. ¹⁶ Tunga tsa tjín xi un tíbehe at'aha Cristo kits'ínkjas'ehe yjoho, najmi tu katuma subaha. Tu sa ní kats'intsjoho Ntjáná at'aha Cristo tjenki.

¹⁷ Ja chuba nga kuatuts'ihin ra Ntjáná nga kuasehe mí nihi xi ts'in xuta. Xuta xi ts'e k'uaaha ra. Tsa ní kuatuts'ínkohóná, ¿nkú sa ts'ihin xi najmi títs'ínkjáíhin én nda tsuhu Ntjáná? ¹⁸ Tsa 'ni b'anki xi naxu ts'in, ¿yá xi behe nkú k'úé ts'e xi najmi benkjún Ntjáná ko xi títs'in ngatitsun? ¹⁹ Kui b'a maha, xi f'ajihin kjuaníma nk'ie nga Ntjáná títsjante, kats'ínkjas'en anímahá aya ntsja xi kits'innahá, kui xi ma 'yún tak'aán, ko tu nkú ndahá kats'in.

5

B'i ts'in títsuya Pedro xi nkú ts'in chasehe xuta ninkuhu Ntjáná

¹ An xi ndachá ajihín xuta ninku. Tunkán kikiékohona kjuanímaha xi j'ajin Cristo ko ta an xi sakút'ana kjuachánka xi s'ejña chji ndyjun nkiní. Tíbankihí jácháha xuta ninku xi tjín ajinnuu. ² Chúhuyun chutsankaha Ntjáná xi kin'ekjas'ennyyu. Chasohoo, tunga najmi tu chasehé ryyu xi nkúhu tsa kjuá'yún tín'eheyyu. Ngayje níhi k'un chasohoo xi nkú ts'in mjehe Ntjáná. Ko ta ndaha tsa toon mjennyu, tsa kui kjuaha nga chaseheryyu. Chaso níhi at'aha mjennyu nga chasohoo xuta ninku.

³ Najmi tu ndjá n'ekoo xuta xi kin'ekúnttanuu. Tu sa ní t'ejña chubayohoo xi nkú incha ts'ín xuta ninkuhu Ntjáná. ⁴ B'a ts'in nk'ie nga kj'uaíkuéhjhi yjoho Nda bastu k'aku, n'ekjóhooon chjíhi kjuachánka xi najmi mahá fe.

B'i ts'in títsuya Pedro mí nihi xi chaseéhe nga kuintsubaá

⁵ Ko ta jun xi tí'minyyu já xunkú, tíbankinyyu nga chan'kjún jácháha xuta ninku. Ngatento b'í ngján nímakjua n'esjo yjonyyu nginkun xinku, at'aha b'í ts'in tjít'a:

Ntjáná fi kontraha xi ngak'un,

tunga tsjáha ra kjuanda xi nímakjua tjíntuyáha.

⁶ Kui nga n'e nímakjuahanu yjonyyu kinte nga'yún chánkaha Ntjáná, tu xi kui k'uasjenk'ahanuu nk'ie nga kuichú chuba. ⁷ Ntjáná n'ekjas'ohoon ngayjee ni xi kjintahannuu, at'aha kui xi kjintaha ra jun.

⁸ Chase chubayohoo ni xi n'oo ko tíntsubaá ndo, at'aha ndanindoó xi nda kontrahú maha. Tsú'ba xi nkú joyaha xa xi tib'éntsji nga tíbangisjai xuta xi kjíne. ⁹ Tankín kontrohoo ko ndjá tinchajiun nga s'ejinnyyu

Ntíaná. At'ahá yo nga tã kui kjua'uhun xi títs'ín chúkjuá já nts'o xi tjin nga ngúsuhun asunntee.

¹⁰ Nk'ie nga ja un kabenuu chuba nistjin, Ntíaná kikjin, kui xi tsjáná ngayje tikjá kjuanda, kui xi Cristo kits'ínchjén nga j'ájinná nga sakúná kjuachánkaha xi najmi maha feya, ts'ín nga kamo xi tjihin nga kamo, tsjá nga'yúnnuu, ndjá ts'ínkinchánuu kó najmi tã tsufi kuinchahanu. ¹¹ Kui xi tu nkjéhé ni tjihin nga'yún. B'á katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pedro xujuin

¹² Silbano xi ndá nts'é xihin, xi kixi fiko xáha, kui xi tsasinkona nga kits'inntá xujuin. Chubahá ni xi tibet'ánuu nga títsjaniyánuu kó tíxinya kixinuu nk'ie nga ni xi tjit'a ei, kuihí xi kjuandaha Ntíaná. Ndjá tinchajiun kjuando.

¹³ Títs'ínkinuu kjuasuniña xuta ninku xi tjin ante Babilonia. Kui xi tã j'ájihin Ntíaná xi nkúhu jun. Tã títs'ínkinuu kjuasuniña Marko, kui xi ntína xihin. ¹⁴ B'i ngján tsjo n'e súnihohoo xinkiu.

Kas'enuu kjuajyu gatento jun xi tintsuabajihun Cristo.

Xujun xi ma johu xi kits'ínntu nda postru Pedro

B'i ts'ín kikjaniñaha Pedro xuta ninku

¹ An Simon Pedro, an nda musu síhin ko nda postruhu Jesucristo títs'inkjínnuu xujuin jun xi ja ta kin'ekjóhooon nga s'ejinnuu Ntjaná xi nkúhu jin, tu ngat'aha nga naxu kits'ín Jesucristo, kui xi Ntjaná ko kui xi ts'ínk'ankiná. Ndahankjún tjin nga s'ejinnuu.

² Kas'e nkjúnnuu kjuanda ko kjuajyu at'aha yo Ntjaná ko Jesucristo xi Nda Ntjaná maha.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga k'úentu xuta xi ts'e Ntjaná

³ Ngat'aha kjuachánkaha ko kjuandaha Ntjaná j'ájihinná. Ko tu ngat'aha nga yaá xi j'ájiná, b'a ts'ín nga'yúhún kitsjákohoná ngayjee ni xi machjénná, tu xi kuintsuba tík'uhunná ko tu xi chankjúhunná Ntjaná. ⁴ B'a ts'ín kitsjáhaná ni xi kitsúya títjun, xi 'yún chjí ko xi 'yún chánka, tu xi b'a ts'ín kuiyúhu ruu ni xi nchjaha animaha xuta, ni xi títs'ínkatsúhún asuntej, tu xi sakúhunu nga kuintsuba tík'un xi nkú ts'ín tjiña tík'un Ntjaná.

⁵ Nk'ie nga ja s'ejinnuu Ntjaná n'e kjuayúhún yjonuu nga t'esún sohoo nga kixi tankinkoo yjonuu. Ko nga kixi tibankinkoo yjonuu t'esún sohoo nga mankjinnuu ni xi ts'e Ntjaná. ⁶ Ko nga mankjinnuu t'esún sohoo nga ja manuu b'ech'ó suboo yjonuu ni xi tjin asuntee. Ko nga ma b'ech'ó suboo yjonuu t'esún sohoo nga tjinuu kjuatsenta. Ko kjuatsentoo t'esún sohoo nga týankjún Ntjaná. ⁷ Ko nga týankjún Ntjaná t'esún sohoo nga t'n'etj'ó xuta ninku, at'aha kui xi já nts'o maha. Ko nga t'n'etj'ó xuta ninku t'esún sohoo nga tjinuu kjuatjo.

⁸ At'aha tsa b'a n'e kuintsuuboo ko tsa tu nkú b'a n'enú, kama ndjuút'a ni xi ja yohoo Nda Ntjaná Jesucristo. Kui ni xi kuasinkonuu nga nda n'etjusun ni xi n'o ko najmi kuintsuba ts'o. ⁹ Tunga xi najmi b'a ts'ín tjintu, kui xi najmi ma chjihí. Ka ma. Títs'ínchaya nga ja tsichu ma jehe ngatitsun xi kis'ehe njstjin nk'ie.

¹⁰ Kui b'a maha, já nts'e, n'e kjuayún saha ruu yjonuu nga takúchjiu nga kjuaxi nga Ntjaná ja kinchjanuu ko j'ájinuu. At'aha tsa b'a n'e kuintsuuboo, ndahachí najmi kuankiún t'axihuun Ntjaná. ¹¹ B'a ts'ín k'uaante tsjo tsjohonuu nga kuitjás'oon má batéxuma sín Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi ts'ínk'ankiná.

B'i ts'ín títsuya Pedro mí kjuaha nga tu nkú tibakúyahá ra xuta ninku

¹² Kui nga ts'ínkj'áitsjen tehentehenuu ni xi tib'et'ánuu, ndaha tsa ja yo ko ndaha tsa ja ndjá tinchajiun ni xi naxu tjin xi ja yo. ¹³ An kjinena nga ts'ínkj'áitsjennuu niu nk'ie nga tjiñaya sa yjoninte xu'bj. ¹⁴ At'aha ja be nga chubahá ndyjaha nga k'uejñá yjoninte xu'bj, xi nkú ts'ín y'ejña chjina Nda Ntjaná Jesucristo. ¹⁵ Ko ts'ian nga'yún, nga nk'ie nga ja k'uejñá asuntej, tu nkú n'ekjáitsjennú ni xi tixinuu.

¹⁶ Nk'ie nga tsixínyajihí xi nkú ts'ín kj'uaí Ndantjaná Jesucristo, xi nkú ts'ín kj'uaíko nga'yún chánkaha, najmi én tsank'á xi najmi chumi ni chjihí ra kin'echjéin. Kjuachánkaha ní y'ejña chji, kui xi tunkuin tunkuin kiyahani. ¹⁷ Ntia Na'miná kitsjáha nga chankjún ko nga s'ehe kjuachánka

nk'ie nga kinu'yá ntaha Ntjaná xi tu xí tjihín ra kjuachánka. B'i kitsú: "Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana." ¹⁸ Jin kinu'yái nta xu'bi xi nibaha nk'a ján nk'ie nga tintsu_bakoi Jesucristo tjennki xi má kama kjuankjúun.

¹⁹ B'a ts'ín bitju naxuhu én xi kinchja já profeta nk'ie. Nda t'n'o tsa tibasínjuhúu éen. Kui xi nkú joyaha nd'í xi t'ib'at'ai má jyuun santa nkúhu nga kuichú ma sen nistjin xi ma ndyjuun ko niñu xi ma chji nga ta jyuun ts'ín ndzjen ajin animanuu. ²⁰ Katumankjinnuu nga ndaha nku ni xi kinchja já profeta, xi tjt'a xujun éhen Ntjaná, najmi ma mjenaxá xi nkú ts'ín mjená. ²¹ At'aha najmi animaha xuta nibaha ni xi kinchja já profeta. Espirituhú ní Ntjaná kits'ín nga kinchja xuta én xi nibaha ra Ntjaná.

2

B'i ts'ín tsakúya Pedro ni xi ts'ín já maestru tsank'á xi tjinjihín xuta ninku

¹ Ajihín xuta xi ntje judio tjeheh ra kis'e já profeta tsank'á, xi nkú nga ta ts'ín s'e ajinnuu já maestru tsank'á. Kui xi já maña xi ngakjá kuakúya ni xi ts'e Ntjaná. K'ái ni xi kuakúyanuu, kui xi ts'ínkatsúnnuu. Najmi ts'ínkie yjoho nga Nda Ntjaná xi ts'asjehín. B'a ts'ín kitsa ts'ín nibánehe ra yjoho nga n'ekje. ² Nkjin xi incha ts'ín ni xi incha ts'ín jóo, ni xi tu subahá maná. Kui ngat'aha jóo ch'on ts'ín chubayanéhe ni xi naxu tjin. ³ Tu ngat'aha nga 'yún incha mjehe toon, kui nga k'uanachahanuu nga kjé'anuu ni xi ts'ajun. Ngat'a ts'e jóo ja nd'ai tjinđaha ra yjoho xi ts'ínmijéhe ra. Ja tijná nda nistjin nga n'ekje.

⁴ Nistjin nk'ie Ntjaná najmi kits'ínndyjat'aha ntítsje xi incha kits'ín ngatitsun. Ajin ngak'ien ní kikj'anúkj'aya. Má jyuun kingjáya'yún, tjinu nda nga n'ekokjua. ⁵ Ko ta ndaha najmi kits'ínndyjat'aha xuta xi kis'e nú chá ján. Ntá kits'ínkjekoho xi najmi kikienkjúhun. Tunga máha Noe, kui xi y'énjimi ni xi naxu tjin, kui xi kin'enk'anki ko yatu sa xuta.

⁶ Ta y'éjñanehe Ntjaná nga n'ekje nanki Sodoma ko nanki Gomorra. Tu nasuhú kits'ín ma naxinantóo. B'a ts'ín y'éjña nkjúhun ra xuta xi s'e askahan xi najmi skuenkjún Ntjaná. ⁷ Tunga kits'ínk'ankihí Lot, kui xi nku nda xi naxu kits'ín, xi un kiekehe nga kieke xi nkú ts'ín y'entu xuta ch'onk'un xi kitsjantehe yjoho nga kits'ín tu mí nihí ni. ⁸ At'aha nda xu'bi xi naxu kits'ín, xi y'eñajihín xuta xu'bo, xki nistjin un nkjún kiekehe nk'ie nga kieke ko kint'é ni ch'onk'un xi kits'ín jóo. B'a kamaha at'aha je tjiyaha.

⁹ Kui b'a maha, ngayjee nij bakúchji xi nkú ts'ín Ntjaná maha b'asjenki xuta xi benkjúhun ajihín ni xi nibánehe, ko be xi nkú ts'ín kuyáko xuta xi najmi naxu ts'ín, xi tjihín nga un skuéhe nga kuichú nistjin nga chésehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. ¹⁰ Ko 'yún un skuéhe xi tjinujín ni chuntí xi nchjaha animaha ko najmi benkjún xi tjihín xá nk'a ján. Kui jóo xi si ko tu mí nihí ni xi incha ts'ín. Najmi tsankjún nga ch'on ts'ín nchjayane xi i nk'a ján. ¹¹ Tunga ntítsjee, ndaha tsa 'yún tjihín nga'yún ko nga nk'a tjen nga já xu'bo, najmi ch'on ts'ín nchjayane xi ch'onk'un xi tjihín kjuachánka ko najmi batéjéne nginkun Ntjaná.

¹² Tunga máha já xu'bo, chuba ch'ohón ts'ín nchjane ni xi najmi mankjihín. Kui xi nkú joyaha chu. Najmi maha ts'ínnkjink'un. Chuba tjinuhú nga ts'ín ni xi nibá suba kuihí. Kui xi xi nkúhu chu xi nuba ko n'ek'ien. Kui nga ndyjaħa jóo xi nkúhu chu. ¹³ Ts'ínkjálhín chjihí ni ch'onk'un xi incha ts'ín. B'a tsu nga sakúhu kjuatsjo nk'ie nga tít's'intsjojin tu mí ni ch'onk'uhún ni nga nistjin. Kui jóo xi nkú joyaha chuntí ko tsján ajinnuu. Santaha ts'intsjojin kjuanajmindaha nk'ie nga kjinekonuu niñu.

¹⁴ Najmi ma be nda nku tachjuún. Najmi mjét'íáha nga ts'ín ngatitsun. B'anachaha xuta xi najmi ndjá tíncha. Tu ni xi kitsa xáha ts'ínkjink'un nkú ts'ín sakúhu rá toon. Ni xi ts'ín, kui xi ngjuaikoho má nga ndyja. ¹⁵ Ja ngji t'axihín ni xi naxu tjin ko ja kindyjajihín, kui nga b'a tíncha ts'íhin xi nkú kits'ín nda profeta Balaam xi ntíhi Beor. Kits'ín mje tpon Balaam ko j'áchjí nga kits'ín ni xi najmi nda. ¹⁶ Tunga kichubatikohó ngat'aha ngatitsuhun. Búrrúhu, chu ch'á xi najmi maha nchja, ntaha xuta kik'a nga y'éch'oho Balaam nga ts'ín kjuáluku xi títs'ín kai.

¹⁷ Já xi tib'anachaha xuta, kui xi nkú joyaha ntá tixa xi najmi tjihín ntá, nintj xi tu má fikohó rá ntjo. Kui xi tjeheñ rá má tu xi jyuhún. ¹⁸ Incha nchja én ngak'un ko én xi najmi tjihín sin. Bakúya nga ma n'e ni xi nchjaha xuta ko nga ma ts'ín tu mí níhi ni. B'a ts'ín b'anachaha rá xi as'ai kikjexihín yjoho ajihín xuta xi tjintujín ni xi najmi b'a tjin. ¹⁹ Ndaha tsa ni xi ts'ínkatsúhun xuta tjí'yúhun, tunga chuba b'ahá incha tsu nga ts'ín ndáhi xuta. Tjí'yún jóo, at'aha ni xi ts'ín nganana, kui xi b'é'yúnná.

²⁰ Tsa ja incha tsankin t'axihín ni ch'onk'un xi tjin asunntej at'aha kin'ekjáihín Nda Ntjaná Jesucristo xi b'asjejinná, tunga tsa ta kujnejihín ngáhaná kui niu ko n'endyjaahá, 'yún ch'onk'un ma sahá akahan. ²¹ Kui nga tu sahá rá nda tjin tsa najmi kikié jóo ni xi naxu tjin, at'aha 'yún kama ch'onk'un sa nga kikié ni xi ndoo. B'a kamaha nga ngji t'axihín kjuatéxuma je xi kik'aihi. ²² Tíbitjusunjihín jóo én xi nchja xuta: “Nañóo tá kjine tá ma ngáha ni xi bisuhu. Chinka xi as'ai mama kabinguya tím'otikjain yjoho siu.”

3

B'i ts'ín tsakúya Pedro nk'ie nga kj'uaí ts'ínkokjua Nda Ntjaná Jesucristo asuntee

¹ Tjona jun, já nts'e. Xu'bi xi xi ma joho rá xujun xi títs'ínkjínuu. Xujun xu'bi ko xi tjuun y'et'ánuu tu xi n'ekj'áitsjehennu ni xi ja tsakuyánuu. B'a kits'ian tu xi cháhanu xi nkú ts'ín s'eyahanuu. ² N'ekj'áitsjohoon yjonuu én xi kinchja já profeta je xi kis'e nistjin nk'ie ko kjuatéxuma xi tsakúyanuu já postru, kjuatéxumaha Jesucristo xi Nda Ntjaná maha ko kui xi ts'ínk'ankiná.

³ Katumankjin sisinnuu nga nistjin xi fekuu s'e xi k'úéntujín ni ch'onk'un xi nchjaha animaha ko kujajnykie én xi ja kin'ekjóhoon. ⁴ B'i incha kuitsu: “¿Á najmi tsitjusuhun én xi kitsúhu nga kj'uaí ngáha? B'aha rá nistjin nga k'ien ntje cháná santaha nd'ai, tu nkú b'ahá tíma asunntej xi nkú kama nk'ie nga as'ai kamandahá.”

⁵ Najmi mjehe ts'ínkj'áitsjen nga nistjin nk'ie én xi tsitjuhu ts'a Ntjaná kits'índakoho nk'a ján ko t'anankiu. Kui t'anankiu xi ajin ntánijuo nibahaha rá ko ngat'aha ntánijuo kis'ejñaha. ⁶ Ko ngat'aha ntánijuaha ts'í xi 'yún kits'oo kin'ekjehe t'ananki xi kis'ejña nistjin nk'ie. ⁷ Tunga máha nk'a ján ko t'ananki xi tñña nd'ai, kui xi tá kuihi éhen Ntjaná tib'ejña ndaha tu xi k'uétihi. Tís'ejña nda santa nkúhu nga kuichú nistjin nga chaseshe mí níhi xi kits'ín nga nkúnkú xuta ko nga n'ekje xuta xi najmi kikienkjún Ntjaná.

⁸ Tunga najmi tu n'echayanú ni xu'bi, já nts'ena. Nginkun Ntjaná nku nistjin, kui xi nkú joyaha nku mij nú. Ko nku mij nú, kui xi nkú joyaha nku nistjin. ⁹ Najmi títs'ínk'andaya Ntjaná nga ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjun, at'aha k'ua xi b'a maha nga títs'ínk'andaya. Tibakú nínuu

kjuatsentaha Ntjaná, at'aha najmi mjehe tsa tjin xi ndyja. Mjehe nga ngatentee xuta ngjuaikj'áha ra animaha.

¹⁰ Xi nkú ts'ín tu ndyjahaná nga f'ai nku nda ndyjé, b'a kama nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntjaná. Kui nistjiun ndyjajihinsén nk'a ján nga ni xi nkjún ts'ín kjuaneya, ko kamanantá nga kuiti ni xi kamandakoho ni xi tjin. T'anankiu ko ngayjee ni xi tjihin kuiti.

¹¹ Kui b'a maha, tsa b'a ts'ín n'ekatsún ngayjee niu, ¿nkú ts'ín tjihin nga kuitsuboo ni ma? Tjihin nga je kuitsuboo ko chankjún Ntjaná ¹² ko nga kamangimjenuu nga kujichú nistjin nk'ie nga ts'ín Ntjaná ni xi kitsú nga ts'ín, nistjin nk'ie nga kuiti ko n'ekje nk'a ján ko nga nd'iu ts'ínnantá ni xi tjin. ¹³ Tunga máha ná, tichuyáá nku nk'a tsetse ko t'ananki tsetse, xi nkú ts'ín kitsúya titjun Ntjaná. Yohó má nga naxu kuitsubaá nginkun Ntjaná.

¹⁴ At'aha tichuyóhoo ni xu'bi, jántsena, kui nga tjen nga'yúhun ruu yjonuu tu xi s'ehenuu kjuajyu nginkun Ntjaná ko tu xi najmi s'ehé ajinnuu ni xi chuntí ko tsa ni xi chubayané. ¹⁵ T'ejintak'un, tibakúchjiná kjuatsentaha Ntjaná tu xi títsjántehená nga k'uankiá. Ni xu'bi ja ta y'ét'anuu nda nts'ená Pablo. Kui xi xi nkú ts'ín tíjña kjuankjintak'un xi kitsjáha Ntjaná, b'a ts'ín yét'a. ¹⁶ Nga nkúnkú xujun xi kits'ímntu ta kui ni xu'bi kinchjanijmíyaha. Tjin ni xi y'ét'a xi 'ni mankjihin xuta. Kui niu xi fiko ngakjá xuta xi najmi be sisin ni xi ts'e Ntjaná ko xi najmi ndjá tinchajin ni xi s'ejinná. Fiko ngakjá niu xi nkú ta ts'ín ta fikongakjá ni xi ja ta tjit'a. B'a ts'ín ta kuihi títs'ínkjihi yjoho má ndyja.

B'i ts'ín kits'ínkje Pedro xujin

¹⁷ Kui b'a maha, já nts'ená, ja yo ni xu'bi. Kui nga chuhun ruu yjonuu tu xi najmi kjébéfenuu kjuab'anachaha já ch'onk'uun, ko tu xi najmi kuankín t'axihin ruu ni xi ndjá tinchajiun. ¹⁸ Kasájin so kjuandaha Jesucristo ko kaya so ni xi ts'e, at'aha kui xi Nda Ntjaná maha ko ts'ínk'aniná.

¡N'ekié yjoná nga tjihin kjuachánka nd'ai ko santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'in tsakúya Jua yáha Éen

¹ Tíb'enijmíihj xi tu b'a ts'in jahá tǵña santa nkúhu nga tuts'ihin ni. Kinu'yái ntahá kō tukuin kiyakohoni. Kiyai kō ntsai kin'ekohoni. Kui xi Én xi ts'ínk'íentu tǵ'un xutá. ² Y'eǵña tǵ'un ajinni kō jin kiyai. Tíbixinya kixi ni xi kiyai kō tǵ'enijmíi xi tǵña tǵ'un sín, xi y'eǵñajihin Ntǵa Na'miu kō xi jin kis'eǵña chjini.

³ Xi kiyai kō kinu'yái, kui xi ta tǵ'enijmíihj kō jun, tu xi b'a ts'in kō jun nkuhú kamakohoni. B'a ts'in nkuhú kamangujinkaá Ntǵa Na'miu kō Jesucristo xi Ntǵi maha. ⁴ Tǵ'et'ajhi ni xu'bj tu xi k'úé tsjo tsjohonu.

B'i ts'in tsakúya Jua nga ni xi n'éé bakúchji tsa kis'ejinná Ntǵaná

⁵ Tsakúyani Jesucristo nga Ntǵaná, kui xi nd'í xi ts'in ndzjen kō ndahachi najmi tǵín má jyun ajihin. Kui xi tǵ'enijmíihj. ⁶ Tsa b'a kuixíaán nga Ntǵaná ts'ená kō tu sa má jyuuhún tintsuba ngáá, tǵ'anachaa kō najmi tǵn'éé ni xi naxu tǵín. ⁷ Tunga tsa tintsubaá má ndzjeen xi nkú ts'in tǵña Ntǵaná má ndzjeen, b'a ts'in nkuhú makaá xinkjá kō jnihj Jesucristo xi Ntǵi Ntǵaná ts'in jená nga kjexinná ngayjee ngatitsunná.

⁸ Tsa najmi tǵinná ngatitsun kuixíaán, ta ñáha tǵ'anachahaá yjoná kō najmi tǵñajinná ni xi naxu tǵín. ⁹ Tsa n'ekíé yjoná nga tǵinná ngatitsun, ts'íindyjat'aná ngatitsunná Ntǵaná kō ts'ín jená nga kjexinná ngayjee ni xi tǵintujinná xi najmi naxu nginkun. B'a ts'ín at'aha ja kitsjá éhen nga b'a ts'ín kō ts'in ni xi naxu tǵín. ¹⁰ Tsa najmi tǵinná ngatitsun kuixíaán, tǵya tsank'áá Ntǵaná kō najmi tǵñajin animaná éhen.

2

¹ Jun ntǵa, tǵ'et'ánuu ni xu'bj tu xi najmi n'ehenu ngatitsun. Tunga tsa tǵín xi ts'ín tǵen'yún ngatitsun, tǵñaná xi kuinchjantjainá nginkun Ntǵa Na'miu, kui xi Jesucristo xi naxu ts'in. ² Kui xi kitsjá yjoho xi nkúhu chje tu xi n'endyjat'ahaná ngatitsunná ñá xi ja kis'ejinná. Kō najmi tu suba ngatitsunná kits'índyjat'a, kō ní ngatitsuhun ngayjee xutá xi tǵín asuntee.

³ Tsa tǵ'etjusaán ni xi y'eǵña Ntǵaná, b'a ts'in yahaná nga ja yaá Ntǵaná. ⁴ Tsa tǵín xi: "An be" kuitsu, tunga tu sa najmi ts'íntjusuhún ngá ni xi y'eǵña, kui xi nda tsank'á. Najmi tǵñajin animaha ni xi naxu tǵín. ⁵ Tunga xi ts'íntjusun éhen, kjuaxi nga kui xi ts'íntjo Ntǵaná xi nkú nga ts'in tǵihin nga ts'íntjo. Nk'ie nga b'a n'e bintsubaá, b'a n'e yahaná nga tintsubajihin. ⁶ Xi tǵñajin ni xi ts'e Ntǵaná kuitsu, kui xi nkú ts'in y'eǵña Jesucristo, b'a ts'in tǵihin nga k'úéǵña.

B'i ts'in tibatéxumaha Jua xutá nǵinku

⁷ Já nts'ená, ni xi tǵ'et'ánuu nd'aj, najmi as'ai tǵ'éǵñahá Ntǵaná. Kjuatéxuma chá xi kin'ekjas'en nǵuu santaha nga tuts'ihin ni tǵbet'ánuu. Kui kjuatéxuma chá xu'bj, kui éhen xi ja kinu'yó nk'ie. ⁸ Tunga xi nkú ts'in y'eǵña Jesucristo kō xi nkú ts'in tintsuboo b'eǵña chji nku ni tsetse xi y'aha ra ni xi y'eǵña Ntǵaná. Kui ni xi tǵ'et'ánuu ej at'aha ja j'ai ts'in ndzjen nd'í xi ndoo. Kui nga ja tǵi ndyjaha má jyuun.

⁹ Xi b'a kuitsy nga má ndzjeen síjña tunga tų sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi má jyuun síjñajin sa. ¹⁰ Xi tjoho nda nts'e, kui xi má ndzjeen síjña tehente, má nga najmi tjín ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun. ¹¹ Tunga xi unkie nda nts'e, kui xi má jyuun síjña ko yo tsú'ba ko najmi be má xi tjehe nífi, at'aha ja kits'ínkaha má jyuun.

¹² Jun ntína, títs'inntúnuu at'aha tų ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo kin'endyjat'ahanuu ngatitsunuu. ¹³ Ko jun xi tí'minuu na'mi, títs'inntúnuu at'aha ja yo xi tų b'a ts'ín jahá tjña santaha nga tuts'ihin ni. Ko jun xi tí'minuu já asti, títs'inntúnuu at'aha kin'e nganohoo ndanindoo.

¹⁴ Jun ntína, ja kuats'inntúnuu at'aha ja yo Ntía Na'miu. Ko jun xi tí'minuu na'mi, ja kuats'inntúnuu at'aha ja yo xi tų b'a ts'ín jahá tjña santaha nga tuts'ihin ni. Ko jun xi tí'minuu já asti, ja kuats'inntúnuu at'aha tjinnuu nga'yún ko tjñajin tehente animanuu éhen Ntíaná ko at'aha ja kin'e nganohoo ndanindoo.

¹⁵ Najmi tų n'etjó asuntee ko ta ndaha ni xi tsjá asuntee. Tsa tjín xi tjoho asuntee, kui xi najmi tjoho Ntía Na'miu. ¹⁶ At'aha ngayjee ni xi tsjá asuntee najmi má tjña Ntía Na'miu nibáha ra. Asuntee ní nibáha ra. Yo nibáha ra nga nchjaha animaha xuta ni xi tjín ko nga mjehe ts'ínts'e ni xi fásihin ko nga nk'a b'asje yjoho ngat'aha ni xi tjihin. ¹⁷ Ja tífe nístjihin asuntee ko ni xi nchjaha animaha xuta, tunga máha xi títs'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, kui xi k'úéjña sín.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga chúhuún yjoná já xi fi kontraha Jesucristo

¹⁸ Jun ntína, ja nístjin xi fekuu tintsubaá nd'ai. Ja kik'inyanuu nga tjihin nga kj'uaí xi nguají kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná, ko xi nkú kik'innuu b'a ts'ín nd'ai ja tijncha f'ai nkjún já kontraha Jesucristo. Kui nga mankjihinná nga ja tinchajían nístjin xi fekuu. ¹⁹ Kui xi incha tsitjújinni ei, tunga najmi já ts'ajihín niu. At'aha tsa já ts'ajin niu, najmi incha ngji t'axín ra kai. Tunga incha tsitjuhú tų xi b'a ts'ín kiya chji chjihi nga tjín xi najmi jin makonj.

²⁰ Máha jun, Jesucristo kitsjánuu Espirituhu Ntíaná ko ngatentoo mankjinnuu ni xi naxu tjín. ²¹ Tíb'et'á xujunnuu at'aha mankjinnuu ni xi naxu tjín. Najmi ngat'aha tsa najmi mankjinnuu, at'aha ní nga mankjinnuu, kui nga túb'et'áhanuu. Ko mankjinnuu nga ndaha nku kjuatsank'á najmi nibáha ra ni xi naxu tjín.

²² Xi najmi ts'ínkjáihin nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi nku nda tsank'á. Kui xi nda kontraha Jesucristo, at'aha najmi ts'ínkjáihin nga Ntía Na'miná xi Ntía ko nga Jesucristo xi Ntíhi. ²³ Tų yáhá ni xi najmi ts'ínkjáihin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná, kui xi ta ndaha najmi tjñajihin Ntía Na'miu. Tunga xi ts'ínkjáihin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná, kui xi ta tjñajihin Ntía Na'miu.

²⁴ Kui b'a maha, t'ejñajin tehentehenu animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni. Tsa s'ejñajin tehente animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni, b'a ts'ín ko jun ta kuínsubajin tehentohoo Ntíu ko Ntía Na'miu. ²⁵ Nga kuínsuba tík'un síaán, kui nihi xi kitsúya titjunná Jesucristo nga tsjáná.

²⁶ Tíb'et'ánuu ni xu'bi at'aha tjín xi mjehe k'uanachanuu. ²⁷ Tunga máha jun, tjñajin tehentenu Espirituhu Ntíaná xi kitsjánuu Jesucristo. Najmi machéhen tsa tjín xi kuakúyanuu, at'aha ta kuihi Espiritu bakúyayjenuu.

Ni xi naxu tjin bakúyanuu, najmi ni tsank'á. Kui nga xi nkú ts'ín tsakúyahanuu Espiritu, b'a n'e tintsúbajin tehentehe ruu Jesucristo.

²⁸ Kui b'a maha nd'ai, ntína, tintsúbajin tehentehe ruu Jesucristo, tu xi najmi jo jan kamahaná nk'ie nga kuakúchji yjoho ko najmi kama subaná nginkun nk'ie nga kj'uai. ²⁹ Yo nga naxu ts'ín Jesucristo. Kui nga ta tjihin nga chahanu nga ngayjee xuta xi ts'ín ni xi naxu, kui xi kitsjáha Ntíaná nga ntíhi kama.

3

B'i ts'ín tsakúya Jua nga ntíhi Ntíaná kits'ín maná

¹ Chasoo xi nkú ts'ín tjo ts'atíhi ná Ntía Nā'miná, nga santaha ntíhi Ntíaná 'miná. Ko kjuaxi nga ntíhi Ntíaná ná. Kui kjuaha nga najmi behená xuta asuntee, at'aha najmi be Ntíaná. ² Jun já nts'ena, ná xi ntíhi Ntíaná nd'ai. Ko ndaha tsa najmi kjee yaá nkú k'úentaá askahan, tunga yanáa nga b'a k'úentaá xi nkúhu Jesucristo nk'ie nga kj'uai kúchji yjoho, at'aha cha sisián xi nkú tjin. ³ Ko ngatentee xi b'a ts'ín tikuyáha Jesucristo, kui xi tít's'ín nga tít'e je nginkun Ntíaná. B'a tí'be xi nkú ts'ín je Jesucristo.

⁴ Tu yáha ni xi tít's'ín ngatitsun, kui xi tít'bangane kjuatéxumaha Ntíaná. Nk'ie nga biyuné kjuatéxumaha Ntíaná, kui ni xi ngatitsuun. ⁵ Ja yo nga j'aikúchji yjoho Jesucristo tu xi j'aikjéxihin ngatitsunná. Ndaha nku ngatitsun najmi kis'ehe. ⁶ Kui b'a maha, ngayjee xi tijnajin tehentehe ra Jesucristo najmi ts'ín ngatitsun. Tunga ngayjee xi tít's'ín ngatitsun, najmi kjee be Jesucristo ko ta ndaha najmi kjee mankjihin yáha kui.

⁷ Jun ntína, najmi tu ch'a xi k'uanachanu. Xi ts'ín ni xi naxu tjin, kui xi naxu nginkun Ntíaná xi nkú ts'ín naxu Jesucristo. ⁸ Tunga xi ts'ín ngatitsun, kui xi ndanindoo ts'ehe, at'aha ndanindoo kits'ín ngatitsun santaha nkúhu nga tuts'ihin ni. Kui kjuaha nga j'aikúchjihi yjoho Ntíhi Ntíaná, tu xi ts'ínndyja xáha ndanindoo.

⁹ Ngayjee xi Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhi najmi nkaha ts'ín ngatitsun, at'aha kjuatík'uhun Ntíaná tijnajihin. Najmi nkaha ts'ín ngatitsun, at'aha Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhi. ¹⁰ B'a ts'ín s'ejna chjihi yá xi ntíhi Ntíaná ko yá xi ntíhi ndanindoo. Tu yáha ni xi najmi naxu ts'ín ko a ra najmi tjoho nts'e, kui xi najmi Ntíaná ts'ehe.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáa xinkía

¹¹ Nga tjihin nga b'i ngjáán n'etjáa xinkía, b'a tsu én xi kinu'yó santaha nkúhu nga tuts'ihin ni. ¹² Najmi b'aha tu n'eé xi nkúhu Cain. Kui xi ndanindoo ts'ehe. Kui nga kits'ínk'iehen nda nts'e. ¿Á kits'ínk'iehen? Kits'ínk'ien at'aha naxu ni xi kits'ín nda nts'e ko máha kui, ch'on kits'ín.

¹³ Jun já nts'ena, najmi tu ma nkjúnnuu tsa ts'ín unkienuu xuta asuntee. ¹⁴ Ja yaá ná nga tsitjuján ajihin ngabayoo ko nga kuintsúba tik'aán nginkun Ntíaná. Yaá ni xu'bi at'aha tjoná já nts'eé. Xi najmi tjihin kjuatjo, kui xi tijnajin sa ngabayoo. ¹⁵ Ngayjee xi unkie nda nts'e, ndats'ínk'ien animahá xu'bo, ko ja yo nga nku ndats'ínk'ien animá najmi tijnajihin kjuatík'un sín.

¹⁶ Yaá ni xi 'míhi kjuatjo at'aha Jesucristo kits'ínkjas'en yjoho ngandaná. B'a ta ts'ín ko ná tjihin nga n'ekjas'eén yjoná ngandaha já nts'eé. ¹⁷ Tsa nku ndanchiná tibe nga ndyat'aha nda nts'e ni xi machjéhen tunga najmi kama nimahá ra, ¿a tijnajin kjuatjoho Ntíaná animaha? ¹⁸ Jun ntína,

najmi tu suba énnu xi b'a kuitsu nga tjinnu kjuatjo nga chubo. Tu sa ní xi katakúchji nga tjinnu kjuatjo n'oo.

¹⁹ Yaá nga ajihin ni xi naxu tintsubajian ko najmi jo jan maná nk'ie nga tintsubaá nginkun Ntjaná. ²⁰ Kui nga ndaha tsa animaná b'a titsu nga tjinná jé, tunga 'yuhún chánka sa Ntjaná nga animaná ko kui xi beyjená. ²¹ Jun já nts'ena, tsa najmi chumi nihi xi tít's'innijéná animaná, najmi jo jan maná nga tinchaá nginkun Ntjaná, ²² ko kui tsjáná ngayjee ni xi kuinchihí, at'aha tin'etjusaán ni xi y'éña ko tin'eé ni xi sasihin.

²³ Nga n'e s'ejián Jesucristo xi Ntíhi maha ko nga b'i ngján n'etjáá xinkia xi nkú ts'in y'éña, kui xi kjuatéxumaha Ntjaná. ²⁴ Xi tít's'intjusun xi nkú ts'in y'éña, kui xi tjñajin tehente Ntjaná ko Ntjaná tjñajin tehentehe xuta xu'bo. Ko ngat'aha Espiritu xi kitsjáná, b'a ta n'e yahaná nga kui tjñajin tehentená.

4

B'i ts'in tsakúya Jua má xi kui Espirituhu Ntjaná

¹ Jun já nts'ena, najmi tu n'e s'ejiun ngatentee xi b'a kuitsunu nga Espirituhu Ntjaná tít's'in nga tinchja. Tu sa ní chase sisihuun xi nkú kuitsu, tu xi b'a n'e chahanu tsa kua xi nga Espirituhu Ntjaná tjñajihin a ra najmi. At'aha kitsejihin asuntee já profeta tsanká. ² Xi b'a tsu nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai asuntei, kui niu xi kuakúchjinu nga kui xi tjñajihin Espiritu xi ts'e Ntjaná. ³ Ko xi najmi b'a tsu nga b'a ts'in j'ai Jesucristo, kui xi najmi tjñajihin Espirituhu Ntjaná. Espiritu ch'onk'un xi ts'e ní nda kontraha Cristo tjñajihin. Ja kinu'yó nga tjihin nga kjuai xi nguai kontraha xi kits'in nibá Ntjaná. Kui ja tjña asuntee nd'ai.

⁴ Jun ntintintina, Ntjaná ts'enu ko ja kin'e nganohoo já profeta tsanká xu'bo, at'aha xi tjñajinnu 'yún tjín saha nga'yún nga xi tjñajihin xuta asuntee. ⁵ Kui já xu'bo xi xuta asuntee. Kui nga ni xi ts'e asuntee nchjanijmíyaha ko xuta asuntee basínñuju ni xi nchja. ⁶ Tunga máha jin, Ntjaná ts'eni. Xuta xi ja be Ntjaná, kui xi basínñuni. Xuta xi najmi Ntjaná ts'ehe, kui xi najmi basínñuni. B'a n'e chaha yá xi tjñajihin Espiritu xi tsuya ni xi naxu tjín ko yá xi tjñajihin jáninda xi b'anacha.

B'i ts'in tsakúya Jua mí nihi xi y'aha kjuatjoo

⁷ Jun já nts'ena, b'i ngján n'etjáá xinkia, at'aha Ntjaná nibáha ra kjuatjoo ko ngayjee xi tjihin kjuatjo, kui xi kitsjáha Ntjaná nga ntíhi kama ko kui xi be Ntjaná. ⁸ Xi najmi tjihin kjuatjo, najmi kjee be Ntjaná, at'aha kjuatjohó Ntjaná.

⁹ B'i ts'in tsakúchjiná kjuatjoho Ntjaná. Kits'in nibá Ntí nku tutuhu asuntei, tu xi ngat'aha Ntíhi sakúhuná nga kuintsuba tik'aán. ¹⁰ Mí nihi xi 'mihí kjuatjoo? Najmi tsa ñá xi kin'etjáá Ntjaná. Kui ni xi kits'intjoná ko kits'in nibá Ntíhi tu xi ts'ínndyjat'aha ngatitsunná nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu chje. Kuihi ni xu'bi xi tsakúchji kjuatjoo.

¹¹ Jun já nts'ena, tsa b'a ts'in kits'intjoná Ntjaná, kui nga ko ta ñá ta tjihin nga b'i ngján n'etjohoná xinkia. ¹² Ndaha nku najmi kjee be nkú tjín Ntjaná, tunga tsa b'i ngján n'etjáá xinkia, Ntjaná tjñajin tehentená ko kjuatjoho s'eña chji kikjin ajinná.

¹³ Yaá nga tintsubajin tehenteheé Ntjaná nga kui tjñajin tehentená, at'aha kitsjáná Espirituhu. ¹⁴ Ko jin kiya kikjin ko tibixinyakixi nga Ntja Na'miu kits'in nibá Ntíhi tu xi ts'ínk'ankihi xuta xi tjín asuntee. ¹⁵ Tu yáhá

ni xi ts'íinkjáihin nga Jesu xi Ntíhi Ntíaná, kui xi tíjñajin tehente Ntíaná ko Ntíaná tíjñajin tehentehe xuta xu'bo.

¹⁶ Mankjinná ko s'ejinná nga tjoho ñá Ntíaná. Ntíaná kui xi kjuatjo, ko xi tíjñajin tehente kjuatjoo, kui xi tíjñajin tehente Ntíaná ko Ntíaná tíjñajin tehentehe xuta xu'bo. ¹⁷ B'a ts'in s'ejña chji kikjihin kjuatjoo ajinná, tu xi najmi jo jan kamahaná nistjín nk'ie nga kuasehe Ntíaná mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta. At'aha xi nkú ts'in y'ejña Jesucristo, b'a ts'in tintsubaá asunntej. ¹⁸ Má nga tjin kjuatjo najmi tjin kjuabinkjun. Kjuatjo xi kui kikjiun, kui xi m'osje kjuabinkjuun, at'aha xi tjen kjuaha, kui xi tsankjún. Kui b'a maha, xi tsankjúhun, kui xi najmi kjee tíjñajihin kjuatjo xi kui kikjin.

¹⁹ Ñá tjoná Ntíaná at'aha Ntíaná tjun kits'intjoná. ²⁰ Tsa tjin xi: "Tjona Ntíaná", kuitsu ko tu sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi túb'anacha. At'aha xi najmi tjoho nda nts'e xi tíma tibase'a, znkú ts'in ts'íintjoho Ntíaná nga najmi tibe? ²¹ Xi tjoho Ntíaná tihin nga ta ts'íintjo nda nts'e. Kuihi kjuatexuma xu'bi xi kin'ekjáin.

5

B'i ts'in tsakúya Jua ni xi ts'in xi ntíhi Ntíaná

¹ Ngayjee xi s'ejihin nga Jesu xi kits'in nibá Ntíaná, kui xi kitsjáha Ntíaná nga ntíhi kama. Ko ngayjee xi tjoho Ntía Na'miná, kui xi ta tjoho ngayjee xi ntíhi Ntíaná. ² Nk'ie nga tjoná Ntíaná ko t'n'etjusaán ni xi y'ejña, ya chji chjiá nga ta tjoná ngayjee xi ntíhi Ntíaná. ³ Nga n'etjáá Ntíaná, kui xi tsuhu ra nga n'etjusaán ni xi y'ejña. Ko najmi ch'a xi ái ni xi y'ejña Ntíaná, ⁴ at'aha ngayjee xi ja ntíhi Ntíaná ts'in nganaha asunntej. Ko ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo, b'a ts'in kin'e nganaha raá asuntee. ⁵ Xi s'ejihin nga Jesu xi Ntíhi Ntíaná, kui xi ts'in nganaha asuntee.

B'i ts'in tsakúya Jua xi nkú ts'in Ntíaná y'ejña chji Jesu

⁶ Ntánijua ko jní j'ai s'ejña chjiji Jesucristo. Najmi tu suba ntánijua, ntánijua ní ko jní. Ko Espirituhu Ntíaná ta tsuya kui ni, at'aha kjuaxi ni xi nchja Espiritu. ⁷ Jan maha xi b'ejña chji yáha Jesucristo: ⁸ Espirituhu Ntíaná, ntánijuo ko jníu. Nkuhú b'a incha tsu nga joo.

⁹ Tsa n'ekjáihin én xi nchja xuta nga nchjanijmíyaha nku ni, tunga yúhún chjiji ra én xi nchja Ntíaná. Á 'yún chjiji ra, at'aha Ntíaná xi kinchja nga y'ejña chji Ntíhi. ¹⁰ Xi s'ejihin Ntíhi Ntíaná, kui xi animaha tíjñajihin én xi kinchja Ntíaná nga y'ejña chji Ntíhi. Tunga xi najmi s'ejihin Ntíaná, kui xi tibe tsank'á, at'aha najmi s'ejihin én xi kinchja Ntíaná nga y'ejña chji Ntíhi.

¹¹ Nga kitsjáná nga kuintsuba t'ik'un síaán ko nga Ntíhi sakújinná kjuatik'un xu'bi, kui én xu'bi xi kinchja Ntíaná. ¹² Xi tíjñajihin Ntíhi Ntíaná, kui xi tíjñaha kjuatik'uun. Tunga xi najmi tíjñajihin Ntíhi Ntíaná, kui xi najmi tíjñaha kjuatik'uun.

B'i ts'in kits'ínkje Jua xujin

¹³ Kuak'iet'ánuu ni xu'bi, jun xi s'ejinnuu Ntíhi Ntíaná, tu xi chahanu nga tíjñanu kjuatik'un xu'bi ko kuintsuba t'ik'un síun.

¹⁴ Ma'yún'aán Ntíaná, at'aha yaá tsa kunchihíi xi nkú ts'in mjehe nga kunchihíi, kuasínñjuná. ¹⁵ Ko xi nkú ts'in yaá nga Ntíaná basínñjuhu tu mí níhi ni xi binchihíi, b'a ta ts'in yaá nga ja n'ekjáihin ni xi kuakinchihíi.

¹⁶ Tsa tjin xi tibe nga ngatitsun tits'in nda nts'e, ko tsa ngatitsun xi tits'in najmi ngabaya tjeheŋ ra, nk'ie nga kuinchjako Ntjaná kanchjantjai ko Ntjaná tsjá ngáha ra nda nts'e nga k'úejña tík'un. Ngatitsun xi najmi tjeheŋ ra ngabaya tinchjanijmíyahana. At'aha tjin ngatitsun xi tjeheŋ ra ngabaya. Najmi tbankia nga chubantjo xi ts'in ngatitsun xu'bo. ¹⁷ Ngayjee ni xi najmi nda xi ts'in xuta, kui xi ngatitsun, tunga tjihín ngatitsun xi najmi tjeheŋ ra ngabaya.

¹⁸ Yaá nga xi kitsjáha Ntjaná nga kama ntíhi najmi nkaha nga ts'in ngatitsun, at'aha Ntíhi Ntjaná kuhun xuta xu'bo ko najmi ts'ínkoho ndanindoo. ¹⁹ Ko yaá nga Ntjaná ts'ená ko nga ndanindoo batéxumaha ngayjee asuntee. ²⁰ Ko ta yaá nga j'ai Ntíhi Ntjaná ko kitsjáná kjuankjintak'un tu xi chahaná Ntja xi nku tutuu. Tintsubajihín xi nku tutuu, kui xi Jesucristo Ntíhi Ntjaná. Kuihí xi Ntja xi nku tutuu ko kui xi tsjáha nga k'úentu tík'un sín xuta.

²¹ Jun ntína, tiyú t'axíhuun ntja xi xuta ts'innda.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'ín kikjaniñaha Jua xuta ninku

¹ An xi ndacháha xuta ninku tít's'ínkjínúu xujun jun xuta ninku xi j'ájinnúu Ntjáná, xi tjona at'aha tintsabaján ni xi naxu tjín. Kò najmi tu nku an xi tjohe jun. Kò ní ta tjohe jun ngayjee xuta xi ja mankjihin ni xi naxu tjín. ² At'aha ni xi naxu tjín tíñajin tehente animaná kò tu nku s'ejñajihinná tu nkjéhe ni.

³ Katsjánúu kjuanda kò kjuajyu kò katuma nimaha jun Ntja Na'miná kò Nda Ntjáná Jesucristo xi Ntíhi Ntja Na'miná. Kats'ints'ejhinnúu ni xi naxu tjín kò kjuatjo.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáa xinkia

⁴ Tsjo nkjún kamana nk'ie nga kieke k'ua xuta ts'ajun xi tíncha ts'ín ni xi naxu tjín, xi nkú ts'ín y'éjña Ntja Na'miná. ⁵ Kò nd'ai já nts'ena, tibankinúu nga b'i ngján n'etjáa xinkia. Ni xi tít'et'ánúu nd'ai, najmi as'ai tít'ejñahá Ntjáná. Xi nkú nihi nga tuts'ihin ni kin'ekjóhooon ni xu'bj. ⁶ Kjuatjo 'mihí nga n'ee ni xi y'éjña Ntjáná. ¿Mí nihi xi y'éjña nga n'ee? Nk'ie nga n'etjáa xinkia, xi nkú ts'ín kik'inyanúu nga tuts'ihin ni.

B'i ts'ín tsukúya Jua ni xi incha ts'ín já maestru tsank'á xi tjín

⁷ At'aha tjíma nkjún asuntee já tsank'á xi najmi ts'ínkjáihin nga yjon-
inte kik'a Jesucristo nga j'ai asunteej. Xi b'a tít'su, kui xi tít'anacha kò
kui xi fi kontraha xi kits'ín nibá Ntjáná. ⁸ Chúhúun yjonúu tu xi najmi
n'ekatsúnyahanu ni xi y'entjei ajinnúu. Tsa chúhúun kui ni, n'ekjóhooon
ngayjee ni xi kanénúu.

⁹ Tu yáhani xi k'úésuhun ni xi tsakúya Cristo nga najmi basinjñajin ni
xi kisakúyaha, kui xi najmi be Ntjáná. Tunga xi síñajin tehente ni xi
tsakúya Cristo, kui xi be Ntja Na'miu kò Ntíu. ¹⁰ Tsa tjín xi kuichúsenúu
kò najmi kuakúyanúu ni xi tsakúya Cristo, najmi tu n'ekjóhooon ni'yanúu
kò ta ndaha najmi tu suniñohoo. ¹¹ At'aha xi kjúániñaha, kui xi títbasinko
xuta xu'bo nga tífikondju xá ch'onk'uhun.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujun

¹² Tjín nkjún sana ni xi xinnúu, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'ánúu.
Mjena kfíntsubek'únnúu kò kuinchjanjmíkoonúu nga kuichusenúu, tu xi
b'a ts'ín tu xí tsjohó k'úéhená.

¹³ Tít's'ínkjínúu kjuasuniña xuta ninku xinkju xi tjín ei xi Ntjáná ta
j'ájihin.

Xujun xi ma jahan xi kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'in kikjaniñaha Jua Gayo

¹ An xi ndacháha xuta ninku tít's'ínkjíhi xujun nda xinkjían Gayo. Tjo kjuaxina ji.

² Ji nda nts'ena, bankihí Ntjaná nga xi nkú ts'in nda tísájin ni xi ts'e, b'a ta ts'in nda kasakú niyáhi ngayjee ni xi n'ej ko nga nda nístjin xi tsjáhi nga kúinchin. ³ At'aha tsjo nkjún kamana nk'ie nga j'aaisena k'ua já nts'eé nga kitsúyana ni xi kikié, nga tu nkú tjennkiní Ntjaná ko nga xi nkú ts'in tisinjñajin ni xi yaha ra ni xi naxu tjín. ⁴ Nga nt'e nga ntína tinchajin ni xi naxu tjín, kui nihi xi 'yún tsjana kjuatsjo.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ts'in Gayo tsasinko xuta ninku xi j'aik'uhun

⁵ Ji ndats'ena, tín'ei ni xi b'a tjín nk'ie nga túbisinko já nts'eé ko 'yún nkjún sa nda tín'ei nga túbisinko xi nibáha xin nanki. ⁶ Nginkun xuta ninku kitsúya já nts'eé xu'bj xi nkú ts'in tjohi. Ko nda n'ei tsa kúisinko nga ts'ínndjuú ngáha niyáha, at'aha b'a ts'in tjíhin nga kúisinkaá xuta xi ts'ínxát'aha Ntjaná.

⁷ At'aha tjoho Jesucristo, kui nga incha tsitjuhu nankihí. Najmi incha kits'ínkjáihín ni xi ts'e xuta asunntee. ⁸ Kui b'a maha, tjíhin nga k'ujantehe raá ni'yaná já nts'eé xi nkúhu xu'bj, tu xi kúisinkohoná nga k'uéjímí ni xi naxu tjín.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ch'on kits'in Diotrefe

⁹ Kits'ínkjíhi nku xujun xuta ninku, tunga máha Diotrefe, tsjoho nga tu nku kuihí kuatéxumaha xuta ninku. Najmi tít's'ínkjáihín xá xi tjínni. ¹⁰ Kui kjuaha, tsa kfíhinna yo, ts'innisihí ra ni xi tít's'ín. At'aha én tsank'á tíkjesántjennení ko ch'on ts'in tinchjayanení. Ko najmi tu nku ni xu'bj xi tít's'ín. Ta najmi ts'ínkjáihín já nts'eé xi bichúk'uhun. B'échjaha xi mjehe ts'ínkjáihín já nts'eé ko m'osje ajihín xuta ninku.

¹¹ Ji nda nts'ena, najmi tu n'ei ni xi ts'in já ch'onk'uun. Ni xi ts'in ní já xi nda ts'in, kui xi n'ei. Xi nda tít's'ín, kui xi Ntjaná ts'ehé. Tunga xi ch'on tít's'ín, kui xi najmi kjee be Ntjaná.

B'i ts'in kitsúya Jua nga nda tít's'ín Demetrio

¹² Ngayjee xuta tsuya nga nda tít's'ín Demetrio, ko kjuaxi kjáihín ni xi incha tsu. Ko jin ta nda chubanijmíyahaní nkú nda ts'in ndo. Ji yai nga kjuaxi ni xi chubai.

B'i ts'in kits'ínkje Jua xujun

¹³ Tjín nkjún sana ni xi xíhin, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'áha, ¹⁴ at'aha mjena kfínse xatíhi ko kuinchjanijmíko.

¹⁵ Kas'ehi kjuajyu. Xi tjoho ji xi tjín ei tíncha ts'ínkjíhi kjuasuniña, ko ta tjehin ichí kjuasuniñani nga nkúnkú xi tjoní xi tjín yo.

Xujun xi kits'inntu Juda

B'i ts'in kikjaniñaha Juda xuta ninku

¹ An Juda, an xi nda musu sihin Jesucristo ko nda nts'é tíxihin Santiago, títs'inkjínūu xujūin jun xi kichj'ajinnūu. Ntia Nā'miná tjoḥo jun ko tikkunūu Jesucristo.

² Katuma nimaḥa Ntjaná jun ko 'yún katsjánūu kjuajyu ko kjuatjo.

B'i ts'in tsakúya Juda ni xi ts'in já maestrū tsank'á xi tjínjihin xuta ninku

³ Já nts'e, ja nd'ai mje nkjúhunna nga k'uet'anūu xi nkú ts'in nkuhú ts'ankiá. Nd'ai tíjihin nga tib'entúnūu ko tbankinūu nga n'e chúkjuo nga tinchajiun xi nkú ts'in s'ejinná, kui xi nkuhú nga kin'ekjas'eheñ ra xuta xi kik'áts'e Ntjaná. ⁴ B'a tíxian at'aha k'ua já xi jas'enjin mañanūu. Kui xi ja nd'ai tíjñanehe ra ni xi kanéhe at'aha najmi nda kits'in. Najmi benkjún Ntjaná jóo ko tìncha ts'ínkj'óntjaiya kjuandaha Ntjaná. B'a tìncha tsu nga nk'ie nga kjuandaha Ntjaná tintsúbajián ma n'eé tu mí nihí ni. Ko najmi ts'ínkjáiñhin Jesucristo xi Nda Ntjaná maha ko xi batéxumaná.

⁵ Ndaha tsa ja kisakúyanūu ni xi xinnūu, tunga mjehéna ts'ínkj'átsjennūu. Ntjaná ts'asjejin xuta xi ts'e nga kik'onsje ante Egipto ko askahan kits'ínkjesun xi najmi kis'ejihin. ⁶ Ko ntítsje xi najmi kixi kits'íntjusun xá xi kik'aiñhi nga tu y'entu masehén antehe, kui xi kjintuyá'yún sín má jyuun santa nkúhu nga n'ekokua nk'ie nga kuichú nistjin chánka nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta.

⁷ B'a ta incha kits'in xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra ko nanki xi tíndaihi, xi nkú nga incha kits'in ntítsjee. Incha kits'ínkas'eheñ yjohō nga chuba kikjantukohó xinkjín. Najmi kikienkjún yjohō nga 'yún tse ni xi incha kits'in. Kui nga kin'e nibájeneheñ ra nd'í xi najmi maha 'meyaha. B'a ts'in kik'aiñhi ra kjua'un. Kui niu xi bakúyaná nkú maná nk'ie nga najmi nu'yá'éheén Ntjaná.

⁸ Ko b'a ta kamaha já xi jas'ejín mañanūu. Ngat'aha nchinihí títs'in chuntíhi yjohō nginkun Ntjaná, najmi benkjún xi tíjihin xá ko ch'on ts'in nchjayane xi i nk'a ján. ⁹ Najmi ma b'a n'e, ta santaha ntítsje k'aku Miguel najmi b'a kits'in. Nk'ie nga tikkjánko ndanindoō nga tikkjányaha yjonintehe Moise, najmi kama k'un tsa ta kuihi kits'íñhin kjuā yjohō. Tu sa ní b'i kitsú: "Ntjaná kats'innijéhi ni xi t'n'eil" ¹⁰ Tunga máha já xi jas'ejin mañanūu, chuba ch'ohón ts'in nchjayane ni xi najmi mankjihin. Ko máha ni xi mankjín suba kuihi, xi chuba ts'ínkjáiñhin ra xi nkú joyaha chu nga najmi ts'innkjink'un, kui ngat'aha ni xu'b'i títs'ínkatsúhun yjohō.

¹¹ Nima rú ts'íñhin jóo! Ngakjá tjíma xi nkú ts'in ngakjá kikjatsú'ba Cain. At'aha 'yún mjehe toon, kui nga títs'índyjajihin ra yjohō xi nkúhu nda profeta Balaam. Ko at'aha incha fi kontraha xi tíjihin xá, kui nga kuayáha xi nkúhu Kore.

¹² Nk'ie nga ajihin kjuatjohō Nda Ntjaná ma ñjakúko xinkju, ta bichú jóo yo, tunga najmi kjehén ra niyá nga k'uéntujinnūu jóo. Chuba kjinehé ko 'bi nga najmi chumi nihi ni nusihin. Xi nkú joyaha nintj xi najmi tíjihin ts'í jóo, xi tu má xi tjeñén ni fikohō ntjo. Ko xi nkú joyaha yá tu xi najmi bjaha tu nga nistjihin, xi nkúhu yá xi kjamaha kjin kichjuyanji, yá xi tu xí jahá k'ien. ¹³ Xi nkú ts'in baténdzjo xúhu t'éheñ ntáchak'uun nga 'yún,

b'a ts'in bakúchji jóo ni ch'onk'un xi ts'in, ni xi tjihin nga kama subaha kai. Kui xi nkú joyaha niñu xi kindyjajihin nyáha. Kui xi tjen síhin má jyuun.

¹⁴ Kits'ínkjó Ntjaná jóo nk'ie nga kits'ínkinchja Enoc. Enoc kui xi kama ntje xi ma yatuhu ra Adan. B'i kitsú: "An kikié nga j'aiko Ntjaná nkjin nkjún mij ntítsjehe, ¹⁵ tu xi kuasehe ra mí ni xi nda kits'in ko mí ni xi najmi nda kits'in ngayjee xuta ko tu xi xi najmi benkjúhun Ntjaná k'uéjñanehe ra mí nihi xi tjehe. B'a n'ehe tu ngat'aha ngayjee ni ch'onk'un xi incha kits'in ko tu ngat'aha ni ngayjee én ch'on tsu xi incha kitsúhu Ntjaná."

¹⁶ Najmi tjin ni xi sasihin já xu'bi. Tu mí nihi ni xi b'a ts'ínko. Nkuhú ni xi nchjaha animaha, kui xi bangisjai. Nk'a b'asje yjoho nga nchja, ko tu xi sakúhu ra ni xi incha mjehe, nda nchjajane k'ua xuta.

B'i ts'in kitsjányáha Juda xuta ninku

¹⁷ Tunga jun já nts'ena, n'ekj'áitsjon én xi kitsúya titjun já postruhu Nda Ntjaná Jesucristo. ¹⁸ B'a kitsúnuu: "Njstjin xi fekuu s'e xuta xi kuajnukie ni xi ts'e Ntjaná ko k'úéntujin ni ch'onk'un xi incha fásihin." ¹⁹ Kui xutaha xi bakjanya xuta ninku, xi ts'in ni ch'onk'un xi nchjaha animaha. Najmi tijnajihin Espirituhu Ntjaná.

²⁰ Tunga máha jun, já nts'ena, ndjá tinchajiun xi nkú ts'in s'ejinnuu, kui xi tu xí naxuhú nginkun Ntjaná. Ko xi nkú ts'in tsjányánuu Espirituhu Ntjaná, b'a ts'in chubakoo Ntjaná. ²¹ Katjindjukonuu kjuatjoho Ntjaná nga chúyohoo njstjin nga Nda Ntjaná Jesucristo ts'ínk'íéntu tük'unko sínna kjuanima tak'uhun.

²² Katuma nimanuu xi jo jan tímaha. ²³ N'esjejiun ajin nd'íu xi yo tjinujin. Xi machjéhe nga kama nimanuu, katuma nimanuu. Tunga chúhún ruu yjonuu nga b'a n'o, tu xi najmi ts'ínkatsúhunnuu ni ch'onk'un xi kits'in.

B'i ts'in kits'intsjoho Juda Ntjaná

²⁴ Ntjaná tjihin nga'yún nga kúnnuu tu xi najmi kuankín t'axihin ruu ni xi ts'e, ko ts'ín nga najmi chumi nihi xi chjuntí s'enuu ko tsjánuu kjuatsjo chánka tu xi kuinchahanu nginkun njstjin nk'ie nga kuakúchji kjuachánkaha. ²⁵ Nku tutuhú kui xi Ntjaná xi ts'ínk'ankiná. Kui xi kan'etsjoho, kayaha nga chánka ko nga kui xi batéxuma, ko nga kui xi tjihin nga'yún, tu ngat'aha Nda Ntjaná Jesucristo. B'a kama ko tu nkjéhe ni nga b'a tíma. B'a katuma.

Xujun xi tjít'a ni xi y'ejña chji Jesucristo nga kama

B'i ts'in b'ahq ra xujun

¹ Jesucristo y'ejña chji ni xi tjít'a xujun xu'bj. Ntjaná kits'ínkjas'ehen tu xi kui kuéjña chjihí ra xuta xi ts'e ni xi tjihin nga kama xatí. Kits'in nibá ntítsjehe tu xi kuakúchjihí ra ni Jua, kui xi nda musuhu. ² Eí títsuya Jua ni xi kama chjihí, kui niu xi éhen Ntjaná ko ni xi kitsúya Jesucristo.

³ ¡Á b'a nda tjihin ts'e xi ts'ínyaha én xu'bj xi kits'in nibá Ntjaná, ko á b'a nda tjihin ts'e xi basínñuju ra ko ts'insihin ra ni xi tjít'aha ei, at'aha ja tífi tiña nistjun!

B'i ts'in kits'ínkjihí Jua kjuasuniña xuta ninku

⁴ An Jua títs'ínkjinu xujun, ninku yatu xi tintsuboo ante Asia. Katsjánuu kjuanda ko kjuajyu Ntjaná xi tjña, y'ejña ko kj'uaí. Katsjánuu kjuanda ko kjuajyu espiritu xi yatu incha maha xi tjín nginkun má b'ejña Ntjaná nga batéxuma. ⁵ Katsjánuu kjuanda ko kjuajyu Jesucristo xi títsuya ni xi ts'e Ntjaná. Kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien ko batéxumaha já rej xi tjín asuntee. Kui xi tjoho ñá ko tsaténdzjo jnihí nga kits'ínkjejnú ngatitsunná. ⁶ Kits'in maná xuta xi ts'e tu xi kuatexumahaná ko n'etsjoojó Ntjaha ko Na'mihí xi nkúhu já na'mi xi ts'e. ¡Kas'ehé kjuachánka ko katatéxuma santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

⁷ ¡Chasoo, kui xi nibájin nintju! Ngayjee xuta skuehe, santaha ko já xi kik'iénjinkihí kicha. Kjintá nkjún ngayjee xuta naxinantá xi tjín asuntee nk'ie nga skuehe. Johon, b'a katuma.

⁸ “An xi xi tjahun ko xi fekuhu”, titsu Ntjaná xi tjihin nga'yún, xi tjña, y'ejña ko kj'uaí.

B'i ts'in tsakúchji yjoho Jesu

⁹ An nda nts'o Jua ta tíf'ajian kju'a'un xi tjincha bitjajún. Jun ko an Ntjaná tibatéxumaná. Jun ko an tín'e chúkjuá kjuanimá nga nkúhu makaá Jesu. Tsátejñanijé xjo xi 'mi Patmo at'aha y'enijmía éhen Ntjaná ko kits'ínkié yjona nga Jesu tjennkia. ¹⁰ Nku tuminku j'aijinna Espirituhu Ntjaná ko astán kint'e nga nibaha nku nta xi tu xi 'yúhún jane, xi nkú joyaha nku tjio. ¹¹ B'a kitsúna:

—T'et'a xujun ni xi chai ko n'ekjihí ninku yatu xi tjín ante Asia, ninku xi tjña nanki Efeso, xi tjña nanki Esmirna, xi tjña nanki Pergamo, xi tjña nanki Tiatira, xi tjña nanki Sardí, xi tjña nanki Filadelfia, ko xi tjña nanki Laodicea.

¹² As'ai kits'ínk'ótjija tu xi skuehena yá xi tínchjakona. Nk'ie nga kits'ínk'ótjija, kikié yatu ni toonsine xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjen. ¹³ Ajihin nd'í xi ts'in ndzjeen kikié xi b'a tjín Ntíhí Nda'jún tjín. Nku najyun ndju yja xi bichú santaha tsuku ko nku ni toonsine tjíkjá 'mehe. ¹⁴ Taba ntsjaha xi nkú joyaha ntsjaha chutsanka ko xi nkú joyaha nch'an. B'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í.

¹⁵ Tíbat'ai tsuku xi nkú joyaha kicha sine bronçe xi kin'e'na nga kin'echuhun. Tu xi 'yún ntaha, xi nkú joyaha xi nkú ts'in faneya ntaje

nga 'yún xu. ¹⁶ Ntsja kixi tjit'ahá yatu niñu kō ts'a tsitjuhu nku kichá ndju ntsí xi yjo nga jo ngaba. B'a tjin ankjín xi nkú joyaha ts'iu nga 'yún bat'ai.

¹⁷ Nk'ie nga kieke, jáikijne kinte tsuku kō b'a kama xi tsaya kama. Tunga jánehéna ntsja kixi kō b'i kitsúna:

—Najmi tu binkjuin. An xi tjuhun kō xi fekuhu ¹⁸ kō xi tíjña tík'un. Tsaya tunga nd'ai tíjña tík'an tu nkjéhé ni. An tíjñana yubihí ngabayoo kō antehé xuta k'ien. ¹⁹ T'et'ai ni xi kuayai, ni xi tíma nd'ai kō ni xi kama askahan. ²⁰ B'i tsuhu rá ni xi tíjña 'ma xi kuayai, niñu xi yatu xi kuayai ntsá kixia kō ni tçonsine yatu xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjeen. Niñu xi yatu, kui xi ntítsje xi basehe ninku xi yatu. Kō ni xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjen xi yatu, kui xi ninku xi yatu.

2

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Efeso

¹ B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta ninku Efeso: “B'i títsu xi tjit'ahá niñu xi yatu ntsja kixi, xi tsú'bajin kamasehen ni tçonsine xi yatu xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjeen: ² Be ni xi t'n'ei, xi nkú ts'ín túb'enki kjuanimá xá xi t'n'ei kō xi nkú ts'ín t'n'e chúkjuai. Be nk'ie nga najmi sasíhin ni xi incha ts'ín já ch'onk'uun. Kichjut'ayák'uin já xi já postru tíncha ts'ín ma maña yjoho kō kiyai nga já tsank'á niu, nga najmi já postru. ³ Tin'etsentai kjuanimá xi tbitjajín kō t'n'e chúkjuai kjuanimá xi tsakúhi ngat'ana. Najmi tífehe tak'uin.

⁴ Tunga najmi tísasíhína ngat'a ts'i nga najmi tá tjíhin ri kjuatjo xi kis'eñahi nga tjuhun. ⁵ Kui nga n'ekj'áítsjehenni ni xi ja kin'e t'axín. T'inch'ahá ri animahi kō n'e ngáhani xi nkú kin'ei nga tjuhun. At'ahá tsa najmi b'a n'ej, kjúáisehe kō kjexián ni xi síjñasun nd'í xi ts'ín ndzjen xi ts'í má nga tíjña. B'a ts'ian tsa najmi k'úinchi'ahá ri animahi.

⁶ Nda tjin nga najmi sasíhin já nicolaita. An tá najmi sasínna jóo.

⁷ Xi tjen tjabaxínju katasínju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjine tuhu yá xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta, xi síjña ndjiojmihí Ntíaná.”

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Esmirna

⁸ B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta ninku Esmirna: “B'i títsu xi tjuun kō xi fekuu, xi k'ien kō xi tíjña tík'un ngáha: ⁹ Be nga tíyai kjua'un kō nga x'ain, tunga nk'ie nga basehe, nchíná ní. Be nga tínchjatit'aihin xuta xi ntje judio tíncha ts'ín ma maña yjoho. Najmi xuta judio niu. Xuta xi yjanki níhi ndanindoó niu. ¹⁰ Najmi tu binkjuin kjuanimá xi kuitjánki. At'ahá k'ua xuta xi ts'ajun ts'ínkjias'en nubayá ndanindoó tu xi chjut'ayák'uhunnuu. Te nístjin tjíhin nga sakúnuu kjua'un. Ndjá tisinjñai ndaha tsa tjíhin nga kuayái, kō an tsjaha corona xi k'uaihi xuta xi k'úentu tík'uun.

¹¹ Xi tjen tjabaxínju katasínju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi najmi tá skuéhe ngabaya xi ma jóo.”

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Pergamo

¹² B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta ninku Pergamo: “B'i títsu xi tíjñaha kichá ndju ntsí xi yjo nga jo ngaba: ¹³ Be ni xi t'n'ei kō nga má tíjña ndanindoó nga tibatéxuma tinchin. Tu nkú kixihí tisinjñai kō tu nkú tís'ejihín ri an, b'ahá rá nístjin nga kin'ek'ien ndá musuna Antipa xi y'énjímna. Kin'ek'ien ajinnuu má nga tíjña ndanindoó.

14 'Tunga tjihin ni xi najmi tisasinna xi tin'ei. At'aha tjintujihin k'ua xi tincha ts'in ni xi tsakuya nda profeta Balaam. Kui tsinchá'a nda rei Balac xi nkú ts'in kama ts'ínkjinejihin ngatitsun xuta xi ntje Israel tjehe ra, tu xi incha kjinehe chje xi kik'aihi ra ntja xi ts'innadaha ntsja xuta ko tu xi chuba incha kjuántukohó xinkjin. 15 Ko ta tjintujihin k'ua xi tincha tít'sín sa ni xi bakuya já nicolajta. 16 Kui b'a maha, t'inchj'aha ri animahi. Tsa najmi b'a n'ei, kjuáise xatíhi ko kichá xi títbitujuhu tsu'ba kjankohona xuta xi b'a tincha ts'iu.

17 'Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsohu Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjine manaa xi tijná 'ma, ko ta tsjaha nku ndjjo taba má nga tjit'a nku j'áin tsetse xi najmi ch'a be. Tu nkuhú xi ts'ínkjáihin, kui xi skue."

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo ninku xi tijná nanki Tiatira

18 'B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntítsehe xuta ninku Tiatira: "B'i títso Ntíhi Ntjáná, xi b'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í ko tsuku xi nkú joyaha kichá sine bronçe xi kin'e'na nga kin'echuhun: 19 Be ni xi tin'ei, nga tjohi ko s'ejihin an, nga tin'exát'ani ko xi nkú n'e tin'e chúkjuai. Be nga 'yún tin'exá sai nd'ai nk'ie nga tuts'ihin ni.

20 'Tunga kuihi ni xu'bi xi najmi tisasinna nga tin'ei. Tí'bainteihí na Jezabel xi na profeta tít'sín ma maña yjoho. Tíbakuyaha ko tít'anachaha xuta xi ts'an, tu xi chuba incha kjuántukohó xinkjin ko incha kjine chje xi kik'aihi ntja xi ts'innadaha ntsja xuta. 21 Kitsjantéhe no nga ngjuai'k'áha ra animaha tunga tu nkú mjehé ra chuba kjuántukohó já. 22 Kui nga nku ch'in ts'in nibánehe no ko cháka kjuanima xi tsjaha já xi fantukohó, tsa najmi incha ngjuai'k'áha ra animaha nga incha k'uéntu ni xi tsakuyaha no. 23 Ts'ínk'ién ntíhi no. B'a ts'in skuehe ngayjee xuta ninku nga be xi nkú ts'in tjintuyá kjuankjintak'uhun xuta ko animaha ko nga tsjanu nga nkúnkú chjhi ni xi kin'o.

24 'Maha jun xi tintsuho Tiatira xi najmi tin'o ni xi títakuya no ko najmi tsinchiyó ni xi tsu xuta nga tjihin ndanindog, ni xi tjintu'má, b'a tixinnu nga najmi ta tsjahanu k'aj ch'á. 25 Tunga chuhún ruu ni xi tijnanu santa nkúhu nga kjuái ngáhana.

26 'Xi ts'ín ngana ko tu nku ngjuaindjukohó xá xi mjena nga ts'ín, kui xi tsja xaha nga kuatéxumaha nanki xi tjin asuntee xi nkú ts'in kitsjá xána Na'mina. 27 Ndjá kuatéxumaha xuta. B'a kamaha xuta xi nkú maha nku ndjii nga kichá bich'onnehe. 28 Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha niñu xi bat'ai nga ja tifi ma sen.

29 'Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsohu Espiritu xuta ninku!"

3

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo ninku xi tijná nanki Sardí

1 'B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntítsehe xuta ninku Sardí: "B'i títso xi tijnaha espiritu yatu xi ts'e Ntjáná ko niñu xi yatu: Be ni xi tin'ei. B'a incha tsu xuta nga tinchun tít'uin, tunga nk'ie nga basehe ja tsayai. 2 Tinchin ndai ko tjen nga'yihin yohi kintehe ni nga kuayá kjin. At'aha tibe nga najmi kixi tí'mikoi xáhi nginkun Ntjáná.

3 'Kui nga n'ekj'áitsjehe ri yohi ko tsjénki ni xi kik'aihi ko kinu'yái, ko t'inchj'aha ri animahi. Tsa najmi kuintchinndai, kjuáisehe xi nkú joyaha nku nda ndyjé ko najmi chai mí chubaha nga kjuáisehe. 4 Tunga

tj́ntujhín ri nanki Sardj k'ua xuta xi najmi incha kits'in chuntí najyuhun. Kui xi k'úemakona nga ngjua najyun taba, at'aha kui xi incha tjeheh ra nga k'úemakona.

⁵ 'Xi ts'ín ngana, kui xi n'engja najyun taba ko najmi ts'in ndyjájna j'áihin xujun má nga tj́ntut'á j'áihin xuta xi k'úentu tik'un. Tu sa ní ts'ínkié yjona nga be xuta xu'bo nginkun Na'mina ko nginkun ntítsjehe.

⁶ 'Xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títshu Espiritu xuta nínku!"

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo nínku xi tijná nanki Filadelfia

⁷ 'B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Filadelfia: "B'i títshu xi tsje ko naxu ni xi tsu, xi tijnáha yubihí nda rej David, xi kjex'á ko najmi ch'a maha b'échja, xi b'échja ko najmi ch'a maha kjex'á: ⁸ Be ni xi t'n'ei. Chasei. Nginkuin tjentixana nku ankjua xi najmi ch'a maha b'échja. Be nga najmi 'yún tjihin nga'yún, tunga t'n'etjusunní éna ko t'n'ekiei yjohi nga yaní. ⁹ Nd'ai ni xi ts'ihin xuta sinagogaha ndanindo, xuta tsank'á xi ntje judio tjeheh ra ts'ín ma maña yjoho, ts'in kju'a'yuhun ra nga incha ngjuaisinkunch'int'ahi tu xi b'a ts'ín incha skuéhe nga tjona ji.

¹⁰ 'Kich'atjói éna nga kin'e chúkuai. Kui nga an ts'ínkj'a t'axihin ra kjuanimá xi k'j'uai nístjin nga chjút'ayák'un ngayjee xuta xi tjin asuntee, kjuanimá xi k'j'uai nga ngúsuhun asuntee. ¹¹ Kjúái xatía. Ndjá tisinjñajin ni xi tijnáhi, tu xi najmi ch'a kjé'aha ri corona xi ts'i.

¹² 'Xi ts'ín ngana, kui xi ts'in ma yásjaihi nínkuhu Ntjana. Ndahachí najmi ta kuitjunkihi yo. Ko k'uet'áha j'áihin Ntjana ko j'áihin naxinantáha Ntjana, kui xi nanki Jerusalem tsetse xi Ntjaná ts'ín nibájeheh ndjiojmi ján. Ko ta k'uet'áha j'áin tsetsena.

¹³ 'Xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títshu Espiritu xuta nínku!"

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo nínku xi tijná nanki Laodicea

¹⁴ 'B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Laodicea: "B'i títshu xi 'mi Xi Naxu, xi ma n'e s'ejihín ni xi tsuya ko xi naxu ni xi tsu, xi kits'ínndako Ntjaná ni xi tjin: ¹⁵ Be ni xi t'n'ei. Ji xi nkú joyaha ntánijua xi ndaha najmi nch'án ko ta ndaha najmi sje. jTsa tu nch'áhan mahani kai, ko tsa tu sje mahani kai! ¹⁶ Tunga suk'ienní. Najmi nch'áin ko ta ndaha najmi sjei. Kui nga kuaetéhera. ¹⁷ At'aha: An xi nchiná. Nda ts'ín tijná. Najmi chumi nihi xi ndyjat'ana, tibixín. Tunga najmi tímankjihín ri nga najmi tjihin kjuatsjo, ko nga najmi chumi ni chjihí ra ji, ko nga x'ain ko kai ko kisusti.

¹⁸ 'Kui nga b'a tixihin ra nga ch'atseheh ni xi tjinna. Ch'atsei toonsine xi 'yún nda, tu xi kama nchináhani. Ch'atsei najyun taba xi kamandyjai tu xi k'úé'mahani yjoninte kistihí xi títsháhi kjuasuba. Ch'atsei ntánki xi ts'ínnkijhi tunkuini tu xi chahani.

¹⁹ 'Ngayjee xi tjona, kui xi si nchjaka ko tsjanjyáha. Kui nga tjeñ nga'yuhun ri yjohi ko t'inch'aha ri animahi. ²⁰ Chasei. An síijná asti ankjuo nga títsh'inkjane. Tsa tjin xi kuint'é ntana ko kjex'á ankjuo, an kjuas'en má tijná ko an kjíneka nichine ko kui kjínekona.

²¹ 'Xi ts'ín ngana, kui xi tsjantéhe nga k'úejñat'akona má nga batexuma xi nkú ts'ín an ja kits'in ngana ko tijnat'aka Na'mina má nga batexuma.

²² 'Xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títshu Espiritu xuta nínku!"

4

B'i ts'ín tsakuchijhi Jua xi nkú ts'ín kin'etsjoho Ntjaná ndjiojmi ján

¹ Askahan nga ja j'a ni xu'bi, as'ai tsase ko kieke nku ankjuu xi tjentixa nk'a jan. Ko nta xi tjun kint'e, xi b'a ts'in nu'ya xi nku joyaha nga fane tjio, kui xi b'a kitsuna:

—Nibanji ej. Kuakuchiji ni xi tjihin nga kama.

² Ta kuihi chubo j'aijinna Espiritu ko kieke ndjiojmi jan xi kab'ejna nga tibatemuma. ³ Sennistjihin xi kab'ejna yo, kui xi b'a tjín xi nku joyaha ndjio tsjo k'un jaspe ko ndjio tsjo k'un kornalina. Ko sinkjantjaihi má kab'ejna nku yejna xi tibatai xi nku joyaha ndjio tsjo k'un esmeralda. ⁴ Ko andaihi má kab'ejna kieke sa kan nju jáchá xi ta incha kab'entu, xi incha yja najyun taba ko corona tonsine tjintu'aha.

⁵ Má kab'ejna xi tibatemumoo tsitju nd'ich'on ko nta xi xahan kinu'ya ko janeya ch'on. Ko ankjin xi tibatemumoo titi yatu nd'i sekuya. Kui xi tsuhu ra esiritu xi yatuhu Ntiana. ⁶ Ko ankjin má kab'ejna xi tibatemumoo ta kijina nku ni xi b'a tjín xi nkuhu ntachak'un xi 'na xi nkuhu chutsin.

Andaihi má kab'ejna xi tibatemumoo tjintu nju xi tjintu tik'un, xi kitsejnuhu ra tunkun ankjin ko astun. ⁷ Xi tjuun b'a tjín xi nkuhu xa. Xi ma joho b'a tjín xi nkuhu turu. Xi ma jahan b'a tjín ankjin xi nkuhu xuta. Ko xi ma njuhu b'a tjín xi nkuhu ja xi tifi tjen.

⁸ Nga nkunkú xi nju tjintu tik'uun jun maha tsankaha. Kitsejnuhu ra tunkun kintehe ko asunn'aha. Tu nku nga tincha sehé nistjin nistjen nga b'a tincha tsu:

Ntiana xi tsje, Ntiana xi tsje, Ntiana xi tsje.

Ntiana xi tjihin nga'yun.

Kui xi y'ejna, tjina ko kjuai.

⁹ Xi nju tjintu tik'uun tincha ts'inkie yjoho nga chanka xi tibatemumoo, kui xi tjina tik'un tu nkjehé ni. Tincha benkjún ko tincha tsjaha mábachiji. Ko nk'ie nga b'a tincha ts'in xi njuu, ¹⁰ jáchá xi kan njuu tincha basinkunch'int'aha nga tits'intsoho xi tibatemumoo, xi tjina tik'un tu nkjehé ni. Tincha b'entu corona nginkun nga b'i tincha tsu:

¹¹ Ji Ntija xi Ntiani, ji xi tjehe ri nga chankjihin

ko nga s'ehi kjuachanka ko nga'yun.

At'aha ji kin'endai ngayjee ni xi tjín.

Kama mjehi, kui nga tjihin ko kamandaha.

5

B'i ts'in tsakuchiji Jua nga Chutsanko tsakj'a xujun xi najmi ch'a maha bakj'a

¹ As'ai kieke nku xujun, kui xi ntsja kixi y'aha xi tibatemumoo. Kui xujun xi kin'entu nga jo ngabaha, ko tjichjanekoho ra yatu sello. ² Kieke nku ntitsje xi 'yun tjihin nga'yun, kui xi 'yun tincha nga b'i titsu:

—Yá xi tjehe ra nga kjentiya sello xi tjichjanekoho xujun ko kjexinnka?

³ Tunga ndaha nku xi tjín ndjiojmi jan ko ndaha nku xi tjín asuntee ko ndaha nku xi tjín kintehe t'anankiu najmi kamaha kikjexinnka xujun, ko ta ndaha najmi kamaha tsa tu tsasehe ni xi jt'a. ⁴ Tu xi kikjintana nga najmi ch'a kamaha kikjexinnka xujun ko ta ndaha tsa tsasehe ni xi jt'a.

⁵ As'ai b'a kitsuna nku ndachá xi kan njuu:

—Najmi tu ch'i. Chasei. Xa xi y'aha ra ntjehe Juda, xi ntjehe David y'aha ra, kui xi kits'in ngana ko kamaha kjentiya sello yatu xi tjichjanekoho xujun ko kjexinnka.

⁶ As'ai ankjin xi tibatéxumoo ko kamasehen xi ñju xi tjintu tik'uun ko kamasehen jáchá xi kan ñjuu kikié nku Chutsanka xi sjña yo, xi b'a tjin xi nkúhu tsa ja kin'ek'ien. Yatu ndjia tjihin ko yatu tunkun. Kui xi tsuhu ra espiritu xi yatuhu Ntjaná xi kin'e nibá ngayjee asuntee. ⁷ Ngjik'á Chutsanko xujun xi kjiya ntsja kixi xi tibatéxumoo.

⁸ Nk'ie nga jakj'á xujun Chutsanko, as'ai xi ñju xi tjintu tik'uun ko jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkunch'int'aha. Nga nkunkú incha y'a najní arpa ko tasa toonsine xi kitsehe ni xi sinjne. Kui niu xi bakúchji ni xi nchja xuta jehe Ntjaná nk'ie nga nchjako Ntjaná.

⁹ As'ai incha kise soon tsetse xu'bi:
 Ji xi tjehe ri nga chjúbéi xujun ko nga chjuntiyai selloho,
 at'aha ji xi tsyai nga kin'e mahi chje.
 Jnihi kich'atsehe ri Ntjaná
 ngayjee tikjá xuta xi tjin,
 xi kj'ai kj'ai én nchja,
 xi nibá tu má antehé ni,
 ko xuta naxinantá xi tjin.

¹⁰ Kui xi kin'e mai nku naxinantá xi tibatexumaihi,
 kin'e mai já na'mi xi ts'intsjoho Ntjaná.
 Incha kuatéxumaha asuntee.

¹¹ As'ai tsase ko kint'e ntaha nkjin nkjún ntísje xi tjinchat'a andaihi xi tibatéxumoo ko andaihi xi ñju xi tjintu tik'uun ko jáchá xi kan ñjuu. Tu ni xi 'yuhún nkjin incha maha. ¹² Yún incha tinchja nga b'i tinchja tsu:
 Chutsanka xi kin'ek'ien tjehe ra
 nga k'uai xaha nga kuatéxuma.
 Ts'ínkjáihin kjuanchiná,
 kjuankjintak'un ko kjuachánka.
 Kui xi kama chankjún ko n'etsjoho.

¹³ As'ai kint'e ntaha ngayjee xi kits'innda Ntjaná nk'a ján ko asuntee ko kintehe t'anankiu ko ajin ntáchak'uun nga b'i incha kitsú:
 Chutsanko ko xi tibatéxumoo
 n'etsjoho ko chankjún.
 Kui xi s'ehé santaha tu nkjéhé ni
 kjuachánka ko nga'yún xi tjin.

¹⁴ As'ai —iB'a katuma! —incha kitsú xi ñju xi tjintu tik'uun. Ko jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkunch'in ko incha kits'intsjoho Chutsanko ko xi tibatéxumoo.

6

B'i ts'in tsakuchiji Jua nga ñju sello kichjux'á

¹ Kikie nk'ie nga kikjex'á Chutsanko sello xi tjuun ko kint'e nga kinchja nku xi ñju xi tjintu tik'uun. Ntaha, kui xi nkú joyaha xi nkú ts'in nu'yá nga faneya ch'on. B'i kitsú:

—iNibái!

² As'ai tsase ko kikie nku ndje taba. Xi tjsuhun chu y'a nku ni xi s'eko yá. Kik'aihi nku corona ko tsitju tu xi ts'in nganaha.

³ Nk'ie nga kikjex'á Chutsanko sello xi ma joho, kint'e nga b'i kitsú xi ma joho xi ñju xi tjintu tik'uun:

—iNibái!

⁴ As'ai tsitju kj'ai ndje, nku ndje ni. Xi tjisuhun chu kits'inkjálhín nku kichá chánka kó kik'ai xáha xi má nga k'jéxin kjuajyu xi t'jín asuntee, tu xi ts'íink'iehen xinkjín xutá.

⁵ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma jahan, kint'e nga b'í kitsú xi ma jahan xi ñju xi t'jintu t'ík'uun:

—iNibái!

As'ai tsase kó kíkíe nku ndje jma. Xi tjisuhun chu y'a nku nisuchúba. ⁶ Ajihín xi ñju xi t'jintu t'ík'uun kint'e nku ntá xi b'a kitsú:

—Nku ñstjin xánta nku kilu tuniñu katijnehe, kó nku ñstjin xánta jan kilu tu cebada katijnehe. Tu xí chj'íhí katuma ni. Tunga najmi tu n'ekoní binu kó tá ndaha setju.

⁷ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma ñjuhu, kint'e ntaha xi ma ñjuhu xi t'jintu t'ík'uun nga b'í kitsú:

—iNibái!

⁸ As'ai tsase kó kíkíe nku ndje sine k'ien. Xi tjisuhun chu, kui xi 'mi Ngabaya kó t'jennkihí xi 'mi Antehé Xutá K'ien. Nga joo incha kik'aihi kjuá nk'ie nga kjuachán, kjint'ía, ch'in kó chu kjan xi t'jín asuntee incha ts'íink'ienkóho nku t'ík'á xutá asuntee.

B'í ts'in tsakuchj'íhi Jua nga kichjux'á sello xi ma uhun

⁹ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma uhun, kíkíe kintehe nathan chje animaha xutá xi kin'ek'ien ngat'aha nga incha y'énjímí éhen Nt'ianá kó ngat'aha nga tu nku kits'ínkiehé yjohó nga Jesu yjanki. ¹⁰ Yún incha kinchja nga b'í incha kitsú:

—Tsjeni ji, Nda Nt'ia, kó naxu én xi bixín. ¿Nkjé n'ekokjuai xutá xi t'jintu asuntee? ¿Nkjé n'ek'íechj'í xi kits'ínk'ienni?

¹¹ As'ai incha kik'aihi najyun taba nga nkúnkú. Tu chubahá ñstjin incha kúya kik'ihín, santaha nkúhu nga kama ndjuú xkihí xutá xi tá t'jihin nga n'ek'ien xi nkúhu nga kui, xi nts'e maha xinkjín xi tá t'incha yjankihí Jesu.

B'í ts'in tsakuchj'íhi Jua nga kichjux'á sello xi ma juhun

¹² Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma juhun, tsase kó kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Kama jma ts'íu xi nkú joyaha najyun xi jma sénsén. Ni kama sóo xi nkú joyaha jní. ¹³ Niñu xi t'jín nk'a ján tsixuntu t'anankiu xi nkú ma nga bixuntu tu chjintéhe yá higuera nk'ie nga b'étsujnehe nku ntjo xi 'yún. ¹⁴ Xi nkú ma nga s'ekjoya xujun, b'a ts'in kindyjajin sén nk'a ján. Kó ngayjee naxiu kó xjo xi t'jín ajin ntáchak'uun incha ngji t'axín.

¹⁵ Incha ngjik'ientu'má aya tixa ngijoo kó ajin naxiu já rei, já títjuun, já jun k'aku, já nchinóo, já i kó ngayjee xutá, xi ndáihí yjohó kó xi musuhu xi kich'atsehe. ¹⁶ B'a incha kitsúhu j'íháchóo kó ndjjo naxiu:

—Tixuntunéni kó t'entu'máni, tu xi najmi skuéhení xi tibatéxumoó kó tu xi najmi chahaní kjuakjan chánkaha Chutsankó. ¹⁷ At'aha ja kuichu ñstjin nga ja kuakúchji kjuakjan chánkaha. ¿Yá xi kuichúkjuaha ni xi kama?

7

B'í ts'in tsakuchj'íhi Jua nga xutá xi ntje Israel tjeheñ rá kis'et'aha chubaha Nt'ianá

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kíkíe ñju ntitsje xi t'incha ndju nga ñju t'ík'áha asuntee. Kui xi t'ib'échjaha ntjo xi nibáha nga ñju t'ík'áha asuntee

tū xi najmi tsjéhen ntjō asun t'anankiu, tā ndaha asun ntáchak'uun, tā ndaha ajihín yá xi tjin asuntee. ² Tā kieke kj'ai ntítsje xi tñibáha má tju ts'íu. Kui xi j'ai tū xi k'uét'aha rá chubaha Ntíaná xuta xi ts'e. Kui ntítsje xu'bjí 'yún kíkjintáyahá ntítsje xi ñjuu xi kik'áihí xáha xi má nga ts'ínkatsún t'anankiu kō ntáchak'uun.

³ B'í kitsúhu:

—Najmi tū chumi nihi xi n'ohōo t'anankiu kō tā ndaha ntáchak'uun kō yá xi tjin. Nk'iehé nga ja s'et'aha stjen chubaha Ntíaná xuta xi ts'e, nk'iehé nga kama k'uét'a ntsōo.

⁴ Kint'e xkihí xuta xi kis'et'aha chubá. Unchan kō yachán ñju mij kama ngayje ntjehé Israel. ⁵ B'í tjin kamaha nga nkúnkú ntje te joo: te jo mij xi ts'e Juda, te jo mij xi ts'e Ruben, te jo mij xi ts'e Gad, ⁶ te jo mij xi ts'e Aser, te jo mij xi ts'e Neftali, te jo mij xi ts'e Manase, ⁷ te jo mij xi ts'e Simeon, te jo mij xi ts'e Levi, te jo mij xi ts'e Isacar, ⁸ te jo mij xi ts'e Zabulon, te jo mij xi ts'e Kuse, kō te jo mij xi ts'e Benjamin.

B'í ts'ín tsakuchíhi Jua nga tū xí nkjihín xuta incha tsitjujin kjuanimá chánkō

⁹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bjí, as'ai tsase kō kieke nkjin nkjún xuta. Ndaha najmi ch'a ma b'éxkihí. Ngayje tjká xuta xi tjin asuntee niu, ngayje tjká ntje, ngayje tjká nanki kō ngayje tjká én. Tíincha ndju ankjin xi tibatéxumō kō nginkun Chutsankō. Najyun taba incha yja kō xkajén incha y'a.

¹⁰ 'Yún tíincha kjintáya nga b'í tíincha tsu:
jNkuhú Chutsankō kō Ntíaná xi tibatéxumō,
kui xi ts'ínk'ankiná!

¹¹ Ngayje ntítsje xi tíincha ndju andaihi má kab'ejña xi tibatéxumō, andaihi jáchá xi kan ñjuu kō xi ñju xi tñintu tük'uun, incha kingjénsten ankjin nga incha kits'intsjohō Ntíaná. ¹² B'í incha kitsú:

jB'a tjin!

N'etsjohō kō tñihin kjuachánka Ntíaná,
be nkú ts'ín ts'ínk'ank'ún kō 'báihí máb'achjíhi,
yankjún kō bakúchji nga'yúhūn santaha tū nkjéhé ni.
jB'a katuma!

¹³ As'ai nku ndachá xi kan ñjuu kingjásjaiyana:

—¿Yá xutaha xi yja najyun tabōo? ¿Má incha kanibáha?

¹⁴ —Ji xi yai, Ndá Ntía —kixihín.

As'ai b'í kitsúna:

—Kui xi incha kieke kjuanimá chánkō. Jníhi Chutsankō incha kits'ín tabakōho nga tsané najyuhūn. ¹⁵ Kui kjuaha nga tíinchaha ankjin Ntíaná xi batéxuma kō nistjin nistjen tíincha ts'intsjohō aya ninkuhū. Xi tibatéxumō kuhūn xuta xu'bjí aya ante nkjúhūn. ¹⁶ Najmi tā skuēhe kjintía kō tā ndaha najmi tā xintá kamaha rá. Najmi tā ts'ínchjahan rá ts'íu kō najmi tā ts'ínstihí rá nubóo. ¹⁷ At'aha Chutsanká xi tā tibatéxumō, kui xi ndá bastu xi kúmntaha kō ngjuakōho má tjin ntánijua xi ts'ínk'íentu tük'uhūn xuta. Ntíaná ts'ínxijnu ntánkūn nga nkúnkú.

8

B'í ts'ín tsakuchíhi Jua nk'ie nga kichjux'á sello xi ma yatuhu

¹ Nk'ie nga kikjex'á Chutsanko sello xi ma yatuhu, as'ai kis'e jyu jyu ndjiojmi ján nkú ra ma masen ora. ² Kikie ntítsje xi yatuu xi t́incha ndju nginkun Nt́ianá. Kui xi kik'aihi yatu tjio.

³ As'ai j'ai kj'ai ntítsje. Ankj́in nahan chje j'ai sinj́na. Nku ni toonsine xi má nga tisún ni xi sinj́ne y'a. Kik'ai nkj́uhun ni xi sinj́ne tu xi tsjáha ra chje Nt́ianá asun nahan chje toonsine xi kjij́na ankj́in xi t́ibatéxumoq. Kui niu kits'íntjijinko ho ni xi nchja ngayjee xutaha Nt́ianá nk'ie nga incha nchjako. ⁴ Y'ahá ts'ihin ntítsjee ni xi títiyá ni xi sinj́ne nk'ie nga ngjisehe Nt́ianá ntaha ni xi sinj́ne ko ni xi incha nchja xutaha Nt́ianá nk'ie nga nchjako. ⁵ As'ai jakj'á ntítsjee tabaha ni xi sinj́ne ko kits'íntsehe x'í xi t́jintusún nahan chje. Asuntee kikjanik'asún niu. As'ai janeya ch'on, xaáhan kama, tsat'ai nd'ích'on ko kama chón.

B'i ts'in tsakuchj́hi Jua nk'ie nga jane nj́u tjio

⁶ Incha y'enda yjoho ntítsje xi yatuu xi má nga incha ts'ínkjane tjioho. ⁷ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi tjuun. As'ai kichjanik'a asun t'anankiu ts'í ndjio ko nd'í xi kin'etjijinko ho jní. Kiti nku t́ikj'á t'anankiu ko nku t́ikj'á yá xi t́jín ko ngayjee j́ná xi t́jín.

⁸ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma joo. As'ai kichjanik'ajin ntáchak'uun nku ni xi b'a t́jín xi nkú joyaha nku naxi chánka xi títi. Jní kama nku t́ikj'á ntáchak'uun. ⁹ K'ien nku t́ikj'á xi t́jintu t́ik'un ajin ntáchak'uun ko kin'ekje nku t́ikj'á yábarku xi t́jín.

¹⁰ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma jaan. As'ai j'aikijne nku niñu chánka xi títi xjo xjo. Kits'ínkatsún nku t́ikj'á ntáje ko ntá t́ixa xi t́jín. ¹¹ Sja 'mi niñuu. As'ai nku t́ikj'á ntá xi t́jín kama sja. Tu ngat'aha nk'ie nga kama sja ntóo tu xi nkj́in xuta k'ien.

¹² Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma njuu. As'ai nku t́ikj'á ts'íu, sóo ko niñuu kin'ekatsún. B'a t́jín niu xi kis'ejyún. Nk'ie nga incha kits'ín ndzjen niu nku t́ikj'á nistjün najmi ta kama ndzjehen ra ko ta nku t́ikj'á nistjen najmi ta kama ndzjehen ra.

¹³ As'ai tsase ko kint'e ntaha nku ja xi títi t́jen. 'Yún t́intáya nga b'i t́itsu: —iKjuanima nibá! jNima rú ts'ihin xuta xi t́jintu asuntee nk'ie nga kjuane tjio xingisoq xi ja ma ma incha ts'ínkjanehé ntítsje xi jan xi ndyjat'óo!

9

B'i ts'in tsakuchj́hi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma uun

¹ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma uun. As'ai kikie nku niñu xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne asuntee. Kik'aihi yubihí t́ixa nanka xi t́jen t'anankiu. ² Kikjex'á t́ixa nankó ko yo tsitjunji nintí xi nkú joyaha nintí xi bitjuhu nku orno chánka. Kits'ín jyun ts'íu ko nk'oo.

³ Ajin nintíu incha tsitjuhu chjubá xi incha j'aitsesúhun asuntee. Incha kik'aihi nga'yún xi nkúhu nga'yún xi t́jihin chándayá ch'onk'un xi t́jín asuntee. ⁴ B'a kik'ihin nga najmi incha ts'ínkatsún j́ná xi t́jín t'anankiu ko ta ndaha nku ni xkfén xi t́jín ko ta ndaha nku yá. Nku tutuhú xuta xi najmi kis'et'aha stjen chubaha Nt́ianá xi kama incha ts'ín'uhun.

⁵ Najmi kik'aihi kjuá tsa ts'ínk'ien xuta. Tu b'ahá kik'ihin nk'ie nga tu uhún sá tsjáha kjuanima xuta xi kjinehe. Kjuanima xi tsjá chu b'a joyaha xi nkú ts'ín kjineya má kjenená chándayá ch'onk'un xi t́jín. ⁶ Kui

nɪstjɪun kuʌngɪsjaɪ ngabayoo xʉtʌ tunga najmi sʌkúhú rʌ. Kama mjehe nga kuayá tunga ngjuai t'axíhín ngabayoo.

⁷ B'a k'un chjubo xi nkú joyaha ndje xi kis'enda nga ngjuai kjuachán. B'a k'un corona toonsine k'un ni xi incha tjíntu'áha. B'a k'un ʌnkjín xʉtʌ k'un ʌnkjín. ⁸ B'a k'un ntsjaha xi nkúhu ntsjaha jminchjín. B'a k'un nɪ'yun xa k'un nɪ'yun. ⁹ B'a k'un kichá k'un ni xi kjjínuhu mehe. B'a ts'ín faneya tsjankaha xi nkú ts'ín faneya nkjin nkjún yá xi fiko já juun nk'ie nga incha fi kjuachán. ¹⁰ B'a k'un nits'in chándayá ch'onk'un k'un nits'in chu. Ta tjíhín na'yá ch'onk'un. Ni ch'onk'un xi tjíhín nits'in nga ts'ín'uhun xʉtʌ un sá chúkjuaha niy. ¹¹ Ntítse xi tjíña ayaha tixá nanko, kui xi batéxumaha chjubo. Abadon 'mi ntítsee nga én hebreo, ko nga én griego Apolion 'mi. "Xi ts'ínkatsún ni" tsuhu rʌ j'áihín.

¹² J'a kjua'un xi tjuun, tunga ndyjahá sa jo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma juun

¹³ Kits'ínkjane tjioho ntítse xi ma juhun. As'ai kint'e nku ntʌ xi nibaha kamasehen ndjia xi ŋju xi tjíntut'á nathan chje toonsine xi kjjíña nginkun Ntjáná. ¹⁴ B'i kitsúhu ntítse xi ma juhun xi y'a tjio:

—N'e ndáihí nga ŋjuu ntítse xi tjíntut'á 'yún andai ntáje chánka Eufrate.

¹⁵ As'ai kin'e ndáihí ntítse xi ŋjuu, tu xi nku tɪkjá xʉtʌ xi tjín ʌsuntee incha ts'ínk'iehen. At'aha ja b'a ts'ín tjínda nga kui xi b'a incha ts'ín kui chubɔ, kui nɪstjɪun, kui sóo ko kui núu. ¹⁶ Kint'e xkíhí já jun xi tjíntusúhun ndje. Jo unchan miyoon maha.

¹⁷ Kikie ndje ko xi tjíntusúhun, xi nkúhu tsa nchjini kik'aina nga kama chjina niy. Kichá xi kjjínu 'mjehe, ni xi nkúhu nd'í, su xi nkúhu ndjio tsjo k'un safiro ko sine xi nkúhu sufri. B'a k'un nintaku xa k'un nintaku ndje. Nd'í, nɪnti ko sufri bitju ts'a. ¹⁸ Tu ngat'aha nga jaan kjua'un xi kitsjá chu nku tɪkjá xʉtʌ xi tjín ʌsuntee k'ien. Nd'í, nɪnti ko sufri xi bitju ts'a chu b'a kits'íun. ¹⁹ Ts'a ko nits'in chu xi ch'onk'un. Nits'in chu b'a k'un y'e k'un, xí yjahá nintaku. Kui niy xi ts'ín'unkohɔ rʌ xʉtʌ.

²⁰ Tunga xʉtʌ xi ts'ankiu, xi najmi kits'ínk'iehen kjua'un xu'bi, najmi incha ngjɪkj'áha rʌ animaha ko ta ndaha najmi y'entu ni xi incha kits'ín. Tu nku kits'ínsjohɔ rʌ janindoɔ ko ntjia xi kits'ínndakohɔ toonsine, toontaba, kichá, ndjio ko yá. Najmi ma chjijhi niy, ta ndaha najmi nt'é ko ta ndaha najmi ma fi. ²¹ Ta ndaha najmi incha ngjɪkj'áha rʌ animaha xʉtʌ xu'bɔ ngat'aha nga animá incha ts'ínk'ien, tje incha ts'ín, chubʌ fantukohɔ xinkjín ko ndyjé incha ts'ín.

10

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua ntítse xi y'a xujun

¹ As'ai kikie kj'ai ntítse xi tjenjin nɪnti. 'Yún nk'a tjen. Ndjiojmi ján nibajehen ko nku yejña sintjaihi. Xi nkúhu ts'íu b'a ts'ín tibat'ai ʌnkjín, ko sjai xi nkúhu yásjai xi títi. ² Kjiya ntsja nku xujun ichí xi kabix'á. Tsasjñasun sjai kixi ntáchak'uun ko sjai skjún tsasjñasun t'anankiu. ³ As'ai 'yún kɪkjintáya ko kinu'yá ntaha xi nkú ts'ín nu'yá ntaha xoo nga kjintá. Nk'ie nga kɪkjintáya, yatu njáya janeya.

⁴ Nk'ie nga janeya yatu njyóo, ja tít's'imntá kai, tunga kint'ená nku ntʌ xi nibaha ndjiojmi ján xi b'a kitsúna:

—Najmi tu kayaha ni xi kuatsú ch'on xi yatuu. Najmi tu b'et'ai.

⁵ As'ai kingjénnk'a ntsja kixi ntítsje xi nku sjai síjñasun ntáchak'uun ko xi nku sjai síjñasun t'anankiu. ⁶ Kits'ínkie xi tíjña tik'un tu nkjéhé ni, kui xi kits'ínnda nk'a ján ko ni xi tjín nk'a ján, xi kits'ínnda t'anankiu ko ni xi tjín t'anankiu, xi kits'ínnda ntáchak'uun ko ni xi tjín ntáchak'uun. B'i kitsú ntítsjee:

—Ja najmi ta k'uandayaha ra. ⁷ Nístjin nk'ie nga ts'ínkjane tjioho ntítsje xi ma yatuhu kúitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntjáná. B'a kama xi nkú nga ts'ín kitsúya tíjuhun já profeta xi ts'e.

⁸ As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi kint'e, xi nibaha ndjiojmi ján. B'i kitsúna:

—T'in ko chjúbéi xujun xi kabix'óo, xi kjiya ntsja ntítsje xi síjñasun ntáchak'uun ko xi síjñasun t'anankiu.

⁹ Kui nga b'a ngji xihin ra ntítsjee nga tsjáhana xujun ichú. As'ai b'i kitsúna:

—Chjúbéi ko chinej. Xi nkúhu ntsjén kama aya tsu'bai niu, tunga aya kants'ai sja kama.

¹⁰ As'ai jak'ja xujun ichi xi kjiya ntsja ntítsjee ko kikjine. Xi kama aya tsu'ba xi nkúhu ntsjén. Tunga nk'ie nga ja kitujen, sja kama aya kants'ai.

¹¹ As'ai b'a kik'inna:

—Tjihin nga ta kuxinya ngaha ri xuta ni xi Ntjáná ja kits'ínkinchja já profeta. Kuxinyai ni xi Ntjáná ts'ínko xuta xi tjín tu má nankihí ni, tu má antjehé ni, xi nchja tu má éhén ni ko já rei.

11

B'i ts'in tsakuchijhi Jua jo já xi kits'ínkie yjohó nga Jesu yjanki

¹ As'ai kik'aina nku yá xá xi ch'achubako ko b'i kik'inna:

—Tísintjein. Ch'achubai ninkuhu Ntjáná ko nachan chje. T'exki nkú tjín maha xi incha ts'intsjohó Ntjáná yo. ² Tunga najmi tu ch'achubani ante xi tíjña natsihin ninku, at'aha xuta xi najmi be Ntjáná ja kik'ajhi kui antee. Kui xi incha kuasinne nga ts'ínkatsún nanki jee yachán jo sá jihin. ³ Ts'ínkjía jo já xi k'uéjña chji nga yjankina. Incha ngjuá najyun kfe ko kúinchja ngajoná nku miú ko jo unchan ko cháte ko te nístjin.

⁴ Kui já xi joo, kui xi nga joo yá olibo ko nga joo ni xi s'etísun nd'í xi tíincha nginkun Ndá Ntjáha asunntee. ⁵ Tsa tjín xi mjehe ts'ín'uhun xi joo, ts'a kúitjuhu nd'í xi k'uéti ngayjee já kontraha. B'a ts'ín kuayá tu yáhá ni xi mjehe incha ts'ín'uhun. ⁶ Kamaha k'uéchja nk'a ján tu xi najmi ta k'uaha ts'í xi nkú tjín nístjin kamaha nga incha kúinchja éhen Ntjáná. Ko ta kamaha jni ts'ín ma ntánijuo ko kamaha tsjáha kj'ai kj'ai kjuá'un asunntee tu xi nkú tjín nnyá mjehe ra nga b'a incha ts'ín.

⁷ Nk'ie nga ja kama ndjuúhu já xi joo nga k'uénjimi, as'ai chu xi kúitjunji tíxa nanako kjaánko jóo. Ts'ín nganaha ko ts'ínk'ien. ⁸ S'entu yjoninte k'iehen aya nnyátéhe nanki chánko má ta kis'et'a kruu Ndá Ntjáha. Kui nankiu xi nanki Sodoma ko ante Egipto chubaha nga nkúhu n'e mako chubaya. ⁹ Jan nístjin masen kamaha nga incha kuasehe yjoninte k'ien xuta xi tjín nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuta xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni, ko nkú tjín ante má nga tíntu. Najmi tsjánte nga incha s'eyanji yjoninte k'ien. ¹⁰ Tsjo kamaha xuta xi tíntu asunntee ngat'aha ngabayaha. S'ehé kjuatsjo ko b'i ngján tsjáha xinkjín ni, at'aha kjuasti kitsjáha xuta xi tíntu asunntee já profeta xi joo.

¹¹ Tunga nk'ie nga j'a jan nistjin masen, Ntjaná kits'ínk'íentu tík'un ngáha ra. Incha tsisintjen ngáha, ko tu ni xí incha kitsankjúhún ngayjee xi kíkíehé. ¹² As'ai incha kint'é nku ntá xi 'yún kinchja, xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúhu:

—;Nibánju ei!

As'ai nku nintí ngjinjikoḥo ndjiojmi ján ko kíkíehé xuta kontraha. ¹³ Ta kuihi chubó kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Nku tíkjá nankiu je. Yatu mi xuta kits'ínk'íehen chóon. Xuta xi ts'ankihí yjohó tu ni xí incha kitsankjúhún. Incha kits'ínkie yjohó nga chánka Ntjaná xi tǐña ndjiojmi ján.

¹⁴ J'a kjuanima xi ma johó, tunga jahá nibá tiña xi ma joon.

B'i ts'in tsakuchíhi Jua ni xi kama nk'ie nga jane tjio xi ma yatuhu

¹⁵ Kits'ínkjane tjioḥo ntítse xi ma yatuhu ko kinu'yá ndjiojmi ján nkjin ntá xi 'yún kinu'yá nga b'i incha kitsú:

Má tsatéxuma xuta,

Ntjaná ko xi kits'ín nibá ngajohó

ja tǐncha batéxuma yó nd'ai.

Kui xi kuatéxuma santaha tu nkjéhé ni.

¹⁶ Jáchá xi kan ñjuu xi tǐntu nginkun Ntjaná incha kingjénsten ko kits'intsjohó Ntjaná. ¹⁷ B'i incha kitsú:

Tí'baihi máb'achíhi ji, Ntjaní xi tǐhin nga'yún,

Ntja xi tǐña ko y'ejña.

At'aha ja tǐn'echjéin nga'yún chánka xi ts'í,

ko ja kuach'atuts'ihín nga tibatexumai.

¹⁸ Kama kjahan naxinantá xi tǐn asuntee,

tunga jahá kuichu nistjihin kjuakjan chánkahi,

chuba nga kamaha kjuá xuta xi k'ien.

Ko k'uaihi chjí xi sakúhu xuta xi ts'í,

já profeta ko xuta xi naxu kits'ín,

ngayjee xi bekjúhin,

xi ihí ko xi xixíhi.

N'ekje xi ts'ínkatsún asuntee.

¹⁹ As'ai tsix'á ninkuhu Ntjaná xi síña ndjiojmi ján ko kiya aya ninku kaxa tsje xi bakúchji ni xi y'éndako Ntjaná xuta xi ts'e. Tsat'ai nd'ích'on ko xaáhan kama. Janeya ch'on, kama nku chón, ko 'yún kik'a ts'í ndjio.

12

B'i ts'in tsakuchíhi Jua nku tachjuún ko nku chuyatuku

¹ As'ai kama chji ndjiojmi ján nku ni chánka xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku tachjuún xi kingja ts'íu xi nkúhu x'óti. Sóo kis'ejña kinte tsuku ko tǐn'aha nku corona xi te jo niñu tǐhin. ² Nti y'a ko chjintíhi ntú tǐkjintáyako nga un tibehe.

³ Ta kama chji ndjiojmi ján kj'ai ni xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku ye chánka xi ni. Yatu maha nintaku ko te ndjiaha. Nga nkúnkú nintaku nkúnkú corona tǐ'aha. ⁴ Nits'in kikje'yúnkoḥo nku tǐkjá niñu xi tǐn nk'a ján ko kikjaní'ajen asuhun t'anankiu. Tsasin'yún chuyatuku nginkun tachjuún xi ja ma tsíhín ntíhi tu xi kjínehe ntú nk'ie nga tsín.

⁵ As'ai nku ntáx'ín kitsihin tachjuún. Kui xi tǐhin nga ndjá kuatéxumaha ngayjee naxinantá xi tǐn asuntee. Tunga kichju'áhá ra ntíhi tachjuún.

Má b'ejña Ntjaná nga batéxuma ngji s'ejña ntíu. ⁶ As'ai ante kixiu ngji tachjúun nga tsanka. Má y'éndaha Ntjaná nku ante ngji, tu xi yo n'ekjéhen nku mií ko jo unchan ko cháte ko te nistjin.

⁷ As'ai kama nku kjuachán ndjiojmi ján. Ntitsje Miguel ko ntitsje xi tjenkoho incha kikjánko chuyatuku. Kikján chuyatuku ko ntitsje xi tjenkoho. ⁸ Tunga kits'innidyahá ko najmi ta kis'ehe ra ante ndjiojmi ján. ⁹ Tsch'onsje chuyatuku chánko, kui xi ye chóo xi 'mi ndaninda ko xi ta 'mi ya Satana, xi b'anachaha ngayjee xuta xi tjin asuntee. Kui ko ntitsjehe kichjanikj'ajen asuntee.

¹⁰ As'ai tu xi 'yúhún kinu'yáha nku nta xi kint'e ndjiojmi ján. B'i kitsú:
—Nd'ai kuats'ínk'anki Ntjaná xuta xi ts'e, kuakakúchji nga'yúhún ko nk'ie nga kui batéxuma. Xi kits'ín nibá Ntjaná tibatéxuma. At'aha ja kuich'onsje xi batéjéne já nts'eé. Kui xi nistjin nistjen batéjénehe nginkun Ntjaná. ¹¹ Ngat'aha jnihí Chutsanko kuats'ín nganaha já nts'eé, at'aha kuats'ínkie yjoho nga yjanki Jesu. At'aha najmi incha kitsankjún nga kuayá. ¹² Kui nga n'etsjohonu xi tintsuboo ndjiojmi ján, tunga nima rú n'ehenu jun xi tintsuboo asuntee ko ajin ntáchak'uun. At'aha kaf'ajjénk'unnuu ndanindoo. 'Yún kjan tímaha at'aha be nga chuba nistjin tijnaha.

¹³ Nk'ie nga ja kieke chuyatuku nga ja kichjanikj'ajen asuntee, as'ai tsanka tjenni tachjuún xi kitsihin ntix'iun. ¹⁴ Tunga johó tsjanka ihí ja kik'aihi tachjuún tu xi kama ngjuai tjehe ante xi tijnaha ante kixiu. Ngji t'axín kjihin ye ante má nga kin'ekjén jan nú masen tjihin. ¹⁵ As'ai ts'a chuyatuku tsasje xi nkúhu nku ntáje, tu xi kui ntóo kjébéfehe ra tachjuún. ¹⁶ Tunga t'anankiuhú tsasinkoho tachjuún. Kitsjen nku tixa má nga jas'en ntáje xi ts'asje ts'a chuyatuku.

¹⁷ As'ai tu xi kama kjahán ra chuyatuku ngat'aha ni xi kamo ko ngji kjánk nte xi tjihin tachjuún, kui xutaha xi f'átjo kjuatéxumaha Ntjaná ko tu nku kits'ínkiehé yjoho nga Jesu yjanki. ¹⁸ As'ai ngji sinjña chuyatuku andai ntáchak'uun.

13

B'i ts'in tsakuchjhi Jua chu xi tsitjuún ntáchak'uun

¹ As'ai kieke nku chu xi tsitjuún ntáchak'uun. Yatu maha nintaku ko te maha ndjiaha. Nga nkúnkú ndjiaha nkúnkú corona tjintu'áha, ko nga nkúnkú nintaku nku j'áin xi najmi sasihin Ntjaná tjit'aha. ² Chu xi kieke b'a tjin xa sine tjin, ko b'a k'un sjai xi nkúhu sjai chu oso, ko ts'a b'a tjin ts'a leon tjin. Chuyatuku kikjanink'a chu xu'bo nga kitsjá xaha. Y'éjña títjun ko chánka kits'ín ma. ³ B'a tjin xi tu xi kin'e'uhún ra nku nintaku tjin, tunga kin'enkihí ra má nga kin'e'uhún. Ngayjee xuta asuntee incha kama nkjúhún ko kitsjennkihí chu. ⁴ Incha kits'intsjoho xuta chuyatuku, at'aha kitsjá xaha chu xinkuu nga kui xi kuatéxuma. Ko ta incha kits'intsjoho chu xinkuu. B'i incha kitsú:

—Najmi tjin sa kj'ai xi nkúhu chu. ¿Yá xi kama kjaánkoho?

⁵ Kik'aintehe chu nga nk'a k'uasje yjoho ko nga najmi skuenkjún Ntjaná nga kuinchja, ko kik'aihi nga yachán jo sá kuatéxuma. ⁶ As'ai chu najmi kikienkjún Ntjaná nga kinchja. Ch'on kitsúhu Ntjaná ko ante xi má nga tijná Ntjaná ko ngayjee xi tjintu ndjiojmi ján. ⁷ Ta kik'aintehe nga kjaánko xuta jehe Ntjaná ko nga ts'ín nganaha. Ta kik'aihi nga kuatéxumaha nkú tjin maha ntjehe xuta xi tjin, nkú tjin nanki xi tjin, nkú tjin maha xuta xi nchja tu má éhén ni ko nkú tjin ante má nga

tj́ntu. ⁸ As'ai incha kits'intsjohō chū ngayjēe xutā xi tj́n asuntee xi najmi tj́ntunt'á j'áihin xujun xi ts'e Chutsankā xi kin'ek'ien. At'ahā kintehe ni nga kamanda asuntee xujuhun Chutsankō tj́ntut'á j'áihin ngayjēe xi k'úéntu tík'uun. Kui xi najmi incha kits'intsjohō chū.

⁹ Xi tjen tjabaxínñju katasínñju. ¹⁰ Xi tjihin nga ngjuainijé, kui xi ngjuainijé. Xi tjihin nga n'ek'ienkoho kicha, kui xi kicha kuayáha. Kui nga tjihin nga ts'ín chúkjuaha xutā jehe Ntíaná kō ndjá kuinchajin ni xi s'ejihin.

B'i ts'ín tsakuchj́hi Jua chū xi tsitju t'anankiu

¹¹ As'ai kikié kj'ái chū xi tsitju t'anankiu. Jo maha ndjiaha. B'a k'un ndjio xi nkúhu ts'e chutsankā, tunga b'ahá ts'ín nchjá xi nkúhu chuyatuku. ¹² Ngajohō chū xi tjuun batéxuma. Kits'in ch́i nga xutā xi tj́ntu asuntee incha ts'íintsjohō chū xi tjuun, chū xi kin'enkihí má tū xí uhún rā. ¹³ Kits'in kjuankjún chánka ch́i, santaha kits'in nibájen nd'í asun t'anankiu nginkun xutā. ¹⁴ Nga'yún xi kitsjáha chū xi tjuun ts'anachakohō rā xutā nginkun chū xi tjuun. Kits'in kjuayúhūn rā xutā nga ts'íinnda nku sénnistjihin chū xi tjuun, tū xi chankjúhūn xi najmi k'ien nk'ie nga tsichaya.

¹⁵ Kik'aintehe chū xi ma johō nga ts'íink'íéjña tík'un sénnistjihin chū xi tjuun, tū xi kuinchjaha sénnistjiun kō ts'ín nga n'ek'ien ngayjēe xi najmi ts'íintsjohō. ¹⁶ Kō kits'in chū xi ma johō nga s'et'ahā chubā ntsja kixí kō a rā stjen ngayjēe xutā, xi ihí kō xi xixihí, xi nchináha kō xi x'ahan, xi ndáihí yjohō kō xi najmi ndáihí yjohō. ¹⁷ Kits'in nga najmi ch'a kama k'uatse kō a rā kama kuatēna tsa mí nihi, tsa najmi tjihin chubaha chū kō tsa j'áihin chū kō a rā xkíhí j'áihin chū.

¹⁸ Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Xi mankjihin kat'asje xkihí chū, at'ahā xkihí j'áihin ndahá niu. Jun unchan kō cháte kō t'ion nku niu.

14

B'i ts'ín tsakuchj́hi Jua já xi Ntíaná kits'ínkjas'ehen yjohō

¹ As'ai tsase kō kikié nga Chutsankō síjñasun asunntu tjenkí Sion. Tj́nchat'ahā unchan kō yachán ñju mií xutā xi tj́ntut'áha stjen j'áihin Chutsankō kō j'áihin Nā'mihí Chutsankō. ² Kint'e nku ntā xi nibaha ndjiojmi ján. Janeya ntō xi nkú ts'ín faneya ntáje nga ma 'yún kō xi nkú ts'ín faneya ch'on. B'a tā ts'ín jane ntā xi kint'e xi nkúhu nkjin nkjún arpa xi t́n'ekjane.

³ Nginkun xi tibatéxumoo kō nginkun xi ñju xi tj́ntu tík'uun kō nginkun jáchá xi kan ñjuu, tj́n xi t́incha se nku soon tsetse. Najmi ch'a tímaha soon xu'bo, nku tutuhú xi unchan kō yachán ñju mií xi tsitjujin ajihin xutā asuntee. ⁴ Kui xi najmi incha kits'ínsi yjohō tsa jminchj́n kijkantuko, at'ahā najmi y'entuko chjuún. Tsuhú rā nií nk'ie nga najmi incha kits'intsjohō kj'ái ntía. Incha yjankihí Chutsankō tū má nga tífihí. Kui xi kis'echj́intjai ajihin xutā xi tj́n. Kui xi tí'bahí Ntíaná kō Chutsankō nga chje xi tjun t́incha n'e ma. ⁵ Ndaha nku én tsank'á najmi incha kinchja, at'ahā kui xi je nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín tsakuchj́hi Jua nga incha kinchja jan ntítsje

⁶ As'ai kikié kj'ái ntítsje xi tsú'ba tjen nk'a ján nga nibáko én nda tsuhú Ntíaná, kui xi tū nkjéhé ni chj́hí rā. Kui xi s'enijmíhí xutā xi tj́ntu

asuntee, nkú tjin nanki xi tjin, nkú tjin maha ntjehe xuta xi tjin, nkú tjin maha xuta xi nchja tu má éhén ni ko nkú tjin ante má nga tjintu. ⁷ Yún kinchja ntítsjee nga b'i kitsú:

—Chankjún Ntjaná ko n'ekio yjonu nga kui xi chánka, at'aha ja kuichu chuba nga ts'ínkojua xuta. N'etsjohoo xi kits'ínnda nk'a ján ko t'anankiu, ntáchak'uun ko ntá tixa xi tjin.

⁸ As'ai nku ntítsje xi ma joho b'i kitsú:

—Ja kuan'ekje, ja kuan'ekje nanki chánka Babilonia. Kits'ín ch'i ngayjee xuta, tu xi tu mi ni ch'onk'uhún ni incha ts'ín xi nkú ta ts'ín kui.

⁹ As'ai nku ntítsje xi ma jahan b'i kitsú:

—Tsa tjin xi ts'íntsjohoo chu ko sénnistjihin ko tsjante nga s'et'aha chubaha stjen ko tsa ntsja, ¹⁰ kui xi tjin nga ts'ínkjáinyjehe kjuakjan chánkaha Ntjaná. B'a kamaha xi nkú maha xi 'yún 'bi xán xi najmi kichjuehen nga'yuhun. Nd'i ko sufri k'uaikoho ra kuanima nginkun ntítsje jehe Ntjaná ko nginkun Chutsanko. ¹¹ Ndaha tsa mí yjehe najmi kamandyjaya nintih nd'i xi tsjá kua'un. Ndaha nku nstjin ko ndaha nku nstjen najmi ts'ínkj'áiya xi ts'íntsjohoo chu ko sénnistjihin ko xi ts'ínkjáihin chubaha j'áihin. ¹² Kui nga tjin nga ts'ín chukjuaha xuta jehe Ntjaná, xi f'átjo kjuatéxumaha ko s'ejihin Jesu.

¹³ As'ai kint'e nku nta xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúna:

—T'et'ai ni xu'bj: “iNd'ai tib'atuts'inhin ra nk'ie nga nda tjin ts'e xuta xi kuaya nga s'ejihin Ntjaná!”

Ko b'i titsu Espiritu:

—Johon, b'a tjin. Kui xutaha xi incha ts'ínkj'áiya at'aha ndjá xá xi incha kits'ín. Ntjaná tsjáha chjhi xuta xu'bo ngat'aha ngayjee ni nda xi incha kits'ín.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nkú ts'ín kichjustjen chahan asuntee

¹⁴ As'ai tsase ko kieke nku nintj taba. Asun nintju tíjnasun nku xi b'a tjin xi nkúhu Ntíh Ndax'iun tjin. Tj'aha nku corona toonsine. Kjiya ntsja ya nku kicha yjo xi n'echjén nga ti tuniñu. ¹⁵ As'ai ninku tsitjuhu kj'ai ntítsje ko 'yún kinchja nga b'i kitsúhu xi tíjnasun nintju:

—Ja kama chá ni xi tjintje asuntee. Kichahi tichákhoni niu ko ch'atjói, at'aha ja kuichu chuba nga ch'atjó chon.

¹⁶ As'ai xi tíjnasun nintju kichaha tsatekoho ni xi tjintje asuntee ko j'aya chahan.

¹⁷ Ninku xi síjña ndjiojmi ján ta tsitju kj'ai ntítsje xi ta y'a nku kicha yjo. ¹⁸ Ko nahan chje ta tsitju kj'ai ntítsje xi batéxumaha nd'iu. Kui xi 'yún kinchja nga b'i kitsúhu xi y'a kicha yjo:

—Kicha yjohi tichákákhoni éhen tuntsjajé xi tjin asuntee, at'aha ja chubaha nga stí tuntsjajé.

¹⁹ As'ai kichaha ntítsjee tsatekoho tuntsjajé xi tjin asuntee ko kits'ínk'a má nga ts'íonki tuu, kui xi tsuhu ra má nga s'ejña chji kjuakjan chánkaha Ntjaná. ²⁰ Kits'ionki tuntsjajé natsihin nankiu, tunga tu jnhi kitju. Xi nkú ra ma nku metru masen kama nga nankaha jniu ko jan ra unchan kilometru kama nga tayaha.

15

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua yatu ntítsje xi incha y'a kuanima xi fekuhu

¹ As'ai kikié ndjiojmi ján kj'ai ni chánka xi ma nkjúnna, xi tsakúchji ni xi kama. Yatu ntítsje kikié xi incha y'a yatu kjuanimá xi fekuhu. B'a ts'in kuichú ma ndjuúhu kjuakjan chánkaha Ntjaná xi túb'ejña chji.

² Kikié nku ni xi b'a tjin nku ntáchak'un chutsín xi nd'í kin'etjijinkoho tjin. Ko andaihi ntáchak'uun tjincha ndju xuta xi kits'in nganaha chu. Kui xi Najmi kits'intsjoho sénnistjihin ko najmi kits'inkjáihin nga kis'et'aha xki j'áihin chu. Incha y'a xuto najni arpa xi Ntjaná kitsjáha. ³ Tjincha se sohon Moise, nda xi kits'inxát'aha Ntjaná, ko ta tjincha se sohon Chutsanko. B'i tjincha tsu:

Ji Ntiani, ji tjihin nga'yún.

Chánka ni xi kin'endai ko ma nkjúnni.

Kixi ko naxu niyá xi ts'i.

Ji xi nda rejhi xuta xi tjin.

⁴ Ngayjee xuta tjihin nga tsankjúhin, Ntiani.

Ngayjee xuta tjihin nga ts'intsjohi.

At'aha nku tutu ji xi tsjei.

Kj'uaí nginkuin ngayjee xuta xi tjin nga ts'intsjohi,

at'aha ja ya nga kixi n'ei kjuá.

⁵ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, kikié nga tsix'á ninku, ante nkjúhun Ntjaná xi síjña ndjiojmi ján. ⁶ Tsitju ninku yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimó. Incha yja najyun xi je ko xi tibat'ai ko 'mehe tjintukjáha ni s'ekjá toonsine.

⁷ As'ai nku xi nju xi tjintu tik'uun kitsjáha nga nkúnkú ntítsje xi yatuú nku tasá toonsine xi kitsehe ni xi ts'in nibájennehe xuta. Kui xi kjuakjan chánkaha Ntjaná, Ntjaná xi tijná tik'un tu nkjéhé ni. ⁸ Kitsehe aya ninku ninti xi tsitjujihin kjuachánkaha ko nga'yúhun Ntjaná, ko ndaha nku najmi kama jas'en aya ninku santa nkúhu nga jeya kjuanimá xi yatuú xi incha y'a ntítsje xi yatuú.

16

B'i ts'in tsakuchjhi Jua kjuanimá xi yatuú

¹ As'ai kint'e nku nta xi tu xi 'yúhún xi nibaha aya ninku. B'i kitsúhu ntítsje xi yatu maha:

—Tankiún. Tatendzjosún asuntee ni xi tjincha tasá xi yatu xi kjuakjan chánkaha Ntjaná.

² As'ai ntítsje xi tjuun ngjiténdzjosún asuntee ni xi tjincha tasaha. As'ai xuta xi tjintut'áha chubaha chu ko xi kits'intsjoho sénnistjihin incha kingjaha tsé ch'onk'un xi kitsjáha kjuá'un.

³ As'ai ntítsje xi ma johó tsaténdzjojin ntáchak'uun ni xi tjincha tasaha. As'ai jni kama ntáchak'uun xi nkúhu jnihí nku nda xi kan'ek'ien. K'ien ngayjee xi tjintu tik'un ajin ntáchak'uun.

⁴ As'ai ntítsje xi ma jahan tsaténdzjojin ntáje ko ajin ntá tixo ni xi tjincha tasaha. As'ai jni kama. ⁵ Kint'e nga b'a kitsú ntítsje xi batéxumaha ntánijuó:

—Tsje ní ji, Ntja xi tijná ko y'ejna. Kixi kuan'ei nga b'a ts'in kuan'ei kjuá.

⁶ At'aha kui xuta xu'bo incha tsaténdzjo jnihí xuta jee ko já profeta. Nd'ai ji kuak'ahí nga jni incha kuak'i. B'a ts'in machjéhen.

⁷ Ta kint'e nku xi b'i kitsú ajin nahan chje:

—Johon, Ntja xi tjihin nga'yún, ji xi kixi ko naxu n'ei kjuá.

⁸ As'ai ntítsje xi ma njuhu tsaténdzjojnúhu ts'íu ni xi tjincha tasaha. Kik'ahí kjuá ts'íu nga nd'í k'uétikoho xuta. ⁹ As'ai 'yún kits'inchjahan nubóo xuta. Ndaha tsa b'a kama, najmi incha ngjik'áhá ra animaha

ko najmi incha kits'inkie yjoho nga Ntjaná xi chánka. Tu sa ní najmi kikienkjún Ntjaná nga kinchja. Ntjaná, kui xi maha tsjá kjuanjima xu'bi.

¹⁰ As'ai ntítsje xi ma uhun tsaténdzjo ni xi tijncha tasaha má tijnasun chu nga tibatexuma. As'ai kama jyun ngayjee má tibatexuma chu. Incha kikjinene njai xuta ngat'aha kjua'un xi tijncha be. ¹¹ Ch'on incha kitsúhu Ntjaná xi tijná nk'a jan tu ngat'aha kjua'un xi tijncha be ko tsé xi incha kingjaha, tunga tu nkú najmi incha ngjik'áhá ra anjima.

¹² As'ai ntítsje xi ma juhun tsaténdzjojin ntáje chánka Eufrate ni xi tijncha tasaha. As'ai kixiya ntáje tu xi tsjantehe ra nga kj'ua já rej xi nibaha má tju ts'iu.

¹³ As'ai kikié jan jáninda xi b'a k'un chákje k'un. Ts'a chuyatuku tsitju chu ko ts'a chu xi ma joho ko ts'a nda profeta tsank'óo. ¹⁴ Kui jánindo xi ts'in kjuankjún ko incha bitju nga nchja njaha já rej xi tjin ngayjee asuntee, tu xi k'uéndaha yjoho jóo xi má nga incha ts'iu kjuachán. At'aha kjuachán chánka s'e nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntjaná xi tihin nga'yún.

¹⁵ "Chasoo, an kjúa xi nkú joyaha nda ndyjé. jNda tjin ts'e xi tijná tik'un ko xi tijná ndaha najyuhun tu xi najmi kjuátsú'ba kistihi ko najmi kama subaha ra nga cha!"

¹⁶ Jáninda xi joon kinchja njakúhu já rej ante xi 'mi Armagedon nga én hebreo.

¹⁷ As'ai ntítsje xi ma yatuhu tsaténdzjo ni xi tijncha tasaha. Kinu'yá nku nta xi tu xi 'yuhún. Aya ninku má b'ejna Ntjaná nga batexuma nibaha nto nga b'i kitsú:

—Ja kama.

¹⁸ Tsat'ai nd'ich'on, xaahan kama, janeya ch'on, ko kama nku chón xi tu xi 'yuhún. Nkúhu nga tjintu xuta asuntee najmi kjee ma nku chón xi nkúhu xu'bo, at'aha tu xi 'yuhún kama chóon. ¹⁹ Jan tsitju nanki chánko nga tsakjanya ko kin'ekje nanki xi tjin asuntee. J'áitsjehen Ntjaná nanki chánka Babilonia xi má nga kits'in nibanehe kjuakjan chánkaha. Kin'ek'i nanki Babilonia kjuakjahan Ntjaná. ²⁰ Najmi ta kiyaha ra ngayjee xjo xi tjin ko ta ndaha naxiu. ²¹ Nk'a jan nibaha ra ts'í ndjio i xi kik'anehe xuta. Ts'ati yachán kilu áhi niu. Én ch'on tsu kinchja xuta nga najmi kikienkjún Ntjaná ngat'aha kjuanjima xi ts'e ts'í ndjio, at'aha un nkjún incha kikiéhe ngat'aha kjuanjima chánka xu'bi.

17

B'i ts'in tsakuchjhi Jua xi nkú ts'in kin'ekokjua naskóo

¹ As'ai j'aisena nku ntítsje xi sjijnajihin ntítsje xi yatu, ntítsje xi incha y'a tasa xi yatu. B'i kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjhi xi nkú ts'in n'ekokjua naska k'aku xi tijnasun ntáje chánko. ² Já rej xi tjin asuntee incha kikjantuko naskóo ko xuta xi tjintu asuntee ta incha kikjantuko no. B'a ts'in kindyjajihin ra xi nkú ts'inndyjajihin xuta nk'ie nga ma ch'i.

³ As'ai j'aijinna Espirituhu Ntjaná ko ngjikona ntítsjee ante kixiu. Yo kikié nku tachjuun xi tjsuhun nku chu xi ni. Nkú ts'in chubaha xuta, b'a ts'in tjit'aha chu nga kitsejnuhu. Tunga én xi najmi tibenkjúhún Ntjaná tjit'aha. Yatu maha nintaku ko te maha ndjaha. ⁴ Nku najyun kuan ko ni yja no. Kitsejnuhu ra toonsine ko kj'ai kj'ai ndjio tsjo k'un. Kjiya ntsja nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi najmi sasihin Ntjaná ko ni xi si nginkun

Ntjaná, kui xi tsuhu ra kjuaská xi kits'ín. ⁵ Tjít'a stjen nku j'áin xi najmi chubá mankjihín xuta. B'i ts'ín tjít'a: “Nanki chánka Babilonía.” Kui xi naaha jminchjín ská ko naaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasihín Ntjaná. ⁶ Kikie nga ch'i no. Jníhi xuta jehe Ntjaná ko jníhi xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga kits'ínkie yjoho nga Jesu yjanki, kui xi kits'ín ch'ihí. Nk'ie nga kikie no, tu ni xí kama nkjuhúnna.

⁷ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—¿Á tíma nkjúhun ri? Xínyaha nkú tjihin ra ngat'a ts'e no ko chu xi tjísuhun, xi yatu maha nintaku ko te maha ndjjaha. ⁸ Chu xi kuayai, kui xi y'ejña nk'ie. Najmi ta tjihin nd'ai. Tunga kuitjunjihí aya tixa nanko nga ngjuai má nga ndyja. Xuta xi najmi tjintut'á j'áihín kintehe ni nga kamanda asuntee xujun xi má nga tjintut'á j'áihín ngayjee xi k'úentu tik'un, kui xutaha incha kama nkjúhun nk'ie nga incha skué chu xi y'ejña nk'ie ko najmi ta tjihin nd'ai tunga kj'uai ngaha.

⁹ Kui ni xu'bj xi machjéhen kjuankjintak'un. Nintaku xi yatu, kui xi tsuhu ra asunntu tjenki xi yatu xi tjíñasun no. ¹⁰ Ta tsuhu ra yatu já rej. Un já rej xu'bj ja incha kits'ínndyja, nku xi tjín saha xá nd'ai, ko nku xi najmi kjee f'ai. Kui xi najmi 'yún tse kamaha nk'ie nga kj'uai. ¹¹ Chu xi y'ejña nk'ie ko najmi ta tjihin, kui xi nda rej xi ma jjuun, xi ta nku xi yatu. As'ai ngjuai má nga ndyja.

¹² Ndjia te xi kuayai, kui xi tsuhu ra te já rej xi najmi kjee 'bai xaha, tunga k'uai xaha ra nga kuatéxumako chu nku ora tjihin. ¹³ Kui xi nkuhú incha kamako xinkjín ko tsjáha chu nga'yuhun ko xá xi tjihin. ¹⁴ Incha kjaánko Chutsanko, tunga ts'ín nganahá Chutsanko, at'aha kui xi Nda Ntjaha já ntja ko Nda rejhi já rej. Incha tjennkihí Chutsanko xuta xi kinchjaha Ntjaná ko j'áihín, xi kixi incha kits'íntjusun ni xi kitsúhu Ntjaná.

¹⁵ Ko b'a ta kitsú yana ntítsjee:

—Ntáje xi kuayai má nga tjíñasun naskóo, xutahá niu. Tu mí ntjehé ni y'ahara, tu mí éhén ni ko tu mí nankihí ni. ¹⁶ Ndjia xi te xi kuayai xi tjihin chu, kui xi incha ts'ín unkie naskóo. Incha kjé'aha ngayjee ni xi tjihin ko k'uéjña kisti. Kjine yjonintehe no ko nd'í incha k'uetikoho. ¹⁷ At'aha Ntjaná y'éjña ajin animaha ndjia xi tee xi má nga incha ts'ín ni xi mjehe Ntjaná. Kui nga nkuhú incha ts'ín maha yjoho ko incha tsjáha chu nga kui xi kuatéxuma santa nkúhu nga kuitjusun én xi kitsú Ntjaná. ¹⁸ Na xi kuayai, kui nanki chánka xi batéxumaha já rej xi tjín asuntee.

18

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga kin'ekje nanki chánka Babilonía

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bj, as'ai kikie kj'ai ntítsje xi nibajehen ndjiojmi ján. Kui xi chánka xá xi tjihin. Kjuachánka xi tjihin kits'ín ndzjehen asuntee. ² Yún kinchja nga b'i kitsú:

—Ja kuan'ekje. Ja kuan'ekje nanki chánka Babilonía. Ja ni'yaha jánindo kama, ante má tjintuyá ngayjee jáninda xi tjín. Ja nubaha ngayjee nise xi uncha ko xi si nginkun Ntjaná. ³ Ajihin nanki xingiso nku naská kama nanki Babilonía. Xi nkúhu tsa kik'í jóo kjuaskáha no nga kikjantuko. Já rej xi tjín asuntee incha kikjantuko no, ko kama nchiná já tiyanta xi tjín ngat'aha ni nkjún xi ts'atse nga tsjo ts'ín y'ejña.

⁴ As'ai kint'e kj'ai nta xi nibaha ndjiojmi ján xi b'i kitsú:

—Títjusojiun nankiu, jun xi xuta xi ts'an, tu xi najmi ko jun ch'anjikohonu ngatitsuhun ko tu xi najmi chakohonu kjuanima xi

sakúhu. ⁵ At'aha santaha ndjiojmi ján ja túbichú ngatitsuhun. Ja tjinjin k'un Ntíaná jé xi tjincha ts'in.

⁶ N'ek'íechjúú ni xi kits'ihin xuta. Jo tjin nga n'ek'íechjúú ngatitsuhun. Tinchajihun tasaha ni xi k'úú, xi jo niyá nga 'yún kjan sa nga xi kitsjáha xi kj'ai. ⁷ Xi nkú ts'in 'yún nk'a ts'asje yjoho ko tsjo ts'in y'ejña, b'a ta ts'in 'yún tjohon kjuanjima ko kjuaba nd'ai. At'aha b'a titsu nga kui rú nku na reña, najmi na x'an rú ko rú najmi s'ehe kjuaba. ⁸ Kui kjuaha nkuhú nga nibane tentehe ra kjuanjima, ngabaya, kjuaba ko kjintá. Nd'í s'etikoho, at'aha tjin nga 'yún Ntíaná xi ts'inkokjuaha.

⁹ Ni xi tjin naská Babilonia já rej xi tjin asuntee kits'inchjénko no ko jóo incha kikjantuko no. Kui nga nk'ie nga incha skuehe jóo ninti xi tibitju má nga títi nankiu, incha kjintá'a ko un kama k'un. ¹⁰ Kjin kwincha, at'aha incha tsankjún kju'a'un xi tí'bajhi nankiu ko b'a incha kuitsu:

—iNima rú ts'ihin! iNima rú ts'ihin nanki chánkoq, nanki Babilonia xi nk'a tjen! At'aha nkuhú nga n'ekokjuaha.

¹¹ Játiyanta xi tjin asuntee ta kjintá'a ko un skuehe ngat'aha ni xi timaha nankiu, at'aha najmi ta tjin xi k'uatsehe ra ch'a xi k'uaiko. ¹² At'aha toonsine ko toontaba, nkjin tikjá ndjio tsjo k'un ko nkjin tikjá najyun chji, najyun kuan ko xi nihj, nkjin tikjá yá xi sinjne ko nkjin tikjá ni xi kin'endakoho yá xi chji ko kicha ko kj'ai sa nihi xi tjin. ¹³ nkjin tikjá ni xi sinjne ko ntá sinjne, tjink'úbjo ko xán, setj, kuan niñu xi chji ko tuniñu, turu ko chutsanka, ndje ko yá xi kje'yún ndje, ko santaha xuta musu xi satéña, kui niu xi incha f'aiko jóo. ¹⁴ B'a k'úúhin nanki Babilonia:

—ja najmi ta tjin ri tu tsjo k'un xi kama mje nkjún! ja kuan'endya kjin ni tsjo k'un xi tjin ko kjuanchináhi! iNajmi ta sakú saha ri!

¹⁵ Kjin incha kwincha já tiyanta xi incha kama nchinántjaihi nankiu, at'aha incha tsankjún kju'a'un xi skuehe nankiu. Incha kjintá ko un skuehe ngat'aha ni xi timaha nankiu ¹⁶ nga b'a incha kuitsu:

—iNima rú ts'ihin! iNima rú ts'ihin nanki chánkoq! Kui xi kingja najyun chji xi kuan ko xi ni, najyun xi yajnuhu toonsine ko kj'ai kj'ai ndjio tsjo k'un. ¹⁷ Nkuhú nga kfehe ngayjee kjuanchiná chánka xu'bi.

Nkjin incha kwincha ngayjee já xi ts'ínko yábarku, xi yá barku incha b'emayá, xi ts'inxáya yábarku ko ngayjee xi ntáchak'uun sakúhura ni xi incha kline. ¹⁸ Nk'ie nga incha skue ninti xi tibitju má nga títi nankiu, 'yún incha kwincha nga b'a incha kuitsu:

—Má nankihi xi b'a ta tjin xi nkú tjin nanki chánkoq?

¹⁹ Incha kuat'éa ndyjo nintaku nga kuakúchji nga kjuaba tjin, incha kjintá ko un skuehe ngat'aha ni xi timaha nankiu nga b'i incha kuitsu:

—iNima rú ts'ihin! iNima rú ts'ihin nanki chánkoq! 'Yún ts'atse ni xi chji. Yo kama nchiná ngayjee xi tjin yábarku. Tu nkuhú nga kuan'ekjehe ngayjee ni xi tjin.

²⁰ Kat'etsjonuu, jun xi tintsuoo ndjiojmi ján ngat'aha ni xi tin'ehe nanki chánkoq. Kat'etsjonuu, jun xuta jehe Ntíaná ko já postru ko já profeta, at'aha Ntíaná kuats'inkokjuaha nankiu ngat'aha ni xi kits'innu.

²¹ As'ai nku ntítsje xi nk'a tjen kikjesintjen nku ndjio naxi ái. Kui xi kikjaník'ajin ntáchak'uun nga b'i kitsú:

—B'i ts'in 'yún n'ekje nanki chánka Babilonia ko najmi ta ch'a skuehe ra. ²² Najmi ta kwin'yáha aya niyátéhe nga kjuane najni arpa ko yanaxu ko tjio. Yo najmi ta s'ehe já xi ts'innnda nkjin tikjá ni. Yo najmi ta kwin'yáha nga kuakjan tuniñu. ²³ Najmi ta ts'in ndzehen ndaha nku nd'í aya

n̄iyátéhe kō najmi t̄a kuinú'yáha s'í kjuabixan. B'a kama t̄a ndaha tsa já tiyanta xi t̄jín yō kama já k'aku ajihin xuta xi t̄jín kō t̄j'e xi maha ts'anachakohō r̄a ngayjee naxinantá xi t̄jín. ²⁴ At'aha kui nankiu y'anji jnihi já profeta, jnihi xuta jehe Nt̄ianá kō ngayjee xi kin'ek'ien asuntee.

19

B'i ts'in tsakuchj̄hi Jua nga kin'etsjohō Nt̄ianá ndjiojmi ján

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kint'e ntaha nkjin nkjún xuta xi 'yún kinchja ndjiojmi ján nga b'i incha kitsú:

—iKan'etsjohō Nt̄ianá, kui xi ts'ínk'ankiná!

Kui xi ts'e kjuachánka kō nga'yún.

² At'aha nda ts'in kō kixi ts'in kjuá,

ja kuats'ínkōkjuá naská k'aku

xi ni najmi ndaha kits'ínkatsúnkōho xuta.

Nt̄ianá ja kuakasje chj̄i jnihi xuta xi ts'e.

³ As'ai b'ahá t̄a incha kitsú ngáha:

—iKan'etsjohō Nt̄ianá! N̄inti xi t̄ibitjuhu nanki chánkōō ngjuainji nk'a ján t̄u nkjéhé ni.

⁴ As'ai kingjénsten santaha t'anankiu jáchá xi kan ñjuu kō xi ñju xi t̄jintu t̄ik'uun nga kits'intsjohō Nt̄ianá, kui xi t̄jñasun ante má batéxuma. B'i incha kitsú:

—iB'a katuma! iKan'etsjohō Nt̄ianá!

⁵ As'ai kinu'yá nku nt̄a xi nibaha r̄a má b'ejña Nt̄ianá nga b'i kitsú:

N'etsjohō Nt̄ianá ngayjo jun xi xuta xi ts'e,

jun xi yankjún Nt̄ianá, xi xixih̄i kō xi ih̄i.

⁶ As'ai kint'e nga xi nkú ts'in nu'yá nkjin ntaha xuta, xi nkú ts'in faneya ntáje nga ma 'yún kō xi nkú ts'in 'yún faneya ch'on. B'i kitsú ntō:

—iKan'etsjohō Nt̄ianá!

At'aha t̄ibatéxuma Nt̄ianá, Nt̄ia xi t̄jihin nga'yún.

⁷ Kat'etsjoná kō katsej̄ihinná kjuatsjo,

n'ekie yjoná nga kui xi chánka.

At'aha ja kuichu chub̄a kjuabixahan Chutsankō,

ja kab'enda yjohō xi k'úejñako.

⁸ Ka'bah̄i nga ngjuá najyun xi chj̄i,

xi je kō xi t̄ibat'ai.

Kui niu xi tsuhu r̄a ni xi nda incha kits'in xuta jehe Nt̄ianá. ⁹ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—T'et'ai ni xu'bi: “iÁ b'a nda t̄jihin ts'e xi kik'inyaha r̄a nga kjuáih̄i s'í kjuabixahan Chutsankō!”

Kō b'a t̄a kitsúna:

—Kjuaxi ni xi t̄ixihin. Nt̄ianá xi b'a kitsú.

¹⁰ As'ai tsásinkúnch'int'ah̄a ntítsjee xi má nga ts'intjohō, tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a t̄u n'ei. An t̄a ts'inxát'ah̄a Nt̄ianá xi nkúhu ji kō t̄a xi nkúhu já nts'ei xi t̄u nkú tíma 'yún tak'uhún én xi tsakúya Jesu. Nt̄ianáhá xi n'etsjoihi.

At'aha én xi tsakúya Jesu, kui éen xi ts'ínkinchjah̄a já profeta.

B'i ts'in tsakuchj̄hi Jua nku xi t̄j̄isuhun ndje

¹¹ As'ai kikie nga t̄jent̄ixa nk'a ján. Tsase kō kikie nku ndje taba. Xi t̄j̄isuhun chu 'mi Xi Kixi Ts'in kō Xi Kjuaxi Ni xi Tsu. Kixi ts'in nk'ie nga kjuá

ts'ín kō nga kján. ¹² Xi tǐncha nd'í tǐncha tunkun. Nkjin corona tǐ'aha kō tǐt'aha nku j'áin xi nku tutu kui be. ¹³ Yja nku najyun xi kits'ihǐ jní kō j'áihǐn, kui xi Éhen Ntǐaná. ¹⁴ Tjennkihǐ já jun xi tǐn ndjiojmi ján. Ndje taba tǐntusúhǐn nga yja najyun xi chǐjǐ, xi taba kō je.

¹⁵ Ts'a tǐbitju nku kǐcha xi yjo, tu xi kǐjánkōho nanki xi tǐn asuntee. Ndjá kuatǐxumaha xuta kō ts'ín nibánehe kǐuakjan chánkaha Ntǐaná xi tǐhǐn nga'yún. ¹⁶ Najyun xi yja kō ngasuhu tǐt'a j'áin xu'bǐ: “Nda rejǐ já rej kō Nda Ntǐaha já ntǐa.”

¹⁷ As'ai kíkíe nku ntǐtse xi sǐjǐnasun ts'íu. Kui xi 'yún kinchǐa nga b'ǐ kitsúhu ngayjee nǐse xi b'ema tǐen nk'a ján:

—Níba ma ñjakú nga chinoo nichine chánka xi tsǐa Ntǐaná. ¹⁸ Chinoo yjonintehe já rej kō já jun k'aku kō já xi x'ín b'asje yjoho, yjoho ndje kō xi b'esúhǐn chu, yjonintehe ngayjee xuta, xi tǐjima ndaǐhǐ kō xi kich'atse, xi ihǐ kō xi xǐxǐhǐ.

¹⁹ As'ai kíkíe chu xi tsitujǐn ntáchak'uun kō já rej xi tǐn asuntee nga tǐenko já juhǐn. Incha kama ñjakú tu xi incha kǐjánkōho xi tǐsuhǐn ndje kō já jun xi ts'e xi tǐsuhǐn ndje. ²⁰ Kichjubénijé chǐ kō ta kichjubénijé nda profeta tsank'á xi kits'ín kǐuankjún nginkun chǐ. Kui kǐuankjún xi kits'ín ts'anachakōho ra xuta xi kitsǐante nga kis'et'aha chubaha chǐ kō xi kits'intsjoho sénnǐstǐhǐn. Incha kichjanik'ajin tǐk'un chǐ kō nda profeta tsank'óo ajin ntáchak'un nd'í xi tǐtikōho sufri. ²¹ Kō já xingisoo kin'ek'ienkōho kǐcha xi tǐbitju ts'a xi tǐsun ndje. Ngayjee nǐsee tu xi incha kǐkjinehé yjonintehe jóo.

20

B'ǐ ts'ín tsakuchǐhǐ Jua nga nku miǐ nú kǐ'ua

¹ As'ai kíkíe nku ntǐtse xi nibajehen ndjiojmi ján nga y'a yubihǐ tǐxa nanǐkō kō kǐjya ntsja nku n'úkǐcha chánka. ² Jakǐ'á chuyatuku kō y'é't'a'yún nku miǐ nú tǐhǐn. Kui chuyatuku xi ye chá xi 'mi ndaninda kō Satana. ³ Kǐkjanǐk'aya tǐxa nanǐkō kō y'échja. Y'énehe nku sello xi y'échja'yún ankjuo tu xi najmi ta k'uanachaha ra nanki xi tǐn asuntee santa nkúhu nga kǐ'ua nú xi nku miǐ. Askahan nk'ie nga ja kǐ'ua nú xi nku miǐ, tǐhǐn nga chǐúndáya kutju.

⁴ As'ai kíkíe nkjin já xi y'entu nga kǐk'ai xáha nga incha kuatǐxuma. Ta kíkíe xuta xi kitikǐjá nintaku ngat'aha nga tu nkú kits'ínkíehé yjoho nga Jesu yjanki kō y'énijmǐ éhen Ntǐaná. Kui xi najmi kits'intsjoho chu kō sénnǐstǐhǐn kō najmi kitsǐante nga kis'et'aha stjen kō a ra ntsja chubaha chu. Incha j'áíya ngáha ra ngabayoo kō tsatǐxumako Jesucristo nku miǐ nú tǐhǐn. ⁵ Tunga xuta k'ien xingisoo najmi j'áíyaha ngabayoo santa nkúhu nga j'a nú xi nku miǐ. Xi kuatǐxumako Jesucristo, kui xi tǐun kǐ'uaíyaha. ⁶ Já b'a nda tǐhǐn ts'e xuta je xi k'uaíhǐ ra nga tǐun kǐ'uaíyaha! Ngabaya xi ma johoh najmi ta tǐhǐn ra nga'yún tsa nkú ts'íhǐn xuta xu'bo. Tu sa ní ts'íintsjoho Ntǐaná kō Jesucristo xi nkúhu já na'mi kō kuatǐxumako nku miǐ nú tǐhǐn.

B'ǐ ts'ín tsakuchǐhǐ Jua nga ts'íindya ndanindoo

⁷ Nk'ie nga ja kǐ'ua nú xi nku miǐ, chǐúndáya ndanindoo má kǐjya'yún. ⁸ As'ai kǐtǐju nga k'uanachaha xi batǐxumaha nanki Gog kō nanki Magog, kui xi tsuhu ra tu má nankihǐ ní. Ndanindoo kǐinǐchǐa ñjakúhu já jun xi

tj́ihin nankiu nga incha kjaán. Nkjin kama xi nkú ts'ín nkjin maha tsumí xi tj́in andai ntáchak'uun.

⁹ Incha k'úema ngayjee asuntee ko k'uétjindaihi má tj́intu xuta jehe Ntjáná ko nanki xi Ntjáná tjoho. Tunga nibahá nd'í nk'a ján xi kj'uaík'íétiyjehe. ¹⁰ Ko ndanindoó xi ts'anachaha jóo chjanikj'ajin ntáchak'un xi tj́ihin nd'í ko sufrí, má ta chjanikj'ajin chu ko nda profeta tsank'óo. Yo un skuehe nistjin nistjen tu nkjéhi nihi.

B'i ts'ín tsakuchj́ihi Jua nga n'ekokjua xuta

¹¹ As'ai kikié xi tibatéxuma. Taba ko chánka ante má nga tj́ina nga batéxuma. As'ai t'anankiu ko nk'oo incha ngji t'axín nginkun. Najmi ta kis'ehe ra ante. ¹² Kikié xuta xi k'ien, xi ihi ko xi xixihí, nk'ie nga kabincha nginkun xi tibatéxumoo. As'ai kichjux'á nkjin xujun ko ta kichjux'á xujun xi má nga tj́intut'á j'áihin xuta xi k'úentu tík'un. Xi nkú ts'ín tjít'a xujun ni xi incha kits'ín, b'a ts'ín kin'ekokjua xuta k'ien.

¹³ J'áiya ngáha ra xuta xi k'ienjin ntáchak'uun ko xi kjintuyánji t'anankiu, ngayjee xi tj́intu antehe xuta k'ien. Xi nkú nga incha kits'ín, b'a ts'ín incha kin'ekokjua. ¹⁴ As'ai kichjanikj'ajin xi 'mi Ngabaya ko xi 'mi Antehe Xuta K'ien ajin ntáchak'un nd'íu. Ngabaya xi ma joho ntáchak'un nd'íu. ¹⁵ Xi najmi tj́intut'á j'áihin xujun má nga tj́intut'á j'áihin xuta xi k'úentu tík'uun, kui xi ta kichjanikj'ajin ntáchak'un nd'íu.

21

B'i ts'ín tsakuchj́ihi Jua nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse

¹ As'ai kikié nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse, at'aha kindyjajin sén nk'a xi tjuun ko t'ananki xi tjuun, ko najmi ta kis'ehe ntáchak'un. ² Ko kikié nanki Jerusalem tsetse. Kui xi nanki jehe Ntjáná xi Ntjáná kits'ín nibájen ndjiojmi ján. B'a ts'ín kas'enda xi nkúhu nku nabixan xi tsjo tj́in x'óti xi kan'engja nga tikuyaha nda bixoo.

³ Kint'e nku nta xi 'yún xi nibaha má tj́ina xi tibatéxumoo nga b'i kitsú:

—Ntjáná ja tj́ijnajihin xuta nd'ai. K'úéjñajihin xuta ko kui xi kama xutaha. Ntjáná k'úéjñajihin ko kama Ntjaha. ⁴ Ts'íinxijnu ntánkun. Najmi ta incha kuayáha ko najmi ta incha kjintáha. Najmi ta kjintáyaha ngat'aha kjuaboo ko najmi ta un skuehe ra. At'aha ni xi kis'e ja najmi ta tj́ihin.

⁵ As'ai b'a kitsú xi tibatéxumoo:

—An títs'in tsetse ngayjee ni xi tj́in.

Ko b'a ta kitsú:

—T'et'ai ni xu'bi, at'aha kjuaxi én xu'bi ko ma n'e s'ejin.

⁶ As'ai b'a kitsúna:

—Ja kama. An xi ntu alfa ko ntu omega, an xi tjuun ko xi fekuu. Xi tíma xintáha an tsjaha nga k'úú ntánijuaha ntá tixa xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta. Tu tsjahá ra. ⁷ Xi ts'ín ngana, kui xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xu'bi. An kama Ntjaha ko kui kama ntína. ⁸ Tunga máha xi tsankjún ko xi najmi s'ejihin, xi ts'ín ni xi najmi sasínna ko xi ts'ínk'ien aníma, xi chuba fantukohó xinkjín ko xi ts'ín tje, xi benkjún ntia xi ts'índaha ntsja xuta ko ngayjee xi nchja én tsank'á, kui xi tj́ihin nga ngjuai ajin ntáchak'un xi nd'í ko sufrí títikoho. Kui xi ngabaya xi ma joho.

B'i ts'ín tsakuchj́ihi Jua Jerusalem tsetse

⁹ As'ai j'aisena nku ntítsje xi sjñajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a yatu tasa má nga tíncha kjuaníma yatu xi fekuhu. Kui xi b'a kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjíhi nábixan xi kama chjuúhün Chutsankó.

¹⁰ As'ai j'aijínna Espiritu ko ngjikona ntítsjee nku asunntu tjenki chánka xi 'yún nk'a. Yo tsakúna nanki Jerusalen, kui xi nanki jehe Ntjáná xi Ntjáná títs'in nibájen ndjiojmi ján. ¹¹ Nd'íhi kjuachánkaha Ntjáná títs'in kat'aihi nankiu xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un chjí, xi nkú joyaha nku ndjio jaspe xi taba xi nkúhu nch'án taba. ¹² Tjítjindaihi nankiu nku xjó chánka ko nk'a xi te jo maha ankjuaha. Nkúnkú ankjuo tínchasti nkúnkú ntítsje ko tjíntut'áha ankjuo j'áíhin ntjehe xuta Israel xi te jo maha. ¹³ Jan maha ankjuo xi yja má tju ts'íu ko jan yja má xi tjehe fintjai ts'íu ko jan yja nku ngatehe ko jan yja ngate xinkuu. ¹⁴ Te jo maha tuts'in xjóho nankiu. Nga nkúnkú tjíntut'á j'áíhin já postru xi te johó Chutsankó.

¹⁵ Ntítsje xi tínchjakona y'a nku yáchuba toonsine xi k'ua chubakoho nankiu, ankjuaha ko xjóho. ¹⁶ Nkuhú chuba y'a nankiu. Nga ndjuhu ko nga tayáha tu nkuhú chuba y'a. Yáchubaha ntítsjee ts'achubakoho nankiu. Jo mi ko jo unchan kilometru kama. Nga ndjuhu ko nga tayáha ko nga nk'aha tu nkuhú chuba. ¹⁷ As'ai ta ts'achuba xjóho. Cháte ko tj'ion metru kama. Chuba xi ts'inchjén xuta, ta kui xi kits'inchjén ntítsjee.

¹⁸ Ndjio tsjo k'un jaspe kamandakoho xjó ko toonsine xi tu xí ndahá kamandakoho nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín. ¹⁹ Ngayje tíkjá ndjio tsjo k'un chjí tjíntut'á tsjoho tuts'in xjóho nankiu, jaspe xi tjuun, zafiro xi ma johó, agata xi ma jahan, esmeralda xi ma ñjuhu, ²⁰ onice xi ma uhun, cornalina xi ma juhun, crisolito xi ma yatuhu, berilo xi ma jihin, topacio xi ma ñjaha, crisoprasa xi ma tehe, jacinto xi ma te nkuhu, ko amatista xi ma te johó. ²¹ Ankjuo xi te joo, te jo perla tjíhin. Nkuhú ndjio tsjo k'un perla kamandakoho nga nkúnkú ankjuo. Ko toonsine xi nda kamandakoho niyáté k'akuhu nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín.

²² Najmi kieke ninku nankiu, at'aha Chutsankó ko Ntjáná, Ntja xi tjíhin nga'yún, kui xi ninkuhu nankiu. ²³ Najmi machjéhen nankiu tsa ts'íu ts'ín ndzjehen ko tsa sóo, at'aha nd'íhi kjuachánkaha Ntjáná títs'in ndzjehen ko Chutsankó xi nd'íhi nankiu. ²⁴ Xuta naxinantá xi tjin asunntee incha k'úéma má ndzjehen nankiu ko incha kjuaiko yo kjuanchináha já rej xi tjin asunntee. ²⁵ Najmi s'echja ankjuaha nankiu nga nistjiun, ko najmi s'e nistjen. ²⁶ Yo n'ekjas'en kjuanchináha ko ni tsjo k'un xi tjíhin nanki xi tjin asunntee. ²⁷ Tunga ndahá nku ni xi si nginkun Ntjáná najmi kjuas'en yo, ta ndaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasíhin Ntjáná, ko ta ndaha xi nchja én tsank'á. Tu nkuhú xuta xi tjíntut'á j'áíhin xujuhün Chutsankó, yo má nga tjíntut'á j'áíhin xuta xi k'úentu tík'uun, kui xi kama kjuas'en yo.

22

B'i ts'in tsakuchjíhi Jua ntá xi ts'ínk'íentu tík'uhün xuta

¹ As'ai tsakúna ntítsjee nku ntáje xi tjíhin ntánijua xi ts'ínk'íentu tík'uhün xuta. Kui xi tibat'ai xi nkúhu nch'án taba. Má b'entu Ntjáná ko Chutsankó nga batéxuma, yo tibitjuhu ntóo. ² Kamasehen niyáté k'akuhu nankiu ko xki andaihi ntáje tíncha yá tu xi ts'ínk'íentu tík'uhün xuta. Nk'ie nga nku nú te jo niyá bjaha tu. Xki sá bjaha tu. Xkaha yóo maha ts'ínkíhi xuta naxinantá xi tjin asunntee.

³ Najmi ta s'ehe ni xi najmi nda kinchjane Ntjáná. K'úejñajihün Ntjáná ko Chutsankó nankiu nga kuatéxumaha ko xuta xi ts'e incha ts'íntsjoho. ⁴ Incha kama kuase'a Ntjáná ko stjen s'et'a j'áíhin. ⁵ Najmi ta s'ehe nistjen. Najmi ta kamachjéhen ra nd'i xi ts'ín ndzjehen xuta xi k'úentu yo ko ta

ndaha ts'íy, at'ahá Ntíaná ts'íin ndzjehen. Tụ nkjéhé ni incha kuatéxuma xuta xu'bo.

B'í ts'ín tsakuchíhi Jua nk'ie nga ja ma k'j'uaíhi Jesu

⁶ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—Kjuaxi én xu'bi kọ ma n'e s'ejin. Ntíaná, Ntía xi kits'ínkinchja já profeta, kui xi kuats'ín nibá ntítsjehe, tụ xi kuakúchijihí rá xuta xi ts'e ni xi tjíhin nga kama xatí.

⁷ —iKjúái xatía! ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xi títs'íntjusuhun én xi tít'a xujun xu'bi, xujun xi títsuya ni xi tjíhin nga kama!

⁸ An Jua kint'e kọ kíkíe ni xu'bi. Askahan nga ja kint'e kọ kíkíe, tsásínkúnch'int'ahá ntítsje xi tsakúna niu nga kits'intsoho. ⁹ Tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tụ n'ei. An xi tá ts'inxát'ahá Ntíaná xi nkúhu ji kọ xi nkúhu já nts'ei xi já profeta kọ ngayjee xi títs'íntjusun én xi tít'a xujun. Ntíanáhá xi n'etsjoihi.

¹⁰ Kọ b'a tá kitsúna:

—Najmi tụ ch'atjé 'mai én xi kits'ínkjas'ehin Jesucristo xi tít'a xujun. At'ahá ja túbichú tíña nístjin nga kuitjusun niu. ¹¹ Xi ts'ín ni xi najmi nda, tụ nkú kats'íhín ni najmi nda. Xi ch'onk'un, tụ nkú kats'íhín ni ch'onk'uhun. Xi nda, tụ nkú kats'íhín ni xi ndaha. Kọ xi je, tụ nkú katuma jehé.

¹² —Johon, kjúái xatía. Kjúáikoho chí xi tsjahá nga nkúnkú xuta xi nkú nga incha kits'ín. ¹³ An xi ntu alfa kọ ntu omega. An nga tuts'ihín ni kọ nga fekuhu. An xi tjuhun kọ xi fekuhu.

¹⁴ ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tibanéhe najyuhun tụ xi ts'íinkjáihín rá tuhu yá xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta kọ tụ xi kama kjuas'ehen ankjuaha nankiu! ¹⁵ Natsin ján kúincha xuta xi ch'onk'uun, xi ts'ín t'je, xi chuba fantukohó xinkjín, xi ts'ínk'ien aníma, xi benkjún ntía xi ts'índaha ntsja xuta, kọ ngayjee xi tsjoho kọ nchja én tsank'á.

¹⁶ —An Jesu tits'in nibá ntítsjena tụ xi kuitsuyaha rá xuta ninku ni xu'bi. An nts'én xi nibáha rá kjamaha David, an xi ntjehe David, kọ an niñu chánka xi ts'ín ndzjen nga ja tífi ma seen.

¹⁷ B'a títsu Espiritu kọ chjuúhun Chutsanko:

—iNibái!

Xi tíasínñjuhu b'a tá katsú:

—iNibái!

Xi tíma xintáha, kanibá. Xi mjehe, tụ katakj'áhá ntánijua xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta.

B'í ts'ín fekuhu xujun xu'bi

¹⁸ An b'a tíxihín xuta xi tíasínñjuhu én xi tít'a xujun xu'bi xi títsuya ni xi tjíhin nga kama: Tsa tjin xi k'uéshun én xi tít'a ei, Ntíaná k'uéshun xuta xi b'a ts'íiun kjuanima xi tít'a xujun. ¹⁹ Tsa tjin xi kjéxin én xi tít'a xujun xi títsuya ni xi tjíhin nga kama, Ntíaná kjéxihín xuta xi b'a ts'íiun tu xi k'uaihi, tu xi tsjá yá xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta, kọ tá kjéxihín ante xi k'uaihi xuta xu'bo nanki jehe Ntíaná xi tít'a xujun.

²⁰ Xi túb'éña chí ni xu'bi b'í títsu:

—Johon, kjúái xatía.

¡B'a katuma! ¡Nibái, Nda Ntía Jesu!

²¹ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesu. B'a katuma.